MC
110.921

A NEMZETKÖZI ADÁSVÉTEL

SÁNDOR TAMÁS

NAPRAFORGÓ

SÁNDOR TAMÁS

A NEMZETKÖZI ADÁSVÉTEL

(AZ ÁRUK NEMZETKÖZI ADÁSVÉTELÉRŐL SZÓLÓ 1980. ÉVI ENSZ-EGYEZMÉNY MAGYARÁZATA)

NAPRA-FORGÓ KIADÁS

Az ÁB Generali Budapest Biztosító Rt. a könyv megjelenéséhez
anyagi támogatást nyújtott.

Lektorálta:
Dr. Réczei László

© Sándor Tamás, 1990

MC 110.921

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1990

TARTALOM

AZ EGYEZMÉNY SZÖVEGÉNEK MAGYARÁZATA

Preambulum 13

I. RÉSZ

ALKALMAZÁSI KÖR ÉS ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

I. CÍM

ALKALMAZÁSI KÖR

1. Cikk — Alkalmazási kör 19
2. Cikk — Az Egyezményből kizárt adásvételi szerződések 31
3. Cikk — Áruk jövőbeni előállítására vonatkozó szerződések 35
4. Cikk — Az Egyezmény szabályozási köréből kizárt kérdések 38
5. Cikk — Termékfelelősség 40
6. Cikk — Az Egyezmény kizárhatósága 42

II. CÍM

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

7. Cikk — Értelmezés és joghézagkitöltés 45
8. Cikk — Nyilatkozatok értelmezése 51
9. Cikk — Szokások és felek közötti gyakorlat 55
10. Cikk — Telephely 59
11. Cikk — A szerződés alakja 61
12. Cikk — A szerződés alakjával kapcsolatos fenntartás 62
13. Cikk — Távirat és telex 64

II. RÉSZ

A SZERZŐDÉS MEGKÖTÉSE

Bevezető megjegyzések 65
14. Cikk — Az ajánlat 66
15. Cikk — Az ajánlat hatályossá válása 71
16. Cikk — Az ajánlat visszavonása 72
17. Cikk — Az ajánlat visszautasítása 76
18. Cikk — Az elfogadás 77
19. Cikk — Az ajánlattól eltérő tartalmú elfogadás 81

20. Cikk — Az elfogadási határidő 85
21. Cikk — Az elkésett elfogadás 86
22. Cikk — Az elfogadás visszavonása 88
23. Cikk — A szerződés létrejöttének időpontja 88
24. Cikk — Nyilatkozatok „megérkezése" 88

III. RÉSZ

ADÁSVÉTEL

I. CÍM

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

25. Cikk — Az alapvető szerződésszegés 90
26. Cikk — Elállási nyilatkozat hatályossága 96
27. Cikk — Nyilatkozatok elküldésének joghatása 98
28. Cikk — Természetbeni teljesítés 101
29. Cikk — A szerződés módosítása és megszüntetése 105

II. CÍM

AZ ELADÓ KÖTELEZETTSÉGEI

30. Cikk — Az eladó főkötelezettségei 108

I. FEJEZET

AZ ÁRU SZOLGÁLTATÁSA ÉS AZ OKMÁNYOK ÁTADÁSA

31. Cikk — A szolgáltatási kötelezettség helye 110
32. Cikk — Fuvarozással összefüggő megállapodások 114
33. Cikk — A szolgáltatási kötelezettség időpontja 116
34. Cikk — Okmányok átadása 120

II. FEJEZET

AZ ÁRU SZERZŐDÉSSZERŰSÉGE ÉS HARMADIK SZEMÉLY IGÉNYEI

35. Cikk — Az áru szerződésszerűsége 122
36. Cikk — Felelősség az áru fogyatékosságáért 130
37. Cikk — Határidő előtti szolgáltatás 134
38. Cikk — Az áru megvizsgálásának kötelezettsége 136
39. Cikk — Az áru kifogásolása 139
40. Cikk — Az eladó rosszhiszeműsége 145
41. Cikk — Jogszavatosság általában 148
42. Cikk — Harmadik személy szellemi tulajdona 151
43. Cikk — A vevő értesítési kötelezettségének elmulasztása 155
44. Cikk — Kimentés az értesítés elmulasztása alól 157

III. FEJEZET

AZ ELADÓ SZERZŐDÉSSZEGÉSÉNEK JOGKÖVETKEZMÉNYEI

45. Cikk — A vevő jogai általában 160
46. Cikk — Teljesítési igény, kicserélés, kijavítás 163
47. Cikk — Póthatáridő 168
48. Cikk — A hiányosságok eladó általi orvoslása 170
49. Cikk — Elállás 176
50. Cikk — Árcsökkentés 180
51. Cikk — Részteljesítés 187
52. Cikk — Idő előtti szolgáltatás és többletszolgáltatás 188

III. CÍM

A VEVŐ KÖTELEZETTSÉGEI

53. Cikk — A vevő főkötelezettségei 193

I. FEJEZET

A VÉTELÁR MEGFIZETÉSE

54. Cikk — A vételárfizetés kötelezettsége 195
55. Cikk — Vételár utólagos meghatározása 197
56. Cikk — Vételár megállapítása az áru súlya alapján 202
57. Cikk — A fizetés helye 203
58. Cikk — A fizetés időpontja 208
59. Cikk — Fizetési felszólítás szükségtelensége 214

II. FEJEZET

ÁTVÉTEL

60. Cikk — Az átvételi kötelezettség 217

III. FEJEZET

A VEVŐ SZERZŐDÉSSZEGÉSÉNEK JOGKÖVETKEZMÉNYEI

61. Cikk — Az eladó jogai általában 222
62. Cikk — Teljesítési igény 224
63. Cikk — Póthatáridő 226
64. Cikk — Elállás 226
65. Cikk — Az áru jellemzőinek meghatározása 231

IV. CÍM

A KÁRVESZÉLY ÁTSZÁLLÁSA

66. Cikk — A kárveszély átszállásának jogkövetkezménye 238

67. Cikk — Fuvarozás és kárveszély 242
68. Cikk — Úton lévő áru eladása 247
69. Cikk — A kárveszély átszállása egyéb esetekben 250
70. Cikk — Alapvető szerződésszegés és a kárveszély átszállására . . 255

V. CÍM

AZ ELADÓ ÉS A VEVŐ KÖTELEZETTSÉGEIRE VONATKOZÓ KÖZÖS RENDELKEZÉSEK

Áttekintés 259

I. FEJEZET

A TELJESÍTÉST MEGELŐZŐ SZERZŐDÉSSZEGÉS ÉS RÉSZLETEKBEN TÖRTÉNŐ TELJESÍTÉSRE VONATKOZÓ SZERZŐDÉS

71. Cikk — A teljesítés felfüggesztése 260
72. Cikk — Elállás megelőző szerződésszegésért 266
73. Cikk — Részszolgáltatás és megelőző szerződésszegés 270

II. FEJEZET

KÁRTÉRÍTÉS

74. Cikk — A kártérítés mértéke 274
75. Cikk — Kárszámítás fedezeti ügylet esetén 280
76. Cikk — Kárszámítás az áru piaci ára alapján 282
77. Cikk — Kárenyhítési kötelezettség 286

III. FEJEZET

KAMAT

78. Cikk — Kamat 292

IV. FEJEZET

MENTESÍTŐ OKOK

79. Cikk — Mentesülés a felelősség alól 296
80. Cikk — Saját magatartással okozott szerződésszegésre hivatkozás 308

V. FEJEZET

AZ ELÁLLÁS JOGKÖVETKEZMÉNYEI

81. Cikk — Az elállás jogkövetkezményei 311
82. Cikk — Az elállási és a kicserélési jog elvesztése 316
83. Cikk — A vevő jogai az elállási és kicserélési jog elvesztése esetén 320
84. Cikk — Hasznok és előnyök elszámolása elállás esetén 321

VI. FEJEZET

AZ ÁRU MEGŐRZÉSE

85. Cikk — Az eladó őrzési kötelezettsége 325
86. Cikk — A vevő őrzési kötelezettsége 328
87. Cikk — Az áru megőrzése harmadik személynél 330
88. Cikk — Az őrzésbe vett áru eladása 332

IV. RÉSZ

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

89. Cikk — Az Egyezmény letéteményese 337
90. Cikk — Más azonos tárgyú egyezményhez való viszony 338
91. Cikk — Aláírás és ratifikáció 342
92. Cikk — Az Egyezmény II. vagy III. Részének kizárása 344
93. Cikk — Az Egyezmény alkalmazása szövetségi államokban 346
94. Cikk — Az Egyezmény alkalmazásának kizárása 349
95. Cikk — Az 1. Cikk (1) b/ pont alkalmazásának kizárása 352
96. Cikk — A szerződés alakjával kapcsolatos fenntartás 353
97. Cikk — Az államok nyilatkozatai 354
98. Cikk — Az Egyezmény alapján tehető fenntartások 356
99. Cikk — Az Egyezmény hatályba lépése 358
100. Cikk — Az Egyezmény időbeli hatálya 362
101. Cikk — Felmondás 363
Záró rendelkezés 364

FÜGGELÉK

Az Egyezmény angol szövege 369
Az Egyezmény francia szövege 385
Az Egyezmény német szövege 402
Rövidítések jegyzéke 420
Irodalom 421
Tárgy- és jogszabálymutató 426

Ezúton kívánok köszönetet mondani a hamburgi Max Planck Institut für ausländisches und internationales Privatrecht, valamint a lausanne-i Institut Suisse de Droit Comparé által nyújtott ösztöndíjakért, amelyek lehetővé tették a könyv nagy részének optimális körülmények között történő megírását. Köszönöm Réczei László professzor segítőkész, értő és megértő támogatását és lektori véleményét, továbbá mindazok segítségét, akik tanácsaikkal hozzájárultak e munka megszületéséhez.

A SZERZŐ

AZ EGYESÜLT NEMZETEK EGYEZMÉNYE AZ ÁRUK NEMZETKÖZI ADÁSVÉTELI SZERZŐDÉSEIRŐL

AZ EGYEZMÉNYBEN RÉSZES ÁLLAMOK EMLÉKEZETBEN TARTVA az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének hatodik rendkívüli ülésszakán elfogadott határozatokban foglalt általános célkitűzéseket egy új Nemzetközi Gazdasági Rend létrehozására vonatkozóan,

FIGYELEMBE VÉVE, hogy az egyenlőség és a kölcsönös előnyök alapján folytatott nemzetközi kereskedelem fejlődése jelentős tényező az államok közötti barátságos kapcsolatok előmozdításában,

AZON VÉLEMÉNYTŐL VEZETTETVE, hogy az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseire alkalmazandó és a különböző társadalmi, gazdasági és jogi rendszerekkel összeegyeztethető egységes szabályok elfogadása hozzájárul a nemzetközi kereskedelem jogi akadályainak felszámolásához és elősegíti a nemzetközi kereskedelem fejlődését,

MEGÁLLAPODTAK a következőkben:

---

1. *Előtörténet*[1]. A nemzetközi adásvétel egységes szabályrendszerének kidolgozása hosszú évtizedekre megy vissza. A történet egészen pontosan 1929-ben, Ernst *Rabel* kezdeményezésével indult, amelynek eredményeként 1930 áprilisában a Népszövetség által a magánjog egységesítésére életre hívott nemzetközi intézet (UNIDROIT) igazgatótanácsa a nagy jogrendszerek képviselőiből bizottságot állított fel annak az eldöntésére, hogy lehetséges-e, és ha igen, akkor szükséges-e az adásvétel szabályainak egységesítése. A pozitív válasz megszületésében döntő szerepe volt *Rabel*nek és az általa irányított berlini „Kaiser-Wilhelm-Institut"-ban folyt kutatásoknak[2]. 1935-ben elkészült az első, ideiglenes tervezet[3], amelyet a hozzáfűzött magyarázatokkal a Népszövet-

[1] Részletesen: Dölle, XXXI—XXXII., Schlechtriem, 1—6., Enderlein, in: NDK, 15—17., Eörsi, 1—4., Bonell, in: Bianca—Bonell, 3—7., Honnold, 37—56., Winship, in: Parker, 1—3 — 1—16., Off. Rec. 3—5.

[2] E munka egyik „melléktermé̊ke" Rabelnek az adásvételről írt híres könyve, „Das Recht des Warenkaufs". Ld. ehhez: Rabel, I. VI—VII.

[3] Projet d'une Loi Internationale sur la Vente S. D. N. (1935) — U. D. P. — Projet I.; Rabel, II. 374—394.

ség valamennyi tagállama megkapott. Az észrevételek alapján készült az 1939-es tervezet, a második világháború kitörése azonban megszakította a munkát[4].

1951-ben Hágában 25 állam és több nemzetközi szervezet részvételével diplomáciai konferencia ült össze az addig végzett munka áttekintésére. A konferencia tárgyalásának alapjául még az 1939-es szöveg szolgált, noha időközben már megindult annak átdolgozása[5]. A hágai tanácskozás áttörésnek bizonyult, mert sikerült végérvényesen elfogadtatni, hogy az adásvétel egységesítése nemcsak megvalósítható, hanem egyben közös érdek[6]. A konferencián külön bizottságot állítottak fel, amely két tervezetet dolgozott ki, az elsőt 1956-ban[7], majd a kormányok és a nemzetközi szervezetek észrevételeit figyelembe véve 1963-ban. Még ezt megelőzően, 1958-ban külön tervezet készült az adásvételi szerződések megkötéséről[8], és így került sor 1964-ben egy újabb konferenciára Hágában, amelyen 28 állam — köztük Magyarország — vett részt, további 4 állam és 6 nemzetközi szervezet megfigyelőként képviseltette magát.

Az *1964-es hágai konferencián* két egyezmény megkötésére került sor: az egyik az Áruk Nemzetközi Adásvételéről Szóló Egységes Törvény, a másik az Áruk Nemzetközi Adásvételi Szerződéseinek Megkötéséről Szóló Egységes Törvény[9]. Magyarország mindkét egyezményt aláírta, de egyiket sem ratifikálta. A két egyezmény 1972-ben lépett hatályba, a ratifikáló államok, Belgium, Gambia, NSZK, Izrael (csak a ULIS tekintetében), Olaszország[10], Hollandia, San Marino, az Egyesült Királyság és Luxemburg voltak.

1966-ban — *magyar kezdeményezésre* — az Egyesült Nemzetek Szervezetének szakosított szerveként, a nemzetközi kereskedelmi jog harmonizálásának és egységesítésének elősegítése és az e területen folyó munkák összehangolása érdekében létrejött az UNCITRAL (United Nations Commission on International Trade Law)[11], amely 1968-ban megkezdte az akkor még hatályba sem lépett 1964-es egyezmények felülvizsgálatát. Az egyes államok által az ENSZ Főtitkárának kérdésére küldött válaszok[12] azt mutatták, hogy a többség vagy nem kívánt csatlakozni az Egyezményekhez, vagy több évvel azok elfogadása

[4] Rabel, II. 359—360.

[5] Projet d'une Loi Uniforme sur la Vente Internationale des Objets Mobiliers Corporels U. D. P. 1939 — I (2), Rome (1951); Rabel II. 395—415.

[6] Rabel II. 360—361.

[7] Projet d'une Loi Uniforme sur la Vente Internationale des Objets Mobiliers Corporels. Nouveau Texte élaboré par la Commission Spéciale nommée par la Conférence de la Haye sur la Vente. La Haye 1956; Rabel, II. 416—441.

[8] Bonell, in: Bianca—Bonell 4., további bibliográfiai utalásokkal.

[9] Convention Relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods (ULIS) és Convention Relating to a Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods (ULFIS). A két egyezmény angol—magyar nyelvű szövegkiadása 1972-ben a Magyar Kereskedelmi Kamara Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Irodájának gondozásában jelent meg.

[10] Olaszország a jelen Egyezmény ratifikálása miatt a hágai egyezményeket felmondta. Ld. a 99. Cikk 3. és 4. pontját, valamint 4. jegyzetét.

[11] ENSZ Közgyűlésének 1966. december 17-i határozata, Nr. 2205 (XXI). Közli: UNCITRAL Yearbook, I. (1968—1970) 65—66.

[12] Részletesen: UNCITRAL Yearbook, I. (1968—1970) 159—176.

után még mindig várakozó álláspontra helyezkedett (ez volt a magyar álláspont is). Az elutasítás okainak elemzésére itt nem tudunk kitérni, csak utalni lehet azokra a kritikai észrevételekre, amelyek a fejlődő országok részéről hangzottak el a túlságosan egyoldalú, a fejlett ipari országok érdekeit szolgáló szabályokkal szemben[13]. Ennek ellentmondani látszik, hogy olyan fejlett ipari országok sem ratifikálták az egyezményeket, mint az Egyesült Államok és Franciaország. Mindenesetre tény, hogy a hágai egyezményeket csak igen szűk körben fogadták el, és ezért döntött a UNCITRAL úgy, hogy 14 tagú munkabizottságot hoz létre, amely alapvetően azt a feladatot kapta, hogy megvizsgálja, milyen változtatások, módosítások és kiegészítések szükségesek ahhoz, hogy az Egyezmények széles körben elfogadhatókká váljanak. A munka indulásakor, 1968-ban tehát még nem volt szó teljesen új egyezmény kidolgozásáról, csak az 1964-es hágai konvenciók átdolgozásáról. A munkabizottságban és az egész Egyezmény kidolgozásában Magyarország aktívan részt vett.

A vizsgálat előrehaladtával mindinkább világossá vált, hogy a hágai egyezmények felhasználásával ugyan, de mindenképpen *átfogó, új szövegtervezetre* van szükség. Az első szöveg, az ún. *genfi javaslat* 1976-ban készült el[14], amit az 1977-es *bécsi szöveg*[15] követett. Az UNCITRAL 11. ülésén, 1978-ban sor került a szerződéskötésről szóló résznek az anyagi jogi résszel történő összeolvasztására, az így kialakított szöveg a *New York-i javaslat* nevet kapta, utóbb *UNCITRAL javaslatként* vált ismertté[16], és ez képezte az 1980. évi bécsi diplomáciai konferencia tárgyalási alapját. Az Egyezmény végleges szövegének elkészítésére és elfogadására 1980. március 10-én összeülő konferencián, amelynek elnökéül a magyar delegáció vezetőjét, *Eörsi* Gyula professzort választották, 62 ország vett részt, számos nemzetközi szervezet (Világbank, UNIDROIT, Nemzetközi Kereskedelmi Kamara stb.) megfigyelővel képviseltette magát. Az Egyezményt a konferencia záró aktusaként 1980. április 11-én hat ország, köztük Magyarország *írta alá*. Az Egyezmény 1988. január 1-jén *lépett hatályba*, jelenleg 26 ország ratifikálta, illetve csatlakozott hozzá[17].

2. A fenti folyamattal lényegében párhuzamosan futott a nemzetközi adásvételi szerződésekre irányadó *kollíziós normák egységesítése* is, e tárgyban 1955-ben született egyezmény Hágában (Magyarország nem ratifikálta), majd nem utolsósorban a jelen Egyezményre tekintettel ugyancsak Hágában, a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretében megtörtént az 1955-ös egyezmény felülvizsgálata és korszerűsítése. Az új kollíziós jogi egyezmény aláírására 1986. december 22-én került sor.

3. *Szerkezet*. Az Egyezmény felépítését tekintve Preambulumból és négy részből áll. Az I. Rész tartalmazza az Egyezmény alkalmazási körével kapcso-

[13] Schlechtriem, 2. A hágai egyezményekkel foglalkozó számtalan tanulmány közül ebből a szempontból ld. különösen: Caemmerer (1978), Neumayer (1975).

[14] UNCITRAL Yearbook, VII. (1976) 89.

[15] UNCITRAL Yearbook, VIII. (1977) 15.

[16] A javaslathoz az ENSZ Titkársága rövid magyarázó jegyzeteket készített. A szöveget és magyarázatokat együtt ld. Off. Rec. 14—70. A UNCITRAL-javaslat részletes elemzéséhez ld. Huber tanulmányát. Az anyagi jogi és a szerződéskötési rész összeolvasztásáról Eörsi, (1979) 311—313.

[17] Ld. a 99. Cikk 2. pontját.

latos szabályokat (1—6. Cikk), valamint az általános rendelkezéseket (7—13. Cikk). A II. Rész (14—24. Cikk) a szerződés megkötését, a III. Rész (25—88. Cikk) az adásvételt szabályozza, míg a IV. rész (89—101. Cikk) az Egyezmény nemzetközi jogi keretét és hátterét adja. Eltérően tehát a hágai egyezményektől, a szerződéskötési és az anyagi jogi rész együttesen került szabályozásra, jóllehet az Egyezmény lehetőséget ad arra, hogy az államok fenntartással élve az egyik vagy a másik rész alkalmazását magukra nézve kizárják[18].

4. *A Preambulum.* A nemzetközi egyezmények preambuluma általában azt a célt szolgálja, hogy abban alapvető, az egész egyezményre irányadó elvek kerüljenek kinyilvánításra, olyan elveké, amelyek segítségével egyértelművé válnak az adott egyezmény céljai és azok a megfontolások, amelyek a megállapodás létrehozását indokolják[19]. A preambulumnak, és ez esetünkben is így van, egyik oldalon nincs a tételesen megfogalmazott szabályokkal azonos súlya és jelentősége, másik oldalon éppen tartalma következtében az egész Egyezmény szellemének hordozójaként olyan elveket rögzít, amelyek meghatározó jellegüknél fogva a deklarálással többek között segítséget nyújthatnak *értelmezési* kérdésekben. Mint arra a 7. Cikk magyarázata során részletesen kitérünk, az értelmezés és vele együtt a joghézagok kitöltése a jelen Egyezményben nem mondható problémamentesnek, különösen azért nem, mert az Egyezmény egy sor kérdést szabályozatlanul hagyott. Főként olyan esetekben, amikor az Egyezmény közelebbről meg nem határozott elveket, fogalmakat használ, van mód arra, hogy a Preambulumban foglaltakat segítségül hívjuk, annak figyelembevételével azonban, hogy az értelmezés elveit a 7. Cikk (1) bekezdése felsorolja, ezért ezek semmiképpen sem helyettesíthetők[20].

A Preambulumba foglaltak *három pontban* kerültek megfogalmazásra. Az *első* az Új Nemzetközi Gazdasági Rend létrehozására hivatkozik, amelyről az Egyesült Nemzetek rendkívüli közgyűlése 1974 májusában hozott határozatot[21]. Az új Nemzetközi Gazdasági Rend megteremtésének célja alapvetően a fejlődő országok gazdasági lemaradásának megszüntetése. A Preambulum e pontjának megfogalmazásából az következik, hogy az Egyezmény szándéka szerint azon nemzetközi megállapodások sorába illeszkedik, amelyek az Új Nemzetközi Gazdasági Rend megvalósítását célozzák. Nem hallgatható azonban el az ünnepélyes deklarációval szemben bizonyos szkepticizmus, az

[18] Ld. a 92. Cikket.

[19] Evans, in: Bianca—Bonell, 23.

[20] Enderlein, in: NDK, 32., éppen a 7. Cikk (1) bekezdésében használt fogalmat, a „jóhiszeműséget" hozza fel példaként, mint amelynek körvonalait részben a Preambulum segítségével lehet megvonni. Ugyanez mondható el az Egyezményben gyakran előforduló „ésszerű" fogalmáról, vagy a 7. Cikk (2) bekezdésében említett „az Egyezmény alapjául szolgáló általános elvek"-ről is. Ugyanakkor nem árt az óvatosság, nem lenne szerencsés a Preambulum e szerepének túlzásba vitele, különös tekintettel arra, hogy a Preambulum elvi-politikai jellege csak keret az Egyezmény érdemi szabályokat tartalmazó normáihoz képest. Közelebbről meg nem határozott elvekből könnyen lehet olyan, túlfeszített értelmezéshez jutni, amely már sérti az egységes alkalmazás elveit és tartalmilag eltér attól, ami valójában az Egyezményben megfogalmazást nyert.

[21] Az ENSZ hatodik, rendkívüli közgyűlésének 1974. május 1-jei határozata, Nr. 3201 S-VI.

Egyezmény valószínűleg kevéssé szolgálja ezt a célt, legalábbis közvetlenül. Tartalmilag ugyanis e szabályok természetüknél fogva semlegesek, vagy ha úgy tetszik, (kereskedelem)politikamentesek, amellett a 6. Cikkből következően diszpozitívek is[22]. Az Egyezmény igazi jelentősége nem az, hogy bizonyos országcsoportoknak kedvez, ha így lenne, az egyébként nagy baj lenne, hanem az, hogy egységes szabályrendszert sikerült kiépítenie egy nagyon fontos területen. Az előny, ami ebből származik, nevezetesen a megnövekedett jogbiztonság, mindenkit érint, legfeljebb a fejlődő országok számára, ahol kevesebb a jól képzett szakember, ez az előny nagyobb súllyal esik latba.

A *második pontban* említett *egyenlőség és kölcsönös előnyök* alapján folytatott nemzetközi kereskedelem két alapvető fontosságú rendező elv, amelyek általános politikai jelentőségükön kívül, ha áttételesen is, de megnyilvánultak az Egyezmény kidolgozása során. Az egyenlőség elismerése, a kölcsönös előnyök figyelembevétele, általában pedig a kompromisszumra való készség olyan szempontok, amelyek nélkül az Egyezmény aligha jöhetett volna létre. Az általános megállapítás szintjén túllépve és konkrét példával szolgálva utalunk a szokásokat szabályozó 9. Cikk vagy a kifogásolási határidőket rendező 39—40. Cikk szabályainak megalkotására, illetve az ezeket kísérő vitákra[23]. Ezekben a kérdésekben látszólag tisztán jogi, illetve szerződéstechnikai problémákról folyt a vita, valójában világosan megfogalmazható és annak idején meg is fogalmazott gazdasági érdekek összeütközéséről volt szó.

A Preambulum *harmadik pontjában* foglaltakra az Egyezmény előtörténetének rövid, vázlatos ismertetése már kellő magyarázattal szolgált. Az eddig elmondottak annyival egészíthetők ki, hogy az Egyezmény jelentőségét elsősorban talán nem is a nemzetközi adásvételre gyakorolt közvetlen hatásában kell látni. Igaz, ez nagyon fontos, mert növeli a jogbiztonságot, kikapcsolja vagy legalábbis egy sor kérdésben visszaszorítja a kollíziós normákat és ezáltal a nemzeti jogok esetenként igencsak nehezen előrelátható hatással járó, a konkrét szerződéses viszonyba történő belépését. Legalább ennyire fontosnak tartjuk mindazonáltal annak a ténynek a hatását, hogy a nemzetközi kereskedelem alapvető jelentőségű és bonyolult területén végre sikerrel járt egy átfogó, széles körben elfogadható megállapodás kidolgozása. Nagy valószínűséggel állítható, hogy amennyiben a ratifikációk száma növekedni fog, és ennek feltételezésére az elmúlt két év tapasztalatai adnak némi alapot, akkor az Egyezmény megszületése újabb lendületet ad a nemzetközi szinten folyó jogegységesítési erőfeszítéseknek[24]. Kérdés végül, hogy milyen hatással lesz az Egyezmény az egyes országok *belső polgári jogának fejlődésére*. A választ csak

[22] Ugyanígy Enderlein, in: NDK, 32—33.

[23] Részletesen ld. a 9. Cikk 3. pontját és a 39. Cikk 2. pontját.

[24] Kifejezetten az Egyezménnyel történő összehangolás céljából került sor 1980-ban Bécsben az 1974-es New York-i elévülési konvenció módosítására, ld. erről a 39. Cikk 6. jegyzetét és a 46. Cikk 3. pontját. Nem tagadható az Egyezmény hatása továbbá az 1983-as genfi konvenció megszületésében sem, amely az adásvételi szerződésekkel kapcsolatos képviselet kérdéseit rendezi. Mindkét egyezmény jogilag önálló, és mint ilyen formailag független az Egyezménytől, ténylegesen azonban szervesen kapcsolódnak egymáshoz.

a jövő adhatja meg, találgatásokba nem célszerű bocsátkozni. Annyi azonban megkockáztatható, hogy olyan országok, és Magyarország is ezek közé tartozik, amelyek napirendre tűzték polgári törvénykönyvük átfogó felülvizsgálatát, nehezen vonhatják ki magukat az Egyezmény hatása alól. Más kérdés természetesen, hogy ez a hatás testet ölthet-e tételesen megfogalmazott szabályokban, és ha igen, akkor mely pontokon. Az Egyezményt azonban ebből a szempontból is feltétlenül figyelembe kell venni.

I. RÉSZ

ALKALMAZÁSI KÖR ÉS ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

I. CÍM

ALKALMAZÁSI KÖR

1. Cikk

(1) Az Egyezmény, a különböző államokban telephellyel rendelkező felek között, áruk adásvételére vonatkozó szerződésekre alkalmazandó, ha

a/ ezek az államok Szerződő Államok, vagy

b/ a nemzetközi magánjog szabályai valamely Szerződő Állam jogának alkalmazásához vezetnek.

(2) Az a tény, hogy a felek telephelye különböző államokban van, nem vehető figyelembe, ha ez sem a szerződésből, sem a felek üzleti kapcsolatából, illetve bármely általuk tett közlésből — a szerződéskötést megelőzően vagy a szerződéskötés időpontjában — nem tűnik ki.

(3) Az Egyezmény alkalmazása szempontjából sem a felek állampolgársága, sem a felek, illetve a szerződés polgári jogi vagy kereskedelmi jogi jellege nem vehető figyelembe.

---

1. Az 1. Cikk az egész Egyezmény szempontjából döntő fontosságú, és éppen ezért már az előkészítés során is sokat vitatott kérdést, az *alkalmazási kört* határozza meg. Az Egyezmény alkalmazásának feltételei az 1. Cikk (1) bekezdése értelmében három csoportba oszthatók, éspedig:

— árura vonatkozó adásvételi szerződés (*tárgyi* hatály),

— amely nemzetközi jellegű, mivel a felek telephelye különböző államokban van (*személyi* hatály), feltéve, hogy

— a felek államai Szerződő Államok, vagy

— a nemzetközi magánjog kollíziós szabályai valamely Szerződő állam jogára utalnak (*területi* hatály).

2. Az Egyezmény nem határozza meg az *adásvétel fogalmát*, de a 30. és az 53. Cikkekből, amelyek felsorolják az eladó és a vevő főkötelezettségeit, végső soron levezethető, hogy az Egyezmény értelmében mit kell adásvételnek tekinteni[1]. A 30. Cikk szerint az eladó köteles az áru szolgáltatására, továbbá az áru

[1] Maskow, in: NDK, 34., Volken, in: Dubrovnik, 33., Winship, in: Parker, 1—22.

tulajdonjogának és az árura vonatkozó okmányoknak a vevőre történő átruházására. A vevő pedig, mondja ki az 53. Cikk, köteles a vételár megfizetésére és az áru átvételére[2].

Az 1. Cikk (3) bekezdése negatív módon egészíti ki az (1) bekezdésnek az adásvételre vonatkozó rendelkezését, amennyiben kimondja, hogy az alkalmazás szempontjából közömbös a felek, illetve a szerződés polgári jogi vagy kereskedelmi jogi jellege. A szabály jelentősége abban rejlik, hogy számos jogrendszer (pl. *francia, NSZK* stb.) különbséget tesz a polgári és a kereskedelmi jogi vétel között. A különbségtétel lényege, hogy a kereskedelmi jogi vétel szabályai általában szigorúbbak, mint a polgári jogi vételé. A megkülönböztetés pedig többnyire azon az alapon történik, hogy a felek kereskedőnek tekinthetők-e vagy sem. Az Egyezmény megoldása a kétféle rendszer közötti összeütközés elkerülését célozza,[3] ezáltal alkalmazása *egyszerűbbé és biztonságosabbá* válik.[4]

Az Egyezmény nem fogja át az adásvétel teljes körét, mivel a 2. Cikk a szerződések meghatározott fajtáit *kizárja* az Egyezmény hatálya alól. Másrészt viszont a 3. Cikk (1) bekezdése — bizonyos feltételek mellett — lehetővé teszi, hogy áruk jövőbeni gyártására vagy előállítására vonatkozó szerződésekre is az Egyezmény kerüljön alkalmazásra, mégpedig azon az alapon, hogy ezek a szerződések is *adásvételnek minősülnek*.

Az a tény, hogy az Egyezmény nem tartalmaz pontos definíciót az adásvételre, nehézséget okozhat olyan szerződések esetében, amelyek ugyan nem tartoznak a hagyományos adásvétel körébe, de vegyes szerződések lévén az adásvétel több vagy kevesebb elemét mutatják. A probléma itt kettős, annak ellenére, hogy az adásvétel fogalma, illetve a feleket terhelő főkötelezettségek meghatározása többé-kevésbé mindenütt azonos képet mutat, azt a kört, amit az adásvétel átfog, az egyes jogrendszerek eltérően vonják meg, és ebből eredően, bizonyos szerződéseket eltérően minősítenek.

Azok a szerződések, amelyeknek az Egyezmény alá tartozása kérdéses lehet, több csoportba oszthatók. Az elsőbe tartoznak a *vétel különféle, nevesített esetei*, amelyeket a magyar Ptk. is ismer, mint a *megtekintésre*, vagy *próbára vétel* és a *minta szerint vétel*[5]. Általános az az álláspont, amely ezeket a szerződéseket, véleményünk szerint helyesen, az Egyezmény hatálya alá sorolja[6]. Azok a

[2] A 30. és az 53. Cikkek összevetéséből kirajzolódó adásvétel fogalom lényegében megfelel az egyes nemzeti jogok definíciójának. Az egyetlen többlet az Egyezményben, ami a szerződés nemzetközi kereskedelmi jellegéből egyenesen következik, az okmányok átadására vonatkozó kötelezettség kiemelése. Ld. ehhez: Ptk. 365. § (1) bek., BGB 433. §, OR 184. § (az átvételi kötelezettség említése nélkül), ABGB 1053. §, 1061—1062. §, C. c. 1582—1583. Cikk, 1603. Cikk, 1620. Cikk (azzal, hogy az eladó főkötelezettségei közé tartozik a jog- és kellékszavatosság, másrészt, hogy a vevő oldalán az átvételi kötelezettség itt is hiányzik). Az angol jogban a S/G 2. Cikk (1) bek.-e az áru tulajdonjogának a vételár ellenében történő átruházásáról beszél, azaz itt nemcsak az átvétel, hanem az átadás is hiányzik. Ugyanígy a U.C.C. 2—106. Cikk (1) bek.

[3] Jayme, in: Bianca—Bonell, 32.

[4] Eörsi 8., Schlechtriem, 12.

[5] Ptk. 371—372. §, 376. §.

[6] Svájc, 762—763.

sajátos vonások, amelyek ezeknek a szerződéseknek az adásvételen belüli nevesítését indokolják, nem teszik semmissé azt a tényt, hogy mindenképpen adásvételről van szó, az általánostól megkülönböztető jegyek ezt a tulajdonságot nem érintik. Az Egyezmény egyébként a 35. Cikk (2) c/ pontjában a szerződésszerűség fogalmával összefüggésben beszél a vevőnek átadott mintáról, egyértelművé téve ezzel, hogy ha külön ki nem mondottan is, de a minta szerint vételt, amely egyébként a nemzetközi kereskedelemben igen gyakori, az Egyezmény hatálya alá tartozónak tekinti.

Az előbbieknél sokkal vitatottabb a *leasing* szerződés, főként akkor, ha opciós kikötést is tartalmaz, amelynek értelmében a teljes díj kifizetésével a szerződés tárgyát képező dolog a leasingbe vevő tulajdonába megy át. A leasing, mint közismert, egyfajta átmenet az adásvétel és a bérlet között, ám nem azonos a főként a német—svájci jogterületen elterjedt *bérletvétellel* (Mietkaufvertrag), amely bérleti formába bújtatott olyan adásvételt jelent, ahol a bérlő a bérelt dolgon egyoldalú nyilatkozatával szerezhet tulajdont.[7]

A nehézségeket fokozza, hogy vannak jogrendszerek, amelyek az *opciót* a leasing elengedhetetlen fogalmi elemének tartják, mint pl. a *francia* jog az ingó leasing esetén, míg más jogok szerint éppen az opciós kikötés léte vagy nemléte a választóvonal az adásvétellel szemben, az opciós kikötést tartalmazó leasing szerződés az *angol* jog szerint már adásvételnek minősül, feltéve, hogy az opcióra vonatkozó kikötés a díj kifizetésén túl egy — akár csak névleges — összeget is előír[8].

Az Egyezményt kommentáló munkák nem fordítanak túl nagy figyelmet erre a kérdésre. Az NDK kommentár szerint a leasing szerződés akkor sem tartozik az Egyezmény hatálya alá, ha opciós kikötést tartalmaz[9]. Az NSZK-ban az Egyezményről tartott 1987-es nagyszabású konferencián, amelynek neves külföldi résztvevői is voltak, a leasing kérdése az egyik referátum vitájában merült fel, és ennek során az az álláspont kerekedett felül, hogy amennyiben a szerződés tulajdonképpen csak bérletnek minősül, akkor egyértelmű, hogy kívül esik az Egyezmény szabályozási körén. Ha viszont a szerződés opciós kikötést is tartalmaz, akkor értelmezési feladat annak eldöntése, menynyiben tekinthető a bérleti elem a későbbi vétel előkészítésének[10].

Függetlenül az értelmezési problémától, amire a 7. Cikk kapcsán visszatérünk[11], a leasing szerződés kérdésében jelenleg tartózkodás és óvatosság tapasztalható. A többségi álláspont az Egyezmény hatálya alá vonás gondolatát

[7] A leasing és a bérletvétel közti különbség elsősorban abban rejlik, hogy előbbinél az opció csak a szerződésben meghatározott idő elteltével gyakorolható, és egyáltalán nem szükségszerű, hogy a fél éljen is ezzel a jogával. A bérletvétel kifejezetten az áru elidegenítésére irányul (ha erre mégsem kerül sor, akkor a szerződés egyszerű bérlet marad), és a bérlőnek joga van ahhoz, hogy az addig kifizetett bérleti díjak beszámításával opciós jogát a szerződés fennállta alatt bármikor gyakorolja. Larenz, II. 451.

[8] Réczei, 174.

[9] Maskow, in: NDK, 35., uí. Winship, in: Parker, 1—24.

[10] Schlechtriem (Hrsg.), 113.

[11] Ld. a 7. Cikk 6. pontját.

elutasítja, legfeljebb analógia útján történő alkalmazásához nyit kiskaput[12], vagy egyszerűen meg sem említi. Másként ítélik meg viszont a már érintett *bérletvételt*, amelyről az ezt a problémakört részletesen tárgyaló NDK kommentár ugyan hallgat, de már a ULIS-szal foglalkozó irodalomban is egyértelműen az adásvétellel esett egy tekintet alá, miután pedig az Egyezmény ezen a ponton nem tért el a ULIS-tól, feltehető, hogy a bérletvétellel kapcsolatos álláspont változatlan marad, és ezekre a szerződésekre az Egyezmény kiterjed[13].

A nemzetközi kereskedelemben ismertek további, adásvételi elemeket (is) hordozó szerződések, amelyek a hagyományos polgári jogi dogmatikával alig meghatározhatók. Gondolunk itt elsősorban a *barter szerződésekre* vagy a *kompenzációs ügyletekre*. Nyilvánvaló, hogy a kialakuló bírói gyakorlatnak, miként a leasing esetében is, döntő szerepe lesz, ezért általános szabály most még aligha adható, legfeljebb a támpontok rajzolhatók fel. A *barter szerződéseknél* azt célszerű elsőként vizsgálni, hogy az adott esetben mennyiben van szó tisztán csere-ügyletről[14]. Annak ellenére, hogy az *angolszász* jogok kivételével gyakorlatilag valamennyi jogrendszer a cserét az adásvétellel összekapcsolva szabályozza, amennyiben a cserére ellenkező rendelkezések hiányában az adásvétel szabályai alkalmazandók[15], túlnyomó vélemény, hogy a tisztán csereügyletek kívül esnek az Egyezmény hatályán[16]. Ennek ellenére úgy véljük, hogy célszerű lenne a barter szerződéseknek az Egyezmény alá vonása, feltéve, ha az egyik fél legalább részben pénzszolgáltatásra is köteles[17].

Más a helyzet a *kompenzációs ügyleteknél*, ahol rendszerint különböző típusú szerződések állhatnak egymással szemben. Ezért itt az egyes szerződéseket önmagukban kell vizsgálni, adásvételnek tekinthetők-e az Egyezmény szem-

[12] Winship, in: Parker, 1—22.

[13] Dölle, 9., egyben utal arra, hogy ugyanez az angol álláspont is. Az Egyezménnyel kapcsolatban kifejezetten igenlő a svájci állásfoglalás, azzal a magától értetődő megszorítással, hogy csak azokról a bérletvételi szerződésekről van szó, amelyek nem esnek a 2. Cikk a/ pontjában kizárt fogyasztói vétel kategóriájába; Svájc, 763. A leasing és a bérletvétel közötti különbség (l. a 7. jegyzetet) és utóbbinak egyöntetűen az Egyezmény alá történő sorolása egyébként azt a nézetet erősíti, amely a leasinget végül is kizárja az Egyezmény hatálya alól.

[14] Winship, in: Parker, 1—24. szerint az a tény, hogy a UNCITRAL titkársága 1978-ban és 1979-ben külön is foglalkozott a barter problémájával, arra enged következtetni, hogy az ilyen típusú szerződésekre nem látták alkalmazhatónak az Egyezményt. Az 1979-es anyag (Report of the Secretary-General: Barter or Exchange in International Trade — A/CN. 9/159) hangsúlyozza, hogy a barter a mai nemzetközi kereskedelemben nem egységes jogi fogalom, ezért egységes szabályok kialakítása nem is lenne lehetséges. A barter ugyanis sokféle ügyletet rejthet magában, amelyek közül az áruk egyszerű cseréje csak az egyik lehetséges variáns.

[15] Ptk. 378. §, BGB 515. §, OR 237. §, C. c. 1707. Cikk, Codice civile 1555. Cikk stb. Ha megfordítva, de ugyanezt a logikai menetet követi az ABGB 1066. §-a, amely a cserét tekinti az alaptípusnak, és ehhez kapcsolja az adásvételt. A barterral kapcsolatos problémákról a nemzetközi kereskedelemben ld.: Martonyi, 156—160.

[16] Dölle, 9., Winship, in: Parker, 1—24., Svájc, 763. Bizonytalanul, de végül is így foglal állást Maskow, in: NDK, 34—35., azzal a nyomós érvvel, hogy az 53. Cikk a vevő főkötelezettségeként előírja a vételár megfizetését, az azt követő, 54—59. Cikkekből egyértelmű, hogy pénzfizetésről van szó, nehéz lenne ezt az elemet figyelmen kívül hagyni.

[17] Ezt, pontosabban a 3. Cikk analógiájára a pénzszolgáltatás súlyát tekinti döntőnek a svájci ratifikációs törvényjavaslat indokolása; Svájc, 763.

pontjából, vagy sem. Még az a — nem túl szerencsés — helyzet is előfordulhat, hogy a kompenzációs kapcsolatban az egyik ügyletre az Egyezmény, míg az ellentételt képező másik szerződésre a kollíziós szabály alapján valamely nemzeti jog rendelkezései lesznek alkalmazandók.[17/a] A fentiek alapján könnyen belátható, hogy a nem hagyományos adásvételi szerződéseknél messzemenő óvatossággal kell eljárni minden olyan esetben, ahol kétséges, hogy az adott szerződés az Egyezmény hatálya alá tartozik-e vagy sem, célszerű a szerződésben tiszta helyzetet teremteni, azaz az Egyezmény alkalmazását kifejezetten *előírni* vagy *kizárni*[18].

3. *Áru* alatt az Egyezmény értelmében *ingó dolog* értendő[19], az Egyezmény tehát csak az ingó dolgok adásvételére vonatkozik[20]. Ez alól kivétel a 2. Cikk d/—e/ pontjaiban adott felsorolás, az ott említett tárgyú szerződések kívül esnek az Egyezmény hatályán[21]. Az Egyezmény tárgyi hatályának az ingó dolgokra történő korlátozása másik oldalon ingatlanok és jogok adásvételének kizárását jelenti, ezért nem kerül alkalmazásra az Egyezmény iparjogvédelmi jogok megszerzése során sem.

4. Az Egyezmény a *nemzetközi adásvételt* szabályozza. A nemzetközi jelleg akkor adott, ha a szerződés *különböző államokban telephellyel rendelkező felek között* jön létre.

Az Egyezmény a telephely definícióját nem tartalmazza, jóllehet a fogalmat több ízben is használja[22]. A 10. Cikk értelmezési szabálya csak arra az esetre szolgál, ha a félnek több telephelye van, vagy egyáltalán nincs telephelye. Az általánosnak tűnő felfogás szerint nincs arra szükség, hogy a telephely jogilag önálló legyen, de mindenképpen *tartósan* kell léteznie és *meghatározott jogosultságokkal* kell rendelkeznie[23]. Nem minősíthető telephelynek egy nemzetközi vásáron nyitott, ideiglenes iroda, de az olyan lerakat sem, amely állandó jelleggel működik ugyan, viszont nincs szerződéskötési jogosultsága.

Az Egyezmény alkalmazása szempontjából elengedhetetlen, hogy a felek telephelye *különböző államokban* legyen. A hangsúly a telephelyen van, közömbös, hogy a szerződéses tárgyalások vagy maga a szerződéskötés úgy történik, hogy az egyik fél a tárgyalások idejére irodát állít fel a másik fél

[17/a] A kompenzációs ügyletek jogi megítéléséről a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokban ld.: Martonyi, 160—169.

[18] Az Egyezmény diszpozitivitásával kapcsolatban felmerülő kérdésekre a 6. Cikk magyarázata kapcsán térünk vissza.

[19] Az Egyezmény angol és francia szövege egyaránt csak „áru"-ról, nem pedig ingó áruról beszél („good", „marchandises"). A ULIS esetében a francia szöveg még az „ingó testi dolgok" („objets mobiliers corporels") kifejezést használta, ami nyilvánvalóan pontosabb, mivel definíció, szemben az „áru"-val, ami értelmezésre szorul. Winship, in: Parker, 1—25. A „goods" kifejezés értelmezéséhez az angol vételi jogban ld. Benjamin (1981), 53—68. Az Egyezménynek az ENSZ hat hivatalos nyelvén készült „eredeti" vagy „hiteles" szövege. Ld. ehhez a 101. Cikket követő záró részt és annak magyarázatát.

[20] Huber, 418., Maskow, in: NDK, 35., Ebenroth, 683., Martiny, 19.

[21] Ld. a 2. Cikk 5—7. pontjait.

[22] 10. Cikk, 12. Cikk, 20. Cikk (2), 24. Cikk, 31. Cikk c/, 42. Cikk (1) b/, 57. Cikk (1) a/ és (2), 69. Cikk (2), 90. Cikk, 93. Cikk (3), 94. Cikk (1) és (2), 96. Cikk.

[23] Schlechtriem, 29., Vékás, 342., Siehr. 590., Jayme, in: Bianca—Bonell, 30.

államában[24]. Közömbös a (3) bekezdés értelmében a felek állampolgársága is, az Egyezmény alkalmazandó, ha a szerződés azonos állampolgárságú, de különböző államokban telephellyel rendelkező felek között jön létre. A (2) bekezdés további feltételként szabja, hogy a nemzetközi jelleg (a különböző országokban lévő telephely) mindkét fél számára legkésőbb a szerződéskötés időpontjában *felismerhető* legyen, ami jogbiztonsági célokat szolgál. A feleknek tehát tudniuk kell, hogy a szerződés, amit kötnek, nemzetközi kereskedelmi szerződés lesz[25]. Annál is inkább szükség van erre, mert az Egyezmény a ULIS szabályaitól eltérően nem ír elő további feltételeket a szerződés nemzetközi jellegével kapcsolatban. Nem kívánja meg például, hogy az árut az egyik országból a másikba szállítsák, vagy hogy a szerződéskötés során az ajánlat és az elfogadás különböző országokban történjen[26]. Ebből a szempontból érdektelen az is, hogy azok az országok, amelyek területén a felek telephellyel rendelkeznek, szerződő államok-e vagy sem, más szóval a nemzetközi jelleg ismeretének követelménye független attól, hogy az Egyezmény az (1) bekezdés a/ vagy b/ pontja alapján kerül alkalmazásra. Másrészt viszont ez a feltétel nem jelenti, hogy a feleknek azzal is tisztában kellene lenniük, hogy szerződésükre az Egyezmény kerül alkalmazásra. Gyakorlati szempontokból ennek ismerete ugyan hasznos, de nem feltétele az Egyezmény alkalmazásának.

Következik mindebből, hogy az egyéb feltételektől eltekintve, amennyiben a felek telephelye különböző országokban van, és erről a tényről a felek akár a szerződésből, akár üzleti kapcsolatukból, vagy bármilyen más módon legkésőbb a szerződéskötés időpontjáig tudomást szereznek, az Egyezmény alkalmazandó lesz, még akkor is, ha az áru sem a szerződés megkötésekor, sem pedig teljesítésekor nem lép át országhatárt. Ellenkező példákat hozva, nem lesz alkalmazható az Egyezmény az előző esetben, ha valamelyik fél nincs tisztában az ügylet nemzetközi jellegével, de akkor sem, ha a felek telephelye ugyanabban az országban van, bár állampolgárságuk különböző és az árut egy másik országból importálják.

5. Az Egyezmény alkalmazásának az eddig ismertetetteken kívül, *két további, vagylagos feltétele* van, amelyeket a jelen Cikk (1) bekezdése a/ és b/ pontja határoz meg. Az a/ pont szerint az Egyezmény elsősorban akkor alkalmazandó, ha azok az államok, amelyekben a felek telephelye található, *Szerződő Államok*.

Az 1. Cikk (1) bekezdésének a/ pontja az alkalmazást a nemzetközi magánjog kollíziós szabályainak kikapcsolásával, *autonóm módon* rendezi, ami annyit jelent, hogy az Egyezmény ebben az esetben minden külön kikötés, illetve a kollíziós szabályokra tekintet nélkül, *közvetlenül* az Egyezmény rendelkezése alapján érvényesül. Nem mondja ugyan ki az Egyezmény, de az összefüggésekből következik, hogy az (1) bekezdés a/ pontja alapján az Egyezmény alkalmazására csak akkor kerül sor, ha a fórum állama is *Szerződő Állam*, ideértve természetesen azt az esetet is, ha a fórum állama élt a 95. Cikk szerinti

[24] Honnold, 80—81.
[25] Siehr, 591.
[26] Vö.: ULIS 1. Cikk (1) a/—/c pont.

fenntartással, amely, mint az alább, a 6. pontban még részletesen kifejtésre kerül, az autonóm szabály alkalmazását nem zárja ki, csak a b/ pont érvényesülését akadályozza meg. Ha viszont a fórum állama nem Szerződő Állam, és feltéve, hogy a felek szerződésükben az Egyezmény alkalmazását nem írták elő, a jogvita elbírálása során a fórum államának kollíziós joga határozza meg a szerződésre irányadó jogot, annak ellenére, hogy mindkét fél telephelye Szerződő Államban van[27]. A szerződésre irányadó jog lehet az Egyezmény is, ám ekkor már nem az autonóm szabály, hanem a lex fori utaló szabálya (akár az (1) bekezdés b/ pontjában megfogalmazott rendelkezésen, akár az utalással felhívott jog belső szabályán keresztül) vezet az Egyezményhez.

Arra a kérdésre, hogy valamely állam mikor és milyen feltételek mellett válik Szerződő Államma, az Egyezmény záró rendelkezései, különösen a 91., a 99. és a 100. Cikkek adnak választ. Az a tény, hogy a felek a szerződés megkötésekor tudták-e, hogy a telephelyük szerinti államok Szerződő Államok, mint ezt az előző pontban, más összefüggésben érintettük, közömbös[28].

További korlátot jelenthetnek azok a *fenntartások,* amelyeket a felek az Egyezmény záró rendelkezései szerint tehetnek, és amelyek következtében, az adott fenntartással érintett területen az állam nem minősül Szerződő Államnak (92. Cikk (2) bekezdés), vagy a fél telephelye úgy tekintendő, mint amely nem Szerződő Államban található (93. Cikk (3) bekezdés), vagy a szerződés az adott viszonylatban nem tartozik az Egyezmény alá, noha a felek államai Szerződő Államok (94. Cikk (1) bekezdés).

6. Az 1. Cikk (1) bekezdésének b/ pontja szerint az Egyezmény akkor is alkalmazandó, ha *a nemzetközi magánjog szabályai valamely Szerződő Állam jogának alkalmazásához vezetnek.* Szemben az a/ pont közvetlen alkalmazást előíró szabályával, a jelen rendelkezés közvetett megoldást tartalmaz, amelynek értelmében a szerződésre — az egyéb feltételek megléte esetén — az Egyezmény akkor is irányadó lesz, ha az a/ pont feltétele (mindkét fél állama Szerződő Állam) nem adott. A b/ pont alkalmazási köre így kiterjed mindazokra az esetekre, amikor csak az egyik fél állama Szerződő Állam, vagy ha egyik sem az, továbbá, összhangban a fent mondottakkal, azokra is, amikor mindkét fél állama Szerződő Állam ugyan, de a jogvitát elbíráló fórumé nem[29].

A b/ pont szabálya *nem kollíziós szabály,* mivel nem utal egy meghatározott anyagi jogra és nem tartalmaz utalást más állam nemzetközi magánjogára sem[30]. Sokkal inkább arról van szó, hgy az Egyezmény alkalmazási körének jelentős *kitágítása* céljából lehetőséget biztosít arra, hogy a szerződés az a/ pont körén kívüli esetekben is az Egyezmény alá tartozzon. Erre elvileg három esetben kerülhet sor: vagy akkor, ha a fórum országának nemzetközi magánjoga vezet közvetlenül vagy közvetetten egy Szerződő Állam jogához, vagy ha

[27] Réczei, 167—168., Vékás, 342., Volken, 94., Svájc, 758.
[28] Siehr, 589—590.
[29] Utóbbival kapcsolatban ellentétes véleményen Schlechtriem, 10., aki itt az autonóm szabályt érvényesíti. Ld. erről részletesen a C/a és C/b pontokat.
[30] Siehr, 599.

a fórum által ratifikált nemzetközi magánjogi egyezmény teszi ugyanezt[31], végül, ha a felek jogválasztása jár ilyen következménnyel[32].

A b/ pontban foglalt szabály *korlátja* a 95. Cikk szerint tett *fenntartás*, amely értelmében bármely Szerződő Állam a megerősítést, elfogadást, jóváhagyást vagy csatlakozást tanúsító okiratok letétbe helyezésével egyidejűleg tett nyilatkozatával kizárhatja, hogy az Egyezmény a jelen Cikk (1) bekezdés b/ pontja alapján nyerjen rá nézve alkalmazást[33]. Ha egy állam él ezzel a lehetőséggel, akkor a b/ pont szempontjából úgy kell tekinteni, mintha *nem lenne Szerződő Állam*. A vélemények megoszlanak arról, hogy a b/ pont szabálya, a 95. Cikkel kombinálva, mennyire bonyolítja az alkalmazás szabályait[34]. Mindenesetre tény, hogy az 1. Cikk, valamint a 95. Cikk összevetéséből egy sor variáció adódik, amelyeket célszerű az eljáró fórum jogából kiindulva vizsgálni, mégpedig abból a szempontból, hogy a fórum állama Szerződő Állam-e, vagy sem, ha pedig igen, akkor élt-e a 95. Cikk szerinti fenntartással[35].

A/ *Az eljáró fórum állama Szerződő Állam*, amely nem élt a 95. Cikkben biztosított fenntartás lehetőségével.

a/ A fórum nemzetközi magánjoga olyan ország jogára utal, amely *részese* az Egyezménynek.

Ebben az esetben az Egyezmény *alkalmazandó*, de nem azon az alapon, hogy a fórum állama maga is ratifikálta az Egyezményt, hanem azáltal, hogy a fórum kollíziós jogának szabálya egy másik szerződő állam jogára utal. Tulajdonképpen ez a legegyszerűbb, leginkább problémamentes variáns, amelynek szempontjából az is közömbös, hogy ratifikálta-e a felek államai közül valamelyik az Egyezményt, és ha igen, akkor élt-e a 95. Cikk fenntartásával. Csak az jön számításba, hogy a fórum, mivel az (1) bekezdés a/ pontja kizárt, saját nemzetközi magánjoga segítségül hívásával megkeresi az irányadó jogot, amely egy

[31] Siehr, 592. szerint a nemzetközi egyezmények körében az ingó dolgok nemzetközi adásvételére alkalmazandó jogról szóló 1955. évi, Magyarország által nem ratifikált hágai kollíziós jogi egyezmény jöhet elsősorban szóba, illetve az ezt revideáló 1986. december 22-én aláírt, ugyancsak hágai egyezmény, amely még nem lépett hatályba. Hasonlóképpen nem hatályos még az 1980-ban kötött, a szerződéses jogviszonyokra alkalmazandó jogról szóló közös piaci egyezmény sem.

[32] A felek jogválasztásának kérdéséről ld. alább a 7. pontot és a 6. Cikk 6. és 7. pontját.

[33] A kézirat lezárásáig (1990. március 5-ig) a ratifikáló, illetve csatlakozó államok közül Kína, Csehszlovákia és az Egyesült Államok élt a 95. Cikk szerinti fenntartással. Az indok a belső jog védelme, ami az Egyezmény hiányában egyébként alkalmazandó jogszabály részleges prioritásának biztosításában ölt testet. Kína esetében a nemzetközi gazdasági (külkereskedelmi) szerződésekre kidolgozott 1985. évi törvényről, az USA esetében pedig a Uniform Commercial Code-ról van szó. Siehr, 595—596. Csehszlovákiában az 1964-es Külkereskedelmi Törvény kerül alkalmazásra. A fenntartás, amely körül Bécsben heves viták folytak, végül is kompromisszumos megoldást jelentett a szélsőséges álláspontok között. Schlechtriem, 10., Huber, 432., Eörsi, 6—7., Vékás, 344., Siehr, 594—595.

[34] Vékás, 344. szerint a 95. Cikk szabálya nem szerencsés, és komoly bonyodalmakhoz vezet, ui.: Volken, 95—96., Svájc, 759., Evans, in: Bianca—Bonell, 656—657. és Herber (1987), 99. Ezzel szemben Siehr, 614. és 615—616. arra hivatkozással, hogy a helyzet semmivel sem bonyolultabb, mint a lex fori által felhívott kollíziós szabály alkalmazásánál általában, ezt tagadja, bár maga is a 95. Cikk szerinti fenntartástól történő tartózkodást tanácsolja.

[35] Martiny, 23—29., Siehr, 598—613. Lényegében uí. Vékás, 343—346.

Szerződő Állam jogához és így az (1) bekezdés b/ pontján keresztül az Egyezményhez vezet.

b/ A fórum nemzetközi magánjoga olyan ország jogára utal, amely *részese* ugyan az Egyezménynek, de élt a 95. Cikk szerinti *fenntartással.*

Ez az eset azok közé tartozik, amelyeknél kétféle megközelítés lehetséges. A kérdés lényegében az, hogy *köteles-e a fórum állama egy másik állam által tett egyoldalú fenntartás figyelembevételére*[36]. Az igenlő válasz mellett elsősorban azzal lehet érvelni, hogy a fórum nemzetközi magánjoga nem pusztán az Egyezményre, hanem egy másik állam jogára utal, azt pedig, hogy a fórum a másik állam jogának részét képező Egyezményt milyen feltételekkel és milyen körben alkalmazhatja, ez utóbbi állam joga határozza meg, a fórumnak éppen saját kollíziós szabálya következtében kell figyelembe vennie a másik állam elhatározását, amellyel az Egyezményt kizárja és helyette saját jogát kívánja alkalmazni[37].

A fenntartást figyelembe vevő nézet az említettek mellett a bírói döntések kívánatos *összhangjára* is hivatkozik. Figyelembe kell venni ti., hogy miután a fenntartással élő állam bíróságai az Egyezményt a b/ pont körében semmiképpen sem alkalmazzák, a fenntartás figyelmen kívül hagyása jelen esetben azzal a következménnyel jár, hogy ugyanabban a helyzetben a fórumtól függően eltérő döntés születhet[38]. A fenti érveléssel szemben felhozható, hogy az (1) bekezdés b/ pontjának nem a döntések harmóniájának megteremtése a célja, hanem az, hogy biztosítsa az Egyezménynek minél szélesebb körben történő érvényre jutását[39]. További érv, hogy a fenntartás figyelembevételének kötelezettsége az (1) bekezdés b/ pontjából közvetlenül nem következik. Az eljáró fórumnak a b/ pont alapján csak azt kell döntéséhez mérlegelnie, hogy kollíziós szabálya mely állam jogára utal. Ha olyan államéra, amely maga is Szerződő Állam, akkor a b/ pontban szabott feltétel teljesült, az Egyezmény alkalmazása a fórum számára nemcsak lehetséges, hanem egyben elkerülhetetlen[40]. A 95. Cikk szövege is félreérthetetlenné teszi ezt, amikor a fenntartás tartalmát úgy határozza meg, hogy az állam kijelentheti, „rá nézve" a b/ pont nem alkalmazható. A „rá nézve" fordulat e megközelítés szerint a jelen esetkör fordítottjára

[36] Siehr, 602.

[37] Ezt a — jelenleg többséginek tűnő — nézetet képviseli, Evans, in: Bianca—Bonell, 657., Maskow, in: NDK, 36., Vékás, 345—346., rá való hivatkozással Svájc, 759., valamint az NSZK, amely a ratifikáció során olyan nyilatkozatot tett, hogy amennyiben a nemzetközi magánjog szabályai olyan állam jogának alkalmazásához vezetnek, amely az Egyezmény 95. Cikke szerinti nyilatkozatot tett, az 1. Cikk (1) bek. b/ pontja figyelmen kívül marad (NSZK, 5., 6. és 39—40.). A javaslat figyelemre méltó változást jelent az eddigi német bírói gyakorlathoz képest, amely a ULIS-nak hasonló fenntartást lehetővé tevő V. Cikkével kapcsolatban kizárólag a fórum államának fenntartását vette figyelembe; BGHZ 96, 313, in: Schlechtriem-Magnus, 96—104., határozottan ellenzi Siehr, 615. Ld. még a 40. jegyzetet.

[38] Martiny, 24.

[39] Siehr, 599.

[40] Siehr, 602—603., Herber (1987), 101—102, utóbbi még azzal, hogy az NSZK-nak a ULIS-sal kapcsolatos eddigi bírói gyakorlatát megváltoztatva kellene a ratifikáláskor a 95. Cikk szerinti fenntartást megtennie. Az NSZK nem kívánt a 95. Cikk szerinti fenntartással élni (NSZK, 63.), de a ratifikáció során tett nyilatkozata ezzel a következménnyel járt. Ld. erről a 37. jegyzetet.

utal, amikor a fórum országa élt fenntartással, és az vizsgálandó, hogy elfogadható-e a fórum számára nemzetközi magánjogának valamely — fenntartás nélkül vagy fenntartással — Szerződő Állam jogára történő utalása. (Ld. erről alább a B/a és B/b pontot.)

A kétféle megközelítés *kétféle eredményhez* vezet. Az utóbbi alapján az Egyezmény *alkalmazásra kerülhet,* míg az előbbi elfogadása esetén *nem.*

c/ A fórum nemzetközi magánjoga olyan ország jogára utal, amely *nem részese* az Egyezménynek. Ebben az esetben a helyzet igen egyszerű, az Egyezmény *nem alkalmazható,* mivel a kollíziós szabályok nem vezetnek az Egyezményhez, ha csak a nemzetközi magánjogi szabályok szerint nem kerül sor *visszautalásra,* amit a fórum országának joga elfogad[41].

B/ Az eljáró fórum állama *Szerződő Állam,* amely élt a 95. Cikkben biztosított *fenntartással.*

a/ A fórum nemzetközi magánjoga olyan ország jogára utal, amely a 95. Cikk szerinti fenntartás nélkül *részese* az Egyezménynek.

Az ide tartozó esetkör az A/b pont fordítottja. Ha elfogadjuk, hogy a fenntartás következtében az állam a b/ pont szempontjából nem tekintendő Szerződő Államnak, továbbá, hogy a fórumnak az idegen jogot úgy kell alkalmaznia, mint ahogy a másik állam fóruma alkalmazná, akkor a helyzet egyértelmű, a jelen esetben a fórum fenntartását figyelmen kívül kell hagyni, mivel a hangsúly a Szerződő Állam jogára történő utaláson van, ezért az Egyezmény *alkalmazandó*[42].

A fentiek alátámasztásául további érvként a 95. Cikk *célja* szolgál, nevezetesen az, hogy a Szerződő Állam az Egyezmény kollíziós úton történő — esetleg véletlenszerű — alkalmazása helyett saját anyagi jogát tudja alkalmazni. Abban ugyanis aligha érdekelt bármely állam, hogy az Egyezményt kizárja és helyette harmadik ország jogát vegye figyelembe. Ha a lex fori egy harmadik ország jogára utal, utóbbi alapján kell a szerződést elbírálni, ezért amennyiben a harmadik ország Szerződő Állam, a szerződésre az Egyezmény lesz irányadó[43].

A végeredménnyel (az Egyezmény alkalmazásával) mindenképpen egyetértünk, de kétségesnek tartjuk ezt az érvelést. Az nem vitatható, hogy az egyes államoknak az Egyezményhez való csatlakozásában elsősorban a jogbiztonságra való törekvés játszik szerepet, amit alapvetően azáltal érhetnek el, hogy a ratifikálással kikapcsolják a kollíziós utalás bizonytalanságát és tudatosan alkalmazzák a szövegében és tartalmában egyaránt ismert Egyezményt. Miután a kollíziós utalással kapcsolatos bizonytalanság kiterjedhet magára az Egyezményre is, ezt elkerülendő él az állam. a 95. Cikk fenntartásával. Az így tett fenntartás azonban érzéketlen atekintetben, hogy az Egyezmény helyett a saját jog vagy harmadik ország joga kerül alkalmazásra, más szóval a fenntartás

[41] Réczei, in: Potsdam, 66., Siehr, 605.
[42] Vékás, 345., és Diskussion, in: Schlechtriem (Hrsg.), 108., Evans, in: Bianca—Bonell, 657, Martiny 25—26.
[43] Vékás, 345., Honnold, 83.

akkor is az Egyezmény kikapcsolásához vezet, ha ezáltal a fórum nem saját, hanem harmadik állam jogához jut el.

Az A/b pont elemzése során két, eltérő eredményre vezető megoldást ismertettünk. A második, amely alapján figyelmen kívül marad annak az államnak a fenntartása, amelyre a fórum nemzetközi magánjoga utal, a jelen esetben másfajta érvelést tesz szükségessé.

Eszerint ha a fórum állama fenntartással élt, kizárta azt a lehetőséget, hogy az Egyezményt, magából az Egyezményből kiindulva, a b/ pont nemzetközi magánjogi utalást bekapcsoló szabálya segítségével alkalmazza. Ugyanakkor ebből még nem következik, hogy az Egyezmény nem lesz alkalmazható. A fórumnak ugyanis mindenképpen saját nemzetközi magánjogához kell nyúlnia, hogy ennek segítségével megkeresse a szerződésre irányadó jogot. Amennyiben az utalás valamely szerződő állam jogához vezet, akkor ez utóbbi anyagi joga dönti el az alkalmazandó jogot, ami az egyéb feltételektől függően lehet az Egyezmény is. A különbség az *Egyezményhez vezető útban* van, ha a fórum állama nem élt volna fenntartással, akkor az (1) bekezdés b/ pontja közvetlenül vezetne az Egyezményhez, míg jelen esetben annak az országnak a joga dönt, amelyre a lex fori utal[44].

A 95. Cikk okozta — valós vagy látszólagos — nehézségektől visszariadók vigasztalásául megjegyzendő, hogy amilyen mértékben nő az Egyezményt ratifikáló, illetve ahhoz csatlakozó államok száma, úgy csökken majd a 95. Cikk jelentősége, hiszen mind nagyobb lesz annak valószínűsége, hogy az Egyezmény közvetlenül, a jelen Cikk (1) bekezdés a/ pontjának autonóm szabálya alapján érvényesül.

b/ A fórum nemzetközi magánjoga olyan ország jogára utal, amely élt a 95. Cikk szerinti *fenntartással.*

Ennek az esetkörnek az eldöntése attól függ, hogy az A/b pontnál említett két variáns közül a fórum melyik álláspontra helyezkedik. Véleményünk szerint a helyes álláspont az, hogy az *idegen jogot úgy kell alkalmazni, ahogy azt a másik állam mint saját jogát alkalmazza.* Következésképpen a szerződésre irányadó jogot a lex fori segítségével megkeresve jut el a fórum a fenntartással élő állam jogához, amely saját fenntartásával az Egyezmény alkalmazását kizárta, és ezt a tényt a fórumnak figyelembe kell vennie[45]. Az Egyezmény tehát nem azért *kizárt,* mert a fórum állama élt fenntartással, hanem azért, mert az az állam tette ezt meg, amelynek joga a szerződésre irányadónak bizonyul.

Elképzelhető a másik, bár szerintünk nem helytálló felfogás is, amely azon alapszik, hogy a fórum nem köteles figyelembe venni egy másik állam fenntartását, amikor saját joga utal ennek az államnak a jogára, továbbá, hogy a fórum saját államának fenntartása az (1) bekezdés b/ pontját kizárja, miközben a lex fori segítségével meg kell keresnie a szerződésre irányadó jogot. Amennyiben a *fórum saját jogára utal,* ebben az esetben nem lehet kétséges, hogy az

[44] Siehr, 606.
[45] Vékás, 345.

Egyezmény a szerződés szempontjából nem jöhet szóba. Ha azonban a lex fori egy másik, szintén fenntartással élő ország jogához vezet, akkor az Egyezmény mégiscsak beléphet azon az alapon, hogy a fórum saját fenntartását nem terjeszti ki egy másik államra, viszont utóbbi fenntartása nem befolyásolja a fórumot az Egyezménynek a szerződésre irányadó jogként való „fellelésében"[46].

c/ A fórum nemzetközi magánjoga olyan ország jogára utal, amely *nem részese* az Egyezménynek. Ebben az esetben, az A/c ponttal megegyező módon, az Egyezmény *nem alkalmazható.*

C/ Az eljáró fórum állama *nem Szerződő Állam.*

a/ A fórum nemzetközi magánjoga *Szerződő Állam* jogára utal.

A megoldás következik az A/a pont alatt mondottakból, az Egyezmény *alkalmazandó,* éspedig kizárólag azon az alapon, hogy a fórum (nem szerződő) államának kollíziós joga egy szerződő állam jogára utal, így az (1) bekezdés b/ pontjának feltételei teljesülnek. Miután az Egyezmény alkalmazásának kérdése mindig a fórum szemszögéből merül fel, érdektelen, hogy az egyik vagy mindkét fél telephelye szerződő államban van-e. Az (1) bekezdés a/ pontjának autonóm szabálya az utóbbi esetben sem jöhet szóba[47]. Ugyanígy közömbös az is, hogy a felek telephelye szerinti állam(ok), ha részese(i) az Egyezménynek, élt(ek)-e fenntartással. A helyzet itt annyiban egyszerűbb, mint a B pontnál, hogy kiesik a fórum fenntartására hivatkozó, az Egyezmény alkalmazásával szembeni érv, hiszen a fórum a jelen esetben nem szerződő állam. Más kérdés, hogy ezzel is alátámasztható az a nézet, mely szerint nem a fórum által tett fenntartást kell figyelembe venni, hanem azét az országét, amelynek jogához a lex fori elvezet. Ellenkező esetben a nem szerződő állam fóruma alkalmazná, míg a fenntartásos állam fóruma nem alkalmazná az Egyezményt.

A jelen eset pontosan az A/c pont alatti fordítottja, így *renvoi* (visszautalás) esetén az Egyezmény alkalmazása kizárt lehet. Miután a fórum nem szerződő állam, kizárólag kollíziós szabályai szerint jár el, és ezek döntik el, hogy az idegen jogra történő utalás csak az anyagi jogra vagy az adott ország nemzetközi magánjogára is vonatkozik[48]. Utóbbi esetben lehetséges, hogy a szerződő állam joga visszautal a fórum jogára, amely — lévén nem szerződő állam — az Egyezményt nem fogja alkalmazni.

Feltehető végül a kérdés, hogy miként ítélendő meg, ha sem az eljáró fórum, sem a felek telephelye szerinti országok nem Szerződő Államok. Ekkor ugyanis a résztvevőknek *semmiféle kapcsolatuk* sincs az Egyezménnyel azon a nagyon vékony szálon kívül, amit a fórum kollíziós szabályának a szerződő állam jogára történő utalása jelent[49]. Úgy véljük, hogy az eddig elmondottakból

[46] Siehr, 609.

[47] Az a/ pont autonóm szabályát látja ebben az esetben is alkalmazhatónak Schlechtriem, 10.

[48] A magyar megoldás (1979. évi 13. tvr. 4. §-a) szerint a külföldi jogra történő utalás — a magyar jogra történő visszautalás kivételével — csak a felmerült kérdést közvetlenül rendező szabályokra vonatkozik. Ezzel szemben az 1978. évi osztrák nemzetközi magánjogi törvény 5. § (1) bek.-e szerint az idegen jogrendszerre történő utalás átfogja annak kollíziós szabályait is.

[49] Réczei, 168.

logikusan következik, az Egyezményt ebben az esetben is *alkalmazni kell.* A ratifikálással ugyanis az Egyezmény az adott ország belső jogává vált, mégpedig a jognak azon részévé, amely a nemzetközi adásvétel meghatározott körére vonatkozik. Ha mármost az Egyezményben nem részes felek vitájában az ugyancsak nem részes fórum a kollíziós szabály segítségével egy szerződő állam jogához jut el, akkor utóbbi jogából elsősorban a nemzetközi adásvételre vonatkozó szabályok veendők figyelembe, ez pedig nem más, mint az Egyezmény. A fórum, amikor a lex fori alapján eldönti, hogy mely ország jogát alkalmazza, egyben aláveti az eldöntendő ügyet a kiválasztott jognak.

b/ A fórum nemzetközi magánjoga olyan állam jogára utal, amely élt a 95. Cikk szerinti *fenntartással.*

Ismétlés helyett utalunk az előzőekben mondottakra. Az eset eldöntése az A/b és B/b pontokban említett érvekkel kapcsolatos állásfoglalástól függ. A magunk részéről az Egyezmény alkalmazását *nem tartjuk lehetségesnek*[50].

c/ A fórum nemzetközi magánjoga olyan ország jogára utal, amely *nem részese* az Egyezménynek. Miként az A/c és a B/c pontokban, *az Egyezmény a jelen esetben nem érvényesülhet.*

7. Az Egyezmény alkalmazásra kerülhet a *felek jogválasztása* eredményeként is. Ezt a kérdést a 6. Cikk magyarázata kapcsán tárgyaljuk[51].

---

2. Cikk

Az Egyezmény nem vonatkozik arra az adásvételre,

a/ amelynek tárgya személyes, családi vagy háztartási használatra vásárolt áru, kivéve, ha az eladó akár a szerződéskötést megelőző bármely időpontban, akár a szerződés megkötésekor, nem tudott és nem is kellett tudnia arról, hogy az árut ilyen célra vásárolták;

b/ amely árverés keretében történt;

c/ amely végrehajtáson vagy egyéb hatósági intézkedésen alapul;

d/ amelynek tárgya kötvény, részvény, beruházási biztosíték, forgatható értékpapír, vagy pénz;

e/ amelynek tárgya folyami és tengeri hajó, légpárnás hajó; vagy légiközlekedési eszköz;

f/ amelynek tárgya villamosenergia.

---

1. A 2. Cikk felsorolja az adásvétel néhány olyan fajtáját, amelyeket sajátos vonásaik következtében célszerű volt kizárni az Egyezmény hatálya alól. A kizárás eltérő szempontokon alapszik, az a/ pont alá tartozó eseteknél a szerződés

[50] Az Egyezmény kizárása mellett többek között Vékás, 345. az Egyezmény alkalmazhatósága mellett Siehr, 610., további hivatkozásokkal.

[51] Ld. a 6. Cikk 6. és 7. pontját.

célja, a b/ és c/ pontban foglaltaknál a szerződés *sajátosságai*, míg a d/, e/ és f/ pontoknál a szerződés *tárgya* indokolja az Egyezmény alól történő kivételt.

2. Az a/ pont szerint az Egyezmény nem vonatkozik a személyes, családi vagy háztartási használatra vásárolt árukra, más szóval nem tartozik az Egyezmény hatálya alá az ún. *fogyasztói vétel*, feltéve azonban, hogy az eladó tisztában volt a szerződésnek ezzel a jellegével. A szabály logikus, az Egyezmény a nemzetközi kereskedelmi vételt kívánja szabályozni, nem pedig magánszemélyek vásárlásait. Igaz, az 1. Cikk (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szerződés polgári jogi vagy kereskedelmi jogi jellege nem bír jelentőséggel, ezért úgy tűnhet, mintha az a/ pont mégis megkülönböztetné a vétel két fajtáját és a polgári jogi vételt kizárná. Valójában nem erről van szó. Annak ellenére, hogy az a/ pont alapján a polgári jogi vétel egy része valóban az Egyezmény hatályán kívül kerül, a szándék nem a polgári és a kereskedelmi jogi ügylet, illetve a felek közötti különbségtétel, hanem a felhasználási cél alapján a szerződések meghatározott körének kiemelése, azt elkerülendő, hogy ágyúval kelljen verébre lőni[1]. Lehetetlen helyzetet teremtett volna ugyanis, ha az idegenforgalom mai méretei mellett a turisták tömeges, köznapi vásárlásai a nemzetközi kereskedelmi ügyletekre méretezett konvenció hatálya alá kerültek volna. A kizárás mellett szólt egy további, igen racionális szempont is, az ti., hogy számos országban kogens szabályok védik a fogyasztói érdekeket. Függetlenül attól, hogy a fogyasztóvédelmi rendelkezések jelentős mértékben eltérőek és egységesítésük aligha lenne lehetséges, az Egyezménynek a fogyasztói vételre történő alkalmazása állandó összeütközési forrást jelentene az adott ország belső, kogens jogszabályai és a nemzetközi vételre irányadó rendelkezések között[2].

A fogyasztói vétel mégis az Egyezmény hatálya alá tartozik, ha az eladó legkésőbb a szerződés megkötésekor nem tudott és nem is kellett hogy tudjon a vétel — fogyasztói (személyes, családi vagy háztartási) — céljáról. A kivétel (a fogyasztói vétel nem tartozik az Egyezmény hatálya alá) szűkítése jogbiztonsági okokból tűnt kívánatosnak, mivel a feleknek már előre tudniuk kell, hogy szerződésük milyen szabályok alá tartozik. Ebből a szempontból pedig a vevő az, aki mérvadó, hiszen ő tudja, milyen célból vásárol. Következésképpen, ha az eladó nem tudja és az eset körülményeinek mérlegelése alapján sem tudhatja, hogy fogyasztói vételről van szó, akkor a vevőn múlik, közli-e ezt a tényt az eladóval. Ha nem teszi, akkor a szerződésre az Egyezmény lesz irányadó. Másik oldalon viszont, ha a szerződés ténylegesen nem minősíthető fogyasztói vételnek, akkor is az Egyezmény hatálya alá tartozik, ha látszólag személyes, családi vagy háztartási célból történik a vásárlás, és az eladónak nincs tudomása az ügylet valódi, nem fogyasztói céljáról[3].

A vázolt megoldás felveti azt a kérdést, hogy vita esetén kinek és mit kell *bizonyítani*. A szöveg mindenesetre határozottabban fogalmaz, mint ahogy azt az 1. Cikk (2) bekezdése tette a szerződés nemzetközi jellegével kapcsolatban.

[1] Eörsi, 9., Loewe, 27.
[2] Off. Rec. 16.
[3] Loewe, 27.

A szabály negatív megfogalmazása („kivéve ha ... nem tudott") tudatosan történt, ezáltal a bizonyítási teher azon a felen nyugszik, aki a kivételre, azaz a fogyasztói vételnek az Egyezmény hatálya alá rendelésére hivatkozik[4]. Megjegyzendő azonban, hogy a bizonyítási teher problémája az Egyezmény kidolgozása során meglehetősen sok vitát váltott ki, mert az angol szövegben szereplő „unless" kifejezés értelmezése ebben az összefüggésben nem volt a konferencia minden résztvevője számára egyértelmű. Ennek következtében több ország is arra az álláspontra helyezkedett, hogy az Egyezmény nem foglalkozik és nem is foglalkozhat a bizonyítási teher problémájával, célszerű ezért a kérdés rendezését a bírói gyakorlat számára átengedni[5].

3. Nem tartozik az Egyezmény hatálya alá az *árverés keretében történő vétel* (b/ pont), aminek az indoka abban keresendő, hogy itt az adásvétel egészen speciális fajtájáról van szó, amelynek szabályai igencsak különböznek attól függően, hogy mely országban, illetve kinek a szervezésében kerül az árverés lebonyolításra. Az „árverés" kifejezés alatt nem a hatósági intézkedést („árverezés") kell érteni, ez az eset a következő, c/ pont alá tartozik, hanem az ún. „magánárverést", amelynek kereskedelmi szempontból legfontosabb esete az árutőzsdén lebonyolított árverés, de ide tartozik többek között a művészeti tárgyak aukciója is. Az egyes árutőzsdéknek saját szabályzataik vannak, amelyek ugyan nem jogszabályok, hanem blanketta feltételek, e szervezeteknek a nemzetközi kereskedelemben betöltött szerepe és az ott kötött ügyletek sajátos vonásai miatt azonban általánosan elfogadott, hogy az árverésre az azt lefolytató szervezet szabályai irányadók[6]. Mindezen túlmenően az Egyezmény alkalmazása szempontjából nehézségeket okozna az a tény is, hogy árverés esetében a vétel létrejöttének pillanatáig az eladó nem tudhatja, ki lesz szerződő partnere, következésképpen az is bizonytalan, hogy hazai jogot vagy az Egyezményt kellene-e alkalmazni[7].

4. *A végrehajtáson vagy egyéb hatósági intézkedésen alapuló adásvételnél* (c/ pont) a kivételt az eljárás kényszerintézkedés jellege indokolja, ennek következtében ugyanis az ügylet nem vethető össze a nemzetközi kereskedelemben szokásos adásvétellel. Elegendő, ha utalunk arra, hogy a felek ezekben az esetekben nincsenek abban a helyzetben, hogy a feltételeket szabadon megállapíthassák. Mint arra *Réczei* felhívja a figyelmet, itt valójában nem is adásvételi szerződésről van szó, mivel az eladó nem tulajdonos, hanem az állam hivatalos képviselője, a szabályozás pedig általában mindenütt kogens[8].

5. A d/ pontban felsoroltak olyan esetekre vonatkoznak, ahol a szerződés tárgyának sajátosságai miatt indokolt az Egyezmény alóli kizárás, mindenek-

[4] Schlechtriem, 17.

[5] Khoo, in: Bianca—Bonell, 39., utal a 25. Cikk (alapvető szerződésszegés) szövege körüli vitákra, amelyek szintén a bizonyítási teher kérdése körül folytak, mégpedig ugyancsak az ott szereplő „unless" kifejezés jelentése miatt. Ld. a 25. Cikk 5. pontját.

[6] Réczei, in: Potsdam, 70. szerint éppen ezért nem indokolt a kizárás, mivel a tőzsdei szabályzatok szokásnak tekintendők, és így megelőzik az Egyezményt. A szokások problémájáról ld. alább a 9. Cikk magyarázatát.

[7] Eörsi, 10., Khoo, in: Bianca—Bonell, 37.

[8] Réczei, in: Potsdam, 99.

előtt azért, mert az egyes jogrendszerek többnyire kogens jellegű szabályozása mögött nemzetközi egyezmények húzódnak, mint pl. a váltó vagy a csekk esetében. A felsorolás világos, értelmezési nehézség csak az *értékpapírral* kapcsolatban merül fel. Az Egyezménnyel foglalkozó irodalom túlnyomó többsége szerint ugyanis az olyan szerződések, amelyeknek tárgya ún. árupapír (áruról kiállított értékpapír, pl. hajóraklevél), akkor is az Egyezmény hatálya alá tartoznak, ha egyes nemzeti jogok e szerződéseket értékpapírvételnek minősítik[9]. A nehezen megoldható terminológiai problémát a fordítás okozza, mivel az angol szövegben „negotiable instruments" szerepel, amit a német szöveg[10] értékpapíroknak (Wertpapieren), a magyar szöveg pedig forgatható értékpapírnak fordított. A ULIS 5. Cikk 1. a/ pontjával kapcsolatban, amely ugyanezt a kifejezést használta, az NSZK-ban az az álláspont alakult ki, hogy a hajóraklevél is a „negotiable instruments" fogalmába tartozik, ezért a ULIS-t ezekre a típusú ügyletekre kizártnak tartotta[11]. Ugyanakkor angol értékpapírjogi munkák a hajóraklevelet élesen megkülönböztetik a „negotiable instruments"-től, utóbbiak közé sorolva a váltót, a csekket, a kincstárjegyet, az adóslevelet, de nem a hajóraklevelet[12]. Az NDK kommentár is úgy foglal állást, hogy az árupapírok az NDK jog szerint értékpapírok, de tekintettel arra, hogy a vevő ilyenkor valójában árut vásárol, nem lenne helyes az ügylet kizárása, már csak azért sem, mert az egyezmény 58. Cikk (1) és (2) bekezdése külön is említést tesz az áru feletti rendelkezési jogot biztosító okmányokról[13].

Úgy véljük, ez a helyes megközelítés, a magyar szövegben szereplő „forgatható értékpapír" kifejezés csak a pénzről kiállított értékpapírra vonatkozik, *nem pedig az árupapírokra.*

6. Az e/ pont a *folyami* és *tengeri hajókat, légpárnás hajókat,* valamint a *légi közlekedési eszközöket* zárja ki az Egyezmény hatálya alól. A rendelkezés indoka kettős. Egyrészt országonként jelentős eltérés van a vízi járművek lajstromozási szabályai között, aminek következtében könnyen adódhat olyan helyzet, hogy a szerződés megkötésekor nem lehet tudni, szükséges-e a lajstromozás, és ha igen, akkor melyik az erre irányadó hely, amelynek joga megszabja az eljárás menetét és módját. A ULIS korábbi szabályát (5. Cikk (1) bek. b/), amely csak a lajstromozott járműveket vette ki a szabályozás alól, éppen

[9] Schlechtriem, 15., Honnold, 88., Martiny, 32., Vékás (1987), 392.

[10] A német nyelvű országok (Ausztria, NDK, NSZK, Svájc) elkészítették az Egyezmény közös német nyelvű fordítását. Az egyes országokban közzétett szöveg terminológiai okokból néhány, nem túl jelentős eltérést tartalmaz. Az *osztrák* szöveget ld.: Bundesgezetzblatt für die Republik Österreich, 12. 2. 1988, 33. Stück, No. 96. S. 1530—1572., az *NDK*-szöveget ld.: az itt idézett kommentárban (NDK), az *NSZK*-szöveget ld.: Rabels Zeitschrift, 51 (1987), 135—187., az ehhez fűzött jegyzetek feltüntetik a négy állam hivatalos fordítása közötti, előbb említett eltéréseket, a *svájci* szöveget ld.: a svájci ratifikációs törvényjavaslat mellékleteként (Svájc, 841—871.).

[11] Dölle, 26.

[12] Lowe: Commercial Law, 6th Ed., London, 1983, 248., McLoughlin: Introduction to Negotiable Instruments, London, 1975, 9—10., Richardson: A Guide to Negotiable Instruments, 7th Ed., London, 1983, 18.

[13] Maskow, in: NDK, 38.

az erősen eltérő eljárási szabályokra tekintettel változtatták meg[14], ami azzal a következménnyel jár, hogy az Egyezmény szó szerinti értelmezése esetén minden vízi és légi jármű az érintett körbe tartozik, tekintet nélkül nagyságukra, még egy kis vitorlás vagy evezőcsónak is.[15] Mint azt *Volken* megjegyzi[16], ezen a ponton jól látható a kontinentális polgári jogok és az angolszász common law közötti különbség, míg *Schlechtriem* az idézett rendelkezés célját és értelmét elemezve azt tartja kívánatosnak, hogy a kisméretű vízi járműveknél aszerint kell dönteni, hogy az érintett nemzeti jog maga az adott járművet hajónak tekinti-e,[17] addig *Honnold* azon az állásponton van, hogy ha egyszer nem sikerült megfelelő megkülönböztetést kidolgozni és a szövegbe beépíteni, akkor az Egyezményt szó szerint kell értelmezni anélkül, hogy a járművek egy csoportját — bármilyen okból is — az Egyezmény alá vonnánk.[18]

A vízi és légi járművek kizárásának másik indoka, hogy a nemzeti szabályok nemcsak a lajstromozás kérdésében térnek el egymástól, hanem abban is, hogy bizonyos jogok e járművek meghatározott típusait ingatlannak tekintik, ami viszont a tulajdonátszállás és a szerződés érvényes létrejöttének kérdésében vezet speciális szabályozáshoz,[19] holott az Egyezmény a 4. Cikk értelmében e két problémával egyáltalán nem foglalkozik.

7. Az f/ pont végül sajátosságai miatt kizárja az Egyezmény köréből a *villamosenergia* vételét, ugyanakkor az az indítvány, amely a földgázra vonatkozó adásvételt is kivette volna a bécsi konvenció hatálya alól, nem került elfogadásra[20]. Ennek következtében a földgáz adásvételéről szóló szerződésekre az egyéb feltételek (ld. az 1. Cikket) megléte esetén az Egyezmény irányadó.

---

3. Cikk

(1) Az áruk jövőbeni gyártására vagy előállítására vonatkozó szerződések adásvételi szerződésnek minősülnek, kivéve, ha az áru megrendelője vállalja, hogy az áru gyártásához vagy előállításához szükséges anyagok lényeges részét ő szolgáltatja.

(2) Az Egyezmény nem vonatkozik azon szerződésekre, amelyekben az árut szolgáltató fél kötelezettségeinek túlnyomó része munkavégzésből vagy más tevékenységből áll.

---

1. A 3. Cikk az Egyezmény alkalmazása szempontjából további két lényeges rendelkezést tartalmaz. Az (1) bekezdésben adásvételnek minősíti, tehát az

[14] Schlechtriem, 15.
[15] Martiny, 32., Volken: in: Dubrovnik, 37., Schlechtriem, 16.
[16] Volken, in: Dubrovnik, 38.
[17] Schlechtriem, 16.
[18] Honnold, 89.
[19] Schlechtriem, 16., Eörsi, 10—11.
[20] Eörsi, 11.

Egyezmény hatálya alá vonja az *áruk jövőben gyártására vagy előállítására* vonatkozó szerződéseket, a (2) bekezdés pedig olyan vegyes szerződésekről rendelkezik, amelyekben az áru szállításához további, *személyes tevékenységből* álló szolgáltatás csatlakozik.

2. Az (1) bekezdés szabálya mindenekelőtt azt jelenti, hogy az Egyezmény vonatkozik az olyan szerződésekre is, amelyek tárgya a szerződéskötés idején még nem létezik, az eladó csak ezt követően fogja előállítani. Ebből kiindulva arra a következtetésre juthatunk, hogy az Egyezmény alkalmazása szempontjából végül is közömbös, vajon az áru az eladó tulajdonában volt-e szerződéskötéskor, vagy csak azt követően szerezte meg. A kérdésnek az eladó szerződésszegése szempontjából van jelentősége, ha a 79. Cikk alapján nem sikerül a kimentés, az eladó akkor is felelős lesz, ha a szerződést azért nem teljesíti, mert nem tudja az árut beszerezni vagy előállítani.

Az (1) bekezdés szempontjából az elhatároló ismérv az, hogy ki szolgáltatja a gyártáshoz vagy az előállításhoz szükséges anyagok lényeges részét. Ez a szempont a *magyar* jogban, legalábbis a Ptk. szintjén, nem bír különösebb jelentőséggel, de egyes külföldi jogokban az adásvétel és a vállalkozás közötti elhatárolásnál döntő lehet. A *német* BGB 651. §-a („Werklieferungsvertrag") kimondja, hogy az olyan vállalkozási szerződésekre, ahol a vállalkozó szolgáltatja az anyagot, az adásvétel szabályait kell alkalmazni. A *francia* jog uralkodó felfogása, bár a Code civil erről tételesen nem rendelkezik, ugyanez, és így foglal állást az *angol* jog is[1].

Ha az (1) bekezdés szövegét *magyar* jogi terminológiára ültetjük át, azt kell mondani, hogy az Egyezmény alkalmazandó az olyan szerződésekre, amelyek tartalmukban megfelelnek a szállítási szerződéseknek.[2] A Ptk. szerint vállalkozásnak minősülő szerződések viszont a (2) bekezdés alapján kizártak, de nem alkalmazandó az Egyezmény azokra az ügyletekre sem, amelyeket a magyar jog a szállítási szerződések közé sorol ugyan, de amelyeknél a vállalkozási elemek dominálnak[3].

Felmerült az (1) bekezdéssel kapcsolatban, hogy az anyag szolgáltatásával eshet egy tekintet alá, ha a megrendelő az előállításhoz szükséges *know how*-t biztosítja. Az erre irányuló *angol* javaslat azonban, megítélésünk szerint helyesen, a bécsi konferencián nem kapott többséget, mivel az e rendelkezéssel érintett adásvételi szerződések elhatárolását bizonytalanná tette, és a szerződések egy jelentős körét kivette volna az Egyezmény hatálya alól[4].

3. Szemben az (1) bekezdéssel, a (2) bekezdés alá tartozó eseteknél érdektelen, hogy az anyagot ki szolgáltatja, csak az bír jelentőséggel, hogy a fél az áru mellett további, munkából vagy más tevékenységből álló szolgáltatásra is

[1] Ferid—Sonnenberger, II. 285., Benjamin, 34—40.

[2] Nem árt emlékeztetni arra, hogy a szocialista jogok szállítási szerződése valójában adásvétel. A megkülönböztetés ideológiai eredetű, míg az adásvétel tulajdonosváltozással jár, addig az állami vállalatok egymás közötti szerződéseinél az állami tulajdon „szent és sérthetetlen" egysége miatt ennek kimondása évtizedeken át lehetetlen volt.

[3] Vékás (1987), 391.

[4] Schlechtriem, 18.

kötelezett, és hogy ennek értéke hogyan viszonyul az áru értékéhez. Kizárt tehát az Egyezmény alkalmazása, ha a szerződés tárgya valamilyen szolgáltatás, pl. szerelés vagy bérmunka végzése (igaz, itt eleve nem is lehet adásvételről beszélni). Határesetek persze vannak, így különösen problematikusak lehetnek a berendezések, üzemek kulcsrakész létesítésére kötött szerződések. A kategorikus kizárással szemben[5], helyesebbnek tűnik az esetenként történő elbírálás, nevezetesen annak elemzése, hogy az adott szerződésben a végzett munka és az egyéb szolgáltatás értéke hogyan viszonyul a szállított áru értékéhez[6].

4. Az elhatároláshoz fogódzóként az Egyezmény az (1) bekezdésben a *„lényeges rész"*, a (2) bekezdésben a *„túlnyomó rész"* fogalmát kínálja, anélkül azonban, hogy tartalmukat közelebbről meghatározná. Az nyilvánvaló, hogy a két kifejezés egymás közti viszonyában az utóbbi a több[7]. Kiindulásként az adott szerződésben az egyes elemek egymáshoz viszonyított értéke szolgálhat, így pl. a „túlnyomó rész" meghatározásánál azt kell alapul venni, hogy az egész szerződés értékéből a munkavégzés értéke az áru értékéhez képest jóval 50% felett legyen[8]. Puszta számszerűség alapján azonban nem lehet kielégítő eredményre jutni (egy ilyen értelmű *angol* javaslat elutasításra került), mert pl. a „lényeges rész" definiálásánál meghatározó lehet az is, hogy az adott elemnek milyen szerepe van az egész szerződés teljesíthetősége szempontjából[9].

5. Felmerült a jogviszony *kettébontásának* lehetősége azon az alapon, hogy az itt említett határeseteknél valójában két szerződésről van szó, az egyik, egy adásvétel, az Egyezmény alá tartozna, míg a másik, egy szerelési vagy szerviz szolgáltatást biztosító szerződésre a kollíziós szabály, illetve a felek jogválasztása alapján valamely ország joga vonatkozna. A kérdés, hogy ti. kettéválasztható-e a jogviszony, akkor merül fel, ha pl. a felek kétséget kizáróan csak a nem adásvételi részre választanak jogot. A 6. Cikk a felek akaratának mindenképpen elsőbbséget biztosít, egy ilyen megállapodás érvényességét akkor sem lehet kétségbe vonni, ha történetesen a szerződésre az Egyezmény hiányában irányadó nemzeti jog ezt kizárná[10]. A felek megállapodásának hiányában azonban abból kell kiindulni, hogy egy szerződésre egy jog vonatkozik, az alaphelyzet tehát mindenképpen a szerződés egységes elbírálása[11], azaz a szerződés egésze — a jelen Cikkre figyelemmel — vagy az Egyezmény alá tartozik, vagy nem, előbbi esetben a nem adásvételi részre is az Egyezmény irányadó, utóbbi során az adásvételi részt is az adott nemzeti jog szabályozza.

6. Amennyiben vita van a felek között arról, hogy a szerződés a 3. Cikkre tekintettel Egyezmény alá tartozik-e vagy sem, a *bizonyítási teher* azt a felet terheli, aki a kivételre hivatkozik. Az (1) bekezdés tekintetében az bizonyítandó, hogy az anyag lényeges részét a megrendelő szolgáltatta, ezért nem tartozik

[5] Bauer, 66., azon az alapon, hogy itt tisztán vállalkozási szerződésről van szó, az Egyezményt nem tartja alkalmazhatónak.
[6] Martiny, 34., Loewe, 29.
[7] Maskow, in: NDK, 40.
[8] Schlechtriem, 17., Martiny, 34.
[9] Maskow, in: NDK, 39.
[10] Schlechtriem, 17—18.
[11] Honnold, 93.

a szerződés az Egyezmény hatálya alá, míg a (2) bekezdés esetében azt kell a félnek bizonyítania, hogy a munkavégzés vagy más tevékenység nem jelentette a kötelezettségek túlnyomó részét, ezért a szerződésre az Egyezmény alkalmazandó lesz.

---

4. Cikk

Az Egyezmény kizárólag az adásvételi szerződések megkötését, valamint az eladónak és a vevőnek az ilyen szerződésből származó jogait és kötelezettségeit szabályozza. Kifejezett eltérő rendelkezés hiányában az Egyezmény nem érinti különösen

a/ a szerződésnek vagy a szerződés valamely rendelkezésének, illetve valamely szokásnak az érvényességét;

b/ a szerződésnek az eladott áru tulajdonjogára gyakorolt esetleges jogi hatását.

---

1. A 4. Cikk két oldalról is meghatározza, hogy az Egyezmény az egyébként hatálya alá tartozó adásvételi szerződések mely vonatkozásait kívánja szabályozni. Egyrészt kimondja, hogy az Egyezmény kizárólag a szerződés megkötésére és az ebből származó jogokra és kötelezettségekre vonatkozik, másrészt a szabályozási körön kívül eső kérdések közül kiemeli a két legfontosabbat, az *érvénytelenséget* és a *tulajdonátszállást*. A szövegből világos („nem érinti különösen"), hogy a felsorolás csak példaszerű, ami az első mondatból amúgy is következik. Az adásvételi szerződéssel összefüggésben van még egy sor olyan kérdés, amit az Egyezmény maga nem szabályoz, pl. a képviselet, a határidők számítása, a kötbér kérdése[1] stb., egyszóval mindaz, amit az egyes országok polgári jogában a kötelmi jog általános részében szabályoznak, de amelyeket egy meghatározott szerződéstípusra vonatkozó nemzetközi egyezményben nem is lehetne rendezni. Ha ilyen problémák felmerülnek, akkor a joghézagok kitöltéséről szóló 7. Cikk (2) bekezdése alapján kell eljárni.

2. Bár az Egyezmény szövegének magyar fordításából nem egyértelmű, hogy a „kifejezett eltérő rendelkezés" magára az Egyezményre vagy a felek megállapodására vonatkozik, az eredeti angol szövegből azonban félreérthetetlen, hogy itt az *Egyezmény* kifejezett eltérő rendelkezéséről van szó.

3. Az a/ pont szerint az Egyezmény nem érinti a szerződés vagy valamely rendelkezése, illetve a szokások *érvényességét*. Az Egyezmény tartalmaz néhány olyan szabályt, amelyek az érvényességgel kapcsolatosak (pl. 11—12. Cikk, 28. Cikk (2) bek.), ezek a szerződés formájára vonatkoznak. Megemlíthető még ebben a körben az 55. Cikk, amely az olyan érvényesen létrejött szerződésekre

[1] A kötbér problémájáról ld. a 79. Cikk 4.3 pontját.

ad szabályt, amelyekben a felek sem az árról, sem annak megállapítási módjáról nem rendelkeztek. Mindaz, ami a felsoroltakon kívül esik, így pl. jog- és cselekvőképesség, semmisség, megtámadhatóság stb., már nem az Egyezmény, hanem a szerződésre egyébként irányadó nemzeti jog alapján kerül elbírálásra. Ugyanez vonatkozik azokra az érvénytelenségi esetekre is, amelyek egyéb, nem polgári jogi előírásokra vezethetők vissza. Szóba jöhetnek ebben a vonatkozásban többek között behozatali vagy kiviteli tilalmak és korlátok, devizarendelkezések, szerződésengedélyezési kérdések, egyedárusítási joggal összefüggő kartelljogi szabályok stb.

Nehézséget okozhat, ha az adott tényállás az Egyezmény alapján nem érvénytelenségi, hanem *szerződésszegési* problémának minősül, miközben az érintett nemzeti jog ugyanezt érvényességi kérdésként kezeli. A magyar jogból hozva példát, a Ptk. 227. § (2) bekezdése szerint a lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés semmis. Az Egyezmény nem rendelkezik az ilyen szerződésekről, de a szerződésszegésre vonatkozó szabályok általános megfogalmazásából és különösen a 7. Cikk értelmezéséről, illetve hézagkitöltésről szóló szabályaiból következik, hogy az ilyen típusú esetek is szerződésszegésnek, ezáltal pedig az Egyezmény hatálya alá tartozónak tekintendők[2].

4. A b/ pont kizárja a *tulajdonjog átruházásával* kapcsolatos kérdéseket, így nem szabályozza a tulajdonjogfenntartás problémáját sem. A háttérben az egymástól jelentős mértékben eltérő és részben kogensen szabályozott nemzeti jogok között rejlő, az Egyezmény kidolgozása során áthidalhatatlannak bizonyult különbségek húzódnak meg. Ennek fényében mindenesetre felvethető, hogy a 30. Cikk, amely az eladó kötelezettségeit határozza meg, ellentmond a jelen Cikk b/ pontjának, amikor kimondja, hogy az eladó az áru tulajdonjogának átruházására köteles[3]. Az ellentmondás azonban csak látszólagos. Az Egyezmény megelégszik annak deklarálásával, hogy a tulajdont át kell ruházni, mégpedig a 41. és 42. Cikkek értelmében harmadik személy mindennemű jogától és igényétől mentesen. Arra, hogy ehhez az eladónak mit kell tennie, hogy a tulajdon mikor száll át, az egyes lépéseknek milyen joghatásai vannak, az Egyezmény már nem tartalmaz szabályokat, a választ a nemzetközi magánjog utaló szabálya alapján kijelölt nemzeti jog adja meg[4].

[2] Schlechtriem, 19., Martiny, 36., Vékás (1987), 606., Loewe, 29. Ellentétes álláspontot van Maskow, in: NDK, 41.

[3] Eörsi, 14—15.

[4] Caemmerer, 262.

6. Cikk

A felek kizárhatják az Egyezmény alkalmazását, illetve — a 12. Cikk rendelkezései szerint — eltérhetnek tőle, vagy módosíthatják bármely rendelkezésének jogi hatását.

1. A 6. Cikk a felek *szerződéses szabadságát* biztosítja. Lényegében két esetkört szabályoz, az Egyezmény teljes kizárását, valamint azt az esetet, amikor az Egyezmény a szerződésre ugyan alkalmazandó lesz, de a felek egyes rendelkezéseit kizárják vagy módosítják. Nem tér ki viszont a szöveg ennek a kérdésnek egy további vonatkozására, éspedig arra, hogy *kiköthetik-e a felek* az Egyezményt olyan szerződésükre, amely valamilyen oknál fogva *nem tartozik az Egyezmény hatálya alá.*

2. Az Egyezménytől történő eltérés (teljes vagy részleges kizárás, illetve módosítás) egyaránt történhet *kifejezett* vagy *hallgatólagos* megállapodással, annak ellenére, hogy a ULIS-tól eltérően (ULIS 3. Cikk) a szövegből hiányzik a hallgatólagos kizárás lehetőségére történő utalás.[1] Az indok főként az volt, hogy gátat kívántak vetni egy olyan bírói gyakorlatnak, amely a hallgatólagos („implied") kizárást túlságosan is tágan értelmezve az Egyezmény alkalmazását jelentősen szűkítette volna. Ugyanakkor elutasításra került egy olyan javaslat, amely csak a kifejezett („expressed") kizárást engedte volna meg. Mindebből az a következtetés adódik, hogy a hallgatólagos kizárás megengedett, de az erre történő hivatkozással a felek akaratát egyértelműen meg kell tudni állapítani, puszta fikciók aligha lesznek elégségesek. Ugyanígy nem értékelhető hallgatólagos megállapodásnak önmagában egy meghatározott székhelyű, választottbíróságra vonatkozó kikötés, vagy olyan általános üzleti feltételek alkalmazása, amelyek az Egyezmény hatályba lépése előtt, valamely nemzeti jog szabályai alapján kerültek kidolgozásra.[2] Másrészt viszont nem lehet vitás a felek szándéka akkor, ha kifejezett kizáró nyilatkozat nélkül szerződésükre egy nem szerződő ország jogát rendelik alkalmazni.[3] A felek akaratának megállapítása során a 8. és 9. Cikkben foglaltakat mindenképpen figyelembe kell venni.

3. A kizárás, illetve eltérés *megállapodás* kérdése. Arra az Egyezmény nem tér ki, hogy a megállapodást mikor kell létrehozni, mód van rá a szerződésben (ami természetesen az optimális eset), de nincs akadálya a későbbi megállapodásnak sem, utóbbi a szerződés módosítását fogja jelenteni. Az egyoldalú kizáró nyilatkozatok megítélésénél abból kell kiindulni, hogy az Egyezmény kizárása, illetve az attól történő eltérés csak konszenzussal történhet (kivéve,

[1] Eörsi, 17.; Maskow, in: NDK, 44.; Schlechtriem, 21.; Bonell, in: Bianca—Bonell, 55.; Winship. in: Parker, 1—34 — 1—35.
[2] Schletriem, 22., Svájc, 765.
[3] Bauer, 9—10.

ha egyoldalú eltérésre az Egyezmény maga ad felhatalmazást, mint a 14., 16. és 18. Cikkekben[4]), egyoldalú nyilatkozatnak tehát nincs jogi relevanciája. Ha pl. az ajánlatban az Egyezmény kizárása nem szerepelt, de az elfogadó nyilatkozat egy ilyen pontot is tartalmaz, akkor utóbbi a 19. Cikk (1) bekezdése szerint ajánlattól eltérő elfogadásnak, azaz új ajánlatnak minősül[5].

4. Az Egyezmény *teljes* egészében történő *kizárása* esetén a felek által a szerződésre irányadónak tekintett jog lesz alkalmazandó. Arra a kérdésre, hogy a felek jogválasztása nem korlátozott-e, és a kijelölt jog a szerződésre alkalmazható-e, a fórum nemzetközi magánjogi szabályai, nem pedig az Egyezmény adja meg a választ. Amennyiben a felek nem jelöltek ki jogot, csak kizárták az Egyezményt, a fórum nemzetközi magánjogi szabályai döntik el, hogy a vitát milyen jog alapján kell elbírálni, de az Egyezmény kizárása mindenképpen érvényes lesz.

5. Az Egyezmény teljes kizárása mellett a második eset, amikor a felek szerződésükre az Egyezményt irányadónak tekintik, de annak egyes rendelkezéseit nem, vagy csak módosított tartalommal kívánják alkalmazni *(részleges kizárás, illetve módosítás)*. Ez alól egy kivétel van, a 12. Cikk ugyanis kogens, amelytől eltérni nem lehet. Amennyiben a felek a kizárt szabályok helyett a szerződésben nem rendelkeztek, és utóbb ezekben a kérdésekben vita van, két megoldás is lehetséges. *Bonell* szerint úgy kell eljárni, mintha az Egyezményben hézag lenne, tehát az Egyezmény értelmezéséről, illetve hézagkitöltéséről szóló 7. Cikk lesz irányadó.[6] Álláspontunk szerint azonban helyesebb a felek akaratának a 8. és 9. Cikk alapján történő kutatása és elbírálása, mivel ebben az esetben nem az Egyezményt, hanem a felek nyilatkozatait és szándékát kell értelmezni.

6. Az Egyezmény nem rendelkezik arról a kérdésről, hogy kizárás és/vagy módosítás mellett lehetséges-e, hogy a felek az *Egyezmény hatálya alá nem tartozó szerződésre* (pl. hajó vétele stb.) *az Egyezményt rendeljék alkalmazni*. A válasz általában igenlő[7], de ekkor már az irányadó nemzeti jog kogens szabályai elsőbbséget élveznek, ellentétben azzal az esettel, amikor az Egyezmény az 1. Cikk folytán kerül alkalmazásra. *Honnold* hozzáteszi[8], hogy végső soron az egyes nemzeti jogoknak a felek jogválasztását megengedő, vagy korlátozó szabályaitól függ a válasz. *Bonell* szerint viszont[9] az igazán lényeges az, hogy lehetséges-e olyan jogválasztás, amely nem egy nemzeti jogra, hanem egy nemzetközi egyezményre utal és ezáltal minden fajta nemzeti jogot kizár. Álláspontja szerint aligha elképzelhető, hogy lesz olyan állami bíróság, amely jogvita esetén az Egyezményre történő utalást mint nemzeti jogot helyettesítő és kizáró jogválasztást elfogadná, feltehető, hogy a felek döntését mint szerződéses megállapodást fogná fel, amellyel az Egyezményt szerződésük részévé

[4] Bonell, in: Bianca—Bonell, 57.
[5] Eörsi, 18.; Bonell, in: Bianca-Bonell, 54—55.
[6] Bonell, in: Bianca—Bonell, 59.
[7] Schlechtriem, 22.; Maskow, in: NDK, 45.
[8] Honnold, 111.
[9] Bonell, in: Bianca—Bonell, 63.

tették, azzal a kikötéssel azonban, hogy a szerződésben nem szabályozott kérdésekre saját nemzetközi magánjoga által meghatározott nemzeti jog lesz alkalmazandó. (Bizonyos mértékig más lesz a helyzet megítélése egy választottbíróság részéről, főként, ha a felek felhatalmazást adtak, hogy „ex aequo et bono" döntsön.[10]) Ha a fórum joga szerződő állam jogára utal, akkor az Egyezmény a felek jogválasztása nélkül is alkalmazandó lesz, ellenkező esetben az Egyezmény csak az alkalmazandó nemzeti jog korlátai között érvényesülhet.

Úgy vélem, az itt adott levezetés végeredményében nem sokban különbözik a többségi állásponttól. Mindazonáltal nem árt az óvatosság, kívánatos, hogy a felek tisztában legyenek azzal, az Egyezménynek hatálya alá nem tartozó szerződésekre történő választása végső soron nem zárja ki a kollíziós szabályok által kijelölt nemzeti jog belépését.

7. A felek jogválasztásának egyik lehetséges variációja, ha szerződésükben az Egyezmény említése nélkül olyan ország jogát választják, amely az Egyezményt *ratifikálta*. Ennek a helyzetnek a megítélése attól függ, hogy a szerződés egyébként miért nem tartozik az Egyezmény hatálya alá. A felek jogválasztását ugyanis olyan jogrendszerre történő utalásként kell értékelni, amely ratifikálta, tehát belső jogává tette az Egyezményt, ami azzal a következménnyel jár, hogy megfelelő tényállás esetén nem az adásvétel általános szabályai, hanem a nemzetközi vételre vonatkozó rendelkezések, azaz az Egyezmény lesz alkalmazandó (vö. az 1. Cikk (1) bek. a/ és b/ pontjaival), a felek által választott jogrendszernek az adott tényállásra (nemzetközi vétel) vonatkozó szabálycsoportja veendő figyelembe. Az Egyezmény alkalmazása ebben az esetben megítélésünk szerint nemcsak hogy nem kétséges, hanem általában *nem is kerülhető el*.[11] Természetesen más lesz a helyzet akkor, ha ratifikálás vagy a kollíziós utalás hiánya mellett az Egyezmény azért sem vehető figyelembe, mert pl. a 2. Cikkben felsorolt szerződések valamelyikéről (pl. hajó vételéről) van szó. Ebben az esetben a felek által választott jogrendszernek azon szabályai szerint kell a szerződést elbírálni, amelyek a hajók vételére vonatkoznak, azaz az Egyezmény *kizárt*.

[10] Ld. pl. a Nemzetközi Kereskedelmi Választottbíráskodásról szóló 1961. évi genfi Egyezmény VII. (2) Cikkét, vagy az 1985. évi UNCITRAL mintaszabályzat 28. Cikk (3) bekezdését. Bonell, in: Bianca—Bonell, 64.

[11] Ez a levezetés megfelel az NSZK bíróságai által, az 1964. évi ULIS-szal kapcsolatban folytatott ítélkezési gyakorlatának. Schlechtriem, 22. A kérdés a *magyar* gyakorlat szempontjából is fontos, tekintettel arra, hogy az Egyezményt ratifikálták azok az országok, amelyek jogát a magyar cégek külkereskedelmi szerződéseikben rendszerint kikötik. Ha tehát a szerződésben a jogkikötés a svájci vagy az NSZK anyagi jogra utal, akkor ez 1991. január 1-jétől az Egyezmény alkalmazását jelenti, hacsak a 8. Cikk értelmezési szabálya kivételesen nem vezet más eredményre.

II. CÍM

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

7. Cikk

(1) Az Egyezmény értelmezése során figyelembe kell venni annak nemzetközi jellegét és annak szükségességét, hogy elősegítsék az Egyezmény egységes alkalmazását, valamint a jóhiszeműség érvényesítését a nemzetközi kereskedelemben.

(2) Az Egyezményben szabályozott ügyekkel összefüggő mindazokat a kérdéseket, amelyekre az Egyezmény kifejezett rendelkezést nem tartalmaz, az Egyezmény alapjául szolgáló általános elvekkel vagy — ilyen elvek hiányában — a nemzetközi magánjog alapján alkalmazandó jog rendelkezéseivel összhangban kell megoldani.

---

1. A 7. Cikk két, egymással összefüggő, de távolról sem azonos kérdésre kíván megoldást adni, az (1) bekezdés az *Egyezmény értelmezésének,* a (2) bekezdés az *Egyezmény joghézagai kitöltésének* szabályait, illetve elveit tartalmazza. Az értelmezés szempontjából a nemzetközi jelleg, az egységes alkalmazás és a jóhiszeműség elve irányadó, a joghézagok kitöltését az Egyezmény általános elvei, ezek hiányában a kollíziós jog segítségével meghatározott jog rendelkezései szerint kell elvégezni.

2. Minden jogegységesítést célzó nemzetközi megállapodás számára kulcskérdés, hogy sikerül-e *egységes elveket* teremtenie az értelmezéshez és a hézagkitöltéshez. Bármilyen gondosan kerül is megfogalmazásra egy egyezmény, nyilvánvaló, hogy maradnak értelmezendő rendelkezések, és az is biztos, hogy lesznek olyan kérdések, amelyekre a jogalkotó nem gondolt, esetleg nem tudott vagy nem akart választ adni, de a gyakorlatban utóbb felmerültek. Ez természetes, de éppen ezért kívánatos, hogy úgy az értelmezés, mint a hézagkitöltés, függetlenül az azt végrehajtók hovatartozásától, egységes elvek alapján történjen.

3. Az Egyezmény értelmezésének első szempontja annak *nemzetközi jellege,* ami annyit jelent, hogy az értelmezési folyamat során el kell kerülni az egyes nemzeti jogok elveire történő hivatkozást (erre különösen az erősen esetjogi szemléletű és a törvényeket megszorítóan értelmező *angol—amerikai* joggyakorlat hajlamos[1]), és mindenképpen szem előtt kell tartani azt a tényt, hogy

[1] Bonell, in: Bianca—Bonell, 73. több olyan ítéletre hivatkozik, ahol az angol és az amerikai bíróságok korábbi gyakorlatuktól eltérve hajlandóságot mutattak hatályos nemzetközi egyezmények „belülről" történő értelmezésére. Hasonlóan Honnold, 115—119., az ebből a szempontból igen fontos Fothergill Case elemzésével (Fothergill v. Monarch Airlines, [1980] 2 All E. R. 696 [H. L.]).

az Egyezmény, jóllehet a ratifikálással az adott nemzeti jog részévé vált, önálló, egységes koncepció alapján kidolgozott, célkitűzése szerint teljes körű szabályozást adni kívánó[2] szabályrendszer, következésképpen rendelkezéseit *saját összefüggéseiből* kell magyarázni, illetve értelmezni. Kiegészítésként, amennyiben szükséges, más nemzetközi dokumentumokhoz kell, illetve lehet visszanyúlni, így pl. az Egyezmény előkészítő anyagaihoz[3] vagy más, a nemzetközi kereskedelem egységesítését célzó egyezményhez. A nemzetközi jelleg figyelembevétele egyben az egyik legfontosabb eszköz az *egységes alkalmazás* irányába, mert az a tény, hogy a nemzeti jogra történő hivatkozás az értelmezés során — legalábbis formálisan — lehetetlen, a belülről történő értelmezésre késztet.[4]

A fentiek illusztrálására *Eörsi* példája[5]: az Egyezmény, szemben a ULIS-szal, sehol nem követel a féltől „azonnali" intézkedést. Azokban az esetekben tehát, ahol az Egyezmény „ésszerű" határidőről beszél, függetlenül ennek a kifejezésnek az egyes jogokban kialakított tartalmától, a határidőt az Egyezmény alkalmazásában nem lehet azonnaliként értelmezni.

4. Az értelmezési elvek között említi az Egyezmény a *jóhiszeműség érvényesítését* a nemzetközi kereskedelemben. Ez a fordulat, főként az adott összefüggésben már eddig is okozott némi fejtörést. Az Egyezmény ugyanis sehol máshol nem beszél a jóhiszeműség követelményéről, nincs olyan rendelkezése, amely a felek magatartásának mércéjeként határozná meg ezt az elvet. Az ok egy kompromisszum a kontinentális és az angolszász jogrendszerű országok között, utóbbiak e fogalmat túlságosan tágnak, megfoghatatlannak és elmosódottnak tartották.[6] A jóhiszeműség elvének a 7. Cikkben történt elhelyezése és az adott megfogalmazás azért veszélyes, mert nem kizárt a kifejezés olyan értelmezése, amely kizárólag segédeszközként venné figyelembe, ezzel hatását minimálisra csökkentené. Szerencsére többségi álláspontnak[7] tűnik az a nézet, amely a konkrét szövegen túllépve a felek számára általános magatartási előírást lát a jóhiszeműség követelményében, csak remélni lehet, hogy a bíróságok is követni fogják az elmélet felfogását. Annál is nagyobb szükség lenne erre, mert van néhány pontja az Egyezménynek, ahol ez az elv komoly segítséget jelenthet. *Honnold*[8] említi pl. a 19. Cikk (2) bekezdését és a 21. Cikk (2) bekezdését, ahol a féltől elvárható a tévedésben lévő másik fél tájékoztatása.

[2] Huber, 432.

[3] Maskow, in: NDK, 46., Eörsi, 22., ezzel szemben Honnold, 119. óva int attól, hogy az előzményeknek bárki is túlzottan nagy jelentőséget tulajdonítson. Loewe, 32—33., utalva a ULIS-szal kapcsolatos vitára, hogy ti. továbbfejlesztése-e az Egyezmény a ULIS-nak vagy önálló alkotás, az értelmezés során a ULIS-szal szemben messzemenő tartózkodást ajánl.

[4] Eörsi, 22.

[5] Eörsi, 22.

[6] Bonell, in: Bianca—Bonell, 83—84. Nem jelent viszont problémát a „jóhiszeműség" tartalmi határainak megvonása a „Treu und Glauben" elvére (BGB 242. §, ZGB 2. § (1) bek.) hivatkozó német jogi felfogás számára, NSZK, 41.

[7] Maskow, in: NDK, 47., Honnold, 124., Schlechtriem, 25., Volken, in: Dubrovnik, 42., Bonell, in: Bianca—Bonell, 84., Off. Rec. 18.

[8] Honnold, 125.

Eörsi[9] joggal hivatkozik a 80. Cikkre (nem lehet hivatkozni a másik fél szerződésszegésére, ha azt a fél okozta), aligha állítható, hogy a jóhiszeműség ebben az esetben csak értelmezési elv lenne.

5. Bármilyen tartalmat is adunk a felsorolt elveknek, a megközelítően egységes értelmezés legfontosabb előfeltétele az, hogy az Egyezménynek a különböző nyelveken *egységes és tartalmában pontos,* ugyanakkor *szöveghű fordítása* álljon rendelkezésre. A záró rendelkezések szerint az Egyezménynek az ENSZ hat hivatalos nyelvén (angolul, arabul, franciául, kínaiul, oroszul és spanyolul) készült ún. eredeti, hiteles szövege. A magyar külkereskedelem kapcsolatait figyelembe véve, számunkra igen fontos még az Egyezmény német fordítása.[10] A ratifikáló államok az Egyezményt saját nyelvükre fordítva, legalább az egyik eredeti hiteles szöveggel együtt teszik közzé, így az 1987. évi 20. sz. tvr. a hivatalos magyar fordítás mellett az eredeti angol szöveget is tartalmazza.

Jogszabályok fordítása általában igen komoly nehézségekkel jár, a leggondosabb munka esetén is elkerülhetetlenek a terminológiai eltérésekből adódó értelmezési problémák. Mindenképpen ajánlatos ezért, hogy az, aki az Egyezménnyel dolgozik, ne csak a magyar szöveget, hanem valamelyik idegen nyelvű, lehetőség szerint a szerződés nyelvével azonos szöveget is figyelembe vegyen[11].

6. Az Egyezmény értelmezésének egységességét az évek során kialakuló *bírói gyakorlat* biztosíthatja. Joggal állapítja meg *Vékás*[12], hogy a külföldi ítéletek támogatást adhatnak a helyes értelmezéshez anélkül, hogy precedensül szolgálnának, ismeretük kötelező, követésük nem.

7. Minden jogszabályértelmezés talán legnehezebben megoldható problémája, hogy *kiterjesztő* vagy *megszorító* jellegűnek kell-e lennie. A válaszhoz nem árt tisztázni az értelmezés célját. Abból az alapelvből indulhatunk ki, hogy az értelmezés során az általános szabályt kiterjesztően, a speciális szabályt megszorítóan kell értelmezni. Kérdés mármost, hogy az Egyezmény általános vagy speciális szabálynak minősül.

Az Egyezmény nemzetközi szerződés, amelyhez csatlakozva az állam saját szuverenitását korlátozza, mivel — a többi szerződő államra tekintettel — kizárja, hogy az adásvételi szerződések meghatározott csoportjára polgári jogának általános szabályai nyerjenek alkalmazást. Ebből a megközelítésből az Egyezmény speciális szabály, mégpedig nemcsak az általános polgári jogi szabályokhoz képest, hanem azért is, mert szuverenitást (általános szabály) korlátozó nemzetközi egyezményről (speciális szabály) van szó, márpedig a szuverenitás korlátozását nem lehet kiterjesztő értelmezéssel fokozni.

Kérdés azonban, hogy ez az állítás valóban helytálló-e. A jogegységesítés célja az adott kérdés, esetünkben a nemzetközi adásvétel *egységes* és *egyetemes* szabályozása, ezáltal pedig a jogbizonytalanság kiküszöbölése. Minél több

[9] Eörsi, 23.
[10] L. a 2. Cikk 10. jegyzetét.
[11] Ez annál is inkább indokolt, mert az Egyezmény magyar fordítása sajnálatos módon több helyen pontatlan és félreérthető. A fordítási hibákat az egyes Cikkekhez fűzött jegyzetekben jelezzük.
[12] Vékás (1987), 605.

állam csatlakozik az Egyezményhez, annál szűkebb lesz az a kör, ahol az Egyezmény hatálya alá tartozó kérdésekben a kollíziós szabályok segítségével kijelölt nemzeti jog szóhoz juthat. Az egységességre és az egyetemességre törekvéssel szemben áll az értelmezés általános szabálya, hogy ti. a nemzetközi egyezményt mint speciális jogot a belső joghoz képest megszorítóan kell(ene) értelmezni. Az Egyezmény céljából és valamennyi csatlakozó állam érdekéből viszont a *kiterjesztő értelmezés* következik, természetesen az Egyezmény szabta határokon belül. Ilyen határ az alkalmazási kör, amit az Egyezmény maga von meg, részint közvetlenül (1—3. Cikk), részint azáltal, hogy lehetővé teszi a csatlakozó államok számára fenntartást kifejező nyilatkozatok tételét (92—96. Cikk). Az Egyezmény megszorító értelmezése tovább szűkítené az alkalmazást kizáró, tehát kivételnek tekintendő szabályokat, és sértené az Egyezmény célját.

Az eredeti kérdésre visszatérve, úgy véljük, hogy a helyes felfogás az, ha az Egyezményt a nemzetközi adásvételt rendező *általános szabályként* fogjuk fel. Alapot ad erre, ha a ratifikáció során — mint az Magyarország esetében is történt — az Egyezmény úgy kerül kihirdetésre, mint az adott ország belső törvénye, ami azzal a következménnyel jár, hogy az Egyezmény alkalmazandó lesz mindazon esetben, ha akár jogválasztás, akár kollíziós utalás folytán ennek az államnak a jogát kell alkalmazni[13]. Ez az alapja annak a nézetnek is, amely a KGST/ÁSZF 122. Cikke szempontjából az Egyezményt tekinti az eladó ország általános anyagi jogi szabályának, következésképpen az ÁSZF joghézaga esetén háttérjogként az Egyezmény lép be, nem pedig az eladó országának polgári törvénykönyve, feltéve természetesen, hogy az eladó állam részese az Egyezménynek[14].

8. A 7. Cikk (2) bekezdése az Egyezmény *joghézagainak kitöltésére* kíván szabályt adni. A nemzetközi egyezmények gyakorlatában többféle megoldás is létezik[15], az Egyezmény a szélsőséges megoldások között a középutat választotta: joghézag léte esetén, feltéve, hogy az Egyezményben szabályozott kérdésekkel összefüggő, de kifejezetten nem rendezett problémáról van szó,

— első lépésként az Egyezmény alapjául szolgáló *általános elveket* kell felhasználni, ha pedig ilyenek nincsenek, akkor

— második lépésként a *nemzetközi magánjog* alapján kijelölt jog segítségével kell a megoldást megtalálni.

9. Az előfeltétel (*„az Egyezményben szabályozott ügyek"*) alatt az értendő, hogy mindaz, ami az Egyezmény hatályán kívül rekedt, a joghézag szempontjából is érdektelen. Ezeknek a kérdéseknek az elbírálására közvetlenül a kollízi-

[13] L. a 6. Cikk 7. pontját.

[14] L. a 90. Cikk 5. pontját.

[15] Az egyik megoldás az ÁSZF 122. Cikk (1) bekezdése, amely joghézag esetén eleve kizárja a belső, magából az ÁSZF-ből történő hézagkitöltést és utaló szabállyal az eladó ország anyagi jogát rendeli alkalmazni. Fordított technikát alkalmazott a ULIS 17. Cikke, amely a kollíziós megoldást zárta ki, és kizárólag a saját elvek alapján történő hézagkitöltést ismerte el.

ós szabályok utalása folytán belépő nemzeti jog lesz irányadó. Az ún. „bevallott hézagok"[16] szempontjából elsősorban a 4. Cikk veendő figyelembe, de minden más olyan rendelkezés is, amely az Egyezmény tárgyi hatályára vonatkozik (pl. 2. Cikk, 3. Cikk (2) bek., 5. Cikk). Másik oldalról figyelembe kell venni azokat a kérdéseket is, amelyeket az Egyezmény egyáltalán nem szabályoz, és a szöveg sem tartalmaz kizárásra történő utalást. Példaként említendő a kötbér, amelyről az Egyezmény sehol sem tesz említést. Ha tehát a felek szerződésükben kötbér kikötéséről nem állapodtak meg, a bíróság nem jogosult a szerződésre a kolliziós szabályok alapján egyébként irányadó jogból a kötbér szabályait átvenni és a szerződéses vita eldöntéséhez felhasználni. Más a helyzet, ha a felek szerződésükben kikötöttek kötbért, de rendelkezésük hézagos. Többen képviselik azt az álláspontot, hogy ebben az esetben a nemzetközi magánjog szerint irányadó jog alapján kell dönteni,[17] ami azért vitatható, mert itt már nem az Egyezményben lévő hézagról, hanem sokkal inkább a felek szándékának vizsgálatáról van szó, ezért a magunk részéről elsősorban a 8. Cikk szabályait tartjuk alkalmazandónak.[18]

10. Kérdés persze, hogy valójában *mit is kell joghézagnak tekinteni?* A határvonal az értelmezésre szoruló rendelkezések és a joghézagok között, néhány egészen nyilvánvaló esettől eltekintve, nem annyira éles, mint első pillanatban gondolnánk. A problémának egyébként is két oldala van. Az egyik, amit *Vékás* említ, az ún. „határeseti hézagok" kérdése[19], amikor arról van szó, hogy egy intézményt többféleképpen lehet minősíteni (pl. szerződésszegésként vagy érvénytelenségként).[20] A megoldás, hogy ti. amennyiben az Egyezmény az egyiket tartalmazza, akkor ezáltal már „az Egyezményben szabályozott"-tá válik, azzal egészíthető ki, hogy a (2) bekezdést magát is az (1) bekezdés szerint kell értelmezni, tehát figyelembe veendő pl. az egységes alkalmazás elősegítésének kívánalma. A probléma másik oldala, hogy amit meg kell oldani, az értelmezendő kérdés-e vagy joghézag. *Eörsi* példaként említi[21] az 1. Cikk (1) bekezdését, ahol szerinte joghézaggal találkozunk akkor, ha az egyik félnek két telephelye van, az egyik egy szerződő államban, a másik egy nem szerződőben. Kérdés azonban, hogy ez valóban joghézag-e, és nem inkább a 10. Cikk értelmezési problémája.

Bárhogy is értékeljük a joghézag problémáját, első lépésként az Egyezmény *kiterjesztő értelmezésével,* szükség esetén *analógiával* kell próbálkozni,[22] olyan eszközökkel, amelyekről az Egyezmény nem is tesz külön említést, de amelyek az (1) bekezdés elveiből és célkitűzéseiből levezethetők. Csak ezt követően lehet az ún. *általános elvekhez* nyúlni, amelyek köre ma még elég bizonytalan.

[16] Vékás (1987), 606.
[17] Vékás (1987), 607., Maskow, in: NDK, 49—50.
[18] A kötbér problémájáról ld. a 79. Cikk 4.3 pontját.
[19] Vékás (1987), 606.
[20] Ld. a 4. Cikk 3. pontját.
[21] Eörsi, 25—26.
[22] Bonell, in: Bianca—Bonell, 78., Vékás (1987), 606.

Lehet persze felsorolást adni[23], de az igazán komoly probléma a gyakorlatban az lesz, hogy maga az Egyezmény nem nyújt eligazítást a tekintetben, hogy mit tart általános elvnek. Ráadásul a szövegben nem az Egyezményben szereplő elvekről van szó, hanem az Egyezmény „alapjául szolgáló" elvekről, amely fogalom alá a nemzetközi kereskedelem legkülönfélébb elvei sorolhatók.[24] A bizonytalanságot tovább fokozza, hogy a különböző nemzetiségű bíróságok részben eltérő kört határozhatnak meg, részben ugyanazokat az elveket eltérő tartalommal ruházhatják fel. Ezzel viszont a kör bezárult és visszaérkeztünk az egységes értelmezés problémájához.

Az általános elvek hiányában végső eszközként a *nemzetközi magánjog* szabályai alapján alkalmazandó jog rendelkezései szerint kell eljárni és a felmerült problémát megoldani. Kérdés, hogy vajon sor kerül-e erre valaha is, létezik-e olyan joghézag az Egyezményben, amelyre nem lehet majd az Egyezmény alapjául szolgáló általános elvet találni[25]. Ettől függetlenül erre a „vészkijáratra" már csak a jogbiztonság érzete miatt is szükség van[26].

11. Felmerül végül, vajon a felek autonómiája (6. Cikk) kiterjed-e a 7. Cikk *kizárásának* lehetőségére, hiszen a 6. Cikk szövege egyedül a 12. Cikket tekinti kogensnek. A kérdés egyáltalán nem elméleti, mert pl. a common law hagyományai alapján a törvényeket megszorítóan értelmezik, a szükséges kiegészítéseket pedig az esetjogból merítik. Az Egyezménnyel foglalkozó irodalomban ismeretes olyan nézet, amely szerint a 7. Cikk kizárása nem képzelhető el, ha egyszer a felek elfogadták az Egyezményt, akkor ez azt is jelenti, hogy elfogadták annak legfontosabb alapelveit. A 7. Cikk kizárása — így *Bonell* — nem lenne összeegyeztethető sem az Egyezmény nemzetközi jellegével, sem pedig autonóm szabályozásra törekvésével[27].

Nézetünk szerint a válasz nem ennyire egyszerű. A fenti nézettel csak az (1) bekezdés vonatkozásában értünk egyet, aligha képzelhető el, hogy a felek érvényesen kizárhassák az Egyezmény értelmezésével kapcsolatban a jóhiszeműség, a nemzetközi jelleg vagy az egységesség követelményének figyelembevételét, már csak azért sem, mert jogvita esetén a fórum az, amelynek a fenti elvek alapján döntenie kell. Ezzel szemben nem látjuk akadályát annak, hogy a meglehetősen bizonytalan (2) bekezdést a felek kizárják, és úgy rendelkezzenek, hogy joghézag esetén a bíróság határozza meg azt a módot, ahogy a felmerült problémát meg kívánja oldani.

[23] Maskow, in: NDK, 48—49. említi többek között az ésszerűen gondolkodó személytől elvárható magatartást, a venire contra factum proprium tilalmát (80. Cikk), amelynek fontosságát Vékás (1987), 606. külön is kiemeli, a cselekedetek kihatásainak előreláthatóságát, amely a szerződésszegés elbírálásánál nagyon lényeges (74. Cikk), a felek együttműködési kötelezettségét a teljesítés során stb.

[24] Bauer, 72.

[25] Bauer, 72.

[26] Eörsi, 28.

[27] Bonell, in: Bianca—Bonell, 93—94.

OPSTSZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

8. Cikk

(1) Az Egyezmény alkalmazása szempontjából valamely fél nyilatkozatát vagy más magatartását a fél szándéka szerint kell értelmezni, feltéve, hogy a másik fél e szándékról tudott, vagy arról tudnia kellett.

(2) Ha az előző bekezdés nem alkalmazható, az egyik fél nyilatkozatát vagy más magatartását úgy kell értelmezni, ahogy azt a másik félhez hasonló, ésszerűen gondolkodó személy azonos körülmények között értette volna.

(3) A fél szándékának vagy az ésszerűen gondolkodó személy megítélésének meghatározása szempontjából megfelelően figyelembe kell venni az eset valamennyi jelentős körülményét, ide értve a felek közötti tárgyalásokat, a közöttük kialakított gyakorlatot, a szokásokat, valamint a felek ezt követően tanúsított magatartását.[1]

1. Az Egyezmény értelmezéséhez és hézagainak kitöltéséhez szabályokat adó 7. Cikk után a 8. Cikk a *felek nyilatkozatainak* és *magatartásának értelmezéséről* rendelkezik. A Szabály általános érvényű, mivel nemcsak a szerződés megkötése során tett nyilatkozatokra az (ajánlatra és az elfogadásra), hanem a szerződés egész folyamatára vonatkozik, tehát a teljesítésre, az esetleges szerződésmódosításra, a szerződésszegéssel kapcsolatos vitákra, stb.[2] A szabály általános érvénye megmutatkozik abban is, hogy nemcsak az egyes jognyilatkozatok értelmezésére terjed ki, hanem a felek magatartására is, összhangban azzal a felfogással, amely a jognyilatkozatok és a reálaktusok hatása között nem tesz különbséget.[3]

2. A felek nyilatkozatainak értelmezésére vonatkozó szabályokat mindig is

[1] A magyar fordítás nem pontos. Az egész magyar változaton végighúzódó probléma, hogy a fordítás nem különböztet az „ought to have known" és a „could not have been unaware" kifejezések között, mindkettőt „tudnia kellett (volna)"-ként fordítja. Az Egyezményben azonban nem véletlenül került a két kifejezés alkalmazásra, tartalmukban és jelentésükben egyaránt eltérőek. Az „ought to have known" („tudnia kellett volna") fordulatot használja pl. a 38. Cikk (3), a 39. Cikk (1), a 43. Cikk (1), a 49. Cikk (2) b/i. stb., míg a „could not have been unaware" („nem lehetett számára ismeretlen") kifejezés fordul elő többek között a jelen Cikk (1), a 35. Cikk (3), a 40. Cikk és a 42. Cikk (1) és (2) bekezdéseiben; Honnold, 256.

A különbség ott van, hogy a „nem lehetett számára ismeretlen" kifejezés szigorúbb, mivel a fél súlyos gondatlanságát tételezi fel. A 8. Cikk (1) bekezdésében ez annyit jelent, hogy a fél szándéka szerinti értelmezés akkor lehetséges, ha a másik fél erről tudott, vagy azért nem tudott róla, mert súlyosan gondatlan volt. Eörsi, 33. utal arra, hogy a szöveg alapjául szolgáló tervezetben még a „tudnia kellett volna" kifejezés fordult elő, ezt éppen az előbb említett különbség megfontolása után, szándékosan váltották fel a „nem lehetett ismeretlen" fordulattal.

A két kifejezés közötti tudatos különbségtétel nem az Egyezmény sajátja, így használta már a ULIS is, ld. erről: Dölle, 67—68., 279—280. A „nem lehetett előtte ismeretlen" kifejezést tartalmilag szintén a fél súlyos gondatlanságához kapcsolja Enderlein, in: NDK, 86. és 92.

[2] Maskow, in: NDK, 50., Honnold, 136—137., Farnsworth in: Bianca—Bonell, 97—98.

[3] Vékás (1987), 608.

az *akarati* és a *nyilatkozati elv* közötti harc jellemezte, ami az egyes jogokban többnyire kompromisszumos megoldásokhoz vezetett.[4] Ez történt az Egyezményben is, éspedig igen szerencsés módon. Az (1) bekezdés az *akarati elvből* indul ki, a fél szándéka a döntő, azzal a szűkítéssel azonban, hogy a másik fél tudott a szándékról, vagy az nem lehetett ismeretlen előtte.[5] A (2) bekezdés megoldja a szűkítésből adódó kérdést, mi történik akkor, ha a másik fél nem ismerte partnere szándékát. A válasz, a *nyilatkozati elv*, azaz belép az értelmezés objektív mércéje, a nyilatkozatot (magatartást) úgy kell értelmezni, ahogy azt egy, a másik félhez hasonló, ésszerűen gondolkodó személy, azonos körülmények között értette volna. A (3) bekezdés magyarázó szabálya végül segítséget nyújt az (1) és a (2) bekezdés két lényeges fogalmának („a fél szándéka", illetve „az ésszerűen gondolkodó személy") meghatározásához, amennyiben felsorolja a figyelembe veendő körülményeket.

3. Ha a felek között jogvita támad valamely nyilatkozat (magatartás) értelmezése kapcsán, a nyilatkozatot tevő félnek két dolgot kell *bizonyítania*: egyrészt azt, hogy szándéka mire irányult, másrészt, hogy a másik fél ismerte ügyleti akaratát, illetve hogy ez számára nem lehetett ismeretlen. Ehhez egy példa: ha a felek az ügynök díját csökkentendő, a szerződésben a ténylegesnél alacsonyabb vételárat tüntetnek fel, a titkolt ár az érvényes, mert a fél akarata erre irányult és ezzel a másik fél is tisztában volt.

A (2) bekezdés akkor kerül alkalmazásra, ha a fél az előzőekben írtakat *nem tudja bizonyítani*. Ez annyit jelent, hogy nyilatkozata a másik félnél eltérő elképzelést váltott ki. Ekkor utóbbin van a bizonyítás sora, azt kell bizonyítania, hogy a hozzá hasonló, ésszerűen gondolkodó személy azonos körülmények között a nyilatkozatot úgy értelmezte volna, mint ahogy azt ő tette.

Elképzelhető azonban, hogy a fent leírt bizonyítás egyik félnek sem sikerül, az egyiknek azért nem, mert nem tudja bizonyítani, hogy partnere ismerte szándékát, a másiknak pedig azért nem, mert nem tud olyan tényekre hivatkozni, amelyek alapján a bíróság elfogadná, hogy az általa adott értelmezés megfelel az ésszerűen gondolkodó személy fikciójának. Végső esetben ilyenkor még az is kérdéses lehet, hogy létrejött-e egyáltalán szerződés, nem arról van-e szó, hogy a felek akaratnyilatkozatai oly mértékben különböztek egymástól, hogy a konszenzus kizárt. A probléma egy múlt századi angol jogeset kapcsán merült fel, ahol a bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy akaratmegegyezés hiányában nem jött létre szerződés[6]. Nézetünk szerint ma is ez lenne

[4] A BGB 133. §-a pl. az egyes jognyilatkozatok értelmezését a nyilatkozó akarata alapján végzi, de az egész szerződés értelmezésére a 157. § már a Treu und Glauben elvét és ehhez kapcsolódóan a forgalmi szokások figyelembevételét írja elő. A főszabályként az akarati elvet deklaráló Code civil 1156. §-át több, az objektív értelmezés irányába mutató rendelkezés követi (1156—1160. §§, 1162. §).

[5] Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 98.

[6] Raffles v. Wichelhaus (1864) 2 H. & C. 906.; ahol a felek látszólag megegyeztek ugyan az árut fuvarozó hajóban, de mint utóbb kiderült, ugyanabból a kikötőből ugyanazzal az útiránnyal és ugyanazon a néven két hajó futott ki, kéthónapos eltéréssel. A vevő a korábbi időpontban induló hajóra gondolt és a számára késve érkező árut nem vette át. Az Egyezmény szempontjából az ügyet részletesen elemzi: Honnold, 138—141., és Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 101.

a helyes döntés. Elvileg ugyan felvethető, hogy nem inkább a felek tévedéséről kell-e beszélni (ez esetben a megállapodás érvénytelenségével, következésképpen az Egyezmény 4. Cikk a/ pontja alapján a nemzetközi magánjog utaló szabályával kijelölt nemzeti jog alkalmazásával kell számolni)[7], de az ilyen tényállás mellett helyesebbnek tűnik az angol jogeset kapcsán említett nézet, az tehát, hogy a felek között nem jött létre szerződés. Mindenesetre valószínű, hogy a bíróság az „ésszerűen gondolkodó személy" klauzuláját elég tágan és rugalmasan értelmezné ahhoz, hogy kirívó esetektől eltekintve az ügyet erre tekintettel érdemben eldöntse és a szerződés tartalmát megállapítsa[8].

4. A 8. Cikk (3) bekezdése a fél szándéka és az ésszerűen gondolkodó személy meghatározásához sorolja fel — nem kizárólagos jelleggel — a figyelembe veendő körülményeket. Az „ésszerűen gondolkodó személy", a „reasonable person" fogalma az angolszász jogokból származik, és bár az első pillanatban megfoghatatlannak és bizonytalannak tűnik, valójában semmivel sem rosszabb a „bonus paterfamilias"-nál[9], arról nem is beszélve, hogy nem általában van szó ésszerűen gondolkodó személyről, hanem — és ez a kört jelentősen szűkíti — olyan valakiről, aki a félhez hasonló és az adott körülmények, amelyek között a szemben álló fél nyilatkozatát értenie kell, azonosak. Ebből a szempontból értékelendő a (3) bekezdés felsorolása, amely előírja az eset valamennyi körülményének figyelembevételét, ide értve a felek közötti tárgyalásokat, a közöttük kialakult korábbi gyakorlatot stb.

A (3) bekezdés említi többek között a *szokásokat*. A szokásokról a 9. Cikk rendelkezik, éspedig abban a vonatkozásban, hogy melyek azok a szokások, amelyek — kizárás hiányában — a szerződésre alkalmazandók. A 8. Cikk (3) bekezdésében ennél szélesebb körről van szó, ide tartoznak a helyi, a nemzeti vagy esetleg csak egy adott szűk szakmai körben használatos, a 9. Cikk (2) bekezdése alá nem tartozó szokások is. Az ok, a két rendelkezés *eltérő funkciója*, míg a 9. Cikk a szerződésnek bizonyos szokásokkal történő kiegészítéséről rendelkezik, addig itt a nyilatkozatok értelmezéséről van szó, amely során a konkrét körülményeket kell vizsgálni. Ebből a szempontból fontosak lehetnek az olyan szokások is, amelyeket esetleg csak a nyilatkozattevő ismert.[10]

5. További problémát vet fel a *felek közötti tárgyalásokra* történő utalás. Nemzetközi kereskedelmi szerződésekben gyakori kikötés, hogy a felek a szerződés aláírásával minden korábbi levelezésüket, tárgyalásukat, arról készített feljegyzésüket stb. hatálytalannak tekintik, és kapcsolatukat a továbbiakban kizárólag a szerződésben foglaltak alapján kívánják szabályozni.[11] *Kizárja-e* egy ilyen kikötés a bíróság jogát ahhoz, hogy az értelmezés során a szerződéskötést megelőző tárgyalásokra, a felek közötti levelezésre stb. figyelemmel legyen? A kérdés megválaszolása korántsem egyszerű, az egyes jogok-

[7] Az akarathibákkal kapcsolatos értelmezési kérdésekről általában ui.: Maskow in: NDK, 52., Vékás (1987), 610.
[8] Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 101., Honnold, 141.
[9] Eörsi, 33.
[10] Schlechtriem, 26.
[11] Vö. az ÁSZF 6. §-ával.

ban erősen eltérő megítélés uralkodik. A felek szándékát leginkább tiszteletben tartó (az előbbi kérdésre igennel felelő) felfogás az *USA* bíróságaié, ám ennek főként belső okai vannak.[12] Az Egyezmény azonban a nemzetközi kereskedelem viszonyaira szabott, és mindenképpen el kell szakadnia a nemzeti jogok megoldásaitól. Nem vitás, hogy a (3) bekezdés az eset valamennyi jelentős körülményének figyelembevételét írja elő. A kérdésre ezért a választ abból kiindulva kell megadni, hogy mire irányult a felek szándéka, azaz értelmezni kell magát a szóban forgó szerződéses kikötést. Az esetek döntő többségében a bíróság feltehetően meg fogja állapítani, hogy a felek akarata arra irányult, hogy egymás közötti jogviszonyukban a szerződéskötést megelőző tárgyalásokon elhangzottak és az előkészítő levelezésben leírtak ne kaphassanak a szerződést *kiegészítő* vagy *módosító* szerepet, ne jelentsenek a felek számára valamilyen további, magából a szerződésből le nem vezethető *kötelezettséget*. Ebben az esetben semmi sem gátolhatja a bíróságot abban, hogy a szerződés értelmezése céljából rekonstruálja a megállapodás menetét és felderítse az eset összes körülményét, hiszen a (3) bekezdés szerint azt kell megállapítani, hogy az elképzelt fiktív (azaz az „ésszerűen gondolkodó") személy miként érthette volna a szóban forgó kijelentést vagy magatartást, ami azonban csak akkor lehetséges, ha azok közé a körülmények közé helyezzük, mint amelyek között a valóságos felek a szerződést megkötötték.

Más lesz a helyzet, ha a felek megállapodása kizárja, hogy jogvita esetén értelmezési célból vissza lehessen nyúlni a megelőző mozzanatokhoz. Úgy véljük, hogy egy ilyen tartalmú kikötés *köti* a bíróságot is, mivel a felek ebben az esetben a 6. Cikk alapján módosítják a 8. Cikk szabályát[13].

[12] Honnold, 143. szerint elsősorban a jury szerződésértelmező szerepének csökkentése a cél.

[13] Ellentétes nézeten van Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 102., aki szerint a 6. Cikkre nem lehet hivatkozni ott, ahol az Egyezmény hallgat. Ezért felveti annak lehetőségét is, hogy a bíróságnak először az ilyen kikötések érvényességét kell megvizsgálnia, amit, figyelemmel a 4. Cikk a/ pontjára, csak az irányadó nemzeti jog alapján tehet meg. Megítélésünk szerint azonban a 8. Cikk (3) bek. szövegéből nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy ezen a ponton az egyezmény hallgatna, ellenkezőleg, a rendelkezés egyértelmű és világos.

9. Cikk

(1) A feleket köti minden szokás, amelynek alkalmazásában megegyeztek és minden gyakorlat, amelyet egymás között kialakítottak.

(2) Ellenkező megállapodás hiányában a feleket úgy kell tekinteni, mint akik szerződésükre, vagy annak megkötésére hallgatólagosan alkalmazni rendeltek minden olyan szokást, amelyet ismertek vagy ismerniük kellett, továbbá amely a nemzetközi kereskedelemben széles körben ismert és amelyet a kereskedelem szóban forgó ágában használatos szerződéstípus körében rendszeresen alkalmaznak.[1]

1. A 9. Cikk a *kereskedelmi szokások* és az Egyezmény hatálya alá tartozó szerződések közötti kapcsolat kérdését rendezi. Az (1) bekezdés azokra a szokásokra vonatkozik, amelyekben a felek megállapodtak, vagy amelyek tekintetében közöttük korábban gyakorlat alakult ki. A (2) bekezdés egy kényesebb és nehezebben megoldható problémára nyújt szabályozást, hogy ti. melyek azok a szokások, amelyeket a szerződésre és a szerződés megkötésére a felek kifejezett megállapodása hiányában is alkalmazni kell.

2. Az (1) bekezdés szabálya egyértelmű. A felek szabadon alakíthatják szerződésük tartalmát, ennek megfelelően tetszésük szerint köthetik ki bármely szokás alkalmazását, illetve követhetik a közöttük kialakult gyakorlatot. A következmény: a kialakított gyakorlat és a kikötött szokások a szerződés részévé válnak, amelyek, akár csak a felek egyéb megállapodásai, a 6. Cikk alapján eltérhetnek az Egyezménytől, más szóval elsőbbséget élveznek az Egyezmény szabályaival szemben[2].

Az Egyezmény, a ULIS-tól eltérően nem határozza meg, hogy mit tekint szokásnak és gyakorlatnak[3], de erre az (1) bekezdés esetén nincs is szükség,

[1] A (2) bek. fordítása félreérthető. A magyar szövegben a második és a harmadik feltétel különválik. Először említés történik a nemzetközi kereskedelemben ismert szokásokról általában, majd az adott ágazatban, az adott típusra történő alkalmazásról. Az Egyezmény angol szövege, ennek megfelelően pedig a német fordítás is összekapcsolja a két feltételt, itt az adott ágazat nemzetközi kereskedelmében használatos szerződéstípus felei számára széles körben ismert és rendszeresen alkalmazott szokásokról van szó. Ui.: Off. Rec., 19. Részletesen ld. a 4. pontot.

[2] Maskow, in: NDK, 54., Svájc, 768. azzal, hogy mindkettő a gyakorlat követését a felek hallgatólagos megállapodásaként értelmezi. NSZK, 42. szerint viszont ahhoz, hogy a kialakult gyakorlat kösse a feleket, nincs szükség sem kifejezett, sem hallgatólagos megállapodásra, a felek üzleti kapcsolataiban kialakult gyakorlat nem vagy nem feltétlenül válik a szerződés tartalmává.

[3] A kereskedelmi szokások fogalmának meghatározására tett kísérletet 1964-ben a ULFIS 13. Cikk (1) bek.-e, amely szerint szokáson az a cselekvési gyakorlat és mód értendő, amelyet a felekkel azonos helyzetben lévő, ésszerűen gondolkodó emberek szerződéskötésükre rendszerint követendőnek tekintenek. Egyszerűbb meghatározást ad Svájc, 768., amely szerint szokásoknak tekintendők az olyan szabályok, amelyeket a felek a kereskedelemben, a megfelelő helyzetekben vesznek figyelembe.

mivel az adott szokás és gyakorlat a megállapodás ténye következtében válik kötelezővé. Érdektelen, hogy nemzetközileg széles körben ismert, vagy csak helyi szokásról van-e szó. Az is elképzelhető, hogy a kialakított gyakorlat kizárólag a felek közötti viszonyban alkalmazandó. A szokásokra, illetve a kialakított gyakorlatra vonatkozó megállapodásnak egyetlen korlátja van, lehetséges, hogy kikötésük érvénytelen, mert alkalmazásukat valamely nemzeti jog tiltja. Ha ez felvetődik, akkor az érvényesség kérdését a szokásokat külön is említő 4. Cikk a/ pontja értelmében, a nemzetközi magánjog által kijelölt nemzeti jog alapján kell vizsgálni[4].

Valamely szokásra vonatkozó megállapodás érvénytelensége számos okra vezethető vissza. Beleütközhet jogszabályi tilalomba, súlyosabb esetben az adott ország közrendjét sértheti, de nem kizárt az akarathiba, pl. megtévesztés miatti érvénytelenség sem. Mindez azonban már kívül esik az Egyezmény hatályán, és az adott nemzeti jogra tartozik[5].

A ULIS-nak a szokásokról rendelkező 9. Cikk (1) bekezdése gyakorlatilag megegyezik az Egyezmény itt tárgyalt szabályával. Egyetlen különbség van, a ULIS a szokásokra vonatkozó kifejezett vagy hallgatólagos megállapodásokról beszélt, míg az Egyezményből hiányzik a megállapodás módjára vonatkozó utalás. Többségi álláspontnak mondható, hogy az Egyezmény szerint is lehetséges a hallgatólagos kikötés, azzal a korláttal azonban, hogy ennek értelmezése során nem lehet túl messzire menni, fikció nem fogadható el, a felek akaratát egyértelműen meg kell tudni állapítani.[6]

3. A (2) bekezdés — hosszú viták után — jelentős változást hozott a ULIS megoldásához képest. A hágai egyezmény kudarcának egyik okaként annak egyoldalú, a fejlett ipari országok szempontjait tükröző szabályait szokták említeni, és erre valóban jó példa a ULIS 9. Cikkének (2) bekezdése.[7] Ez a szabály ugyanis a szerződésben ki nem kötött szokásokkal kapcsolatban az összehasonlíthatatlanul nagyobb szakmai ismeretekkel és szakapparátussal rendelkező fejlett országok vállalatainak kedvezett,[8] amikor kimondta, hogy a felek kötve vannak mindazokhoz a szokásokhoz, amelyeket azonos helyzetben lévő, ésszerű személyek szerződésükre rendszerint alkalmazandónak tekintenek. Ha pedig az adott szokás ellentétes volt a ULIS-szal, a felek eltérő szándéka hiányában a szokásoké volt az elsőbbség.

A ULIS szabálya azt jelentette, hogy a kereskedelmi szokások, és messze nemcsak a nemzetközileg ismertek, vonatkoztak a felek szerződésére, függetlenül attól, hogy a felek ismerték-e azokat, kívánták-e alkalmazásukat. Tisztában kell lennünk azonban azzal, hogy a szokásoknak a nemzetközi kereskedelem-

[4] Schlechtriem, 27., Vékás (1987), 611., Bonell, in: Bianca—Bonell, 112.

[5] Az akarathiba miatti érvénytelenség értelemszerűen csak az (1) bekezdés alapján érvényesülő szokásoknál merülhet fel, a (2) bekezdésben a felek hallgatólagos megállapodását az Egyezmény vélelmezi; Bonell, in: Bianca—Bonell, 112.

[6] Maskow, in: NDK, 54., és Bonell, in: Bianca—Bonell, 107., mindketten a 9. Cikk (2) bekezdésével való összefüggés alapján. A hallgatólagos megállapodás lehetősége mellett továbbá: Huber, 427., Honnold, 145., Vékás (1987), 610., Loewe, 34. és Off. Rec. 19.

[7] Réczei, in: Potsdam, 85—86., Schlechtriem, 2.

[8] Eörsi, 35—36.

ben igen komoly jogegységesítő, a szerződéskötést és teljesítést jelentős mértékben egyszerűsítő funkciójuk van. (Ld. például az INCOTERMS szerepét.) Teljes kizárásuk nemcsak hogy nem lenne kívánatos, hanem akadályokat gördítene az Egyezmény széles körű alkalmazása elé, és pontosan ellenkező hatást váltana ki. Úgy tűnik, hogy az Egyezmény végül is szerencsés kompromisszumot alakított ki a különböző szempontok között, amikor lehetővé tette a kereskedelmi szokásoknak a felek megállapodásától független érvényesülését, de csak bizonyos feltételek esetén. *Három feltétel együttes létét* követeli meg az Egyezmény ahhoz, hogy a feleket úgy tekintse, mint akik *hallgatólagosan* megállapodtak az adott szokás alkalmazásában, éspedig:

— a felek a szokást ismerték vagy ismerniük kellett,
— a szokás a nemzetközi kereskedelemben széles körben ismert,
— a szokást a kereskedelem szóban forgó ágában használatos szerződéstípus körben rendszeresen alkalmazzák.

4. A három feltétel közül az első — a *felek a szokást ismerték, vagy ismerniük kellett* — a legkevésbé jelentős. Ha ugyanis a szokás az adott ágazatban ismert és használatos, aligha tudja bármelyik fél bizonyítani, hogy a szokást nem kellett volna ismernie.[9] Felhozható kivételként példa, ezt teszi az *NDK* kommentár is[10], mely szerint a fél kivételesen sikerrel hivatkozhat e feltétel hiányára, de nem valószínű, hogy az érvelés megáll. Ha ugyanis a vállalat, amely korábban nem vett részt a külkereskedelemben, de az adott szerződésre engedélyt kapott, arra hivatkozna, hogy nem ismeri az ágazat nemzetközi gyakorlatában alkalmazott szokásokat, és helyzeténél fogva nem is kellett, hogy ismerje azokat, akkor felvethető, hogy aki a nemzetközi kereskedelemben részt vesz, attól bizonyos alapismeretek mindenképpen elvárhatók, így többek között legalább tisztában kell lennie a szokások létezésének lehetőségével. Ezért akkor járt volna el gondosan, ha — tekintettel tapasztalatlanságára — a szerződésben a szokások alkalmazását kizárja. Ha ezt nem teszi, akkor viselnie kell a következményeket.

A második feltétel: a szokásnak a *nemzetközi kereskedelemben széles körben ismertnek kell lennie*. Ezzel a rendelkezéssel a ULIS-hoz képest a felhívható szokások köre jelentősen szűkült, miközben az Egyezmény alkalmazási területe megnőtt. Kizárásra kerültek a csak helyi, illetve belföldi gyakorlatban ismert szokások, akkor is, ha egyébként széles körben ismertek,[11] továbbá azok, amelyek előfordulnak ugyan a nemzetközi forgalomban, de nem tartoznak a széles körben ismertek közé.

Mint fent említettük, a magyar fordítás nem pontos, amiből értelmezési problémák adódhatnak. Valójában arról van szó, hogy e feltétel szerint a szokásnak az *adott ágazat nemzetközi kereskedelmében* kell széles körben ismertnek lennie.[12] Vannak nyilvánvalóan olyan szokások, amelyek gyakorlatilag a nemzetközi kereskedelem egész területén ismertek, de jelentős részük

[9] Vékás (1987), 612.
[10] Maskow, in: NDK, 55.
[11] Schlechtriem, 28., Bonell, in: Bianca—Bonell, 109.
[12] Ui. értelmezi a szöveget a titkársági kommentár, Off. Rec. 19., és Schlechtriem, 27.

csak egy-egy ágazat kereskedelmében használatos, következésképpen az adott ágazaton belül, csak ott veendő figyelembe.

A harmadik feltétel szorosan kapcsolódik az előbbihez, azt mintegy körülhatárolja és pontosítja. A szokás alkalmazhatósága nem kívánja meg az adásvétel valamennyi esetére történő alkalmazást, a követelmény csak az *adott ágazatban használt szerződéstípusra* vonatkozik. A szerződéstípus szó ebben a vonatkozásban jelenti egyrészt az adásvételnek az egyes árufajták szerinti különböző eseteit (pl. gépek, nyersanyagok, mezőgazdasági termékek stb.), másrészt utal azokra a különbségekre, amelyek az egyes szerződések között azok tartalmi jegyei alapján állnak fenn (pl. hosszabb időtartamra kötött, folyamatosan teljesítendő, vagy egyszeri teljesítésű szerződés, viszonteladás, tender stb.).[13] További feltétel, hogy a szokást az adott „szerződéstípuson" belül rendszeresen alkalmazzák.

Ismételjük, a három feltételnek *együttesen* kell meglennie ahhoz, hogy a szokás a szerződésre alkalmazást nyerjen akkor is, ha a felek erre vonatkozóan nem állapodtak meg. Az Egyezmény ebben az esetben a felek *hallgatólagos megállapodását vélelmezi,* amellyel szemben lehetséges ellenbizonyítás, ez pedig azt a felet terheli, aki az egyébként alkalmazandó szokás kizárására törekszik. Arra is van mód természetesen, hogy a felek szerződésükben a szokásoknak általában vagy meghatározott körben történő kizárásáról rendelkezzenk.

5. A (2) bekezdés alapján alkalmazandó szokások nemcsak a már létrejött szerződésre, hanem magának a *szerződéskötésnek* a folyamatára is érvényességgel bírnak. A következmény annak elvi lehetősége, hogy szerződéskötés során az ajánlat címzettjének hallgatását beleegyezésként lehet értékelni,[14] feltéve természetesen, ha az említett három feltétel adott.

6. A szerződésben kikötött szokások prioritása az Egyezménnyel szemben, mint említettük, adott, mivel szerződéses megállapodásról van szó. Nehezebben válaszolható meg az a kérdés, hogy miként ítélendő meg az *Egyezménytől eltérő* olyan *szokás,* amely a (2) bekezdés alapján kerül alkalmazásra. A ULIS ezt a problémát rendezte, amikor kimondta, hogy ütközések esetén a szokásoké az elsőbbség. Az Egyezmény a kérdésről hallgat, azt a *csehszlovák* javaslatot, amely az Egyezmény elsőbbségét biztosította volna, a bécsi konferencia nem fogadta el[15]. Túlnyomónak mondható többségi álláspont szerint *a szokásoknak az Egyezménnyel szemben is érvényesülniük kell,* lényegében azon az alapon, hogy az Egyezmény szövege szerint ezt az esetet is a *felek megállapodásaként* kell felfogni[16]. *Bonell* még arra is hivatkozik, hogy a ULIS rendelkezésére csak azért volt szükség, mert ott a szabály nem a felek (hipotetikus) akaratára épült[17]. Ellentétes álláspontot képvisel viszont *Vékás,* aki azt emeli ki, hogy

[13] Maskow, in: NDK, 55.

[14] Schlechtriem, 28—29., Vékás (1987), 247. A kérdést részletesen a 18. Cikknél tárgyaljuk, ld. a 18. Cikk 3. pontját.

[15] Schlechtriem, 28.

[16] Eörsi, in: Parker, 2—24., Honnold, 147—149., Svájc, 768. Schlechtriem, 28., Maskow, in: NDK, 54.

[17] Bonell (1985), 393.

a szokásoknak a felek megállapodására történő visszavezetése törvényi fikción alapul, ezért ütközésnél nem előzheti meg az Egyezményt[18].

A magunk részéről az elsőnek említett álláspontal értünk egyet, noha kétségtelen, hogy a második mozgatórugója, a jogbiztonságra törekvés igen csábító. Csakhogy nagyon nehéz lenne megindokolni a felek hallgatólagos megállapodásának két esete, a tényleges ((1) bekezdés) és az Egyezmény fikciója által statuált ((2) bekezdés) közötti különbségtételt, arról nem is beszélve, hogy ebben az esetben maga a rendelkezés értelmét és funkcióját veszítené, mivel a szokásokat csak a szerződésnek az Egyezmény keretei közötti kiegészítésére, értelmezésére szorítaná vissza, oda, ahova a 8. Cikk (2) bekezdése alapján amúgy is el lehet jutni. Ugyanez az eredmény akkor is, ha a kérdést joghézagként fogjuk fel. Mint említettük[19], első lépésként az Egyezmény kiterjesztő értelmezésével és analógiával kell próbálkozni, márpedig aligha képzelhető el, hogy ez az út ne a szokások elsőbbségének kimondásához vezessen. Nagy valószínűséggel állítható ezért, hogy a bírói gyakorlatban is ez a nézet válik uralkodóvá.

---

10. Cikk

(1) Az Egyezmény alkalmazása szempontjából

a/ ha valamely félnek egynél több telephelye van, azt kell telephelynek tekinteni, amelyik a legszorosabb kapcsolatban van a szerződéssel és annak teljesítésével, figyelembe véve azokat a körülményeket, amelyeket a felek a szerződés megkötésekor vagy az azt megelőző bármely időpontban ismertek vagy számításba vettek,

b/ ha valamely félnek nincs telephelye, szokásos tartózkodási helyét kell figyelembe venni.

---

1. Az Egyezmény nem definiálja a *telephely* fogalmát, bár annak az alkalmazás szempontjából döntő jelentősége van. Az 1. Cikk (1) bekezdése az Egyezmény személyi hatályát a szerződés nemzetközi jellege alapján szabja meg, ennek alapja pedig az a feltétel, hogy a felek telephelye különböző államokban legyen. Az Egyezmény számos más rendelkezése is használja a telephely megjelölést[1], míg egy sor más rendelkezés összefüggéseiben utal erre a fogalomra[2]. A 10. Cikk mindezekhez a rendelkezésekhez kapcsolódva értelmezési szabályt ad az a/ pontban arra az esetre, amikor a félnek *több telephelye* van, a b/ pontban arra, amikor *nincs telephelye*.

[18] Vékás (1967), 611.
[19] L. a 7. Cikk 10. pontját.
[1] Felsorolásukat ld. az 1. Cikk 22. jegyzetében.
[2] Ld. többek között a 18. Cikk (2) bek.-t és a 20. Cikk (1) bek.-t.

2. Korábban említettük, hogy a telephely fogalmának megállapításához nincs szükség annak jogi önállóságára, de tartósan kell léteznie és bizonyos jogosultságokkal kell rendelkeznie[3]. Ez feltételezi, hogy irodája, címe van[4], az ideiglenes tartózkodási hely, pl. egy szálloda, ahol a tárgyalások folynak, nem lehet telephely[5]. Másrészt fontosak az említett jogosultságok, egy raktárhelyiség, amelyben hosszabb-rövidebb ideig árut tartanak anélkül, hogy a raktárban alkalmazottak bármelyikének joga lenne az áru eladására vagy új áru vételére, az Egyezmény szempontjából telephelyként nem vehető figyelembe. Ugyanígy nem telephely az olyan iroda sem, amely telefonhívásokat rögzít és felvilágosítást ad a hozzáfordulóknak, hogy a vállalat mely részlegéhez forduljanak. A telephely fogalmához hozzátartozik tehát, hogy „kifelé" folytasson üzleti tevékenységet[6], ennek azonban valamiféle szervezeti alapja kell hogy legyen, az előbb említett raktár önmagában még nem válik attól az Egyezmény értelmében telephellyé, hogy a cég igazgatója saját raktárát felkeresi és ott köti meg partnerével a szerződést. Ha azonban a szerződéskötésen túl a raktár a szerződés lebonyolításában, a féllel történő kapcsolattartásban stb. érdemi szerepet kap, éppen az a/ pontra figyelemmel (a legszorosabb kapcsolat elve) már telephelynek tekinthető.

3. Az a/ pont szerint *több telephely* esetén a szerződéssel és annak teljesítésével legszorosabb kapcsolatban lévő telephely a mérvadó. Volt olyan javaslat, amely a „fő üzleti hely" fogalmával kívánta a problémát megoldani, mint *Eörsi* megjegyzi, ez utóbbi előre látható, de hátránya, hogy rugalmatlan, míg a „legszorosabb kapcsolat" kevéssé előre látható, de nagyobb mozgásteret enged[7].

A *„legszorosabb kapcsolat"* megállapítása a bíróság mérlegelési körébe tartozik, a szerződésre és annak teljesítésére történő utalás igen tág lehetőségeket biztosít a fórum számára. Valamelyest szűkíti ezeket a lehetőségeket a felek tényleges ismereteinek a figyelembevétele. A „legszorosabb kapcsolat" szempontjából mindaz releváns, amit a felek a szerződés megkötéséig tudtak vagy számításba vettek. Hangsúlyozandó az ismeret tényleges volta, mert a szövegből — helyesen — hiányzik az „ismerniük kellett volna" fordulat.

[3] Ld. az 1. Cikk 4. pontját.

[4] Maskow, in: NDK, 56.

[5] Honnold, 150.

[6] Kifejező ebből a szempontból az angol szövegben olvasható „place of business", mert a kifejezésben a „business" szó üzleti tevékenységre utal. Mégis helyes volt a magyar „telephely" fogalom használata (ld. azonban az 57. Cikk (1) bek. a/ pontját és az 57. Cikk 1. jegyzetét), mert a francia szöveg és a német fordítás is ezt használja („établissement", „Niederlassung"), ami mögött az a megfontolás rejlik, hogy „az üzleti tevékenység folytatásának helye" kifejezés önmagában kevés, mert hiányzik belőle a telephelyben rejlő tartós jelleg.

[7] Eörsi, 37., Off. Rec. 19. Az Egyezmény megoldása megfelel a ULIS kapcsán kialakult gyakorlatnak, amely az a/ pontnak megfelelő szabályt nem tartalmazott. Különösen az NSZK bírói gyakorlata egyértelmű, több ítélet is ismert, amelyek szerint nem az a döntő, hogy melyik a felek „fő", illetve „mellék" telephelye, hanem az, hogy melyik telephely áll a szerződéssel a legszorosabb kapcsolatban. Ld. a BGH 1982. június 2-i ítéletét (VIII ZR 43/81), in: Schlechtriem-Magnus, 89—96. Ugyanerre az ítéletre hivatkozik NSZK, 42. Hasonló megoldást tartalmaz az 1974. évi elévülési konvenció (ld. a 39. Cikk 6. jegyzetét) 2. Cikk c/ pontja.

4. A b/ pont szerint ha a félnek *nincs telephelye,* szokásos tartózkodási helye veendő figyelembe. A szabály a gyakorlat számára nem lesz túl fontos, mivel csak természetes személynél fordulhat elő, hogy nincs telephelye, aki viszont a 2. Cikk a pontja következtében ritkán köthet olyan szerződést, amely az Egyezmény hatálya alá tartozik[8].

---

11. Cikk

Az adásvételi szerződést nem szükséges írásba foglalni, sem írásos módon bizonyítani és az más alakszerűséghez sincs kötve. A szerződés bármely módon bizonyítható, ideértve a tanúvallomást is.

---

1. A 11. Cikk biztosítja a felek számára azt a jogot, hogy szerződésüket a nekik tetsző *formában* kössék meg. Ismeretes a szocialista és a nyugati országok közötti vita a szerződés kötelező írásbeli formájának kimondása ügyében.[1] A többség az írásbeli forma kötelezővé tétele ellen foglalt állást, nem azért, mintha a nemzetközi kereskedelemben a szerződéseket többnyire nem szokták volna írásba foglalni, hanem mert úgy gondolták, hogy ez a kérdés is rábízható a felekre, és nem kell esetleges érvénytelenségi vitáknak utat nyitni pusztán azon az alapon, hogy a felek a szerződést szóban kötötték meg.[2] A vita kompromisszumos megoldást hozott, a 11. Cikk rögzítette a formaszabadság elvét, a 12. Cikk azonban lehetővé teszi, hogy bármely szerződő állam a 96. Cikkben foglalt nyilatkozattal élve deklarálja a szerződés kötelező írásba foglalásának elvét.

2. A szerződés szóban történő megkötéséből következik, hogy létét és tartalmát nemcsak dokumentumokkal, hanem bármely más módon, pl. tanúkkal is bizonyítani lehet. A szabály kimondására azért volt szükség, mert egyes jogokban a tanúkkal történő bizonyításra meghatározott esetekben nincs mód[3].

3. A 11. Cikk nem korlátozza a felek szabadságát abban a kérdésben, hogy

[8] Loewe, 35—36.

[1] Eörsi (1981), 13—14., Eörsi, 40—41.

[2] Vö. a magyar szabályozással: a 7/1974. (X. 17.) KkM. sz. r. 6. § (3) bek.-e szerint a külkereskedelmi szerződéseket írásban kell megkötni, ha a szerződéskötésre ennek ellenére telefonon kerül sor, az írásba foglalást haladéktalanul pótolni kell, de ennek elmaradása nem érinti a szerződés érvényességét.

[3] Különösen a *francia* és az *angolszász* típusú jogokban. A francia jogban a C. c. 1341. Cikke az 50 Fr. értéket meghaladó vitákra a tanúbizonyítást kizárja. A szabály a kereskedelmi ügyletekre nem vonatkozik. Az angol jogban csak 1954-ben, a Statute of Frauds módosításával került hatályon kívül a S/G 4. Cikke, amely a 10 fontot meghaladó értékű adásvételi szerződésekből származó igények érvényesíthetőséget — bizonyos kivételektől eltekintve — írásbeli szerződés létéhez kötötte. Az USA jogban a UCC 2—201. Cikk (1) bek.-e hasonló szabályt tartalmaz azokra az adásvételi szerződésekre, amelyekben a vételár eléri vagy meghaladja az 500 $-t.

maguk számára előírnak-e forma szabályokat, illetve abban, hogy milyen bizonyítási eszközöket fogadnak el. A 6. Cikk alapján érvényesen kiköthető többek között, hogy a szerződés módosítása csak írásban történhet, sőt ha ez nem ütközik a 12. Cikk szabályába, akkor egy ilyen megállapodás szóban is lehetséges[4].

---

12. Cikk

Az Egyezmény 11. Cikkének, 29. Cikkének vagy II. Részének bármely olyan rendelkezése, amely az írásbelitől eltérő más formában is megengedi az adásvételi szerződés megkötését, módosítását vagy megegyezéssel való megszüntetését, illetve bármely ajánlat megtételét vagy elfogadását, vagy más akaratnyilatkozat tételét, nem alkalmazható, ha bármelyik fél telephelye olyan Szerződő Államban van, amely az Egyezmény 96. Cikkében meghatározott nyilatkozatot megtette. A felek e Cikktől nem térhetnek el, és nem módosíthatják annak hatását.

---

1. A szerződés formájáról folytatott vita kompromisszumos eredménye a 12. Cikk *kogens* szabálya, amely lehetővé teszi, hogy egy Szerződő Állam, akár a ratifikálás során, akár bármely más időpontban a 96. Cikk szerinti nyilatkozattal kizárja az Egyezmény azon rendelkezéseinek alkalmazását, amelyek lehetővé teszik az írásbeli formától történő eltérést. A kétlépcsős megoldásra (12. és 96. Cikk) azért volt szükség, mert a 96. Cikk a kérdés nemzetközi közjogi részére, az állam által tett nyilatkozatra vonatkozik, míg ennek a felekre gyakorolt anyagi jogi hatását a 12. Cikk fogalmazza meg.[1]

2. A 96. Cikk szerinti nyilatkozat azt tartalmazza, hogy az Egyezmény 11. Cikke, 29. Cikke (szerződésmódosítás és közös megegyezéssel történő megszüntetés), valamint a szerződés megkötéséről szóló II. Rész azon rendelkezései, amelyek a nyilatkozattételt az írásbelin kívül más formában is lehetővé teszik, *nem alkalmazhatók* a nyilatkozattevő állam területén telephellyel rendelkező felek számára. A nyilatkozat pozitív szabályt ugyanakkor nem ad, azaz nem határozza meg, hogy milyen formaelőírásokat kell alkalmazni. Ebből az következik, hogy amennyiben olyan fél szerepel a szerződésben, akinek a telephelye szerinti állama a 96. Cikkben foglalt lehetőséggel élve nyilatkozatot tett, akkor az eljáró bíróság nemzetközi magánjoga által kijelölt nemzeti jognak a szabályai irányadók a forma kérdésben. A 12. Cikk értelmében ugyanis a 96. Cikk szerinti nyilatkozat nem az írásbeli forma kötelezővé tételét mondja ki, illetve nem a szóbeli formát zárja ki, hanem az Egyezmény meghatározott

[4] A megállapodás jogkövetkezményéről ld. a 29. Cikk (2) bek.-t.
[1] Maskow, in: NDK, 58.

rendelkezéseinek alkalmazását. Ebből következik, hogy egyáltalán nem biztos a nyilatkozattevő állam saját formaszabályainak alkalmazása, erre csak a megfelelő kollíziós utalás esetén kerül sor. Továbbá az sem biztos, hogy a nyilatkozat megtétele esetén a nem írásban kötött szerződés érvénytelen lesz, mert lehet, hogy a kollíziós szabály olyan ország jogára utal, ahol nincs formakényszert kimondó előírás[2].

3. A 12. Cikk szövegéből kitűnik, hogy a kizáró nyilatkozat nem vonatkozik a szerződés megkötése és fennállása alatt a felek által tett valamennyi jognyilatkozatra, hanem csak azokra, amelyeket az Egyezmény felsorol (szerződéskötés, módosítás, megegyezéssel történő megszüntetés, ajánlattétel és elfogadás). Igaz, hogy az utolsóként említett „más akaratnyilatkozat tétele" egészen általánosnak tűnik, de mindez csak a Cikk szövegének a 11. és 29. Cikkre, illetve a szerződéskötésről rendelkező II. Részre tett utalása keretében értendő[3]. A Cikket elemzők a felsorolásból a contrario jutnak arra a következtetésre, hogy a szerződés egyoldalú nyilatkozattal történő megszüntetése (felmondás, elállás) nem tartozik e Cikk hatálya alá[4]. Valójában ennél többről van szó, mert a felek ez irányú rendelkezése hiányában a Cikkben említetteken kívül valamennyi nyilatkozatra áll az a szabály, hogy fenntartás esetén sem léphetnek be az egyes nemzeti jogok formaelőírásai, azaz nemcsak az elállás esik a 12. Cikk körén kívül, hanem minden más nyilatkozat is, így többek között az áru hibájának kifogásolása vagy a határidők megállapítása[5].

4. *Magyarország* élt a 12. Cikkben biztosított lehetőséggel és a ratifikációval egy időben megtette a 96. Cikk szerinti nyilatkozatot[6].

[2] Vékás (1987), 613—614., Maskow, in: NDK, 58., Svájc, 769., NSZK, 42.

[3] Maskow, in: NDK, 59., Svájc, 769.

[4] Off. Rec. 20., NSZK, 42., ui. Schlechtriem, 32., aki indoklásul utal arra is, hogy a konferencia elutasította azt a szovjet javaslatot, amely az egyoldalú szerződésmegszüntető nyilatkozatokat is a fenntartás körébe vonta volna.

[5] Svájc, 769., Schlechtriem, 32.

[6] 1987. 20. tvr. 3. §. A magyar fenntartás nagy valószínűséggel nem elméleti okokra, hanem arra a gyakorlati megfontolásra vezethető vissza, hogy az írásbeliség a nem teljesen megbízható partnerek és fórum esetén életbevágóan fontos, márpedig a magyar export szerkezetét és irányait tekintve az ilyen eshetőség nem zárható ki. Ugyanilyen nyilatkozatot tett a ratifikálás során Argentína és Chile, az elfogadás során Ukrajna és Belorusszia; Kína pedig azt közölte, hogy rá nézve sem a 11. Cikk, sem pedig az Egyezménynek a 11. Cikk tartalmával összefüggő rendelkezései nem alkalmazhatók; 8006/1987. (KkÉ. 9.) KeM sz. tájékoztató, illetve az UNCITRAL titkárság 1990. március 5-i tájékoztatója.

13. Cikk

Az Egyezmény alkalmazása szempontjából „írásbeli" alaknak tekintendő a távirat és a telex is.

1. A 13. Cikk szabálya nemcsak a mai nemzetközi kereskedelmi gyakorlatnak felel meg, amelyben a táviratot és a telexet írásbeli formaként értékelik, hanem számos ország jogának, így többek között a magyar jognak is[1]. A 13. Cikk arra az esetre vonatkozik, amikor az Egyezmény maga tesz említést az írásbeli formáról, mint pl. a 21. Cikk (2) bekezdésében (elfogadó nyilatkozat), vagy a 29. Cikk (2) bekezdésében (írásbeli szerződés módosítása vagy megszűnése), érvényesül továbbá akkor is, ha az írásbeli alakot az Egyezmény hatálya alá tartozó szerződésre vagy valamely jognyilatkozatra a felek megállapodása írja elő. Azoknál a szerződéseknél viszont, ahol belép a 96. Cikk nyilatkozatával tett fenntartás, és ezért a kollíziós utalás segítségével kiválasztott nemzeti jog szabályai határozzák meg a formaelőírásokat, a telexnek és a táviratnak, mint írásbeli alaknak az elismertsége az adott nemzeti jog szabályaitól függ, a 13. Cikk ekkor nem lesz alkalmazható[2].

Megfontolandó azonban egy másik nézet, amely ebben a kérdésben szűkíti a nemzeti jogok alkalmazási lehetőségét[3]. Lényege, hogy önmagában az állam által tett fenntartás nem zárja ki a 13. Cikket, mivel a 12. és 96. Cikkek alapján csak arról van szó, hogy bizonyos jognyilatkozatokat nem lehet írásbelitől eltérő formában tenni. E követelményt viszont kielégíti a 13. Cikk is, amely a telex és a távirat útján tett közléseket írásbelinek tekinti, és figyelmen kívül hagyja, hogy a kollíziós utalással felhívott nemzeti jogban a telex és a távirat milyen megítélés alá esik.

2. A 13. Cikk megfogalmazása lehetőséget ad a műszaki fejlődés következtében használatba kerülő újabb eszközöknek e Cikk szerinti értelmezésére. Ilyen mindenekelőtt a telefax, amit az Egyezmény szövege külön még nem nevesített ugyan, de nem lehet vitás, hogy a telefaxon továbbított iratok megfelelnek az írásbeli formaelőírásoknak. E Cikk alá tartoznak továbbá a különféle számítógépes rendszereken továbbított szövegek is, ha pl. a terminálok különböző országokban kerültek elhelyezésre, és a rendszer alkalmas ember által közvetlenül olvasható szöveg továbbítására[4].

[1] Vö. a Ptk. é. 38. § (2) bekezdésével.
[2] Vékás (1987), 614. és Maskow, in: NDK, 59.
[3] Schlechtriem, 32—33., és Svájc, 769.
[4] Maskow, in: NDK, 60.

II. RÉSZ

A SZERZŐDÉS MEGKÖTÉSE

BEVEZETŐ MEGJEGYZÉSEK

1. Az Egyezmény II. Része (14—24. Cikk) a *szerződés megkötését* szabályozza, ami jelentős változás a hágai egyezményekhez képest, ahol a szerződéskötés kérdéseit külön konvencióval (ULFIS) rendezték. A jelen Egyezmény megoldása több szempontból is igen szerencsésnek mondható, mindenekelőtt azért, mert az egységes szabályozással el lehet kerülni a párhuzamos rendelkezéseket, illetve automatikusan megoldódik az a kérdés, ami a hágai egyezmények kapcsán okozott problémákat, hogy lehet-e és ha igen, akkor milyen mértékben az értelmezés és a hézagkitöltés során átnyúlni az egyik egyezményből a másikba.[1]

Skandináv javaslatra az Egyezmény 92. Cikke mindazonáltal lehetővé teszi a II. Résznek a III. Rész (anyagi vételi jog) nélküli, illetve fordítva, a III. Résznek a II. Rész nélküli ratifikálását.[2]

2. A szerződés megkötéséről szóló szabályok a magyar jogban is jól ismert, klasszikus struktúrát tükrözik, a szerződés az egybehangzó akaratnyilatkozatok időben egymást követő kinyilvánítása folytán jön létre. Felmerült ezzel kapcsolatban, hogy a modern kereskedelemben a felek tárgyalásai sokszor nem ezt, az elkülöníthető ajánlatból és elfogadásból vagy ellenajánlatból és ennek elfogadásából álló struktúrát tükrözik, hanem sokkal inkább a szóbeli és írásbeli nyilatkozatok nélkül megvalósított cselekedetek gyakran egymást keresztező sorát, amelyekből ugyancsak bajos kihámozni, hogy melyik minősül éppen ajánlatnak és melyik elfogadásnak[3]. Különösen így van ez akkor, ha a felek a lényeges pontokban megegyeznek, ezeket teljesítik is, miközben kevésbé lényeges részletkérdésekről tovább tárgyalnak. Valószínű azonban, hogy az esetek túlnyomó részében akár közvetlenül, akár a 8. Cikk segítségével a kérdés eldönthető lesz.

3. Az egyes nemzeti jogok a szerződéskötés számos kérdését eltérően rendezik. A legalapvetőbb különbség abban van, hogy a szerződés az elfogadó nyilatkozat kézhezvételével jön-e létre (pl. Ptk. 213. § (1) bek., BGB 130. §),

[1] Schlechtriem, 34.

[2] Az Egyezményt már ratifikáló államok közül a skandináv államok, Finnország, Svédország, Norvégia és Dánia éltek ezzel a lehetőséggel és tettek olyan értelmű nyilatkozatot, hogy a szerződés létrejöttére vonatkozó szabályok (az Egyezmény II. Része) tekintetükben nem alkalmazhatók. UNCITRAL, A/CN. 9/304, illetve 8006/1988. (MK 50) KeM tájékoztató és 8009/1989. (MK 65) KeM tájékoztató. Ld. erről részletesen a 92. Cikket. Az említett országok álláspontját az Egyezmény szabályaitól részben eltérő egységes skandináv szabályozás fenntartásának igénye diktálta.

[3] Eörsi, 43—44., Schlechtriem, 34—35., Huber, 445—447., Bydlinski, in: Doralt, 60.

vagy mint az *angol* jogban, a nyilatkozat postára adásával. Az eltérő tradíciók összeegyeztetése a jogegységesítés legkényesebb problémája, ebben a kérdésben a *kontinentális álláspont* győzött, de egy másik ponton, az ajánlat visszavonhatósága kapcsán olyan megoldás született, amely inkább megfelel az *angolszász* felfogásnak.

4. Nem szabályozza az Egyezmény a *culpa in contrahendo* problémáját, jóllehet ez felmerült (NDK javaslat)[4]. Az elutasítás oka elsősorban abban keresendő, hogy a szabálynak túl sok, az Egyezményen túlmenő kérdést is rendeznie kellett volna, mindenekelőtt a dogmatikai besorolást (deliktuális felelősség vagy előszerződés, amelynél az oltalmi érdek szenved sérelmet). Ha ilyen probléma felmerül, a kollíziós utalással kijelölt nemzeti jog lesz alkalmazandó, kivéve az olyan esetet, amikor az Egyezményben mégis található szabály[5].

Nem foglalkozik az Egyezmény továbbá a *„battle of the forms"* problémájával sem, tehát azzal az esettel, amikor formális ajánlat és elfogadás helyett a felek — tartalmukban eltérő — általános üzleti feltételeiket küldik meg egymásnak[6]. Feltéve, hogy a lényeges pontokon (pl. ár, mennyiség stb.) nincs eltérés, a felek az egyéb különbségekre gyakran nem figyelnek, a teljesítés megtörténik, holott kérdéses, hogy jött-e létre szerződés[7]. A problémára a 19. Cikk kapcsán térünk vissza[8].

---

14. Cikk

(1) Egy vagy több meghatározott személyhez címzett, szerződéskötésre irányuló javaslat akkor minősül ajánlatnak, ha kellően meghatározott, és jelzi az ajánlattevőnek azt a szándékát, hogy elfogadása esetén magát kötelezettségben állónak tekinti. A javaslat akkor minősül kellően meghatározottnak, ha megjelöli az árut és kifejezetten vagy értelemszerűen megállapítja a mennyiséget és az árat, vagy rendelkezéseket tartalmaz ezek meghatározására.

[4] Schlechtriem, 45.

[5] Ld. a 16. Cikk 7. pontját.

[6] A problémáról — az Egyezmény vonatkozásában — különösen Vergne, valamint Farnsworth, in: Parker, 3—14 — 3—17. A klasszikus eset, amikor az eladó katalógust és árjegyzéket küld, a vevő megrendelési nyomtatványával válaszol, mindkettő hátoldalán előrenyomtatott feltételek találhatók.

[7] Farnsworth, in: Parker, 3—15, szerint többnyire két esetben merülnek fel viták. Az egyik, ha a teljesítés megkezdése előtt a körülmények megváltoznak (pl. módosul a piaci ár) és az egyik fél a feltételek közötti eltéréseket ürügyül használva akar mentesülni a teljesítés alól. A másik, ha az áru átvétele után válik a teljesítés valamely részében vitatottá, és a bíróságnak azt kell megállapítania, hogy a szerződésnek, ha egyáltalán létrejött, milyen feltételei vannak.

[8] Ld. a 19. Cikk 3. pontját.

(2) Azt a javaslatot, amelyet nem egy vagy több meghatározott személyhez címeztek, csupán ajánlattételre irányuló felhívásnak kell tekinteni, hacsak a javaslatot tevő személy világosan nem utal ennek ellenkezőjére.[1]

---

1. A II. Rész első négy cikke (14—17. Cikk) az ajánlattal foglalkozik, közülük az első, a 14. Cikk az ajánlat *fogalmát* és *feltételeit* határozza meg.

Az ajánlat szerződéskötésre irányuló, kellően megalapozott, címzett javaslat. Az Egyezmény nem használja a jognyilatkozat kifejezést, feltehetően azzal az indokkal, hogy adott körülmények között az áru elküldése is lehet szerződéskötésre irányuló javaslat.[2] Az (1) bekezdés szerint annak, hogy a javaslat ajánlatnak minősüljön, három feltétele van:

— legyen címzett,
— fejezze ki az ajánlattevő szándékát,
— legyen kellően meghatározott.

A felsoroltak az ajánlat minimális tartalmát képezik, a feleknek azonban módjuk van további feltételek kikötésére is. Így pl. tartalmazhatja az ajánlat azt a kitételt, mely szerint csak meghatározott feltétel bekövetkezte esetén minősül a javaslat ajánlatnak. Ugyanakkor ha a három feltétel közül bármelyik hiányzik, a (2) bekezdés második fordulatát kivéve nem lehet ajánlatról beszélni. Már itt jelezzük, hogy ez a megoldás, különösen az ár meghatározásának kérdésében ellentmondásos (ld. az 5. pontot).

2. A javaslat *címzett* volta, mint azt a szöveg is mondja, azt jelenti, hogy egy meghatározott személyhez vagy személyek meghatározott köréhez kell intézni. Nem bír jelentőséggel sem a pontos névhasználat, sem a címzettek száma, de egyértelműnek kell lennie, hogy kinek szól a javaslat. Több ezer ajánlatnak szánt levél postai szétküldése is ajánlat ebben a vonatkozásban, de nem az szórólapok, hirdetések utcai szétosztása.[3]

3. Az ajánlattevő *szándékának* a szerződéskötésre kell irányulnia, tehát arra, hogy amennyiben az ajánlatnak minősülő javaslatot a másik fél elfogadja, magát *kötelezettségben* állónak tekinti. Ez a feltétel nem az ajánlati kötöttség kérdésére vonatkozik (amit a 15. és a 16. Cikk rendez), hanem arra, hogy az ajánlatnak megfelelő szerződés megkötési szándékának a javaslatból nyilvánvalónak kell lennie. Nem ajánlat ezért az egyszerű érdeklődés, amely nem fejezi ki véglegesen a másik fél részéről történő elfogadás esetén a kötöttséget.[4]

[1] A magyar fordításból nem világos, hogy az (1) bek. szerint az árut ténylegesen meg kell-e jelölni, vagy elegendő, ha az ár és a mennyiség meghatározásához hasonlóan az áru megjelölésének módjára tartalmaz az ajánlat rendelkezéseket. Az angol szövegből egyértelmű, hogy az árut mindenképpen meg kell jelölni, a meghatározás módjára történő utalás csak az árra és a mennyiségre vonatkozik.

[2] Enderlein, in: NDK, 62.

[3] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 138.

[4] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 139. példája: hiányzik a szerződéskötési szándék, ha az eladó a következő „ajánlatot" teszi: „Szándékomban van eladni önnek X tonna gerendát, Y USD-ért. Hogyan válaszol erre a javaslatra?".

A gyakorlatban felmerülhetnek értelmezési problémák, amelyeknél segítségül a 8. Cikkhez kell fordulni. Szerepet kaphat itt (pontosabban kell, hogy kapjon) a jóhiszeműség elve, amely, mint fent említettük, a 7. Cikkben történt elhelyezése ellenére is általános magatartási elvnek tekintendő.[5] Ha tehát a fél bizonytalan, hogy ajánlatról vagy annak nem minősülő érdeklődésről van-e szó, és a helyzet egy telefonnal vagy egy telex elküldésével tisztázható, a jóhiszemű eljárás elve alapján ezt meg kell tennie, nem származhat számára előny a helyzet bizonytalan voltából.[6]

4. A *kellő meghatározottság*, mint külön feltétel az *angol* bíróságok gyakorlatából származik,[7] és jelentős változást hozott a ULFIS-hoz képest, amely 4. Cikk (1) bekezdésében csak azt a feltételt tartalmazta, hogy az ajánlatnak oly mértékben kell határozottnak lennie, hogy elfogadása esetén a szerződés létrejöjjön. Az Egyezmény azonban az (1) bekezdés második mondatában pontosan megjelöli, mintegy objektivizálja, hogy az ajánlat mikor lesz kellően meghatározott. Kifejezetten meg kell jelölni az árut (a szerződés tárgyát) és akár kifejezetten, akár értelemszerűen utalni kell a mennyiségre és az árra, vagy ez utóbbi kettő meghatározásának módjára.

Ami az *áru* megjelölését illeti, ez a magyar jog szerint is az ajánlat nélkülözhetetlen kelléke[8]. Az Egyezmény nem követeli meg az áru pontos meghatározását, a szöveg az áru „megjelöléséről" beszél, ahhoz, hogy ajánlatról lehessen szó, általában elegendő lesz a fajta meghatározása (de semmiképpen sem kielégítő egy gyűjtőnév használata), nem feltétlenül kell minőségi specifikáció és nincs szükség a csomagolás megjelölésére sem.[9] Nem árt azonban az óvatosság, abban a tekintetben, hogy mi a megjelölési minimum, csak az adott áru ismeretében lehet választani, célszerű ezért az árut megfelelően meghatározni. Miután az áru megjelölésének kifejezetten kell megtörténnie, azaz hallgatólagosan, ráutaló magatartással történő megjelölés nem elegendő, a felek között kialakult korábbi gyakorlatra történő utalással (9. Cikk (1) bekezdés) is vigyázni kell, utóbbi nagyon egyértelmű és bizonyítható kell hogy legyen, ha az áru megjelölésére vonatkozik.

A *mennyiség* megállapításánál az Egyezmény megelégszik az értelemszerű meghatározással, sőt arra is van mód, hogy az ajánlat csak a mennyiség meghatározásának módjára tartalmazzon utalást.[10]

[5] Ld. a 7. Cikk 4. pontját.

[6] Honnold, 160. 2. jegyzet.

[7] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 138.

[8] A Ptk. nem határozza meg kifejezetten az ajánlat tartalmi kellékeit, ez egyébként hiányzik a legtöbb külföldi jogból is, ld. erről NSZK, 43., Svájc, 771., Loewe, 39. Ennek ellenére nem kétséges a tartalmi azonosság, az ajánlatnak a magyar jog alapján is tartalmaznia kell a megkötendő szerződés azon pontjait, amelyeket a Ptk. lényegesnek tekint. Ez a követelmény, írja a Ptk.-kommentár (A Polgári törvénykönyv magyarázata, 1009.), magától értetődő, az ajánlatnak olyan tartalmúnak kell lennie, hogy az arra adott „elfogadom" válasz elegendő legyen a szerződés létrehozásához.

[9] Enderlein, in: NDK, 62.

[10] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 140—141., szerint ha a vevő a megrendelésben (ajánlatban) azt közli, hogy „bármilyen mennyiséget" hajlandó megvásárolni, ez elegendő a mennyiség meghatározá-

5. Sokkal problematikusabb az *ár* kérdése, ami kétségkívül egyike volt a legtöbbet vitatott pontoknak.[11] Jól mutatja ezt a 14. Cikk (1) bekezdése és az 55. Cikk közötti ellentmondás, míg a 14. Cikk szerint az ajánlatnak elengedhetetlen kelléke az arra történő utalás, addig az 55. Cikk legalizálja az olyan szerződéseket, amelyek az ár megállapítása nélkül jöttek létre.[12]

Az árnak az ajánlat lényeges elemeként történő szerepeltetése az Egyezményben főként azoknak az országoknak a részéről váltott ki bírálatot, amelyek joga, mint pl. az *NSZK*-é, nem zárja ki a szerződések létrehozását az arra történő, akár hallgatólagos utalás nélkül[13]. Az érvek a gyakorlatból származnak, egy gép meghibásodása esetén a pótalkatrész beszerzése olyan sürgős, hogy nem kerül sor az ár meghatározására, bár a mai telekommunikációs viszonyok között ez aligha gyakori[14]. A megoldás többirányú is lehet. *Huber* hagyományos dogmatikai elemekre támaszkodó levezetése szerint az ár megjelölése nélküli rendelés az Egyezmény értelmében nem minősül ajánlatnak, csak ajánlattételre történő felhívásnak, a rendelés teljesítése a szállító nélkül önmagában megint nem ajánlat, ha nem tartalmazza az ár megjelölését. Éppen ezért az áru szolgáltatása és a mellékelt számla együttesen minősíthető csak ajánlatnak, amiből következik, hogy a megrendelő, ha nem fogadja el a számlát, az árut visszaküldheti. Ha pedig a számla megérkezése előtt kapja meg a megrendelő az árut, amit azonnal fel is használ (beépíti a pótalkatrészt), ajánlat hiányában a felhasználás ténye nem minősíthető ráutaló magatartással történő elfogadásnak, a szállítónak, ha a megrendelő nem fizet, csak jogalap nélküli gazdagodásra alapított igénye lehet[15].

sához és ha az eladó bármilyen számszerűsíthető adattal válaszol, elfogadásnak minősül, a szerződés — az egyéb feltételektől függően — létrejön. Ha azonban az eladó válasza az, hogy ő is hajlandó bármilyen mennyiséget eladni, a szerződés nem jön létre, mert a mennyiség meghatározatlan maradt. Nincs viszont akadálya annak, hogy a mennyiség közvetetten kerüljön meghatározásra, így elegendő, ha az ajánlat a majdani teljesítés helyén és idején érvényes ár alapul vételével meghatározott összeg ellenében szállítandó mennyiségre szól. Hasonlóan vélekedik a titkársági kommentár, hozzátéve, hogy elegendő, ha az ajánlat szerint a pontos mennyiség meghatározására csak utóbb, a teljesítés során kerül sor; Off. Rec. 21.

[11] Schlechtriem, 37.

[12] Ld. az 55. Cikk 1. pontját.

[13] Az *NSZK* jogának álláspontjáról az ellenkező vélemények feltüntetésével összefoglalót ad Huber, 438—439. A nyugati jogrendszerek közül az árnak, mint az ajánlat lényeges elemének szerepeltetése mellett foglalt állást a bécsi konferencián különösen a *francia* küldöttség, Schlechtriem, 38., szerint főként azért, mert a C. c. 1591. Cikke, amely előírja, hogy a feleknek az adásvételi szerződés megkötésekor az árban mindenképpen meg kell állapodniuk, a hetvenes évek eleje óta a bírói gyakorlatban jelentősen felértékelődött, mivel a versenykorlátozó megállapodások lehetséges ellenőrző eszközének tekintik. Ezzel szemben az *USA* jogában a U. C. C. 2—305. Cikke kifejezetten lehetővé teszi az ár megállapítása nélkül történő szerződéskötést, amely esetben a teljesítés időpontjában fennálló „ésszerű" ár tekintendő a szerződéses árnak. Ld. ehhez: Farnsworth, in: Parker, 3—8 — 3—9. A szocialista országok szerint az ár meghatározására szükség van, a bécsi konferencián képviselt álláspontjukról Eörsi (1981), 12—14. Ld. még az 55. Cikk 2. jegyzetét.

[14] Rehbinder, 156.

[15] Huber, 438.

Nem vitás, hogy ár feltüntetése nélküli megrendelés esetén mindenekelőtt az vizsgálandó, született-e a felek között konszenzus hallgatólagosan vagy közvetetten az ár meghatározásáról. Utalhat erre az eladó katalógusa alapján történő megrendelés ténye, ha az eladó árai ún. standard árak, amelyeket az eladó rendszeresen felszámít, feltéve, hogy a katalógusban vagy a vevőhöz intézett nyilatkozatában nem tartotta fenn az árváltozás lehetőségét[16]. Kielégíti az ármeghatározás követelményét a teljesítés helyén és idején fennálló piaci vagy tőzsdei árra vonatkozó kitétel. Lehetséges végül a felek között olyan megállapodás is, amely alapján az árat egy harmadik személy állapítja meg[17].

Az itt felsoroltak azonban azok közé az esetek közé tartoznak, amelyeknél végül is a felek ármeghatározásra irányuló akarata valamiképpen megállapítható. A nehézségeket azok az esetek okozzák, amikor nem lehet ilyen eredményre jutni, és erre vonatkozott *Huber* említett megoldása is. Úgy véljük azonban, hogy a példa nem teljesen helytálló. Ha ugyanis a megrendelés nem tartalmaz árat, a szállító a megrendelésnek eleget téve, de ugyancsak az ár megjelölése nélkül teljesít, amit a megrendelő elfogad (az átvett alkatrészt felhasználja), akkor nehezen lesz tagadható a szerződés létrejötte, igaz itt nem konszenzuális (ajánlat és annak elfogadása), hanem reálkontraktusról van szó (teljesítés és annak elfogadása), ez az eset pedig már nem a 14. Cikk, hanem az 55. Cikk körébe tartozik. Ha ugyanis az egyik fél megkezdi a maga szolgáltatásának a teljesítését, és ezt a másik fél elfogadja, akkor a hiányos konszenzussal létrejött szerződés a teljesítéssel megkötött vételi szerződéssé (reálkontraktussá) alakul át, ami viszont azzal a következménnyel jár, hogy a felek elvesztik jogukat ahhoz, hogy utóbb a szerződés megkötésének alaki fogyatékosságai miatt a szerződést megtámadják[18].

Természetesen az sem kizárt, hogy hallgatólagos vagy közvetett ármeghatározás hiányában vizsgálja a bíróság a felek szándékát, nem kívánták-e módosítani a 6. Cikk alapján az ajánlatra vonatkozó előírásokat, ennek során a 9. Cikk (1) bekezdése (a felek közötti szokás és gyakorlat) feltétlenül figyelembe veendő. A határok itt persze eléggé elmosódnak, mert a felek között korábban kialakult gyakorlat a konkrét esetben hallgatólagos megállapodásként is értelmezhető. Mindenesetre az értelmezésnek arra kell irányulnia, hogy a szerződés, amennyiben erre mód van, érvényben maradjon. A nemzetközi kereskedelem ritmusa mellett előfordulhat alaki hiba vagy elfelejtett mondat, de a forgalom biztonsága megköveteli, hogy az ilyen, időközben teljesített megegyezésben bízni lehessen. Ezért is lenne igen sajnálatos, ha bekövetkezne az, amire *Huber* utal, hogy ti. kétség esetén az a fórum, amelynek hazai joga nem ismeri az ármeghatározás nélküli szerződéskötést, kimondatlanul is saját jogi hagyományait követve, nem tekinti majd a szerződést létrejöttnek[19].

[16] Elegendő ebből a szempontból, ha a katalógusban a „nem kötelező ár" kifejezés szerepel.

[17] Eörsi, 47—48.

[18] Egy további probléma, hogy az 55. Cikk az érvényesen megkötött, de árkikötést nem tartalmazó szerződésekről rendelkezik, a 4. Cikk a/ pontja szerint viszont érvényességi kérdések kívül esnek az Egyezmény szabályozási körén. Erről ld. az 55. Cikk 2. pontját, a két Cikk közötti ellentmondásról, és ennek feloldásáról pedig az 55. Cikk 3. pontját.

[19] Huber, 439.

Az ár meghatározásához feltétlenül hozzátartozik a *pénznem* megállapítása[20].

6. A 14. Cikk (2) bekezdése az (1) bekezdés első mondatának logikus következményeként a *nem címzett* (vagy másképpen a közönségnek címzett) ajánlatokról szól. Az ilyen javaslat, lévén hiányzik a címzettek meghatározott köre, *ajánlattételre történő felhívásnak* minősül. Ez a helyzet pl. szórólapok, katalógusok szétosztása során, még akkor is, ha a szétosztásra a posta kap megbízást, és a kézbesítők a névvel ellátott levélszekrényekbe dobják be a szórólapokat, körleveleket. Ebben az esetben ugyanis változatlanul nincs szó címzettségről. Lehetőség van azonban arra, hogy a javaslatot tevő fél kifejezetten kinyilvánítsa, javaslata ajánlatnak tekintendő, annak összes jogkövetkezményével. A főszabály a javaslattevő védelmét szolgálja, ha ugyanis a tömegesen szétosztott prospektusok minden további nélkül ajánlatnak lennének tekintendők, akkor elfogadásuk esetén valamennyit teljesíteni kellene, ami nyilvánvaló képtelenség, hiszen egy árukészlet általában korlátozott. A teljesítés elmaradása viszont az elfogadók kártérítési igényéhez vezetne[21].

---

15. Cikk

(1) Az ajánlat akkor válik hatályossá, amikor megérkezik a címzetthez.

(2) Még a visszavonhatatlan ajánlatot is vissza lehet vonni, ha az erről szóló nyilatkozat az ajánlatot megelőzően vagy azzal egy időben érkezik meg a címzetthez.

---

1. A 15. Cikk, a magyar Ptk.-ban is jól ismert szabályokat tartalmazza.[1] Az (1) bekezdés az ajánlat *hatályossá válásának időpontját* szabja meg, ami a címzetthez történő *megérkezés*. Figyelemmel a 24. Cikkre, amely értelmezi a „megérkezés" fogalmát, nincs szükség arra, hogy a címzett az ajánlatot tudomásul vegye, elegendő, ha azt számára kézbesítik.

2. A 16. Cikk (1) bekezdése az *angolszász* jogfelfogást követve, az ajánlat *visszavonhatóságából* indul ki, de az Egyezmény a (2) bekezdésben — a kompromisszumos megoldásra törekvés jegyében — a visszavonhatóságot erősen *korlátozza*. Ezért mondja ki a 15. Cikk (2) bekezdése, hogy még a visszavonhatatlan ajánlat is, tehát kivétel nélkül minden ajánlat visszavonható a címzetthez történő megérkezésig, azaz mindaddig, amíg hatályossá nem vált.

3. Nemcsak a magyar, hanem feltehetően több más nyelv számára jelentett problémát a 15. és a 16. Cikkek angol szövege, amely a jelen Cikkben a

[20] Ld. ehhez még az 59. Cikk 5. pontját és 11. jegyzetét.
[21] Honnold, 161.
[1] Ptk. 214. § (1) és (2) bek.

„withdrawal", a következőben pedig a „revocation" kifejezést használja. Magyarul mind a kettő visszavonást jelent, tartalmilag azonban korántsem azonosak. Az előbbi az ajánlat hatályossá válásáig történő visszavonást jelzi, az utóbbi a már hatályossá vált ajánlatét[2]. A különbségtétel a 16. Cikk megértéséhez szükséges.

---

16. Cikk

(1) Az ajánlat mindaddig visszavonható, amíg a szerződést nem kötötték meg, feltéve, hogy a visszavonás az elfogadó nyilatkozat elküldését megelőzően érkezik meg a címzetthez.

(2) Az ajánlatot azonban nem lehet visszavonni:

a/ ha az — akár az elfogadásra vonatkozó meghatározott határidő megállapításával, akár más módon — utal arra, hogy visszavonhatatlan;

b/ ha az ajánlat címzettje ésszerűen bízhatott abban, hogy az ajánlat visszavonhatatlan és a címzett az ajánlatban bízva járt el.

---

1. Amíg a 15. Cikk az ajánlat hatályossá válását határozza meg, addig a 16. Cikk az *ajánlati kötöttség* kérdésével foglalkozik.

2. Az *ajánlat visszavonhatósága* alapvetően az *angolszász* jogokra jellemző, de eltérő indokolással és eltérő mértékben érvényesül a *francia* jogban is, míg számos más jogrendszer, így többek között a *magyar*, az *osztrák*, a *svájci*, az *NSZK*, az ajánlati kötöttség talaján áll.[1] Az Egyezmény, a ULFIS-t követve (5. Cikk (2) bekezdés), az eltérő megoldásokat felmutató nemzeti jogok között kompromisszumos, „kétlépcsős" szabályozást alakított ki, az (1) bekezdésben főszabályként leszögezi az ajánlat visszavonhatóságának elvét, míg a (2) bekezdésben jelentős korlátokat állít fel.

3. Az ajánlat az (1) bekezdés szerint a szerződés megkötésének időpontjáig *visszavonható*. A 23. Cikk értelmében a szerződés abban az időpontban jön

[2] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 147—148.

[1] Ptk. 211. §, ABGB 862. §, OR 3. §, 5. § (1), 7. § (1), BGB 145. §. Az *angol* jogban a S/G nem tartalmaz előírásokat a szerződéskötésre, ezek a kérdések a szerződések jogának általános részéhez tartoznak. Az angol jogfelfogás mögött a consideration elmélet áll, rövid kifejtését ld. a 29. Cikk 1. pontjában, részletesen: Chitty I. 54. és köv. A francia C. c. az ajánlati kötöttség kérdését nem szabályozza, a megoldások a bírói gyakorlatban alakultak ki, Bonassies, in: Schlesinger, I. 769—779. A *francia* felfogás szerint alapvetően nincs ajánlati kötöttség, de ha az ajánlat tartalmazza ennek vállalását, az — szemben az angol joggal — köti az ajánlattevőt. Lényegében ui. az *USA* joga is, U. C. C. 2—205. Cikk. Kereskedelmi ügyekben a *francia* bírói gyakorlat viszont hajlik arra, hogy ésszerű (meglehetősen rövid) időtartamú ajánlati kötöttséget ismerjen el akkor is, ha erre nincs utalás az ajánlatban, hacsak az ajánlattevő ezt nem zárta ki. Ferid, I. 271—272.

létre, amikor az ajánlat elfogadása hatályossá válik, ami a 24. Cikk alapján az elfogadó nyilatkozatnak az ajánlattevő részére történő kézbesítése. Az (1) bekezdés második fordulata azonban korlátozza ezt a szabályt, és a visszavonás érvényességét ahhoz a feltételhez köti, hogy a visszavonást tartalmazó nyilatkozat az elfogadó nyilatkozat elküldéséig érkezzen meg a címzetthez.[2]

4. A (2) bekezdés két pontba sűríti azokat az eseteket, amikor az ajánlat hatályossá válásától kezdve (ld. 15. Cikk) *visszavonhatatlan*. Az a/ pontban arról van szó, hogy a fél valamilyen módon kinyilvánítja ajánlatának visszavonhatatlan voltát. Ez történhet természetesen kifejezett nyilatkozattal, de más módon is, a szöveg külön kiemeli az elfogadásra szabott határidőnek az ajánlatban történő megjelölését. Vigyázni kell azonban, mert az elfogadási határidő megjelölése nem jelenti automatikusan azt, hogy az ajánlat visszavonhatatlan, csak ha az összefüggésekből egyébként erre következtetni lehet.[3] A szabály maga egy kompromisszum eredménye, eredetileg az elfogadásra nyitva álló határidő megjelölése az ajánlatot mindenképpen visszavonhatatlanná tette volna, az *angolszász* országok ellenállása miatt azonban „enyhített" megoldásra volt csak lehetőség.[4] Miután efölött könnyen el lehet siklani, az a/ pont olvasata aszerint változhat, hogy a fél saját jogrendszere a határidő megjelölését hogyan értékeli, ami a két fél közötti utólagos vita esetén visszavezet a 8. Cikkhez (adott esetben kombinálva a 9. Cikkel).[5] A határidőnek az ajánlatban történő szerepeltetése mindazonáltal a visszavonhatatlanság felé mutat, ezért az ajánlattevőnek kell bizonyítania, hogy a címzett számára felismerhető volt az ezzel ellentétes szándék.[6]

Az ajánlat nemcsak határidő megállapításával utalhat a visszavonhatatlanságra, hanem más módon is. Ha pl. a felek között már korábban kialakult ilyen gyakorlat, és az ajánlat erre utal, akkor az a/ pont szerint, de a 9. Cikk (1) bekezdése alapján is az ajánlat visszavonhatatlan. Utalhat a visszavonhatatlanságra kialakult gyakorlat nélkül is a fél magatartása vagy valamely más körülmény.[7]

5. Az a/ pont az ajánlattevő szándékának kinyilvánítását veszi figyelembe, a b/ pont viszont a *címzett szemszögéből* vizsgálja a kérdést. Ahhoz, hogy az ajánlat a b/ pont szerint visszavonhatatlannak minősüljön, két feltétel *együttes* meglétére van szükség, a címzett ésszerűen bízhatott az ajánlat visszavonhatatlanságában, és ténylegesen el is járt ennek megfelelően, mert bízott az ajánlatban.

Az *„ésszerűen bízhatott"* fordulattal az Egyezmény eltért a ULFIS-tól, amely ebben az esetben is az ajánlattevő oldaláról indult ki, amikor a visszavonásnak azt az esetét tiltotta, amely nem jóhiszeműen történt, illetve nem felelt

[2] Vö. az *angol* joggal, ahol azonban a szerződés az elfogadó nyilatkozat postára adásával jön létre, Chitty, I. 42.
[3] Schlechtriem, 40., Winship (1983), 7., Loewe, 40.
[4] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 157—158.
[5] Winship (1983), 8—9.
[6] Rehbinder, 159.
[7] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 158.

meg a tisztességes kereskedő magatartásának (5. Cikk (2) bek.). Függetlenül a változástól, a cél ugyanaz maradt, a tisztességesen és az adott körülmények között reális feltevések alapján eljáró fél védelme.[8] A közép-európai jogászok számára ez a fogalom aligha fog gondot okozni, lényegében a *német—svájci* jog Treu und Glauben elvéről van szó (ld. a Ptk. 4. §-át). Ami pedig a második feltételt illeti, a címzett nyilvánvalóan az ajánlatban bízva jár el, ha — miközben elküldi elfogadó nyilatkozatát — anyagot vásárol, megkezdi termelésének átállítását, gépet bérel stb. Ugyanez lesz a helyzet, ha a vevő ajánlatot kér az eladótól, aki tudja, hogy az általa eladandó árura a vevőnek harmadik személlyel kötendő szerződése teljesítéséhez lesz szüksége, az általa teendő ajánlat a vevőnek azért kell, hogy maga is megtehesse saját ajánlatát. A vevő az eladóval szemben csak akkor tud nyilatkozni, ha a harmadik személy döntött a vevő ajánlatáról, nyilvánvaló, hogy az eladó ajánlata az adott időbeli határokon belül nem lesz visszavonható[9].

6. Összevetve az Egyezmény megoldását a *magyar* joggal, az alaptételben fellelhető éles különbség ellenére a gyakorlatban az eltérések csekélyebbek. Nemcsak a (2) bekezdés két szabályára gondolunk, amelyek az ajánlat korlátlan visszavonhatóságának szabnak határt, hanem a magyar jog oldaláról a Ptk. 211. § (1) bekezdésének azon rendelkezésére is, amely lehetővé teszi az ajánlati kötöttség kizárását, az ún. kötelezettség nélküli ajánlat tételét[10]. A tényleges eltérés a fordított helyzetben rejlik, míg az Egyezmény alapján a főszabály, ha kivételekkel körülbástyázva is, az ajánlat visszavonhatósága, vita esetén tehát azt kell bizonyítani, hogy az ajánlat a (2) bekezdésnek megfelelően nem volt visszavonható, addig a magyar jogban a kivétel a visszavonhatóság, és ezt kell bizonyítani.

7. Azzal a kérdéssel, hogy milyen következményekkel jár az ajánlati kötöttség megsértése, az Egyezmény nem foglalkozik. Mint korábban említettük, a *culpa in contrahendo* kérdésköre kívül esik az Egyezmény hatályán[11], a probléma bonyolultsága azonban szükségessé teszi az alaposabb vizsgálatot. Kiindulásként vegyük *Honnold* példáját[12]. Vevő több részből álló, az eladó által, a vevő tervei alapján előállítandó gépi berendezés vásárlására tesz ajánlatot. Az ajánlat tartalmazza az árat azzal, hogy vevő ajánlatát két hónapig fenntartja, ezalatt eladónak módja van kalkulációt készíteni, előállítható-e a berendezés az adott áron. Eladó azonnal hozzákezd a számítások elvégzéséhez, két héttel később azonban vevő értesíti az eladót arról, hogy a berendezésre nem lesz

[8] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 158.

[9] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 159.

[10] Arról, hogy a kötelezettség nélkül tett ajánlat a *magyar* jogban valóban felfogható-e ajánlatként vagy csupán ajánlattételre történő felhívásnak tekinthető, ld.: A Polgári törvénykönyv magyarázata, 1011. Ugyanez a probléma az *osztrák* jogban, Loewe, 41., aki szerint kétség esetén ajánlattételre történő felhívásról van szó. A kérdés a *svájci* jogban sem egyértelmű, míg Guhl, 96. és Svájc, 772—773. az ilyen esetekben egyértelműen ajánlattételre történő felhívást és nem ajánlatot látnak, addig Bucher I. 130. szerint az ajánlati kötöttség kizárása az ajánlatot jogilag nem teszi érvénytelenné, elfogadása a szerződést létrehozza.

[11] Ld. a II. Részhez (A szerződés megkötése) fűzött Bevezető megjegyzések 4. pontját.

[12] Honnold, 174—175.

szüksége, és ajánlatát visszavonja. Eladó a munkát nem folytatja, de kérdés, hogy a visszavonásig felmerült költségeit követelheti-e és ha igen, akkor milyen alapon.

Úgy véljük, hogy az első kérdés, amelyet vizsgálni kell, az az ajánlat visszavonhatósága, amiben kizárólag az Egyezmény irányadó. Ha az ajánlattevő a 15., illetve a 16. Cikk előírásait betartva teszi meg visszavonó nyilatkozatát, akkor a másik fél nem léphet fel vele szemben kártérítési igénnyel, még akkor sem, ha a szerződésre egyébként irányadó nemzeti jogban ez lehetséges lenne. Az Egyezmény szabálya, mint minden más kérdésben, úgy itt is kizárja a nemzeti jogok alkalmazását[13].

Más a helyzet viszont akkor, ha a visszavonás az Egyezmény rendelkezéseinek megsértésével történik, ahogy a fenti példa is mutatja. Az Egyezmény kimondja a szabályt (az ajánlat nem vonható vissza), de megszegésére nem nyújt jogorvoslatot. Az eladó ugyan elvileg megtehetné, hogy nem vesz tudomást a visszavonásról, tovább folytatja a munkát, és az eredeti ajánlati kötöttség határidején belül a 18. és 23. Cikkre hivatkozással elfogadó nyilatkozattal létrehozza a szerződést, kérdés azonban, hogy megteheti-e, tekintettel a 77. Cikk kárenyhítési kötelezettséget meghatározó szabályára. Igaz, hogy a 77. Cikk a szerződésszegésből eredő károk csökkentésének kötelezettségét írja elő, jelen esetben pedig vitatható, hogy az adott körülmények között a szerződés egyáltalán létrejön-e, úgy gondoljuk azonban, hogy a 77. Cikk olyan általános alapelv, amely erre az esetre kiterjesztően értelmezendő, és különös figyelemmel a jóhiszeműség követelményére az eladó eljárását nem legitimálná[14]. Ha ugyanis az eladó a visszavonást figyelmen kívül hagyva elfogadó nyilatkozatot ad, a vevő viszont nem teljesít, akkor az eladó erre hivatkozással szerződésszegésre alapított igénnyel lépne fel. Ezt azonban a 77. Cikk mindenképpen megakadályozza.

Marad tehát az a kérdés, hogy milyen alapon követelheti az eladó a visszavonásig felmerült költségek megtérítését. *Honnold* szerint a kívánatos az lenne, ha a bírói gyakorlat a 7. Cikk (2) bekezdésének joghézagkitöltő szabályát segítségül híva a megoldást az Egyezményen belül találná meg. Alapul szolgálhat ehhez, hogy jelen esetben az Egyezményben szabályozott kérdésről van szó, amelyre nincs kifejezett rendelkezés, a 7. Cikk (1) bekezdése szerint pedig az Egyezményt úgy kell értelmezni, hogy az elősegítse az egységes alkalmazást. Analógiaként a 71. és a 72. Cikkek közvetett alkalmazása kínálkozna, amelyek szerint a másik fél várható szerződésszegése esetén a teljesítés felfüggeszthető, illetve a szerződéstől el lehet állni.[15]

Bármennyire is kívánatos az Egyezmény egységes alkalmazása, a fenti nézetet nem tartjuk megnyugtatónak. Álláspontunk szerint az ajánlat visszavonhatóságának jogosságában az Egyezmény alapján kell dönteni, a *jogkövetkezmé-*

[13] Schlechtriem, 45., 195. jegyzet.

[14] A jóhiszeműség követelményéről, amely álláspontunk szerint az Egyezmény egyik legfontosabb alapelve annak ellenére, hogy szövegszerű megfogalmazása nem megnyugtató, ld. a 7. Cikk 4. pontját.

[15] Honnold, 175—176.

nyeket tekintve azonban, tekintettel arra, hogy szerződés ténylegesen nem jön létre, a kollíziós utalás alapján kijelölt *nemzeti jog* szabályai szerint kell eljárni. Az ellenkező megoldás szétfeszítené az Egyezmény kereteit, hatályát kiterjesztené olyan, szerződésen kívüli területekre is, amelyek értelemszerűen nemcsak az itt tárgyalt kérdést fogják át[16].

---

17. Cikk

Az ajánlat, még ha visszavonhatatlan is, hatályát veszti, amikor annak visszautasítása az ajánlattevőhöz megérkezik.

---

1. A 17. Cikk szabálya látszólag magától értetődő és felesleges, mert nyilvánvaló, hogy az *ajánlat a visszautasítással hatályát veszti.* Kimondására azonban felesleges viták elkerülése érdekében mégis szükség van. Előfordulhat, hogy az ajánlattevő az elfogadásra határidőt szabott, és a másik fél az elutasítást követően, de még az elfogadási határidőn belül, szándékát megváltoztatva, elfogadja az ajánlatot. A 17. Cikkből egyértelmű, hogy az elutasításnak az ajánlattevőhöz történő megérkezése (ld. a 24. Cikket) az ajánlattevőt akkor is mentesíti, ha ajánlata visszavonhatatlan volt, feltéve természetesen, hogy az utólagos elfogadás az elutasítást követően érkezik csak meg. Ha ugyanis az elutasítás levélben történik, de elküldését követő nap a fél telexen közli, hogy szándékát megváltoztatta, és a telex előbb éri el az ajánlattevőt, mint a levél, akkor a szerződés létrejön (ld. a 18., a 23. és a 24. Cikket).[1]

Minden más esetben, ha az ajánlattevő megkapja az elutasítást, szabadul ajánlata alól és jogosult az árura harmadik személlyel szerződést kötni.[2]

2. Az elutasítás nemcsak kifejezett nyilatkozattal, hanem értelemszerűen, *ráutaló magatartással* is történhet. Elutasításnak és egyben új ajánlatnak számít a 19. Cikk (1) bekezdése értelmében az ajánlattól eltérő tartalmú elfogadás is, feltéve, hogy az eltérések lényegesek. Elutasításnak számít általában a hallgatás (de vö. a 18. Cikkel), így különösen az elfogadásra szabott határidő eredménytelen eltelte, bár utóbbi esetben az ajánlattevő kötelezettsége alól az ajánlatban foglaltak következtében szabadul.

3. Eltérően a ULFIS-tól, az Egyezmény nem tartalmaz rendelkezést arra az esetre, ha bármely fél az elfogadó nyilatkozat hatályossá válása (a szerződés létrejötte) előtt, de mindenképpen az általa tett nyilatkozat (ajánlat vagy elfogadás) elküldése után *meghal,* vagy *elveszti cselekvőképességét* (ügyleti képessé-

[16] Vö. többek között a termelői felelősség problémájával, ld. erről az 5. Cikk 5. pontját, amely az áru hibájának harmadik személy vagyonában okozott károk kérdésével foglalkozik.

[1] Honnold, 177., Winship (1983), 9—10.

[2] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 162.

gét). A ULFIS 11. Cikke értelmében hacsak a felek akaratából, a szokásokból vagy az ügylet természetéből más nem következett, a szerződés ilyen esetekben is létrejött. A fél halála vagy a cselekvőképesség korlátozása jogutódláshoz vezet, és ez a nemzetközi kereskedelemben, különösen az adásvétel körében nem érinti az ügylet érvényességét.[3] Az Egyezmény hallgatása kétféleképpen is értelmezhető, az egyik, az 1964-es hágai szabály átvétele, tehát az, hogy a visszavonhatatlan szerződéses nyilatkozatok hatályát a fél halála vagy cselekvőképességének változása nem érinti, ugyanakkor megközelíthető a probléma a szerződés érvényessége felől is, ebben az esetben viszont az Egyezmény 4. Cikk a/ pontja alapján a kollíziós utalással kijelölt nemzeti jog lesz irányadó.[4]

Valóban gyakorlati jelentősége a kérdés egy speciális vetületének lehet, éspedig annak, ha a fél a megfelelő nyilatkozat megtétele után, de a szerződés létrejötte előtt, *csődbe* megy. Egységesnek tűnő álláspont szerint az 1964-es szabály nem vonatkozott erre az esetre,[5] jóllehet egyes jogokban létezett olyan felfogás, amely szerint a cselekvőképtelenségbe (incapacité) beletartozik az adós rendelkezési jogának a csőd miatti korlátozása is.[6] Az egyes országok csődeljárása azonban oly mértékben eltérő, hogy az 1964-es hágai konvencióban sem volt lehetséges ebben a kérdésben egységes szabály kidolgozása. Ugyanez a helyzet a jelen Egyezménnyel is, annak a kérdésnek a megítélése, hogy a szerződés a nyilatkozatok megtétele közötti időpontban bekövetkezett csődhelyzet miatt létrejött-e, a nemzeti jog alapján eldöntendő *érvényességi* probléma[7].

---

18. Cikk

(1) Elfogadásnak minősül az ajánlat címzettjének ez irányú nyilatkozata, vagy az elfogadásra utaló magatartása. Hallgatás, vagy valamilyen magatartástól való tartózkodás önmagában nem jelent elfogadást.

(2) Az ajánlat elfogadása abban az időpontban válik hatályossá, amikor az elfogadás közlése az ajánlattevőhöz megérkezik. Nem hatályos az elfogadás, ha közlése nem érkezik meg az ajánlattevőhöz az általa meghatározott időn belül, vagy, ha határidő nincs meghatározva, ésszе-

[3] Dölle, 246., Caemmerer (1965), 131—132.

[4] Mind a két lehetőséget említi Huber, 441., és Schlechtriem, 40., mindketten az első megoldás mellett foglalnak állást, nem zárva azonban ki a második megközelítést sem. Úgy véljük, hogy helyes az előbbiekkel ellentétes véleményt kifejtő Svájc, 773—774., álláspontja, amely szerint csak a második variáns jöhet szóba, nevezetesen az, hogy a címzett az ajánlatot még átveheti-e, és ezáltal a szerződés érvényesen létrejött-e, olyan kérdés, amely egyértelműen az Egyezmény hatályán kívül esik. A fél cselekvőképessége elvesztésének vagy halálának a jogkövetkezményei érvényességi probléma, amelyre az irányadó nemzeti jogban kell a választ megkeresni.

[5] Dölle, 747.

[6] Caemmerer (1965), 132. utalással a korábbi francia jogra.

[7] Huber, 441.

rű időn belül, figyelemmel az ügylet körülményeire, ide értve az ajánlattevő által igénybe vett hírközlő eszköz gyorsaságát. A szóbeli ajánlatot nyomban el kell fogadni, hacsak a körülményekből más nem következik.

(3) Mindazonáltal, ha az ajánlat értelmében vagy a felek között kialakított gyakorlat, illetve a szokás alapján az ajánlat címzettje az elfogadást az ajánlattevő értesítése nélkül tevőlegesen, így az áru feladásával, vagy a vételár kifizetésével is kinyilváníthatja, akkor az elfogadás a cselekmény véghezvitelének időpontjában hatályossá válik, feltéve, hogy ez a magatartás az előző bekezdésben meghatározott határidőn belül valósul meg.

---

1. Az *elfogadás* kifejezett nyilatkozattal vagy ráutaló magatartással egyaránt történhet, mondja ki az (1) bekezdés. Abban a kérdésben, hogy az adott magatartás, kifejezett nyilatkozat hiányában elfogadásnak minősül-e, a 8. Cikk figyelembevételével kell dönteni. A szabályt kiegészíti a második mondat, a nyilatkozat helyett a hallgatás, a ráutaló magatartás helyett a magatartástól való tartózkodás önmagában nem jelent elfogadást.

Az ajánlatban megszabhatók az elfogadás feltételei, így többek között annak formája is. Megkívánhatja a fél, hogy az elfogadás kifejezett nyilatkozattal történjék, ebben az esetben a ráutaló magatartás még ha egyértelmű is, nem minősülhet elfogadásnak. Önmagában azonban az a tény, hogy az ajánlat pl. telexen érkezett, még nem jelenti azt, hogy a válasznak is ily módon kell megtörténnie. A kommunikációs eszköznek a (2) bekezdés szabálya értelmében lehet jelentősége, éspedig az elfogadásra nyitva álló határidő szempontjából.[1] Fontos, különösen az elfogadást kifejezni hivatott magatartás megítélésénél, a felek között kialakult gyakorlat és a szokás is. A (3) bekezdésben, amely a ráutaló magatartással megvalósított elfogadás hatályának időpontját szabja meg, az Egyezmény példaként említi a két leginkább tipikus elfogadást jelentő magatartásformát. Mindkettő a szerződés teljesítését jelenti, az eladó részéről az áru feladása, a vevő részéről a vételár kifizetése egyértelműen utal a másik fél ajánlatának elfogadására. A felsorolás azonban nem kizárólagos, ezért más esetek is lehetségesek.

2. Az elfogadásnak minősülő nyilatkozat *címzettje* az ajánlattevő, akivel az elfogadást szóban közölni, vagy részére az írásos elfogadó nyilatkozatot kézbesíteni kell (24. Cikk), mert ezáltal válik hatályossá. Hogyan valósul meg azonban a közlés ráutaló magatartással történő elfogadás esetén, van-e egyáltalán szükség ebben az esetben az ajánlattevő értesítésére?

A (2) és a (3) bekezdés összevetéséből látható, hogy a főszabály ráutaló magatartás esetén is az ajánlattevő értesítése, azaz az elfogadás az erről történő közlés megérkezésével lesz hatályos.[2] Ha az ajánlatra válaszul a másik fél megkezdi az áru előállítását, de erről az ajánlattevő semmiféle értesítést nem

[1] Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 166.

[2] Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 168., Enderlein, in: NDK, 67., NSZK, 44.

kap, nem beszélhetünk elfogadásról, kivéve a (3) bekezdésben meghatározott eseteket. Közömbös, hogy az elfogadásról szóló közlés kitől származik, elegendő, ha a vételár átutalásáról a bank, az áru feladásáról a fuvarozó értesíti a címzettet. A közlés tartalmának sem kell kifejezetten az elfogadásra irányulnia, elegendő azoknak a tényeknek a másik fél tudomására hozása, amelyekből az elfogadási szándék nyilvánvaló. Az előző példához visszatérve, ha az ajánlatra csak egy olyan rövid válasz érkezik, mely szerint a másik fél megkezdte a termelést, ez kielégíti az elfogadással szemben állított követelményeket.

A (3) bekezdés ebből a szempontból a (2) bekezdésben adott főszabály alóli *kivételként* fogható fel, az itt felsorolt esetekben nincs szükség az ajánlattevő értesítésére. A (3) bekezdés nem vonatkozik a ráutaló magatartással történő elfogadás valamennyi lehetséges esetére, csak azokra, amelyek visszavezethetők magára az ajánlatra, a felek között kialakított gyakorlatra, vagy valamely szokásra, mivel ezeknél az ajánlattevő tudja, vagy legalábbis tudnia kell, hogy ajánlata ráutaló magatartással olyképpen is elfogadható, hogy arról külön értesítést nem kap. Szokás alatt nemcsak a felek által kikötött szokások, hanem a 9. Cikk (2) bekezdésében megjelöltek is értendők.

3. Az (1) bekezdés utolsó mondata *kizárja a hallgatással* vagy a *magatartástól való tartózkodással* történő elfogadást. Elvileg valamennyi jog abból indul ki, hogy a hallgatás nem jelent beleegyezést, ezért hallgatással nem lehet szerződést létrehozni, mégis több törvényben található — igaz, kivételesnek szánt — ezzel ellentétes rendelkezés.[3] Az Egyezmény szövegében szereplő „önmagában" szó azonban egyértelműen jelzi, hogy más körülményekkel együttesen a hallgatás már jelenthet elfogadást, így pl. ha a 8. Cikkből, különösen annak (3) bekezdéséből ez megállapítható. Lehetséges az is, hogy valamely kereskedelmi szokás, amely a 9. Cikk értelmében a szerződésre és annak megkötésére alkalmazandó, teszi lehetővé a hallgatással történő elfogadást.[4] A szokással kapcsolatban azonban nyomatékosan utalni kell arra, hogy amennyiben nem a felek közötti megállapodáson, hanem a 9. Cikk (2) bekezdésének szabályán alapuló szokásalkalmazásról van szó, akkor ennek (tehát a hallgatással történő elfogadásnak) a (2) bekezdésben előírt valamennyi feltételt ki kell elégítenie. Egy példa: az NSZK-ban a HGB 346. §-a alapján széles körben alkalmazzák a szóbeli tárgyalások írásbeli visszaigazolását (kaufmännisches Bestätigungsschreiben). Ha a címzett a megküldött emlékeztetőt ellenvetés nélkül tudomásul veszi, állandó bírói gyakorlat szerint a fél hallgatása hozza létre a megállapodást, még akkor is, ha tartalmában eltér a tárgyalásokon elhangzottaktól.[5] Egy NSZK fél azonban erre a szokásra nem hivatkozhat, csak akkor, ha bizonyítható, hogy az adott ágazat nemzetközi kereskedelmében széles körben ismert stb.[6]

[3] Ld. pl. az OR 6. §-át, vagy a német HGB 362. §-át.

[4] Schlechtriem, 41., Enderlein, in: NDK, 67.

[5] Természetesen csak akkor, ha az eltérés nem volt szándékos. A kérdésről részletes utalásokkal az ítélkezési gyakorlatra, Baumbach-Duden, 662—664. Az Egyezménnyel kapcsolatban erről Schlechtriem, 44—55., *Osztrák* szemszögből Bydlinski, in: Doralt, 78—82.

[6] Schlechtriem, 44.

A hallgatással kapcsolatban további probléma az olyan ajánlat, amelyben az ajánlattevő írja elő a hallgatást, mint elfogadást, pl.: „amennyiben 10 napon belül nem kapok választ, ajánlatomat elfogadottnak tekintem". *Rabel* erről megjegyzi, hogy az ajánlattevő természetesen lemondhat az elfogadásnak vele történő közléséről, de ez csak annyit jelent, hogy a címzett nem köteles az elfogadást kifejezett nyilatkozattal megtenni, semmiképpen sem jelenti viszont azt, hogy a címzett köteles az elutasításról nyilatkozni. Az ilyen ajánlat kockázatát az ajánlattevő viseli.[7]

4. A (2) bekezdés meghatározza az *elfogadás hatályossá válásának időpontját*. Figyelemmel a 22. Cikkre, az elfogadó ettől az időponttól kezdve kötve van nyilatkozatához, azt visszavonni már nem tudja. A 18. Cikk (2) bekezdése és a 23. Cikk a *kontinentális* jogfelfogást tükrözi, szemben az *angol* jog „postaláda" elméletével, mert a szerződés létrejöttét az elfogadás hatályossá válásához, ez utóbbit pedig az elfogadásnak az ajánlattevőhöz történő megérkezéséhez kapcsolja.

Amennyiben az ajánlat elfogadására határidőt szabtak, az elfogadásnak ezen belül kell megérkeznie, különben hatályát veszti, és a szerződés nem jön létre. (A határidő számításáról ld. a 20., az elkésett elfogadásról a 21. Cikket). Ha nincs határidő, akkor az elfogadás *„ésszerű időn"* belül lehetséges. Arra, hogy mi az ésszerű, nincs általános szabály, amit jól mutat maga a szöveg is, amikor az ügylet körülményeinek figyelembevételét rendeli el. Arra azonban nem árt gondolnunk, hogy a nemzetközi kereskedelemben az „ésszerű idő" általában rövidebb, mint a magyar gyakorlatban megszokott. Az ügylet körülményeire történő hivatkozás átvezet a 9. Cikkhez, a szokások, a felek közötti gyakorlat szerepe ebben a vonatkozásban igen fontos. Végül nemcsak az Egyezményben, hanem az egyes jogrendszerekben is figyelembe veszik e probléma megoldásánál az ajánlatra használt kommunikációs eszköz jellegét.[8] Mint említettük (ld. fent az 1. pontot), nem szükségszerű, hogy telexre telexszel jöjjön a válasz, de ha az ajánlat telexen érkezik és nincs határidő az elfogadásra, aligha esik az ésszerű idő fogalmába egy közönséges levélben elküldött elfogadás, főként, ha gondolkozási idő előzi meg.

Általánosan ismert szabály, hogy a szóbeli ajánlatot — ellenkező megállapodás hiányában — azonnal el kell fogadni, mert különben hatályát veszti.[9] Szóbelinek számít a telefonon tett ajánlat is.[10]

5. A (3) bekezdés, mint fent említettük (ld. a 2. pontot), a ráutaló magatartással történő elfogadás azon kivételes eseteit határozza meg, amelyekben nincs szükség az ajánlattevő külön értesítésére. A határidő, amelyen belül a ráutaló

[7] Rabel, I. 94., Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 166—167. és 172. Elképzelhető fordított eset is. Ha a fél ajánlatot kér azzal, hogy amennyiben az ajánlat kézhezvételétől számított X napon belül nem válaszol, akkor az ajánlattevő az ajánlatot elfogadottnak tekintheti. Ilyenkor a szerződés létrejön, részben azért, mert a 6. Cikk alapján a felek eltérhetnek az Egyezménytől, részben azért, mert itt a hallgatás nem „önmagában" van, hanem egy megállapodás részeként; Honnold, 182.

[8] Schlesinger, I. 167—168; a magyar jogban ld. a Ptk. 211. § (2) bekezdését.

[9] Pl. Ptk. 211. § (2), OR 4. § (1), BGB 147. § (1).

[10] Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 169.

magatartással történt elfogadásnak végbe kell mennie, azonos a (2) bekezdésben megszabottal. Az ily módon történt elfogadás a cselekmény véghezvitelének (pl. a vételár átutalásának vagy az áru feladásának) időpontjában válik hatályossá, következésképpen a szerződés is ebben az időpontban jön létre (23. Cikk).

---

19. Cikk

(1) Az ajánlatra adott és elfogadásra utaló válasz, ha kiegészítéseket, korlátozásokat vagy egyéb módosításokat is tartalmaz, az ajánlat visszautasítását jelenti és új ajánlatnak minősül.

(2) Elfogadásnak minősül mégis az ajánlatra adott válasz, amely elfogadásra utal, de kiegészítő vagy az ajánlat feltételeitől lényegesen nem különböző, eltérő feltételeket is tartalmaz, feltéve, hogy az ajánlattevő, indokolatlan késedelem nélkül, szóban nem kifogásolja az eltérést vagy nem küld ilyen értelmű értesítést. Ha az ajánlattevő ily módon nem emel kifogást, az ajánlati feltételek az elfogadásban szereplő módosításokkal együtt alkotják a szerződés feltételeit.

(3) Az ajánlat feltételeit lényegesen módosító jellegűnek tekintendők, egyebek között, az árra, a fizetésre, az áru minőségére és mennyiségére, a teljesítés helyére és idejére, az egyik félnek a másikkal szembeni felelőssége mértékére vagy a viták rendezésére vonatkozó kiegészítő vagy eltérő feltételek.[1]

---

1. A 19. Cikk az *ajánlattól eltérő tartalmú elfogadás* — sokat vitatott és nehezen megoldható — kérdésével foglalkozik. A három bekezdés egyben a szabály három lépcsőjét jelenti. Az (1) bekezdés rögzíti a jól ismert alapelvet, a szerződés létrejöttéhez egybehangzó akaratnyilatkozatokra van szükség, az olyan elfogadás, amely az ajánlattól eltér, nem elfogadás, hanem az *ajánlat visszautasítása* és egyben *új ajánlat*. Lehetőség van tehát arra, hogy a tárgyalások tovább folytatódjanak, vagy az eredeti ajánlattevő egy egyszerű beleegyező nyilatkozattal elfogadja az új ajánlatot, és ezáltal létrehozza a szerződést. Önmagában nem minden, az ajánlatra adott válasz minősül elfogadásnak, csak az, amely utal az elfogadásra. A szabály az ajánlattevő védelmét szolgálja, nehogy az egyszerű érdeklődés, részletkérdésekben történő kiegészítéskérés

[1] A (2) bekezdés magyar fordítása pontatlan. Az angol szöveg, ugyanígy a német fordítás is, olyan „kiegészítő vagy eltérő" feltételekről beszél, amelyek, tehát mind a kettő, nem változtatják meg lényegesen az ajánlat feltételeit. A magyar szöveg szerint viszont a „lényegesen nem" fordulat csak az eltérő feltételekre vonatkozik, amiből következne, hogy a kiegészítő jellegű feltételek lényegesen eltérőek is lehetnének.

stb. elutasításnak minősüljön.[2] Ha az elfogadás új ajánlatnak minősül, a felek pozíciója értelemszerűen megfordul, és az új ajánlatra alkalmazandók lesznek az Egyezménynek az ajánlatra vonatkozó rendelkezései (14—17. Cikk).

2. A *második* lépcső a (2) bekezdés, amely látszólag bátor és radikális kivételt jelent a fő szabály alól, és lehetővé teszi az ajánlattól eltérő feltételeket is tartalmazó válasznak *elfogadásként való értékelését*, ezáltal pedig a szerződésnek az ajánlattól eltérő feltételekkel történő létrejöttét, feltéve, hogy

— az ajánlatra adott válasz elfogadásra utal, *és*
— az új feltételek nem lényeges kérdésekben kiegészítő jellegűek, *vagy*
— az ajánlat feltételeitől lényegesen nem különböznek *és*
— az ajánlattevő indokolatlan késedelem nélkül nem utasítja vissza az eltérő tartalmú elfogadást.

Dogmatikailag tekintve az eltérő tartalmú elfogadás felfogható olyan új ajánlatként, ahol az elfogadás a törvény rendelkezése alapján hallgatással valósul meg (a fél nem kifogásolja az eltérést), valójában azonban az Egyezmény szóhasználatából egyértelmű, hogy az elfogadás nem a hallgatással, hanem az eltérő tartalmú elfogadó nyilatkozattal történik, ami a gyakorlatban a szerződés létrejöttének időpontjában jelent eltérést.[3]

A fő szabály alóli kivétel annyiban látszólagos, hogy az eltérések csak bizonyos körben megengedettek (nem lényeges kérdésekben kiegészítő vagy eltérő feltételek). Ez vezet át a *harmadik* lépcsőhöz, amely példálózó felsorolását adja mindannak, amit az Egyezmény lényegesnek tekint, tehát amelyekben az elfogadásnak feltétlenül meg kell egyeznie az ajánlattal. A (3) bekezdés felsorolása a (2) bekezdés szabályának *értelmezéséhez* nyújt segítséget, és mint látható, viszonylag széles kört fog át. Nemcsak a szerződés alapvető feltételeit (ár, mennyiség stb.) nevezi lényeges kérdésnek, hanem — egyébként nagyon helyesen — többek között a jogviták rendezésének módját is. A választottbírósági kikötés tehát olyan kérdés, amelyben, ha az ajánlat kiterjed rá, az elfogadásnak megegyezőnek kell lennie. A felsorolás azonban *korántsem kimerítő*, erre a tényre a (3) bekezdés szövege egyértelműen utal az „egyebek között" kifejezéssel. Példákat hozva: úgy véljük, hogy a lényeges kérdések közé tartozik az Egyezmény alkalmazásának kizárása[4], függetlenül attól, hogy nem szerepel a (3) bekezdés adta felsorolásban. Még kézenfekvőbb példa ebben a vonatkozásban a szerződés tárgya, amely szintén nem került a (3) bekezdésben említésre, holott az abban történő megállapodás nélkül a szerződés semmiképpen sem jöhet létre.

Joggal tehető fel ezek után a kérdés, hogy mindezekre figyelemmel maradt-e még olyan eset, amelynél az elfogadó nyilatkozat eltérése nem minősül lényegesnek és a szerződés az eltérés ellenére is létrejön. Úgy véljük, hogy igen, éspedig elsősorban ott, ahol az ajánlattevő érdekeinek sérelme nélküli módosításokról van szó, amelyek a szerződés feltételeinek célszerű pontosítását, a

[2] Enderlein, in: NDK, 68.
[3] Bydlinski, in: Doralt, 72—73.
[4] Ld. a 6. Cikk 3. pontját.

lebonyolítás egyszerűsítését szolgálják.[5] Ha az ajánlat az áru vasúton történő fuvarozását írja elő, mert az ajánlattevő másra nem lát lehetőséget, utóbb azonban kiderül, hogy a teljesítési időben a másik fél saját fuvareszközével amúgy is az ajánlattevő telepének környékére visz árut, és a fél hajlandó vállalni a fuvarozást, vagy a megrendelt minőség helyett a másik fél azonos áron jobb minőséget kínál fel az elfogadó nyilatkozatban, mert amit az ajánlattevő kért, az nincs raktáron, viszont nem akarja elveszteni vevőjét stb., akkor valóban életszerű, ha a szerződés a (2) bekezdés alapján, az elfogadó nyilatkozat eltérései ellenére is létrehöhet.

Nincs azonban feltétlenül szükség arra, hogy az eltérés egyoldalúan, az ajánlattevő érdekeit szolgálja. Ha az elfogadó nyilatkozat eltérése az Egyezmény olyan szabályainak átvételében jelentkezik, amelyek eredetileg kimaradtak az ajánlatból, de a másik fél a „biztonság kedvéért" meg akarja azokat ismételni a szerződésben, akkor a megállapodás az eltérő elfogadás tartalma szerint jön létre, feltéve természetesen, hogy nem ellentétes az ajánlattal.

Nehézséget a *határesetek* okoznak, amelyeknél a felek között pontosan az vitatott, hogy az adott kérdés lényegesnek minősül-e vagy sem. Ettől függ ugyanis, hogy az ajánlattevő a választ visszautasításnak és új ajánlatnak tekinti-e, amire, ha számára nem elfogadható, jogi szempontból nem köteles válaszolni, hallgatása esetén a szerződés nem jön létre. Ha viszont az eltérés nem lényeges, akkor ellenvéleményéről késlekedés nélkül tájékoztatnia kell a másik felet, különben a szerződés az eltérő elfogadó nyilatkozat tartalmával megegyező módon jön létre. Mindebből következik, hogy célszerű, ha a fél az ajánlatban megjelöli azokat a kérdéseket, amelyek szerinte lényegesnek tekintendők, hiszen a (3) bekezdésben adott — egyébként szintén diszpozitív — felsorolástól eltekintve a *felek szándéka* az, amelyet a 8. Cikknek megfelelően vizsgálni kell.

3. Korábban említettük[6], hogy ezen a ponton felmerült a *„battle of the forms"*, az eltérő tartalmú általános üzleti feltételek ütközésének problémája, amely az Egyezményben szabályozatlan maradt. Az (1) bekezdés merev szabályának a (2) bekezdésben adott enyhítése több ok miatt sem ad megnyugtató megoldást. Egyrészt a (3) bekezdés pontosító felsorolása a nem lényeges kérdések körét meglehetősen szűkre vonta, másrészt az igazi probléma nem is egészen ez. Ha ugyanis az egyik fél teljesít és a másik azt elfogadja, akkor általában nem az a kérdés, hogy létrejött-e egyáltalán a szerződés, hanem az, hogy mi a tartalma[7]. Még akkor is így van ez, ha a vita történetesen valamely lényeges kérdés körül folyik. Egy példával illusztrálva[8]: a „battle of the forms" tipikus esete a két fél üzleti feltételeinek eltérő tartalma a minőségi hiba megítélése és ennek jogkövetkezményei tekintetében. Mármost induljunk ki abból, hogy a rendelés, amellyel a vevő ajánlatot tesz, nem tartalmaz kikötést

[5] Bydlinski, in: Doralt, 72.
[6] Ld. a II. Részhez (A szerződés megkötése) fűzött Bevezető megjegyzések 4. pontját.
[7] Ld. az árról szóló megállapodás hiányában létrejött szerződésről írtakat, különösen a 14. Cikk 5. pontját.
[8] Vergne, 239.

minőségi hiba esetére, a hátoldalon szereplő feltételek között rövid utalás található „a szavatosság szokásos feltételei"-re. A visszaigazolásban (elfogadásban) ugyancsak az előre nyomtatott feltételek között szerepel a kitétel, mely szerint „termékeinket szavatosság vállalása nélkül adjuk el, de a hibás terméket kicseréljük". Az ajánlattevő nem tesz ellenvetést, a szerződés teljesedésbe megy, a szállított áru a feldolgozás után hibásnak bizonyul, a vevő (az ajánlattevő) nagy összegű kártérítést követel.

A jelen Cikk (3) bekezdése kifejezetten említi a felelősség mértékével kapcsolatos rendelkezéseket mint lényeges, eltérést nem tűrő feltételt, elvileg tehát kérdéses lehetne, hogy létrejött-e egyáltalán szerződés. Ha azonban a realitásokból indulunk ki, akkor nem lehet a már teljesített szerződés tényét kétségbe vonni. A feladat annak megállapítása, hogy a szerződésnek mi a *tartalma*, és ezen a ponton két, homlokegyenest ellenkező megoldás is lehetséges[9]. Az egyik szerint a visszaigazolás az eltérés miatt valóban új ajánlat, amelyre nem volt válasz. A fél ennek ellenére szállított, ezért magatartása a 18. Cikk alapján úgy értelmezhető, hogy az eredeti ajánlatot fogadta el, a szerződés annak feltételeivel jött létre, tehát az eladó kártérítéssel tartozik. A másik megoldás szerint a vevő, aki az eltérő tartalmú visszaigazolás után (amit a lényeges kérdésben való eltérés miatt, mint új ajánlatot formálisan nem lett volna köteles visszautasítani) elfogadta az árut is, ez a magatartása a 18. Cikk alapján elfogadásnak, mégpedig a másik félnek, a felelősség korlátozását tartalmazó új ajánlata elfogadásának minősíthető, ezért az eladó csak az áru cseréjére lesz köteles[10]. Úgy véljük, a második megoldás a helyes, az elfogadás külön közlés nélkül, a 18. Cikk (3) bekezdése alapján is megtörténhet, hiszen az áru elküldését és elfogadását megelőzték a felek tárgyalásai, pontosabban egy ajánlat és az arra adott, új ajánlatnak minősülő, eltérő tartalmú elfogadás[11].

A „battle of the forms", mint probléma, az általános üzleti feltételek tömeges elterjedésének terméke. „Nevesítése" annak köszönhető, hogy a szerződéses nyilatkozatok a felek általános üzleti feltételeiben jelennek meg, és ez a tény, a nyilatkozatok tartalmi eltérése esetén kétségtelenül bonyolítja a helyzetet. Dogmatikailag azonban nem jelent eltérést az eltérő tartalmú elfogadás problémaköréhez képest, így megítélése mindenképpen a 19. Cikk alapján történik[12].

[9] Vergne, 256—257.

[10] Hasonló példát hoz Sono, in: Dubrovnik, 127—128., lényegében uí. Winship (1983), 12., mindketten a második megoldás mellett.

[11] Az ellentétes értelmezési lehetőségekből Vergne, 257. arra a következtetésre jut, hogy a megoldást a bíróságok hazai joguk alapján fogják keresni. A lehetőség nem tagadható, de ez gyengíti az egységes alkalmazást, mert az egyes országok megoldása eltérő. Részletesen: Vergne, 239—252, különösen az angol, USA és francia jog elemzésével.

[12] Uí. Loewe, 44., Svájc, 775.

20. Cikk

(1) Az elfogadásra az ajánlattevő által táviratban vagy levélben megszabott határidő a távirat feladása, vagy a levélben feltüntetett keltezés, illetve — ennek hiányában — a borítékon feltüntetett keltezés időpontjában kezdődik. Az ajánlattevő által az elfogadásra telefon, telex vagy más azonnali kapcsolatot létesítő eszköz útján megszabott határidő attól az időponttól kezdődik, amikor az ajánlat a címzetthez érkezik.

(2) Az elfogadásra nyitva álló határidőn belül a hivatalos ünnepnapokat és munkaszüneti napokat az időtartam számításánál figyelembe kell venni. Ha azonban az írásbeli elfogadásról szóló értesítés azért nem kézbesíthető az ajánlattevő címére a határidő utolsó napján, mert ez a nap az ajánlattevő telephelyén hivatalos ünnepnapra vagy munkaszüneti napra esik, a határidő kitolódik az azt követő első munkanapra.[1]

---

1. A 20. Cikk az elfogadásra nyitva álló *határidő számításáról* rendelkezik. Az (1) bekezdés a határidő folyásának *kezdetére* állít fel szabályt, éspedig attól függően, hogy az ajánlat milyen kommunikációs eszköz segítségével került továbbításra. Távirat esetében a feladás, levélnél elsősorban a belső, a fél által feltüntetett keltezés, ennek hiányában a borítékon található keltezés (postabélyegző) az irányadó. Telefonon és telexen tett ajánlatnál a címzetthez történő megérkezés időpontját kell figyelembe venni.

Az (1) bekezdésnek az elfogadó szempontjából nincs jelentősége abban az esetben, ha az ajánlat naptár szerint meghatározott határidőt tartalmaz. Ekkor ugyanis a kezdőnap csak az ajánlattevő számára lényeges, viszont a (2) bekezdés mindenképpen érvényesül, ha tehát az ajánlat szerint az elfogadásra április 15-ig van lehetőség, és ez a nap munkaszüneti nap vagy hivatalos ünnepnap, az ezt követő első munkanapon még az elfogadás érvényes lehet. Természetesen az is lehetséges, hogy az ajánlat az Egyezménytől eltérő rendelkezést tartalmazzon, pl. „levelem kézhezvételétől számított 15 napon belül kérek választ" kitétel az ajánlatban az (1) bekezdés szabályától való eltérést jelenti.

2. A (2) bekezdés nem igényel különösebb magyarázatot. Az első mondat szerint a hivatalos ünnepnapok beletartoznak az elfogadásra megszabott határidőbe. A második mondat alapján pedig csak az ajánlattevő telephelye szerinti munkaszüneti és ünnepnapok veendők figyelembe, de ezek is csak

[1] A (2) bekezdés második mondatának magyar fordítása pontatlan. A magyar szöveg „írásbeli elfogadásról szóló értesítés"-t említ, holott az angol és a francia szövegben, valamint a német fordításban szó sincs az „írásbeli" elfogadásról, csak „elfogadásról szóló értesítés"-ről. A magyar szöveg félrevezető, mert az Egyezmény szerint jognyilatkozatok szóban is tehetők, következésképpen a (2) bekezdés szabálya értelemszerűen vonatkozik a szóban történő elfogadásra is.

akkor, ha a kézbesítés emiatt nem lehetséges[2]. Amennyiben az elfogadó tudja, hogy az ajánlattevő telexe ünnepnapokon is működik, nem hivatkozhat a (2) bekezdésre, ha az elfogadással elkésik. Érdektelen viszont, hogy az elfogadási határidő utolsó napja az elfogadó félnél munkaszüneti nap-e, ebben az esetben nyilatkozatát korábban kell elküldenie.

---

21. Cikk

(1) Az elkésett elfogadás is hatályosnak minősül, ha erről az ajánlattevő a címzettet késedelem nélkül szóban tájékoztatja, vagy részére ilyen értelmű értesítést küld.

(2) Ha az elkésett elfogadást tartalmazó levél vagy más irat arra utal, hogy azt olyan körülmények között adták fel, hogy szabályos továbbítása esetén megfelelő időben érkezett volna az ajánlattevőhöz, az elkésett elfogadás hatályosnak minősül, kivéve, ha az ajánlattevő késedelem nélkül szóban úgy tájékoztatja az ajánlat címzettjét, hogy ajánlatát hatálytalannak tekinti, vagy részére ilyen értelmű értesítést küld.

---

1. Az *elkésett elfogadó nyilatkozat* kérdésében a 21. Cikk két esetkört szabályoz, az (1) bekezdés állapítja meg a főszabályt, amelynél a késés oka és tartama érdektelen. A (2) bekezdés rendezi a még időben feladott, de késve megérkezett elfogadás kérdését.

2. Az (1) bekezdés szerint — figyelemmel a 18. Cikk (2) bekezdésére — az elkésett elfogadás *nem hatályos*. Az ajánlattevő ezt a tényt nem köteles a másik féllel közölni, hallgatása jelzi, hogy a szerződés nem jött létre. Az ajánlattevő azonban „elfogadhatja" az elkésett elfogadást is, és ezzel létrehozhatja a szerződést, de — az előzőekből következően — most neki kell lépnie, és az elkésett elfogadó nyilatkozatot adó felet erről haladéktalanul értesítenie. Az értesítés azonnali voltát az Egyezmény kiemeli a szóbeli értesítés említésével, ha a felek az ajánlatot és az elfogadást is írásban tették meg, mert egyikük állama élt a 96. Cikk szerinti fenntartással, az értesítés szóbeli formája akkor is elegendő, hiszen a szerződés maga írásban jött létre.

Az Egyezmény — eltérően egyes jogoktól[1] — az elkésett elfogadást nem tekinti új ajánlatnak.[2] A kérdés a szerződés létrejöttének időpontja miatt lényeges. Ha ugyanis az elkésett elfogadó nyilatkozat új ajánlatnak minősül, a szerződés az eredeti ajánlattevő válaszának az eredeti elfogadó félhez történő

[2] Több telephely esetén ld. a 10. Cikk (1) bek. szabályát.

[1] BGB 150. § (1) bek. Ugyanez a helyzet kifejezett rendelkezés nélkül is, de az összefüggésekből következően a Ptk.-ban (211. § (2) bek. és 214. § (4) bek.), az OR-ben (3. § és 5. § (3) bek.), valamint az ABGB-ben (862. a. §).

[2] Off. Rec. 25.

megérkezésével jön létre. Az Egyezményben azonban erről nincs szó, az ajánlattevő nyilatkozata dogmatikailag nem elfogadás, hanem egyszerű megerősítése az elkésett elfogadásnak (ezért lehet azt mindenképpen szóban is közölni), aminek az a következménye, hogy a szerződés az elkésett elfogadásnak az ajánlattevőhöz történő megérkezésével jön létre.[3] Ezért is van szükség a késedelem nélküli értesítésre, hiszen ha az elkésett elfogadás új ajánlatnak minősülne, a válaszra az általános szabályok (18. és 20. Cikk) lennének irányadók. Következik ebből végül az is, hogy az (1) bekezdés alapján tett tájékoztatás, illetve nyilatkozat a közlés megtételével és nem annak megérkeztével válik hatályossá.[4]

3. A (2) bekezdésben megfordul a helyzet. Míg az (1) bekezdés az általában elkésett elfogadó nyilatkozatról szól, a (2) bekezdés arról az esetről rendelkezik, amikor az elfogadó nyilatkozat *megfelelő időben került elküldésre*. Ha pl. ismert, hogy a levél rendes körülmények között 5 nap alatt megérkezik a címzetthez, mindkét fél számolhat ezzel. Ezért az időben feladott, de elkésve megérkezett elfogadó nyilatkozatot kifejezetten vissza kell utasítani, azaz ebben az esetben is késedelem nélkül közölni kell az elfogadást megtett féllel, hogy nyilatkozata késve érkezett, és az ajánlat időközben hatályát vesztette. Ha az ajánlattevő ezt nem vagy csak késve teszi, a szerződés létrejön. Mindenképpen feltétel azonban, hogy a címzett számára a megfelelő időben történt feladás ténye felismerhető legyen[5]. Az időben feladott, de elkésetten megérkező elfogadó nyilatkozatra küldött elutasító válasz, az (1) bekezdés szerint tett megerősítő nyilatkozattal megegyező módon, az elküldéssel válik hatályossá[6].

A (2) bekezdésben szabályozott eset elbírálásánál bizonyos körülmények között a tisztességes, *jóhiszemű magatartás* elve különös hangsúlyt kaphat. Ha a fél elfogadó nyilatkozatát levélben küldte el, de időközben a címzett országában postás sztrájk kezdődik, elvárható, hogy partnerét telefonon értesítse az elfogadásról és utóbb ne hivatkozzon a (2) bekezdés szabályára, feltéve természetesen, hogy a fél a sztrájkról tudhat, és az ajánlattevő országával van kommunikációs összeköttetés. Ugyanez persze vonatkozik az ajánlattevőre is, adott körülmények között neki is meg kell tennie mindent, hogy a másik fél számára lehetővé tegye nyilatkozatának vele történő közlését.

[3] Enderlein, in: NDK, 70., Bydlinski in: Doralt, 71., Loewe, 45., Schlechtriem, 42., NSZK, 44.
[4] Bydlinski, in: Doralt, 71., Schlechtriem, 42., Rehbinder, 163.
[5] Vö.: Ptk. 214. § (4) bek., BGB 149. §, OR 5. § (3) bek., ABGB 862. a. §.
[6] NSZK, 45., Loewe, 45.

22. Cikk

Az elfogadást vissza lehet vonni, ha a visszavonás az elfogadás hatályossá válását megelőzően vagy azzal egy időben érkezik meg az ajánlattevőhöz.

A 22. Cikk szabálya tartalmilag a 15. Cikk (2) bekezdésében foglaltakat ismétli meg az elfogadó fél szempontjából. Az elfogadó nyilatkozat hatályossá válása előtt korlátlanul *visszavonható*, azt követően azonban már nem. A „hatályossá válás" kérdését a 18. Cikk (2) bekezdése, a „megérkezés" fogalmát a 24. Cikk szabályozza.

---

23. Cikk

A szerződés abban az időpontban jön létre, amikor az Egyezmény rendelkezései értelmében az ajánlat elfogadása hatályossá válik.

A 18. Cikk (2) bekezdése a 23. Cikket tulajdonképpen feleslegessé teszi, de az Egyezmény több rendelkezése utal a *szerződés létrejöttének időpontjára* (42. Cikk (1) bek., 55. Cikk, 68. Cikk, 74. Cikk, 79. Cikk (1) bek., 100. Cikk (2) bek.), ezért indokoltnak látszott ennek a kérdésnek külön szabályban, kiemelten történő rögzítése.[1]

---

24. Cikk

Az Egyezmény e Részének alkalmazása szempontjából valamely ajánlat, elfogadó nyilatkozat vagy bármilyen más akaratnyilvánítás akkor „érkezik meg" a címzetthez, amikor azt vele szóban közlik, vagy azt részére bármilyen más módon kézbesítik, akár neki személyesen, akár telephelyére, vagy postai címére vagy — ha nincs telephelye, illetőleg postai címe — a szokásos tartózkodási helyére.

---

1. A szerződés megkötéséről szóló II. Rész hét helyen (15. Cikk (1) és (2) bek., 16. Cikk (1) bek., 17. Cikk, 18. Cikk (2) bek., 20. Cikk (1) bek. és 22.

[1] Enderlein, in: NDK, 71., Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 198—199., Honnold, 205.

Cikk) tartalmaz olyan rendelkezést, mely szerint egy jognyilatkozat a címzetthez történő megérkezéssel válik hatályossá.[1] A 24. Cikk célja, hogy pontosan meghatározza a *„megérkezés" időpontját*, amely a címzettel történő közlés, illetve a részére történő kézbesítés. Nincs szükség arra, hogy a címzett a nyilatkozatot tudomásul vegye, elegendő, ha azt megkapja.[2] „Megérkezik" a nyilatkozat akkor is, ha azt neki kézbesítik.[3] Az a tény, hogy az Egyezmény a jognyilatkozatok hatályossá válását a „megérkezéshez" kapcsolta, azt eredményezi, hogy ezek eljuttatásának kockázatát a nyilatkozatot elküldő fél viseli.

2. Kivétel a megérkezéssel történő hatályossá válás szabálya alól a 21. Cikk (1) és (2) bekezdése alapján tett, az elkésett elfogadást megerősítő, illetőleg az azt elutasító értesítés.[4]

3. A 24. Cikk csak a szerződés megkötéséről szóló II. Részre vonatkozik, és nem érvényesül a szerződés lebonyolítása során. Az Egyezmény III. Része fő szabályként a nyilatkozatok elküldését tekinti hatályuk szempontjából döntőnek (ld. a 27. Cikket), de több rendelkezése is van, amelyek szerint a nyilatkozat csak a megérkezéssel válik hatályossá. Ilyen pl. a 47. Cikk (2) bekezdése, amikor az eladó közli a vevővel, hogy póthatáridőn belül sem fog teljesíteni.[5] Ezekben az esetekben a 24. Cikk megfelelően alkalmazandó.[6]

4. A 24. Cikk ellenére is lehetnek esetek, amikor nem könnyű megállapítani a megérkezés pontos időpontját. *Farnsworth* szerint[7] vita esetén az eljáró fórum bizonyítási szabályai alapján, a konkrét körülmények ismeretében kell döntést hozni. *Eörsi* szerint ez is azokhoz a kérdésekhez tartozik, ahol a jóhiszeműség elv különös súllyal esik latba[8].

5. Több telephely esetén a 10. Cikk a/ pontja irányadó.

[1] Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 201.

[2] Közömbös ennek megfelelően, hogy pl. a telexen vagy telefaxon érkezett nyilatkozat ténylegesen mikor jut el az ügyintézőhöz, csak az a fontos, hogy a címzetthez megérkezzen.

[3] Enderlein, in: NDK, 72.

[4] Ld. a 21. Cikk 2. és 3. pontját.

[5] További esetek: 48. Cikk (4), 63. Cikk (2), 65. Cikk (1) és (2), 69. Cikk (2), 79. Cikk (4). Ld. még a 27. Cikk 6. pontját.

[6] Honnold, 207.

[7] Farnsworth, in: Bianca—Bonell, 204.

[8] Eörsi (1979), 314—315., két példát is említ: a fél tudta, hogy a másik fél hosszabb időre elutazott, a nyilatkozatot úgy küldte el, hogy ne kaphassa meg időben. A jóhiszeműség elvének sérelme állapítható meg akkor is, ha a félnek több telephelye van és a tárgyalások során a levelezés következetesen az egyik telephely címén folyt, ennek ellenére a másik fél nyilatkozatát minden alap nélkül a másik telephelyre küldte, hogy az késve érkezzen a címzetthez.

III. RÉSZ

ADÁSVÉTEL

I. CÍM

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

25. Cikk

A felek egyike által elkövetett szerződésszegés akkor alapvető, ha az a másik félnek olyan hátrányt okoz, amely jelentős mértékben megfosztja őt attól, amit a szerződés alapján jogosult elvárni, kivéve ha a szerződésszegő fél nem látta előre és egy ésszerűen gondolkodó, hasonló személy, azonos körülmények között sem látta volna előre az ilyen következményt.

---

1. Az I. Cím öt cikke olyan, az adásvételi szerződés egésze szempontjából alapvetőnek tartott rendelkezéseket tartalmaz, amelyek fontossága megkívánta, hogy kiemelésre és külön szabályozásra kerüljenek. Ezért kezdődik — a magyar jogász számára talán kissé furcsa módon — az általános rendelkezésekről szóló fejezet egy, a szerződésszegések körébe tartozó rendelkezéssel, az *alapvető szerződésszegés* fogalmának meghatározásával.

Az alapvető szerződésszegés elmélete eredetileg a *skandináv* vételi törvény kapcsán került kidolgozásra[1]. A szerződésszegés alapvető (lényeges) volta a szerződéses szolgáltatás céljától függött, feltéve, hogy ez a cél a szerződésszegést elkövető fél számára felismerhető volt, és a jogosultnak a szolgáltatáshoz fűződő érdekét a szerződés megszegése jelentős mértékben csökkentette vagy teljesen megsemmisítette. Ennek alapján a jogosult, függetlenül a szerződésszegést elkövető fél vétkességétől, elállhatott a szerződéstől[2]. Az *angol* jogban a „fundamental breach" mintegy harminc éven át, a nyolcvanas évek elejéig más értelemmel bírt, nevezetesen a szerződésszegés olyan súlyos eseteit jelölte, amikor a fél nem hivatkozhatott a szerződésbe felvett, felelősségét kizáró vagy korlátozó klauzulára[3].

Az Egyezmény az alapvető szerződésszegés fogalmát kizárólag az első értelemben definiálja és használja. Amit a jelen Cikk szabályoz, az, ha az *angol*

[1] Almen—Neubecker, I. 287—290., Dölle, 57.

[2] Ld. a Skandináv vételi törvény 21. §-át.

[3] Az alapvető szerződésszegés *angol* doktrínáját érdemes összevetni a *magyar* Ptk. 314. §-ával, ahol, ha más megfogalmazásban, de végső soron ugyanez a gondolat jelentkezik. Az Egyezmény szabályának nincs semmi köze a „fundamental breach" e második értelméhez, utóbbi „életéről" és „haláláról" ld. Benjamin, 568—578.

jogban keresünk párhuzamot, sokkal inkább a „condition", a szerződés lényeges feltételének megszegésével rokonítható, szemben a „warranty", a szerződés egyéb (nem lényeges) feltételének megszegésével. Az angol jogban a condition megszegésének jogkövetkezménye a szerződéstől történő elállás, míg warranty megszegése csak kártérítéssel jár. A párhuzam azonban látszólagos abban az értelemben, hogy az angol jog a condition megszegésénél elsősorban azt vizsgálja, hogy a felek számára az adott rendelkezés a szerződéskötéskor mennyire volt lényeges, ennek eldöntéséhez pedig a felek hipotetikus akaratát veszi alapul, megkötötték volna-e a felek a szerződést a megsértett feltétel nélkül is[4]. Az Egyezmény megoldása, mint azt alább még részletesen kifejtjük, *kompromisszumos* jellegű, egyrészt objektív abban az értelemben, hogy nem a felek akaratát, illetve elképzeléseit vizsgálja, hanem azt keresi, hogy a szerződésszegés ténylegesen milyen mértékű hátrányt okozott, másrészt a szubjektív elemet is figyelembe veszi, mert a hátrány súlyosságát a félnek a szerződéshez fűződő érdeke alapján állapítja meg[5].

2. A szabály magyarázatához hozzátartozik egy rövid utalás a ULIS 10. Cikkére, amely a szerződésszegést akkor tekintette alapvetőnek, ha az azt elkövető fél a szerződéskötés időpontjában tudta, vagy neki tudnia kellett volna, hogy egy, a másik fél helyében lévő, ésszerűen gondolkodó személy a szerződést nem kötötte volna meg, ha a szerződésszegést és annak következményeit előre látta volna. A ULIS megoldása jól láthatóan a szubjektív elemeket hangsúlyozta, a fél feltételezett akaratát vette a mérlegelés alapjául. Az Egyezmény szövegének kimunkálása során viszont kezdettől fogva többségi álláspontként jelentkezett, hogy a ULIS 10. Cikkének megfogalmazása túlságosan szubjektív. A végeredmény az említett kompromisszumos megoldás lett: a ULIS-hoz képest a 25. Cikk szövege alapvetően *két ponton változott* lényegesen, egyrészt kimaradt a jogosult vélelmezett akaratára történő utalás (amit a vele messze nem azonos, a szerződéshez fűződő elvárás helyettesít), másrészt az alapvető szerződésszegés elemeként bekerült a szövegbe a „jelentős hátrány" fogalma[6].

3. Az Egyezmény az alapvető szerződésszegés fogalmának használatával a szerződésszegések eseteit két csoportra osztotta, *alapvető* és *közönséges szerződésszegésre*[7]. A megkülönböztetésnek a jogkövetkezmények szempontjából nagy jelentősége van, mert ha a szerződésszegés alapvető, akkor a vevő elállhat a szerződéstől (49. Cikk (1) a/ pont), ha viszont nem minősül annak, akkor póthatáridőt kell tűznie (47. Cikk) és csak ennek eredménytelen eltelte jogosítja az elállásra (49. Cikk (1) b/ pont).

[4] Caemmerer (1982) 39—44.

[5] Megjegyzendő, hogy a kérdés megítélése a hatvanas évek óta változott az *angol* jogban, mert a szerződésszegés súlyosságának elbírálásánál mindinkább figyelembe veszik a jogosulti érdek sérelmének mértékét. Caemmerer (1982), 42.

[6] Caemmerer, 265., Schlechtriem, 46—47., Huber 462., NSZK, 45. Az alapvető szerződésszegés szabályának kialakításáról, a definiálás problémáiról részletesen beszámol Eörsi (1981), 6—12., Caemmerer (1982), 48—50; valamint Will, in: Bianca—Bonell, 206—209.

[7] Will, in: Bianca—Bonell, 205.

Az alapvető szerződésszegés fogalmát az Egyezmény a következő esetekben használja[8]:

— 46. Cikk (2) bek.: az áru kicserélése,
— 49. Cikk (1) a/ pont: elállás (vevő),
— 51. Cikk (2) bek.: elállás (vevő),
— 64. Cikk (1) a/ pont: elállás (eladó),
— 70. Cikk: a kárveszély átszállása és az eladó alapvető szerződésszegése,
— 72. Cikk (1) bek.: elállás teljesítés előtt,
— 73. Cikk (1), (2) bek.: elállás részszállításoknál (mindkét fél).

Az Egyezmény diszpozitív jellegéből következően természetesen nincs akadálya annak, hogy a felek a szerződésben bizonyos kötelezettségek megszegését alapvetőnek tekintsék. Ilyen megállapodás hiányában azonban csak az a magatartás minősül alapvető szerződésszegésnek, amely megfelel a 25. Cikkben adott definíciónak. Ennek két lényeges eleme van: az egyik a szerződésszegéssel okozott *jelentős mértékű hátrány*, a másik a szerződésszegő magatartás következményeinek *előreláthatósága*.

4. A 25. Cikk szerint az alapvető szerződésszegés első feltétele a fél által elszenvedett *jelentős mértékű hátrány*. A kifejezés, mint említettük, a szabály objektívvé tételének szándékával került a szövegbe, megítélése mindazonáltal nem egyértelműen pozitív. *Huber* a szabály bírálata során arra hivatkozik, hogy fix határidős ügyletnél a késedelembe esett eladó a vevő elállási szándékával szemben érvként hozhatja fel, hogy a késedelem a vevőnek nem okozott jelentős mértékű hátrányt. Ugyanígy, ha a vevő által megrendelt áruk ára a teljesítés előtt lezuhan és az eladó aliud szolgáltatással teljesít, hivatkozhat arra, hogy a vevő nem állhat el, mert az aliud szolgáltatásból önmagában a vevőnek nem keletkezett kára, hiszen az áresés következtében a szerződésszerű teljesítés is jelentős károkat okozott volna. Ha pedig az eladó álláspontja helytálló, akkor a vevő a 46. Cikk (2) bekezdésére figyelemmel még kicserélést sem követelhet, mert ez csak alapvető szerződésszegés esetén lehetséges[9].

Nézetünk szerint *Huber* téved, ami jól látható, ha a szöveget pontosan olvassuk. Ami itt értelmezési problémát okoz, az ugyanis nem a hátrány fogalma, hanem a jelentős mértéké. Márpedig a 25. Cikk szövegéből egyértelmű, hogy nem magának az okozott hátránynak kell jelentős mértékűnek lennie, hanem a szerződésszegés által okozott hátránynak kell a felet *a szerződéshez fűződő jogos elvárásaitól jelentős mértékben megfosztania*. Ebben az összefüggésben — figyelemmel arra, hogy a hátrány nemcsak tényleges kár vagy veszteség lehet, hanem mindaz, ami bármi módon sérti a fél érdekét — a sérelem fokának a jogosult elvárásaihoz kapcsolása logikus. A fél elvárása ugyanakkor a „szerződés alapján jogosult elvárni" kifejezés következtében a szerződés tartalmához kötött és megítélésünk szerint kellően objektív jellegű[10].

[8] Eörsi, 62.
[9] Huber, 462—463.
[10] Will, in: Bianca—Bonell, 211—212., 215. Vö. a Ptk. 300. § (2) bek.-ének és 306. § (3) bek.-ének az érdekmúlásra vonatkozó szabályával.

Néhány példa a fentiekhez: a *fix határidő* megsértése már csak fogalmi okokból is minden esetben alapvető szerződésszegés, akkor is, ha a jogosult nem szenved összegszerűen kimutatható kárt[11]. A kár bizonyítására csak a kártérítésnél van szükség, az elállásnál ez érdektelen. A jogosultnak azt sem kell bizonyítania, hogy a szerződés késedelmes teljesítése jelentős mértékben sértette szerződéshez fűződő érdekeit. A fix határidő ugyanis nem más, mint a majdani késedelem esetén bekövetkező érdekmúlás előzetes beépítése a szerződésbe, annak szerződésbe foglalása, hogy késedelem esetén a fél azonnal eláll. A fix határidő megsértésekor ezért a kötelezett még arra sem hivatkozhat, hogy késedelmének következményeit nem látta előre[12]. Eltérő megítélés alá esik a „sima" késedelem, amennyiben itt a jogosultnak valóban bizonyítania kell szerződéshez fűződő elvárásainak jelentős mértékű sérelmét, de a kár bizonyítására ebben az esetben sincs szükség.

Nehezebb megítélni a *nem szerződésszerű áru* szolgáltatását, amellyel kapcsolatban *Maskow*, nézetünk szerint helyesen, a kérdés eldöntését attól teszi függővé, hogy az áru hiányosságai jelentős mértékben befolyásolták-e annak használhatóságát és hogy e hiányosságok kijavíthatók-e[13]. Ha igen, akkor a kérdés eldöntése a kijavítás, pótlás időtartamától függ, amennyiben a jogosultnak a pontos teljesítéshez bizonyítható érdeke fűződik, illetve fordítva, a javítás által okozott késedelem jelentős érdeksérelmet okoz, akkor a kijavítható hiba is alapvető szerződésszegés, és a fél elállhat a szerződéstől[14].

Alapvető szerződésszegés nyilvánvalóan az *aliud* áru szolgáltatása is, hiszen a vevő más árut kapott, mint amiben az eladóval megállapodtak. Természetesen a vevőnek joga van arra, hogy az árut megtartsa, de ha erre nem hajlandó, az átvételt megtagadhatja, és semmi mást nem kell bizonyítania, mint azt, hogy a neki küldött dolog nem az, amit vásárolt[15].

[11] Caemmerer (1982), 52., Maskow, in: NDK, 73.

[12] Vö. az OR 190. §-ával, amely szerint a kereskedelmi forgalomban minden ingó adásvételi szerződés, ha tartalmazza a szállítási határidőt, fix határidős, és az eladó késedelme esetén a vevő elállását vélelmezni kell. Ha a vevő nem akar elállni, akkor a szerződés fenntartásáról az eladót haladéktalanul értesítenie kell. A vevő hallgatása tehát elállást jelent. Uí.: HGB 376. §, azzal, hogy a fix határidőben kifejezetten vagy hallgatólagosan meg kell állapodni. A BGB 361. §-a viszont megfordítja a szabályt, az elállás lehetséges ugyan, de azt a kötelezettel haladéktalanul közölni kell. A hallgatás póthatáridőtűzést jelent.

[13] Maskow, in: NDK, 73—74.

[14] Lényegében ugyanerre az eredményre jut Schlechtriem, 48., 208. jegyzet is, a kérdést az eladó oldaláról vizsgálva: amennyiben a teljesítési határidőnek nincs döntő szerepe, a kijavítással vagy kicseréléssel megszüntethető hiba csak akkor alapvető szerződésszegés, ha az eladó nem tudja a kicserélést vagy a kijavítást azonnal végrehajtani. Ha viszont erre képes, akkor megteheti és az elállást megakadályozhatja, még ha a szerződés erre külön nem is jogosítaná fel.

[15] Az aliud szolgáltatás problémájáról ld. a 35. Cikk 2. pontját. További példák az alapvető szerződésszegéssel kapcsolatban: az eladó a 42. Cikk (1) bek.-ébe ütközően olyan árut szállít, amelyen harmadik személynek az iparjogvédelem körébe tartozó joga vagy igénye van, ha ez nem orvosolható, az alapvető szerződésszegés adott; Maskow, in: NDK, 74. A vevő, így Schlechtriem, 48., alapvető szerződésszegésre hivatkozva állhat el a szerződéstől, ha az eladó a szerződés vonatkozó rendelkezését megszegve elmulasztotta az áru biztosítását, amely ugyan épségben érkezett meg, de a vevő az úton lévő árut éppen a biztosítás hiánya miatt nem tudta továbbeladásra felkínálni.

5. A 25. Cikk által megkívánt második feltétel az *előreláthatóság*, a szerződést megszegő félnek tisztában kell lennie cselekedete következményeivel, azzal tehát, hogy a másik félnek olyan hátrányt okoz, amely jelentős mértékben megfosztja őt szerződésen alapuló, jogos elvárásaitól[16]. Bár ezt a feltételt is sokan bírálták, mégis meggondolandók a mellette felhozott érvek, a szerződésszegést elkövető fél ezáltal mentesül a számára teljesen váratlan és beláthatatlan következmények viselése alól. Az elv nem új, hiszen számos ország joga alkalmazza a szerződésszegésért való felelősség korlátjaként, lényegében abból kiindulva, hogy rendkívüli következmények nem háríthatók át a mit sem sejtő félre[17]. Az Egyezmény, amely az alapvető szerződésszegés fogalmával lehetőséget biztosít a sérelmet szenvedett fél számára, hogy elállásával egyoldalúan felszámolja a szerződéses viszonyt, az érdekek egyensúlyát szem előtt tartva egyben korlátot is állít e végső lépés megtétele elé.

A *bizonyítás* — bár ez vitatott — a szerződésszegő felet terheli[18], neki kell bizonyítania, hogy nem látta előre a következményeket. Ez azonban nem elegendő, a 25. Cikk újra előveszi az *ésszerűen gondolkodó személy* fogalmát, mint a nemzetközi kereskedelemben elvárható gondosság mércéjét[19], a fél csak akkor mentesül, ha azt is sikerül bizonyítania, hogy egy ésszerűen gondolkodó, hasonló személy azonos körülmények között sem látta volna előre ezeket a következményeket[20].

6. Rendezetlenül hagyta az Egyezmény azt a kérdést, hogy mi az az *időpont*, amikor a következménynek a szerződésszegést elkövető fél részéről már előreláthatónak kell lennie. A ULIS 10. Cikke a szerződés megkötésének időpontját vette alapul, többen az Egyezménnyel kapcsolatban is ezt az álláspontot foglalják el, mondván, az egész szabály a szerződésre alapított elvárások sérelmére épül, a felek pedig érdekeiket a szerződés megkötésével rögzítik[21]. Ennek megfelelően, ha a felek a szerződést nem fix határidős teljesítésre kötötték, nem válik fix határidőssé attól, hogy az eladó a szerződéskötést követően megtudja, a vevő az áru továbbeladására fix határidős ügyletet kötött. Nézetünk szerint ez az álláspont a helyes, tehát a *szerződéskötés időpontját* tekintjük ebben a kérdésben irányadónak. Az érvelés kiegészíthető még azzal, hogy miután az Egyezmény az időpontról hallgat, egyébként azonban az Egyezményben sza-

[16] Az előreláthatóság problémájának részletes elemzését ld. a 74. Cikk 3. és 4. pontjában.

[17] Így az angol jogban, vö. Benjamin, 770—777. vagy a francia jogban, C. c. 1150. Cikk. Ugyanez a gondolat jelentkezik az Egyezmény kártérítési szabályánál, a 74. Cikkben. Az egyes nemzeti jogok megoldásáról ld. a 74. Cikk 2. jegyzetét.

[18] Will, in: Bianca—Bonell, 216—217.

[19] Ld. a 8. Cikk 4. pontját. Mint azt Will, in: Bianca—Bonell, 221. hangsúlyozza, az ésszerűen gondolkodó személy fogalmával kiszűrhető az, aki ésszerűtlenül cselekszik, a nemzetközi kereskedelem színvonalát intellektuálisan, szakmailag és erkölcsileg nem éri el.

[20] A kártérítés mértékét az előreláthatósági elv alapján korlátozó 74. Cikk csak a szerződést megszegő félre utal, és nem alkalmazza az ésszerűen gondolkodó harmadik személy fogalmát. A szövegeltérés azonban nem jelent tartalmi különbséget. Ld. ehhez a 74. Cikk 4. pontját.

[21] A ULIS megoldásához: Dölle, 55., az Egyezményről: Huber, 463., Schlechtriem, 49., Svájc, 781., Loewe, 48. Ellenkező nézeten Honnold, 213., aki a szerződésszegésnek azokra a súlyos következményeire hivatkozik, amelyek a szerződés megkötését követően válnak ismertté. Az eltérő álláspontok csoportosítását, bőséges hivatkozásokkal ld.: Will, in: Bianca—Bonell, 221.

bályozott kérdésről van szó, a joghézagok kitöltéséről rendelkező 7. Cikk (2) bekezdésében foglaltak irányadók. Ha analógiát alkalmazunk[22], nyilvánvaló, hogy elsősorban a 74. Cikk szabálya hívható segítségül, amely a kártérítés összegét a szerződésszegő fél által a szerződés megkötésének időpontjában előre látott veszteségek mértékében korlátozza, amikor is figyelembe kell venni azokat a tényeket és körülményeket, amelyekről, mint a szerződésszegés lehetséges körülményeiről a fél a szerződés megkötésének időpontjában tudott vagy tudnia kellett. A 74. Cikkre támaszkodva *Ziegel* megalapozottan hivatkozik arra, hogy ha a 25. Cikk szempontjából más időpontot vennénk alapul, akkor az a lehetetlen helyzet adódhatna, hogy a vevő az eladó alapvető szerződésszegése címén elállhat a szerződéstől, miközben a 74. Cikk szabálya értelmében nem kaphatna kártérítést[23].

Úgy véljük, hogy a vitát a 25. Cikk pontatlan megfogalmazása mellett az alapvető szerződésszegés funkciójának félreértése válthatta ki. A 25. Cikk a szerződésszegések olyan súlyos eseteit különíti el, amelyeknél a sérelmet szenvedett fél számára indokolt biztosítani az azonnali elállás jogát, mert a szerződés fenntartása az adott körülmények között értelmetlen. A 25. Cikk megvonta körön kívüli esetekben sem marad a jogosult védelem nélkül, csak nincs módja a szerződéses viszony azonnali, egyoldalú megszüntetésére. Mindenkitől ugyanis, aki a nemzetközi kereskedelemben részt vesz, elvárható, hogy tisztában legyen saját érdekeivel és ezeket a szerződés megkötésekor világosan kifejezésre is juttassa. Ha ezt bármi okból elmulasztja, annak következményeit viselnie kell, akár elállásról, akár kártérítésről van szó. Az előreláthatóság szabályának beépítése egyrészt azt szolgálja, hogy, mint azt korábban kifejtettük, a felelősség ebben a körben ne terjedjen ki a váratlan, szokatlan, rendkívüli következményekre. Másrészt az is a célja, hogy a felelősséget alapvetően azoknak a kötelezettségeknek a teljesítésére korlátozza, amelyek a szerződéses megállapodást jelentik. Ezért nem fogadható el *Maskow* példája és érvelése[24], azok a szerződés megkötése után, de még a teljesítés megkezdése előtt a másik félhez eljuttatott információk, amelyek megváltoztatják a teljesítés bizonyos modalitásainak a fél által történő értékelését, általában a szerződés *módosítását* jelentik, ami pedig egyoldalúan nem lehetséges. A szerződés módosítása, ha létrejön a megegyezés, mindenképpen új helyzetet teremt a felek között, ezért az alapvető szerződésszegés szempontjából a szerződéskötéssel esik egy tekintet alá. Vonatkozik ez értelemszerűen a kártérítés mértékére is[25]. Ami viszont

[22] L. a 7. Cikk 10. pontját.

[23] Ziegel, in: Parker, 9—20. Ez egyben válasz a titkársági kommentár nézetünk szerint kétes értékű állásfoglalására, amely mindkét időpontot (a szerződéskötés és a szerződésszegés időpontját) egyaránt elfogadhatónak tartja, mondván, vita esetén a bíróságnak kell döntenie; Off. Rec. 26.

[24] Maskow, in: NDK, 75. szerint az alapvető szerződésszegés megvalósul, ha az eladóval a szerződés megkötése után, de még a teljesítés megkezdése előtt közlik, hogy a szerződésben kikötött csomagolási előírások alapvető jelentőségűek, mert az adott fogyasztási cikket a szóban forgó piacon különben nem lehet eladni, és az eladó ennek ellenére megszegi a csomagolási előírásokat.

[25] L. a 74. Cikk 4. pontját.

nem tartozik ebbe a körbe, az nem jelenthet alapvető szerződésszegést, már csak azért sem, mert ellenkező esetben végtelen vitákba kellene bonyolódni arról, hogy a teljesítés megkezdése előtt figyelembe lehetett volna-e venni a megváltozott szempontokat vagy sem.

A kifejtetteket a csomagolással kapcsolatos, említett példára vetítve nyilvánvaló, hogy ha a szerződés előírja a csomagolás módját, akkor így kell csomagolni, e kötelezettség megszegése pedig szerződésszegés. De az a kérdés, hogy a csomagolási mód a szerződés alapvető rendelkezése-e, nem minősíthető a vevő utólagos, egyoldalú levele alapján, ha csomagolással kapcsolatos minősítést a szerződés nem tartalmazott, illetve a szerződéskötést megelőző tárgyalásokon a vevő erre nem utalt. Ha a vevő piacának szokásai a szerződésre a 9. Cikk alapján alkalmazhatók, és azok tartalmaznak ilyen minősítést, akkor ez kiegészíti a szerződést, és ennek megfelelően a szerződésszegés lehet alapvető, de ekkor megint csak nem a vevő egyoldalú levele, hanem a szerződés alapján. Ugyanez vonatkozik a felek közötti gyakorlatra is. Ha sem szokás, sem gyakorlat ezzel kapcsolatban nincs, a bíróság még mindig dönthet úgy, hogy a csomagolásra vonatkozó megállapodás megszegése alapvető szerződésszegés, de az utólag elküldött levelet nem veheti figyelembe, csak a szerződést vizsgálhatja.

---

26. Cikk

A szerződéstől történő elállásra vonatkozó nyilatkozat csak akkor hatályos, ha azt a másik féllel közölték.

---

1. Az Egyezmény a 49. és az 51. Cikkben a vevő, a 64. Cikkben az eladó, a 72. és a 73. Cikkben pedig mindkét fél számára biztosítja az *elállás* jogát. Nem ismeri az Egyezmény — szemben a ULIS-szal — az automatikusan, önmagától bekövetkező elállást (ipso facto avoidance).[1] Az Egyezmény 26. Cikke értelmében az elállás csak a megfelelő tartalmú nyilatkozat megtételével

[1] A ULIS 26. Cikk (1) bek.-e szerint a törvénynél fogva, külön nyilatkozat nélkül következett be az elállás fix határidős szerződéseknél, ha a késedelem alapvető szerződésszegésnek bizonyult. Eörsi, 64—65. szerint a biztonságot előtérbe helyező, a meglepetéseket kiküszöbölni kívánó reflexek léptek működésbe, amikor az „ipso facto avoidance" szabálya nem került átvételre az Egyezménybe. Az automatikus elállás szabálya körül folyt vitának az adott külön hangsúlyt, hogy a szokásokról szóló 9. Cikk mellett ez volt a másik olyan rendelkezés, amelyre hivatkozással számos ország, elsősorban a fejlődő és a szocialista országok nem voltak hajlandók a ULIS ratifikálására. Utalunk azonban arra, hogy itt korántsem valamiféle szokatlan vagy rendkívüli szabályról van szó, vö. az OR 190. §-ával és a HGB 376. §-ával, amelyeket a 25. Cikk 12. jegyzetében idéztünk.

válik hatályossá, különben, még alapvető szerződésszegés esetén is, a szerződés hatályban marad.[2]

2. A *magyar* jogban az elállás olyan egyoldalú, címzett jognyilatkozat, amely a másik fél tudomásszerzésével, írásban tett elállási nyilatkozat esetén a címzetthez történő megérkezéssel válik hatályossá.[3] A szerződéskötés során tett nyilatkozatok tekintetében az Egyezmény ugyanezt az elvet követi (24. Cikk), viszont a III. Rész alá tartozó, a szerződés megkötése után, a lebonyolítás során tett jognyilatkozatok, néhány kifejezett kivételtől eltekintve[4] a megtétellel, illetve az elküldéssel válnak hatályossá, legalábbis a továbbításban bekövetkezett hiba vagy késedelem esetén (27. Cikk).

Az elállásról szóló 26. Cikk megszövegezése ebben a vonatkozásban ébresztheti némi kétséget és bizonytalanságot. Az eredeti angol szöveg sem igazán egyértelmű, különösen nem az a német és a magyar fordítás, mivel mindkettő a „közölték" kifejezést használja, amely értelmezhető úgy is, hogy szükség van a nyilatkozatnak a másik félhez történő megérkezésére. Ráadásul a magyar szöveg a „közölték" kifejezést használja a 24. Cikkben is, holott az angol és a német szöveg szóhasználata a 24. és a 26. Cikkben egymástól eltérő.[5]

A túlnyomó többség álláspontja a kérdésben az, hogy az elállás nem jelent kivételt a 27. Cikk alól, azaz *hatályához elegendő az elküldés,* a nyilatkozat elveszésének vagy késésének kockázatát és az ebből eredő veszteséget a címzettnek kell viselnie.[6] Megerősíti ezt a nézetet a III. Rész azon szabályainak megfogalmazása, amelyek mindenképpen kivételt jelentenek a 27. Cikk alól, ezeknél ugyanis az Egyezmény szövege egyértelművé teszi, hogy a nyilatkozatot a címzettnek kézhez kell kapnia. Nyomatékosan fel kell tehát hívni a figyelmet arra, hogy az elállás kérdésében az *Egyezmény és a magyar jog megoldása között lényeges eltérés van.*

3. Az elállás nyilatkozatot követel meg a féltől, ami nemcsak *írásban,* hanem *szóban* is megtörténhet, ráutaló magatartás azonban nem elegendő[7].

[2] Ha az eladó a póthatáridőn belül sem teljesít (47. Cikk), a szerződés nem szűnik meg, csak ha a vevő elállási nyilatkozatot tesz (49. Cikk (1) b/ pont). Mindaddig, amíg erre nem kerül sor, az eladó teljesíthet, akkor is, ha a póthatáridő elmúlt, a vevő pedig nem utasíthatja vissza a teljesítést.

[3] Vö. a Ptk. 199. §-ával és 214. § (1) bek.-vel, ehhez: A Polgári Törvénykönyv magyarázata, 1471. A *német* jogban uí. BGB 130. § és 349. §.

[4] Felsorolásukat ld. a 24. Cikk 3. pontjában és 5. jegyzetében.

[5] A 24. Cikkben „made orally to him", illetve „mündlich gemacht wird", a 26. Cikkben „made by notice", illetve „mitgeteilt wird" szerepel. Az elállási jogot biztosító 49. Cikk és 64. Cikk angol és német szövege ugyanakkor szó szerinti fordításban úgy szól, hogy „a vevő (az eladó) kijelentheti a szerződéstől való elállást".

[6] Schlechtriem, 49., Maskow, in: NDK, 75., Leser, 237., Svájc, 782., NSZK, 45., közvetve Honnold, 220. Ellentétes véleményen van indokolás nélkül Huber, 464.

[7] Maskow, in: NDK, 75., Off. Rec. 27. Az angol és francia szóhasználat („notice", illetve „notification") ugyan az írásbeliségre utal, de a 26. Cikk keletkezéstörténetét figyelembe véve ez az értelmezés kizárt, mivel a szöveg kidolgozása során elutasításra került az a javaslat, amely csak írásbeli nyilatkozatot fogadott volna el, illetve megkövetelte volna a szóban megtett elállási nyilatkozat haladéktalan írásba foglalását és elküldését. Date-Bah, in: Bianca—Bonell, 224.

27. Cikk

Ha az egyik fél ezzel a Résszel összhangban és a körülményeknek megfelelő módon bármilyen értesítést, kérést vagy más közlést küld vagy intéz, úgy — az Egyezmény e Részének kifejezett eltérő rendelkezése hiányában — a továbbításban bekövetkezett késedelem vagy hiba, vagy pedig a közlés meg nem érkezése nem fosztja meg a felet attól a jogától, hogy közlésére hivatkozzék.

1. A 27. Cikk az Egyezmény III. Része körébe tartozó jognyilatkozatokkal kapcsolatban elsősorban azt a kérdést szabályozza, hogy *kinek a veszélyére* „utazik" a nyilatkozat, milyen következményekkel jár, ha késedelmesen továbbítják, vagy egyáltalán nem érkezik meg. Ezzel van összefüggésben az a további kérdés is, hogy a felek által tett jognyilatkozatok *mikor válnak hatályossá*[1]. A 27. Cikk szabálya a jognyilatkozatok *elküldésére* helyezi a hangsúlyt, ennek megfelelően a fél megalapozottan hivatkozhat nyilatkozatára, számolhat annak hatásaival akkor is, ha a címzett azt nem kapja meg. Az Egyezmény ezzel nemcsak a *magyar*, hanem több más *nemzeti jog* megoldásától *eltér*[2]. A 27. Cikk valamennyi, a III. Rész körébe tartozó, tehát a szerződés megkötését követően megtett nyilatkozatra, közlésre, értesítésre vonatkozik, azokra is, amelyeket nem az Egyezmény ír elő, hanem a felek a szerződés lebonyolítása során küldenek egymásnak[3]. Kivételt képeznek a III. Rész azon rendelkezései, amelyek szövege egyértelműen előírja, hogy az adott közlés hatályossá válásához a címzettnek azt meg kell kapnia[4]. További kivételt képezhet a 9. Cikk alapján a szerződésre alkalmazandó kereskedelmi szokás, illetve a felek között kialakult gyakorlat.

2. A fél csak abban az esetben hivatkozhat a nyilatkozat elküldésére, illetve a közlés megtételére, ha az a *körülményeknek megfelelő módon* történt. A szabály arra utal, hogy a nyilatkozatot küldőnek saját érdekében gondosan meg kell

[1] Vö. a 24. Cikk 3. pontjával és a 26. Cikk 2. pontjával.

[2] A *magyar* jogban a kérdés nincs megnyugtatóan rendezve, bár a Ptk. 199. §-ából és a 214. § (1) bek.-éből arra a következtetésre lehet jutni, hogy szerződéses jogviszonyban az anyagi jogi nyilatkozatok továbbítása a feladó kockázatára történik, a nyilatkozatok a címzetthez való megérkezéssel válnak hatályossá. A *svájci* jogban sincs általános szabály, a szerződéskötési rendelkezésekből (OR 3., 5. és 9. §-ok) azonban Svájc, 782. szerint a megérkezéssel történő hatályossá válás következik. Az *osztrák* bírói gyakorlatban, bizonyos kivételektől (pl. elállás) eltekintve a főszabály az Egyezménnyel megegyező módon az elküldési elv, Loewe, 48. A *német* jogban viszont a BGB 130. § (1) bek.-e általános szabályt ad, minden, meghatározott félnek szóló akaratnyilatkozat a címzetthez történő megérkezéssel válik hatályossá.

[3] Maskow, in: NDK, 76.

[4] Felsorolásukat ld. a 24. Cikk 3. pontjában és 5. jegyzetében.

választania a továbbításhoz alkalmazott kommunikációs eszközt, ha a felek közötti tárgyalások, a végleges ajánlat és annak elfogadása, a teljesítéshez kötődő értesítések kivétel nélkül telexen keresztül zajlottak, és a fél ezt követően a minőségi hiba kifogásolására vonatkozó nyilatkozatát levélben küldi el, az önmagában ugyan nem befolyásolja annak hatályát, de késése esetén a jogosult aligha hivatkozhat eredménnyel a 27. Cikkre, csak akkor, ha a körülményekből ez tűnik megfelelőnek (pl. a telex bizonytalanná vált az összeköttetés műszaki zavarai miatt). Utalni kell továbbá arra, hogy míg a ULIS 14. Cikke és a ULFIS 12. Cikk (2) bekezdése a „szokásos" eszköz kifejezést használja, addig az Egyezmény a „megfelelő" szó alkalmazásával rugalmasabb, a körülmények jobb mérlegelésére és figyelembevételére lehetőséget biztosító szabályt teremtett[5]. A szóhasználat változásának jelentősége lehet akkor, ha több kommunikációs eszköz is szóba jöhet, az Egyezmény alapján nem vitás, hogy a fél a „megfelelő mód" határain belül szabadon választhat[6].

3. A *„körülményeknek megfelelő módon"* kifejezés arra is vonatkozik, hogy a fél nem hivatkozhat a 27. Cikk szabályára olyan esetekben, amikor a közlés késedelme az ő hibájából következik be (pl. helytelen címzés). Az *„ezzel a Résszel összhangban"* fordulat pedig nemcsak a nyilatkozatok, értesítések és közlések körét határozza meg, hanem azt is, hogy az adott nyilatkozatot milyen feltételek mellett kell megtenni. Ha a fél e feltételeknek nem tesz eleget (pl. az áru hibáját nem a 39. Cikk (1) bekezdése szerint kifogásolja), nyilatkozatának elküldésére, annak elveszése vagy késedelmes megérkezése esetén nem hivatkozhat.

4. A „továbbításban bekövetkezett késedelem vagy hiba" kifejezése azt a látszatot kelti, mintha a szabály csak a távollévő felek *írásban* tett nyilatkozataira vonatkozna[7]. Ezzel szemben úgy véljük, hogy elvileg nem zárható ki a 27. Cikk köréből a *szóbeli* nyilatkozat sem, jóllehet az esetek jelentős részében ez a probléma aligha merül fel. Abból kell kiindulni, hogy az Egyezmény értelmében nyilatkozat alatt nemcsak írásban, hanem szóban tett közlés is értendő, a jelen Cikk pedig szövegében általánosan fogalmaz. Következik ebből, hogy a szóbeli nyilatkozatoknál nem követelmény annak a címzett részéről történő tényleges megértése. Ugyanakkor a nyilatkozónak ebben az esetben is tartania kell magát ahhoz, hogy a nyilatkozatot a „körülményeknek megfelelő módon" kell megtenni. Ha pl. a nyilatkozat a körülmények figyelembevételével érthetetlen, mert olyan nyelven hangzik el, amelyet a másik fél nem beszél, és ezt a nyilatkozó tudja, vagy tudnia kell, akkor közlése nem megfelelő módon történt, és a nyilatkozat nem lesz hatályos[8].

5. A 27. Cikk szabálya *diszpozitív,* a felek szerződésükben megállapodhatnak abban, hogy bizonyos nyilatkozatok, vagy valamennyi nyilatkozat csak a kézhezvétellel válik hatályossá[9].

[5] Schlechtriem, 50., Date-Bath, in: Bianca—Bonell, 228.
[6] Svájc, 782.
[7] Ezt a nézetet képviseli Schlechtriem, 50—51.
[8] Svájc, 782—783., Maskow, in: NDK, 76.
[9] Schlechtriem, 50., Date-Bath, in: Bianca—Bonell, 229.

6. A 27. Cikk végső soron nyitva hagyja azt a kérdést, hogy *a késedelem nélkül, időben megérkező nyilatkozatok is az elküldéssel hatályosulnak-e,* vagy ezekre a megérkezés szabálya vonatkozik. A kérdés mögött egy másik kérdés rejlik, az nevezetesen, hogy az Egyezményben a két elv közül melyik az *általános szabály.*

Nem vitás, hogy a 27. Cikk szövege egyértelműen csak a késedelem, a hiba és a meg nem érkezés eseteit említi, ezek kockázatát a címzettre hárítja. A kétségeket növeli, hogy a 27. Cikk valójában még azt sem mondja ki, hogy az elveszett vagy elkésett nyilatkozatok az elküldéssel hatályossá válnak, csak azt, hogy a fél hivatkozhat a közlésre. Joggal jegyzi meg azonban *Maskow,* annak lehetősége, hogy egy közlésre lehessen hivatkozni, gyakorlatilag a közlés érvényességét is magában foglalja, amiből leegyszerűsítve következik, hogy az időben és megfelelő módon megtett (tehát a 27. Cikknek megfelelő) nyilatkozat az elküldéssel válik hatályossá[10].

Eltérő nézetet képvisel *Leser,* a 26. Cikknek az elállásra vonatkozó szabálya elemzése során, mondván az időben megérkező nyilatkozatokra a megérkezési elv, következésképpen a II. Rész megfelelő szabályai, elsősorban a 24. Cikk alkalmazandó[11]. Kétségtelen, hogy mindkét álláspont alátámasztható megfelelő érvekkel, ennek ellenére megítélésünk szerint a III. Rész tekintetében — az Egyezmény kifejezett eltérő rendelkezése vagy az alkalmazandó kereskedelmi szokás, a felek között kialakult gyakorlat, illetve a felek megállapodása hiányában — csakis az *elküldési elv* nyerhet alkalmazást.

Álláspontunk mellett szól, hogy a *megérkezési elv általános alkalmazását* az Egyezmény kifejezetten a II. Részre korlátozta, a III. Részben csak az egyértelműen megfogalmazott *kivételek* esetében jöhet szóba. E kivételek közös vonása, hogy vagy szerződéses kötelezettségek esedékességére, vagy a szerződésszegő fél nyilatkozataira vonatkoznak, logikus ezért, hogy a nyilatkozat hatályossá válásának feltétele a címzetthez történő megérkezés[12]. Másik oldalon viszont a jogosulti nyilatkozatok az Egyezmény alapján általában olyanok, amelyek az elküldéssel válnak hatályossá, ezért továbbításuk kockázata a címzettet terheli. Mindebből levezethető a válasz a korábban feltett kérdésre, nevezetesen, hogy mi a főszabály. Válaszunk az, hogy a II. Részben, a szerződés megkötésével összefüggő nyilatkozatoknál a *megérkezési elv,* a III. Részben, a szerződés fennállta alatt tett nyilatkozatoknál az *elküldési elv.* Miután, mint arról fent már szó volt, a 27. Cikk nemcsak az Egyezmény által előírt nyilatkozatokra vonatkozik, hanem azokra is, amelyeket a felek a szerződés lebonyolítása során tesznek, e nyilatkozatokkal kapcsolatos jogviták az Egyezmény vagy a szerződés rendelkezése, illetve szokás és gyakorlat hiányában az itt kifejtett elvek alapján, analógia segítségével oldandók meg. Ha a felek abban

[10] Maskow, in: NDK, 76., uí. Schlechtriem, 50., Bydlinski, in: Doralt, 65., Svájc, 782—784.

[11] Leser, 237—238.

[12] Svájc, 784. Az első csoporthoz példa a 65. Cikk (1) és (2) bek. — az áru specifikációjával kapcsolatos felhívás, és a 69. Cikk (2) bek. — a kárveszély átszállása, míg a második esetkörre példa a 47. Cikk (2) bek. és a 63. Cikk (2) bek. — a másik fél, (a jogosult) részére adott közlés, hogy a kötelezett póthatáridőn belül sem fog teljesíteni.

állapodnak meg, hogy a vevőt választási jog illeti, kétség esetén a nyilatkozat akkor válik hatályossá, ha megérkezik az eladóhoz, mivel ez utóbbi szerződéses kötelezettségének esedékességére van hatással[13].

---

28. Cikk

Ha az Egyezmény rendelkezéseivel összhangban az egyik fél a másik fél valamely kötelezettségének teljesítését jogosult követelni, a bíróság nem köteles természetben marasztalni, kivéve, ha saját joga szerint is így járna el hasonló, az Egyezmény által nem szabályozott adásvételi szerződések esetében.

---

1. A 28. Cikk tartalma a kontinentális és az angolszász jogok közötti szakadék áthidalására tett kétségbeesett kísérlet. Ez az a pont, ahol a jogegységesítés megtorpant és látványosan kudarcot vallott. Annak érdekében, hogy az Egyezmény létrejöhessen, kompromisszumot kellett kötni, de ez a kompromisszum azt jelenti, hogy egy nagyon lényeges kérdésben, abban ti., hogy van-e a félnek igénye a szerződésben kikötött szolgáltatás *természetbeni teljesítésére*, a bíróság a *saját joga* alapján dönt.

2. Az Egyezmény látszólag a *természetbeni teljesítés* elvéből indul ki. A 30. Cikk szerint az eladó köteles az árut szolgáltatni, a 35. Cikk meghatározza, hogy az árunak szerződésszerűnek kell lennie, a 46. Cikk értelmében a vevő követelheti az eladótól a vállalt kötelezettség teljesítését vagy kijavítását. A 62. Cikk pedig az eladó számára biztosítja a teljesítési igényt a vevővel szemben. A természetbeni teljesítés igénye a kontinentális jogrendszerekben (nemcsak a reális teljesítés elvét követő szocialista jogokban) magától értetődő, az elmélet a kötelem lényegi ismérvének tartja[1]. A részletekben vannak különbségek, de alapvetően valamennyi *kontinentális* jog abból indul ki, hogy a szerződést természetben kell teljesíteni, és ennek követelése pontosan meghatározott esetek (pl. lehetetlenülés) kivételével megilleti a jogosultat[2]. Az *angol* és az *USA*-jogban ez pont fordított, a természetbeni teljesítés történeti okokból, kivétel[3]. Az angol S/G 52. Cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a bíróság akkor rendelheti el a felperes kérelmére a természetbeni teljesítést, ha ezt helyénvalónak tartja és az áru a szerződésben vagy azt követően a felek által meghatáro-

[13] Svájc, 784., ami azzal egészítendő ki, hogy az értelmezésnek a 8. Cikk szabta határok között kell történnie.

[1] Rabel, I. 375.

[2] BGB 241. §, ABGB 918. §, OR 75. §, 82. §, 184. § (2) bek., C. c. 1184. Cikk (2) bek., Skandináv vételi törvény 21. § (1) bek.

[3] Már maga a kifejezés, „specific performance", azaz különleges teljesítés, is erre utal.

zott[4]. Az USA UCC 2—716. Cikke pedig úgy rendelkezik, hogy a természetbeni teljesítés egyedi áruk esetén vagy más megfelelő körülmények között írható elő.

Annak ellenére, hogy a különbségek a gyakorlatban talán nem is olyan óriásiak[5], és a nemzetközi kereskedelmi gyakorlatban, mint azt *Schlechtriem* találóan megjegyzi, az időveszteség miatt az esetek jelentős részében óvakodnak a teljesítési igény kierőszakolásától,[6] különösen, ha van fedezeti vételre lehetőség, az elméleti kiindulópontok olyannyira távol vannak egymástól, hogy a 28. Cikk szabályánál többre reálisan nem lehetett számítani.

3. A 28. Cikk alapján az eljáró bíróság nincs kötve a fél természetbeni teljesítési igényéhez, feltéve, hogy erre saját joga alapján sem lenne köteles. Az Egyezmény ezen a ponton eltér attól a gyakorlattól, amely másutt az eljáró bíróság kollíziós jogának alkalmazásán keresztül a kérdést ténylegesen eldöntő nemzeti jogra utal (ld. pl. a 7. Cikk (2) bekezdését). A bíróság számára ezúttal *saját joga* lesz irányadó, függetlenül attól, hogy a nemzetközi magánjog alapján melyik ország joga lenne a szerződésre egyébként alkalmazandó jog.[7]

A 28. Cikk megszövegezése, ha összevetjük a 79. Cikk (5) bekezdésével, nem problémamentes. A 79. Cikk a felelősség alóli kimentés kérdését rendezi, (5) bekezdésében pedig úgy rendelkezik, hogy a kártérítés alóli kimentés ténye nem fosztja meg a felet más (kártérítésen kívüli) igénye érvényesítésétől. Mármost a 28. Cikk alapján egy kontinentális jogrendszerű ország bírósága előtt folyó perben a fél teljesítési igénye akkor is megmarad, ha partnere a 79. Cikk alapján kimenti magát a kártérítési felelősség alól. A bíróság jogának alkalmazása ugyanis kizárólag arra a kérdésre szorítkozik, hogy köteles-e a természetbeni marasztalásra vagy sem. Ha igen, akkor — ad absurdum vive — olyan helyzet is adódhat, hogy a nem teljesítő fél kimenti magát a 79. Cikk (1) bekezdése alapján a kártérítés alól, mivel eredményesen hivatkozik vis majorra, miközben a 28. Cikk értelmében a jogosult továbbra is követeli a lehetetlenné vált szolgáltatást. A megoldást csak az adja, ha a 28. Cikket úgy értelmezzük, hogy a bíróság jogára történő utalás egyben a *természetbeni teljesítés kötelezettsége alóli mentesülés* eseteit is magában foglalja, azaz a bíróság a vis major következtében lehetetlenült szolgáltatás kötelezettjét az Egyezmény alapján a kártérítés alól, saját joga szerint pedig a természetbeni teljesítés alól mentesíti.[8]

A 28. Cikk azonban nemcsak az eladóra, hanem a vevőre is vonatkozik. Az

[4] A választottbíráskodásról szóló 1950. évi *angol* törvény (Arbitration Act) 15. Cikke mindazonáltal lehetővé tette, hogy a választottbíró a földre vonatkozó szerződések kivételével természetbeni teljesítést rendeljen el. Újabban ez annyiban korlátozódott, hogy a természetbeni teljesítés elrendelésének lehetősége a választottbíróságok számára csak azokban az esetekben adott, amikor a High Court is ekként ítélhet; Dölle, 118. Adásvételi ügyekben ez a S/G idézett szabályának alkalmazását jelenti. Ld. még a 15. jegyzetet.

[5] Rabel, I. 376., ui. Zweigert—Kötz, II. 182—186.

[6] Herber, 22., Schlechtriem, 51., Maskow, in: NDK, 77., Honnold, 228., Svájc, 785., NSZK, 46.

[7] Maskow, in: NDK, 78., Honnold, 223—224.

[8] Schlechtriem, 51., Lando, in: Bianca—Bonell, 287. Ld. még a 79. Cikk 4.2 pontját.

53. Cikk szerint a vevő köteles az áru átvételére és a vételár megfizetésére.[9] A 28. Cikk alkalmazásával a bíróság saját joga alapján dönti el, hogy az átvételt megtagadó vevő kötelezhető-e erre, figyelemmel természetesen az Egyezmény más rendelkezéseire, pl. a fedezeti eladásról rendelkező 88. Cikkre, vagy a szerződésszegő fél kárenyhítési kötelezettségét kimondó 77. Cikkre.

4. A 28. Cikk szóhasználata szerint, amikor a bíróság dönt a természetbeni teljesítést követelő fél igényéről, saját jogához csak részben van kötve. El *kell* rendelnie a természetbeni teljesítést, ha saját joga ezt írja elő, ellenkező esetben azonban *mérlegelhet*, mert az Egyezmény csak azt mondja, hogy „nem köteles" a természetbeni teljesítésre vonatkozó igénynek helyt adni. Elvileg tehát elképzelhető, bár nem valószínű, hogy a vevő követelése akkor is eredményre vezet, ha a bíróság hazai joga alapján ilyen igény elfogadásától elzárkózna.

5. A 28. Cikk szerint az eljáró bíróság akkor köteles a természetbeni marasztalásra, ha *„hasonló, az Egyezmény által nem szabályozott" adásvételi szerződéseknél* is így járna el. Ezt a kifejezést pontosítani kell, mert az Egyezmény valójában kétféle szerződést nem szabályoz. Nem szabályozza azokat az adásvételi szerződéseket, amelyek nem tartoznak az 1. Cikk (1) bekezdése alá, és nem szabályozza azokat, amelyeket a 2. Cikk felsorolása zár ki. A 28. Cikk szövege ebből a szempontból nem elég világos, de az összefüggésekből egyértelmű, hogy a jelen rendelkezés azokra a szerződésekre vonatkozik, amelyek tárgyuknál fogva az Egyezmény hatálya alá tartoznának, de nem adottak az 1. Cikk (1) bekezdésében megjelölt feltételek (a felek telephelyei nincsenek különböző államokban, vagy az egyik állam fenntartással élt a 95. Cikk alapján, és így magára nézve kizárta az 1. Cikk (1) b/ pontjának alkalmazását, stb.). Következésképpen ezeket a szerződéseket mégsem az Egyezmény alapján kell megítélni. A 28. Cikk szövege által előírt összehasonlítás szempontjából a hasonlóság miatt azonban csak ezek jöhetnek szóba. Más megítélés alá esnek a 2. Cikkben kizárt szerződések, amelyek éppen sajátos vonásaiknál fogva kerültek kizárásra, ezért a jelen Cikk szempontjából nem vehetők figyelembe[10].

6. A felek azon szerződéses rendelkezése, amely a természetbeni teljesítés igényét arra az esetre is elismeri, ha az eljáró bíróság hazai joga alapján ez nem állna meg, felfedi a 6. Cikk és a 28. Cikk közötti *ellentmondást*. A 6. Cikk értelmében a felek eltérhetnek az Egyezménytől, kizárhatják vagy módosíthatják annak egyes rendelkezéseit. Kérdés, megtehetik-e ezt a 28. Cikk vonatkozásában is, megállapodhatnak-e a szerződésben akként, hogy tudomásul veszik és elismerik a másik fél majdani természetbeni teljesítési igényét, függetlenül az eljáró bíróság jogának e kérdésben elfoglalt álláspontjától. A kérdés azért

[9] Az átvétel kérdése nehézséget okoz, mert erre nemcsak az angolszász típusú jogok, hanem több kontinentális jog alapján sem kötelezhető a vevő, ld. ehhez a 60. Cikk 2. jegyzetét, és a 62. Cikk 3. pontját. Megjegyzendő, hogy az *angol* jogban a „specific performance" a S/G 52. Cikke alapján csak a vevőt illeti meg, az eladó az átvétel megtagadásáért kizárólag kártérítést követelhet (S/G 37. és 50. Cikk). Utóbbi időben jelentkeznek ezzel ellentétes, az igényt az eladóra is kiterjesztő nézetek, Benjamin (1981), 681. A fizetés viszont az *angol* és az *USA* jogban meghatározott törvényi feltételek megléte esetén kikényszeríthető. Kérdéses azonban, hogy a fizetés természetbeni teljesítésnek minősülő és mint ilyen a 28. Cikk alá tartozó kötelezettség-e. Svájc, 785. Ld. a 62. Cikk 2. pontját.

[10] Vö. a 2. Cikk 1. pontjával.

jogos, mert sem a 28. Cikk, sem pedig ebben a vonatkozásban a 6. Cikk nem utal a felek eltérő megállapodásának tilalmára, amiből adódik az a következtetés, hogy a szabály diszpozitív, amelytől egyező akarattal el lehet térni.

Ez a probléma már a ULIS kapcsán is felmerült, amelynek 16. Cikke, a ULIS-ra vonatkozó keretegyezmény VII. Cikkével összhangban, lényegében a jelen Cikkel megegyező rendelkezést tartalmazott[11]. A ULIS vonatkozásában láthatóan az az álláspont alakult ki, hogy a felek a szerződésben a ULIS-tól eltérően csak saját jogaikat és kötelezettségeiket szabályozhatják, az említett 16. Cikk viszont a bíróságoknak szól, így *nem lehet* a felek megállapodásának tárgya[12]. Az Egyezménnyel foglalkozó irodalom a 28. Cikknek ezt a vonatkozását nem nagyon tárgyalja, kifejezetten csak a svájci ratifikációs javaslat indokolása foglal állást, hangsúlyozva, hogy a jelen Cikk *eljárásjogi* szabályt tartalmaz, és mint ilyen tulajdonképpen „idegen test" az Egyezményben. A felek olyan megállapodásához pedig, amely perjogi természetű rendelkezésre vonatkozik, a bíróság nincs kötve[13].

Úgy véljük, hogy a kérdés ennél valamelyest bonyolultabb és ezért részletesebb vizsgálatot igényel. Mindenekelőtt nem osztjuk azt a felfogást, hogy itt egyértelműen eljárásjogi szabályról lenne szó, és azt sem, hogy a rendelkezés csak a bíróságokra vonatkozna. A 28. Cikkből kiolvasható a feleknek szóló tájékoztatás is, mely szerint bizonyos bíróságok előtt kétséges a természetbeni teljesítési igény követelésének sikere, mivel a bíróság a kérdést saját joga alapján bírálja el[14]. A szabály tehát alapvetően nemzetközi magánjogi, amely az irányadó anyagi jogot jelöli ki. A természetbeni teljesítésre vonatkozó igény léte vagy nemléte ugyanis anyagi jogi probléma. Más kérdés, hogy az angolszász jogfelfogás szerint a „specific performance" szabályának az érvényesíthetőség kapcsán eljárásjogi vonzata van. Az Egyezmény szabályának sajátossága mindössze annyi, hogy, mint arról a 3. pontban már szó volt, nem a szerződésre egyébként alkalmazandó anyagi jogra utal, hanem a bíróság saját jogára. A 28. Cikk tehát arra inti a feleket, hogy amennyiben ragaszkodnak a természetbeni teljesítéshez, akkor állapodjanak meg erről a szerződésben, de tudniuk kell azt is, hogy a bíróságok nem feltétlenül fogadják majd el szerződésük e pontját.

Adódik az eddigiekből, hogy itt valójában két kérdésről van szó. Egyik oldalon vitathatatlannak tartjuk, hogy a felek, figyelemmel a 6. Cikkre, *jogosultak* a 28. Cikktől történő eltérésre. Másik oldalon viszont abban a kérdésben, hogy a szerződés köti-e a bíróságokat, a válasz a *bíróság saját jogától* függ, mert értelmezésünk szerint a 28. Cikk az egész természetbeni teljesítési igény

[11] A ULIS és az Egyezmény megoldása abban tér el egymástól, hogy előbbi nemcsak a természetbeni teljesítést kimondó ítéletről rendelkezett, hanem az ilyen ítéletek végrehajtásáról is, ennek következtében pedig azt is kimondta, hogy a szabály nem érinti a bírói ítéletek végrehajtása és elismerése tárgyában kötött egyezményekből eredő kötelezettségvállalásokat.

[12] Dölle, 113., uí. Graveson, 61., azzal a megjegyzéssel, hogy a feleknek a ULIS 3. Cikkében biztosított joga, mely szerint kizárhatják a ULIS bármely rendelkezését, nem terjed ki a ULIS 16. Cikkére.

[13] Svájc, 785. A ULIS-ra vonatkozó irodalomban ugyancsak a szabály perjogi jellegét hangsúlyozza Dölle, 108., Bess, 95.

[14] Lando, in: Bianca—Bonell, 239.

kérdéskörét a bíróság jogába utalta, tehát nemcsak az Egyezmény, hanem a szerződés alapján követelhető igény esetét is[15].

7. Nincs akadálya annak, hogy a felek szerződésükben olyan *rendes* vagy *választottbíróságot* határozzanak meg, amelynek joga a természetbeni teljesítésre vonatkozó igényt elismeri. A fórumra vonatkozó választás önmagában még nem oldja meg a bírósági határozatok végrehajthatóságának kérdését. A helyzet azonban, legalábbis a választottbírósági határozatok tekintetében egyértelmű, mivel úgy Anglia, mint az Egyesült Államok tagja a *New York-i konvenciónak*[16], így ezekben az országokban is végrehajtható az olyan választottbírósági határozat, amely természetbeni teljesítési igényről rendelkezik.

---

29. Cikk

(1) A szerződés a felek megegyezésével módosítható vagy megszüntethető.

(2) Azt az írásbeli szerződést, amely olyan rendelkezést tartalmaz, hogy módosításához vagy megegyezéssel történő megszüntetéséhez írásbeli alak szükséges, nem lehet más formában módosítani, vagy megegyezéssel megszüntetni. Az egyik fél magatartása azonban annyiban kizárhatja az ilyen rendelkezésre való hivatkozást, amennyiben a másik fél erre a magatartásra alapozott.[1]

---

[15] Az 1964-es hágai konferencián az angol és az amerikai küldöttség pontosan azzal érvelt a ULIS 16. Cikke, illetve a keretegyezmény VII. Cikke mellett, hogy hazai joguk szerint a felek egymás között érvényesen megállapodhatnak ugyan a természetbeni teljesítésben, de az bíróság előtt nem kényszeríthető ki. Stötter, 165. Az USa joggyakorlatáról részletesen ebben a kérdésben Kronman, 369—376. Más kérdés, hogy, mint azt Alabama állam Legfelsőbb Bírósága megállapította, a bíróságot a természetbeni teljesítésre vonatkozó diszkrecionális jogköre gyakorlásában egy adott szerződéses rendelkezés befolyásolhatja; Stokes v. Moore, 262 Ala 59, 77 So. 2d 331 (1955). Idézi: Kronman, 371. Ugyanerre a gondolatra hivatkozik Dölle, 113. Kiegészítendő ez azzal, hogy az angol és az USA választottbírói gyakorlatban a természetbeni teljesítésre vonatkozó igényt akkor is megítélik, amikor rendes bíróság ennek nem adna helyt, ebből a szempontból a szerződéses megállapodás különösen fontos. Ld. a 4. jegyzetet, továbbá az American Arbitration Association (AAA-Rules) 42. Cikkét, amely a választottbírót feljogosítja arra, hogy döntésében minden, igazságosnak és méltányosnak tartott jogorvoslatot engedélyezzen, ideértve a szerződés természetbeni teljesítését is.

[16] A külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt Egyezmény.

[1] A (2) bekezdés magyar szövegében az „alapozott" kifejezés szerepeltetése félrevezető. Függetlenül attól, hogy a magyar jogi nyelvben ebben az összefüggésben nem is használatos, a szó túl erős, mert azt a látszatot kelti, mintha a fél a másik fél magatartására alapozva tett vagy nem tett valamit. Sem az angol, sem a francia szöveg, sem pedig a német fordítás nem enged ilyen következtetést. Az angol változat a „relied", a. m. „bízhatott" fordulatot használja, ugyanígy a német is („sich verlassen"). A félreértés valószínűleg a francia szövegből adódott, mivel a „fonder" egyik jelentése valóban „alapoz", de a jelen összefüggésben a „s'il s'est fondée" kifejezés valamilyen elvont dologra (tapasztalatra, ismeretre, tanúvallomásra stb.) történő támaszkodást, annak számításba vételét jelenti.

1. A 29. Cikk (1) bekezdésére, amely a szerződés módosításának, illetve közös megegyezéssel történő megszüntetésének a lehetőségét biztosítja, és mint ilyen, látszólag feleslegesnek tűnik, mivel a felek szerződéses szabadságának elvéből levezethető, az angolszász jogok *consideration* doktrínája miatt van szükség. A consideration tan lényege, hogy egy szerződés érvényes megkötése, módosítása vagy közös megegyezéssel történő megszüntetése, hacsak nem „pecsét alatt" („under seal") történik, csak akkor és úgy lehetséges, ha a fél kötelezettségvállalásra vonatkozó ígéretével (nyilatkozatával) a másik fél kötelezettségvállalása áll szemben (ezek a nyilatkozattevő számára hátrányt, a címzett számára valamiféle előnyt kell, hogy jelentsenek, anélkül azonban, hogy az egyenértékűségre szükség lenne), mert csak az ígéret fejében adott ígéret fejezi ki azt, hogy a fél megfontolta a szerződés létrehozását (módosítását, megszüntetését) és ennek a megfontolásnak (= consideration) az alapján döntött a megfelelő jognyilatkozat megtétele mellett.[2] A consideration doktrína következménye, hogy az egyoldalú, a fenti értelemben véve nem ellentételezett ígéretek az angol jog alapján csak „pecsét alatt", speciális formaelőírások betartása mellett érvényesek, ideértve a szerződés olyan módosítását is, amely csak az egyik fél számára biztosít előnyt, mint pl. a fizetési nehézségekkel küzdő vevő számára haladék vagy árengedmény nyújtását.[3] Az (1) bekezdés szabálya rögzíti, hogy a felek a módosításról és a megszüntetésről szabadon, minden kötöttség nélkül köthetnek megállapodást, a 4. cikk a/ pontja, amely szerint az Egyezmény nem érinti a szerződés vagy valamely rendelkezésének érvényességét, az (1) bekezdés rendelkezése következtében ebben a vonatkozásban nem érvényesülhet.[4]

2. A (2) bekezdés — tőről metszett common law szabálya[5] — az írásban kötött szerződések *módosításának* és a *megszüntetésének* kérdésével foglalkozik. Első mondatában rögzít egy magától értetődő szabályt, azt nevezetesen, hogy az írásban kötött szerződést is lehet szóban módosítani vagy megszüntetni, hacsak a felek a szerződésben — kifejezett rendelkezéssel — nem állapodtak meg ennek ellenkezőjéről. A második mondat a főszabály alóli kivételt jelenti, az írásban kötött és csak írásban módosítható vagy megszüntethető szerződés szóban történő módosítása vagy megszüntetése mégis érvényes az egyik fél olyan magatartása esetén, amelyben a másik fél bízhatott. Ha pl. a felek szóban módosítják írásban megkötött és a szerződés alapján csak írásban módosítható megállapodásukat, amelynek megfelelően az eladó változtat az előállítandó áru bizonyos minőségi jellemzőin, a vevő utóbb nem utasíthatja vissza a teljesítést arra való hivatkozással, hogy az nem szerződésszerű, mert a módosítás a szerződés alapján nem érvényes.[6]

[2] A consideration doktrínáról ld. Chitty, I. 79—156.

[3] Az *USA* jogában a UCC 2—209. Cikk (1) bek.-e a szerződés módosításához már nem kíván consideration-t.

[4] Eörsi (1979), 316., Schlechtriem, 52.

[5] Eörsi, 68.

[6] Honnold, 231., Loewe, 50., Svájc, 785., utóbbi kettő külön is a fél rosszhiszemű, illetve csalárd magatartása kizárásának szükségessége mellett érvelve.

A második mondattal kapcsolatban kérdéses, hogy a „*fél magatartása*" kifejezés miképpen értendő. *Maskow* szerint ugyanis nem elegendő önmagában a szerződés módosításában vagy megszüntetésében történő megállapodás, a félnek ezen túlmenően kell olyan magatartást tanúsítania (akár tevéssel, akár nemtevéssel), amely a másik felet arra indítja, hogy bízzon partnerében.[7] Véleményünk szerint azonban inkább *Honnoldnak* van igaza, aki szerint a módosító megállapodásba történő beleegyezés maga az a magatartás, amely — a fenti példát alapul véve — kizárja, hogy a vevő a módosítás alapján eszközölt teljesítést visszautasítsa.[8] Az mindenesetre nyilvánvaló, hogy ilyen vita esetén az eset összes körülményét vizsgálni kell, és csak ennek alapján dönthető el, hogy volt-e, és ha igen, akkor melyik az a magatartási mozzanat, amely a fél számára jelentőséggel bírt, illetve bírhatott. Főszabálynak azonban a *Honnold* féle megközelítést tartjuk, amely ellen természetesen a bizonyítás nem kizárt.

3. Az Egyezmény 96. Cikke a szerződések formájával kapcsolatban nemcsak a 12. Cikkre, hanem a 29. Cikkre is utal. Miután Magyarország megtette a 96. Cikk szerinti nyilatkozatot, a *magyar felek által kötött szerződések* módosítására és közös megegyezéssel történő megszüntetésére is alkalmazni kell azt a szabályt, mely szerint az alakiság kérdésében az eljáró fórum kollíziós szabálya által kijelölt nemzeti jog lesz irányadó.[9] Ennek következtében a magyar felek által kötött szerződésekre a 29. Cikk (2) bekezdésének szabálya nem alkalmazható, más kérdés, hogy elképzelhető olyan kollíziós utalás, amely azonos vagy hasonló tartalmú szabály alkalmazásához vezet.

[7] Maskow, in: NDK, 79.

[8] Honnold, 231—232.

[9] Ld. erről részletesen a 12. Cikket és a 12. Cikk 6. jegyzetét. Itt csak jelezzük, hogy ezzel a fenntartással élt Argentína, Chile, Belorusszia és Ukrajna. Kína viszont csak a 11. Cikket zárta ki magára nézve, de gyakorlatilag ez kihat a szerződés megkötésére és módosítására is.

II. CÍM

AZ ELADÓ KÖTELEZETTSÉGEI

30. Cikk

Az eladó köteles, a szerződés és az Egyezmény előírásainak megfelelően, az árut szolgáltatni, az áru tulajdonjogát átruházni és — szükség szerint — az árura vonatkozó minden okmányt átadni.[1]

---

1. Az I. Cím általános rendelkezései után a II. Cím az *eladó kötelezettségeit* foglalja össze. A 30. Cikk mintegy bevezetésként rögzíti az eladó fő kötelezettségeit, amelyek az *áru szolgáltatása*, az *áru tulajdonjogának átruházása* és — amennyiben ilyen van — az *okmányok átadása*. A II. Cím ezt követő három fejezete tartalmazza e kötelezettségek részletes kifejtését, az I. fejezet (31—34. Cikk) a *szolgáltatással*, különösen a teljesítési idő és hely, valamint az okmányok átadásának kérdésével foglalkozik, a II. fejezet (35—44. Cikk) határozza meg az *áru szerződésszerűségét* és rendezi a *jogszavatossági* problémákat, míg a III. fejezet (45—52. Cikk) tárgyalja az *eladó szerződésszegésének* jogkövetkezményeit. A *vevő kötelezettségeiről* szóló III. Cím felépítése a II. Címmel van összhangban, így a 30. Cikknek megfelelően a III. Cím első rendelkezése, az 53. Cikk foglalja össze a vevő fő kötelezettségeit.

2. A 30. Cikknek az *eladó fő kötelezettségeit* tartalmazó szabálya lényegében megfelel az egyes nemzeti jogoknak és a nemzetközi kereskedelmi gyakorlatnak. Amit nem tartalmaz, az a szerződésszerű szolgáltatás követelménye, ezáltal nem tekinthető az eladót terhelő kötelezettségi kör teljes felsorolásának. A szerződésszerűségről a II. Cím II. fejezete (35. Cikk) rendelkezik részletesen.

3. A *szolgáltatás* fogalmának meghatározása nem bizonyult egyszerű feladatnak, különösen nem az előd, a ULIS szabálya kapcsán nyert tapasztalatok alapján. A ULIS 19. Cikke egy többfunkciójú meghatározást alkalmazott, a szolgáltatás jelentette egyrészt a szerződésszerű áru átadását, másrészt a kárveszély átszállását. A nehézséget elsősorban az okozta, hogy a nem szerződésszerű áru akkor sem minősülhetett szolgáltatásnak, ha a vevő azt pl. árengedménnyel elfogadta, és így elvileg a kárveszély sem szállhatott át. (Ezért volt szükség a ULIS 97. Cikk (2) bekezdésére, amely a nem szerződésszerű árura vonatkozó kárveszély átszállásának kérdését külön rendezte.) A megoldást terminológiai problémák is nehezítették, mivel a ULIS-t franciául fogalmaz-

[1] A „szükség szerint" fordulat a magyar szövegben félreérthető. A francia szöveg valóban erre utal („s'il y a lieu"), de sem az angol, sem a német szöveg nem ezt használja, hanem a „vonatkozó okmányok" („documents relating", „betreffenden Dokumente") átadásáról beszél. A magyar fordítás azt a látszatot kelti, mintha az okmányok átadása a konkrét eset körülményeitől függne, azaz lehet hogy vannak okmányok, de nem biztos, hogy azokat át kell adni. Az idegen nyelvű szövegekből, ideértve a francia változatot is, egyértelmű, hogy minden, az árura vonatkozó okmány átadandó, az nem lehet mérlegelés tárgya.

ták és ehhez készítették utóbb az ún. „eredeti" angol szöveget. A francia szövegben használt „delivrance" kifejezést pedig nem lehetett pontosan átültetni más nyelvre, különösen nem felelt meg a jobb híján használt angol „delivery"-nek.[2] Ugyanakkor úgy az *angol,* mint a *francia* szolgáltatás fogalom elsősorban birtokba adást jelent, és nem kapcsolódik a veszélyátszálláshoz.[3] A szolgáltatás és a veszélyátszállás összekapcsolásának gondolatát a ULIS megalkotói a *skandináv* vételi törvényből merítették,[4] miközben a szolgáltatásnak a szerződésszerű árura történő korlátozása azt a célt szolgálta, hogy áthidalják a „garancia" fogalom eltérő értelmezéséből adódó nehézségeket.[5]

Az Egyezmény az egész kérdést más megközelítésből kiindulva, újonnan rendezte. Elválasztotta egymástól a szolgáltatást és a kárveszélyátszállást, utóbbit a IV. Cím (66—70. Cikk) elkülönítve szabályozza.[6] Az Egyezmény nem ad meghatározást a szolgáltatás fogalmára, ehelyett csak azt határozza meg, hogy mit kell a szolgáltatás érdekében tenni (az eladó ez irányú kötelezettségeit a 31—34. Cikk, a vevőét a 60. Cikk rögzíti). Végül a szolgáltatás az Egyezmény szerint nem kapcsolódik a szerződésszerűséghez, azt a kérdést, hogy az eladó szolgáltatott-e egyáltalán, a 31. Cikk mondja meg, azt pedig, hogy az áru szerződésszerű volt-e, a 35. Cikk alapján kell eldönteni.[7]

4. Az eladó fő kötelezettségei között említi a 30. Cikk az *áru tulajdonjogának átruházását,* mint az adásvétel lényegéhez tartozó elemet. A 4. Cikk b/ pontja ugyanakkor kimondja, hogy az Egyezmény nem foglalkozik a tulajdonjoggal kapcsolatos kérdésekkel. A két rendelkezés között nincs ellentmondás, a tulajdonjog átszállását, az esetleges tulajdonjogfenntartást, ezek hatásait tartalmilag a fórum kollíziós szabálya által kijelölt nemzeti jog rendezi,[8] de a tulajdonjog átruházásának, mint az eladót terhelő fő kötelezettségnek a kimondására mindenképpen szükség van.

5. A 30. Cikk jelentőségét, bár *Lando* csupán pedagógiai jellegűnek nevezi[9], végül is egy negatívum, az adásvétel fogalmának az Egyezményből hiányzó meghatározása adja, ami az alkalmazás szempontjából okozhat problémákat[10]. Határesetekben ezért a 30. Cikk és a vevő fő kötelezettségeit tartalmazó 53. Cikk elemzése nyújthat támpontot.

[2] A francia és az angol kifejezések elemzését és az egész probléma részletes kifejtését ld. az UNCITRAL Yearbook-ban közzétett anyagban (1972. III. 31—41.). Ezek szerint a „delivrance" szélesebb fogalom, mint angol megfelelője, az Egyezmény francia szövege ezért tért át a „livraison" kifejezésre, amely csak birtokba adást jelent.

[3] S/G 32. Cikk, C. c. 1604. Cikk.

[4] Skandináv vételi törvény 17. Cikk. A ULIS szabályának eredetéről: Dölle, 161., a kérdést összehasonlító szemszögből elemzi Rabel, I. 317—321.

[5] Honnold, 238. 6. jegyzet.

[6] Ld. azonban a 31. Cikk 1. pontját és a 67. Cikk 2. pontját.

[7] Huber, 451—452.

[8] Ld. a 4. Cikk 4. pontját. A tulajdon az angol jogban a szerződés megkötésével, illetve akkor száll át, ha a dolog szolgáltatásra kész (S/G 17—18. Cikk, a szabály diszpozitív); a francia jogban a szerződés megkötésével, illetve az elkülönítéssel (C. c. 1583. és 1585. Cikk, ugyancsak diszpozitív); a svájci és az osztrák jogban az átadással (ZGB 714. § és ABGB 425—426. §§), míg a német jogban az átadással és egy ún. dologi, absztrakt megállapodással (BGB 929. §).

[9] Lando, in: Bianca—Bonell, 247.

[10] Ld. az 1. Cikk 2. pontját.

I. FEJEZET

AZ ÁRU SZOLGÁLTATÁSA ÉS AZ OKMÁNYOK ÁTADÁSA

31. Cikk

Ha nem meghatározott más helyen kell teljesítenie, az eladónak az áru szolgáltatására vonatkozó kötelezettsége:

a/ ha az adásvételi szerződés kiterjed az áru elfuvarozására is, az árut a vevőhöz való továbbítás céljából az első fuvarozónak átadni;

b/ ha — az előző bekezdés alá nem tartozó esetekben — a szerződés egyedileg meghatározott árukra vagy pontosan meg nem határozott olyan árukra vonatkozik, amelyeket meghatározott árukészletből kell szolgáltatni, vagy amelyeket gyártani, illetőleg termelni kell, és a szerződés megkötésekor a felek tudták, hogy az áru meghatározott helyen van vagy meghatározott helyen gyártják, illetve termelik, úgy az árut ezen a helyen a vevő rendelkezésére bocsátani;

c/ egyéb esetekben az árut a vevő rendelkezésére bocsátani azon a helyen, ahol az eladó telephelye a szerződéskötés időpontjában volt[1].

---

1. A 31. Cikk az *áru szolgáltatása helyének* kérdését szabályozza. Jelentősége kettős, egyrészt a felek szerződéses rendelkezése hiányában meghatározza, hogy a szolgáltatásra hol kerül sor, másrészt segítséget nyújt a kárveszély átszállása helyének és időpontjának a megállapításához[2].

Az Egyezmény alapján a felek szabadon állapodhatnak meg a szolgáltatási helyről, akár egyedi szerződéses rendelkezéssel, akár a nemzetközi kereskedelemben használatos szokásra, pl. az Incoterms valamely paritására történő utalással. A felek megállapodásának *elsőbbsége* van az Egyezménnyel szemben, utóbbi csak akkor lép be, ha a szerződés nem tartalmaz rendelkezést a szolgáltatási helyre. Hallgatólagos megállapodásként kell ebből a szempontból is értékelni a nemzetközi kereskedelem olyan *szokásait*, amelyek megfelelnek a 9. Cikk (2) bekezdésében írt feltételeknek. Az így alkalmazásra kerülő szokások szintén megelőzik az Egyezményt[3]. Miután pedig a felek, ha sok mindenben nem is, de a szolgáltatási hely kérdésében többnyire meg szoktak állapodni, és a nemzetközi kereskedelemben ismertek olyan, a szolgáltatás helyével kapcsolatos szokások, amelyekre a 9. Cikk (2) bekezdése ráillik, a 31. Cikk gyakor-

[1] Fordítási problémák: a 31. Cikk első mondatában nem „teljesíteni", hanem „szolgáltatni" („deliver", „livrer", „liefern") a helyes fordítás. A b/ pontban nem több áruról van szó, hanem a szerződés tárgyát képező áruról, ezért egyes számot kell használni. (Vö. az 5. Cikk 1. jegyzetével.) Ugyancsak a b/ pontban az angol, francia, német szövegek szóhasználata szándékosan megegyezik a 3. Cikkével, következésképpen helytelen a magyar szövegben a „termelni" szó, a pontos fordítás: „előállítani".

[2] A kárveszély átszállása nem a szolgáltatás megtörténtéhez kapcsolódik, mint az ULIS esetében (ld. a 30. Cikk 3. pontját), hanem a szolgáltatás helyéhez (ld. a 67. Cikk 2. pontját).

[3] Ld. a 9. Cikk 3—6. pontjait. A felek szándékának értelmezése a 8. Cikk alapján történik.

lati jelentősége korlátozott. Kétség esetén azonban mindenképpen alkalmazásra kerül[4].

Példa az elmondottakhoz[5]: az Incoterms paritásokkal kötött szerződések közül több, így pl. a CIF, C&F, FOB, Ex Ship, Delivered at... szerződések tartalmazzák az áru elfuvarozásának kötelezettségét. Értelemszerűen azonban e paritások használata során akár kifejezett rendelkezéssel, akár közvetett utalással a felek kénytelenek meghatározni azt a helyet, ahol az eladónak az árut szolgáltatnia kell, és ebben a pillanatban már nem a jelen Cikk a/ pontja, hanem a szerződés részévé vált paritás határozza meg a szolgáltatás helyét.

2. Szerződéses rendelkezés és ekként értékelendő szokás hiányában a 31. Cikk három eset között különböztet: az *első*, a nemzetközi kereskedelemben igen gyakori, amikor a szerződés kiterjed az áru fuvarozására is (a/ pont), a *második*, amikor az eladó az árut meghatározott helyen bocsátja a vevő rendelkezésére (b/ pont), *végül* amikor az eladó az árut saját telephelyén adja át a vevőnek (c/ pont)[6].

3. A felsorolt három eset közül a legfontosabb, mert leggyakrabban fordul elő, az *a/ pont* alatti. Ha az árut a szerződés alapján fuvarozni kell, akkor a szolgáltatás helye az a hely, ahol az eladó az árut a vevőhöz történő továbbítás céljából az *első fuvarozónak átadja*. A szövegből két elem érdemel figyelmet. Az egyik az, hogy az átadás a vevőhöz való továbbítás *szándékával* és *céljából* történjék. Nem ez a helyzet pl., ha az eladó csak azért fuvaroztatja az árut, mert helyhiány miatt egy másik raktárban kell elhelyeznie mindaddig, amíg el nem indítja a vevő részére.

A másik elem, amely vizsgálandó, a *fuvarozó* személye. Ebben a vonatkozásban egy, az eladótól és a vevőtől különböző, önálló harmadik személyről van szó[7]. Kérdés, hogy a *szállítmányozó* tekinthető-e fuvarozónak ebben az összefüggésben. *Lando* szerint ennek eldöntése a szállítmányozó telephelye szerinti jogra tartozik, vannak országok, mint pl. az NSZK, ahol a válasz egyértelműen igenlő, másutt, pl. az angol vagy a svéd jogban, a kérdés eldöntése a szállítmányozó és megbízója közötti szerződés tartalmától függ[8]. A fuvarozónak történő

[4] Honnold, 239—240., Lando, in: Bianca—Bonell, 251—253.

[5] Off. Rec., 29.

[6] Schlechtriem, in: Parker, 6—9 — 6—10, hívja fel a figyelmet arra, hogy az Egyezmény megalkotói valószínűleg tengerentúli ügyletekben gondolkodtak, és figyelmen kívül hagyták az Európában szokásos megoldást, amelynél az eladó saját fuvareszközével juttatja el az árut a vevő telephelyére vagy a vevő által megjelölt harmadik személyhez. A 31. Cikk erre az esetre ugyanis nem ad szabályt. Az Egyezményben e vonatkozásban kétségtelenül fennálló hézag növeli a felek megállapodásának jelentőségét.

[7] Svájc, 787., Loewe, 52.

[8] Lando, in: Bianca—Bonell, 253. A *német* jogról uí.: NSZK, 47., hivatkozással a BGB 447. §-ára, amely együtt említi a szállítmányozót és a fuvarozót. Egyértelműen nemlegesen foglal állást Loewe, 52., kivéve azt az esetet, amikor a szállítmányozó egyben fuvarozó is. Svájc, 787. szerint az a/ pont nem alkalmazható akkor, ha az áru továbbítása az eladó üzeméhez tartozó szállítmányozóval történik, mert feltétel, hogy az áru kikerüljön az eladó rendelkezési (hatalmi) köréből. A *svájci* példa azonban nem pontos válasz a feltett kérdésre, mert itt nem a szállítmányozó megítélésén van a hangsúly, hanem azon, hogy lévén az eladó üzeméhez tartozik, nem független. A kérdéshez ld. még a 67. Cikk 2. pontját.

átadástól elválasztandó kérdés, aminek az Egyezmény alapján a szolgáltatási helyhez nincs köze, hogy melyik fél köteles a *fuvarozási szerződések megkötésére*, az útvonal kiválasztására, az engedélyek megszerzésére, a költségek viselésére. A 32. Cikk (2) bekezdése tartalmaz ugyan ilyen szabályt, de csak arra az esetre, ha a szerződés alapján az eladó köteles gondoskodni a fuvarozásról. Ugyanakkor, mint láttuk, a 31. Cikk a/ pontja nem erre vonatkozik. Mindenképpen kívánatos ezért, hogy a felek szerződésükben rendezzék ezt a kérdést, már egy Incoterms paritás kiválasztása is megoldást vagy értelmezéshez szükséges támpontot jelent. Ha azonban a szerződés hallgat és sem a 9., sem a 8. Cikk nem nyújt segítséget, akkor általánosnak mondható gyakorlat alapján, a fuvardíj kivételével, amely kétség esetén a vevőt terheli[9], az *eladónak* kell az áru szerződés szerinti rendeltetési helyére történő eljuttatásával kapcsolatos anyagi és adminisztratív terheket viselnie[10].

Nem vonatkozik az a/ pont az ún. *úton lévő áru eladására*, mivel ennek során a vevő kiválasztása csak a fuvarozónak történő átadás után következik be. Miután az Egyezmény hallgat, szerződéses rendelkezés hiányában a megoldás a b/ pont analógiája lesz, a szolgáltatás helye az a hely, ahol az áru a szerződés megkötésekor éppen található[11].

4. A *b/ pont* vonatkozik az a/ pont alá nem tartozó esetekre, feltéve, hogy
— a szerződés tárgya egyedileg meghatározott áru, *vagy*
— meghatározott árukészletből szolgáltatandó, pontosan meg nem határozott (azaz még nem elkülönített, fajlagos) áru, *vagy*
— jövőben gyártandó, illetve előállítandó áru *és* mindhárom esetben
— a felek a szerződéskötéskor ismerték az áru, illetve a gyártás (előállítás) helyét.

A felsorolt feltételek megléte esetén az áru szolgáltatásának helye az a hely, ahol *az áru a szerződéskötéskor volt*, illetve ahol *gyártják* vagy *előállítják*. A feleknek a szerződés megkötésekor ezt a helyet feltétlenül ismerniük kell. A szöveg pozitív ismeretet követel meg, azaz nem elegendő, ha megfelelő gondos eljárás esetén a fél számára az adott hely „nem lehetett ismeretlen" vagy azt „ismernie kellett volna"[12]. Vita esetén a bizonyítás azt terheli, aki arra hivatkozik, hogy a másik fél ismerte a szolgáltatási helynek minősülő fekvési, illetve gyártási helyet. Érdektelen viszont, hogy a szolgáltatás megkezdésekor az áru ténylegesen hol fekszik.

A *„rendelkezésre bocsát"* kifejezés olyan jogi helyzetet jelöl, amely alapján a vevő az árut birtokba tudja venni[13]. Előfeltétele ennek, hogy a fajlagos áru

[9] Rabel, I. 519., ui.: OR 189. § (1) bek., BGB 448. §.
[10] Off. Rec., 29., Honnold, 241., Schlechtriem, in: Parker, 6—13 — 6—14.
[11] Schlechtriem, 53.
[12] Off. Rec., 29.
[13] Megjegyzendő, hogy a régi magyar kereskedelmi jogban a „rendelkezésre bocsát" kifejezés más értelemben volt használatos. A KT 347. §-a szerint a vevő a kifogásolt árut nem küldhette vissza, hanem a megőrzésről történő egyidejű gondoskodás mellett az árut az eladó „rendelkezése alá" bocsátotta, ami a Kúria gyakorlatában a vevőt a KT 348. §-a alapján megillető elállási és kártérítési jog gyakorlásának előfeltétele volt; C. 855/1898., C. 3195/1917., stb.

elkülönítése végbemenjen, a gyártás befejeződjék, a mérés, csomagolás stb. megtörténjék, azaz az áru olyan állapotba kerüljön, hogy a szolgáltatás megkezdhető legyen[14]. Ha szükséges, az eladónak minderről *értesítenie* kell a másik felet. Az értesítési kötelezettséget előírhatja a szerződés vagy valamely szokás, de lehet, hogy kifejezett rendelkezés hiányában is következik a körülményekből, mint pl. ha a dolog gyártása nincs pontos határidőhöz kötve.

A „rendelkezésre bocsátás"-hoz tartozik mindazon *okmányoknak az átadása* is, amelyek birtokában a vevő szabadon rendelkezhet az áru felett[15]. Az úton lévő áruk esetében, ahol — mint említettük — analógia segítségével a b/ pont szabályát tartjuk alkalmazandónak, a felek gyakran nem is tudják, hogy a szerződés megkötésének pillanatában hol az áru, a rendelkezésre bocsátás ilyenkor azzal megy végbe, hogy az eladó a megfelelő okmányokat átadja és/vagy a szükséges intézkedéseket megteszi (a hajóraklevelet a vevőre forgatja, a fuvarozónak értesítést küld arról, hogy a jövőben az áruról a vevő rendelkezik, stb.)[16].

A „rendelkezésre bocsát" kifejezésből végül következik, hogy — ellenkező megállapodás hiányában — a továbbiakban a vevő köteles az áru fuvarozásáról gondoskodni.

5. A *c/ pont* látszólag nem más, mint az esetleges joghézag elkerülését célzó végső menedék, amelyet szerződéses megállapodás hiányában akkor kell alkalmazni, ha az előző két pont nem jöhet szóba. Valójában azonban a c/ pont tartalmazza a *fő szabályt,* míg a 31. Cikk első mondata, és az a/, illetve a b/ pontban körülírt esetek képezik a kivételeket. Bárhogy is van, a c/ pont lényege, hogy más megoldás hiányában *az eladó (a kötelezett) szerződéskötéskori telephelyén* kell az árut rendelkezésre bocsátani[17]. Érdektelen, hogy ezt követően sor kerül-e még az áru fuvarozására, és ha igen, akkor azt ki végzi.

6. Az Egyezmény, mint arról korábban szó volt, eltért a ULIS megoldásától, amennyiben nem írja elő, hogy a szolgáltatás csak szerződésszerű áruval lehetséges[18]. A szolgáltatás tehát az áru átadásához, adott körülmények között rendelkezésre bocsátásához kötődik, az eladó akkor is szolgáltat, ha az áru hibás. A vevőnek ebben az esetben azonban rendelkezésére állnak a 45—52., illetve a 74—77. Cikkekben biztosított eszközök. Vitatható lehet az aliud

[14] Vö. a S/G tulajdonátszállásról rendelkező 18. Cikkével, amely öt pontban sorolja fel azokat a szabályokat, amelyek szerint megállapítható, hogy az áru mikor van abban az állapotban, hogy eltérő rendelkezés hiányában a tulajdon átszállhat. E szabályok lényege, hogy az áru szolgáltatásra kész legyen.

[15] Schlechtriem, 54.

[16] Lando, in: Bianca—Bonell, 255. Az úton lévő áruval kapcsolatos kárveszélyátszállásra ld. a 68. Cikket és magyarázatát.

[17] Lényegében ugyanez a megoldás az egyes jogokban is, ha áru szolgáltatásáról van szó. Ld. Ptk. 278. § (1), de eltérően a gazdálkodó szervezetek közötti szerződéseknél a 278. § (4), továbbá: OR 74. § (2) 3. pont, ABGB 905. § (1)., BGB 269. § (2), S/G 29. Cikk (2), eltérő a C. c. 1609. Cikke, amely adásvételi szerződéseknél az eladó szolgáltatásának helyeként a dolog szerződéskötéskori helyét jelöli meg. A hivatkozott rendelkezések mindenütt a diszpozitív főszabályt jelentik.

[18] Ld. a 30. Cikk 3. pontját.

szolgáltatás megítélése abból a szempontból, hogy lehet-e ebben az esetben egyáltalán szolgáltatásról szó. A kérdésre az áru szerződésszerűsége (35. Cikk) és a vevőt terhelő kifogásolási kötelezettség (39. Cikk) magyarázata során térünk vissza[19].

---

32. Cikk

(1) Ha az eladó, a szerződéssel vagy az Egyezmény rendelkezéseivel összhangban, az árut fuvarozónak adja át, és a szerződésben szereplő áru azonosítása akár az árun található jelzések, akár a fuvarokmányok útján vagy más módon egyértelműen nem valósítható meg, az eladó köteles az áru részletezését tartalmazó jegyzéket a vevőnek átadni.

(2) Ha az áru elfuvarozásáról az eladó köteles gondoskodni, minden olyan szerződést meg kell kötnie, ami ahhoz szükséges, hogy az árut, a körülményeknek megfelelő fuvareszközzel és az ilyen fuvarozásnál szokásos feltételek szerint, a meghatározott helyre szállítsák.

(3) Ha az eladó nem köteles szállítmánybiztosítást kötni, a vevő kérésére minden olyan rendelkezésre álló információt meg kell adnia, ami ahhoz szükséges, hogy a vevő e biztosítást megkötheesse.[1]

---

1. A 32. Cikk a szolgáltatással együtt járó, az eladó fő kötelezettségét részben kiegészítő, részben pontosító további kötelezettségeket fogalmazza meg, az (1) bekezdés az áru *azonosítására*, a (2) bekezdés a *fuvarozásra*, míg a (3) bekezdés a *biztosításra* vonatkozik. Miután az Egyezmény csak az alapvető és nem alapvető szerződésszegés között tesz különbséget (a megkülönböztetés, mint a 25. Cikk kapcsán láttuk, nem a megszegett kötelezettség fajtájától, hanem az okozott érdeksérelem súlyosságától függ), egyebekben pedig az Egyezmény szerződésszegési rendszere egységes, a 32. Cikkben felsoroltak megszegése is ugyanolyan elbírálás alá esik, mint minden más szerződésszegés, ezért ezeknek és más, az Egyezményben kifejezetten fel nem sorolt, de a szerződésben vállalt kötelezettségnek a megtartására ügyelni kell. Függetlenül a szerződésszegés jogkövetkezményeitől, az áru megjelölésének és a vevő értesítésének az elmulasztása azt eredményezi, hogy a kárveszély nem száll át, az változatlanul az eladót terheli. (Ld. a 67. Cikk (2) bekezdését és a 69. Cikk (3) bekezdését).

2. Az (1) bekezdés szerint az eladó köteles az áru megfelelő *megjelölésére* abból a célból, hogy a vevő az árut azonosítani tudja. Az eladó kötelezettsége — részben magából az (1) bekezdés szövegéből, részben a 67. Cikk (2) bekez-

[19] Ld. a 35. Cikk 2. pontját és a 39. Cikk 5. és 6. pontját.

[1] Az (1) bekezdés magyar fordítása pontatlan. Az eredeti szövegben nem az „áru részletezését tartalmazó jegyzék"-ről van szó, hanem arról, hogy az eladónak, bizonyos feltételek között (ld. alább a 2. pontot), az áru elküldéséről („consignment", „expédition", „Versendung") értesítenie kell a vevőt és ennek az értesítésnek kell az áru meghatározását tartalmaznia annak érdekében, hogy a vevő az árut azonosítani tudja.

désének és a 69. Cikk (3) bekezdésének szabályából következően — nemcsak arra vonatkozik, amikor az áru fuvarozó közbeiktatásával jut el a vevőhöz, hanem minden más esetre is. (Így pl. ha az eladó maga végzi a fuvarozást vagy az árut saját telepén bocsátja a vevő rendelkezésére.) Feladási értesítést viszont értelemszerűen csak akkor kell küldeni, ha az árut fuvarozónak adják át és azonosításához erre szükség van. Más kérdés, hogy a nemzetközi kereskedelemben használt szokások a vevő értesítését gyakran előírják,[2] miután pedig a 32. Cikk is diszpozitív, e szokások alkalmazásuk esetén az Egyezményt megelőzik. A kérdés amúgy is azok közé tartozik, amit a felek vagy a szerződésben közvetlenül, vagy még gyakrabban a fuvarokmányokkal összefüggésben rendeznek, ezért az (1) bekezdés szabálya inkább a joghézag elkerülését célzó, biztonsági rendelkezés.

Az (1) bekezdés szempontjából közömbös, hogy a fuvarozó melyik fél számlájára tevékenykedik.

Nem határozza meg az (1) bekezdés, hogy az eladónak mikor kell az értesítést a vevő részére elküldenie. A 7. Cikk (2) bekezdésének sokat vitatott „általános elvei" itt szóhoz juthatnak, azt lehet mondani, hogy az értesítést az áru eladását követő „ésszerű időn" belül kell elküldeni, ami konkrét körülmények vizsgálatát igényli, és adott esetben igen rövid határidőt is jelenthet[3].

3. A (2) bekezdés szabálya magától értetődő, és nem igényel hosszabb magyarázatot. Ha a szerződés alapján az áru fuvaroztatása az eladó kötelezettsége, akkor neki kell az ezzel járó feladatokat (fuvarozó, megfelelő fuvareszköz, útvonal, stb. kiválasztása) elvégezni, ideértve természetesen *a fuvarozási szerződések megkötését* is. Igen gyakori, és jelentősen egyszerűsíti a helyzetet, ha a szerződéses rendelkezés valamely, a felek által kiválasztott Incoterms paritásban ölt testet. CIF és C&F paritás alkalmazása esetén például a hajót az eladónak, míg FOB paritásnál a vevőnek kell kiállítania, ami azt is meghatározza, hogy a fuvarozással kapcsolatos egyéb feladatok melyik felet terhelik. Mód van természetesen arra is, hogy a felek Incoterms paritás alkalmazása mellett, annak valamely rendelkezésétől eltérjenek, ilyenkor arra kell fokozottan ügyelni, hogy az eltérés világosan és egyértelműen kerüljön megfogalmazásra. Lehetséges ezért olyan megállapodás, amely szerint az eladó fuvaroztat ugyan, azaz ő köti a fuvarozási szerződéseket, de ennek költségeit részben vagy egészben a vevő viseli.

A (2) bekezdéssel összefüggésben mindazonáltal felmerül, hogy mi a tartalma a „körülményeknek megfelelő fuvareszköz" és az „ilyen fuvarozásnál szokásos feltételek" kifejezéseknek. A *fuvareszköz kiválasztása* alapvetően az árutól függ (pl. romlandó árut hűtve és/vagy légi úton kell szállítani). A „körülmények" szó azonban nemcsak magára az áru sajátosságaira utal, hanem arra is, hogy figyelembe kell venni a csomagolás módját, a fuvarozási útvonal hosszát, a szóba jöhető fuvareszközöket és mindent, ami lényeges lehet[4]. Egy példával illusztrálható annak fontossága, hogy a felek rendelkezzenek ezekről

[2] Ld. pl. az Incoterms FOB A. 2. Cikkét, vagy a CIF A. 4. Cikkét.
[3] Lando, in: Bianca—Bonell, 259.
[4] Enderlein, in: NDK, 82.

a kérdésekről szerződésükben: ha a vasút túlterhelt vonalait úgy akarja tehermentesíteni, hogy díjkedvezményt ad annak, aki másik útvonalat választ, akkor előfordulhat, hogy a rövidebb és gyorsabb útvonal drágább, míg a hosszabb és lassúbb olcsóbb. Feltéve, hogy a szerződés erről hallgat, és az útvonalat az eladó választja meg, kérdés, felel-e azért, ha a hosszabb utat választja. Nem arra gondolunk, hogy az áru megromlik, mert akkor a helyzet egyértelmű, hanem arra, hogy minél tovább utazik az áru, annál nagyobb a megrongálódás kockázata, főként, ha az áru nem volt biztosítva. A válasz nyilvánvalóan csak a konkrét szerződés és annak körülményei ismeretében adható meg, de ilyen típusú értelmezési problémák lehetőségével számolni kell.

A *„fuvarozásnál szokásos feltételek"* általában adódnak az árufuvarozásra vonatkozó nemzetközi egyezményekből[5].

4. A (3) bekezdés szabályából mindenekelőtt az következik, hogy eltérő szerződéses rendelkezés hiányában *az eladó nem köteles az áru biztosítására*, még akkor sem, ha a (2) bekezdés értelmében neki kell megkötni a fuvarozási szerződéseket. Ugyanakkor viszont, és ez az adott körülmények között logikus, az eladó egy dologra feltétlenül köteles, meg kell adnia minden *szükséges információt* ahhoz, hogy a vevő a biztosítási szerződést megkötheesse. A (3) bekezdés szabályát megint csak megelőzik az olyan szokások, amelyek rendezik a biztosítás kérdését[6], alkalmazására csak szerződéses rendelkezés, a 9. Cikk alapján szóba jöhető szokás, illetve gyakorlat hiányában kerül sor.

---

33. Cikk

Az eladó az árut szolgáltatni köteles:

a/ ha a szerződés határnapot állapít meg, vagy a szerződés alapján a határnap megállapítható, ezen a napon;

b/ ha a szerződés határidőt állapít meg, vagy a szerződés alapján a határidő megállapítható, a határidőn belül bármely időpontban, kivéve, ha a körülményekből az következik, hogy az időpontot a vevő választja meg; vagy

c/ bármely más esetben, a szerződés megkötését követő ésszerű időn belül.

---

1. A 33. Cikk a *szolgáltatásra nyitva álló határidő* megállapításának szabályait tartalmazza. Az Egyezmény abból indul ki, hogy a felek szerződésükben

[5] Ld. többek között a légi fuvarozásról szóló — módosított — 1929. évi Varsói Egyezményt (1964. évi 19. sz. tvr.), a gépkocsi (kamion) fuvarozásról szóló 1956. évi Genfi Egyezményt (1971. évi 3. sz. tvr.), a vasúti árufuvarozásról szóló 1970-es Berni Egyezményt (1975. évi 9. sz. tvr.).

[6] Pl. Incoterms CIF, amely az eladó feladatává teszi a tengeri szállítmánybiztosítás megkötését. Az eladó szerződik a biztosítóval és fizeti a biztosítási díjat.

erről a kérdésről megállapodnak, ezért az a/ és b/ pont ehhez a feltételezett megállapodáshoz nyújt értelmezési szabály formájában támpontot, míg a c/ pont akkor lép be, ha az előző kettő nem jön szóba, és mint ilyen, a felek megállapodásának elmaradásából bekövetkező joghézag kiküszöbölését célozza.

2. Az Egyezmény a teljesítési határnap, illetve határidő megállapításának *módjáról* hallgat, azt a felek megállapodására bízza. Minden elfogadható, amiből a felek szándéka kiderül, tehát nemcsak naptári időpont, illetve naptár szerint megjelölt időtartam jöhet szóba, hanem akár naptári időponthoz (pl. egy ünnep), akár valamilyen más eseményhez (pl. a szerződés megkötése vagy az eladó értesítése arról, hogy a vevő az importengedélyt megkapta), kapcsolódó időtartam vagy időpont.[1]

Az *a/ pont* azt az esetet rögzíti, amikor a felek egy meghatározott napot választottak a teljesítésre. A megfogalmazásból nyilvánvaló — ez egyébként vonatkozik a b/ pontra is —, hogy nincs szükség kifejezett szerződéses rendelkezésre, elegendő, ha a határnap vagy határidő a szerződésből megállapítható. Ennek során a 9. Cikk (szokások) rendelkezései figyelembe veendők.[2]

A *b/ pont* alapján, amennyiben a felek a szolgáltatásra határidőt szabtak, ellenkező rendelkezés hiányában az eladó a határidőn belül bármikor teljesíthet. Arra, hogy a határidőn belül a pontos időpontot a vevő választhatja meg, a szerződésnek nem kell feltétlenül közvetlenül utalnia, elegendő, ha a körülményekből következik. Ha a szerződésből vagy egyéb dokumentumokból megállapítható, hogy a vevőnek az áru fogadásához előkészítő intézkedéseket kell tennie, és ezek megtörténtéről az eladót értesíteni köteles, akkor a szolgáltatás időpontjának a vevő által történő megválasztása *vélelmezhető* (természetesen a szerződésben megszabott határidőn belül), abban az esetben is, ha a felek megállapodása a teljesítési határidőt nem hozza összefüggésbe a vevő előkészítő intézkedéseinek végrehajtásával. Még akkor is így van ez, ha a 12. Cikk alapján írásban kötendő szerződésben minderről egyáltalán nincs szó, de a körülményekből következik[3].

A *c/ pont* az a/ és b/ pontok alá nem tartozó esetekben az *„ésszerű határidő"* alkalmazását írja elő. Ide tartozik, ha a szerződésben egyáltalán nincs megjelölve határidő, de az is, amikor a felek olyan kifejezéseket használtak, mint „azonnal", „olyan gyorsan, ahogy csak lehet", azaz van ugyan utalás a határidőre, de ez bizonytalan[4]. Az „ésszerű határidő" kifejezetten az *angol jogból*

[1] Lando, in: Bianca—Bonell, 263.

[2] Enderlein, in: NDK, 83. Kérdéses lehet ezzel összefüggésben az olyan szerződés, amely a 12. Cikk alapján csak írásban jöhet létre, a felek azonban a szerződésben tudatosan nem állapították meg a szolgáltatás időpontját (a vevő nem tudta a szerződéskötéskor, hogy mikor kap importengedélyt), utóbb szóban értesíti az eladót, és így állapodnak meg az időpontról. Nézetünk szerint nincs ütközés a 12. Cikkel, mert utóbbi nem zárja ki az ilyen fajtájú szóbeli megállapodásokat, ld. a 12. Cikk 3. pontját.

[3] Ld. a 2. jegyzetet és a 12. Cikk 3. pontját.

[4] Lando, in: Bianca—Bonell, 263—264., uí. a ULIS 22. Cikkéről Dölle, 196. Mindazonáltal, ha a vevő a körülmények alapján azonnali szolgáltatást követelhet, ésszerű határidő az, ami a jóhiszeműség elve alapján megállapítható; Schlechtriem, in: Parker, 6—16.

átszármazott fogalom, amelynek tartalma a konkrét tényektől, körülményektől függ, ezért esetenként nagyon különböző lehet[5]. Egy kérdést azonban megválaszolatlanul hagy az Egyezmény, éspedig azt, hogy a c/ pont alá tartozó esetekben az ésszerű határidő eredménytelen elteltével *beáll-e automatikusan a késedelem*, vagy szükség van a másik fél *értesítésére*, késedelembe ejtésére. A *magyar* jog megoldása ismert, az olyan szerződésekben, ahol a teljesítési idő nem került megállapításra, vagy a szolgáltatás rendeltetéséből nem állapítható meg kétségtelenül, a késedelem beálltához a kötelezettet késedelembe kell ejteni[6]. A kérdés tehát akként pontosítandó, hogy az „ésszerű határidő" tekinthető-e a határidőnek az Egyezmény által történt, a szerződéses rendelkezést pótló megállapításának.

Az *angol* jogban a S/G 29. Cikkének az „ésszerű idő"-vel kapcsolatos rendelkezésére vonatkozó kommentárok alapvetően abból indulnak ki, hogy szerződéses határidő hiányában sincs szükség az eladó felszólítására, késedelembe ejtésére, az ésszerű határidő eredménytelen elteltével beállnak a nem teljesítés jogkövetkezményei[7]. Ugyanakkor a S/G 29. Cikke kapcsán rendszeresen idézett egyik angol döntés[8] szerint, ha a szerződés alapján az árut a vevő kívánsága szerinti időpontban kell szolgáltatni, a vevőnek ezt ésszerű határidőn belül kell megtennie, ha elmulasztja, az eladó a vevő értesítése nélkül nem állhat el[9]. Jogos ezért *Rabel* figyelmeztetése, az angol jogban is célszerű a késedelembe ejtés vagy határidőtűzés, de legalább annak közlése, hogy mikor telik el az 'ésszerű határidő"[10].

A jelen Cikk c/ pontjával tartalmilag megegyező ULIS 22. Cikkére vonatkozó állásfoglalások egyértelműnek tűnnek, és feltehetően ez lesz az Egyezménnyel kapcsolatban kialakuló gyakorlat is. Eszerint *az ésszerű határidő eltelte felszólítás nélkül is a késedelem beálltát eredményezi*[11]. Azáltal azonban, hogy jogvita esetén a határidő ésszerű voltának megállapításához mindenképpen mérlegelni kell az ügy körülményeit, nem lehet eltekinteni a *jóhiszemű* eljárás elvének figyelembevételétől, ami, mint minden másban, úgy itt is értelemszerűen behatárolja a jogosult lehetőségeit[12]. Mindenképpen ügyelni kell azonban arra, hogy a 33. Cikk c/ pontja *a magyar jogtól eltérő megoldást tartalmaz.*

[5] S/G 29. Cikk (3) bek. és 59. Cikk.

[6] Ptk. 298. § b/ pont.

[7] Rabel, I. 273.

[8] Jones v. Gibbons (1853) 8 Exch. 920.

[9] Az ítéletben a bíróság többek között kifejtette, hogy mindazon esetekben, ahol a szerződés hallgat a határidőről, a jog hallgatólagos megállapodásként értelmezi (implies) a szerződésbe az ésszerű határidőn belüli teljesítést. Ugyanakkor a jog egyik másik elve, hogy egyben minden más ésszerű feltételt (condition) is „beleértelmez" (implies) a szerződésbe. Márpedig ésszerűnek tűnik, hogy az a fél, aki meg akarja szüntetni a szerződéses kapcsolatot, mert a másik fél elmulasztotta az ésszerű időn belüli értesítést, mindenek előtt kísérelje meg tisztázni partnere szándékát. Idézi: Chalmers, 150.

[10] Rabel, I. 273.

[11] Dölle, 196., további utalásokkal; az Egyezményre uí.: Welser, in: Doralt, 107—108., Loewe, 54.

[12] Az USA jogban a UCC 2—309. Cikk (1) bek.-e szintén az ésszerű határidőből indul ki, de a gyakorlat egyértelmű abban a tekintetben, hogy a jóhiszeműség elve a másik fél „ésszerű értesítését" követeli meg, mielőtt a jogosult elállna. UCC — Komm., 80.

3. Önmagában az a tény, hogy a felek a szerződésben a teljesítésre határnapot szabtak (a/ pont) vagy határidőt jelöltek (b/ pont), még nem jelent ún. *fix határidős* ügyletet[13]. Ennek megállapításához egy további mozzanatra, kifejezett szerződéses megállapodásra, vagy arra van szükség, hogy a felek ez irányú akarata a szerződés összefüggéseiből kideríthető legyen.

4. A *határidő, illetve a határnap előtt* történő teljesítés éppen úgy a szerződés megszegése, mint a késedelmes teljesítés. Az Egyezmény 52. Cikk (1) bekezdése alapján a vevő elfogadhatja a szolgáltatást vagy megtagadhatja annak átvételét. Az idő előtti szolgáltatással kapcsolatban a felmerült költségek és esetleges károk megtérítése az általános szabályok alapján történik[14].

5. Az Egyezmény a jelen Cikkben kizárólag az eladót terhelő szolgáltatás határidejéről rendelkezik, sem itt, sem másutt nem érinti viszont a vevőt terhelő *átvételi kötelezettség* határidejét[15]. Ha a szerződésben a felek erről nem rendelkeztek, akkor abból kell kiindulni, hogy a vevő az áru átvételére kötelessé válik, amikor az eladó a szerződés vagy az Egyezmény alapján jogosult lesz a teljesítésre. Mindazokban az esetekben, amikor a vevő átvételi kötelezettsége az árunak saját telephelyén történő fogadásában merül ki (ld. a 32. Cikk (2) bekezdését), nem valószínű, hogy különösebb nehézség támadna. Ha azonban az átvétel a vevő aktív közreműködését követeli meg, mert neki kell a 33. Cikk b/ pontja alapján az időpontot meghatároznia, és/vagy a 31. Cikk b/, illetve c/ pontja alapján a rendelkezésre bocsátott árut átvennie, fuvarozásáról vagy felhasználásáról rendelkeznie, és mindezt elmulasztja, akkor a 33. Cikk b/, illetve c/ pontjából a vevő szerződésszegése levezethető. Amennyiben ugyanis az eladó az árut a 33. Cikk c/ pontja alapján ésszerű időn belül szolgáltatni köteles, és ennek helye a 31. Cikk c/ pontja értelmében az eladó telephelye, akkor helyes az az értelmezés, amely szerződéses rendelkezés hiányában a vevő átvételi kötelezettségére is *ésszerű határidőt* lát alkalmazhatónak[16].

Ugyanez vonatkozik a 60. Cikk a/ pontja alapján teljesítendő *egyéb közreműködési kötelezettségek* elmulasztására is[17].

A vevő szerződésszegésének megállapítása nagyon fontos lehet abból a szempontból, hogy a 69. Cikk értelmében a *kárveszély* átszállása a szolgáltatás elfogadásának elmulasztásával okozott szerződésszegéshez kapcsolódik.

[13] Nézetünk szerint nemcsak az tekinthető egyéb feltételek mellett fix határidős ügyletnek, amely a szolgáltatást meghatározott határnaphoz kapcsolja, hanem az is, ahol a teljesítésre meghatározott időtartam áll rendelkezésre. Ebben a felfogásban definiálja a fogalmat a BGB 361. §-a és a HGB 376. §-a, valamint Rabel, I. 142. Ugyanakkor Svájc, 787. és Loewe, 54. csak az a/ pont alatti ügyleteket tekinti fix határidőseknek.

[14] Ld. a 37. és az 52. Cikket.

[15] A fizetés határidejét az Egyezmény az 58. Cikkben rendezi. A 60. Cikk b/ pontja és a 62. Cikk kimondja ugyan, hogy a vevő köteles az átvételre, de ennek időpontjáról hallgat. Nem tartalmazott megfelelő rendelkezést a ULIS sem, Dölle, 196—197.

[16] Lando, in: Bianca—Bonell, 262.

[17] Loewe, 54.

34. Cikk

Ha az eladó az árura vonatkozó okmányok átadására köteles, ezt a szerződésben meghatározott időben, helyen és formában kell megtennie. Az okmányok korábbi időpontban történő átadása esetén az eladó a szerződésben meghatározott átadási időpontig az okmányokban meglevő bármely hibát kiigazíthat, feltéve, hogy e jogának gyakorlása a vevőnek nem okoz indokolatlan kellemetlenséget vagy ésszerűtlen költséget. A vevőt mindazonáltal továbbra is megilleti az a jog, hogy az Egyezmény alapján kártérítést követeljen.[1]

1. Az árura vonatkozó *okmányok átadása* az eladó fő kötelezettségei közé tartozik (30. Cikk). Ennek a kötelezettségnek a pontos tartalmát fogalmazza meg a 34. Cikk szabálya.

Arra a kérdésre, hogy milyen okmányokat kell átadni, az Egyezmény nem válaszol, nem is válaszolhat, értelemszerűen ennek a szerződésből kell kiderülnie. Nyilvánvalóan idetartoznak a különféle árupapírok, amelyek a vevő részére az áru feletti rendelkezést lehetővé teszik (pl. hajóraklevél, közraktári jegy), a 32. Cikk (1) bekezdésében említett, az áru azonosítására szolgáló okmányok, az áru biztosításával kapcsolatos okmányok, minőségi tanúsítványok, származási jegy, technikai dokumentáció stb.[2] Megjegyzendő, hogy a nemzetközi kereskedelemben alkalmazott szokványok némelyike felsorolja az átadandó okmányokat[3], ha az adott szokvány alkalmazásra kerül, a 34. Cikk szempontjából figyelembe veendő.

Ugyancsak a szerződés irányadó abból a szempontból is, hogy az okmányokat mikor, hol, illetve milyen formában (pl. hány példányban) kell átadni. Az áru szolgáltatásának ideje és helye nem feltétlenül kell hogy egybeessen az okmányokéval. Ha a szerződés erről hallgat, és sem a szokványok, sem pedig a szokások nem segítenek, a jóhiszeműség elvére figyelemmel az eladónak az

[1] A magyar fordítás pontatlan. Az angol szövegben „unreasonable inconvenience or unreasonable expense" kifejezés szerepel, amit szó szerint megismétel a 37. és a 86. Cikk (2) bek.-e, míg a 48. Cikk (1) bek.-e a kifejezés első részét („unreasonable inconvenience") használja. A magyar fordítás ehhez képest a jelen Cikkben „indokolatlan kellemetlenség vagy ésszerűtlen költség", a 37. Cikkben „ésszerűtlen kényelmetlenséget, illetve költséget", a 86. Cikk (2) bek.-ében „aránytalan nehézség vagy ésszerűtlen kiadás", a 48. Cikk (1) bek.-ében „ésszerűtlen kényelmetlenséget" fordulatokat használja. Aligha kell magyarázat ahhoz, hogy miért kell egy nemzetközi egyezményt pontosan, az ismétlődő kifejezésekre azonos szavakat használva fordítani! A nézetünk szerint helyes fordítás az „ésszerűtlen kényelmetlenség vagy ésszerűtlen költség" kifejezés.

[2] Off. Rec. 31., Enderlein, in: NDK, 83.

[3] Ld. az Incoterms CIF A. 5., 7., 11. és 12. Cikkeit.

okmányokat úgy és akkor kell átadnia, hogy a vevőnek módjában álljon az árut a megérkezéskor a fuvarozótól átvennie.[4]

2. A 30. és a 34. Cikkből következően az eladó *szerződésszegést* követ el, ha az okmányok átadására vonatkozó kötelezettségét nem, vagy nem megfelelően teljesíti. Aláhúzza a kérdés fontosságát a 34. Cikk azzal is, hogy a nem szerződésszerű áru idő előtti szolgáltatására vonatkozó 37. Cikkel egybehangzó szabályt állapít meg az idő előtt átadott okmányok hiányosságainak pótlására, illetve kiegészítésére. Az eladó az okmányok átadására előírt teljesítési határidő lejártáig a hiányosságokat saját elhatározásából pótolhatja, korlátot csak a vevőnek okozott „ésszerűtlen kényelmetlenség vagy költség" képez. Ez lesz a helyzet, ha továbbeladás során a vevő már az okmányokat is tovább adta, különösen ha az okmányok visszahívása olyan költségekkel jár, amelyek megelőlegezése a vevőtől nem várható el.[5] Ilyen akadály hiányában az eladó szabadon dönt az okmányok hiányosságainak kijavításáról, kicseréléséről, egyes adatok kiigazításáról. A vevő számára kizárólag az eredmény, a hibátlan és teljes dokumentáció időben történő kézhezvétele az érdekes.

A *teljesítési határidő lejárta után* a helyzet változik, a 47. Cikk alapján a vevő póthatáridőt állapíthat meg az eladó kötelezettségeinek szerződésszerű teljesítésére, ideértve természetesen az okmányok hiánytalan átadását is. A 48. Cikk (1) bekezdése értelmében továbbá az eladó jogosult — saját költségén — kötelezettségeinek utólagos pótlására, ami szintén vonatkozik az okmányok szolgáltatására. Ha pedig az okmányok átadásának elmaradása alapvető szerződésszegésnek minősül, a vevő a 49. Cikk (1) a/ pontja szerint elállhat a szerződéstől. Ugyanehhez van joga a póthatáridő eredménytelen eltelte esetén is, a 49. Cikk (1) b/ pontjának megfelelően[6].

A 34. Cikk nem korlátozza az eladónak az 58. Cikk (1) bekezdésén alapuló azon jogát, hogy az okmányok átadását a *fizetéstől tegye függővé*. Figyelemmel kell azonban lenni arra, hogy az 58. Cikk az okmányok szűkebb körét fogja át, mint a jelen Cikk[7].

3. A 34. Cikk utolsó mondata értelmében a vevő akkor is jogosult az általános szabályok alapján (74—77. Cikk) *kártérítést* követelni, ha az eladó a még számára nyitva álló teljesítési határidőn belül végzi el az okmányok hiányosságainak pótlását[8].

[4] Lando, in: Bianca—Bonell, 266. Ehhez jegyzi meg a titkársági kommentár, hogy az okmányok átadásának rendes körülmények között úgy kell megtörténnie, hogy a vevő a birtokbavétel mellett időben elvégeztethesse a vámeljárást, sőt ha szükséges, kifogással élhessen az eladó vagy a biztosító ellen; Off. Rec. 31. A jóhiszeműség kérdéséhez ld. a 7. Cikk 4. pontját. Mindenesetre az eladótól elvárható, hogy amennyiben a szerződés vagy a vevő értesítése alapján nem tudja eldönteni, hova küldje az okmányokat, lépjen rövid úton érintkezésbe a vevővel (telexen, telefaxon, telefonon), és ha nincs válasz vagy ez nem lehetséges, küldje azokat a vevő címére.

[5] Enderlein, in: NDK, 84.

[6] NSZK, 84.

[7] Ld. erről részletesen az 58. Cikk 4. pontját.

[8] Ld. még az áru idő előtti szolgáltatásáról szóló és a jelen Cikk párjaként megfogalmazott 37. Cikket.

II. FEJEZET

AZ ÁRU SZERZŐDÉSSZERŰSÉGE ÉS HARMADIK SZEMÉLY IGÉNYEI

35. Cikk

(1) Az eladó köteles az árut a szerződésben meghatározott mennyiségben, minőségben és leírás szerint, valamint a szerződés előírásainak megfelelően tárolt, illetve csomagolt módon szolgáltatni.

(2) Ha csak a felek másként nem állapodtak meg, az áru csak akkor szerződésszerű, ha

a/ alkalmas azokra a célokra, amelyekre más azonos fajtájú árukat rendszerint használnak;

b/ alkalmas bármely olyan meghatározott célra, amelyet a szerződés megkötésének időpontjában kifejezetten vagy hallgatólagosan az eladó tudomására hoztak, kivéve, ha a körülmények arra utalnak, hogy a vevő nem bízott, vagy ésszerűtlen lett volna, hogy bízzon az eladó szakismeretében és véleményében;

c/ rendelkezik azokkal a tulajdonságokkal, amelyeket az eladó a vevőnek mintaként, illetve modellként bemutatott;

d/ az azonos fajtájú áruknál szokásos, vagy ilyenek hiányában az áru megőrzésére és megóvására alkalmas módon tárolták, illetve csomagolták.

(3) Az előző bekezdés a/—d/ pontjai alapján az eladó nem felel az áru bármely fogyatékosságáért, ha erről a szerződés megkötésének időpontjában a vevő tudott, vagy tudnia kellett.[1]

---

1. A 35. Cikk az Egyezmény egyik kulcsfontosságú rendelkezése, amely azt hivatott szabályozni, hogy az áru mikor tekinthető *szerződésszerűnek*. Az (1) bekezdés szerint a szerződésszerűség a *felek megállapodásától* függ, pontosabban szólva a szerződés rendelkezéseinek kell előírni az áruval szemben támasz-

[1] Fordítási problémák:

— az (1) bek. a „description" kifejezést helyesen „leírás"-nak fordítja, az angol szöveg ugyanezt a szót használja utóbb a (2) bek. a/ pontjában, a magyar szövegben itt már a „fajta" szó szerepel;

— a (2) bek. b/ pontjában a „judgement", „appréciation", „Urteilsvermögen" nem véleményt jelent, hanem ítéletet, megítélést;

— a (2) bek. c/ pontjában a magyar szöveg értelmetlen, mert úgy szól, mintha a tulajdonságok jelentenék a mintát vagy a modellt, holott a mintaként vagy modellként bemutatott áru tulajdonságaival kell a szolgáltatott árunak rendelkeznie („possess the qualities of goods..");

— a (3) bek.-ben nem „tudnia kellett", hanem „nem lehetett ismeretlen", ld. erről a 8. Cikk 1. jegyzetét.

tott azokat a követelményeket, amelyek betartása esetén az áru nem kifogásolható. A (2) bekezdés négy pontban foglalja össze a *szerződésszerűség kritériumait* arra az esetre, ha a felek szerződésükben ebben a kérdésben nem állapodtak volna meg, míg a (3) bekezdés *mentesíti az eladót* a nem szerződésszerű áru szolgáltatásának jogkövetkezményei alól, ha a vevőnek az áru fogyatékosságairól a szerződés megkötésekor tudomása volt.

2. Az (1) bekezdés megszabja a *szerződésszerűség feltételeit*, az árunak meg kell felelnie a szerződésben meghatározott minőségnek és mennyiségnek, a szerződésben adott leírásnak, továbbá be kell tartani az áru csomagolására és tárolására vonatkozó szerződéses rendelkezéseket. Következik mindebből, hogy az Egyezmény szerint az áru szerződésszerűsége a felek megállapodásától és nem egy külső, objektív mércétől függ. Más kérdés természetesen, hogy a felek gyakran utalnak a minőség megállapítása érdekében valamilyen szabványra vagy más előírásra, ezek azonban a szerződéses megállapodás részeként, a szerződés erejénél fogva lesznek az árura alkalmazandók. A szerződésszerűség megállapításával kapcsolatos viták során ezért igen nagy jelentősége lehet a szerződés, illetve az egyes nyilatkozatok értelmezésének (8. Cikk), és a feleket kötő, illetve a szerződésre hallgatólagos megállapodásként alkalmazni rendelt szokásoknak (9. Cikk).[2] A (2) bekezdésben adott felsorolás csak az előbbiek hiányában válik az áru szerződésszerűsége szempontjából mérvadóvá.[3]

Az árunak a szerződésben adott *leírása* valójában kettős értelmű, jelenti egyrészt az áru megjelölését, de ezáltal egyben meghatározza az eladó konkrét kötelezettségeit is, a leírás ebben az értelemben gyakorlatilag magában foglalja az áru mennyiségi és minőségi jellemzőit. Ha pl. a vevő által tett ajánlat utal egy hirdetésre, amely az áru minőségi jellemzőit is tartalmazza, és a szerződés az ajánlatnak megfelelő tartalommal jön létre, akkor az eladó köteles a szerződésben adott leírás szerinti (azaz a reklámban közzétett tulajdonságokkal rendelkező) áru szállítására.[4]

Mint arról korábban már szó volt, az Egyezmény a ULIS-tól eltérően szolgáltatásnak tekinti a nem szerződésszerű áru szállítását,[5] egyben biztosítva a vevőnek az eladó szerződésszegése esetére rendelkezésre álló jogi eszközök igénybevételét (45. Cikk). A nem szerződésszerű áru szállítása ezáltal az Egyezményben a *szerződésszegés egységes kategóriájává* vált, az egyetlen megkülönböztetés az alapvető és nem alapvető szerződésszegés között húzódik.

Az Egyezmény megoldása megítélésünk szerint igen jelentős előrelépést jelent a ULIS-hoz képest, de egyben felvet néhány, a gyakorlat által még tisztázandó kérdést. A ULIS 33. Cikk (1) bekezdése ugyanis hat pontban

[2] Bianca, in: Bianca—Bonell, 272., Enderlein, in: NDK, 85., Honnold, 251—252.

[3] A gondolat, hogy az árunak meg kell felelnie a szerződésben rögzített megállapodásnak, alapjában egyetlen jogtól sem idegen, ahogy azonban az Egyezmény fogalmaz, leginkább az *angol—amerikai* jogfelfogásnak felel meg. Vö. a S/G 13—15. Cikkével és a UCC 2—313 — 2—315. Cikkével.

[4] Bianca, in: Bianca—Bonell, 273.

[5] Ld. a 30. Cikk 3. pontját.

sorolta fel azokat a tényállásokat, amelyek esetén az eladó nem teljesítette szolgáltatási kötelezettségét, miután nem szerződésszerű árut szállított. Ezek az esetek részben mennyiségi hiányt, részben a minőségi hiba különféle variánsait jelentették, de idetartozott a b/ pont kifejezett rendelkezése alapján az *aliud* szolgáltatás is. Utóbbinak ebbe a körbe történő bevonása önmagában igen fontos fejleménye volt az egységes szerződésszegési fogalom kialakítására irányuló törekvéseknek, annál több nehézséget okozott viszont, hogy a minőségi hiba és az aliud szolgáltatás jogkövetkezményei részben eltértek egymástól (ULIS 36. Cikk), ezért a jól ismert elhatárolási problémák tovább éltek.[6]

Az Egyezmény az aliud szolgáltatást külön nem említi, mivel a 35. Cikk pozitív megfogalmazásába (mit kell szolgáltatni) külön nevesítve nem is férne be. Másrészt az egyértelmű, hogy a szerződésben meghatározottól eltérő áru szolgáltatása a szerződésszerűség követelményének megsértését jelenti, ezért több szerző, megítélésünk szerint nagyon helyesen, arra a következtetésre jutott, hogy függetlenül az eltérés mértékétől, a nem szerződésszerű áru szolgáltatása csak egységesen ítélhető meg, és nem lehet a szerződésben meghatározott árutól eltérő, más áru szállítását ebből a körből kivenni.[7] Az ellenvélemény szerint különbséget kell tenni a hibás áru és a megállapodottól teljesen eltérő áru között, az utóbbit nem lehet szolgáltatásnak tekinteni.[8]

A kérdés gyakorlati jelentősége a 38. és 39. Cikkek kapcsán jelentkezik, amelyek alapján a vevő köteles az árut a lehető legrövidebb időn belül megvizsgálni és a hibáról az eladót ésszerű időn belül értesíteni, különben elveszti azt a jogát, hogy az áru hibájára hivatkozzék. Az az álláspont, amely a teljesen más áru szállítását nem tekinti szolgáltatásnak, a kifogásolási kötelezettség és az ennek elmulasztásával járó jogvesztés alól a vevőt mentesíti, mivel nem kapott szolgáltatást. Úgy gondoljuk azonban, hogy az első vélemény a helytálló, a vevőtől elvárható, hogy aliud esetén is éppen úgy értesítse az eladót, mint hibás áru szolgáltatásakor, és ha ezt nem teszi, akkor viselje ennek következményeit. Nem véletlen, hogy elsősorban német szerzők tiltakoznak a megkülönböztetés ellen, mert aki egy kicsit is ismeri a *német* jogban az erről a kérdésről folytatott évtizedes vitákat, az tudja, hogy életveszélyes belemenni a „peius vagy aliud" kérdésébe.[9] Ha az eladó rosszhiszeműen szolgáltatott mást, mint ami a szerződésben előírásra került, akkor a vevőt a 40. Cikk alapján a jogvesztés nem fenyegeti, egyéb esetekben viszont a 35. Cikk (1) bekezdéséből nem is vezethető le más, mint az, hogy az aliud áru szolgáltatása is a szerződésszerűség követelményét sérti, ezért a többi esettel azonos elbírálás alá esik.

[6] Dölle, 271.

[7] Schlechtriem, 56—57., Huber, 483., Welser, in: Doralt, 111., Lüderitz, 185., Enderlein, in: NDK, 85.

[8] Bianca, in: Bianca—Bonell, 273., a titkársági kommentárra hivatkozva (Off. Rec., 29.), határvonalat húz a szerződésben kikötött és az ettől teljesen eltérő áru szállítása között, mondván, a nemzetközi kereskedelem igényei nem indokolnak olyan szélsőséges álláspontot, amely szolgáltatásként fogja fel az aliud árut is.

[9] Schlechtriem, in: Parker, 6—12 — 6—13., aki a titkársági kommentár álláspontját teljesen elhibázottnak és veszélyesnek tartja.

3. Amennyiben a felek az áru tulajdonságairól, a csomagolás és tárolás kérdéséről *nem állapodnak meg* a szerződésben, belépnek a (2) bekezdés rendelkezései. Az a/ pont szerint az áru akkor szerződésszerű, ha megfelel annak a célnak, amire a szerződésben adott leírás szerinti árukat rendszerint használni szokták. Ez a szabály tipikusan *angol* gyökerű, a Sale of Goods Act 14. Cikk (2) bekezdése beleértett lényeges feltételként (implied condition) írja elő az áru forgalomképességét (merchantable quality), amely az S/G 14. Cikk (6) bekezdése értelmében azt jelenti, hogy az árunak alkalmasnak kell lennie arra a célra, amelyre ilyen fajtájú árukat rendszerint vásárolják, feltéve, hogy ez ésszerűen elvárható az áruról adott leírásból, az árból (amennyiben az lényeges), valamint más lényeges körülményből.[10] Az árunak tehát rendelkeznie kell az átlagos tulajdonságokkal és mentesnek kell lennie olyan hibáktól, amelyek normális körülmények között az adott árunál nem várhatók el. Azt is mondhatnánk, hogy itt az átlagos minőségről van szó, ez azonban nem teljesen helytálló.[11] Pontosabb meghatározás hiányában azt lehet csak mondani, hogy a minőségnek az adott árufajtánál szokásos tűréshatárok között maradva jónak kell lennie és nem lehet nyilvánvalóan rosszabb, mint az átlagos minőség. Figyelembe kell venni az eset körülményeit, különösen azt, hogy az adott árért ésszerűen mi várható el.[12] A mérlegelendő körülmények közé feltétlenül beletartozik az is, hogy a vevő milyen országban kívánja az árut használni, feltéve, ha erről az eladónak tudomása volt.[13]

4. A *szokásos használat* megkülönböztetendő a b/ pont alá tartozó *meghatározott (különleges) célra történő használattól.* Ha a vevő tájékoztatta az eladót arról, hogy az árut milyen célra kívánja használni (anélkül, hogy ehhez képest külön minőségi előírásokban állapodtak volna meg), az áru a b/ pont alapján csak akkor szerződésszerű, ha alkalmas az adott célra történő használatra. Az Egyezmény azonban itt további feltételeket is előír. Az egyik a tájékoztatás időpontja. A szöveg „a szerződés megkötésének időpontjában" kifejezést használja, következésképpen az eladó nem köteles az ennél az időpontnál később tett közlés figyelembevételére. Ugyanakkor véleményünk szerint a fenti kifejezés tágan értelmezendő, azaz amennyiben a vevő a szoros értelemben vett szerződéskötést megelőzően, az előkészítő tárgyalások során tájékoztatja felhasználási szándékáról az eladót, ez elegendő lesz akkor is, ha a szerződés

[10] A forgalomképesség, mint követelmény, már a S/G 1893-ban megjelent (14. Cikk (2) bek.), de meghatározás nélkül. A forgalomképesség tartalmát, amit a S/G 1979 rögzít, a bírói gyakorlat alakította ki. Lényegében ugyanígy fogalmaz a UCC 2—314. Cikk (2) bek. a/ és c/ pontja is.

[11] Erre utal Enderlein, in: NDK, 85., hivatkozva az 1968/1975. évi ÁSZF 15. Cikkére (ld. az 1968/1988. évi ÁSZF 19. Cikkét). Bianca, in: Bianca—Bonell, 274. és 280—281. említi a konferencián elutasított kanadai javaslatot, amely az átlagos minőség követelményét is tartalmazta. A probléma azokra a nemzeti jogokra vezethető vissza, amelyek szerint eltérő rendelkezés hiányában az átlagos minőség az előírt (BGB 243. §, HGB 360. §, OR 71. § (2) bek., UCC 2—314. Cikk (2) bek. b/ pont). Más jogokban viszont ez nem tartozik a forgalomképesség fogalmába, ld. az angol jogot, Benjamin, 456—457., Chalmers, 103—105. A kérdés összehasonlító elemzéséhez ld. Rabel, II. 163—166. Ld. még ehhez alább a 8. pontot.

[12] Bianca, in: Bianca—Bonell, 281.

[13] Schlechtriem, in: Parker, 6—21.

megkötésekor a tájékoztatás megismétlésére nem kerül sor.[14] Nincs szükség arra sem, hogy a szándékot kifejezetten hozzák az eladó tudomására, megtehető ez hallgatólagosan is, de a közlésnek célzatosnak kell lennie, hogy az eladó ennek megfelelő árut szolgáltasson[15].

A *nem szakember eladó védelmét* szolgálja a b/ pont utolsó fordulata, a vevő nem hivatkozhat arra, hogy az áru nem szerződésszerű, mert nem felel meg az eladóval közölt speciális célnak, feltéve, ha tudta vagy tudnia kellett volna, hogy az eladó nem szakember és ezért ésszerűen nem bízhatott annak szakismeretében és ítéletében. Két dologra kell ezzel kapcsolatban felhívni a figyelmet. Az egyik, hogy ilyen esetben belép az a/ pont szabálya, azaz az eladó a szokásos használatra alkalmas áruval kötelezettségeinek — a szerződésszerűség tekintetében — eleget tesz. A másik, hogy ha a felek a szerződésben a speciális cél mellett az annak elérését biztosító minőségi paraméterekben is megállapodtak, akkor az eladó nem hivatkozhat arra, hogy nem szakember, mert ekkor már a 35. Cikk (1) bekezdésének általános szabálya érvényesül. A b/ pont e rendelkezésének alkalmazásához továbbá szükséges, hogy a körülményekből megállapítható legyen, a vevő nem bízott az eladóban, az viszont érdektelen, hogy az eladó hangot adott-e ítéletének vagy sem[16].

Tekintettel arra, hogy a vevő a b/ pont szabálya szerint a szakember eladóban megbízhat, felmerül a kérdés, terheli-e vajon az eladót *figyelmeztetési kötelezettség*, ha a vevő olyan célra kívánja az árut felhasználni, amelyre saját ismeretei szerint alkalmatlan lesz. Az Egyezmény erről hallgat, de úgy véljük, hogy elfogadható az az érvelés, amely szerint az eladót a jóhiszeműség elvére tekintettel terheli egy ilyen természetű kötelezettség,[17] annál is inkább, mert következik mindez magából a b/ pont szövegének értelmezéséből is. Ha az eladó ti. szakember, akiben a vevő megbízik, akkor ebbe beletartozik, hogy az eladó felhívja a vevő figyelmét arra, amit szerződéses partnere nem, vagy rosszul tud.

5. A c/ pont nem igényel hosszabb kommentárt, az áru akkor szerződésszerű, ha megfelel a vevőnek bemutatott *mintának*, illetve *modellnek*. A minta vagy modell rendelkezésre bocsátása egyben az a/ és b/ pont kizárását is jelenti. Ha azonban a felek úgy állapodnak meg, hogy az átadott minta csak meghatározott tulajdonságok illusztrálására szolgál, azaz a szolgáltatandó árunak csak részben kell megfelelnie a mintának, a szerződés megelőzi az Egyezményt, és az áru szerződésszerű, ha a mintának csak az előírt részben felel meg.[18] Másrészt viszont amennyiben a mintát vagy a modellt a vevő adja át az eladónak, azzal, hogy ennek megfelelő árut kell majd szolgáltatni, akkor — értelemszerűen — már nem a c/, hanem a b/ pont szabálya lesz irányadó.

6. A nemzetközi kereskedelmi gyakorlatban általános, hogy — kifejezett

[14] Közvetetten uí. Enderlein, in: NDK, 85.
[15] Huber, 480., Svájc, 789.
[16] Enderlein, in: NDK, 85. A szabály angol—amerikai gyökereihez ld. a S/G 14. Cikk (3) bek.-ét és a UCC 2—315. Cikkét.
[17] Schlechtriem, 57.
[18] Bianca, in: Bianca—Bonell, 276.

ellentétes megállapodás hiányában — az eladónak kell az áru *csomagolásáról* gondoskodnia. A d/ pont nem is magát a csomagolás kötelezettségét írja elő, hanem azt, hogy az áru nem szerződésszerű, ha nincs megfelelően csomagolva. *Enderlein* szerint a szokásos, illetve a megóvásra alkalmas csomagolás követelménye az eladót mindenképpen terhelő minimum, ha az eladó szükségesnek látja, ennél nagyobb biztonságot nyújtó, a fuvarozás körülményeit (időjárási viszonyokat, fuvareszközt, a fuvarozás időtartamát, az átrakodások számát) jobban figyelembe vevő csomagolást is alkalmazhat.[19]

Ami végül az áru *tárolását* illeti, ennek alapján az eladó arra köteles, hogy mindaddig, amíg a vevő az árut át nem veszi, azt a megfelelő gondossággal és szakszerűséggel tárolja, ami másik oldalon természetesen nem zárja ki a vevő átvételi késedelme esetén az eladó raktározási költségeinek megtérítését.

A csomagolás és tárolás alapvetően az adott árufajtánál szokásoshoz igazodik, ha ez nem állapítható meg, akkor az eladónak az áru megőrzésére és megóvására alkalmas módszereket kell alkalmaznia.

7. A (3) bekezdés a *magyar* jogban is ismert gondolatot fogalmazza meg, *mentesül az eladó* a (2) bekezdés a/—d/ pontjaiban meghatározott követelmények nem teljesítése miatt ellene támasztható igények alól, ha a vevő az áru fogyatékosságát a szerződés megkötésekor ismerte, vagy az nem lehetett számára ismeretlen.[20] A szabály alapjául az a feltevés szolgál, hogy a vevő, aki a szerződés megkötésekor tisztában volt az általa megvásárlandó áru hibáival (mert az eladó felhívta rá a figyelmet vagy ettől függetlenül is megvizsgálta az árut és észlelte a hibákat), úgy állapodott meg az eladóval, hogy az árut az adott — hibás — állapotban kívánja megvenni. Ezzel egyenlő megítélés alá esik az is, ha a vevőnek fel kellett volna ismernie a nyilvánvaló hibát („az nem lehetett számára ismeretlen"), de ez nem történt meg, mert nem számolt a körülményekkel (pl. használt áru vételekor)[21]. Ezzel kapcsolatban felmerült, hogy van-e olyan kötelezettsége a vevőnek, hogy — amennyiben módjában áll — vizsgálja meg az árut már a szerződéskötést megelőzően. Az igenlő nézet szerint, ha az eladó ezt felajánlja, de a vevő visszautasítja, akkor utóbb nem hivatkozhat arra, hogy nem ismerte az áru fogyatékosságait. A vizsgálat az adott kereskedelmi ágban szokásos és a körülményeket is figyelembe vevő körben és részletességgel végzendő el, amiből az következik, hogy a vevő nem köteles az áru speciális elemzésére, szakértői vélemények beszerzésére, az eladó felel azokért a rejtett hibákért, amelyek feltárása az adott ágazatban és az adott körülmények között szokatlan vizsgálati, ellenőrzési módszereket követelne[22].

Nem értünk egyet a (3) bekezdés fenti értelmezésével, amely a vevő terhére

[19] Enderlein, in: NDK, 86.

[20] Vö. a Ptk. 305. § (3) bek.-ével. Ui.: OR 200. § (1) bek., C. c. 1642. Cikk.

[21] A „nem lehetett számára ismeretlen" a vevő súlyos gondatlanságát jelenti, Enderlein, in: NDK, 86. Ui. a ULIS-szal kapcsolatban Dölle, 280., Bess, 75. és Graveson, 74., aki szerint a „nem lehetett számára ismeretlen" a culpa lata eseteit jelenti, míg a „tudnia kellett" átfogja a culpa levis körét is. Ld. ehhez a 8. Cikk 1. jegyzetét.

[22] Bianca, in: Bianca—Bonell, 278—279.

egyoldalú, általános megvizsgálási kötelezettséget teremtene, még a szerződés létrehozatala előtt. Ha az eladó fel is ajánlja az áru megvizsgálását, a vevő ezt megteheti, ami a (3) bekezdés szerint természetesen befolyásolhatja az eladó felelősségét, de nincs olyan szabálya az Egyezménynek, amely a vevőt erre kötelezné, és előírná jogvesztését, ha az eladó felszólításának nem tesz eleget. A (3) bekezdésből tehát nem következik a vevőnek a szerződés megkötése előtti megvizsgálási kötelezettsége. Más kérdés, ha az adott ágazatban ismert erre vonatkozó megfelelő szokás vagy a felek között kialakult ilyen értelmű gyakorlat, de ebben az esetben a 9. Cikk alapján kifejezett vagy hallgatólagos szerződéses megállapodásról és nem az Egyezmény közvetlen rendelkezéséről van szó.

A fentiek alól kivételt képez az az eset, amikor a körülményekből, illetve magából az Egyezményből a vevő megvizsgálási kötelezettsége levezethető. A gyakorlatban leginkább előforduló eset a minta szerinti vétel, ha a minta része az eladó ajánlatának. A ULIS 36. Cikke a jelen Cikk (3) bekezdésének megfelelő szabályát a mintára vagy a próbaként megküldött árura nem terjesztette ki, a vevő ilyenkor, a hiba ismerete ellenére is megtartotta az áru nem szerződésszerű voltából eredő jogait. Az Egyezmény ezen a ponton eltért a ULIS-tól és egységes szabályt adott[23], a (3) bekezdés tekintetében nem különbözteti meg a minta utáni vételt. A (2) bekezdés c/ pontja nem tesz különbséget aszerint, hogy a vevő a mintát mikor kapja. Az esetek többségében nyilván a szerződés megkötése előtt, hiszen éppen a minta alapján dönt az ügylet létrehozataláról. Következésképpen, ha a vevő a megküldött mintát nem kifogásolja, és az ajánlatot elfogadja, akkor az eladó kötelezettsége a mintának megfelelő áru szolgáltatása, a vevő nem lesz jogosult arra, hogy a mintától eltérő minőségű árut követeljen, és a mintának megfelelő áru miatt kifogást érvényesítsen.

Az Egyezmény hallgat arról, hogy miként ítélendő meg az *eladó rosszhiszeműsége*. A kérdés csak akkor merül fel, ha a vevő a hibát ismerte, vagy nem lehetett számára ismeretlen, különben az eladó felelőssége az általános szabályok alapján mindenképpen megáll. Feltehető a kérdés úgy is, hogy terheli-e az eladót felvilágosítási kötelezettség az eladásra kínált áru hiányosságai tekintetében. A jóhiszeműség elvéből egy ilyen kötelezettség levezethető, de ettől függetlenül is, miután a főszabály az, hogy a hibákért felelni kell, és ez alól kivétel a (3) bekezdés szabálya, a rosszhiszemű, vagy netán csalárd eladó nem mentheti ki magát a vevő gondatlanságára hivatkozva.[24]

A (3) bekezdés szövegéből egyértelmű, hogy csak a (2) bekezdés a/—d/ pontjaira vonatkozik, tehát azokra az esetekre, amikor a felek a szerződésben az áru minőségéről, illetve csomagolásáról és tárolásáról nem állapodtak meg. Az (1) bekezdésre a (3) bekezdést nem lehet alkalmazni, ami azt jelenti, hogy amennyiben a szerződés minőségi előírásokat tartalmaz, amelyeknek az áru nem felel meg, a szolgáltatás mennyiségileg hiányos, vagy aliudnak minősül, az eladó a (3) bekezdés alapján nem mentesülhet. Ebben a vonatkozásban

[23] A ULIS 36. Cikkének kritikájára ld. Dölle, 279.

[24] Hasonló eredményre jut Welser, in: Doralt, 110. Ld. még a 40. Cikk 3. pontját.

gyakorlatilag csak a minőségi hibák jönnek számításba, nem valószínű, hogy a vevő a szerződéskötéskor már tudja, hogy eltérő mennyiségű vagy fajtájú árut fog kapni. *Enderlein* ugyan ez utóbbi két eset kivételes előfordulásakor a (3) bekezdést analógia alapján megállapíthatónak tartja, úgy véljük azonban, hogy ez nem fogadható el. A mennyiségben és az áru fajtájában ugyanis mindig meg kell állapodni a szerződésben, a (2) bekezdés ezért nem tartalmazza ezt a két esetet, nem pedig azért, mert előfordulásuk valószínűsége csekély.[25] A (3) bekezdésnek a (2) bekezdés eseteire történő korlátozása mögött az a gondolat rejlik, amely különböztet a *szerződéses ígéret* és az ennek hiányában a minőséget előíró *törvényi rendelkezések* között, nagyobb súlyt adva az előbbinek.[26]

Nem mentesül végül az eladó akkor sem, ha a vevő a hibát ismerte ugyan, de a szerződés megkötésekor olyan nyilatkozatot tett, amelyben hibátlan árut követelt. Ha az eladó a szerződést ilyen körülmények között is megköti, akkor a szerződés tartalmazza a *minőségben való megállapodást* és az (1) bekezdés alapján az eladónak ennek megfelelően kell szolgáltatnia.

8. Egy szempontból vizsgálandó még a (2) és a (3) bekezdés közötti viszony. A (2) bekezdés a/ pontja, mint arról korábban, a 3. pontban szó volt, az áru forgalomképességét, másképpen a *kereskedelmi minőség* fogalmát veszi alapul. Ha az árura eltérő szerződéses rendelkezés hiányában ez a pont alkalmazandó, és az áru ehhez képest hibás, azaz nem használható arra a célra, amire rendszerint használni szokták, de az eladó a tárgyalások során *kizárta* az áru minőségéért való *felelősségét*, akkor kérdéses lehet, hogy nem lép-e be a (3) bekezdés eladót mentesítő szabálya. Lehet ugyanis akként érvelni, hogy a felelősségkizárás tudomásulvétele egyben az áru fogyatékosságának, pontosabban a fogyatékosság lehetőségének a tudomásulvételét is jelenti, a kereskedő gondosságával eljáró vevő ezt nem hagyja szó nélkül és jogfenntartó nyilatkozatot téve állapodik meg az eladóval, ha pedig erre nem kerül sor, akkor a következményeket neki kell viselnie, mert olyan helyzet adódik, amikor a hiányosság a vevő számára „nem lehetett ismeretlen".

Nézetünk szerint ez a gondolatmenet nem helytálló. Először is a (3) bekezdés nem az előzőekben vázolt esetkörre szól. A szabály azt a célt szolgálja, hogy ha a vevő az áru fogyatékosságainak ismeretében köti a szerződést, utóbb ne érvényesíthessen igényt az eladóval szemben, mert a szerződés a fogyatékos állapotban lévő árura kötődött. A pozitív, tényszerű ismerettel egy tekintet alá esik, ha a vevő súlyosan gondatlan (pl. meg kellett volna vizsgálnia az eladó által küldött mintát, de elmulasztotta).[27]

Másodszor: magával a felelősség kizárásával az Egyezmény nem foglalkozik, arról, hogy érvényesen megtehető-e, a 4. Cikk a/ pontja alapján a nemzetközi magánjog szabályai által kijelölt nemzeti jog dönt. Ha az eladó az alkalmazandó jog alapján kizárhatja felelősségét, akkor ezzel módosul a vevő részére az Egyezményben megállapított igényrendszer is, ennek alapját a felek szerződé-

[25] Enderlein, in: NDK, 86.

[26] Bianca, in: Bianca—Bonell, 280. A megkülönböztetés ellen Welser, in: Doralt, 108—109. Bizonytalan Huber, 479, azzal azonban, hogy a szöveget nem lehet eltérően értelmezni.

[27] Ld. a 21. jegyzetet.

ses megállapodása és az ebben a vonatkozásban a megállapodás érvényességét biztosító nemzeti jog, nem pedig a jelen Cikk (3) bekezdése képezi.

Harmadszor: amiről itt szó van, az lényegében nem más, mint a nemzetközi kereskedelemben elég gyakori, ún. *„tel quel"* klauzulával kötött szerződés.[28] Az eredetileg francia tengeri kereskedelemből származó kikötés az áru minőségében bizonytalan eladót védi (pl. továbbeladásra vásárolt áru eladása esetén), mert mentesíti az alól, hogy átlagos minőségű árut kelljen szolgáltatnia. Nincs azonban arról szó, mintha az eladó a „tel quel" klauzula alapján jogosult lenne olyan áru szolgáltatására, amely nem forgalomképes, az árunak *ezt a szintet mindig el kell érnie*[29].

---

36. Cikk

(1) A szerződéssel és az Egyezménnyel összhangban, az eladó felel az áru minden olyan fogyatékosságáért, ami a kárveszélynek a vevőre való átszállása idején megvolt, még akkor is, ha a fogyatékosság csak később válik ismertté.

(2) Az eladó felel továbbá az áru bármely olyan fogyatékosságáért is, ami az előző bekezdésben megjelölt időpont után keletkezik és ami annak a következménye, hogy valamely kötelezettségét megszegte, ideértve azt a jótállási kötelezettségét is, hogy az áru meghatározott ideig megfelel szokásos rendeltetésének, vagy valamely különös célnak, illetve megtartja meghatározott minőségét vagy jellemzőit.[1]

---

1. A 36. Cikk az áru szerződésszerűségének feltételeiről rendelkező 35. Cikkhez kapcsolódik. (1) bekezdése mindenekelőtt a 35. Cikk (1) bekezdését teszi teljessé. Míg az utóbbi azt mondta ki, hogy az eladó köteles szerződésszerű árut szolgáltatni, addig a jelen Cikk (1) bekezdése azt rögzíti, hogy az eladó, amennyiben a szerződésszerű áru szolgáltatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget, *felelős* lesz. Meghatározza továbbá az (1) bekezdés a felelősség szempontjából döntő *időpontot*, ami a kárveszélynek a vevőre történő átszállása. Az eladó akkor felel, ha az áru fogyatékossága ebben az időpontban már megvolt. A (2) bekezdés tágítja az eladó felelősségét, mert megvonja azt a kört, amelyen belül az eladónak a kárveszély átszállását követően keletkezett fogyatékosságokért is, tehát az (1) bekezdésen túl, felelnie kell.

[28] „Tel quel" szó szerinti fordításban annyit jelenti, hogy „olyan, amilyen".

[29] Rabel, II. 192., hivatkozással francia és német ítéletekre. A BGH egy ilyen ügy kapcsán megállapította, hogy ha magyar zöldborsót adtak el „tel quel" klauzulával, az nem lehet más fajtákkal összekevert (BGH 18. 12. 1953).

[1] Az (1) bek. magyar szövege pontatlan. E szerint az eladó felel „a szerződéssel és az Egyezménnyel összhangban". Az „összhangban" azt jelenti, hogy felelhet más alapon is (pl. valamely belső, nemzeti jog alapján), de ez a felelősség legyen „összhangban" a szerződéssel és az egyezménnyel. Az angol és a francia szövegből egyértelmű, hogy az eladó a szerződés és az Egyezmény *szerint* felel („in accordance", „conformément").

2. *Az áru fogyatékossága* alatt a szerződésszerűség megsértése, a 35. Cikkben felállított követelményektől való bármilyen eltérés értendő. Az eladó felelőssége szempontjából a kárveszély átszállásának időpontja a lényeges, a fogyatékosságnak ebben az időpontban már meg kell lennie ahhoz, hogy a vevő sikerrel léphessen fel az eladóval szemben akkor is, ha a fogyatékosságra csak később derül fény. A kárveszély átszállásának időpontját a 67—69. Cikkek határozzák meg, a 66. Cikk pedig a 36. Cikkel összhangban azt mondja ki, hogy a kárveszély átszállását követően a vevő mindenképpen köteles a vételár megfizetésére, kivéve, ha az áru megsemmisülése vagy megsérülése az eladó tevékenységének vagy mulasztásának következménye. Az Egyezmény nyitva hagyta azt, a gyakorlati szempontból igen fontos kérdést, hogy miként oszlik meg a *bizonyítási teher*, a vevőnek kell-e bizonyítania, hogy a kárveszély átszállásakor az áru már nem volt szerződésszerű, vagy az eladónak kell bizonyítania, hogy az áru ebben az időpontban szerződésszerű volt. A vélemények erősen megoszlanak, éspedig nemcsak a fenti kérdésben, hanem abban is, hogy egyáltalán az *Egyezmény körébe* tartozó kérdésről van-e szó, vagy pedig olyan eljárási problémáról, amelynek eldöntése a *mindenkor eljáró bíróság* feladata.[2]

Úgy véljük, hogy a második kérdésre adott válasz túlmegy a 36. Cikk keretein. Az Egyezmény számos olyan rendelkezést tartalmaz, ahol felmerül a bizonyítási teher problémája, anélkül, hogy a szöveg megoldást is tartalmazna. Ha mindezekben az esetekben az eljáró bíróság hazai jogára hagyatkoznánk, mondván, hogy eljárásjogi kérdésről van szó, széles körben válna bizonytalanná az egységes jog alkalmazása, amelyet pedig a 7. Cikk (1) bekezdése az Egyezmény értelmezésének egyik alapelveként írt elő.[3]

Nehezebb választ adni az első kérdésre, tehát arra, hogy kit és milyen tekintetben terhel a bizonyítás kötelezettsége. Az egyik vélemény szerint amennyiben a vevő bizonyítja a fogyatékosság tényét, akkor az eladónak kell bizonyítania, hogy az áru a kárveszély átszállásakor szerződésszerű volt, és ha ez sikeres, úgy ebben az esetben mentesül a felelősség alól.[4] Egy másik nézet a bizonyítás terhét — nemcsak a hiba ténye, hanem az időpont tekintetében is — a vevőre helyezi, részben az egyes nemzeti jogokra, részben a nemzetközi kereskedelem általános elismert elveire történő hivatkozással.[5] Magunk is az

[2] Az utóbbi álláspont feltehetően abból, a konferencia által nem elutasított angol javaslatból ered, amely a kérdést az Egyezményen kívül tartva, bírói hatáskörbe kívánta utalni. Idézi, láthatólag egyetértően, Schlechtriem, 58., 257. jegyz. Ezzel szemben Eörsi, 75. joggal hangsúlyozza, hogy az angol javaslat írásban benyújtott, de érdemben nem eldöntött indítvány volt, a konferencia hallgatása aligha értékelhető beleegyező állásfoglalásként.

[3] A többségi vélemény a kérdésnek az Egyezmény alapján történő megoldása mellett szól: Bianca, in: Bianca—Bonell, 287—288., Huber, 480., Welser, in: Doralt, 110.

[4] Huber, 479—480.

[5] Welser, in: Doralt, 110., az ABGB 932. §-ára, Bianca, in: Bianca—Bonell, 287—288., a UCC 2—607. Cikk (4) bek.-ére hivatkozással. Lényegében uí.: Honnold, 268. A jelen Cikk előzményét képező ULIS 35. Cikkéről kialakult bírói gyakorlat nem egyértelmű. A LG Darmstadt, 05. 04. 77—14 O 222/75 sz. ítéletében leszögezte, hogy a vevőnek kell bizonyítania a szerződésszerűség hiányát. Ugyanakkor egy holland ítélet (RB Arnheim 12. 08. 82—1981/431) szerint az időben megtett kifogást követően az eladónak kell a szolgáltatás hibátlanságát bizonyítania. Az ítéleteket ld.: Schlechtriem—Magnus, 229—231. és 265—267.

utóbbi állásponttal értünk egyet, nemcsak azért, mert a *magyar* bírói gyakorlat is ez,[6] hanem azért is, mert ellenkező esetben az Egyezmény felelősségi rendszerének egyensúlya borulna fel. Mint arról a 79. Cikk kapcsán részletesen szó lesz, az Egyezmény a szerződésszegésért való felelősség körét tágan szabja meg, a kimentés gyakorlatilag a vis majorra korlátozódik. Rendkívül hátrányos helyzetbe kerülne az eladó, ha még az áru szerződésszerűségét is neki kellene bizonyítania, ami a legtöbb esetben azért is jelentene nehezen áthidalható problémát, mert már nincs az áru birtokában.

3. A (2) bekezdés túllép az (1) bekezdés általános szabályán és fenntartja az eladó felelősségét akkor is, ha az áru fogyatékossága a *kárveszély átszállása után keletkezik*. Ez a bekezdés meglehetősen sok vitát váltott ki,[7] ami aligha csodálható, mert az egyes jogokban a *jótállás* és a *kellékszavatosság* fogalma és szabályozása, ha a megkülönböztetés egyáltalán ismert, erősen eltérő. A (2) bekezdés szabálya mindenesetre logikusan összefügg a 66. Cikkel, amely szerint a kárveszély átszállását követően a vevő csak akkor mentesül a vételár megfizetése alól, ha az áru megsemmisülése vagy megsérülése az eladó tevékenységének vagy mulasztásának következménye.

Annak, hogy az eladó a kárveszély átszállását követően keletkező fogyatékosságokért feleljen, feltétele valamely *kötelezettségének megszegése*. Az eladót a szerződés teljesítése során sokféle kötelezettség terheli, az eredmény szempontjából közömbös, hogy melyikről van szó. Egy látszólag mellékes, a csomagolással összefüggő előírás megsértése is eredményezheti utólag az áru meghibásodását és ezáltal az eladó felelősségének megállapítását. Véleményünk szerint a bizonyítási teher ebben az esetben is a vevőn nyugszik, azaz neki kell bizonyítania, hogy az áru fogyatékossága a kárveszély átszállását megelőzően elkövetett kötelezettségszegés eredménye.

A (2) bekezdés külön kiemeli az eladó által vállalt *jótállást*, amely arra vonatkozik, hogy az áru meghatározott ideig megfelel a szokásos rendeltetésnek vagy a vevő által közölt különös célnak, illetve megtartja meghatározott minőségét vagy jellemzőit. A jótállás ebből következően nem az Egyezmény alapján, hanem a felek külön megállapodásának eredményeként jár.[8] Jótállás esetén a bizonyítási teher megfordul[9] (jóllehet az Egyezményből hiányzik a Ptk. 248. § (3) bekezdésének megfelelő szabály), az eladó mindenképpen felel, kivéve, ha bizonyítja, hogy az áru hiányosságát a vevő (vagy egy olyan harmadik személy, akiért az eladó nem felel) szakszerűtlen cselekedetével okozta. Szakszerűtlen eljárás alatt értendő többek között az árunak az általában és az adott árunál speciálisan megkívánt szakszerűség és óvatosság figyelmen kívül hagyásával történő használata és tárolása, az eladó által adott használati utasítás figyelmen kívül hagyása.[10]

A jótállásra vonatkozó szabály enyhén szólva nem teljes, több kérdés is

[6] A Polgári Törvénykönyv magyarázata, 1410—1411, hivatkozással a Pp. 164. §-ára.
[7] Schlechtriem, 58.
[8] Enderlein, in: NDK, 87.
[9] Bianca, in: Bianca—Bonell, 287., Honnold, 268.
[10] Bianca, in: Bianca—Bonell, 287.

megválaszolatlan maradt. Az egyik, ami talán a legtöbb nehézséget okozza, hogy a szövegből nem világos, szükség van-e *kifejezett nyilatkozatra* a garancia vállalásához, avagy megtehető ez *hallgatólagosan* is. Ha az utóbbit fogadjuk el, akkor a következő kérdés, hogy mi a viszony a hallgatólagosan vállalt jótállás és az adott árunál általában elvárható használhatósági időtartam között, mivel nyilvánvaló, hogy adásvételi szerződést többnyire nem azért kötnek, hogy az áru csak a kárveszély átszállásának időpontjában legyen megfelelő. Ami a szabály kialakításának hátterét illeti, amit nem árt ebben az esetben ismerni, az Egyezmény tervezete eredetileg még meghatározott időre („specific period") kifejezetten vállalt jótállásról beszélt. Az a *pakisztáni* javaslat, amely az adott esetben ésszerű időtartamra vonatkozó hallgatólagos („implied") kötelezettségvállalás lehetőségét is beépítette volna a szövegbe, elutasításra került, ám a végleges szövegből egyrészt kimaradt a „kifejezett" szó, másrészt a „specific period" kifejezést, amely az időtartam tekintetében egyértelműen a felek megállapodását jelentette, felváltotta és fellazította a „period of time" fordulat, ami — így *Schlechtriem* — már nem egyértelmű atekintetben, hogy a felek megállapodására vagy a bíróság mérlegelésére utal, figyelembe véve ez utóbbi során az eset összes körülményét és a 8. Cikket is.[11]

Az nyilvánvaló, hogy a vevő számára teljes biztonságot az eladó kifejezett jótállási nyilatkozata nyújt, ezért csak az tanácsolható, hogy a szerződésekben erről a kérdésről nagyon világosan és egyértelműen kell rendelkezni. Úgy tűnik azonban, hogy a hallgatólagosan vállalt jótállás sem kizárt,[12] természetesen az eset körülményeiből ennek megállapíthatónak kell lennie. Ennek hiányában a vevő csak azt igényelheti, hogy az áru a szokásos ideig legyen alkalmas a normális használatra,[13] figyelemmel arra a különleges célra is, amit az eladóval a szerződés megkötésekor közölt. A szokásos vagy ésszerű használhatósági időtartamban persze megint csak a bíróságnak kell döntenie. De ha az áru ezalatt az idő alatt meghibásodik, a vevő csak akkor tud eredményesen fellépni az eladóval szemben, ha bizonyítja, hogy az áru már a kárveszély átszállásának időpontjában is fogyatékos volt, vagy hogy a hiányosságot az eladó kötelezettségszegése okozta. Függetlenül attól, hogy az adott áru esetében ténylegesen mi is a szokásos használhatóság időtartama, a vevő a 39. Cikk (2) bekezdése alapján az áru fogyatékossága címén csak az átadástól számított két évig léphet fel. Ettől eltérhet a szerződésben vállalt jótállás időtartama (rövidebb vagy hosszabb lehet), ami végső soron a leglényegesebb különbség az Egyezményben az áru szerződésszerűségéért való felelősség és a jótállás között.

[11] Schlechtriem, 58.

[12] Herber, 26., Welser, in: Doralt, 111., Honnold, 269., Loewe, 57., Svájc, 790. A magyar szerződő félnek azonban az írásba nem foglalt jótállással külön is vigyáznia kell, tekintettel a 12. Cikkre és ezzel összefüggésben a 96. Cikk alapján tett magyar fenntartásra. A kérdésről általában ld. a 12. Cikk 2. és 3. pontját.

[13] Bianca, in: Bianca—Bonell, 288—289.

37. Cikk

Határidő előtti szállítás esetén az eladó a határidő elteltéig jogosult a hiányzó részt szolgáltatni, vagy bármely mennyiségi hiányt pótolni, illetve a szerződésnek meg nem felelő árut kicserélni, vagy annak bármely fogyatékosságát orvosolni, feltéve, hogy e jogosultság gyakorlása nem okoz a vevőnek ésszerűtlen kényelmetlenséget, illetve költséget. A vevőt mindazonáltal továbbra is megilleti az a jog, hogy az Egyezmény alapján kártérítést követeljen.[1]

1. A 37. Cikk az *áru idő előtti szolgáltatásának* néhány kérdésével foglalkozik, és ilyen módon a 34. Cikk párja, amely második és harmadik mondatában azonos rendelkezést tartalmaz az árura vonatkozó okmányok idő előtti átadásának bizonyos következményeiről.[2] A jelen Cikk — magyar terminológiával élve — az előszállításról szól, de a problémát a magyar jogtól eltérő módon közelíti meg.[3] A 37. Cikk ugyanis nem azt mondja ki, hogy a vevő beleegyezése nélkül határidő előtti szállításra nincs mód, erről az eladó szerződésszegésének jogkövetkezményei körében az 52. Cikk (1) bekezdése rendelkezik, hanem az eladót jogosítja fel arra, hogy a határidő előtt szolgáltatott áru fogyatékosságait tetszés szerint orvosolja. Ez más szóval annyit jelent, hogy a vevő a határidő lejártáig nem élhet az eladó szerződésszegése esetén számára biztosított eszközökkel, feltéve, hogy az áru átvételét nem tagadta meg, így nem szabhat póthatáridőt, nem követelhet kicserélést, és nem állhat el a szerződéstől sem.[4] A 37. Cikk utolsó mondata, éppen úgy, mint a 34. Cikké is, a kártérítést kiemeli ebből a körből, a vevő az általános szabályok (74—77. Cikk) alapján jogosult kárainak megtérítését követelni.

2. A *vevő* szempontjából a határidő előtti szolgáltatás elfogadása kötelezettségeit éppen úgy „feléleszti", mintha az időben történt volna. Ezért a vevő *nem mentesül* az áru lehetőség szerint legrövidebb időn belül történő megvizsgálása (38. Cikk) és az észlelt hiányosságoknak a 39. Cikkben szabott határidőn belüli kifogásolása alól.[5]

[1] Az „ésszerűtlen kényelmetlenség, illetve költség" kifejezéssel kapcsolatos fordítási problémáról ld. a 34. Cikk 1. jegyzetét. Helytelen továbbá a „szállítás" szó használata, a „delivery" ezt is jelenti, azonban a magyar szöveg — helyesen — mindenütt, így a jelen Cikk további részében is szolgáltatásról beszél, a pontos fordítás: „Határidő előtti szolgáltatás esetén".

[2] Vö. a 34. Cikk 2. és 3. pontjával.

[3] Eörsi, 80.

[4] A ULIS 37. cikkéről uí.: Dölle, 281., Stötter, 231—232. Mindez nincs ellentmondásban azzal, hogy a vevőnek az árut meg kell vizsgálnia (ld. a 2. pontot) és az észlelt hiányosságokat az eladóval közölnie kell. Nem léphet fel azonban formálisan a 46. és köv. Cikkek szerinti igénnyel.

[5] A vevő megvizsgálási és kifogásolási kötelezettsége — nézetünk szerint helytelenül — vitatott, ld. a 38. Cikk 2. pontját.

3. A *„határidő előtt szállítás"* (szolgáltatás) kifejezés a szolgáltatásra megjelölt határnap esetén e napot, határidő esetén pedig az ezt az időtartamot megelőző időpontot jelöli, összhangban a 33. Cikk a/ és b/ pontjával[6]. Az eladónak a szolgáltatás hiányosságai pótlásához való joga e Cikk alapján az eredeti határidő lejártáig tart. A szerződésben megszabott határidő eltelte után viszont már csak a 48. Cikk feltételei szerint orvosolhatja szolgáltatásának hiányosságait.

4. Az eladónak azt a jogát, hogy a határidő előtt véghezvitt és a vevő által elfogadott teljesítésének hiányosságait kijavítsa, korlátozza a vevőnek ezzel okozott *ésszerűtlen kényelmetlenség és költség*. Erre hivatkozással utasíthatja vissza pl. a vevő az eladó ajánlatát a szállított gép helyszínen történő kijavítására, ha ez aránytalanul nagy zavarokat okozna a vevő üzemében, mert a javításhoz más gépeket is le kellene állítani. Még akkor is visszautasítható az eladó ajánlata, ha utóbbi vállalja, hogy minden kárt és költséget megtérít, ami egyébként a 37. Cikk utolsó mondatából amúgy is következik. A vevő ezen kívül nem köteles a javítási költségek megelőlegezésére, sem pedig a javítás saját maga által történő elvégzésére. Ugyanakkor aligha vitatható, a szerződésszegésre hivatkozó fél kárenyhítési kötelezettségét kimondó 77. Cikk szabálya ebben az esetben is alkalmazható lesz, a vevő köteles minden olyan intézkedés megtételére, amely a károk csökkentése érdekében szükséges.

5. Az Egyezménnyel foglalkozó irodalomban felmerült, hogy joga van-e az eladónak a határidő lejártáig *többször is megkísérelni* a fogyatékosságok kijavítását. Úgy gondoljuk, hogy igen, ezt semmi nem zárja ki, természetesen a vevőnek okozott ésszerűtlen kényelmetlenség és költség által szabott határ itt is érvényes, sőt az eladó többszöri, eredménytelen próbálkozása következtében ehhez a határhoz a felek valószínűleg gyorsabban jutnak el, illetve a vevőnek ezt könnyebb lesz bizonyítania.[7]

6. Amennyiben a vevő a fogyatékosságok orvoslása által okozott ésszerűtlen kényelmetlenségre vagy költségre hivatkozik, akkor egyben megnyílik számára az eladó szerződésszegésének esetére biztosított eszközök igénybevételének lehetősége, annak ellenére, hogy az eladó részére nyitvaálló határidő még nem telt el.[8]

7. Megválaszolatlanul hagyja az Egyezmény azt a kérdést, hogy mi történik akkor, ha a vevő *alaptalanul hárítja el az eladó próbálkozásait*. Teszi ezt pl. abból a célból, hogy ezáltal alapvető szerződésszegésre hivatkozással azonnal elállhasson a szerződéstől, amit különben legkorábban csak a határidő letelte után tehetne meg, feltéve, hogy az áru még mindig nem szerződésszerű. A probléma már a ULIS 37. Cikke kapcsán is felmerült, amely a jelen Cikkel azonos rendelkezést tartalmazott. A *Dölle*-kommentár úgy foglalt állást, és feltehetően ez él majd tovább az Egyezmény vonatkozásában is, hogy a vevő indokolatlan visszautasításával megfosztja magát attól, hogy az eladó szerző-

[6] Arra a kérdésre, hogy legkésőbb eddig az időpontig az eladónak hol kell szolgáltatni, a 31. Cikk ad választ.

[7] Honnold, 271—272., Eörsi, 80—81.

[8] Schlechtriem, 58.

désszegésére hivatkozhassék, kivéve, ha az eladó részére utóbb mégis megfelelő lehetőséget biztosít.[9] Ezt a gondolatot tovább fűzve úgy véljük, hogy a *megfelelő lehetőség* alatt mindenképpen a teljesítésre megszabott határidő értendő, azaz azt követően a vevő már nem követelheti, hogy az eladó orvosolja szolgáltatásának hibáit. Másrészt a vevő mindenképpen köteles lesz a kijavítás vagy kicserélés általa okozott elhúzódásából az eladónál esetleg keletkező károk és költségek megtérítésére. Kérdés végül, hogy ha a vevő egyszer visszautasítja az eladó ajánlatát, de utóbb megváltoztatva szándékát megfelelő lehetőséget biztosít az áru hiányosságainak orvoslására, akkor az eladó korábbi visszautasítására hivatkozással megtagadhatja-e ezt. Tekintettel arra, hogy a határidő előtti szolgáltatás hibáinak kijavítása az eladó saját belátásától függ, és csak arról van szó, hogy ezzel bizonyos, számára hátrányos jogkövetkezményeket elháríthat, az eladó az ilyen lépés megtételére nem lesz köteles, de ha a vevő utóbb valóban megfelelő lehetőséget biztosított, akkor az eladóval szemben felléphet szerződésszegés miatt.

---

38. Cikk

(1) A vevő a körülmények által lehetővé tett legrövidebb időn belül köteles az árut megvizsgálni vagy megvizsgáltatni.

(2) Ha a szerződés kiterjed az áru elfuvarozására is, a vizsgálat az árunak a rendeltetési helyre való megérkezését követő időpontra halasztható.

(3) Ha az úton lévő árut a vevő átirányítja, vagy anélkül küldi tovább, hogy tényleges lehetősége volna annak megvizsgálására és a szerződéskötés időpontjában az eladó tudott vagy tudnia kellett az átirányítás, illetve továbbküldés lehetőségéről, a vizsgálat mindaddig elhalasztható, míg az áru új rendeltetési helyére megérkezik.

---

1. A 38. Cikk a vevő azon kötelezettségét rögzíti, hogy *meg kell vizsgálnia* az eladótól kapott árut. E kötelezettségének elmulasztása számára súlyos következményekkel járhat, mivel a 39. Cikk *szigorú határidőket* szab az áru hiányosságainak *kifogásolására*. A megvizsgálási kötelezettség be nem tartása nem jelent a vevő részéről szerződésszegést, az eladó — hacsak valamilyen speciális körülmény az ellenkezőjét nem indokolja és a felek a szerződésben erről nem állapodtak meg — a 61. Cikk alapján nem léphet fel erre hivatkozással a vevővel szemben, „csak éppen" a vevő nem lesz abban a helyzetben, hogy

[9] Dölle, 281., Bianca, in: Bianca—Bonell, 294.

az áruval kapcsolatos kifogásait érvényesíteni tudja, ha olyan fogyatékosságról van szó, amely az átvételt követő megvizsgálás során feltárható lett volna.[1]

A 38. és a 39. Cikk valójában nincs a helyen, mert nem az eladó kötelezettségeiről szóló részbe tartozik. Abban, hogy e két rendelkezés mégis ide került, a ULIS-ra visszavezethető tradicionális okokon kívül feltehetően az játszhatott szerepet, hogy célszerűnek tűnt az áru szerződésszerűségével és a teljesítéssel összefüggő rendelkezések együtt tartása.

2. A főszabályt, a megvizsgálási kötelezettséget az (1) bekezdés tartalmazza. Ennek időpontjáról az Egyezmény csak annyit mond, hogy azt a *körülmények által lehetővé tett legrövidebb időn belül* kell végrehajtani. Az Egyezmény — nem véletlenül — eltért szokásos szóhasználatától, jelezve ezzel, hogy az „ésszerű határidő"-nél rövidebb időtartamról van szó.[2] Gyakorlatilag a vevőnek az áru vizsgálatát *azonnal* el kell végeznie, vagy végeztetnie, mihelyt azt a körülmények lehetővé teszik.

Már az előző Cikk kapcsán említettük, hogy a vevő által elfogadott határidő előtti szolgáltatás véleményünk szerint azzal a következménnyel jár, hogy vevőt terhelő kötelezettségek (megvizsgálás, kifogásolás) *„felélednek"*, éppen úgy, mintha a teljesítés a szerződésben megszabott határidőben ment volna végbe. Ez a nézet vitatott. *Schlechtriem* és mások is[3] arra az álláspontra helyezkednek, hogy a megvizsgálásra és a hozzá kapcsolódó kifogásolásra rendelkezésre álló rövid határidők csak a szerződésben megszabott határidővel kezdődhetnek. Úgy véljük azonban, hogy ez a nézet több szempontból sem helytálló.

Az egyik figyelembe veendő szempont az, hogy a vevő az idő előtt felkínált szolgáltatást *elfogadja,* amire egyébként az 52. Cikk (1) bekezdése alapján nem lenne köteles. Arra persze van mód, hogy a vevő az elfogadás során közölje az eladóval, a határidő előtt szolgáltatott árut azzal a feltétellel veszi csak át, ha megvizsgálási kötelezettségének később, a szerződéses teljesítési határidőnek megfelelő időben tehet eleget, mert csak akkor állnak rendelkezésére a megfelelő eszközök, vagy arra az időpontra kötött megállapodást a vizsgálatot elvégző harmadik személlyel. Mindez azonban következik magából a „körülmények"-re történő szövegutalásból is. Ha azonban a vevő az elfogadás során hallgat, akkor ez azt kell hogy jelentse, az idő előtti szolgáltatást feltétel nélkül, *teljesítésként* fogadta el, és ebben a pillanatban érdektelenné válik, hogy mi volt az eredeti teljesítési határidő. Az idő előttiség tényének csak a 37. Cikk szempontjából van jelentősége, azaz az eladó pótolhatja szolgáltatásának hiányosságait, anélkül, hogy a vevő a szerződéstől elállhatna. Ahhoz azonban, hogy ezzel a jogával élhessen, a vevőnek meg kell vizsgálnia az árut, különben az esetek

[1] Bianca, in: Bianca—Bonell 296—297. Ezt a gondolatot tükrözi az *angol* S/G 34. Cikke is, amely a megvizsgálást, mint a vevő jogát fogja fel, azzal természetesen, hogy elmulasztása megfelelő jogkövetkezményeket von maga után, mert az áru elfogadottnak számít (35. Cikk) és a vevő nem állhat el (11. Cikk). A megvizsgálás és elmulasztásának következményeiről az *NSZK*-jogban a HGB 377. és 378. §-a, az *USA*-jogban a UCC 2—607. Cikke, a *svájci* jogban az OR 201. §-a rendelkezik.

[2] Huber, 482., Welser, in: Doralt, 112, Ebenroth, 689.

[3] Schlechtriem, 59., Welser, in: Doralt, 112., Svájc, 791., Enderlein, in: NDK, 89, de ellentmondásos módon, vö. a 37. Cikk kapcsán általa írtakkal, 87.

igen jelentős százalékában az eladó nem is szerez arról tudomást, hogy az áru nem megfelelő.[4] Végül kérdéses, hogy amennyiben a megvizsgálási kötelezettségre nyitva álló határidőt elválasztjuk a szolgáltatástól, akkor melyik az az időpont, amelytől ez számítandó.[5]

3. Az *áru vizsgálatát* az (1) bekezdés kifejezett rendelkezése értelmében nem feltétlenül magának a vevőnek kell elvégeznie, és az is közömbös, hogy az hogyan, milyen módszerrel történik. Csak az eredmény a fontos, amelyre a vevő esetleges kifogásait alapíthatja. A nemzetközi kereskedelemben ugyanakkor kialakultak a megfelelő szokások az egyes árufajták megvizsgálására. A ULIS korábban előírta (38. Cikk (4) bekezdés), hogy a megvizsgálásra a felek megállapodása, ennek hiányában a megvizsgálás helyének joga vagy szokásai irányadók. Az Egyezmény ilyen rendelkezést nem tartalmaz, ezért kifejezett szerződéses megállapodás hiányában a megvizsgálásra kialakult szokás a 9. Cikk alapján alkalmazást nyerhet. Ha azonban nincs az Egyezmény alapján figyelembe veendő szokás sem, akkor a vizsgálati módszer meghatározása a vevő feladata és egyben kockázata, a költségeket is a vevő viseli.[6]

4. A (2) bekezdés formailag *kivétel* a főszabály alól, ha a szerződés kiterjed az áru elfuvarozására, akkor a vizsgálat a rendeltetési helyre történő megérkezés utánra halasztható. A kivétel azért formai, mert a gyakorlatban leginkább ez az eset fordul elő. Az eladó a 31. Cikk a/ pontja értelmében az árut az első fuvarozónak való átadással szolgáltatja, a vevő még nincs abban a helyzetben, hogy a megvizsgálást elvégezze, és nem is lenne értelme ezt megkövetelni, már csak azért sem, mert ezzel fuvarozás közben kellene az áru csomagolását megbontani. Másrészt viszont egy olyan vita elkerülése érdekében, amely a körül forog, hogy az áru mikor, melyik fuvarozási szakaszban, a kárveszély átszállása előtt vagy azt követően sérült meg, célszerű lehet a megvizsgálást az eladó szolgáltatásakor elvégeztetni, amire egyébként az Egyezmény szövege alapján is van lehetőség.[7]

5. További két kivételt fogalmaz meg a (3) bekezdés. Az egyik, amikor a vevő az árut, mielőtt megérkezett volna eredeti rendeltetési helyére, *átirányítja* egy másik rendeltetési helyre, pl. egy másik telepre. A második esetben a vevő *továbbadja* az árut, azaz új vevő lép be, és a megvizsgálás már az ő feladata lesz, feltéve, hogy az eredeti vevőnek nem volt tényleges lehetősége az áru ellenőrzésére. Mindkét esetben a vizsgálat elhalasztható mindaddig, amíg az áru nem érkezik meg új rendeltetési helyére, de ehhez szükség van arra, hogy

[4] Pontosan ezért nem értünk egyet Schlechtriemmel, 59., aki azzal érvel, hogy miután az eladó az esedékességi időpontig az aliud szolgáltatást kicserélheti, a megvizsgálás során meg kell bontani a csomagolást, ami az elküldött áru használhatóságát csökkentheti.

[5] Enderlein, in: NDK, 89. szerint a szolgáltatásra megállapított időtartam esetén a megvizsgálási határidő csak az időtartam lejártával kezdődik.

[6] Svájc, 791. Huber, 482. viszont bírálja a ULIS szabályának elhagyását, mondván, hogy annak értelme a megvizsgálási hely szokásainak normatívvá tételét biztosította, az Egyezmény szerint viszont a helyi szokások nem alkalmazhatók. Úgy gondoljuk, hogy ez különösebb problémákat nem okozhat, általánosabb összefüggésben pedig egyetértünk az Egyezmény azon törekvésével, amely a helyi szokásoknak a felek tudta nélküli alkalmazását kizárta. Ld. a 9. Cikk 3. pontját.

[7] Enderlein, in: NDK, 89.

az eladó az átirányítás vagy továbbküldés lehetőségéről már a szerződéskötés időpontjában tudjon, vagy ezzel reálisan számoljon.[8] Ennek az az oka, hogy ilyen esetekben a megvizsgálás és az áru erre alapított kifogásolása elhúzódik, tehát az eladónak reálisan gondolnia kell egy későbbi időpontban benyújtott reklamációra.

---

39. Cikk

(1) A vevő elveszti azt a jogát, hogy az áru minőségi hibájára hivatkozzék, ha erről az eladót, a hiba megjelölésével, ésszerű időn belül nem értesíti, azt követően, hogy a hibát felfedezte, vagy azt fel kellett volna fedeznie.

(2) A vevő minden esetben elveszti az áru minőségi hibájára való hivatkozás jogát, ha legkésőbb az áru átadásától számított két éven belül a hibát az eladóval nem közölte, ha csak ez a határidő nem ellentétes a szerződéses jótállás határidejével.[1]

---

1. A 38., 39. és 40. Cikkek *egységes rendszert* képeznek, amennyiben a 38. Cikk megállapítja a vevő megvizsgálási kötelezettségét és ennek határidejét, a 39. Cikk rendelkezik a megvizsgálás alapján felfedezett, vagy egyébként is észlelt fogyatékosságok kifogásolására nyitva álló határidőről, míg a 40. Cikk mentesíti a vevőt e határidők elmulasztásának hátrányos következményei alól azokban az esetekben, ha az eladó a hiányosságot ismerte vagy nem lehetett számára ismeretlen, és arról nem értesítette a vevőt.[2]

A 39. Cikk alapgondolata világos, a vevőnek bizonyos határidőn belül tájékoztatnia kell az eladót az áru fogyatékosságairól. Az Egyezmény nem különböztet nyílt és rejtett hiba között, nem ír elő külön jogvesztést a nyílt hiba azonnali észlelésének elmulasztására. A 38. és a 39. Cikkek ebből a szempontból nagyon szigorúak, de egyben rugalmasak. Az árut a lehető *legrövidebb* időn belül kell megvizsgálni, és a fogyatékosság észlelését követően *ésszerű* időn belül kell az eladót értesíteni.

2. A bécsi konferencián a 39. Cikk körül a fejlett és a fejlődő országok közötti ellentét formájában, heves indulatok kavarogtak. A vita a vevő rendel-

[8] Ha pl. a vevő nagykereskedő vagy közvetítő kereskedő, az eladónak a továbbeladás lehetőségével mindig számolnia kell.

[1] A magyar fordítás hibás, mivel az eredeti szövegekben és a német fordításban is nem az áru minőségi hibája, hanem az ennél sokkal szélesebb „az áru szerződésszerűségének hiánya" (lack of conformity), illetve „az áru szerződésellenessége" (Vertragswidrigkeit der Ware) szerepel. Megjegyezzük, hogy ugyanez a kifejezés előfordult már a 36. Cikk (1) bekezdésében (ugyanígy a 40. Cikkben is), ahol a magyar fordítás „az áru fogyatékossága" kifejezést használta.

[2] A rendelkezések köréhez hozzátartozik még egy kompromisszum szülte kiskapu, a 44. Cikk, amely a 39. Cikk (1) bekezdése alól mentesít bizonyos körülmények között. Ld. erről alább a 2. pontot, illetve a 44. Cikk magyarázatát.

kezésére álló határidők, illetve ezek jogvesztő jellege körül forgott. A fejlődő országok, amelyek tipikusan gép- és berendezés-importőrök, a konferencián a szabályok drákói szigorúságát kifogásolva bírálták az eladó (fejlett ipari) országok úgymond aránytalan előnyben történő részesítését, amellyel szemben saját infrastrukturális viszonyaiknak az Egyezmény szabályaival való összeegyeztethetetlenségére hivatkoztak.[3] Az eredmény egy olyan kompromisszum, amely, mint minden kompromisszum, senkit sem elégít ki igazán, de a benne foglalt kölcsönösen tett engedmények nélkül az egész Egyezmény sorsa vált volna kétségessé.[4]

Az így létrejött *szabály szerkezete* a következő:

a/ az (1) bekezdés, amely végül is a fejlett ipari országok álláspontját tükrözi, *jogvesztő határidőt* állapít meg arra az esetre, ha a vevő *ésszerű határidőn belül* nem értesíti a fogyatékosságról az eladót. Az ésszerű határidő a fogyatékosság felfedezésétől számít, rejtett hiba esetén, nem feltétlenül kapcsolódik az átvételt követő megvizsgáláshoz.

b/ Itt lép azonban közbe a már említett „kiskapu", a 44. Cikk, amely a vevőt *„ésszerű mentség"* esetén mentesíti az (1) bekezdés alól, azaz az ésszerű időn belüli értesítés elmulasztása mégsem eredményez jogvesztést, mindenesetre azzal a korláttal, hogy a vevő a rendelkezésére álló eszközök közül csak vételárcsökkentéssel vagy elmaradt haszon nélküli kártérítéssel élhet, ami azt is jelenti, hogy nem követelhet kijavítást és kicserélést, nem állhat el a szerződéstől, és nem kaphat teljes körű (elmaradt hasznot is magában foglaló) kártérítést.

c/ A 39. Cikk (2) bekezdésében újra a fejlett országok bizonyultak erősebbnek, sikerült keresztülvinniük egy *abszolút jogvesztő határidőt,* az áru átadásától számított két éven túl a vevőnek nem lehetnek igényei, a kétéves határ vonatkozik az (1) bekezdésre (csak ennél hosszabb használat után jelentkező hibán alapuló igény már nem érvényesíthető), és vonatkozik a 44. Cikkre is, azaz a vevő „ésszerű mentsége" csak a kétéves határidőn belül hozható fel eredménnyel.

d/ Mindazonáltal módosíthatja ezt az „abszolút" kétéves határidőt a szerződésben vállalt *jótállás,* ha ennek időtartama a két évtől eltér.

e/ Végül *nem érvényesülnek* a fenti határidők akkor, ha az eladó a hiányosságot ismerte vagy nem lehetett számára ismeretlen és a vevőt nem tájékoztatta (40. Cikk).

3. A 38., a 39., és a 44. Cikkek szabályai *diszpozitívek,* amit maga az Egyezmény a két évtől eltérő jótállási határidőre történő utalással külön is kifejez.[5]

[3] A fejlődő országok álláspontjáról, Date-Bah, in: Potsdam, 47—50., aki többek között arra hivatkozott, hogy a fejlődő országokban a nemzetközi kereskedelmi ügyleteket lebonyolító nagykereskedők gyakran analfabéták, ezért az eladó rövid határidőn belüli írásbeli értesítése számukra megoldhatatlan, továbbá arra, hogy a minőségvizsgálathoz szakértőket külföldről kell hozatni. A vitákról a legtöbb munka beszámol, ld. különösen Eörsi, (1981) 20—21., Schlechtriem, 60—61., Honnold, 278., Enderlein, in: NDK, 90., Sono, in: Bianca—Bonell, 303—308., Farnsworth, in: Lausanne, 89—90.

[4] Schlechtriem, 60.

[5] Schlechtriem, 62.

Annak sincs akadálya azonban, hogy a felek a megvizsgálás és kifogásolás egyéb vonatkozásaiban is eltérő feltételekben állapodjanak meg, így pl. kizárják a vevő jogát a 44. Cikk alapján történő igényérvényesítésre, vagy éppen ellenkezőleg, lehetővé tegyék, hogy ebben az esetben elmaradt hasznot is érvényesíthessen. A diszpozitivitás következik az Egyezmény 6. Cikkéből, ezért az itt érintett rendelkezések csak ellentétes szerződéses megállapodás hiányában kerülnek alkalmazásra.

4. Az Egyezmény kifejezetten „*jogvesztésről*" és nem *elévülésről* beszél, az elévülés szabályozására az Egyezményen kívül került sor.[6]

5. A vevő kifogásolási joga az áru *szerződésszerűségének valamennyi hibájára* kiterjed, a külön Cikkekben (41—43.) szabályozott jogszavatossági kérdéseket kivéve. Nemcsak minőségi hibáról van itt tehát szó, mint azt a magyar fordítás tévesen állítja, hanem mennyiségi hiányról, aliud szolgáltatásról, tárolási és csomagolási hiányosságokról, egyszóval mindarról, ami a 35. Cikk alapján akár szerződéses rendelkezés, akár az Egyezmény értelmében a szerződésszerűség fogalmába tartozik.[7]

6. Az (1) bekezdés alapján a vevőnek az eladót *értesítenie kell* az áru fogyatékosságáról. Figyelemmel a 27. Cikkre, a vevő ennek a kötelezettségének a nyilatkozat — megfelelő kommunikációs eszköz útján történő — elküldésével eleget tesz, a közlés késedelmének vagy elveszésének kockázatát az eladó viseli.[8] Az áru fogyatékosságait az eladóval közlő nyilatkozat tartalmáról az Egyezmény csak annyit mond, hogy a vevőnek a hiányosságot pontosan meg kell jelölnie, ezáltal az eladót olyan helyzetbe kell hoznia, hogy a hiányosság orvoslásához szükséges lépéseket meg tudja tenni. Az értesítésnek egyrészt tartalmaznia kell a vevő által lefolytatott vagy elvégeztetett vizsgálat legfontosabb megállapításait, másrészt, bár ez nem feltétlenül előírás, de gyakorlati okokból igen kívánatos, a vevőnek az eladóval szemben támasztott igényét.[9]

Eltérően a ULIS-tól, amely 39. Cikkében a vevő által adott értesítés határidejére a „haladéktalanul" („promptly") kifejezést alkalmazta, az Egyezmény

[6] Az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseire vonatkozó elévülési időről 1974. június 14-én jött létre konvenció, amelyet 1980-ban Bécsben az Egyezmény végleges szövegével történő összehangolás céljából módosítottak. Az elévülési konvenció, a kellő számú ratifikálás megtörténtét követően 1988. augusztus 1-jén hatályba lépett, Magyarország szintén a ratifikáló államok közé tartozik, a konvenció kihirdetése az 1989. 1. tvr.-rel történt (Magyar Közlöny, 1989. 7. 137—154.). További ratifikáló államok: Argentína, Csehszlovákia, Dominika, Egyiptom, Ghana, Mexico, Norvégia, Jugoszlávia, Zambia (UNCITRAL A/CN. 9. 304.), legújabban pedig az NDK. Figyelemre méltó, hogy a felsorolt államok közül kettő, Dominika és Ghana még nem ratifikálta az Egyezményt, továbbá hogy Norvégia kivételével egyetlen fejlett ipari ország sem csatlakozott az elévülési konvencióhoz. Ennek kommentárját ld.: Enderlein, in: NDK, 181—218., és Loewe, 187—260. Az elévülés problémájáról az Egyezménnyel kapcsolatban ld. még a 46. Cikk 3. pontját.

[7] Ld. fent az 1. jegyzetet. A kifogásolási jog terjedelméről: Enderlein, in: NDK, 90., Schlechtriem, 59—60.

[8] Svájc, 792., Loewe, 59.

[9] Utalunk a 46. Cikk (2) és (3) bekezdésére, amelyek szerint a kicserélési vagy kijavítási igény közlésére az e Cikk szerinti értesítéssel egy időben, vagy azt követően, ésszerű határidőn belül kerülhet csak sor.

„ésszerű" időt ír elő. Mint ahogy arról a 33. Cikk kapcsán már szó volt[10], az „ésszerűség" mindig az eset konkrét körülményeitől függ. Ennek során arra is figyelemmel kell lenni, hogy a vevő milyen igénnyel lép fel. Ha pl. a teljesítési határidő még nem járt le, és a vevő a kapott árut vissza kívánja utasítani, az ésszerű határidő gyakorlatilag azonnali közlést kell hogy jelentsen, mert ezzel az eladó megkapja a lehetőséget a kicserélésre vagy a kijavításra és a hibátlan szolgáltatás még időben történő teljesítésére. Az eladó habozás nélküli, gyors értesítése a vevő kárenyhítési kötelezettségéből is levezethető. Olyan esetekben viszont, ahol a vevő nem igényli az eladó közreműködését, csak kárainak megtérítését követeli, a határidő nem annyira szoros, mint az előző esetben[11], de mindenképpen rövid.[12]

Az ésszerű határidő *kezdőpontja* a hiba felfedezése, illetve az az időpont, amikor a vevőnek a hibát fel kellett volna fedeznie. Korábban említettük, hogy ez volt a fejlődő országok egyik legfontosabb kifogása a szabállyal szemben, ha a vevő maga nem szakember, akkor hátrányos helyzetben van, mert adott esetben külföldről kellene szakértőt hívatnia a vizsgálat elvégzéséhez, ehhez viszont a határidő túl rövid. Véleményünk szerint ugyan a szabály éppen a „fel kellett volna fedeznie" fordulat következtében rugalmas és elegendő lehetőséget ad az egyéniesítésre, de a vita során mindenesetre kialakult egy olyan álláspont, hogy a mérce a „hasonló, ésszerű személy" eljárása[13], amelyet össze kell vetni a tényekkel (az áru fogyatékosságával és a vevő által tanúsított magatartással). Ha az áru sérült csomagolásban érkezik, akkor nem lehet heteket vagy hónapokat várni a vizsgálat megkezdésével azon a címen, hogy a szakértő még nem érkezett meg. Még ha az üzembe helyezés nem is lehetséges, akkor is el kell legalább odáig jutni, hogy a csomagolást kibontsák és megállapítsák, vannak-e az árunak olyan sérülései, amelyek miatt használhatósága legalábbis kétséges.

7. A (2) bekezdés kétéves szabálya az eltérő szerződéses kikötés (jótállás) hiányában a vevő minden kifogását elszegi (vö. a 36. Cikk 3. pontjával). A *két év* ugyanúgy, miként az (1) bekezdésben szabott „ésszerű idő", *jogvesztő jellegű,* azokra az érvekre, amelyek az elévülés során az egyes jogokban általában felhozhatók (nyugvás, megszakadás), itt nem lehet hivatkozni. Az (1) bekezdés szabályát azonban áttöri a 44. Cikk, a (2) bekezdését pedig a vállalt *jótállás,* illetve a 40. Cikk.

A kétéves határidő *kezdőpontja* az áru tényleges átadása. A 38. Cikk (2) és (3) bekezdésében leírt esetek is ebből a szemszögből értékelendők, az eladó ugyan eleget tesz szolgáltatási kötelezettségének, ha az első fuvarozónak átadja az árut, de a kétéves határidő abban az időpontban kezdődik, amikor a vevő fizikailag az áru birtokába jut. Ugyanezért nem elegendő a kétéves határidő kezdetéhez pusztán az árura vonatkozó okmányok átadása sem. A megvizsgálás időpontja és a kétéves határidő kezdete így elválhat egymástól, ha pl. a vevő

[10] Ld. a 33. Cikk 2. pontját.
[11] Sono, in: Bianca—Bonell, 309.
[12] Enderlein, in: NDK, 90.
[13] Sono, in: Bianca—Bonell, 309—310.

az árut átirányítja, lehetséges, hogy a megvizsgálásra még nincs módja (éppen ezért kerül a 38. Cikk (3) bekezdése alkalmazásra), de a kétéves határidő folyása már megkezdődött.[14]

8. A (2) bekezdés utolsó fordulata *elsőbbséget* biztosít a vállalt *jótállásnak*, ha annak időtartama ellentétes a kétéves határidővel. A látszólag egyszerű és logikus szabály több problémát is felvet. Utalunk mindenekelőtt arra a korábban tárgyalt kérdésre, hogy szükség van-e jótállás vállalásához kifejezett nyilatkozatra, vagy megtehető-e ez hallgatólagosan is.[15] A hallgatólagos jótállás vállalásának lehetőségét elismerő többségi álláspont a jelen rendelkezés tükrében eléggé kétes eredményhez vezet. Az mindenesetre bizonyos, hogy a két évtől való eltérés csak akkor lehetséges, ha a felek szándéka egyértelműen és kétséget kizáró módon megállapítható. A bizonyítás azt a felet terheli, aki a két évtől eltérő, illetve azzal ellentétes határidő vállalásának tényére hivatkozik.

Egy további kérdés, hogy miként ítélendők meg az olyan nyilatkozatok, amelyek formailag jótállást jelentenek, de tartalmilag az *eladó felelősségének korlátozását* hozzák magukkal. A problémának több vetülete is van, mert a korlátozás jelentkezhet egyrészt az időtartamban (az eladó háromhónapos jótállást vállal), de megnyilvánulhat az eszközök terén is (a vevő csak kijavítást vagy csak kicserélést követelhet, ugyanakkor kizárt valamilyen meghatározott hibáért az elállás). Felvethető úgy is a kérdés, hogy vajon a jótállás és az abban vállalt kötelezettségek az Egyezménynek az eladó felelősségére vonatkozó szabályait csak kiegészítik, vagy azok helyébe lépnek. Ha a *magyar* jog intézményrendszerében gondolkodunk, akkor azt mondhatjuk, hogy a szavatosság és a jótállás közötti viszonyról van szó, de ezt a terminológiai megkülönböztetést, ami egyes munkákban elő is fordul,[16] nem szívesen alkalmazzuk, mert az Egyezmény, tekintettel az egyes jogok közötti jelentős eltérésekre, a kellékszavatosságot nem nevesítette, annak ellenére, hogy szabályaiban tartalmilag megtalálható.

A feltett kérdésre adandó válasz során két tényből kell kiindulnunk. Az egyik, hogy az Egyezmény szabályai *diszpozitívek*, a felek megállapodásának gyakorlatilag nincsenek — Egyezményen belüli — korlátai. A másik, hogy az Egyezmény *érvényességi kérdésekkel nem foglalkozik*, a 4. Cikk a/ pontja alapján annak eldöntése, hogy egy jótállás formájába öltöztetett felelősségkizáró nyilatkozat érvényes-e vagy sem, és hogy ez milyen hatással bír az egész szerződésre, a szerződésre egyébként irányadó (az eljáró bíróság nemzetközi magánjoga alapján kijelölt) nemzeti jog szabályai szerint kerül megítélésre.[17] Ami mármost a konkrét kérdéseket illeti, az időtartam tekintetében a vállalt jótállási határidő lehet kétévesnél *rövidebb* is. Ha azonban a felek a 36. Cikk (2) bekezdésének első fordulatában megfogalmazott szabályt nem zárják ki, akkor ez azt jelenti, hogy a jótállási határidő eltelte után, de még a kétéves határidő leteltéig az eladó felel minden olyan fogyatékosságért, amely a kárveszély-

[14] Enderlein, in: NDK, 91., Sono, in: Bianca—Bonell, 305., 310—311.
[15] Ld. a 36. Cikk 3. pontját.
[16] Enderlein, in: NDK, 91.
[17] Ld. a 4. Cikk 3. pontját.

átszállást követően keletkezik és valamely kötelezettsége megszegésének következménye. A szerződésben vállalt jótállás eszerint az értelmezés szerint az Egyezményből következő eladói felelősség „szavatosság" *mellé* lép, utóbbit csak erre vonatkozó *megállapodás zárja ki*[18].

A feltett kérdésre mindazonáltal teljes bizonyossággal választ adni csak a konkrét szerződés ismeretében, annak *értelmezésével* lehet. Az esetek jelentős részében ugyanis abból kell kiindulni, hogy a felek a (két évnél rövidebb) jótállás kikötésével egyrészt biztosítják, hogy az áru meghatározott ideig rendelkezik a kívánt tulajdonságokkal, vagy a meghatározott célra alkalmas, amit az eladó azért vállal, hogy ezt követően már ne feleljen, és a vevő a megállapodással ezt tudomásul is veszi[19]. Feltéve, hogy nincs szó az alkalmazandó jog szerint érvénytelen felelősségkizárásról, az értelmezés könnyen vezethet arra az eredményre, hogy a jótállási határidő eltelte után a vevőnek nincsenek vagy csak korlátozottan vannak igényei. Itt azonban különböztetni kell, hogy mire irányult valójában a jótállás. Ha a vevő bizonyítani tudja, hogy az áru hiányossága a 36. Cikk (1) bekezdése alá esik, mert már a kárveszélyátszállás idején megvolt, akkor igényét a 39. Cikk (2) bekezdésére alapíthatja, akkor is, ha a jótállási határidő már eltelt[20].

Az előzőekben kifejtetteket tekintjük alapvetően irányadónak a vevő részére biztosított eszközök tekintetében is. Ha a meghatározott idejű jótálláshoz meghatározott vevői jogosultságok kapcsolódnak, akkor a jótállás körében csak ezek alkalmazhatók. Ha azonban a szerződés alapján mód van a jótállási határidő letelte után is a kétéves szabály határain belüli fellépésre, a vevőnek, eltérő szerződéses rendelkezés hiányában ehhez már rendelkezésre áll mindaz az eszköz, amit az Egyezmény biztosít.

Végül megjegyzendő, hogy a (2) bekezdés szempontjából, ugyancsak eltérő szerződéses rendelkezés hiányában, a 38. Cikknek a megvizsgálásra, illetve a 39. Cikk (1) bekezdésének az eladó értesítésére vonatkozó szabályai mindenképpen *figyelembe veendők*. Ha a felek nem rendelkeztek másként, négyéves jótállási határidőn belül is elveszti a vevő az áru fogyatékosságára történő hivatkozás jogát, ha az első évben jelentkező minőségi hibáról az eladót nem értesíti ésszerű időn belül.

[18] Sono, in: Bianca—Bonell, 311—312., szerint különösen ez a helyzet, ha a szerződésben vállalt jótállási határidő igen rövid, pl. 30 nap, és az eladó arra vállal kötelezettséget, hogy az áru a szerződésben kikötött tulajdonságokkal rendelkezik. Egy ilyen kikötés gyakorlatilag nem sokban különbözik a 35. Cikk rendelkezéseitől, ezért nem érinti a jelen Cikk (2) bekezdésének szabályát.

[19] Loewe, 60.

[20] Sono, in: Bianca—Bonell, 313. Mindkét, itt vázolt megoldásra lehetőséget lát Enderlein, in: NDK, 91.

40. Cikk

Az eladó nem hivatkozhat a 38. és 39. Cikkek rendelkezéseire, ha a fogyatékosság olyan tényekkel kapcsolatos, amelyeket ismert vagy ismernie kellett és amelyeket nem tárt fel a vevőnek.[1]

1. A 40. Cikk lezárja a 38. és 39. Cikkekben kifejtett gondolatot, annak ellenére, hogy a vevő elmulasztja az áru megvizsgálását és észlelt kifogásainak megfelelő időben történő közlését, illetve hogy a végső, kétéves határidő eltelt, az eladó nem hivatkozhat erre, ha a fogyatékosságot vagy az ezzel kapcsolatos tényeket ismerte, illetve azok nem lehettek számára ismeretlenek, azaz a korábban mondottak értelmében rosszhiszemű vagy súlyosan gondatlan volt. A 40. Cikk alapján az eladót *tájékoztatási kötelezettség* terheli, amelynek megsértése ránézve azzal az eredménnyel jár, hogy a vevő határidőn túl is felléphet ellene.[2]

A *magyar* joghoz képest a 40. Cikk szabálya dogmatikailag jelentős eltérést mutat. A 38. és 39. Cikkek ugyanis egyértelműen jogvesztő határidőkről rendelkeznek, ehhez képest viszont a 40. Cikk — az eladó rosszhiszeműsége vagy súlyos gondatlansága esetére — hatásában feloldja a határidő elmúlásának jogvesztő jellegét. Tulajdonképpen az Egyezmény nem is mondja ki közvetlenül, hogy ha az eladó ismerte az áru fogyatékosságát, de azt a vevővel nem közölte, akkor a jogvesztő határidő már nem jogvesztő, hanem csak úgy rendelkezik, hogy ilyen esetben az eladó nem hozhatja fel a vevő igényével szemben kifogásként a vevő mulasztásait.[3] Ebből következik, hogy a bíróságnak a 38. és 39. Cikkekben szabott határidőket nem is kell hivatalból észlelnie, szemben a *magyar* joggal, ahol a jogvesztés magát a jogosultságot szünteti meg, az a bíróság által hivatalból észlelendő, az igény eleve nem is érvényesíthető.[4] Ellenkező esetben oda jutunk, hogy az eladó ugyan nem hivatkozhat a jogvesztő határidők elteltére, de ennek semmiféle jelentősége sem lenne, mert a bíróság a határidők elteltét amúgy is észleli, és ezáltal a vevő igényeinek érvényesítését meggátolja.

Nyilvánvaló azonban, hogy a szöveg szó szerinti elemzéséből levezethető ilyen értelmezés nem helytálló, a 40. Cikk *célja* egyszerűen az, hogy szankcionálja az eladó rosszhiszemű vagy súlyosan gondatlan magatartását,[5] mégpedig

[1] A magyar fordításban helytelen az „ismernie kellett" kifejezés, a pontos fordítás: „nem lehetett ismeretlen". A különbségről ld. a 8. Cikk 1. jegyzetét.

[2] Enderlein, in: Dubrovnik, 175., ehhez hozzáfűzi, hogy az eladót is terheli megvizsgálási kötelezettség, különben nem tudná a vevőt tájékoztatni.

[3] Ugyanezt a megoldást találjuk a HGB 377. § (5) bek.-ében és az OR 203. §-ában.

[4] A Polgári Törvénykönyv magyarázata, 1484—1485.

[5] A német és a svájci jogban (ld. a 3. jegyzetet) csak az eladó csalárdsága mentesíti a vevőt. Az Egyezmény jelen Cikkének megfelelő szabályt a Ptk. nem ismer, de megfelelő feltételek esetén a szerződés a Ptk. 210. és az 235—236. §-ai alapján megtámadható.

azáltal, hogy mentesítse a vevőt a határidők elteltének következményei alól. Egy példával érzékeltetve, a gyakorlatban ez a következőt jelenti: amennyiben az áru rejtett hibája négyéves használat után jelentkezik, és az eladó a szerződésben nem vállalt jótállást, vagy ha vállalt, akkor annak időtartama már eltelt, a vevő a 39. Cikk (2) bekezdése értelmében semmiféle igényt sem támaszthat, mivel a kétéves határidő lejárt. Ha azonban bizonyítani tudja, hogy az áru meghibásodása olyan tényekkel kapcsolatos, amelyeket az eladó ismert, vagy amelyek az eladó számára nem lehettek ismeretlenek, de ezeket vele nem közölte, olyan helyzetbe hozza magát, mintha a kétéves határidő még nem telt volna el. Következésképpen ahhoz, hogy sikerrel lépjen fel az eladóval szemben, még azt is bizonyítania kell, hogy az áru fogyatékossága a kárveszély átszálláskor már megvolt (36. Cikk (1) bek.), vagy azt, hogy a kárveszély átszállását követően keletkező fogyatékosság az eladó valamely kötelezettsége megszegéséből származott (36. Cikk (2) bek.).[6]

2. Az Egyezmény nem határozza meg, hogy melyik az az *időpont,* amely az eladó ismerete szempontjából mérvadó, azaz melyik az a legkésőbbi időpont, amikor az eladónak a fogyatékossággal kapcsolatos tényeket ismernie kell, vagy azok előtte nem lehetnek ismeretlenek. A ULIS 40. Cikkével kapcsolatban, amely ugyanezt a rendelkezést tartalmazta, kialakított gyakorlat szerint ez az időpont az *áru átadása,* és ez tűnik az Egyezmény szempontjából is mérvadónak, különös tekintettel a 38. és a 39. Cikkekkel való összefüggésre.[7]

3. Felmerül a kérdés, hogy lehetséges-e a 40. Cikknek az eladót terhelő és a 35. Cikk (3) bekezdésének az eladót mentesítő szabályai között *összeütközés.* A 35. Cikk (3) bekezdése *mentesíti az eladót* az áru fogyatékosságai alól, ha a vevő azokról a szerződéskötéskor tudott, vagy az nem lehetett számára ismeretlen. A 40. Cikk viszont lényegében azt mondja ki, hogy az *eladó felel,* ha az általa ismert hibát (illetve azt a hibát, ami nem lehetett számára ismeretlen) nem közli a vevővel. Mint arra korábban utaltunk, adott esetben az eladó rosszhiszeműsége súlyosabban esik latba, mint a vevő gondatlansága,[8] de ugyanez fordítva is érvényes, tekintettel a jóhiszeműségnek a 7. Cikk (1) bekezdésében megfogalmazott elvére.[9] Hogyan ítélendő meg azonban az olyan helyzet, amikor rosszhiszeműség, csalárdság az egyik oldalon sem állapítható meg? A megvásárolt áru egy idő után meghibásodik, és a vevő kifogásában a 40. Cikkre hivatkozik (mert túl van a 39. Cikk szerinti határidőkön), az eladó viszont a 35. Cikk (3) bekezdésére alapozva azt bizonyítja, hogy a vevő számára a hiba a szerződéskötéskor nem lehetett ismeretlen, ezért mentesül a felelősség alól. A két Cikk rendelkezése közötti összeütközés azonban csak *látszólagos.* Ha az eladó sikerrel hivatkozik a 35. Cikk (3) bekezdésére, akkor ezzel azt

[6] A bizonyítási teherről ld. a 36. Cikk 2. pontját. Az Egyezménnyel foglalkozó munkák a 40. Cikket nagyon röviden tárgyalják, az itt adott elemzés eredményével lényegében megegyező állásponton van: Enderlein, in: NDK, 91—92., és Sono, in: Bianca—Bonell, 314—315.

[7] A ULIS vonatkozásában: Dölle, 291., az Egyezményről: Enderlein, in: NDK, 92., Svájc, 793.

[8] Ld. a 36. Cikk 7. pontját.

[9] Welser, in: Doralt, 110., szerint a szabályozás azon a feltevésen alapszik, hogy a felek tisztességesek.

bizonyítja, hogy a vevő az adott árura, az adott fogyatékossággal együtt kötött szerződést, függetlenül attól, hogy a vevő ténylegesen ismerte-e a fogyatékosságot, vagy az súlyosan gondatlan magatartása miatt maradt számára ismeretlen. Következésképpen utólag nem kifogásolhatja az adott fogyatékosságokat, még akkor sem, ha ez a mulasztás az eladó oldalán is felmerül. Valójában nincs másról itt szó, mint a „caveat emptor" (vigyázzon a vevő) ősi elvének továbbéléséről.

4. Az előző gondolat leszűkíthető, mert a 40. Cikk a 38—39. Cikkek valamennyi rendelkezésére vonatkozik ugyan, de értelmezési nehézségek feltehetően csak a 39. Cikk (2) bekezdésében megjelölt kétéves határidővel kapcsolatban és egy lényegében jól körülhatárolható körben várhatók. Két év eltelte után ugyanis olyan hiányosság, amelyről az eladó elvileg tudhatott, a gyakorlatban csak a *termelői (termék) felelősség* körében merülhet fel. A termelői felelősségről az 5. Cikk rendelkezik, értelmezésünk szerint a személyi károk (halál, sérülés) kizárása nem jelenti azt, hogy az Egyezmény ne lenne alkalmazható a dolgokban bekövetkezett károkra[10]. Az 5. Cikk értelmezésére figyelemmel kérdéses, hogy az eladó rosszhiszeműsége vagy súlyos gondatlansága megállapítható-e akkor, ha az eladó tudja, hogy az áru három-négyéves használat után esetleg (de nem feltétlenül) úgy romlik el, hogy azzal a vevő más vagyontárgyaiban kárt okoz(hat). Az eladó nem ad tájékoztatást, mert a káresetek nem általánosak, még csak túlnyomóak sem, viszont kétségtelen, hogy néhányszor előfordultak.

A kérdés azok közé tartozik, amelyekre általános szinten a szerződés és a konkrét körülmények ismerete nélkül nehéz egyértelmű választ adni, szándékunk szerint itt elsősorban a problémára kívánjuk felhívni a figyelmet. Mindazonáltal hajlunk arra az értelmezésre, amely az eladó rosszhiszeműségét vagy súlyos gondatlanságát kizárja, ha megállapítható, hogy a káresetek legalább szakmai körökben ismertek (azaz a 35. Cikk (3) bekezdése belép), és valóban csak szórványosak. Erősítheti ezt a feltételezést, ha nem állapítható meg egyértelműen a kár bekövetkeztének oka, vagy elképzelhető, hogy a kár olyan, a rendszeres használat körében előforduló anyagfáradásra vezethető vissza, aminek nem kellene szükségszerűen bekövetkeznie, de a felhasznált gyengébb minőségű, bár az előírások szerint még elfogadható anyag esetében ez lehetséges. Nagyon sok mozzanatot kell tehát mérlegelni. Látni kell azonban, hogy a 40. Cikk mindenképpen kivétel az általános szabály alól, ezért az eladó rosszhiszeműsége és súlyos gondatlansága olyan kategóriák, amelyek csak nagyon pontosan, kiterjesztően pedig semmiképpen sem értelmezhetők.

[10] Ld. az 5. Cikk 4. pontját.

41. Cikk

Az eladó az árut harmadik személy mindennemű jogától vagy igényétől mentesen köteles szolgáltatni, kivéve, ha a vevő beleegyezett, hogy az árut ilyen joggal vagy igénnyel terhelten veszi át. Ha azonban ez a jog vagy igény ipari tulajdonnal, vagy egyéb szellemi tulajdonnal kapcsolatos, az eladó kötelezettségére a 42. Cikk irányadó.[1]

1. A 41., 42. és 43. Cikkek a *jogszavatossági* kérdéseket rendezik. A 41. Cikk tartalmazza a főszabályt, a 30. Cikk az eladó főkötelezettségei között sorolta fel az áru tulajdonjogának átruházását, ezt egészíti ki az a rendelkezés, mely szerint az árut harmadik személy mindennemű jogától vagy igényétől mentesen kell szolgáltatni.[2] A 42. Cikk a jogszavatossági esetkör egy speciális, de nagyon fontos szeletére ad szabályt, arra, amikor a harmadik személy joga vagy igénye ipari vagy egyéb szellemi tulajdonon alapszik. A 43. Cikk végül a 39. és a 40. Cikkek párjaként, azokhoz tartalmilag hasonló rendelkezéseket tartalmaz (a vevő jogvesztése, ha az eladó értesítését elmulasztja, illetve az eladó tájékoztatási kötelezettsége és megsértésének következményei).

2. A 41. Cikk szerint harmadik személy jogával vagy igényével terhelt dolog szolgáltatása az eladót terhelő *szerződéses kötelezettség megsértése*, amely alól csak a vevő beleegyezése jelent kivételt. A „harmadik személy joga vagy igénye" kifejezés alatt értendő minden dologi jog és kötelmi igény (kivéve a külön szabályozott ipari és egyéb szellemi tulajdont), amely a vevő tulajdonszerzését és a dolog birtokbavételét, illetve zavartalan használatát bármi módon befolyásolja. Nemcsak azok az esetek tartoznak ide, amikor az eladó olyan dolgot ad el, ami nem az ő tulajdona, vagy amelyen harmadik személynek zálogjoga van, hanem azok is, amikor harmadik személy az eladóval fennálló szerződése alapján kötelmi igényt támaszt, pl. mint bérlő vagy haszonbérlő lép fel követeléssel.[3]

[1] A magyar fordítás első mondatában „a vevő ... az árut ... veszi át" kifejezés helytelen. Itt nem átvételről, hanem a szolgáltatás elfogadásáról van szó. Az angol szöveg, „agreed to take", is ezt jelenti, mert az átvételbe történő beleegyezés esetén a szöveg úgy szólna, hogy „agreed to take over". Egyértelmű a francia szövegben olvasható „accepte de prendre". A magyar „átvétel" arra utal, mintha a vevő beleegyezne, hogy az árut magánál tartja, amíg a harmadik személy igényének sorsa eldől, az angol és a francia szöveg értelme az, hogy a vevő teljesítésként elfogadja az árut, amivel egyben a harmadik személy esetleges igényével járó kockázatot is átvállalja.

[2] A jogszavatossággal kapcsolatos rendelkezéseket az egyes kódexekben ld.: Ptk. 369—370. §, BGB 434. § és 439. § (1) bek., OR 192—196. §, ABGB 923. § és 931. §, S/G 12. Cikk, UCC 2—312. Cikk, C. c. 1626. Cikk.

[3] Dölle, 329. (a ULIS 52. Cikkéről), Huber 501., Enderlein, in: NDK, 92., Schlechtriem, 63., Loewe, 62.

3. Mi a *viszony* a 41. Cikk és a 4. Cikk között? A kérdést már csak azért is fel kell tenni, mert az Egyezmény nem vette át a ULIS 53. Cikkét, amely a dolog birtokba adását követően kizárta annak lehetőségét, hogy a vevő a ULIS-on kívüli eszközökhöz folyamodjék, amennyiben az eladó kötelezettségét megszegve a dolog tulajdonát nem ruházta át vagy olyan dolgot szolgáltatott, amelyre harmadik személy igénnyel bírt. Az 53. Cikk annak idején azért került a ULIS-ba, hogy ebben a körben kizárja a nemzeti jogok alkalmazását, különös tekintettel azokra a szabályokra, amelyek az ilyen szerződéseket érvénytelennek tekintik.[4] E rendelkezésnek az Egyezményből való elhagyása azon az alapon történt, hogy a szabály végül is magától értetődő, kimondása szükségtelen[5].

A kérdés azonban nem ennyire egyszerű. Felvethető ugyanis, hogy a 41. Cikk csak az eladó kötelezettségét állapítja meg, arra viszont, hogy egy harmadik személy igényével terhelt vagy egy harmadik személy tulajdonát képező dologra kötött szerződés érvényes lesz-e, a 4. Cikk a/ pontja alapján az eljáró bíróság nemzetközi magánjoga által kijelölt nemzeti jog adja meg a választ. A két idézett Cikk összevetéséből kiolvasható az a megoldás, amely szerint harmadik személy jogával vagy igényével terhelt dolog eladása a 41. Cikk alá tartozik.[6] Az eladónak ugyanis ebben a vonatkozásban is szerződésszerű árut kell szolgáltatnia, ha ezt nem teszi, a 41. Cikkbe ütközve, szerződésszegést követ el. Más kérdés, hogy az eladó és a harmadik személy, illetve a vevő és a harmadik személy közötti viszonyra már nem az Egyezmény alkalmazandó, ha a harmadik személy saját igényére hivatkozással lép fel a vevővel szemben, abban a kérdésben, hogy a vevő végül is szerez-e tulajdont vagy sem, a 4. Cikk b/ pontja, és ezen keresztül valamely nemzeti jog kerül alkalmazásra.[7] Ez azonban — ismételjük — a két fél közötti szerződés érvényességét nem érinti.

4. Az eladót a tehermentes dolog szolgáltatásának kötelezettsége alól a *vevő beleegyezése* mentesíti. Az Egyezmény szóhasználata egyértelműen jelzi, hogy a vevő részéről nem elégséges a harmadik személy jogának vagy igényének ismerete ahhoz, hogy az eladó ellen utóbb ne lehessen fellépni ezen a címen, a vevő kifejezett beleegyezésére van szükség. Tekintettel azonban arra, hogy a beleegyezés, ami azt jelenti, hogy a vevő ismerte és tudomásul vette a harmadik személynek a dologgal kapcsolatos jogosultságát vagy igényét, és ennek ellenére úgy döntött, hogy megköti a szerződést, konkludens magatartással is megvalósítható, nem árt az óvatosság. Már a ULIS 52. Cikke kapcsán kialakult az a gyakorlat, hogy a harmadik személy jogának vagy igényének tudatában a dolog átvétele „beleegyezés"-ként értelmezendő, úgy tűnik, hogy ez a felfogás él tovább az Egyezménnyel kapcsolatban is.[8] Arra mindenesetre szükség van, hogy az eladó kifejezetten felhívja a vevő figyelmét a harmadik

[4] Dölle, 337., szerint a mindenképpen elkerülendő példa a C. c. 1599. Cikke volt, amely az idegen dolog eladására vonatkozó szerződést semmisnek tekinti.
[5] Schlechtriem, in: Parker, 6—31.
[6] Schlechtriem, 63.
[7] Honnold, 285., Enderlein, in: Dubrovnik, 177.
[8] Dölle, 331., Enderlein, in: NDK, 92—93., Schlechtriem, 62.

személy igényére, ami saját érdeke, mert ha nem teszi, elég nehéz lesz vita esetén a vevő beleegyezését bizonyítania.

A 41. Cikk a mérvadó *időpontról* hallgat, az összefüggésekből (az eladó köteles tehermentes dolgot szolgáltatni, a vevő azonban a harmadik személy jogával vagy igényével terhelt dolog átvételébe beleegyezhet), az következik, hogy a *szolgáltatás időpontját* kell figyelembe venni, szemben a 42. Cikk (1) bekezdésével, amely a harmadik személy ipari vagy egyéb szellemi tulajdonán alapuló igényének ismeretét az eladó részéről a szerződéskötés időpontjában kívánja meg. A 41. Cikk alapján viszont érdektelen, hogy az eladó ismerte-e a harmadik személy igényét vagy nem és utóbbi esetben miért nem, gondatlan volt-e ebben a tekintetben vagy sem. A tények számítanak csak, a szolgáltatás időpontjában a jognak, illetve az igénynek léteznie kell, az ezután keletkezők következményeit már nem lehet az eladóra hárítani.[9]

A harmadik személy joga vagy igénye nem kell, hogy valós vagy megalapozott legyen, mert a *jogtalan igények* is zavarhatják a vevőt a dolog használatában, pert is lehet rájuk alapítani (sőt meg is nyerni), és mindez a vevőnek komoly költségeket is okozhat.[10] Az eladó kötelezettségei közé tartozik, hogy a vevőt, amennyiben erről tudomása van, ilyen igényekről is tájékoztassa, és saját költségén kísérelje meg elhárításukat. Felmerül ezzel kapcsolatban egy gyakorlati probléma, nevezetesen az, hogy a harmadik fél igénye, még ha megalapozatlannak bizonyul is, adott esetben hosszú ideig, akár évekig lekötve tarthatja a szerződés tárgyát képező árut. Az eladó ugyan felveszi a harcot, a vevőtől azonban nem várható el, hogy tétlenül ülve várja a jogvita kimenetelét, alapvető szerződésszegésre hivatkozva elállhat a szerződéstől[11]. A kérdés úgy is feltehető, hogy harmadik személy igényének kockázatát vajon az eladónak vagy a vevőnek kell-e viselnie; az Egyezmény valószínűleg helyesen döntött az eladó terhére, mivel az áruval szemben támasztott külső igények az esetek jelentős részében az eladó országában keletkeznek és a perek az eladó országának hazai joga alapján folynak[12].

Más lesz a helyzet akkor, ha az eladó megfelelő tájékoztatást adott a vevőnek, aki az igénnyel terhelt dolog átvételébe beleegyezett. Még ha a szolgáltatás időpontjában nem is lehetett előre látni, hogy a harmadik féllel folytatott jogvita időben milyen hosszúra nyúlik, a vevő beleegyezését utólag már nem vonhatja vissza, és nem állhat el a szerződéstől.

[9] Enderlein, in: NDK, 93.

[10] Enderlein, in: NDK, 93. Uí. Loewe, 61., aki utal arra, hogy ezen a ponton az Egyezmény az angolszász jogfelfogást követte.

[11] Természetesen nem azonnal, az eladó gyors és eredményes intézkedése a vevő elállását meggátolhatja; Honnold, 287—288. Arra, hogy a vevő számára mi minősül alapvető szerződésszegésnek, az eset összes körülményének, különösen a szerződés céljának ismerete után lehet csak válaszolni. Vö. a 25. Cikk 4—6. pontjaival.

[12] Schlechtriem, in: Parker, 6—32.

42. Cikk

(1) Az eladó az árut harmadik fél minden olyan ipari tulajdonnal vagy egyéb szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogától vagy igényétől mentesen köteles szolgáltatni, amelyekről a szerződés megkötésének időpontjában tudott, vagy tudnia kellett, feltéve, hogy ez a jog vagy igény ipari tulajdonon, vagy egyéb szellemi tulajdonon alapul

a/ annak az államnak a joga szerint, ahol az árut továbbeladják, vagy egyébként felhasználják, ha a felek a szerződés megkötésének időpontjában számoltak azzal, hogy az áru ebben az államban kerül továbbeladásra vagy felhasználásra; vagy

b/ bármely más esetben annak az államnak a joga szerint, amelyben a vevőnek telephelye van.

(2) Az eladónak az előző bekezdésen alapuló kötelezettsége nem terjed ki azokra az esetekre, amelyekben

a/ a vevő a szerződés megkötésének időpontjában ilyen jogról vagy igényről tudott, vagy tudnia kellett; vagy

b/ a jog vagy igény abból ered, hogy az eladó a vevő által adott műszaki rajzot, formatervet vagy más hasonló adatot használt fel.[1]

---

1. A 41. Cikk a jogszavatosság általános szabályát adja, ehhez képest a 42. Cikk külön veszi azt az esetet, amikor a dolgon harmadik személynek *ipari vagy egyéb szellemi tulajdonon* alapuló *joga* vagy *igénye* van. A Cikk *felépítése:* az (1) bekezdés tartalmazza ennek az elkülönített esetnek a főszabályát, a (2) bekezdés pedig a főszabály kivételét, az eladó felelősségének kizárását. Az egész Cikk alapgondolata: az általános szabályhoz képest az eladó felelősségének *enyhítése,* tekintettel azokra a speciális viszonyokra, amelyekből az ipari vagy egyéb szellemi tulajdonon alapuló igények származnak. Az elkülönített szabályozásnak részben az az oka, hogy a ULIS jogszavatossági szabályai körében nem tett említést az ipari vagy szellemi tulajdonon alapuló igényekről, ezért kétségessé vált, hogy vajon a ULIS 52. Cikke kiterjed-e erre az esetkör-

[1] Fordítási problémák:

— az (1) bek.-ben és a (2) bek. a/ pontjában nem „tudnia kellett", hanem „nem lehetett ismeretlen" a helyes fordítás, ld. a 8. Cikk 1. jegyzetét;

— az (1) bek. b/ pontjában az „amelyben a vevőnek telephelye van" fordulat félreérthető, mert így értelmezhető akként is, hogy ha a vevőnek több országban van telephelye, akkor mindegyikben megvalósul az eladónak a harmadik személy jogától mentes szolgáltatásra vonatkozó kötelezettsége, holott arról az egy telephelyről van szó, amelyet az Egyezmény alkalmazása szempontjából a 10. Cikk a/ pontja alapján figyelembe kell venni;

— a (2) bek. b/ pontjának magyar szövegéből kimaradt a „formulae", „formuless", „Formel" kifejezés, amely kémiai vagy matematikai képletet jelent.

re.[2] Szerepet játszhatott itt az az érvelés is, amely az ipari vagy szellemi tulajdonnal kapcsolatos igénnyel terhelt áru eladásában átmenetet látott a hagyományos jogszavatossági esetek és a nem megfelelő teljesítés (nem szerződésszerű áru szolgáltatása) között[3], ami magyarázatot ad a 41. Cikktől való eltérésekre és néhány ponton a 35. és az azt követő Cikkekhez való közelítésre. Leginkább azonban az *Enderlein* említette szempont lehetett döntő, az ipari vagy egyéb szellemi tulajdoni igényeknek korlátozott területi hatályuk van, ezért szükséges — szemben a 41. Cikk általános szabályával — az eladó kötelezettségeinek korlátozása.[4]

A 42. Cikk szövege és felépítése meglehetősen bonyolult, lényegében egy sor egymáshoz kapcsolódó, illetve egymásra épülő feltételből áll, amelyek a Cikk alkalmazását behatárolják.

2. Az (1) bekezdés abból indul ki, hogy az eladó olyan árut köteles szolgáltatni, amely mentes harmadik személynek *ipari* vagy egyéb szellemi tulajdonon alapuló jogától vagy igényétől. Mint azt az Egyezmény tervezetéhez készített titkársági kommentár megjegyzi[5], a *„szellemi tulajdon"* kifejezés általános felfogás szerint magában foglalja az „ipari tulajdon" eseteit is, mégis az esetleges értelmezési viták elkerülése érdekében célszerűnek tűnt mindkét kifejezés használata. A tág és általános értelmezésre törekvő megfogalmazásból következően a 42. Cikk alá tartoznak többek között a szabadalmak, a használati és ízlésminták, védjegyek, eredet- és származásmegjelölések, cégnevek, szerzői jogok[6], tehát mindaz, amit a magyar jogfelfogás is idesorol. A harmadik személy joga vagy igénye fordulat pedig azt jelzi, hogy éppen úgy, mint a 41. Cikk esetében, érdektelen a támasztott követelés megalapozottsága.[7]

3. Az eladó felelősségének az (1) bekezdés *időbeli* és *területi* szempontból is határt szab. *Időben* a szerződéskötés jelenti a korlátot, az eladó felelőssége csak azokra az igényekre terjed ki, amelyeket a szerződés megkötésekor ismert vagy amelyek számára nem lehettek ismeretlenek. Az eltérés a 41. Cikkhez képest, ahol ebből a szempontból a szolgáltatás időpontja a mérvadó, feltűnő[8]. A különbség azonban nemcsak az időpontban van. A megfogalmazásból következik, hogy míg a 41. Cikk alapján az eladó felelősséggel tartozik, az egyéb feltételek meglététől függően, azokért az igényekért, amelyek a szolgáltatás időpontjáig keletkeztek, még akkor is, ha ezekről az eladó csak utóbb szerzett tudomást, addig a 42. Cikk abban a tekintetben is korlátozza az eladó felelősségét, hogy csak az általa ismert vagy súlyos gondatlansága miatt nem ismert („nem lehetett számára ismeretlen") igényekért kell helytállnia. Ha tehát

[2] Honnold, 291. A ULIS-ra vonatkozó bírói gyakorlat a vitát igenlően döntötte el, az eladót terhelő jogszavatosság kiterjed az ipari vagy egyéb szellemi tulajdonnal kapcsolatos igényekre is. Ld.: OLG Düsseldorf, 20. 01. 83 — 6 U 206/77., idézi Schlechtriem—Magnus, 332—333.
[3] Különösen Schlechtriem, in: Parker, 6—33.
[4] Enderlein, in: NDK, 94., Off. Rec., 37.
[5] Off. Rec., 36.
[6] NSZK, 50., Svájc, 795., Enderlein, in: Dubrovnik, 180.
[7] Enderlein, in: NDK, 94.
[8] Ld. a 41. Cikk 4. pontját

harmadik személy *tulajdoni igényt* támaszt az eladóval, és ezen keresztül a vevővel szemben a szolgáltatás megtörténte után, az eladó helytállni tartozik, viszont eleve mentesül, ha a *szellemi tulajdonon* alapuló igényt, jóllehet a szerződéskötést megelőzően keletkezett, az eladó a legnagyobb gondosság mellett sem ismerhette.[9]

4. A *területi* korlát hátterében az a megfontolás áll, hogy senkitől sem várható el az általa eladni kívánt áruval kapcsolatos esetleges ipari és egyéb szellemi tulajdonra vonatkozó igények egész világra kiterjedő vizsgálata, de erre nincs is szükség. Az ipari vagy egyéb szellemi tulajdonra alapított jogok és igények léte és elbírálása egy adott földrajzi területhez kapcsolódik, és annak az államnak a joga szerint történik, amelynek területéről szó van. Következésképpen nemcsak az eladó felelőssége, hanem a harmadik személy igénye is korlátozott területileg, ez az oka az (1) bekezdés a/ és b/ pontjában megfogalmazott szűkítésnek.

Az eladó a fentiekre figyelemmel köteles ugyan gondosan eljárni, és annak érdekében, hogy harmadik személy igényétől mentes árut szolgáltasson, olyan vizsgálatot is folytatni, amely tisztázza az áruval kapcsolatos ipari és egyéb szellemi tulajdonjogi helyzetet, de csak meghatározott országokban, éspedig azokban, ahol az *áru felhasználása* megtörténhet. Ezért az (1) bekezdés a/ pontja kiemeli azt az országot, ahová a vevő az árut (tovább)eladja, vagy ahol az árut egyébként felhasználják, ezek hiányában pedig — így a b/ pont — az eladónak arra az államra kell figyelemmel lennie, ahol a vevő telephelye van.[10]

Az a/ pont szerinti két eset akkor jöhet csak szóba, ha a felek a szerződés megkötésekor az adott országba történő *továbbeladással* vagy az ott történő *felhasználással* számoltak. Az Egyezmény nem írja elő a kifejezett szerződéses megállapodást ebben a kérdésben, de megkívánja *mindkét féltől* e szándék, illetve tény *ismeretét*. Nem elegendő, ha csak a vevő van tisztában azzal, hogy az árut egy meghatározott országba kívánja továbbadni,[11] mivel ebben az esetben az eladó nem lesz abban a helyzetben, hogy megfelelő intézkedéseket tegyen, illetve hogy a vevőt tájékoztassa. Ugyanakkor az Egyezmény nem kívánja meg, hogy a továbbeladás vagy a felhasználás ténylegesen is megtörténjék, lehet, hogy éppen a harmadik személy igénye miatt nem kerül rá sor, elegendő, ha a felek ezzel a lehetőséggel a szerződés megkötésekor számoltak. Lényeges végül az *időpont* is, a szerződés megkötését követően a vevő hiába közli továbbeladási szándékát az eladóval, ha utóbbi a szerződéskötéskor erről nem tudott vagy azzal nem számolhatott, a harmadik személy támasztotta igény kizárólag a vevőt terheli.[12]

A továbbeladásra vagy felhasználásra vonatkozó vevői szándék szerződéskötéskori ismerete hiányában az eladónak azt az országot kell csak figyelembe vennie, amelynek területén a *vevő telephelye* van; ((1) bek. b/ pont). A telep-

[9] Svájc, 795., Loewe, 64.
[10] A „vevő telephelye" kifejezés értelméhez ld. az 1. jegyzetet.
[11] Enderlein, in: NDK, 94.
[12] Ld. a 38. Cikk 8. jegyzetét.

hely meghatározásával kapcsolatban a 10. Cikk alkalmazandó. Az Egyezmény hallgat arról, hogy a szerződéskötéskori vagy a szolgáltatáskori telephely veendő figyelembe, úgy gondoljuk azonban, hogy a 42. Cikk rendelkezéseinek összefüggéseiből következően csak a *szerződéskötéskori telephely* jöhet szóba.

Akár az a/, akár a b/ pont kerül alkalmazásra, az ipari vagy egyéb szellemi tulajdonra vonatkozó jogot vagy igényt a szóban forgó *állam joga* szerint kell elbírálni. A 42. Cikk (1) bekezdése tehát akkor kerül alkalmazásra, ha a harmadik személy joga vagy igénye ipari tulajdonon vagy egyéb szellemi tulajdonon alapulónak minősül az adott állam joga szerint, függetlenül attól, hogy ez a minősítés megáll-e az eladó vagy az a/ pont esetében a vevő országának joga alapján. Ismételjük, a szabály hátterében az áru felhasználásának lehetősége, illetve ennek a lehetőségnek a korlátozása áll, ebből a szempontból a 42. Cikk (1) bekezdése a 35. Cikkel mutat párhuzamot, utóbbi (2) bekezdésének b/ pontja szerint a dolognak alkalmasnak kell lennie az olyan meghatározott célra, amelyet a szerződéskötés időpontjában a vevő az eladó tudomására hozott.[13]

5. A (2) bekezdés két esetben *mentesíti az eladót*. Az a/ pont értelmében és a 35. Cikk (3) bekezdésével megegyezően, az eladót nem terheli felelősség, ha a vevő a szerződés megkötésének időpontjában a harmadik személy jogáról vagy igényéről tudott, illetve ha az nem lehetett számára ismeretlen. A 41. Cikkhez képest az eladó javára újabb eltérést tapasztalhatunk, ott ugyanis a vevő beleegyezésére volt szükség.[14] A b/ pont pedig arról a nem is ritkán előforduló esetről rendelkezik, amikor a vevő az áru előállításához dokumentációt (műszaki rajzokat, képleteket, formaterveket) vagy más hasonló adatot, mintát szolgáltat és a harmadik személy igénye ezeken alapul. Logikus, hogy ebben az esetben nem az eladónak kell a harmadik személy igényével szembenéznie. Más kérdés, hogy amennyiben az eladó tisztában van azzal, hogy a vevő által rendelkezésére bocsátott rajzok, tervek, minták stb. felhasználása harmadik személy jogát sértik, köteles a jóhiszemű eljárás elve alapján a vevő figyelmeztetésére, de olyan megvizsgálási kötelezettség, mint amelyet az előző, 4. pontban említettünk, nem terheli.[15]

[13] Schlechtriem, in: Parker, 6—33 — 6—34. Éppen erre tekintettel tartja a 42. Cikk szabályát a hagyományos kellék- és jogszavatossági esetkör közötti átmenetnek Loewe, 63.

[14] Ld. a 41. Cikk 4. pontját.

[15] Eörsi, 91., Enderlein, in: NDK, 94.

43. Cikk

(1) A vevő elveszti a 41. és 42. Cikkekre való hivatkozás jogát, ha az eladót nem értesíti a harmadik személyt megillető jog vagy igény mibenlétéről, azt követő ésszerű határidőn belül, hogy erről a jogról vagy igényről tudomást szerzett vagy tudomást kellett volna szereznie.

(2) Az eladó nem hivatkozhat az előző bekezdés rendelkezéseire, ha tudott a harmadik fél jogáról vagy igényéről és annak mibenlétéről.[1]

---

1. A 43. Cikk logikus kiegészítése és egyben lezárása a jogszavatossági rendelkezéseknek, tartalmában az (1) bekezdés a 39. Cikk, a (2) bekezdés pedig a 40. Cikk párja. Az (1) bekezdés a vevőt kötelezi arra, hogy miként a szolgáltatott áru fogyatékossága esetén, úgy harmadik személy joga vagy igénye felmerülésekor is *értesítse az eladót*. A harmadik személy joga vagy igénye, amellyel kapcsolatban a vevőt tájékoztatási kötelezettség terheli, kiterjed a 41. és a 42. Cikkekben foglaltakra, azaz átfogja a teljes kört, a tulajdoni és kötelmi jogi jellegű követeléseket éppen úgy, mint az ipari vagy szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogokat, illetve igényeket. A rendelkezésre szükség van, mert könnyen előfordulhat, hogy harmadik személy jogáról vagy igényéről elsőként éppen a vevő szerez tudomást, ilyenkor az eladót ésszerű határidőn belül informálnia kell annak érdekében, hogy az a szükséges lépéseket megtehesse. Ha a vevő ennek a kötelezettségének nem tesz eleget, elveszti az eladóval szembeni fellépés jogát, pontosabban nem hivatkozhat arra, hogy az eladó a 41., illetve a 42. Cikkben foglalt, a tehermentes áru szolgáltatására vonatkozó kötelezettségét nem teljesítette[2].

Amiben a 43. Cikk elsősorban eltér a 39. Cikktől, az az *abszolút jogvesztő határidő hiánya*. A különbség arra vezethető vissza, hogy harmadik személyek jogai vagy igényei tekintetében a vevőt nem terheli olyan megvizsgálási kötelezettség, mint a részére szolgáltatott áru szerződésszerűségével kapcsolatban. Kötelezettsége csak arra terjed ki, hogy amennyiben harmadik személy igénye a tudomására jut, arról az eladót tájékoztassa. A szóba jöhető igények időben, mint láttuk, amúgy is korlátozottak, a 41. Cikk alá tartozóknak a szolgáltatást

[1] Az (1) bekezdés fordítása pontatlan. Nem véletlen ugyanis, hogy az eredeti szövegezés majdnem szó szerint ismétli a 39. Cikk (1) bekezdését, az eltérések a tartalmi különbségekből értelemszerűen adódnak. Önmagában a jelen Cikk (1) bekezdésének fordítása — egy szó kivételével — nem kifogásolható ugyan, de kívánatos lett volna a két Cikk közötti azonosságnak a magyar szövegben történő pontos visszaadása. Megítélésünk szerint viszont hibás a „harmadik személyt *megillető* jog" kifejezés. Az eredeti szövegben a „megillető" szó nem szerepel, de ettől függetlenül is használata azt a téves látszatot kelti, mintha itt — ellentétben a 41. és 42. Cikkekkel — csak olyan jogokról vagy igényekről lenne szó, amelyek megalapozottak. Vö. a 41. Cikk 4. és a 42. Cikk 2. pontjával.

[2] Ld. azonban a 44. Cikket.

megelőzően kell keletkezniük, a 42. Cikk esetén pedig az eladó számára csak az releváns, amiről a szerződés megkötésekor tudott, vagy nem lehetett előtte ismeretlen.[3]

A vevő közlésének — ebben nincs különbség a 39. Cikk (1) bekezdésében foglaltakhoz képest — ki kell terjednie arra, hogy a harmadik személy milyen igényt támaszt, de arra nem kötelezhető, hogy ennek érdekében kutatásokat végezzen. Bár az Egyezmény az eladó értesítésére „ésszerű határidőt" szab, és nem azonnalit, a vevő nem habozhat, illetve nem várhat túl sokat, gyakorlatilag a tudomásszerzést követően azonnal cselekednie kell.[4] Ebben a vonatkozásban a 77. Cikk (kárenyhítési kötelezettség) a vevő számára sürgető parancsként érvényesül.[5]

Mindazonáltal a vevő nem lehet gondatlan, amire az (1) bekezdés utolsó fordulata „tudomást kellett volna szereznie" egyértelműen utal, ami annyit jelent, hogy a harmadik személy joga vagy igénye lehetőségének felmerülésekor a vevő nem tehet úgy, mintha mi sem történt volna.

2. A (2) bekezdés a 40. Cikkel majdnem megegyező szabályt tartalmaz. A különbség lényegében abban van, hogy a 40. Cikk szerint az eladó nem mentheti ki magát, ha a fogyatékosságot ismerte vagy az nem lehetett számára ismeretlen. A jelen cikk (2) bekezdése viszont az eladótól a harmadik személy joga vagy igénye *tényleges ismeretét* kívánja meg.[6]

A (2) bekezdés szövege egy ponton kétségesnek tűnik, éspedig abban, hogy az eladónak ismernie kell úgymond a harmadik fél igényének „mibenlétét". Nem világos ugyanis, hogy itt miről van szó, mert a szó szerinti szövegértelmezés odavezetne, hogy az eladó csak akkor nem hivatkozhat a vevő mulasztására, ha nemcsak arról volt tudomása, hogy harmadik személy az árura jogot vagy igényt jelentett be, hanem arról is, hogy milyen jogról vagy igényről van pontosan szó. *Enderleinnek* igaza van, amikor elképzelhetetlennek tartja, hogy az eladó hivatkozhasson a vevő mulasztására, amikor maga is tud a harmadik fél igényéről, csak nem ismeri annak tartalmát. Ha ugyanis az eladónak pozitív tudomása van egy követelésről, már nincs is szükség a vevő erre vonatkozó tájékoztatására.[7]

[3] Az abszolút határidő hiányát Schlechtriem, 65. sajnálatosnak tartja, az erre vonatkozó NDK-javaslat nem kapott többséget. Az Egyezmény megoldása azonban helyes, mert a jogszavatossági problémák rendszerint sokkal később jelentkeznek, mint a kellékszavatossági igények. Uí.: NSZK, 50.

[4] Az „ésszerű határidő" ugyanakkor megengedi, hogy a vevő jogi konzultációt folytasson. Enderlein, in: Dubrovnik, 184.

[5] Enderlein, in: NDK, 95.

[6] A két Cikk összevetéséből látszik, hogy elmaradt a 40. Cikk utolsó fordulata is, amely az eladó mentesülésének kizárásához azt is megkívánta, hogy a fogyatékosságokról ne tájékoztassa volt a vevőt. A 53. Cikkben azonban pontosan arról van szó, hogy az eladó nem hivatkozhat a vevő mulasztására, tehát arra, hogy tudott a harmadik személy igényéről, de ésszerű időn belül nem tájékoztatta az eladót, aki azonban nem mentesülhet, ha az igényt maga is ismerte.

[7] Enderlein, in: Dubrovnik, 185.

44. Cikk

Ha a vevőnek ésszerű mentsége van a megkívánt értesítés elmulasztására, úgy — a 39. Cikk (1) és a 43. Cikk (1) bekezdésének rendelkezéseitől függetlenül — az 50. Cikknek megfelelően csökkentheti a vételárat, vagy követelheti az elmaradt hasznok nélküli tényleges kárának megtérítését.[1]

1. Az áru szerződésszerűségéről és a harmadik személy igényéről szóló II. fejezet lezárásaként a 44. Cikk lehetőséget biztosít a vevő számára ahhoz, hogy bizonyos határidők elmulasztásának következményei alól *kimentse magát*. Nem minden határidő alól mentesül, a 44. Cikk rendelkezése nem vonatkozik a 39. Cikk (2) bekezdésében felállított kétéves határidőre, sem pedig a szerződésben biztosított esetleges jótállásra. Ezzel szemben ésszerű mentséggel a vevő kimentheti magát a 39. Cikk (1) és a 43. Cikk (1) bekezdésében az áru fizikai fogyatékosságainak és harmadik személy jogainak közlésére megállapított ésszerű határidő elmulasztása alól. A szabály hátterében a 39. Cikk tárgyalása kapcsán említett vita áll[2], ennek során merült fel a gondolat, hogy a vevő nem mindig tud eleget tenni kifogásolási kötelezettségének a szoros „ésszerű határidőn" belül (pl. vis major esetén). A 44. Cikk azonban az eladó számára igen komoly veszélyeket rejt magában, főleg az „ésszerű mentség" meglehetősen bizonytalan fogalma miatt.[3] A 44. Cikk értelmében ugyanis a vevő két éven át jogosult — ha valamelyest korlátozott körben is — az eladó elleni fellépésre.

2. Az *„ésszerű mentség"* fogalma az adott összefüggésben nehezen határozható meg. A 44. Cikk csak a kifogásolás elmulasztása alól mentesít, nem pedig a megvizsgálás alól (38. Cikk), nehéz ezért elképzelni egy olyan esetet, amikor a vevő az árut megvizsgálja, a hibát felismeri, de ésszerű mentsége van az eladó értesítésének elmulasztására.[4] Példaként hozza fel *Honnold* azokat az eseteket, amikor a vevő nem a kifogásolást mulasztja el, mert az áru fogyatékosságának tényéről értesíti az eladót, de szakértelem hiányában nem határozza meg közelebbről a hibát, vagy ugyanezen okból nem tartja fontosnak a hibát, ami később súlyos következményekhez vezet.[5] *Enderlein* szerint meg kell várni a

[1] Az eredeti szövegben nincs szó „tényleges kárról", csak kárról. Ld. erről alább a 3. pontot.
[2] Ld. a 39. Cikk 2. pontját.
[3] Schlechtriem, 60—61.
[4] Ellentétes véleményen van Honnold, 284., aki szerint a 44. Cikk alkalmazható lesz akkor is, ha a megvizsgálás nem történik meg a 38. Cikkben megkívánt határidőben, úgy véljük azonban, hogy ez ellentétes a 44. Cikk szövegével. Uí. Schlechtriem, 61.
[5] Honnold, 284., részben ellentétes nézeten Enderlein, in: Dubrovnik, 186., azzal, hogy a vevőnek nem kell a 44. Cikkre hivatkoznia, ha az eladót kellő időben értesítette a fogyatékosságról, de nem tudta pontosan megjelölni a hibát, „(a vevő) ilyenkor gyorsan veszti el jogait".

bírói gyakorlat kialakulását, *Sono* pedig úgy értékeli a szabályt, hogy a vevő számára csak kivételes esetekben biztosít előnyt.[6]

3. A vevő jogai abból a szempontból is korlátozottak, hogy csak *árcsökkentést* vagy — *elmaradt haszon nélküli* — *kártérítést* követelhet. Az árcsökkentésre az 50. Cikk irányadó, ideértve annak második mondatát is, amely szerint árcsökkentés nem követelhető akkor, ha az eladó orvosolta az áru fogyatékosságát. A kártérítésről a 74—77. Cikkek rendelkeznek. A 74. Cikkre tekintettel az előreláthatóság korlátja ebben a vonatkozásban is érvényesül, ezért a 44. Cikk magyar fordításában olvasható *„tényleges kár"* kifejezéssel vigyázni kell. Eltekintve attól, hogy nem helyes a fordításban értelmezni (az eredeti szövegek nem használják a „tényleges" kifejezést, és csak kárról beszélnek), az adott összefüggésben, a magyar terminológiára is figyelemmel, valóban az ún. tényleges károkról van szó. Arra azonban feltétlenül ügyelni kell, hogy e rendelkezés alapján sem jár teljes kártérítés, és nemcsak az elmaradt haszon kizárása miatt, hanem a 74. Cikk következtében is, amely a megtéríthető károk összegét a kötelezett által a szerződéskötéskor előrelátható károkra korlátozza. A 44. Cikk így az eladó által előre látható, az elmaradt hasznot figyelmen kívül hagyó károk összegére nyújt fedezetet.

4. Egy további probléma adódik a *44. és a 77. Cikkek összevetéséből*. Utóbbi a szerződésszegésre hivatkozó fél kárenyhítési kötelezettségét írja elő, amellyel kapcsolatban Schlechtriem felveti, hogy vajon a vevő mulasztása, még ha ésszerű mentsége is van rá, nem ütközik-e kárenyhítési kötelezettségével, sőt általánosabb szinten nem vezet-e a 80. Cikk alkalmazásához azon az alapon, hogy az eladó időben történt értesítése esetén a fogyatékosságok kijavítására, a hibátlan, szerződésszerű teljesítésre lehetőség lett volna.[7] Az ellentmondás valóban adott, de feloldható. Ami a 80. Cikket illeti, alkalmazásának feltétele, hogy az eladó szerződésszegését a vevő cselekvése vagy mulasztása okozza. Úgy véljük, aligha fogadható el egy olyan értelmezés, amely azt mondaná ki, hogy az eladó szerződésszegése attól függ, a vevő észleli-e, illetve közli-e az áru fogyatékosságait. Az eladó szerződésszerű teljesítésre köteles, ha ennek a kötelezettségének nem tesz eleget, megszegi a szerződést, akkor is, ha végül a vevő — saját mulasztásának következményeként — nem lesz abban a helyzetben, hogy ellene fellépjen. Áll ez arra is, ha az eladó határidő előtt szolgáltatja a nem szerződésszerű árut, amit a vevő kifogásolásának hiányában nem tud határidőn belül kijavítani. Az eladó szerződésszegése a vevő magatartásától független, aminek alapján a 44. Cikk és a 80. Cikk között nem látunk ütközést. Nem ennyire egyértelmű a helyzet a 77. Cikkel. A kulcs ebben a vonatkozásban az *„ésszerű mentség"* (44. Cikk) és az *„ésszerű intézkedés"* (77. Cikk) fogalma. Jelenti-e az ésszerű mentség azt is, hogy a fél nem tudott kárenyhítési kötelezettségének eleget tenni, mégpedig menthető okokból (holott a 77. Cikk külön kimentési szabályt nem tartalmaz), vagy az eladó értesítése az adott összefüggésben olyan ésszerű intézkedésnek tekintendő, amelyet a vevőnek

[6] Enderlein, in: NDK, 96., Sono, in: Bianca—Bonell, 328.
[7] Schlechtriem, 61., Eörsi, 93.

mindenképpen meg kellett volna tennie. Hajlunk annak elfogadására, hogy amennyiben a vevő ésszerű mentségre tud hivatkozni, ami, mint láttuk, csak meglehetősen szűk körben elképzelhető, akkor éppen azáltal, hogy az Egyezmény a mentséget mint ésszerűt elfogadja, a 77. Cikk nem kerülhet a vevővel szemben alkalmazásra. Ellenkező esetben a 44. Cikk gyakorlatilag értelmét vesztené, mert az esetek túlnyomó többségében az eladó a 77. Cikkre hivatkozással kizárhatná a vevő igényeit. Nézetünk szerint a 44. Cikk a különös szabály, amelynek alkalmazása az általános szabályét megelőzi. Ebben a tekintetben nemcsak az jöhet szóba, amit az Egyezmény kifejezetten megnevez (39. Cikk (1) és 43. Cikk (1) bekezdés), hanem az is, ami az összefüggésekből levezethető, adott esetben a 77. Cikk.

5. Ismételten hangsúlyozandó, hogy a 44. Cikk szabálya is *diszpozitív*, alkalmazását a felek szerződésükben kizárhatják vagy megváltoztathatják.

III. FEJEZET

AZ ELADÓ SZERZŐDÉSSZEGÉSÉNEK A JOGKÖVETKEZMÉNYEI

45. Cikk

(1) Ha az eladó nem teljesíti a szerződésen vagy az Egyezményen alapuló valamely kötelezettségét, a vevő jogosult

a/ a 46—52. Cikkekben biztosított jogait gyakorolni;

b/ a 74—77. Cikkekben meghatározott módon kártérítést követelni.

(2) A vevő a jogsértés kiküszöbölésére irányuló egyéb jogainak gyakorlásával nem veszíti el jogát a kártérítésre.

(3) Ha a vevő a szerződésszegésből eredő jogait gyakorolja, sem a rendes, sem pedig a választott bíróság nem adhat méltányossági haladékot az eladó számára.[1]

---

1. Az Egyezmény III. részének II. Címe három fejezetből áll, az itt tárgyalandó harmadik fejezet az *eladó szerződésszegésének jogkövetkezményeit* foglalja össze. A rendelkezések csak az eladó szerződésszegésére alkalmazhatók, a vevő szerződésszegésének következményeit a III. Cím II. fejezete határozza meg.

A 45. Cikk, mintegy bevezetésképpen összefoglalja a vevő részére biztosított jogosultságokat, amelyek *két csoportba* sorolhatók. Az (1) bekezdés a/ pontja a jelen fejezet további rendelkezéseire utal, ezek: a teljesítési igény és a *magyar* jogban ismert szavatossági jogok (kicserélés, kijavítás, árcsökkentés, elállás), míg a b/ pont a kártérítés általános, nemcsak az eladóra, hanem a vevőre is vonatkozó szabályaira hivatkozik. A (2) bekezdés biztosítja a két csoportba tartozó igények *kumulációját*, végül a (3) bekezdés a vevő számára nyújt védelmet azáltal, hogy megakadályozza az eljáró fórum által az eladó részére méltányosságból történő *haladék* nyújtását.

2. A 45. Cikk (1) bekezdése jól tükrözi az Egyezménynek a szerződésszegések *egységes szabályozására* irányuló törekvését, ami mind a *tényállási*, mind pedig a *szankciós* oldalon megmutatkozik. Az igazán lényeges megkülönböztetés az alapvető és az egyéb szerződésszegések között húzódik,[2] az egyes szerződésszegési tényállások közötti különbségtételnek sokkal inkább technikai (jogszabály-szerkesztési), mintsem tartalmi jelentősége van. A 45. Cikk (1) bekezdése szempontjából közömbös, hogy az eladó mely kötelezettségét szegi meg (szerződésben megállapított vagy az Egyezmény előírta, fő- vagy mellékköte-

[1] A fejezet címeként helyesebb lenne: „Az eladó szerződésszegése esetén a vevőt megillető jogok". A 45. Cikk szövege tudatosan megegyezik a 61. Cikkével, a magyar fordításban azonban két eltérés is van. Ld. a 61. Cikk 1. jegyzetét. A (2) bekezdés szövege ezen kívül pontatlan és magyartalan. A helyes fordítás: „A vevő nem veszíti el a kártérítés követeléséhez való jogát azáltal, ha egyéb jogait gyakorolja".

[2] Ld. a 25. Cikk 3. pontját.

lezettségét), a szankciók valamennyi esetre, egységesen alkalmazandók. Hasonló a helyzet a vevő szerződésszegése esetén is (61. Cikk (1) bekezdése). A szankciók pusztán annak a ténynek a következtében járnak, hogy a fél valamely kötelezettségét megszegte. Két dologra azonban fel kell hívni a figyelmet. Az egyik, hogy a 45. Cikk (1) és a 61. Cikk (1) bekezdésén kívül a 71—73. Cikkek a szerződésszegések olyan további két lehetséges esetét szabályozzák (a teljesítést megelőző szerződésszegést és a részletekben teljesítendő szerződés megszegését), ahol a sajátos tényállási vonások külön rendelkezést igényeltek. A másik, hogy a 45. Cikk (1) bekezdése már jelzi, a kártérítés a *magyar* jogtól eltérően nem vétkességi, hanem ennél szigorúbb, objektív alapon jár.[3] A kérdésre a 79. Cikk kapcsán térünk vissza.[4]

3. *Áttekintés:* Az (1) bekezdés a/ pontjában említett *vevői jogokat* az Egyezmény az alábbi rendben szabályozza:

— teljesítési igény: 46. Cikk (1) bekezdése, és 47. Cikk,
— kicserélés: 46. Cikk (3) bekezdése,
— kijavítás: 46. Cikk (3) bekezdése,
— az elmulasztott kötelezettségeknek az eladó részéről történő orvoslása (az előző két Cikken kívül): 48. Cikk,
— elállás: 49. Cikk,
— árcsökkentés: 50. Cikk,
— részszolgáltatás: 51. Cikk,
— idő előtti szolgáltatás: 52. Cikk (1) bekezdése,
— szerződésben kikötöttnél több áru szolgáltatása: 52. Cikk (2) bekezdése.

4. A (2) bekezdés lehetővé teszi az *igények kumulációját*, tehát azt, hogy a vevő az előző pontban felsoroltak mellett követelhessen kártérítést is. Más szavakkal kifejezve, akár teljesítést, akár kijavítást, akár árcsökkentést követel a vevő, amennyiben az eladó szerződésszegése részére kárt okozott, kárának megtérítését is követelheti, és ez a helyzet abban az esetben is, ha a szerződésszegés miatt eláll a szerződéstől. A *magyar* jogban is ismert szabály[5] nem utolsósorban azért került az Egyezménybe, mert az egyes jogok felfogása az igények kumulációjáról eltérő, bár a gyakorlatban ma már igazán lényeges különbségek nincsenek.[6]

[3] Eörsi, 94., Stargardt, in: NDK, 99., Honnold, 297.

[4] A szankciós oldal egységét, a vétkesség kikapcsolása ellenére is áttöri, hogy a 79. Cikk csak a kártérítés alóli kimentést szabályozza. Ld. a 79. Cikk (5) bekezdését és 4. pontját.

[5] Will, in: Bianca—Bonell, 331. téved, amikor a *magyar* és az *angol* jogot azon jogrendszerek közé sorolja, ahol a kártérítés és az egyéb igények nem kumulálhatók. Ld. ehhez a Ptk. 310. §-át, az angol jog vonatkozásában pedig alább a 6. jegyzetet.

[6] A kumuláció problémája alapvetően a szerződéstől való elállás és a kártérítés közötti kapcsolat tekintetében merül fel. Kifejezetten megengedi a *francia* C. c. 1184. Cikk (2) bek.-e (általában), illetve 1611., 1645. és 1646. Cikke (adásvétel), a *svájci* OR 208. §-a (ingó adásvétel), az *osztrák* ABGB 921. §-a, az *USA* UCC 2—711. Cikk (1) bek.-e. Az *angol* jogban a „condition" (lényeges feltétel) megsértése jogosít fel az elállásra, ezzel együtt a fél, mint minden szerződésszegésért, kártérítést is követelhet (Johnson v. Agnew [1980] A. C. 367.). Ezzel szemben a BGB-ben (463. §) a kártérítés a szavatossági jogok egyike, amelyet a vevő csak elállás vagy árcsökkentés helyett választhat. A *német* bírói gyakorlat mindazonáltal a kumuláció problémáját az ún. „nagy kártérítés" elméletével megoldotta (BGH 29, 148).

5. A (3) bekezdés kifejezett rendelkezéssel kizárja annak lehetőségét, hogy az eljáró fórum (rendes bíróság vagy választottbíróság) a szerződésre egyébként irányadó jog, vagy bármilyen más szabály alapján az eladónak *méltányosságból határidőt* biztosítson kötelezettségei teljesítésére és ezzel megakadályozza a vevőt a szerződésszegésből eredő jogainak gyakorlásában.[7] Ez a rendelkezés nem tévesztendő össze a 47. Cikkel, amely szerint a vevő az eladónak ésszerű póthatáridőt szabhat. Jelen Cikk (3) bekezdése azt zárja ki, hogy a határidőt a fórum állapítsa meg, amelynek leteltéig a vevő nem élhetne jogaival, pl. alapvető szerződésszegésre hivatkozással nem állhatna el a szerződéstől. A szabály kimondását az tette szükségessé, hogy az eladót, amennyiben saját országának bírósága jár el, ami vevői igények esetén gyakori, ne részesíthessék egyoldalú előnyben. Az ilyen típusú méltányossági határidők a nemzetközi kereskedelemben amúgy sem fogadhatók el, és nem is szokásosak[8].

Hasonlóan a 28. Cikknek a természetbeni teljesítésről rendelkező szabályához, itt is feltehető a kérdés, hogy *kizárható,* illetve megváltoztatható-e a felek által a (3) bekezdés méltányossági haladék nyújtásának tilalmára vonatkozó szabálya[9]. A 6. Cikk szerint kizárólag a 12. Cikk kogens, amiből következik, hogy a felek az Egyezmény minden más rendelkezésétől, így a jelen Cikk (3) bekezdésétől is szabadon eltérhetnek. A (3) bekezdés arra az esetre vonatkozik, ha a szerződés a haladékról *nem rendelkezik,* ebben az esetben a bíróság (választottbíróság) nem jogosult arra, hogy a szerződésszegő félnek haladékot nyújtson. Más a helyzet viszont akkor, ha a felek megállapodnak, akár úgy, hogy a szerződés szerint az eladó alapos okból kérheti a teljesítési határidő elhalasztását, amennyiben viszont a vevő az okot nem találja alaposnak, a bíróságnak (választottbíróságnak) kell döntenie. E rendelkezés alapján a bíróság jogosult arra, hogy haladékot adjon az eladónak, ami természetesen a vevői igények érvényesítését meggátolja[10].

[7] A *francia* jogban a C. c. 1244. Cikk (2) bek.-e alapján a bíró jogosult a teljesítésre póthatáridőt szabni, ami azért lényeges, mert késedelem esetén — kifejezett szerződéses rendelkezés vagy fix határidő hiányában — a jogosult nem állhat el egyoldalú nyilatkozattal, a szerződést csak a bíróság bonthatja fel (általános érvénnyel: C. c. 1184. Cikk (3) bek.), az adásvételről: Ferid, I. 625—626.

[8] Off. Rec. 38., Schlechtriem, 66.

[9] Ld. a 28. Cikk 6. pontját.

[10] Uí. Loewe, 67., aki szerint az is elegendő, ha a felek előzetesen kijelentik, hogy elfogadják a választottbíróság ex aequo et bono döntését.

46. Cikk

(1) A vevő követelheti az eladótól az általa vállalt kötelezettségek teljesítését, feltéve, hogy a jogsértés orvoslására nem vett igénybe olyan eszközt, amely összeegyeztethetetlen követelésével.

(2) A vevő csak akkor követelheti a nem szerződésszerű áru kicserélését, ha a fogyatékosság alapvető szerződésszegésnek minősül, és az áru kicserélése iránti igényét a 39. Cikkben meghatározott értesítéssel egy időben vagy azt követően ésszerű határidőn belül közli.

(3) Ha az áru nem szerződésszerű, a vevő igényelheti, hogy az eladó az áru kijavításával orvosolja annak fogyatékosságát, ha ez az összes körülmény figyelembevételével nem ésszerűtlen. A kijavítás iránti igényt a 39. Cikkben meghatározott értesítéssel egy időben vagy azt követően ésszerű határidőn belül kell közölni.

1. A 46. Cikk az első a vevői igényeket tárgyaló rendelkezések sorában. Három bekezdésben három szabályt fogalmaz meg, az (1) bekezdés az eladó nemteljesítése kiváltotta *teljesítési igény*, a (2) bekezdés a *kicserélés*, a (3) bekezdés a *kijavítás* feltételeit határozza meg.

A 28. Cikk elemzése során már szó volt arról a kompromisszumról, amely a természetbeni teljesítés kérdésében a kontinentális és a common law rendszerű országok között létrejött. A 46. Cikk rendelkezései a 28. Cikkel a háttérben vizsgálandók, az eljáró bíróság a vevő követelése ellenére sem köteles az eladót természetben marasztalni, kivéve, ha saját joga alapján is így járna el.

A 46. Cikk (1) bekezdésének *kettős* jelentése van. Szabályozza egyrészt a szűk értelemben vett természetbeni teljesítési igényt, azt az esetet, amikor az eladó *egyáltalán nem teljesített*. Másrészt megfogalmaz egy általános, ha úgy tetszik, tágabb értelemben vett teljesítési igényt is, amit a (2) és a (3) bekezdés konkretizál, a szolgáltatás megtörtént ugyan, de figyelemmel a 35. és a következő Cikkekre, *nem volt szerződésszerű*.[1] A vevő bizonyos feltételek mellett kicserélést vagy kijavítást követelhet, ezekre az igényekre, mint a tágabb értelemben vett teljesítési igény alá tartozó követelésekre a 28. Cikk szabálya szintén alkalmazandó.[2]

[1] Az Egyezmény szövege pontos különbséget tesz a „teljesítés" (performance) és a „szolgáltatás" (delivery) között. Az (1) bekezdésben az elmaradt teljesítés követeléséről van szó, a (2) bekezdésben — szó szerinti fordításban — a „helyettesítő" vagy „pótlólagos" (substitute) áru szolgáltatásáról. Eörsi, 96. A szolgáltatás fogalmáról ld. a 30. Cikk 3. pontját.

[2] Schlechtriem, 66., helyesen hívja fel a figyelmet arra, hogy a 28. Cikkre nem lehet hivatkozni azon az alapon, hogy az adott jog nem szabályozza a kijavítási igényt. A felvetés jogos, mivel — legalábbis törvényi szinten — viszonylag kevés jog ismeri el a vevő jogát a kijavításra. Ld. a Ptk. 306. §-át; az ABGB 932. §-át és a skandináv vételi törvény 49. §-át. A BGB 476./a §-a csak szerződéses megállapodás alapján ismeri a kijavítást, de nem tekinti szavatossági jognak. A kijavítást és kicserélést teljesítési igényként említi tovább: Huber, 484., Stargardt, in: NDK, 100., Honnold, 299—303., Will, in: Bianca—Bonell, 333. és 335—336.

2. Az (1) bekezdés értelmében az eladó teljesítésének elmaradása esetén a vevő azzal a feltétellel követelheti a szerződésben kikötött szolgáltatás teljesítését, hogy nem folyamodott a teljesítési igénnyel *összeegyeztethetetlen jogorvoslathoz*. A rendelkezés logikája kézenfekvő, ha a vevő a 49. Cikk alapján eláll a szerződéstől, nem követelhet utóbb teljesítést. Ugyanez lesz a helyzet a (2) és a (3) bekezdések vonatkozásában az 50. Cikk szerint igényelt árengedmény esetén, ezt követően nem lehet felszólítani az eladót a kicserélésre vagy kijavításra.[3] Éppen ennek kapcsán mutatkozik meg az (1) bekezdés szabályának említett kettős jellege, sem a (2), sem a (3) bekezdés nem tartalmaz utalást a korábban igénybe vett jogorvoslat összeegyeztethetetlenségének korlátjára, ez ti. az (1) bekezdésből értelemszerűen levezethető, természetesen nemcsak az árengedmény, hanem az elállás vonatkozásában is.

Ami a kártérítést illeti, egységes válasz nem adható, attól függ, hogy a vevő mit követel. Lehetséges, hogy a kártérítés a szerződés nemteljesítésére vonatkozik, a teljesítési igény ebben az esetben az összeegyeztethetetlenség miatt kizárt lesz. Más viszont a helyzet, ha a vevő a késedelem okozta kárainak megtérítését követeli, ami a teljesítési igényt nem semmisíti meg.

3. A (2) és a (3) bekezdés a kicserélés és a kijavítás követelésének feltételéül rövid, a 39. Cikkhez kapcsolt, jogvesztő határidőt szab. Eszerint a vevő vagy a 39. Cikk szerint elküldött értesítéssel egy időben vagy az azt követő ésszerű határidőn belül léphet fel e két igény valamelyikével. Felmerül azonban a kérdés, hogy *mennyi ideig áll fenn maga a teljesítési igény*, abban az esetben, ha az eladó késedelemben van. Más szóval kifejezve, a teljesítésre megszabott határidő elteltét követően meddig követelhet a vevő teljesítést? Az Egyezmény erről a kérdésről hallgat, és az irodalom sem ad eligazítást.

A kérdés összefüggésben van az *elévülés* általános problémájával. Korábban említettük, hogy az Egyezményben található határidők jogvesztő jellegűek, az elévülés szabályozása az Egyezményen kívül történt.[4] Mármost kérdés, hogy egyrészt a teljesítési igény fennálltára alkalmazhatók-e analógia útján a jogvesztő határidők (hivatkozással a 7. Cikk (2) bekezdésére), vagy olyan problémáról van szó, amely az Egyezményben nemcsak hogy nem szabályozott, hanem a 4. Cikk értelmében az Egyezmény tárgyi hatályán kívül esik.

Az első megoldás, amire bizonytalan irodalmi utalást is lehet találni[5], megítélésünk szerint erőltetett, és dogmatikailag sem elfogadható. Alkalmazása esetén a vevő teljesítési igényével az eredeti határidő lejártát követő ésszerű időn belül léphetne csak fel, ezalatt kellene a 47. Cikk szerinti póthatáridőt is kijelölnie. A 39. Cikk (1) bekezdésének analógiája továbbá maga után vonná a 44. Cikkre történő hivatkozás lehetőségét, amely újabb értelmezési proble-

[3] Schlechtriem, 66.

[4] Ld. a 39. Cikk 4. pontját, illetve 6. jegyzetét.

[5] Enderlein, in: Dubrovnik, 186. és Stargardt, in: NDK, 99. szerint a vevő az (1) bekezdés alapján teljesítést követelhet, ha a kifogásolásra megállapított határidőt nem mulasztotta el. A megfogalmazásból nem világos, hogy a teljesítés követelésének valamennyi esetére irányadónak tartják ezt a szabályt, vagy csak a (2) és (3) bekezdés szerinti teljesítési igényekre.

mákhoz vezetne, nevezetesen, a vevő ésszerű mentségére történő hivatkozása lehetővé tenné-e a teljesítés követelését, vagy csak az elmaradt haszon nélküli kártérítését. Ugyanakkor tény, hogy a ULIS 26. Cikke, amely alapvető szerződésszegés esetén a vevő részére ésszerű határidőt szabott a teljesítés követelése és az elállás közötti választásra, illetve a döntésnek az eladóval való közlésére, kimaradt az Egyezményből.

Megítélésünk szerint a helyes megoldás az, ha az *elévülést* olyan kérdésnek tekintjük, amelyre az Egyezmény *nem vonatkozik*. Az elévülésről szóló New York-i egyezmény léte[6] világosan mutatja, hogy a szabályozás tudatosan az Egyezmény keretein kívül történt. *Huber* megfogalmazásában az Egyezménynek az elévüléssel kapcsolatos hallgatása „ékesszóló hallgatás"[7]. Tekintettel azonban arra, hogy az elévülési egyezmény még csak szűk körben van hatályban, ráadásul részben olyan államokra nézve, amelyek az Egyezményt még nem ratifikálták, a megoldás pillanatnyilag az esetek jelentős részében az eljáró bíróság nemzetközi magánjoga által kijelölt nemzeti jog elévülési szabályainak alkalmazása lesz. Az már a jövő kérdése, hogy az elévülési egyezményt milyen további országok ratifikálják, és ettől részben függetlenül, hogy tartalma (a 8. Cikk pl. négyéves elévülési időt ír elő) átmegy-e úgy a gyakorlatba, hogy arra akár a 9. Cikk (2) bekezdése alapján, mint kereskedelmi szokásra is lehessen majdan hivatkozni.

4. A (2) bekezdés elismeri a *kicserélési* igényt, bár a vevő jogai erősen korlátozottak. Kicserélésre csak akkor van lehetőség, ha a vevő nem lépi túl a 39. Cikkhez kapcsolt szigorú időbeli korlátot és az áru fogyatékossága alapvető szerződésszegésnek minősül.[8] Az alapvető szerződésszegésre történő hivatkozás jelentős változás a ULIS-hoz képest[9], egyben lényeges eltérés a *magyar* Ptk. megoldásától is.[10] A szabály erősen vitatott. *Honnold* szerint az alapvető szerződésszegés korlátjára szükség van, mert amikor a hiányosság nem fontos, a kicserélés az eladónak aránytalanul nagy terhet jelenthet. *Huber* arra hivatkozik, hogy ebben az esetben viszont nem az alapvető szerződésszegésre, hanem a kicserélés okozta aránytalan és az eladótól nem elvárható költségekre, illetve nehézségekre kellett volna építeni. Lényegében *Honnold* gondolatmenetét folytatja *von Hoffmann*, aki a kicserélésben az eladót terhelő fuvarozási költségek és kockázatok olyan mérvű megnövekedését látja, ami a világkereskedelem viszonyai között másfajta szabályozást igényel, mint egy országon belül.[11]

[6] Ld. a 39. Cikk 6. jegyzetét.

[7] Huber, 483. Az elévülésnek az Egyezményen kívüli szabályozása mellett Schlechtriem, 62.

[8] Az alapvető szerződésszegés fogalmáról ld. a 25. Cikket. Egy további korlát a 82. Cikk, amely szerint a vevő kicserélést csak akkor követelhet, ha a (2) bekezdésben felsorolt kivételektől eltekintve, az árut ugyanolyan állapotban szolgáltatja vissza, mint amilyenben átvette.

[9] ULIS 42. Cikk (1) bek. c/ pontja szerint a vevő akkor követelhetett kicserélést, ha a szerződés tárgya fajlagos áru, kivéve ha fedezeti vétel a szokásokkal összeegyeztethető és ésszerűen lehetséges volt. Az Egyezményből a fajlagosságra történő utalás kimaradt, valóságos egyedi vételnél a dolog természeténél fogva a szabály „holt betű"; Svájc, 798.

[10] Vö. a Ptk. 306. § (2) bekezdésével.

[11] Honnold, 301., Huber, 486., von Hoffmann, 296.

Bármilyen indokkal is került ez a szabály az Egyezménybe, tisztában kell lenni a következményekkel, amelyek a vevőre nézve nem túl kedvezőek. Ha ugyanis olyan áruról van szó, amelynél a kijavítás eleve nem lehetséges (nyersanyagok, mezőgazdasági termékek stb.), vagy beleütközik a (3) bekezdés ésszerűségi korlátjába, akkor a vevő, hacsak nem tud alapvető szerződésszegésre hivatkozni, kicserélést nem követelhet, és a szerződéstől sem állhat el, kizárólag kártérítési és árcsökkentési igénye van. Helyzetét — mint azt *Schlechtriem* megjegyzi — jelentősen megnehezíti, hogy szemben a ULIS-szal (42. Cikk (2) bekezdés), az Egyezmény nem ad lehetőséget arra, hogy a vevő a póthatáridőt használja fel a hiányosság mértékének megállapítására.[12] Amíg ugyanis a ULIS idézett rendelkezése alapján a vevő a póthatáridő eltelte után is elállhatott a szerződéstől, ha az eladó nem tudta az árut kijavítani vagy kicserélni, az Egyezmény 49. Cikke az elállást az alapvető szerződésszegéshez, vagy a szó szerinti értelemben vett nemteljesítéshez kapcsolja. Amennyiben a vevő az áru megvizsgálása után nem hivatkozik alapvető szerződésszegésre, és a követelt kijavítást az eladó a póthatáridőn belül nem hajtja végre, elállásra már nincs lehetőség. A választás csak az alapvető szerződésszegés körén belül adott, az azonnali elállás és a kicserélés, illetve kijavítás között.[13]

5. A (2) bekezdés a kicseréléssel kapcsolatban abból indul ki, hogy az *áru nem szerződésszerű*. A szóhasználat csak a 35. Cikkre utal, de ebben az összefüggésben a „nem szerződésszerű" jelenti a jogszavatossági eseteket (41. és 42. Cikk),[14] továbbá a 34. Cikk szerinti kötelezettség megsértését is, az áru nem lesz ugyanis szerződésszerű, ha az eladó nem megfelelő okmányokat szolgáltat. Ha a vevő az árut harmadik személy igénye miatt nem tudja használatba venni, az nyilván kimeríti az alapvető szerződésszegés követelményét, ebben az esetben joggal követelheti, hogy az eladó olyan árut szolgáltasson, amely mentes más személy igényeitől. Ugyanígy kell megítélni az olyan okmányok átadásának elmaradását, amelyek nélkül a vevő nem képes az áru átvételére, vagy a vásárolt gép üzembe helyezésére. Az igények közül első lépésben a vevő választ, valószínű azonban, hogy az utóbbi két esetben követelését alternatív módon fogja megfogalmazni, lehetőséget adva az eladónak arra, hogy az árut, illetve a megfelelő okmányokat kicserélje vagy a hiányosságokat más módon orvosolja, annál is inkább, mivel a kijavításra vonatkozó (3) bekezdés szintén az áru nem szerződésszerű voltát nevezi meg első feltételként.

Miután az *aliud* szolgáltatást is nem szerződésszerű áru szolgáltatásának tartjuk,[15] és a gyakorlatban ez a vevő számára szinte minden esetben alapvető szerződésszegést jelent, ennek során sem lesz akadálya a kicserélés követelésének.

[12] Schlechtriem, 67., ui. Welser, in: Doralt 119.
[13] A póthatáridőről ld. a 47. Cikket, az elállásról a 49. Cikket.
[14] Enderlein, in: Dubrovnik, 190., Stargardt, in: NDK, 100., ezzel szemben Will, in: Bianca —Bonell, 339—340., a kérdést rendezetlennek tekinti, bár az általa adott megoldás megegyezik az általunk kifejtettekkel.
[15] Ld. a 35. Cikk 2. pontját.

6. A (3) bekezdés szerint a nem szerződésszerű áru *kijavítása* a 39. Cikkel összefüggő határidő betartása mellett akkor igényelhető, ha az az összes körülmény figyelembevételével nem ésszerűtlen. Az alapvető szerződésszegés itt nem követelmény. Az „ésszerűtlenség" vonatkozhat a javítás aránytalan technikai nehézségeire, a hiba kijavíthatatlanságára, vagy a költségek aránytalanul magas voltára.[16] A kijavítás fogalma tágan értelmezendő, ide kell érteni a fogyatékosság orvoslását célzó kiegészítő szállításokat is (pl. pótalkatrészek megküldését). Nem lehet viszont ésszerűtlenségre hivatkozni, és ezzel a kijavítás elől elzárkózni mennyiségi hiány esetén.[17] Az ésszerűtlenség ugyanis objektív abban az értelemben, hogy nem a szerződésszegés jellegétől, hanem a szolgáltatott áru fajtájától és az egyéb körülményektől függ.

Elvégezheti-e vagy harmadik személlyel elvégeztetheti-e a vevő a kijavítást, természetesen az eladó költségére? Az Egyezményből az erre vonatkozó kifejezett rendelkezés hiányzik, de amennyiben a vevő kijavítást követel és az eladó erre nem hajlandó, az ésszerűség határain belül, főként, ha azt a vevő kárenyhítési kötelezettsége is indokolja, ez megtehető. Az eladó előzetes értesítésére mindenképpen szükség van, a vevő e nélkül nem jogosult a kijavításra, még akkor sem, ha utóbb, de még a szükséges határidőn belül, tájékoztatja az eladót. A kérdés persze fordítva is feltehető, jogosult-e az eladó arra, hogy a költségek vállalása mellett, a vevőt szólítsa fel a kijavításra. Úgy véljük, hogy alapvetően nem, hacsak a körülmények nem olyanok, hogy a vevő kárenyhítési kötelezettsége körében lesz erre köteles, bár az áru gondos megőrzésén túlmenő kijavítás a kárenyhítés körében elég ritkán fordul elő.[18]

7. A 46—52. Cikkek rendelkezései is *diszpozitívek,* a felek szabad megállapodásának nemhogy akadálya nincs, hanem — tekintettel a nyitva hagyott kérdésekre — a gondos szerződéses rendezés kívánatos. Eltérő megállapodás hiányában a *vevő választ,* az eladónak nincs lehetősége arra, hogy a vevői követelés tartalmától eltérjen. A vevő pozíciója azonban az Egyezmény szövegébe beépített korlátok miatt a kijavítás, a kicserélés és a 49. Cikk szabályozta elállás vonatkozásában nem előnyös és ezzel az Egyezmény alkalmazása során számolni kell.

[16] Stargardt, in: NDK, 101.
[17] Schlechtriem, 67. A mennyiségi hiánnyal kapcsolatban ld. még az 51. Cikket.
[18] Ld. ehhez a 48. Cikk 4. pontját és a 77. Cikk 3. pontját.

47. Cikk

(1) A vevő az eladó kötelezettségének teljesítésére ésszerű póthatáridőt állapíthat meg.

(2) A vevő a póthatáridő alatt a szerződésszegés orvoslására egyébként rendelkezésére álló eszközöket nem veheti igénybe, hacsak az eladótól olyan értesítést nem kapott, hogy az a póthatáridőn belül sem teljesít. Ezáltal azonban a vevő nem veszti el azt a jogát, hogy a késedelmes teljesítés miatt kártérítést követeljen.[1]

1. A 47. Cikk a német jogból származó *póthatáridőt* (Nachfrist) intézményesíti. Azok közé a nem túl gyakori esetek közé tartozik, amikor egy, bizonyos jogokban (common law országai) ismeretlen intézmény bevezetése többékevésbé osztatlan helyesléssel találkozott.[2] A Cikk önmagában világos és egyszerű, ám nem szabad elfelejteni, hogy a 49. Cikk (1) bekezdése b/ pontjával együtt olvasandó és értelmezendő.

2. A póthatáridő bevezetése és a 47. Cikk megfogalmazása beleillik abba a *szemléletváltozásba*, amely a ULIS óta végbement, és amely legtisztábban az elállás lehetőségének erős szűkítésében jelentkezik. Lényegében a póthatáridőről alkotott szabály is ezt a célt szolgálja, ne lehessen azonnal elállni a szerződéstől pusztán a teljesítési határidő be nem tartása miatt.[3] Nem vonatkozik ez természetesen azokra az esetekre, amikor a késedelem alapvető szerződésszegésnek minősül, és a vevő eláll, egyébként azonban a vevőnek előbb póthatáridőt kell szabnia, amely alatt az eladó teljesíthet. Megjegyzendő, hogy önmagában a póthatáridő eredménytelen eltelte a teljesítési igényt nem szünteti meg.[4]

A póthatáridő jelentősége több, egymással összekapcsolódó mozzanatból adódik. Először is a vevő ezzel a lépéssel kifejezésre juttatja *teljesítéshez fűződő érdekét*, noha semmi akadálya nincs annak, hogy póthatáridő tűzése nélkül követelje a szolgáltatást. Csakhogy alapvető szerződésszegés hiányában, a 49. Cikk (1) bekezdésének b/ pontjára figyelemmel a vevő kizárólag akkor állhat

[1] A (2) bekezdés első mondatának fordítása pontatlan és bőbeszédű. Helyesen így hangzik: „A vevő e határidő alatt szerződésszegésből eredő jogait nem gyakorolhatja, hacsak az eladótól olyan értesítést nem kapott, hogy az az így megállapított határidőn belül sem teljesít." A második mondat fordítása pontos, de így félreérthető. Az „ezáltal" kifejezéssel való kezdés ugyanis az előző mondat végéhez, a „nemteljesítéshez" kapcsolja a második mondatot, ami értelmezhető lenne úgy is, hogy a póthatáridő nyújtásával a vevő a kártérítésen kívül minden jogát elveszti. Ezért a második mondat nem szó szerinti, de tartalmilag hű fordítása úgy kezdődik, hogy „A póthatáridő megállapításával azonban a vevő... stb."

[2] Farnsworth, in: Potsdam, 16.

[3] Off. Rec., 39., Will, in: Bianca—Bonell, 343., Eörsi, 97.

[4] Ld. a 46. Cikk 3. pontját, a teljesítési igény elévüléséről.

el a szerződéstől, ha az általa tűzött, ésszerű hosszúságú póthatáridő eredménytelenül telt el. Az eladó szempontjából ezért a póthatáridő tűzése azt is jelenti, hogy a vevő ennek eredménytelen eltelte után valószínűleg eláll, vagy legalábbis ez a lehetőség számára megnyílik. Az elállás természetesen nem kötelező, a póthatáridő eredménytelen eltelte után a vevő megteheti, hogy újabb és újabb póthatáridőket tűz.

Másrészt póthatáridő tűzésére nemcsak az elállásra tekintettel van lehetőség, hanem az áru szerződésszerűségével kapcsolatos fogyatékosság esetén, ha a vevő kijavítást követel. A 47. Cikk szövegéből ugyan nem derül ki, de a 49. Cikkből már világos, hogy a kijavításra adott határidő eredménytelen eltelte a vevőt nem jogosítja fel az elállásra, mivel erre csak akkor van mód, ha az eladó egyáltalán nem teljesített.[5] Arra persze van lehetőség, hogy a vevő az általa alapvető szerződésszegésnek minősített hiányossággal kapcsolatban az eladónak azzal a felszólítással tűzzön póthatáridőt, hogy ezalatt cserélje ki vagy javítsa ki az árut, és amennyiben a határidő lejártáig az eladó eljárása nem eredményes, eláll a szerződéstől. Ilyen esetben azonban az elállás nem a póthatáridő eredménytelen elteltén (49. Cikk (1) bekezdés b/ pont), hanem az alapvető szerződésszegés tényén alapszik (a/ pont), figyelemmel mindenképpen a 49. Cikk (2) bekezdés b/ pontjára.[6]

A póthatáridő legfontosabb következménye a vevő számára mindazonáltal a (2) bekezdésnek az a rendelkezése, mely szerint mindaddig, amíg a póthatáridő tart, késedelmi kárainak megtérítését kivéve, más eszközhöz nem folyamodhat. A póthatáridő a vevő számára az elállás lehetőségének megteremtése mellett a másik oldalon sajátos *önkorlátozást* jelent, nem követelhet időközben árengedményt, de nem változtathatja meg álláspontját a szerződésszegés alapvető volta tekintetében sem, azaz nem mondhatja, hogy a szerződésszegést mégis alapvetőként értékeli és ezért a póthatáridő letelte előtt ezen a címen eláll a szerződéstől.

Feltehető a kérdés, hogy a póthatáridőnek a vevőt korlátozó hatása érvényesül-e azokban az esetekben, amikor a szerződésszerűséggel kapcsolatos hiányosságok kijavításáról van szó, és a vevő a határidő eredménytelen eltelte után sem állhat el a szerződéstől. Úgy véljük, igen, ha egyszer a vevő a kijavításra megfelelő határidőt szabott, ennek leteltéig aligha változtathatja meg egyoldalúan elhatározását és térhet át más igényre (pl. árengedmény követelésére). Az eladó nyilatkozata az, amely ezt a helyzetet megváltoztathatja, ha ugyanis közli, hogy nem fog teljesíteni, akkor a vevő mintegy „felszabadul" és élhet az Egyezmény biztosította más eszközökkel.[7]

[5] Eörsi, 97., Stargardt, in: NDK, 104., Honnold, 305.

[6] Will, in: Bianca—Bonell, 346.

[7] A 47. Cikk alapján ugyanakkor nem látjuk akadályát annak, hogy a vevő a kijavításról — ennek megtörténte előtt — kicserélésre térjen át, mivel mindkettő teljesítési igény, és mindkettőre vonatkozik a póthatáridőtűzés szabálya. Az igény megváltoztatásából eredő költségeket azonban a vevő köteles az eladónak megtéríteni, továbbá nyilvánvaló, hogy a másodikként követelt igény teljesítésére is megfelelően ésszerű határidőt kell az eladó részére biztosítani. Lényegében uí.: Knapp, in: Bianca—Bonell, 448., a 61. Cikk kapcsán.

A (2) bekezdésnek az a szabálya, amely szerint az eladó a póthatáridő tartama alatt értesítheti a vevőt, hogy nem fog teljesíteni, egyben kivétel a 27. Cikk általános szabálya alól. A 47. Cikk (2) bekezdésének szövege („az eladótól olyan értesítést nem kapott") kifejezi az Egyezmény szándékát, hogy az értesítést a vevőnek *meg kell kapnia*, nem elegendő ezért, hogy azt az eladó elküldje.[8]

3. A póthatáridővel kapcsolatban az (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy *ésszerűnek* kell lennie. Hozzátehető, hogy a vevő nyilatkozatából *egyértelműen* ki kell tűnnie, póthatáridőt szabott, és az *mikor jár le*. Nem kellően meghatározott a póthatáridő, ha pl. az eladó késedelmének bekövetkezte után a vevő olyan értesítést küld, mely szerint „reméljük, az árut egy hónapon belül megkapjuk", mivel ebből nem derül ki, hogy olyan határidőről van szó, amelynek elmulasztása esetén a vevő élhet az elállás jogával. Még kevésbé megfelelő a mielőbbi vagy az azonnali szállításra történő felszólítás.[9] A 27. Cikk a póthatáridő meghatározására is érvényes, az Egyezmény kidolgozása során nem kapott többséget az a javaslat, amely a vevő közlésének hatályát attól tette volna függővé, hogy az eladó azt ténylegesen megkapja. A póthatáridő tűzésével kapcsolatos nyilatkozat késésének vagy elveszésének kockázata tehát az eladót terheli.[10]

A kellő meghatározottsághoz tartozik végül, hogy időtartama az eladó számára egyértelmű legyen. Nem megfelelő pontossággal megfogalmazott nyilatkozatból a másik fél terhére nem származhat hátrány, még akkor sem, ha alapvetően a másik fél az, aki megszegte a szerződést.

A póthatáridő *ésszerűsége* az időtartamra vonatkozik, és elsősorban azt kívánja megakadályozni, hogy az eladó jelentéktelen késedelme lehetőséget adjon a vevőnek az elállásra.[11]

---

48. Cikk

(1) A 49. Cikkben foglaltak fenntartásával, az eladó saját költségén a szállítási határidő elteltét követően is orvosolhatja kötelezettségének elmulasztását, feltéve, hogy ez nem eredményez ésszerűtlen kényelmetlenséget, sem bizonytalanságot az általa előlegezett költségek megtérítését illetően. A vevő azonban ez esetben sem veszíti el azt a jogát, hogy az Egyezmény alapján kártérítést követeljen.

(2) Ha az eladó igényli a vevőnek a teljesítés elfogadására vonatkozó nyilatkozatát és erre a vevő ésszerű határidőn belül nem válaszol, az eladó az ott megjelölt határidőn belül teljesíthet. E határidőn belül a

[8] Ld. a 27. Cikket és a 24. Cikk 3. pontját.
[9] Honnold, 306.
[10] Will, in: Bianca—Bonell, 345.
[11] Off. Rec., 39.

vevő nem érvényesíthet olyan igényt, amely összeegyeztethetetlen az eladó teljesítésével.

(3) Az eladó arról szóló értesítését, hogy meghatározott határidőn belül teljesít, úgy kell tekinteni, hogy az az előző bekezdés értelmében, egyúttal azt az igényt is magában foglalja, hogy a vevő közölje vele döntését.

(4) Az eladónak e Cikk (2) és (3) bekezdése szerinti igénye vagy értesítése csak akkor hatályos, ha azt a vevő kézhez kapta.[1]

---

1. A 48. Cikk az *eladó* részére biztosítja azt a lehetőséget, hogy a szolgáltatásra megszabott határidő (33. Cikk) elteltét követően saját elhatározásából és saját költségére *orvosolja a teljesítés* esetleges *hiányosságait*.[2] A 49. Cikkre történő utalás a vevő érdekeinek védelmét jelenti, az eladó a teljesítés kijavításának szándékával sem korlátozhatja partnerét a szerződéstől való elállásban, ha annak feltételei a 49. Cikk szerint adottak. Másrészt viszont mindaddig, amíg a vevő a szerződéstől nem áll el, az eladó élhet a számára a 48. Cikk (1) bekezdésében biztosított joggal. Ha a rendelkezést összehasonlítjuk a 34., illetve a 37. Cikkel, amelyek az árura vonatkozó okmányoknak, illetve magának az árunak a határidő előtti szolgáltatása esetén az eladó számára megnyitották azt a lehetőséget, hogy a határidő letelte előtt orvosolja a hiányosságokat, akkor a különbség éppen az *elállás lehetőségében* rejlik.[3] A kétféle jogosultság (az eladóé szolgáltatásának kijavítására, és a vevőé az elállásra) ütközhet egymással, ezért kíván a (2)—(4) bekezdés az eladónak biztosítékokat nyújtani. Kérdés azonban, hogy mindez elegendő-e, pontosabban megfogalmazva, amennyiben az eladó meg kívánja tenni a 48. Cikk (1) bekezdése szerinti intézkedéseket, a vevő viszont — alapvető szerződésszegésre hivatkozással — el kíván állni a szerződéstől, akkor melyiküknek van elsőbbsége? A (2)—(4) bekezdések csak azt az esetet szabályozzák, amikor elsőnek az eladó lép, és nem ütközik a vevő elállási nyilatkozatába. Ezt követően a vevő, ha az eladó szándékát nem utasítja vissza, az eladó szabta (újabb) teljesítési határidőn belül nem érvényesíthet a teljesítéssel összeegyeztethetetlen igényt, nem követelhet árengedményt, és természetesen nem állhat el a szerződéstől.

[1] Az (1) bekezdés első mondatának fordítása kimaradt szavak következtében teljesen hibás. A helyes fordítás a következő: „A 49. Cikkben foglaltak fenntartásával az eladó saját költségén a szolgáltatásra megszabott időpontot követően is orvosolhatja kötelezettségei teljesítésének bármely hiányosságát, anélkül, hogy ezzel ésszerűtlen késedelmet, és a vevőnek ésszerűtlen kényelmetlenséget, vagy a vevő megelőlegezte költségeknek általa történő megtérítésével kapcsolatban bizonytalanságot okozna.

[2] A szabály — törvényi szinten — viszonylag kevés jogban ismert. Az *USA* U.C.C. 2—508. Cikke egybevonja a határidő előtti szolgáltatás hibáinak kijavítását és a jelen esetet, a *svájci* OR 206. § (2) bek.-e eleve szűkebb körben adja meg az eladónak ezt a lehetőséget, mert csak olyan adásvételnél alkalmazható, ahol az árut nem kell elküldeni. Az Egyezmény szabálya feltehetően a Skandináv vételi törvény 49. §-ára megy vissza.

[3] L. a 34. Cikk 2. pontját és a 37. Cikk 3. pontját.

2. Nem vitás, hogy a 48. Cikk nem tartozik az Egyezmény jól átgondolt és logikailag hibátlan rendelkezései közé, amit az alábbi vita is jól mutat.[4] A feltett kérdésre a vélemények ugyanis megoszlanak, és érdekes módon sokan azon az álláspontón vannak, hogy az elsőbbség az eladót illeti, a vevő nem hivatkozhat alapvető szerződésszegésre (és nem állhat el), ha a szolgáltatott áru hibáját az eladó hajlandó kijavítani, illetve kicseréléssel orvosolni.[5] A legfőbb érv az alapvető szerződésszegés fogalmának úgymond helyes értelmezése, amelynek során az eset összes körülménye figyelembe veendő. Az olyan esetekben, ahol az eladó részéről történő — általános értelemben vett — kijavítás valószínű, és erre vonatkozó ajánlata várható, a vevő csak akkor hivatkozhatna alapvető szerződésszegésre, ha azt az eladó késedelme valósítja meg, szemben pl. a minőségi hibával, utóbbi esetben a vevő ti. nem állhatna el addig, amíg nem kap választ arra a kérdésre, hogy szándékában van-e az eladónak a kijavítás.[6]

A fenti véleménnyel messzemenően nem értünk egyet, és úgy véljük, hogy itt az Egyezmény szövegének meg nem engedhető és éppen ezért nagyon veszélyes „átértelmezéséről" van szó.

Ami mindenekelőtt az alapvető szerződésszegés fogalmát illeti, az nem tagadható, hogy ennek megállapítása során mérlegelni kell az eset összes körülményét. Csakhogy a 25. Cikk világosan és egyértelműen kiemeli a legfontosabbnak tartott elemet, a szerződésszegés által okozott hátrányt, amely a felet jelentős mértékben megfosztja attól, amit a szerződés alapján jogosult elvárni.[7] Ha elfogadjuk a fenti értelmezést, akkor az alapvető szerződésszegés fogalmába beviszünk egy olyan megkülönböztetést is, amit az Egyezmény nem ismer, nevezetesen, az alapvető szerződésszegésnek két fajtája lenne, az egyik a késedelem, amely maga után vonja a 49. Cikk (1) bekezdése a/ pontja alapján az elállást, másrészt a késedelmen kívül azok az esetek (pl. minőségi hiba), amelyek ugyan kimerítik a 25. Cikk feltételeit, de az alapvető szerződésszegések azon csoportjába tartoznának, amelyeknél az azonnali elállás mégsem lehetséges. A megkülönböztetés nyilvánvalóan elfogadhatatlan és az Egyezményből nem vezethető le, már csak azért sem, mert ebben a pillanatban beleütközünk a 46. Cikk (2) bekezdésébe (kicserélési igény alapvető szerződésszegés esetén). A 25. Cikk ugyanis az alapvető szerződésszegés fogalmát egységesen definiálja, az az Egyezményben mindenütt, ahol előfordul, egyformán alkalmazandó. A 46. Cikk (2) bekezdése szempontjából viszont az alapvető szerződésszegést nem lehet a fenti értelemben a késedelemre korlátozni,

[4] Különösen élesen bírálja, dogmatikailag elhibázottnak tartja a 48. Cikket Huber, 489—491.

[5] Honnold, 311—312., Schlechtriem, 69., Stargardt, in: NDK, 102—103., nagyon bizonytalanul, végül e mellett az értelmezés mellett, bár enyhített formában: Will, in: Bianca—Bonell, 351—352., de ld. 357.

[6] Különösen Honnold, 312., de Schlechtriem, 69. is, hivatkozással a konferencián elutasított NSZK-javaslatra, amely szerint az eladó jogát védeni kell a vevő elállási szándékával szemben. Az NSZK álláspont Huber, 489—491, idézett kritikájára megy vissza, csakhogy Huber világosan különbséget tett az Egyezmény (akkor még tervezetének) szövege és a kívánatos szabályozás között, az előbbiből Huber is arra a következtetésre jutott, hogy a vevő elállási szándéka nem korlátozható.

[7] Vö. a 25. Cikk 4. pontjával.

ellenkező esetben teljesítési határidőn belüli (nem azt megelőző!) szolgáltatásért a vevő nem követelhetne kicserélést, mondván, az eladó még nincs késedelemben.[8]

Visszatérve a 48. Cikk (1) bekezdésére, úgy véljük, hogy a szöveg alapján sem lehet kétséges, az eladó csak akkor gyakorolhatja az orvoslás jogát, ha a vevő nem él a 49. Cikk szerint elállással.[9] Nem hagyható ugyanis figyelmen kívül, hogy az eladó egyszer már teljesített, és szolgáltatása szerződésszegést, mégpedig annak súlyos formáját valósítja meg. A döntés most a vevőnél van, aki nem köteles az eladóra várni.[10] A vita legfeljebb csak akörül foroghat, hogy a szerződésszegés valóban alapvető volt-e (ha nem, akkor a vevőnek az esetleges elállás előtt póthatáridőt kell tűznie), ez azonban már egy teljesen más kérdés.

3. Az (1) bekezdés szerint az eladó kötelezettségei teljesítésének *bármely* hiányosságát[11] orvosolhatja. Így kijavíthatja a minőségi hibákat, pótolhatja a mennyiségi hiányokat, megküldheti a hiányzó okmányokat, orvosolhatja harmadik személy igényeit stb. Jelentkezik azonban itt egy újabb probléma, nevezetesen az, hogy ki jogosult az alkalmazott módszer *megválasztására*. Hogyan kell megítélni, ha pl. az eladó kijavítást kínál fel, a vevő viszont kicserélést vagy árengedményt követel?

A szolgáltatás megtörténte után a vevő a 38. és a következő Cikkek alapján köteles az áru megvizsgálására és kifogásainak az eladóval történő közlésére. Egyben, mint láttuk, a 46. Cikk (2) és (3) bekezdése azt is előírja, hogy a vevő záros határidőn belül köteles az eladót tájékoztatni igénye természetéről (kicserélés vagy kijavítás). Mindebből adódik az a következtetés, hogy alapvetően a vevő az, aki a rendelkezésére álló igények közül választ, és az eladónak nincs lehetősége arra, hogy ettől eltérjen.[12] Másrészt viszont mindaddig, amíg a vevő nem nyilatkozik, az eladó, élve a 48. Cikk (1) bekezdésében foglalt jogaival, maga választhatja meg a megfelelő eszközt, ha ezt megtette, a vevő lehetőségeit meghatározott ideig korlátozza. Az eladó a 48. Cikk alapján történő eljárásában önmagában nem korlátozható, csak azokra a feltételekre történő hivatkozással, amelyeket a 48. Cikk (1) bekezdése (ld. alább a 4. pontot) tartalmaz. A helyzet tehát hasonló lesz, mint az elállás viszonyában.

4. Az *eladó elé állított korlátok:* az ésszerűtlen késedelem, a vevőnek okozott ésszerűtlen kényelmetlenség, valamint a vevő által megelőlegezett költségek

[8] Ugyanezen az alapon utasítja el az eladó javára történő értelmezést von Hoffmann, 298—299.; Welser, in: Doralt, 125, szerint a Schlechtriem-féle álláspont azért is kérdéses, mert a hangsúly az Egyezményben a szerződésszegés súlyosságán, és nem kijavításának lehetőségén van.

[9] Ziegel, in: Parker, 9(22. — 9(23., Enderlein, in: Dubrovnik 193., Svájc, 799.

[10] Ha a vevői és az eladói nyilatkozatok keresztezik egymást, az elállást tartalmazó nyilatkozatra vonatkozó 26. és 27. Cikkek, valamint a 48. Cikk (4) bekezdésének összevetéséből az a megoldás adódik, amely szerint a döntő az lesz, hogy az eladói nyilatkozatot a vevő saját elállási nyilatkozatának elküldése előtt kapta-e kézhez. Ld. még ehhez a 26. Cikk 2. pontját és a jelen Cikk 6. pontját, valamint 18. jegyzetét.

[11] Vö. az 1. jegyzettel.

[12] Ld. a 46. Cikk 7. pontját.

visszatérítésével kapcsolatos bizonytalanság.[13] A fogalmak értelmezése nem okozhat nehézséget. Minden esetben a konkrét ügy körülményeit kell vizsgálni, és ennek alapján dönthető el, hogy az az időtartam, amit az eladó a fogyatékosságok orvoslására szán, megfelelő-e. Nyilvánvalóan eltérően ítélendő meg az elsőnek említett késedelem, ha a szerződés tárgyát képező géppel a vevőnek záros határidőn belül meg kell kezdenie a termelést és az eladó csak e határidőn túl lenne képes a javításra, mint akkor, ha a vevő ilyen tényre nem tud hivatkozni. Nincs szükség arra, hogy az orvoslás felajánlásakor az eladó tisztában legyen a vevő körülményeivel, természetesen a jóhiszemű eljárás elve feltétlenül tiszteletben tartandó, a vevő az, aki az orvoslás okozta ésszerűtlen késedelemre és/vagy a többi okra hivatkozhat, a bizonyítási teher is a vevőn van.[14]

A megelőlegezett költségek megtérítésével kapcsolatos bizonytalanság arra az esetre vonatkozik, amikor a vevő maga végzi vagy végezteti el a kijavítást. Mint korábban említettük,[15] erre a vevő ritkán lesz köteles, de ha pl. tovább akarja adni az árut, és nincs ideje az eladóra várni, a hiba természete pedig olyan, hogy ésszerűen kijavítható (46. Cikk (3) bekezdés), akkor a vevő, akinek körülményei lehetővé teszik a kijavítást, illetve kijavíttatást, aligha hivatkozhat utóbb arra, hogy az Egyezmény alapján nem köteles ennek megtételére. A kárenyhítési kötelezettségről szóló 77. Cikk, különösen annak az elmaradt haszonra történő utalása ebben a vonatkozásban egyértelműnek látszik, főként a jelen Cikkel történő összehasonlításban. Az eladó orvoslási kötelezettsége a vevő költségeinek megtérítésében jelentkezik, a vevő a kijavítást csak azzal háríthatja el, hogy nem látja biztosítottnak kiadásai, költségei megtérítését. Az összeg nagysága önmagában érdektelen, egy közismerten fizetési nehézségekkel küzdő eladó esetében viszonylag kisebb összegnél is felmerülhetnek a megtérítéssel kapcsolatos kétségek. Nemcsak fizetési nehézségek vagy csődhelyzet tartozik azonban ebbe a körbe, hanem az eladó olyan magatartása is, amely megalapozottan ébreszt kételyt a vevőben a költségek megtérítését illetően.[16]

5. Az (1) bekezdés utolsó mondata megerősíti, hogy az eladó eljárása, amelylyel saját elhatározásából és saját költségére orvosolja a fogyatékosságokat, nem érinti a vevő jogát kárainak a *kártérítésre* vonatkozó általános szabályok (74—77. Cikk) alapján történő követelésére.[17]

6. A (2)—(4) bekezdések *biztosítékot* jelentenek az *eladó* számára. A (2) bekezdés alapján az eladó, amennyiben szükségesnek tartja, nyilatkozatra szólíthatja fel a vevőt, elfogadja-e a teljesítést, azaz elfogadja-e, hogy az eladó az (1) bekezdés szabályaival összhangban orvosolja a hiányosságokat. Az eladó nem köteles arra, hogy a vevőtől ilyen nyilatkozatot beszerezzen, de az esetek jelentős részében saját érdekéből meg fogja tenni. A (3) bekezdés értelmében az eladónak a meghatározott időn belül történő pótlólagos teljesítéssel kapcso-

[13] Vö. az 1. jegyzettel.
[14] Az „ésszerű kényelmetlenség" fogalmához ld. a 37. Cikk 4. pontját.
[15] Ld. a 46. Cikk 6. pontját.
[16] Will, in: Bianca—Bonell, 353.
[17] Vö. a 34. és a 37. Cikk utolsó mondatával.

latos közlése egyben a vevő nyilatkozatának igénylését is jelenti, ami tekintettel a nemzetközi kereskedelemben szokásos kommunikációs kapcsolatokra alighanem azt jelenti, hogy az eladó majd minden esetben bírni fogja a vevő — kifejezett vagy hallgatólagos — beleegyezését. Nagyon nehéz ugyanis elképzelni olyan esetet, hogy az eladó, a teljesítés megtörténte és az erre szabott határidő eltelte után, anélkül kísérelje meg az áru kijavítását vagy intézkedjen a kicserélésről, hogy a vevőt előzőleg ne értesítse. A rendelkezés persze nemcsak az eladó, hanem a vevő érdekét is szolgálja, hiszen neki is előnyös, ha tisztában van az eladó szándékaival.

A (2) bekezdés továbbá megítélésünk szerint igen szerencsésen oldott meg egy kényes kérdést, az eladói értesítésre bekövetkező *vevői hallgatás* problémáját. A hallgatás ugyanis ebben az esetben a vevő beleegyezését jelenti, ezért amennyiben a vevő nem kívánja a pótlólagos teljesítést (ld. az (1) bekezdés feltételeit), azt kifejezett nyilatkozattal, éspedig ésszerű időn belül el kell, hogy utasítsa. Végül a (4) bekezdés éppen a hallgatás = beleegyezés elvére tekintettel kivételt tesz a 27. Cikk szabálya alól, és úgy rendelkezik, hogy az eladó nyilatkozata csak akkor lesz *hatályos*, ha azt a *vevő kézhez kapja*.[18]

A vevő beleegyezése egyben a teljesítéssel összeegyeztethetetlen igényekről való időleges lemondást jelenti. Ha a vevő az eladó ajánlatát, kifejezetten vagy hallgatólagosan, elfogadta, az ott megjelölt határidőn belül nem érvényesíthet olyan igényt, amely ellentétes lenne az eladó intézkedéseivel. Ha a felek pl. megállapodtak kijavításban, a határidő leteltéig a vevő nem állhat el a szerződéstől, vagy nem követelhet árengedményt. A helyzet ugyanaz, mint a vevő által szabott póthatáridőnél (47. Cikk), a különbség csak annyi, hogy a póthatáridőt a vevő jóváhagyásával az eladó szabja saját magának. Még a jogkövetkezmények is azonosak, a vevő nemcsak a póthatáridő eredménytelen eltelte után állhat el a szerződéstől, hanem akkor is, ha lejár az eladó által megállapított határidő (49. Cikk (2) bekezdés b/ pont (iii)).

[18] Ld. a 27. Cikket és a 24. Cikk 3. pontját. Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy ez a helyzet az eladó számára nem veszélytelen. Ha az eladó által küldött értesítést a vevő nem kapta meg, az eladó viszont abban a hiszemben, hogy a vevő hallgatólagosan beleegyezett az utólagos teljesítésbe, elküldi az árut, miközben a vevő eláll, a költségek az eladót terhelik, mert az elállás lesz érvényes. Az eladónak ezért szándékát oly módon kell közölnie, hogy utóbb nemcsak annak elküldése, hanem kézbesítése is bizonyítható legyen.

49. Cikk

(1) A vevő elállhat a szerződéstől,

a/ ha az eladó a szerződésen vagy az Egyezményen alapuló kötelezettségének a megszegése alapvető szerződésszegésnek minősül; vagy

b/ nemteljesítés esetén, ha az eladó nem szolgáltatja az árut a vevő által a 47. Cikk (1) bekezdése szerint megállapított póthatáridőn belül, illetve ha kijelenti, hogy e határidőn belül sem teljesít.

(2) Mindazonáltal, ha az eladó az árut már leszállította, a vevő a szerződéstől való elállás jogát csak akkor gyakorolhatja, ha az elállás

a/ késedelmes teljesítés esetén azt követő ésszerű időn belül történik, hogy a teljesítésről tudomást szerzett;

b/ bármely más szerződésszegés esetén azt követő ésszerű időn belül történik, hogy

(i) a szerződésszegésről tudomást szerzett vagy tudomást kellett szereznie;

(ii) lejárt az a póthatáridő, amit a vevő a 47. Cikk (1) bekezdése szerint állapított meg, vagy azt követően történik, hogy az eladó kijelentette, hogy a póthatáridőn belül sem fog teljesíteni, vagy

(iii) lejárt az eladó által a 48. Cikk (2) bekezdése szerint megállapított határidő, vagy miután a vevő kijelentette, hogy nem fogadja el a teljesítést.[1]

---

1. A 49. Cikk a *vevő elállásának* eseteit és feltételeit szabályozza[2]. Az (1) bekezdés tartalmazza a *főszabályt,* elállás az eladó alapvető szerződésszegése,

[1] A 49. Cikk fordítása nem pontos:

— (1) bek. a/: helyesen „ha az eladó szerződésen vagy ezen Egyezményen alapuló bármely kötelezettsége teljesítésének hiányossága alapvető szerződésszegésnek minősül."

— (1) bek. b/: „nemteljesítés" helyett „a szolgáltatás elmaradása" (non-delivery) a pontos fordítás, a megkülönböztetés lényeges, ld. a szövegben az 1. pontot; a b/ pont utolsó fordulata helyesen „hogy e határidőn belül sem szolgáltat".

— (2) bek.: nem „leszállította", hanem „szolgáltatta", majd „a vevő elveszti a szerződéstől való elállás közlésének jogát, kivéve ha..."

— (2) bek. a/: „teljesítés" helyett „szolgáltatás",

— (2) bek. b/: helyesen „a szolgáltatás elmaradásán kívül bármely más szerződésszegés esetén..."

[2] Az elállás az egyes nemzeti jogokban eltérően kerül szabályozásra. A *magyar* Ptk.-hoz képest (300. § [1] és [2] bek., 306. § [3], valamint 320. §) az *NSZK* jogában az elállásra vonatkozó általános szabályok (BGB 346—361. §§) igen részletesek, a szerződésszegések körében a késedelem miatti elállás szabályai (BGB 326—327. §§) alapvetően megfelelnek a magyar szabályoknak azzal, hogy itt is probléma az elállás vagy kártérítés kérdése. (Ld. a 45. Cikk 5. jegyzetét.) Fix határidős ügyletekre ld. BGB 361. § és HGB 376. §. A szavatosság körében adásvételnél BGB 462. § és 463. §, illetve BGB 440. § (jogszavatosság). A *svájci* jogban a kötelezett késedelme

illetve a póthatáridő eredménytelen eltelte esetén. A (2) bekezdés *kivételes szabályokat* állapít meg, ha az eladó szolgáltatása már megtörtént, a vevő elveszti az elállás jogát, kivéve, az a/ és b/ pontban felsorolt eseteket. Az elállás *jogkövetkezményeit* az V. Cím V. fejezete (81—84. Cikk) rendezi, az elállás közlésére a 26. Cikk irányadó.

Az elállás alapesete az eladó *alapvető szerződésszegése*, ami, mint korábban láttuk, nincs kötve valamely nevesített szerződésszegési tényálláshoz, a szerződés bármely feltételének megsértésével megvalósítható[3]. Az alapvető szerződésszegés a vevőt az egyéb igények helyett (kijavítás, árengedmény), illetve mellett (kártérítés) kicserélésre vagy azonnali elállásra jogosítja fel. Ezzel együtt az Egyezmény az elállás körét több szempontból is szűkítette a ULIS-hoz képest. Kimaradt a ULIS 42. Cikk (2) bekezdésében biztosított lehetőség, amely szerint a vevő póthatáridőt tűzhetett annak eldöntésére, hogy a szerződésszegés alapvető-e[4], de nem ismeri az Egyezmény az automatikus elállást (ipso facto avoidance), a 26. Cikk szerint ugyanis az elállás előfeltétele a másik féllel történő közlés.

Amennyiben az eladó magatartásának eredménye nem tekinthető alapvető szerződésszegésnek, elállásra kizárólag a szerződés alapján járó szolgáltatás *elmaradása* (tehát a szűk értelemben vett nemteljesítés) esetén van mód. Az Egyezmény szóhasználata a különbséget világosan kifejezésre juttatja, amikor az (1) bekezdés a/ pontjában a teljesítés hiányosságáról, b/ pontjában pedig a szolgáltatás elmaradásáról beszél. A magyar fordítás azért félreérthető, mert a b/ pontban használt „nemteljesítés"-nek az Egyezményben általánosabb értelme van.[5] Ez a pont a szerződés egésze szempontjából nagyon lényeges, ha ugyanis nincs alapvető szerződésszegésről szó, akkor a vevő csak árengedményt vagy kijavítást követelhet (kártérítéssel együtt), de a kijavítás eredménytelensége nem vezethet elálláshoz. A szolgáltatás, ha hibásan is, de megtörtént, ezért a b/ pont, mint lehetőség elesik, az a/ pontra pedig nem lehet hivatkozni. Másik oldalon viszont, ha az eladó azáltal szegte meg a szerződést,

esetén: OR 107—109. §§ (általában), adásvételnél eladói késedelemre OR 190. § (a svájci jogban minden kereskedelmi vétel, amely a szolgáltatásra határidőt állapít meg, fix határidős!), jogszavatosság miatt OR 195—196. §§, kellékszavatosság címén OR 205—208. §§. A *francia* jogban az egyoldalú elállás alapvetően nem lehetséges, a szerződést a bíróság bontja fel (C. c. 1184. Cikk (3) bek.), de fix határidős szerződés vagy általában nemteljesítés esetén a bíróság nem szabhat póthatáridőt. (Ferid, I. 511., 625—626. Vö. C. c. 1610. Cikkel.) Kellékszavatosságnál az elállás rejtett hibáért a C. c. 1644. Cikke alapján lehetséges, de a szerződést ebben az esetben is a bíróság bontja fel (Ferid, I., 638.). Megjegyzendő, hogy a francia jogban a nemteljesítés — szavatosság kérdése a német modelltől eltérő módon kerül szabályozásra, ezért az összehasonlítás elég nehéz. Az *angol* jogban elállni lényeges feltétel (condition) megszegéséért lehet, ld. a S/G 11. Cikk (3) bekezdését és a 61. Cikk (1) bekezdésében a „warranty" értelmezését; az elmúlt két évtizedben azonban a condition — warranty közötti megkülönböztetés, éppen az elállási jogra tekintettel elmosódóban van, Benjamin, 427—432. Az *USA*-jogban U.C.C. 2—601., 2—608. és 2—612. Cikkek szabályozzák az elállást.

[3] Az alapvető szerződésszegésről ld. a 25. Cikket.

[4] Schlechtriem, 69—70.

[5] Ld. az 1. jegyzetet, továbbá a 46. Cikk 1. pontját.

hogy semmit sem szolgáltatott, akkor a szerződésszegés alapvető vagy nem alapvető volta dönti el, elállhat-e azonnal a vevő, vagy póthatáridőt kell előbb tűznie. Minden más esetben — ismételjük — csak alapvető szerződésszegés címén lehetséges az elállás.[6]

2. Arra a kérdésre, hogy *meddig jogosult elállni* a vevő, a (2) bekezdés ad választ. Látszólag csak azokat az eseteket szabályozza, amelyeknél a szolgáltatás már megtörtént és a vevő már megkapta az árut. Valójában azonban a (2) bekezdés éppen hallgatása kapcsán vonatkozik a szolgáltatás előtti állapotra is, mindaddig, amíg az eladó nem szolgáltat, a vevő elállási joga érintetlen, természetesen a teljesítési igényre vonatkozó elévülési idő[7], illetve a 77. Cikk (kárenyhítési kötelezettség) határain belül. Az elállás lehetősége az (1) bekezdés a/ vagy b/ pontja alapján — annak feltételei szerint — adott.

Gyökeresen megváltozik a helyzet akkor, ha az eladó szolgáltat, mert ezt követően a vevőnek rövid időn belül döntenie kell. A (2) bekezdés ugyanis abból indul ki, hogy a szolgáltatás megtörténtével a vevő elveszti az elállás gyakorlásának jogát[8]. Ez alól enged két kivételt a (2) bekezdés a/ és b/ pontja, utóbbi három, elkülönített esetre (i—iii) bontva.

Mielőtt a (2) bekezdés magyarázatára rátérnénk, meg kell még jegyeznünk, hogy a vevő elvesztheti az elállás gyakorlásának jogát az Egyezmény más rendelkezései alapján is. Így a 39. vagy a 43. Cikk szerint, amennyiben elmulasztja az eladó megfelelő értesítését, továbbá a 82. Cikk szerint, ha nem tudja az árut lényegében ugyanolyan állapotban visszaszolgáltatni, mint amilyenben kapta.

3. A (2) bekezdés a/ pontja azt az esetet szabályozza, amikor az eladó késedelmesen szolgáltat, és a késedelem alapvető szerződésszegésnek minősül. Az eladó számára „az óra akkor indul", amikor a (késedelmes) szolgáltatásról tudomást szerez. Lehetséges, hogy a késedelem ténye, már megelőzően is alapvető szerződésszegésnek minősült, a vevő számára azonban ez csak az elállás lehetőségét, nem pedig kötelezettségét jelenti, mert a késedelem számára súlyos következményei mellett is ragaszkodhat a teljesítéshez. (Kártérítéshez fűződő jogát mindez nem befolyásolja.) A szolgáltatás megtörténtéig tehát a vevő várhat, ezt követően azonban ésszerű időn belül döntenie kell, elfogadja-e teljesítésként, vagy visszautasítja és eláll, éspedig alapvető szerződésszegésre hivatkozással.[9] Az ésszerű határidő egyrészt az eset összes körülményének figyelembevételét jelenti, ideértve a kereskedelmi szokásokat, az áru fajtáját stb., másrészt a nemzetközi kereskedelemben megszokott és alkalmazott rövid határidőkre utal. A két szempont összevetéséből alakul ki a vevő rendelkezésére álló, általában nem túl hosszú időtartam, amely eltelte után a késedelem már nem ad alapot az elállásra.

[6] Welser, in: Doralt, 120—121., Honnold, 318—319., Will, in: Bianca—Bonell, 363—364.
[7] A teljesítési igény elévüléséről ld. a 46. Cikk 3. pontját.
[8] A (2) bekezdés fordításával kapcsolatban ld. az 1. jegyzetet.
[9] Az eladó számára itt jelentkező bizonytalanság a 48. Cikk (2)—(4) bek. segítségével küszöbölhető ki. Honnold, 320—321.

Elképzelhető, hogy a késedelem miatt a vevő nem jelent be elállást, utóbb, az áru valamely fogyatékossága miatt azonban igen. Ebben az esetben viszont nem a (2) bekezdés a/ pontja, hanem a b/ pont valamely alesete lesz a hivatkozási alap.

4. A (2) bekezdés b/ pontja a késedelmen kívüli, de súlyosságukat tekintve szintén alapvetőnek minősülő szerződésszegésekre vonatkozik. Az (i) alatt említett eset a legegyszerűbb, a vevő az azt követő ésszerű határidőn belül állhat el, hogy a szerződésszegésről tudomást szerzett, vagy tudomást kellett volna szereznie. Ez az eset pl. ha a vevő eleget tesz a 38. Cikk szerinti megvizsgálási kötelezettségének, illetve azt követően, a megvizsgálással sem feltárható hibák esetén, természetesen a 39.Cikkben megjelölt határidők keretein belül. Ebben az összefüggésben külön is hangsúlyozandó a 38. Cikk (1) bekezdésében előírt, ésszerűnél rövidebb határidő[10], mivel a jelen Cikk (2) bekezdésének (i) pontjában a „tudomást kellett szereznie" kitétel jelentős mértékben ehhez kapcsolódik. Ha tehát a vevő késlekedik a megvizsgálással, egyben kicsúszik az elállásra megszabott ésszerű határidőből is. Ha viszont az áru szerződésszerűsége hiányosságának közlésére megállapított határidőt nem tartja be, a 39. Cikk kifejezett rendelkezése alapján veszti el elállási jogát.[11]

A b/ pont (ii) a 47. Cikk (1) bekezdéséhez, míg a b/ pont (iii) a 48. Cikk (2) bekezdéséhez kapcsolódik, azokat mintegy lezárja, amikor lehetővé teszi a vevő részére az elállást, ha az egyébként alapvető szerződésszegésnek minősülő fogyatékosság megszüntetése érdekében (ez lehet kicserélés vagy kijavítás) póthatáridő megállapítására került sor, mégpedig akár a vevő saját elhatározásából, akár az eladó indítványára, de ez a határidő eredménytelenül telt el, illetve az eladó közölte, hogy nem fog teljesíteni, vagy a vevő a 48. Cikk (1) bekezdésében foglaltakra tekintettel utasítja vissza az eladó ajánlatát. Az elállásra mindezekben az esetekben attól számított ésszerű határidőn belül nyílik lehetőség, hogy a póthatáridő eltelt, illetve a vevő az eladótól a 47. Cikk (2) bekezdése szerinti értesítést megkapta,[12] vagy a 48. Cikk (2) bekezdése alapján a vevő az eladó ajánlatát visszautasította.[13] Ha azonban a hiba, amelynek kijavítására póthatáridőt tűztek, nem jelentett alapvető szerződésszegést, az elállás az eredménytelen kijavítás ellenére sem lehetséges.[14]

[10] Ld. a 38. Cikk 2. pontját.

[11] Will, in: Bianca—Bonell, 365.

[12] A 47. Cikk (2) bekezdése és a b/ pont (ii) szövege között ellentmondás van, előbbi szerint a vevőnek meg kell kapnia az eladó értesítését, tehát ez kivétel a 27. Cikk alól, utóbbi szerint elegendő, ha az eladó kijelentette, hogy nem teljesít. Úgy véljük, hogy miután itt a vevőnek kell rövid, ésszerű határidőn belül lépnie, ez a határidő csak akkor kezdődhet, ha az eladó értesítését megkapta.

[13] Stargardt, in: NDK, 105., szerint a vevő visszautasítása egyben elállását is jelenti, ezzel azonban nem értünk egyet. Ld. az 50. Cikk 8. pontját.

[14] Honnold, 321., ld. még a 47. Cikk 2. pontját.

50. Cikk

Ha az áru nem szerződésszerű, a vevő függetlenül attól, hogy a vételárat kifizették-e vagy sem, olyan arányban csökkentheti az árat, amilyen arányban ténylegesen leszállított áru teljesítéskori értéke viszonyult a hibátlan áru értékéhez ugyanabban az időpontban. Nem csökkentheti azonban a vevő az árat, ha az eladó a 37. és 48. Cikkek rendelkezéseivel összhangban orvosolta kötelezettségeinek elmulasztását, vagy ha a vevő — ugyanezen Cikkek rendelkezéseivel összhangban — a teljesítést visszautasította.[1]

1. Az 50. Cikk egy látszólag egyszerű és a magyar jogban jól ismert intézményt szabályoz, az *árcsökkentést*. Mint oly sok más, szintén a római jogból származó jogintézmény esetében, az árcsökkentés egyrészt a kontinentális jogokban széles körben elterjedt (az elállás mellett a másik alapvető szavatossági jog), másrészt viszont az angolszász jogokban ebben a formában ismeretlen, és csak az általános kártérítési igény egyik aleseteként fordul elő.[2] Éppen ez a különbség okozott az Egyezmény kidolgozása során nehézségeket, főként a kártérítéstől való elhatárolás terén.[3] Bonyolítja a helyzetet, hogy a vevői jogosultságok rendszerében az árcsökkentés szabályozása meglehetősen felemás, látszólag a vevő rendelkezésére álló fontos eszköz, a megoldás belső ellentmondásai miatt azonban jelentősége és alkalmazási lehetősége eléggé kétes. A nehézségeket tetézi, hogy a rendelkezésbe még egy joghézag is belecsúszott.

2. *Az 50. Cikk szerkezete:* az első mondat rögzíti a főszabályt, a vevő jogosult a vételár egyoldalú csökkentésére, amennyiben az áru nem szerződésszerű.[4] Az első mondat második fordulata megszabja az árcsökkentés mértékét, éspedig az áru szolgáltatáskori értékére történő utalással, a második mondat pedig kizárja alkalmazását azokban az esetekben, amikor az eladó a 37. vagy a 48. Cikk alapján eljárva orvosolja szolgáltatása hiányosságait, illetve amikor a vevő visszautasítja a felkínált teljesítést.

3. *A joghézag* az 50. Cikk tárgyi hatályával kapcsolatos, mivel a szövegből nem egyértelmű, hogy az árcsökkentés csak a 35. Cikkben körülírtakra vonatkozik (az áru nem szerződésszerű), vagy alkalmazható a harmadik személy joga, illetve igénye okozta jogszavatossági problémák orvoslására is (41. és 42. Cikk). Az Egyezmény kidolgozása során volt olyan javaslat, amely az értelme-

[1] A „ténylegesen leszállított áru teljesítéskori értéke" helyett „a szolgáltatott áru szolgáltatáskori értéke" a pontos fordítás. A második mondat helyesen: „...orvosolta kötelezettségei teljesítésének bármely hiányosságát".

[2] S/G 53. Cikk (1) bek. a/ pont és (4) bek.; UCC 2—714.Cikk (2) bek.

[3] Will, in: Bianca—Bonell, 368., Bergsten—Miller, 255., 270—272. Ld. erről a 7. pontot.

[4] A szerződésszerűség fogalmáról ld. a 35. Cikk 2. pontját.

zési vitát elkerülendő, a szöveget akként kívánta módosítani, hogy az kifejezetten utalt volna a jogszavatossági esetkörre, a kérdésben végül nem született döntés,[5] ennek megfelelően az egyes szerzők álláspontja között jelentős eltérés van.[6] A magunk részéről úgy gondoljuk, hogy a vevő, harmadik személy igénye esetén is élhet az árcsökkentés eszközével, azaz az 50. Cikk, pontosabban a szerződésszerűség fogalmának kiterjesztő értelmezése mellett foglalunk állást. Elég nehéz lenne egy szűkebb értelmezéshez ragaszkodni, mivel a 44. Cikk mentesíti a vevőt az eladó értesítésére megszabott határidő elmulasztásának jogkövetkezményei alól, akár a szerződésszerűséget sértő fogyatékosságról (39. Cikk (1) bekezdés), akár harmadik személy igényéről (43. Cikk (1) bekezdés) van szó, és mindkét esetben megnyitja a vevő számára az árcsökkentés lehetőségét. A 44. Cikk egyben jelzi, hogy az Egyezmény a szolgáltatás hiányosságait, bármilyen természetűek legyenek is, egyformán kívánja kezelni, így azokban a nem túl gyakori esetekben, amikor a vevő harmadik személy igénye ellenére is az áru megtartása mellett dönt és jogorvoslatként árcsökkentést kíván, nem látunk alapot arra, hogy az Egyezmény szövegéből kiindulva ezt az igényt kizárjuk[7].

4. Az árcsökkentés érvényesítésére nyitva álló *határidőt* az Egyezmény nem szabja meg, az 50. Cikkből hiányzik egy olyan külön szabály, mint amit a 46. Cikk (2) bekezdése a kicserélésre, a 49. Cikk pedig az elállásra tartalmaz. Ha a vevő eleget tesz a 39. Cikk (1), illetve a 43. Cikk (1) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettségének, az a kérdés, hogy az árcsökkentés mennyi időn belül érvényesíthető, már nem az Egyezmény hatálya alá tartozik, mivel az Egyezmény szabályozási körén kívül eső elévülési problémáról van szó[8].

[5] Off. Rec. 360.

[6] Analógia alapján az 50. Cikket a jogszavatossági esetekre is alkalmazhatónak tartja Schlechtriem, 70. és Svájc, 801., nagyon bizonytalan, de végül erre az álláspontra hajlik Will, in: Bianca—Bonell, 375—376., azzal azonban, hogy a szűkebb, tehát az árcsökkentést a jogszavatossági körre kizáró értelmezést is lehetségesnek tartja. Huber, 503. a kellék- és jogszavatosságot elkülönítve tárgyalja, a problémára pedig nem tér ki, a jogszavatosságnál csak a kijavítást és a kicserélést, valamint az elállást említi, az árcsökkentést nem. Stargardt, in: NDK, 105. nem foglal állást, de csak a szövegből következő „szűk" értelmezést ismerteti; Enderlein, in: Dubrovnik, 197. az 50. Cikk tárgyalása során a kérdést nem érinti. A probléma tisztázatlanságára utal, hogy a titkársági kommentár szerint az áru szerződésszerű lehet akkor is, ha a 41. és 42. Cikk alá esik, egy olyan álláspont, amelyet az irodalomban egyáltalán nem idéznek. Off. Rec. 42.

[7] Egyértelműen az árcsökkentés teljes körű alkalmazása mellett: Loewe, 72. Welser, in: Doralt, 122—123. nézetünk szerint helyesen érvel azzal, hogy ha egyszer a jogszavatosság körében elismerjük a kijavítást és a kicserélést (amelyekről az Egyezmény ebben az összefüggésben éppen úgy hallgat, mint az árcsökkentésről), akkor aligha lehet az 50. Cikk szóhasználatával érvelni. A 44. és az 50. Cikk összevetése után az ilyen érvelés — így Welser — „skizofrén törvényalkotót tételez fel, ezért elfogadhatatlan". Ld. még a 46. Cikk 5. pontját. Az elméleti megfontolásoktól függetlenül azonban gyakorlati szempontból a kérdésnek aligha van komoly jelentősége, mert jogszavatossági problémákat elsősorban kártérítéssel oldanak meg, nem pedig árcsökkentéssel. Bármilyen mértékben is csökkentené ugyanis az eladó a vételárat, ezzel a harmadik személy jogát nem szünteti meg. Ahol az árcsökkentés még leginkább előfordulhat, az a 42. Cikk alá tartozó esetkör.

[8] Will, in: Bianca—Bonell, 372. Az elévülés problémájáról ld. a 46. Cikk 3. pontját.

A megoldás a ratifikáló államok esetében az elévülési egyezményből, egyébként pedig az eljáró bíróság nemzetközi magánjoga alapján kijelölt nemzeti jog szabályaiból vezethető le, utóbbi esetben az árcsökkentésnek mint szavatossági igénynek bejelentésére nyitva álló speciális határidőt kell a bíróságnak alkalmaznia, ennek hiányában (pl. az *angol* jogban, ahol sem a kontinentális jogrendszerekben ismert szavatosság, sem az árcsökkentés mint szavatossági igény nem létezik), a szerződéses követelésekre nyitva álló, általános elévülési határidő lép be.

Az árcsökkentés érvényesítési lehetőségét nem befolyásolja, hogy a vevő kifizette-e már a vételárat,[9] ennek csak abból a szempontból van jelentősége, hogy a vevő az adott összeget vissza tudja-e tartani, vagy az eladótól kell visszakövetelnie. (Ld. erről még a 7. pontot.)

5. Az árcsökkentéssel kapcsolatban lényegében az alábbi kérdések érdemelnek figyelmet: a/ milyen mértékben van kötve a vevő az eladó beleegyezéséhez az árcsökkentés alkalmazása során; b/ hogyan történik az árcsökkentés kiszámítása; c/ mi a viszony az árcsökkentés és a kártérítés között; d/ hogyan helyezkedik el az árcsökkentés a vevői jogosultságok rendszerében.

Ami az első kérdést illeti, az Egyezmény — követve a ULIS 46. Cikkét — azt a megoldást választotta, hogy árcsökkentéshez a vevőnek az áru hiányosságaiból következően, közvetlenül van joga és ezzel a joggal *egyoldalú elhatározása* alapján élhet, ami alapvető eltérést jelent — legalábbis formailag — egy sor jogrendszertől, amelyekben a döntés ugyan szintén a vevőé, de az árcsökkentés hatályossá válásához az eladóval történő megállapodásra, ennek hiányában bírói ítéletre van szükség. A *német* BGB 462. §-a szerint pl. a vevő a vételár csökkentését csak követelheti, amihez a 465. § az eladó beleegyezését írja elő. Hasonló a helyzet a *francia*, a *svájci* vagy éppen a *magyar* jogban.[10] Ha azonban közelebbről vizsgáljuk a kérdést, látható, hogy a kétségkívül éles elméleti különbség a gyakorlatban már korántsem jelentkezik ilyen mértékben. A vevő helyzetét ugyanis végső soron az határozza meg, hogy az árcsökkentés időpontjában kifizette-e már a vételárat vagy sem. Ha igen, és az eladó a megfelelő rész visszatérítésére nem hajlandó, akkor a vevő az Egyezmény alapján is perre kényszerül, éppen úgy, miként az eladó is azokban az esetekben, amikor a vevő nem az Egyezmény alapján kötött szerződésekben az utóbb fizetendő vételárból árcsökkentés címén tart vissza meghatározott összeget.[11] Megjegyzendő egyébként, hogy a szöveg az utolsó pillanatban enyhült, mert az Egyezmény tervezetében még „csökkentheti az árat" kifejezés helyett „bejelentheti az ár csökkentését" szerepelt, ami főként angol változatában sokkal erősebb.[12] Nincs

[9] Az 50. Cikk e fordulata valójában szükségtelen, Honnold, 327. szerint értelmezési okokból került be a szövegbe.

[10] Ld. a C. c. 1644. Cikkét. A Ptk. 306. § (1) bek.-e szerint a jogosult „megfelelő árengedményt kérhet". Az OR 205. § (1) bek.-e pedig eleve az árcsökkentésre irányuló keresetről rendelkezik.

[11] Vö. a BGB 478. §-ával, amely az időben bejelentett, de közben elévült árcsökkentési igény összegét az utóbb fizetendő vételárbe beszámítani engedi, továbbá a Ptk. 306. § (5) bek.-évél, amely feljogosítja a jogosultat az ellenszolgáltatás visszatartására.

[12] „...the buyer may declare the price to be reduced." Honnold, 327. szerint a módosítás éppen a vázolt elméleti különbség áthidalását célozta.

különbség abban sem, hogy a bizonyítási teher mindenképpen a vevőt terheli, neki kell vita esetén az áru hiányosságait bizonyítania.

Az Egyezménynek a vevő egyoldalú döntését lehetővé tevő szabálya gyakorlati jelentőségének határt szab az eladónak biztosított jog, amely alapján a teljesítés felajánlásával az árcsökkentést megakadályozhatja. A kérdésre a 8. pontban térünk vissza.

Az Egyezmény egészét tekintve végül nem szabad elfelejtkezni a 27. Cikkről, amelynek következtében a felek nyilatkozatai — a kifejezett kivételektől eltekintve — elküldésükkel válnak hatályossá.[13] Áll ez természetesen az árcsökkentés közlésére is, ami nemcsak az eladó, hanem a vevő helyzetét is érinti, mivel a 46. Cikk (1) bekezdése alapján a vevő nyilatkozata elküldésével elveszti jogát arra, hogy más igénnyel (kijavítás, kicserélés) lépjen fel.[14]

6. Az árcsökkentés *kiszámításának módja* tekintetében az Egyezmény ott hozott változást, hogy az áru értéke szempontjából a szerződés megkötésének időpontja helyett a szolgáltatás időpontját vette alapul,[15] mégpedig abból a meggondolásból, hogy a gyakorlatban elkerüljék egy teoretikus és ezért vitatható érték megállapítását, mivel a szerződéskötéskori érték alkalmazásakor a hibás áru értékét is a szerződés létrejöttének időpontjára kell visszavetíteni.[16]

Az Egyezmény szabálya alapján az *árcsökkentés mértéke* olyan arányú lehet, amilyen arányban a hibátlan áru *szolgáltatáskori értéke* (ez nem más, mint a szerződéses minőségű áru szolgáltatáskori piaci ára) csökken a konkrét hiányosság következtében. Az eredeti szerződéses árat kell ennek az aránynak megfelelően csökkenteni, így ha a szolgáltatás véghezvitelekor az adott áru piaci értéke 10 000 $ és a ténylegesen szolgáltatott áru értéke ehhez képest húsz százalékkal kevesebb, a vevő a szerződésben kikötött vételárat húsz százalékkal csökkentheti. Ebből a szempontból közömbös, hogy a szerződés megkötése és a szolgáltatás megtörténte között végbement-e a piaci árváltozás, és ha igen, akkor milyen irányban. A piaci ármozgásnak csak akkor van jelentősége, ha a szerződésben kikötött és a szolgáltatott minőség árai közötti *arány* változik meg. Ha pl. a szerződésben kikötött első osztályú áru piaci ára, ami a szerződéskötés időpontjában 10 000 $ volt, a szolgáltatás időpontjában kétszeresére, 20 000 $-ra emelkedett, miközben a nem szerződésszerűen szolgáltatott másodosztályú áru piaci ára, ami eredetileg húsz százalékkal volt alacsonyabb (8000 $), az árváltozás hatására 18 000 $-ra emelkedett, azaz a

[13] Ld. a 27. Cikk 6. pontját.

[14] Ld. a 46. Cikk 2. pontját.

[15] A szerződéskötéskori értéket vette figyelembe a ULIS 46. Cikke, ld. ehhez: Dölle, 309., Bess, 117. Úi. a BGB 472. § (1) bek. és a svájci jog (Guhl, 350.), utóbbinál azonban a bírói gyakorlat szerint (BGE 45 II 660) amennyiben a kárveszély átszállása a szerződéskötést követően történik, amire az OR 185. §-a alapján lehetőség van, akkor ez az időpont a meghatározó.

[16] Dölle, 309., Honnold, 327. Az Egyezmény megoldása szerencsésebb, mert a szerződés megkötésének időpontjában a vevő nyilvánvalóan nem számol a szerződésben kikötöttől eltérő áruval, amely számára csak a szolgáltatás megtörténtét követően válik érdekessé, amikor döntenie kell arról, hogy milyen igényt támasszon az eladóval szemben. Elhatározását nyilvánvalóan az áru tényleges, a szolgáltatás időpontjában meglévő piaci értéke, nem pedig egy teoretikus, korábbi érték determinálja. Will, in: Bianca—Bonell, 371.

szolgáltatás időpontjában már csak tíz százalékkal alacsonyabb, mint az első osztályú áru ára, akkor a vevő az eredeti, szerződéses árat is csak tíz százalékkal csökkentheti, így a szerződésben kikötött 10 000 $ helyett 9000 $-t fog fizetni, szemben az árarányokat érintetlenül hagyó árváltozással, amikor a csökkentés húsz százalékos, a fizetendő ár pedig ennek megfelelően 8000 $ lesz. Az árarányok ellenkező irányú változása a helyzetet természetesen megfordítja és az eladót hozza hátrányosabb helyzetbe.[17]

Vitatott volt a konferencia során, hogy az összehasonlítás szempontjából *melyik piac* árai veendők figyelembe. Megállapodás nem született, így a szöveg sem tartalmaz erre utalást, a kommentárokból azonban úgy tűnik, hogy — tekintettel az 50. Cikknek az áru szolgáltatáskori értékét alapul vevő szabályára — a teljesítési hely, helyközi vétel esetén pedig a rendeltetési hely szerinti piaci ár lesz irányadó.[18]

7. Függetlenül az árarányok változásától, az ármozgásnak egy szempontból feltétlenül jelentősége van, nevezetesen befolyásolja a vevő döntését az *árcsökkentés* és/vagy *kártérítés* kérdésében.

Azokban a jogrendszerekben, ahol az árcsökkentés a római jogi hagyományoknak megfelelően önálló szavatossági igényként létezik, az elmélet és a törvényi szint is meghatározott különbséget tesz a szavatossági igény és a kártérítés között. Más kérdés, hogy egy sor ország gyakorlata az árcsökkentést mindennek dacára a kártérítés könnyített előfeltételű változataként fogja fel, és ez a nézet hangot kapott a konferencián is.[19] Az elhatárolás nehézségei az Egyezményben abból adódnak, hogy a 79. Cikk (1) bekezdése értelmében a kártérítés nem vétkességi alapú, hanem objektív, ezzel viszont az egyik legfontosabb megkülönböztető ismérv kiesik. Megszűnt továbbá az a különbség is, amely a ULIS esetében még fennállt, hogy ti. a kártérítés a szolgáltatás időpontjában bekövetkezett tényleges károkon alapult, míg az árcsökkentés mértékének meghatározásához a szerződéskötés időpontjára kellett visszanyúlni. Az persze nem vitatható, hogy a két intézmény célja az Egyezményben is eltérő, az árcsökkentés a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás szerződéses egyensúlyát hivatott biztosítani.[20] A kártérítés éppen ezért — ld. a 45. Cikk (1) és (2) bekezdését — az árcsökkentés mellett, attól függetlenül jár.

Ha az árcsökkentés lehetséges alkalmazási eseteit vizsgáljuk, az első, meglehetősen szűk kör az, amikor a vevő elfogadja a hibás árut és az eladó nem felel a bekövetkezett károkért, mert a 79. Cikk (1) bekezdése alapján ki tudja magát menteni, ugyanakkor az áru nem szerződésszerű volta az árcsökkentést meg-

[17] A ULIS, illetve a BGB szerinti rendszerben, ahol a szerződéskötéskori érték az irányadó, az utóbb bekövetkezett ármozgások, illetve ezek arányai közömbösek. Will, in: Bianca—Bonell, 370—371.

[18] Schlechtriem, 70., Stargardt, in: NDK, 105.

[19] Schlechtriem, 70.

[20] Stargardt, in: NDK, 105.

alapozza.[21] Azáltal azonban, hogy az árcsökkentés a kártérítéstől függetlenül jár, elképzelhetők olyan körülmények, amikor a vevő számára reális választási lehetőség nyílik. Feltéve, hogy a vevőnek nincsenek ún. következménykárai, a követelhető kártérítés összege az árcsökkentés összegével megegyezik, amennyiben a szerződéskötés és a szolgáltatás időpontja között nem változnak az árak. Más lesz a helyzet árváltozás esetén, az *időközbeni áremelkedés a vevőt kártérítés követelésére, míg az áresés árcsökkentésre ösztönzi.*[22]

Hozzátehető a fentiekhez, hogy a vevő döntését befolyásolja az árcsökkentés érvényesítésekor, kifizette-e már az árat vagy sem. Ha ugyanis még nem fizetett, „birtokon belül van", helyzete ezért előnyösebb, mintha kifizetné a teljes árat és mellette követelne kártérítést. Motiválja továbbá a vevő döntését a kártérítés terjedelmét a 74. Cikk alapján korlátozó előreláthatósági ismérv, amely az árcsökkentésnél értelemszerűen nem játszik szerepet.[23]

8. Az 50. Cikk második mondata azt a gondolatot fejezi ki, hogy a vevő árcsökkentéshez való joga *másodlagos* az eladónak a szolgáltatás hiányosságai orvoslására irányuló jogához képest.[24] Az eladó helyzete ugyan eltérő attól függően, hogy a 37. vagy a 48. Cikk alapján jár el,[25] de ha orvosolja a szóban forgó hiányosságokat, a vevő már nem alkalmazhat árcsökkentést, mivel a szerződésben eredetileg kialakított értékegyensúly helyreállt. Más kérdés a kártérítés, amely a vevőt a hiányos szolgáltatás, illetve a kijavítás okozta károk következtében, a 37. Cikk, illetve a 48. Cikk (1) bekezdésének kifejezett rendelkezése alapján mindenképpen megilleti.

A vevő árcsökkentéshez fűződő joga nemcsak az eladónak a hiányosságokat orvosló szándékával szemben másodlagos, hanem a vevői jogosultságok rendszerén belül is kifejezetten háttérbe szorul. Az 50. Cikk második mondatának második fordulata szerint ugyanis a teljesítésnek, ami, mint arról a 46. Cikk magyarázata során szó volt, átfogja a kijavítást és a kicserélést is[26], a vevő részéről történő visszautasítása egyben az *árcsökkentés kizárását* is jelenti.

[21] Honnold, 324. példája: a megvásárolt sajtot fuvarozó hajó, háborús események miatt két hónapot vesztegel egy csatornában, ahol az árut nem lehet kirakni, a kéthónapos késedelem következtében az eredetileg első osztályú áru értéke negyedosztályú lesz, de a vevő ennek ellenére az áru átvétele mellett dönt. Az eladó a 79. Cikk (1) bekezdésére hivatkozással kimenti magát a kártérítés alól. (A kimentésről ld. a 79. Cikk 3. pontját.)

[22] Bergsten—Miller, 260—261. Magyarázatként egy példa, Honnold, 325., nyomán: a szerződéses ár 100 000 $, a gyengébb minőségé a szerződéskötés időpontjában 20 000 $. Időközben az árak kétszeresre emelkedtek, a szolgáltatott áru értéke ezért nem 20 000 $, hanem 40 000 $ a szolgáltatás idején. A lehetséges árcsökkentés ezért a szerződéses ár 80%-a, azaz 80 000 $, míg kártérítésként a szerződéses minőségnek a szolgáltatás időpontjában érvényes piaci ára (200 000 $) és az átvett áru tényleges, piaci értéke 40 000 $) közötti különbség, tehát 160 000 $ követelhető. Fordított esetben, ha az árak pl. 50%-kal csökkennek, a szerződéses minőség szolgáltatáskori ára 50 000 $, a szolgáltatott minőségé 10 000 $. A lehetséges árcsökkentés ismét 80%, azaz 80 000 $, míg a kártérítés csak 40 000 $.

[23] Ld. a 74. Cikk 4. pontját.

[24] Off. Rec., 43., Will, in: Bianca—Bonell, 373.

[25] Ld. a 37. Cikk 1. és 4. pontját, valamint a 48. Cikk 1. pontját.

[26] Ld. a 46. Cikk 1. pontját.

Egyesek szerint a visszautasítás a vevő *elállásaként* értelmezendő[27], ezt azonban nem tartjuk elfogadhatónak. Igaz, hogy teljesítés hiányosságai orvoslásának visszautasításával együtt az árcsökkentés lehetősége is megszűnik, de ez nem jelenti feltétlenül, hogy a vevő fel kívánja számolni a szerződéses viszonyt. Függetlenül attól, hogy a 26. Cikk az elállás érvényességéhez megköveteli a másik féllel történő közlést, lehetséges, hogy a vevő sem kijavítást, sem kicserélést nem kíván, nem törekszik árengedményre sem, hanem megelégszik kártérítéssel, miközben az árut megtartja és használja. Ugyanezen okból nem tartjuk a vevő elállásaként értelmezhetőnek a 49. Cikk (2) b/ (iii) pontja szerinti visszautasítást sem, utóbbi csak az elállás lehetőségét teremti meg, de semmiképpen sem azonosítható az ezt tartalmazó közléssel[28]. Ellenkező esetben a vevőnek kellene az eladóval közölnie, hogy nincs szándékában elállni, ami — lévén az Egyezmény nem ismeri az „ipso facto avoidance" intézményét — elfogadhatatlan[29].

Az árcsökkentés *másodlagos* volta jól érzékelhető, ha példaként olyan esetet veszünk, amikor az alapvető szerződésszegést megvalósító fogyatékosságot az eladó orvosolni kívánja, a vevő viszont ésszerűtlen kényelmetlenségre hivatkozással a felkínált kijavítást vagy kicserélést visszautasítja, ami azonban a fentiekkel összhangban egyben azt is jelenti, hogy a jelen Cikk alapján az árcsökkentés mellett sem dönthet. A titkársági kommentár még továbbmegy, mondván, az eladót a hiányosság orvoslásának felkínálásában nem gátolja meg az a tény, hogy a vevő ezt megelőzően már közölte árcsökkentési szándékát, mivel az árcsökkentés „kifejezetten az eladó orvoslási jogának alávetett"[30].

Nézetünk szerint az árcsökkentés ilyen felfogása teljességgel elfogadhatatlan, mindenesetre kellően illusztrálja az 50. Cikk értelmezése körüli vitákat. A kérdés tisztázásához abból kell kiindulni, hogy a vevő az árcsökkentésről az eladó beleegyezése nélkül dönthet. Ebben az Egyezményt tárgyaló szerzők túlnyomó többségükben egyetértenek[31]. Ha viszont ez így van, akkor a vevő döntése az, amelynek az adott jogviszonyt (a szerződést) módosító hatása van (alakító jog). Mindaddig, amíg a vevő az árcsökkentésről nem nyilatkozik, az eladó teljesíthet, amivel az árcsökkentés követelését meggátolhatja, a vevő közlése azonban átalakítja a jogviszony tartalmát, ezt követően az eladónak kell a vevő igényéhez igazodnia.

[27] Stargardt, in: NDK, 105.
[28] Ld. a 49. Cikk 4. pontját.
[29] Ld. a 26. Cikk 1. pontját és 1. jegyzetét.
[30] Off. Rec., 40.
[31] Stargardt, in: NDK, 105., Enderlein, in: Dubrovnik, 197., Schlechtriem, 70., Huber, 490., Bergsten—Miller, 263. Ellenvéleményen van, indokolás nélkül, Honnold, 327.

51. Cikk

(1) Ha az eladó az árunak csak részét szolgáltatja, vagy a szolgáltatott árunak csak egy része szerződésszerű, a hiányzó vagy nem szerződésszerű rész vonatkozásában a 46—50. Cikkek rendelkezései alkalmazandók.

(2) Az egész szerződéstől a vevő csak akkor állhat el, ha a hiánytalan vagy szerződésszerű szolgáltatás elmaradása alapvető szerződésszegésnek minősül.

1. Az 51. Cikk azzal a speciális esettel foglalkozik, amikor az eladó a szerződött áru *egy részét* egyáltalán *nem*, vagy késve, vagy pedig *nem szerződésszerűen* szolgáltatja.[1] Az (1) bekezdés főszabálya úgy rendelkezik, hogy a vevő a 46—50. Cikkekben foglalt jogait (teljesítési igény tágabb és szűkebb értelemben, póthatáridőtűzés, az eladó által felajánlott orvoslás visszautasítása, elállás, árcsökkentés) *csak az áru hiányzó vagy nem szerződésszerű részére gyakorolhatja*. Ehhez képest kivételként biztosítja a (2) bekezdés az egész szerződéstől való elállást, amelynek feltétele, hogy a szolgáltatás adott részével kapcsolatos szerződésszegés alapvető legyen, ezáltal a jogosultnak a szerződés egészéhez fűződő elvárásait és érdekét sértse súlyosan.[2]

2. Az (1) bekezdés szabálya azzal a következménnyel jár, hogy a szolgáltatás egyes részeit jogilag különbözőképpen kell kezelni, aminek — bár az Egyezmény ezt külön nem mondja ki — előfeltétele, hogy a szolgáltatás *jogilag* (és nem fizikailag) *osztható* legyen.[3] A jogilag oszthatatlan szolgáltatásra az 51. Cikk nem alkalmazható. A rendelkezés célja összhangban van az elállásról szóló 49. Cikk koncepciójával, annyit kell a szerződésből megmenteni, amennyit csak lehet, de egy bizonyos határ után nincs értelme a szerződés életben tartásának.

Az (1) bekezdés alkalmazásának előfeltétele, hogy az osztható szolgáltatás meghatározott része nem szerződésszerű. A szerződésszerűséggel kapcsolatban utalunk az 50. Cikk 3. pontjában mondottakra, álláspontunk, amely szerint a harmadik személy igénye vagy joga beletartozik ebbe a fogalomkörbe, az 51. Cikk szempontjából is érvényes, tehát nem szerződésszerű a szolgálta-

[1] Az 51. Cikk nem vonatkozik azokra a szerződésekre, amelyeket eleve részletekben kell teljesíteni. A részszállításokkal kapcsolatos szerződésszegés következményeiről ilyen szerződéseknél a 73. Cikk rendelkezései veendők figyelembe.

[2] Vö. a Ptk. 317. §-ával, amely lényegében ugyanezt a gondolatot fejezi ki. Hasonlóan rendelkezik a BGB (266. §, 280. § (2) bek., 325. § (1) bek. 2. mondat). Az *angol* és az *USA* jog szabályozásának lényege, hogy osztható szolgáltatás esetén is dönthet a jogosult az egész szerződéstől történő elállás mellett, függetlenül a szerződésszegés súlyosságától. Vö.: az *angol* jogban S/G 11. Cikk (4) bek. és 30. Cikk (1) és (4) bek., az osztható szolgáltatásokra: Jackson v. Rotax Motor and Cycle Co. Ltd. (1910) 2 K. B. 937. Ld. még: Benjamin 302—313. Az *USA* jogban UCC 2—601. c/ és 2—608. Cikkek.

[3] Will, in: Bianca—Bonell, 378., uí. a ULIS 45. Cikkével kapcsolatban Dölle, 307.

tás, ha azt harmadik személy joga vagy igénye terheli[4]. Más kérdés, hogy az esetek többségében a harmadik személy igénye feltehetően alapvető szerződésszegést fog jelenteni, ezért a (2) bekezdés szabálya alá esik.

A 46—50. Cikkekre történő utalás nemcsak a vevő jogait, hanem e jogok alkalmazásának feltételeit is jelenti. Így pl. amennyiben az áru elkülöníthető része nem szerződésszerű, a kijavítás vagy a kicserélés követelése csak a 46. Cikkben megszabott rövid határidőn belül lehetséges, vagy maga a kicserélés csak akkor követelhető, ha a fogyatékosság alapvető szerződésszegésnek minősül, ugyanígy érvényesül a póthatáridő tűzésének, valamint az elállásnak az Egyezmény e részében található valamennyi szabálya.

Egy konkrét példán bemutatva: amennyiben az eladó a szerződéses mennyiségnél kevesebbet szállít, a vevő a 46. § (1) bekezdése alapján követelheti a teljesítést, azaz a hiányzó mennyiség szolgáltatását, amihez a 47. Cikk alapján póthatáridőt állapíthat meg. Dönthet az 50. Cikk alapján az árengedmény mellett, vagy a 49. Cikk (2) bekezdése alapján elállhat a szerződés hiányzó részétől.

3. A (2) bekezdés az (1) bekezdés kivételeként, lehetővé teszi az *egész szerződéstől való elállást*, de csak alapvető szerződésszegés esetén. A szabály a 49. Cikk (1) bekezdése a/ pontját ismétli, az 51. Cikkben történő szerepeltetésének értelmezési okai vannak, amit jól mutat a (2) bekezdésben található „csak" szócska. Ez aláhúzza, hogy az 51. Cikk alá tartozó esetekben az egész szerződéstől való elállásra kizárólag alapvető szerződésszegés esetén van mód. Következésképpen a 49. Cikk (2) bekezdésének alkalmazása az egész szerződésre tekintettel kizárt, azaz a vevő alapvető szerződésszegés hiányában az egész szerződéstől akkor sem állhat el, ha az általa tűzött póthatáridő eredménytelenül telt el, vagy az eladó közölte, hogy nem fog teljesíteni.

---

52. Cikk

(1) Ha az eladó a meghatározott időpontot megelőzően szolgáltatja az árut, a vevő elfogadhatja a szolgáltatást vagy megtagadhatja annak átvételét.

(2) Ha az eladó a szerződésben meghatározottnál nagyobb mennyiségű árut szolgáltat, a többletszolgáltatást a vevő elfogadhatja, vagy visszautasíthatja azt. Ha a vevő a szolgáltatott többletmennyiséget egészben vagy részben elfogadja, azt a szerződéses áron kell kifizetnie.

---

1. Az 52. Cikk az eladó kötelezettségeiről szóló II. Cím és ezen belül az eladó szerződésszegését tárgyaló III. fejezet utolsó rendelkezéseként két, egymástól független tényállást tartalmaz. Az (1) bekezdés a vevő jogait rögzíti az

[4] Ld. ehhez még a 46. Cikk 5. pontját.

eladó *határidő előtti szolgáltatása* esetére, míg a (2) bekezdés a mennyiségileg hibás szolgáltatás egy speciális változatát, a *többletszolgáltatást* szabályozza.

2. A szerződésben rögzítettnél *korábban* nyújtott szolgáltatás bizonyos részleteivel a 34. és a 37. Cikk már foglalkozott. Az egész kérdés átfogó szabályát azonban a jelen Cikk (1) bekezdése tartalmazza, amelynek lényege, hogy az eladó a szolgáltatást gyakorlatilag csak a vevő beleegyezésével végezheti el a szerződéses időpontot megelőzően.[1] Az Egyezmény ezt a gondolatot akként fejezi ki, hogy választási jogot biztosít a vevőnek, lehetősége van a szolgáltatás elfogadására vagy elutasítására. A szabályból az következik, hogy az eladónak a szolgáltatás megkezdése előtt be kell szereznie a vevő beleegyezését. Ha ezt nem teszi vagy a szolgáltatást netán a vevő elutasítása ellenére is véghezviszi, kockáztatja, hogy a vevő az áru átvételét megtagadja. A költségek az eladót terhelik, a vevő magatartását a 86—88. Cikkek szabályozzák, (megőrzés, stb.).

Az idő előtt szolgáltatott áru átvétele ezzel szemben felvet néhány tisztázandó kérdést. Az első, amellyel korábban már részletesen foglalkoztunk,[2] hogy milyen hatása van az átvételnek a vevő 38. Cikk szerinti *megvizsgálási* kötelezettségére. Álláspontunk az, hogy a szolgáltatás elfogadása a vevő kötelezettségeit „feléleszti", azaz olyan helyzetet teremt, mintha a szolgáltatás megfelelő időben történt volna, a megvizsgálással tehát nem várhat a szerződésben rögzített időpont bekövetkeztéig.[3]

Egy másik kérdés, hogy jogosult-e a vevő az eladótól az idő előtti szolgáltatás átvételéből eredő *költségeinek és kárainak* követelésére. A válasz nem is olyan egyszerű, mint az az első pillanatban látszik. Az Egyezmény ugyanis csak az idő előtti szolgáltatás hiányosságai okozta károk megtérítését írja elő (37. Cikk második mondat), de ebben a vonatkozásban hallgat az idő előtti, szerződésszerű szolgáltatásról, amelynek során a vevőt jelentős költségek (pl. raktározási költség stb.) terhelhetik. Nem vonatkozik továbbá erre a helyzetre a 86. Cikk (1) bekezdése sem, amely a vevő azon indokolt költségeinek megtérítését írja elő, amelyek a szolgáltatott, de az Egyezmény valamely rendelkezése alapján visszautasított áru tárolásával, őrzésével stb. kapcsolatban merültek fel. Az vitán felül áll, hogy ha a vevő az átvételt megelőzően olyan — jogfenntartó — nyilatkozatot tesz, mely szerint utóbb felmerült költségeinek és kárainak megtérítésére igényt tart, és az eladó ennek ismeretében szolgáltatja az árut, akkor a vevő követelése mindenképpen megáll, mivel az idő előtti elfogadást a kártérítés feltételéhez kötötte. Magára a kártérítésre az általános szabályok (74—77. Cikkek) alkalmazandók, így többek között érvényesül az előreláthatóság korlátja.

Ezzel szemben többen is olyan álláspontot képviselnek[4], hogy jogfenntartó

[1] A szolgáltatás időpontjáról ld. a 33. Cikket.

[2] Ld. a 37. Cikk 2. pontját és a 38. Cikk 2. pontját.

[3] Stargardt, in: NDK, 106. és Enderlein in: Dubrovnik, 198. szerint a vevőt terhelő rövid megvizsgálási határidő értelemszerűen meghosszabbodik, ha az idő előtti szolgáltatás következtében a vevő még nincs felkészülve a megvizsgálásra. Véleményünk szerint a vevőnek azonban ezt a körülményt az átvételkor közölnie kell az eladóval. Ld. a 38. Cikk 2. pontját.

[4] Stargardt, in: NDK, 106—107., Enderlein in: Dubrovnik, 198—199.

nyilatkozat hiányában — miután a vevő beleegyezésével a szerződés módosítására kerül sor (29. Cikk) — a vevő utóbb nem léphet fel kártérítési igénnyel a szolgáltatás időelőttisége címén. Ez természetesen nem érinti a vevő azon jogát, hogy az esetleges hiányok okozta károkért követeljen a 37. Cikk alapján kártérítést. A magunk részéről ezzel az állásponttal szemben, a titkársági kommentárral[5] értünk egyet, nevezetesen a vevő kártérítéshez fűződő joga nem lehet jogfenntartó nyilatkozat függvénye, miután az a 45. Cikk (1) bekezdésének b/ pontja alapján a vevőt minden esetben megilleti, ha az eladó valamely kötelezettségét nem teljesíti. Az idő előtti szolgáltatással az eladó megítélésünk szerint megsérti a szolgáltatás időpontjával kapcsolatban vállalt szerződéses kötelezettségét, amit a vevő ugyan tudomásul vesz, mindez azonban nem jelentheti azt, hogy a vevőnek ne legyen módja utóbb ténylegesen felmerült kárai megtérittetésére. Ellenkező esetben nincs alapja annak a nézetnek, amelyre a 37. Cikk épül, hogy ti. az idő előtti szolgáltatás hiányosságait az eladó a határidő lejártáig orvosolhatja, de a vevő a határidő elteltéig nem élhet a 45. és a következő Cikkek biztosította jogaival, mivel a szolgáltatási határidő változatlan maradt.[6] Ha ugyanis nem így lenne, akkor nem lenne különbség a 37. és a 48. Cikkek között sem.

Fel kell hívnunk azonban a figyelmet arra, hogy az elsőnek említett álláspont is jól megalapozható, miután pedig az Egyezmény ezen a ponton eltért a ULIS-tól, amelynek 29. Cikke az itt tárgyalt esetekben a kártérítést kizárólag a vevő előzetes nyilatkozatától tette függővé, bírói gyakorlatról sem lehet még beszélni, ezért nem árt az óvatosság, és az idő előtti szolgáltatás elfogadásakor a kártérítéssel kapcsolatos jogfenntartó nyilatkozatot mindenképpen célszerű megtenni.

3. Az (1) bekezdésben a vevő részére biztosított választási lehetőség egy további problémához vezet, éspedig mennyiben korlátlan a *vevő választási szabadsága* vagy létezik-e valamiféle határ, különös tekintettel a *jóhiszemű eljárás* elvére (7. Cikk (1) bekezdése)[7]. A kérdés felmerült már a ULIS kapcsán, anélkül azonban, hogy egységes álláspont alakult volna ki[8]. Úgy véljük, hogy a jóhiszeműség általános alapelv, amely mindkét félre, a szerződés egész folyamatában érvényes. Ugyanakkor nem tagadható, hogy az Egyezmény szóban forgó rendelkezése a vevőt egyértelműen feljogosítja az idő előtti szolgáltatás visszautasítására, anélkül, hogy a bármiféle indokolási kötelezettséget írna elő, hozzátéve, hogy e kötelezettség a jóhiszemű eljárás elvéből sem vezethető le. Egyetértünk ezért azokkal, akik szerint ilyen kötelezettség kimondása méltánytalanul nehezítené a vevő helyzetét, korlátozná az Egyez-

[5] Off. Rec. 44. azzal azonban, hogy amennyiben a körülményekből a szerződés módosítására lehet következtetni, akkor a kártérítés kizárt. Ui. Will, in: Bianca—Bonell, 381; Schlechtriem, 71. Az előző és a jelen jegyzetben idézett vélemények között a különbség alapvetően abban van, hogy míg az előbbiek szerint az elfogadás a szerződés módosítását jelenti, amely ellen lehetséges ellenbizonyítás, utóbbiak fordítva, az elfogadást önmagában nem tekintik módosításnak, csak ha a körülmények erre utalnak.

[6] Enderlein, in: NDK, 87., Schlechtriem, 58—59.

[7] Will, in: Bianca—Bonell, 380.

[8] Dölle, 249.

ményben biztosított jogait, ennek következtében pedig felborítaná a felek érdekei között kialakított egyensúlyt, tehát általános szabályként elfogadhatatlan[9].

Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy van az eseteknek egy olyan sávja, ahol a két szempont — a fentiek dacára is — ütközik egymással. A könnyebben megoldható viták azok, ahol az eladó bizonyítani tudja, hogy a vevő az idő előtti szolgáltatást azzal a szándékkal utasította vissza, hogy neki kárt okozzon. Az ilyen esetek száma azonban elenyésző, és még ritkább, hogy az eladó bizonyítása sikerre vezessen. Az igazán problematikus ügyeknél a megoldás nézetünk szerint nem közvetlenül a jóhiszeműség elvéből adódik, hanem a *kárenyhítési kötelezettség* 77. Cikkben megfogalmazott szabályából. A kettő persze összefügg egymással, mint azt a következő példa is mutatja. Ha az eladó tájékoztatja a vevőt, hogy a Szuezi-csatorna 10 napig zárva lesz, mert kiemelnek egy elsüllyedt teherhajót, és egyben felszólítja a vevőt, hogy a romlandó árut vegye át két héttel korábban, mert az eladó fuvarozója abban az időpontban még át tud hajózni a csatornán, a szerződéses időpontban viszont már nem, ami jelentős időveszteséget és az áru lehetséges megromlását vonja maga után, akkor a vevő minden indokolás nélkül aligha utasíthatja vissza a felajánlott szolgáltatást úgy, hogy egyben az 52. Cikk alapján az eladó szerződésszegésére hivatkozik. A vevőnek ugyanakkor közölnie kell a várható raktározási és egyéb költségeket, amelyeket az eladónak természetesen meg kell térítenie. A felek magatartását egyik oldalon a jóhiszemű eljárás elve, másik oldalon a 77. Cikknek, a szerződésszegésre hivatkozó felet terhelő ésszerű intézkedések megtételének kötelezettsége határolja be. Figyelembe kell venni végül azt is, hogy más a helyzet akkor, ha az eladó a vevő előzetes értesítése nélkül szolgáltat korábban, és megint más, ha előzetesen értesíti a vevőt és kéri a szolgáltatás időelőtti elfogadását. Az utóbbi esetben, mint az említett példában is, a vevő mozgásterét és döntési lehetőségeit a jóhiszeműség elve nagyobb mértékben korlátozza, különösen, ha az eladó cselekedete indokolt.

4. A felajánlott szolgáltatás *visszautasítása* — éppen az időelőttiség sajátos körülményei miatt — nem jelent elállást. Az eladó köteles lesz arra, hogy utóbb a szerződésben megszabott határidőben teljesítsen.

5. A (2) bekezdés a *többletszolgáltatásra* tartalmaz szabályt, azzal, hogy a vevő választhat a többlet elfogadása és visszautasítása között. Az elfogadás, amely a többletszolgáltatás tekintetében lehet részleges is (feltéve természetesen, hogy ez fizikailag lehetséges), azzal a következménnyel jár, hogy a vevőnek a szerződéses áron ki kell fizetnie a többletmennyiséget.

Az *angol* jogban, amely a teljesítés tekintetében különösen szigorú, a vevőnek nemcsak arra van lehetősége, hogy a többletszolgáltatást visszautasítsa, hanem arra is, hogy az egész szerződéstől elálljon.[10] Az Egyezmény ilyen szabályt nem tartalmaz, de általános vélemény szerint, amennyiben a többletszolgáltatás alapvető szerződésszegésnek minősül, a vevő a 49. Cikk (1) bekez-

[9] Will, in: Bianca—Bonell, 380., Honnold, 331.
[10] S/G 30. Cikk (2) bek.

dése a/ pontja alapján elállhat a szerződéstől. Ez lesz a helyzet, ha pl. az eladó a szerződésben rögzítettnél több árut ad fel, és az egész mennyiségre egyetlen hajóraklevél kerül kiállításra, aminek következtében a vevő csak az egész, a többletet is magában foglaló ár kifizetése ellenében juthat az áruhoz.[11] Amennyiben viszont a vevő nem tud (vagy nem akar) alapvető szerződésszegésre hivatkozni, vagy a szolgáltatás jogi okokból nem osztható (mint ebben a példában), át kell vennie az egész mennyiséget, de a 45. Cikk (1) bekezdése b/ pontja alapján kártérítést követelhet.[12]

6. Az 52. Cikk (2) bekezdésének szabálya jó illusztráció a vevőt terhelő megvizsgálási és kifogásolási kötelezettség (38—39. Cikkek) pontos betartásának fontosságához. Ha ugyanis a vevő nem észleli kellő időben a mennyiségi többletet, a szerződésben megállapított ár alapulvételével azt is ki kell fizetnie. *Honnold* utal egyébként annak veszélyére, hogy a szerződéskötést követően végbemenő áresések hatására az eladók kísértést érezhetnek ilyen jellegű akciókra. Véleménye szerint, de ezzel nem értünk egyet, a vevő mindenképpen kötelezhető a többlet elfogadására, ha az jelentéktelen mennyiségű vagy ha az eladó nem követel a szolgáltatásért teljes ellenértéket.[13] A kérdés eldöntésében komoly szerepe lehet az adott kereskedelmi ágban használatos és a 9. Cikk (2) bekezdése alapján alkalmazandó szokásoknak.

[11] Off. Rec. 44., Schlechtriem 71., Honnold, 332., Will, in: Bianca—Bonell, 381.
[12] Stargardt, in: NDK, 107., Schlechtriem, 71.
[13] Honnold, 332.

III. CÍM

A VEVŐ KÖTELEZETTSÉGEI

53. Cikk

A vevő a szerződés és az Egyezmény rendelkezései szerint köteles megfizetni a vételárat és átvenni a szolgáltatást.

---

1. Az Egyezmény III. Címe a *vevő kötelezettségeiről* rendelkezik. E rész felépítése követi az eladó kötelezettségeiről szóló II. Cím szerkezetét. Ennek megfelelően az 53. Cikk az eladó kötelezettségeit összefoglaló 30. Cikk párja, ezt követi a vételár megfizetéséről szóló I. fejezet (54—59. Cikkek), és az átvételről rendelkező II. fejezet (60. Cikk). E két fejezet az eladói kötelezettségeket részletező 31—34., illetve 35—44. Cikkekkel van összhangban. A szerkezeti—tartalmi kapcsolat legélesebben a vevő szerződésszegésének jogkövetkezményeit taglaló III. fejezet (61—65. Cikkek) és az eladó szerződésszegéseinek jogkövetkezményeit tárgyaló 45—52. Cikkek összevetése során látszik.

2. Az 53. Cikk a 30. Cikkel együtt az *adásvétel fogalmát* adja, és így, külön adásvételi definíció hiányában, az Egyezmény egyik kulcsfontosságú rendelkezése. Az Egyezmény tárgyi hatályának meghatározása vitás esetekben elsősorban e két Cikk segítségével lehetséges.[1]

Önmagában az a tény, hogy az 53. Cikk a vevői kötelezettségek körében csak a vételárfizetést és az átvételt ismeri, nem jelenti, hogy a vevőt más kötelezettségek nem terhel(het)ik. Az 53. Cikk csak a *főkötelezettségeket* határozza meg, jóllehet ezt a fogalmat az Egyezmény nem ismeri és sem a kötelezettségek előírása során, sem pedig azok megszegése következményeinek meghatározásakor nem tesz különbséget a kötelezettségek egyes csoportjai között. A választóvonal ebből a szempontból az alapvető szerződésszegés fogalma, amelyet bármelyik fél, bármely kötelezettsége elmulasztásával, illetve megsértésével elkövethet[2]. Éppen ezért a vevői kötelezettségek körének megvonásakor feltétlenül figyelemmel kell lenni az Egyezmény más rendelkezéseire, így többek között az előzőekben már tárgyalt 38. Cikkre (megvizsgálási kötelezettség)[3] vagy a 42. Cikk (2) bekezdése b/ pontjára, amely utal arra a lehetőségre, hogy a szerződés alapján bizonyos dokumentációt a vevőnek kell szolgáltatnia, továbbá a 65. Cikkre, amely sajátos tényállást (az áru jellemzőinek a vevő által történő meghatározása) és sajátos szankciót (a vevő mulasztása esetén a meghatározást az eladó végzi el) tartalmaz. A 62. Cikk általánosabban fogalmaz, amikor a vételár megfizetésén és az átvételen kívül a vevő egyéb kötelezettsége-

[1] Ld. az 1. Cikk 2. pontját.

[2] Ld. a 25. Cikket.

[3] A megvizsgálási kötelezettség megsértése, hacsak nincs kifejezett, ellentétes szerződéses rendelkezés, nem szerződésszegés, következménye pedig a vevő jogvesztése.

iről beszél. A 61. Cikk (1) bekezdése pedig az Egyezmény szerződésszegési rendszerének koncepciójával összhangban, a vevő valamennyi kötelezettségének megsértésére biztosít az eladó részére jogorvoslatot, ebből logikusan következik a 63. Cikk szabálya, amely megint csak bármilyen megkülönböztetés nélkül ír elő póthatáridőtűzést a vevő kötelezettségszegése esetére. A példák tovább sorolhatók.[4]

[4] Ld. pl. a 86. és köv. Cikkeket, amelyek a vevő részére az áru megőrzésével kapcsolatban állapítanak meg kötelezettségeket, vagy a 71. Cikk (3) bekezdését, amely mindkét felet terhelő tájékoztatási kötelezettségeket ír elő.

I. FEJEZET

A VÉTELÁR MEGFIZETÉSE

54. Cikk

A vevőnek a vételár megfizetésére vonatkozó kötelezettsége magában foglalja mindazon intézkedések megtételét és alakiságok megtartását, amelyek a szerződés vagy bármely jogszabály és rendelkezés értelmében a fizetés teljesítésének lehetővé tételéhez szükségesek.

---

1. A vételár megfizetése éppen úgy, mint eladói oldalon az áru szolgáltatása, a vevőtől egy sor intézkedés megtételét követeli meg. Ezen túlmenően, számos fontos részletkérdésben a feleknek megegyezésre kell jutniuk ahhoz, hogy a vevő kötelezettségeit teljesíthesse. A vételár megfizetéséről szóló I. fejezet ezeket a kérdéseket veszi sorra, a jelen Cikk a vevőnek a vételár fizetésével kapcsolatos — kiegészítő — kötelezettségeire tartalmaz rendelkezést, az 55. és 56. Cikkek az ár meghatározásának módjáról, az 57. Cikk a fizetés helyéről, végül az 58. és 59. Cikkek a fizetés időpontjáról rendelkeznek.

2. Az 54. Cikk szerint a vevő fizetési kötelezettségének körébe beletartoznak mindazok az *előkészítő intézkedések* is, amelyek eredményeként utóbb a vételár tényleges kifizetése lehetségessé válik. Ez önmagában természetes, azonban mégsem felesleges, hogy az Egyezmény erről kifejezetten rendelkezett. Már maga a szóhasználat is igen fontos, mert ezáltal az 54. Cikkben foglaltak megsértése esetén ugyanazok a jogkövetkezmények következnek be, mint a (fő) kötelezettségek megszegése kapcsán. Az eladó a 63. Cikk (1) bekezdése alapján póthatáridőt tűzhet, eredménytelen eltelte után pedig a 64. Cikk (1) bekezdése b/ pontjára történő hivatkozással elállhat a szerződéstől. Következik ebből, hogy amennyiben a megfelelő póthatáridő meghatározásra került, és a vevő ezalatt sem tette meg a szükséges intézkedéseket, az eladó anélkül állhat el, hogy alapvető szerződésszegésre kellene hivatkoznia, illetve azt bizonyítania. Más kérdés ebből a szempontból, hogy a fizetéssel kapcsolatos intézkedések megtételének elmulasztása az esetek jelentős részében ki fogja meríteni az alapvető szerződésszegés kritériumait, ezáltal az eladó — ha kívánja — mentesülhet a póthatáridő tűzése alól.[1]

Azáltal, hogy a jelen Cikk alapján a vevő e kötelezettségek megszegése esetén szerződésszegést követ el, azt eredményezi, hogy a 71. Cikk (ún. *megelőző szerződésszegés*, „anticipatory breach") szabálya nem lesz alkalmazható. A 71. Cikk (1) bekezdése szerint ugyanis a fél felfüggesztheti a teljesítést, ha a szerződés megkötése után láthatóvá válik, hogy a másik fél kötelezettségei lényeges részét nem teljesíti a szerződés teljesítésének előkészítésében vagy a teljesítésben kifejtett magatartása eredményeként. A terminológia annyiban

[1] Honnold, 335—336., Huber, 511, Off. Rec. 45.

megtévesztő, hogy ilyenkor tulajdonképpen még nincs szerződésszegés, csak annak valós lehetősége áll fenn[2]. A problémára a 71. Cikk magyarázata során részletesen kitérünk[3].

Amennyiben viszont akár a szerződés, akár saját hatósági előírásai alapján az eladót is terhelik bizonyos kötelezettségek, pl. bankszámlát kell nyitnia annak érdekében, hogy a vételár átutalásra kerüljön, és az eladó a megfelelő intézkedéseket nem teszi meg, a vevő számára ez mindenekelőtt kimentési lehetőséget biztosít, a 80. Cikk alapján. A vevő helyzetét ezen túlmenően az eladó mulasztásának természete és tartalma határozza meg. Ha szerződésben meghatározott kötelezettség megszegéséről van szó, akkor az eladó szerződésszegést követ el, ha azonban a felek a szóban forgó kérdésről nem rendelkeztek, mondván, hogy az „magától értetődő", akkor az Egyezmény alapján a 71. Cikk (megelőző szerződésszegés) nyújt a vevő számára védelmet.

3. Az 54. Cikk alapján a vevőt terhelő kötelezettségek lényegében két nagy csoportra oszthatók, a vevőnek meg kell tennie mindent, amiben az eladóval megállapodott, továbbá követnie kell a jogszabályok előírásait. Ami a *szerződéses megállapodásokat* illeti, a hasonló (bár nem teljesen azonos szövegű, mert pl. a szokásokra külön is utaló) rendelkezést tartalmazó ULIS 69. Cikke váltó elfogadását, okmányos meghitelezés nyitását vagy bankgarancia nyújtását hozta fel példaként, természetesen az említetteken kívül még sok minden más is elképzelhető. E kötelezettségcsoport jellemzője, hogy a szerződés alapján a megteendő intézkedések, illetve betartandó alakiságok a felek által előre láthatók és kiszámíthatók. Osztjuk ezért *Maskow* álláspontját[4], aki szerint a vevőt vállalt kötelezettségei teljesítése szempontjából eredményfelelősség terheli. Nem elegendő tehát, hogy mindent megtett a bankgarancia biztosítása érdekében, azt ténylegesen is nyújtania kell, felelősségének határait a 79. és 80. Cikkek általános szabályai vonják meg. Mindez magától értetődőnek tűnik, ám az 54. Cikk szövege ellentétes értelmezést is lehetővé tesz, mivel „intézkedések megtételé"-ről beszél. Erre hivatkozik, bár eléggé bizonytalanul a titkársági kommentár[5], mondván, a szöveg nem kívánja meg, hogy a vevő erőfeszítései eredménnyel járjanak. Aligha lehet azonban egy ilyen álláspontot a vevőt terhelő fizetési kötelezettséggel összeegyeztetni, hiszen az eladót általában nem érdekli, hogy a vevő milyen részintézkedéseket tesz a fizetés érdekében, számára csak az a fontos, hogy a szolgáltatott áru ellenértékét megkapja.

4. A vevő azonban nemcsak a szerződés rendelkezéseit köteles betartani, hanem *„bármely jogszabály és rendelkezés"* fizetéssel kapcsolatos előírásait is. Az Egyezmény itt elsősorban az egyes országok döntő többségében kogens devizajogi szabályozására utal, ezeknek az előírásoknak a betartása a vevő fizetési kötelezettségének részét képezi. A vevőt — szerződésben vállalt kötelezettségeivel ellentétben — nem terheli, nem is terhelheti e vonatkozásban eredményfelelősség, csak arra köteles, hogy mindent megtegyen a szükséges

[2] Honnold, 336, Off. Rec. 45.
[3] Ld. a 71. Cikk 4. pontját.
[4] Maskow, in: NDK, 109.
[5] Off. Rec. 45.

hatósági engedélyek beszerzése érdekében. Ugyanerre az eredményre jutunk, ha a vevő helyzetét a 79. Cikk (kimentés) szempontjából bíráljuk el[6]. Amiért tehát a vevő felel, az a gondos, szakszerű eljárás. Amiért nem felel, az a 79. Cikk (1) bekezdésének megfogalmazásában az olyan el nem hárítható akadály, amellyel a szerződéskötéskor ésszerűen nem számolhatott. Következik ebből, hogy a vevő nem tehető felelőssé azért, hogy nem kapja meg a szükséges hatósági engedélyt, ami miatt a szerződés nem mehet teljesedésbe. De felelni fog azért, ha elmulasztja felhívni az eladó figyelmét arra, hogy engedélyeket kell beszereznie, és lehetséges, hogy ezeket nem kapja meg. Különösen áll ez azokban az esetekben, amikor a vevő tudja vagy tudnia kell, hogy az eladó nem ismeri a szóban forgó ország e tárgyú előírásait.

Tévedés lenne azonban azt gondolni, hogy ezzel a vevő felelőssége a gyakorlatban jelentősen csökken, a vevőnek ugyanis nagyon sokrétű, tartalmában eltérő jellegű kötelezettség betartására kell ügyelni. Mindenekelőtt ismernie kell a fizetésekkel kapcsolatos szabályokat, az engedélyezési rendszert, a betartandó formalitásokat, ezen belül a határidőket, a használatos okmányok fajtáit és kitöltésük módját, stb.

5. Az Egyezmény a figyelembe veendő jogszabályokkal kapcsolatban a *„bármely"* kifejezést alkalmazza, amivel a vevő feladatává teszi a konkrét szerződésben teljesítendő fizetéssel kapcsolatos valamennyi előírás betartását, függetlenül attól, hogy milyen országról van szó. Logikusan következik ebből, hogy kollíziós utalásnak itt nincs helye[7]. Ez persze megint nem jelenti azt, hogy a vevőnek számtalan ország fizetéssel kapcsolatos előírásait kellene ismernie, elsősorban saját országáról van szó, de ha a fizetés máshonnan történik, akkor ennek az országnak a szabályaira kell ügyelnie.

---

55. Cikk

Ha az érvényesen megkötött szerződés az árat kifejezetten vagy értelemszerűen nem határozta meg, illetve nem rendelkezik annak megállapításáról, ezt — ellenkező utalás hiányában — úgy kell tekinteni, hogy a felek a szerződés megkötésének időpontjában az adott kereskedelmi ágban, összehasonlítható körülmények között az ilyen árura általában felszámított árra kívántak utalni.

---

1. Az 55. Cikkben foglalt *ármegállapító* rendelkezés alkalmazásának két feltétele van: a szerződés érvényes létrejötte és az, hogy a szerződésben sem ár, sem pedig az ár meghatározásának módszere ne szerepeljen.

[6] Maskow, in: NDK, 110, Tallon, in: Parker, 7—6., Posch, in: Doralt, 154.
[7] Maskow, in: NDK, 110, ugyanígy a ULIS vonatkozásában Dölle, 399.

2. Az itt tárgyalt rendelkezés, *Eörsi* megjegyzésével élve, „nehéz dió"[1]. Valóban az, ha meggondoljuk, hogy a *magyar* jogban, de sok más jogrendszerben is az ár a felek közötti megállapodás olyan *lényeges* eleme, amely nélkül a szerződés nem jöhet létre[2]. Vannak azonban más dogmatikai rendszerben gondolkodó jogok, ahol *ármegállapodás nélkül* is lehetséges szerződés létrehozatala[3]. Kétségtelen, hogy az utóbbi álláspont gyakorlati szempontból igen előnyös, bár nem teljesen veszélytelen. A vitának mindazonáltal volt egy másik vetülete is, az ár meghatározásának kérdése a szocialista és a nyugati szerződéses szemlélet közötti összecsapás egyik tipikus példájaként vonult be az Egyezmény létrejöttének történetébe[4].

Az igazi problémát azonban nem maga az 55. Cikk okozza, hanem annak *összeegyeztetése a 14. Cikkel.* A 14. Cikk (1) bekezdése értelmében ugyanis csak az olyan, címzett, szerződéskötésre irányuló javaslat tekinthető ajánlatnak, amely kellően meghatározott. A kellő meghatározottság egyik kritériuma az ár kifejezett vagy értelemszerű megjelölése. Ebből adódik az Egyezmény egyik, már eddig is sokat vitatott ellentmondása, miközben a 14. Cikk értelmében az ár meghatározása nélkül nem lehet érvényesen ajánlatot tenni (amiből következne, hogy az ár megjelölése hiányában a szerződés sem jöhetne létre), addig az 55. Cikk legalizálja azokat a szerződéseket, ahol a felek az ár kérdésében nem állapodtak meg. Különösen szembeötlő ez az ellentmondás az 55. Cikk indítása tükrében, a szöveg ugyanis „az érvényesen megkötött szerződés"-ről szól, márpedig a 14. Cikk alapján ez az eset nem fordulhatna elő[5].

Az esetek döntő többségében a szerződések nyilván az árban való megállapodást is tartalmazzák, mégis aligha zárható ki ennek ellentéte, amit az *angol* és az *amerikai* jog vonatkozó szabályai és nem utolsósorban a jelen Cikknek az Egyezménybe történt felvétele bizonyít[6].

A titkársági kommentár szerint az 55. Cikk csak akkor alkalmazható, ha a felek egyikének telephelye olyan államban van, amely élt a 92. Cikkben foglalt

[1] Eörsi, 106.

[2] Ld. pl. a *francia* jogot (C. c. 1591. Cikk), vagy az *osztrák* ABGB 1054. §-át, amely szerint az ár nem lehet meghatározatlan. Az *NSZK*-jogban a helyzet már bonyolultabb, mert miközben a BGB 433. § (2) bek.-e utal az ár meghatározásának szükségességére, amihez a gyakorlat értelmezési szabályként hozzáteszi a 453. §-t (piaci ár); Larenz, I. 80.; addig a 316.§ alapján lehetséges a szerződésnek (nemcsak adásvételnek, hanem bármilyen más visszterhes ügyletnek is) ellenszolgáltatás meghatározása nélküli létrehozatala. Az OR szintén elkerülni látszik a merev megoldást, a 184. § (3) bekezdése szerint az ár kellően meghatározott, ha a körülmények alapján meghatározható. Ld. még ehhez a 14. Cikk 13. jegyzetét.

[3] Az előző jegyzetben említett *NSZK*-jog mellett az *angol* és az *USA*-jog tartozik ide, ld. a S/G 8. Cikkét és a UCC 2—305. Cikkét.

[4] Eörsi (1981), 12—14.

[5] Ld. ehhez a 19. Cikk (3) bek.-ét. Eszerint az ár is azok közé a lényeges kérdések közé tartozik, amelyekben az elfogadó nyilatkozat nem térhet el az ajánlattól, tehát az árban való megállapodásra e Cikk szerint is feltétlenül szükség van. Vö. a 19. Cikk 2. pontjával.

[6] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 405. szerint a standardizált termékek standardizált árainak rohamos elterjedése miatt mind gyakrabban fordul elő, hogy a megrendelések időközben érvényüket vesztett árlistákon alapulnak, miközben a modern kommunikációs eszközök az alku nélküli megrendelésekre ösztönöznek. Lényegében hasonlóan érvel Honnold, 338, valamint Sevón, in: Dubrovnik, 210.

fenntartás lehetőségével és az Egyezménynek csak az adásvételről szóló harmadik részét ratifikálta, a szerződés megkötéséről szóló II. Részt pedig nem, továbbá ennek az államnak a joga a szerződés ármeghatározás nélkül történő megkötését lehetővé teszi[7]. Ezt a megoldást többen is bírálták. Az nem vitatható, hogy a 14. Cikket is magában foglaló II. Rész nélküli ratifikáció esetén nincs probléma, de ezzel a kérdés még messze nem megoldott. Joggal veti fel *Maskow*, hogy a részleges ratifikálás feltehetően és remélhetőleg csak kivételes lesz, indokolatlan, hogy tipikus esetben, azaz az Egyezmény egészének elfogadásakor egy Cikk elsőbbséget élvezzen egy másik Cikkel szemben csak azon az alapon, hogy az egyik a szerződés megkötésére vonatkozik, a másik pedig már a megkötött szerződésre, miközben mindkettő ugyanazt a problémát próbálja megoldani[8].

A kérdésnek van egy messzebb mutató vetülete is, nevezetesen az *érvényesség* fogalma. Az 55. Cikk alkalmazásának első feltétele, hogy a szerződés érvényesen létrejöjjön. Ennek alapján felvethető, hogy mi tartozik az érvényesség körébe, melyek azok a kritériumok, amelyek szerint a szerződést el kell bírálni, végül jelenti-e ez a rendelkezés a lex fori utaló szabályán keresztül a nemzeti jogok bekapcsolását, tekintettel a 4. Cikk a/ pontjára, amely az érvényességi kérdéseket kivette az Egyezmény hatálya alól. Az első kérdéssel kapcsolatban *Schlechtriem* arra hivatkozik, hogy a szövegnek az érvényességre történő utalása nem vonatkozik az ármegállapodásra, csak az egyéb feltételekre, viszont a lex fori alkalmazásával szemben azon az alapon vannak aggályai, hogy az ajánlat hiányos volta ellenére utóbb valamely nemzeti jog segítségével mégis létrejöhet a szerződés[9]. A szövegösszefüggés alapján osztjuk azt a véleményt, hogy az árban való megállapodás ebből a szempontból *nem érvényességi kérdés* (különben az 55. Cikk soha sem lenne alkalmazható), ugyanakkor azonban az is kétségtelen, hogy az érvényesség fogalmának számos összetevője van, amelyek közül egyesekre az Egyezményen belül található — ha közvetetten is — utalás (ld. többek között a formakényszer problémáját — 11. és 12. Cikk).

Ebből a gondolatmenetből két következtetés is adódik. Először is nem tartjuk felhívhatónak a lex fori alapján valamely nemzeti jog szabályát abban a kérdésben, hogy létrejöhet-e a szerződés ármegállapodás hiányában, a 14. Cikkel való ellentmondás megoldásához ezt az eszközt nemcsak hogy alkalmazhatónak nem látjuk, hanem az Egyezménnyel egyenesen összeegyeztethetetlennek tartjuk[10]. Hivatkozunk az értelmezésről szóló 7. Cikk (1) bekezdésére, amely nagyon helyesen az egységes alkalmazás követelményét állítja fel, márpedig ha van valami, ami ez ellen hat, akkor az a nemzeti jogoknak egy

[7] Off. Rec. 45.

[8] Maskow, in: NDK, 111.

[9] Schlechtriem, 72. egyetértően Eörsi, in: Bianca—Bonell, 406., uí. Loewe, 77. Ellentétesen foglal állást és kifejezetten a szerződésre egyébként irányadó nemzeti jog alapján elbírálandó érvényességi kérdésként kezeli a problémát Svájc, 772.

[10] Ellentétes álláspontón Posch, in: Doralt, 156., Huber, 439, főként utóbbi a lex fori belépését negatívan értékeli, de a szabály elkerülhetetlen következményének tartja.

ilyen kérdés megoldásába történő bevonása. Másrészt a nemzeti jogok alkalmazásának lehetőségét a 7. Cikk (2) bekezdése a joghézagra korlátozza, erről azonban itt nincs szó, legfeljebb két rendelkezés közötti összeütközés feloldásáról, ami belső értelmezéssel megoldható.[11]

Másodszor, az árkérdésen túl, abban a tekintetben, hogy a szerződés érvényesen létrejött-e, a 4. Cikk a/ pontja értelmében az eljáró bíróság nemzetközi magánjoga alapján kijelölt nemzeti jogot kell alkalmazni, amely kiegészül az Egyezmény vonatkozó rendelkezéseivel[12]. Ennek következtében, ha a szerződés valamilyen oknál fogva nem jött érvényesen létre, az 55. Cikk sem lesz alkalmazható[13].

3. Hogyan oldható fel a 14. és az 55. Cikk közötti ellentét? A kiindulás az, hogy a nemzetközi kereskedelmi gyakorlatban eléggé nehezen lenne keresztülvihető egy olyan felfogás, amely azokban az esetekben, amikor a felek az ár kivételével mindenben megállapodtak, ráadásul a teljesítéshez is hozzákezdtek (az eladó elkezdte a gyártást, a vevő a szerződés alapján végrehajtotta a szükséges előkészítő intézkedéseket stb.), csak azért tekintse a szerződést létre nem jöttnek, mert az árkérdésben későbbre halasztották a megegyezést, vagy az adott körülmények között nem is gondoltak rá. Ebből kiindulva több megoldás is kínálkozik. Lehetséges a 6. Cikkre hivatkozni, az a tény, hogy a felek ár nélkül kötöttek szerződést, egyben azt is jelenti, hogy értelemszerűen kizárták a 14. Cikk alkalmazását[14]. Szóba jöhetnek a kereskedelmi szokások, valamint az egymás között kialakított gyakorlat (9. Cikk) is, úgy véljük azonban, hogy a legjobb megoldás *Eörsitől* származik, aki éles határvonalat húz a 14. és az 55. Cikk között, mondván, az előbbi az ajánlatra, utóbbi a már létrejött szerződésre vonatkozik. Ha pedig a szerződés egyszer már létrejött, akkor az ajánlathoz kapcsolódó kérdések érdektelenek, a szerződés léte maga bizonyítja, hogy az ajánlat kellően meghatározott volt[15], amihez hozzáfűzhetjük, hogy miután a felek az Egyezménytől hallgatólagos megállapodással is eltérhetnek[16], a szerződés létrejötte nemcsak az ajánlat meghatározott voltát, hanem a 14. Cikk árral kapcsolatos rendelkezésének kizárását is bizonyítja.

4. Az 55. Cikk alkalmazásának további feltétele, hogy a szerződés sem az árra, sem az ár megállapításának módjára ne tartalmazzon akár kifejezett, akár értelemszerű utalást. Értelemszerű (hallgatólagos) az utalás, ha az eladó olyan

[11] Ld.: a 7. Cikk 3. és 8—10. pontjait.

[12] Maskow, in: NDK, 111.

[13] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 406. szerint az 55. Cikk csak akkor alkalmazható, ha az adott nemzeti jog nem tekinti érvénytelennek az ár nélkül kötött szerződéseket.

[14] Huber, 439. szerint ennek az érvelésnek a sikere a bíró hazai jogától függ, aligha fogadja el az, aki saját joga szerint az ár nélküli megállapodást érvénytelennek tartja. Sokkal szélesebb körben fogadja el Maskow, in: NDK, 111—112.

[15] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 407. A problémát részletesen elemeztük a 14. Cikk 5. pontjában, az ott adott megoldás vonatkozik az 55. Cikkre is. Végső soron a szerzők túlnyomó többsége, ha különböző érveléssel is, de az 55. Cikk elsőbbségét emeli ki: Schlechtriem, 72., Huber, 439, Honnold, 338—339.

[16] Ld. a 6. Cikk 2. pontját. Ugyancsak a 14. Cikk hallgatólagos kizárásában és ezzel az 55. Cikk ármeghatározó szabályára történő hallgatólagos hivatkozásban látja a megoldást Svájc, 804.

árjegyzék alapján kínálja eladásra áruját, amelyet a vevő ismer, vagy ismernie kell. Tartós üzleti kapcsolatokban gyakran fordul elő, hogy a felek az első szerződés megkötése során megállapodnak az árban, amely hosszabb ideig változatlan marad, és a felek a további szerződéseket az ár ismeretében, de annak feltüntetése nélkül kötik.

Az ármegállapítás módja szintén lehet kifejezett vagy értelemszerű, és ha a szerződés ilyen rendelkezést tartalmaz, vagy a felek szándéka megállapítható, az 55. Cikk nem kerülhet alkalmazásra. A nemzetközi kereskedelemben nem ritkák az olyan szerződések, ahol a felek tőzsdei vagy piaci árra, netán valamilyen árlistára utalnak[17]. Előfordulhat, hogy az ár egy harmadik személytől függ (a szerződés pl. úgy rendelkezik, hogy megállapodás hiányában a felek választottbírósághoz fordulnak), de elképzelhető, hogy az árat valamelyik fél egyoldalúan szabhatja meg. *Maskow* hívja fel a figyelmet arra, hogy ha a szerződés ilyen esetben nem tartalmaz árkorlátozó rendelkezést (pl. a szokásos piaci ár keretei között kell maradni vagy az eladó önköltségeivel arányosnak kell lennie stb.), akkor a méltánytalan árat a másik fél nem köteles elfogadni, amire a 7., 8. és a 9. Cikk valamelyikének segítségével van mód[18].

5. Arra az esetre, ha az érvényesen létrejött szerződésből hiányzik az árklauzula, a jelen Cikk *vélelmet* állít fel az ár meghatározása céljából. A vélelem alapja, hogy alkalmazásával szemben nincs ellenkező utalás, azaz a szerződésből nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a felek — akár kifejezetten, akár értelemszerűen — elutasítják az 55. Cikk megoldását. Ez az eset pl., ha a szerződés azzal a feltétellel jön létre, hogy az ár kérdésében utóbb a felek meg tudnak állapodni, vagy olyan egyedi termékről van szó, amely az 55. Cikk szerinti árképzést nem teszi lehetővé[19].

6. Az 55. Cikk vélelme szerint az alkalmazandó ár a következő elemekből tevődik össze:

— a szerződéskötés időpontjában,
— az adott kereskedelmi ágban,
— összehasonlítható körülmények között,
— az adott árura,
— általában felszámítható ár.

A figyelembe veendő *időpont* a szerződés *megkötése* és nem a teljesítés. A szerződéskötés időpontját a 23. Cikk határozza meg. Az ellentmondás az 50. Cikkel (árcsökkentés) csak látszólagos, ott a szerződéses egyensúlyt kell helyreállítani, logikus, hogy a teljesítéskori érték veendő figyelembe[20], itt a még nem létező egyensúlyt kell megteremteni, mégpedig egy olyan vélelem segítségével, amely a felek megállapodását helyettesíti. A szerződés megkötésének és az ár megállapításának időpontja közötti árváltozások figyelmen kívül maradnak, az eladó éppen úgy nem élvezheti az áremelkedés előnyeit, ahogy a vevő

[17] Maskow, in: NDK, 112. szerint az olyan szerződések, ahol a felek csak az ármeghatározás módszerét rögzítik, egyre nagyobb számban fordulnak elő.
[18] Maskow, in: NDK, 112.
[19] Maskow, in: NDK, 112.
[20] Ld. az 50. Cikk 6. pontját.

sem az esetleges árcsökkenését. Ugyanez lenne a helyzet akkor is, ha a felek a szerződést ármegállapodással együtt kötötték volna meg.

Az adott *kereskedelmi ágra* történő utalás nem igényel különösebb magyarázatot. Arra azonban ügyelni kell, hogy az ármegállapítással kapcsolatos kereskedelmi ágon belüli szokások itt beléphetnek, akkor is, ha azok a 9. Cikk (2) bekezdése alapján egyébként nem lennének a szerződésre alkalmazhatók[21]. Ez többek között azt jelenti, hogy ellentétben a 9. Cikk (2) bekezdésével nem kell hogy az adott árkalkulációs szokás a nemzetközi kereskedelemben széles körben ismert legyen, vagy nem kívánalom, hogy a szokást a felek ismerjék. Ez következik részben az 55. Cikk funkciójából (segédeszköz a bíróság számára), továbbá abból, hogy a 9. Cikk feltételei a jelen Cikkből hiányoznak.

A kereskedelmi ágnak szerepe van akkor is, ha ugyanazt az árut különböző ágazatokban adják el, illetve használják fel. Ebben az esetben azt a kereskedelmi ágat kell figyelembe venni, amelybe a konkrét ügylet összes körülményei figyelembevételével tartozik.

Az *„összehasonlítható körülmények között"* kifejezés az ár meghatározása szempontjából igen fontos elemekre utal. Azokat az ügyleteket kell figyelembe venni, amelyeknek az ármegállapítással kapcsolatos feltételei hasonlóak (pl. földrajzi terület vagy az esetleges árkedvezmény szempontjából releváns mennyiség, azonnali szállítási határidő, garanciális kikötések stb.).

Az *„adott áru"* különösebb magyarázatot nem igényel. Ami végül az *„általában felszámítható ár"* kitételt illeti, ennek megértéséhez tudni kell, hogy az Egyezmény tervezetében eredetileg „az eladó által általában felszámítható ár" kifejezés szerepelt, amit azért változtattak meg, mert több küldöttség véleménye szerint ezáltal a bíróságnak esetenként tisztességtelen, eltúlzott árat kellett volna figyelembe venni[22]. *Eörsi* szerint[23] ez a rendelkezés semmi más, csak bevezető, a hangsúly az előbbiekben felsorolt objektív, együttesen alkalmazandó elemeken van.

---

56. Cikk

Ha a vételárat az áru súlya szerint határozták meg, kétség esetén az árat a nettó súly alapján kell megállapítani.

---

1. Az 56. Cikk szubszidiáriusan alkalmazandó szabályt határoz meg arra az esetre, ha a szerződésből nem deríthető ki, hogy a súly alapján történő ármeghatározásnál *bruttó* vagy *nettó* súlyt kell figyelembe venni. Az áru nettó súlya a csomagolás nélküli súlyt jelenti. Amennyiben a fuvarozás alatt az áru veszít

[21] Uí. Eörsi, in: Bianca—Bonell, 408.
[22] Honnold, 339.
[23] Eörsi, in: Bianca—Bonell, 407.

a súlyából, ennek költségeit aszerint kell az eladónak vagy a vevőnek viselnie, hogy hol történik az áru szolgáltatása (vö. a 31. Cikkel)[1].

Az 56. Cikk értelmezési szabály[2], amely csak akkor lép be, ha a szerződésből semmiképpen sem állapítható meg a felek szándéka. Az ezzel kapcsolatban az 55. Cikknél mondottak a jelen rendelkezésre is érvényesek[3]. Nem lehet „kétségről" szó pl. akkor, ha az adott üzletágban kereskedelmi szokás alakult ki az ár súly szerinti meghatározásával kapcsolatban. Ellentétben azonban az 55. Cikkel, a kereskedelmi szokások alkalmazhatósága tekintetében a 9. Cikk mindenképpen irányadó[4].

---

57. Cikk

(1) Ha a vevő nem meghatározott helyen köteles fizetni az eladónak, a vételár megfizetésének helye:

a/ az eladó üzleti tevékenységének helye;

vagy

b/ ha a fizetést az áru vagy az okmányok átadása ellenében kell teljesíteni, az a hely, ahol az átadás megtörténik.

(2) Az eladó viseli a fizetés teljesítésével együtt járó azt a többletköltséget, ami telephelyének a szerződés megkötését követő megváltoztatásából ered[1].

---

1. Az 57. Cikk arra az esetre ad értelmezési szabályt, ha a szerződésből *nem állapítható meg a fizetési hely*. Nincs szükség kifejezett rendelkezésre, releváns ebből a szempontból az értelemszerű (hallgatólagos) megállapodás is. Nem kerül alkalmazásra az 57. Cikk akkor sem, ha a felek olyan szokásokban egyeztek meg, amelyek vonatkoznak a fizetésre (is), vagy közöttük már korábban megfelelő gyakorlat alakult ki, és a körülményekből nem látható, hogy attól el kívánnak térni (9. Cikk (1) bekezdés).

Az 57. Cikk rendelkezése lényegében az áru szolgáltatási helyét meghatározó 31. Cikk párja. A jelen Cikk két lehetőséget említ, a fizetés helye főszabály-

[1] Maskow, in: NDK, 113.

[2] Ugyanezt a rendelkezést tartalmazza többek között a HGB 380. § (1) bek.-e, a Skandináv vételi törvény 8. §-a, az OR 212. § (2) bek.-e.

[3] Ld. az 55. Cikk 4. pontját.

[4] Ld. az 55. Cikk 6. pontját.

[1] A fordítás nem pontos. Ha egyszer a „place of business" kifejezést a magyar szöveg „telephely"-nek fordította (ld. a 10., 24. és 31. Cikkeket, nem beszélve a jelen Cikk (2) bekezdéséről), akkor az (1) bekezdésben sem lehet ugyanerre a fogalomra más terminológiát használni. Az „üzleti tevékenység helye" kifejezés használata ezért itt helytelen. A kérdésről ld. még a 10. Cikk 6. jegyzetét.

ként *az eladó üzleti tevékenységének helye (telephelye)*, ez alól kivétel az *áru* vagy az *okmányok átadásának helye*. Amennyiben az eladónak több telephelye van vagy egyáltalán nincs telephelye, értelemszerűen belép a 10. Cikk szabálya. A (2) bekezdés azt a lehetőséget veszi figyelembe, hogy az eladó telephelye a szerződéskötést követően változik, a változásból eredő többletköltséget nyilvánvalóan az eladónak kell viselnie.

2. Az 57. Cikk a fizetési hely kérdését abból a kiindulásból szabályozza, hogy a vételár meghatározott helyen történő kiegyenlítése szerves része a vevő fizetési kötelezettségeinek (éppen úgy, miként az áru megfelelő helyen történő szolgáltatása az eladó szolgáltatási kötelezettségének), ha tehát a vevő *nem a megfelelő helyen fizet, ezzel szerződésszegést követ el*, és fizetési kötelezettségének teljesítésével késedelembe esik. Az 57. és az 58. Cikk (a fizetés időpontja) között ezért szoros összefüggés áll fenn[2]. A kapcsolat azonban nemcsak az 58. Cikkel, hanem a többi, a fizetésre vonatkozó rendelkezéssel is fennáll. Jól látható ez, ha azt vizsgáljuk, hogy a vevő számára milyen következményei vannak a fizetési hely meghatározásának[3]. Az első a már említett fizetési idő, a vevő ebben az időpontban köteles a fizetési helyen a vételárat kiegyenlíteni. Minden késlekedés, hacsak ki nem menthető, a vevőt terheli. Ugyancsak a vevőt terhelik azok a kötelezettségek is, amelyeket a fizetés helyén, esetleg saját országában a fizetési hely országával kapcsolatban teljesítenie kell ahhoz, hogy a fizetés megtörténhessék (54. Cikk). Harmadszor a vevőnek kell viselnie a fizetéssel kapcsolatos költségeket a fizetési helyig, végül a vevőt annak a kockázata is terheli, hogy a vételár összege eljut-e a fizetési helyre (ld. pl. a vevő által megbízott bank csődjét).

3. Az (1) bekezdés szerint eltérő rendelkezés hiányában a vételár fizetésének helye az *eladó telephelye*. Az Egyezmény a vételár tekintetében a „Holschuld" vagy „Bringschuld" vitájában az utóbbi mellett foglalt állást, azaz a vevőnek kell arról gondoskodnia, hogy a vételár eljusson a jogosulthoz[4]. A megoldás

[2] Ez azért is hangsúlyozandó, mert jogos kritikai észrevétel, hogy a két Cikk eltérő megfogalmazása az összefüggést elmossa. Maskow, in: NDK, 114.

[3] Ld. részletesen erről Rabel, II. 23., Maskow, in: NDK, 114., Sevón, in: Dubrovnik, 212—213.

[4] Vö. a Ptk. 292. § (1) bek.-évei. Úi. ULIS 59. Cikk (1) bek., továbbá az *angol* jogban (a számos ítélet közül pl. Malik v. Narodni Banka Ceskoslovenska, (1946) 2 All E. R. 663.), a *svájci* jogban OR 74. § (2) 1. Az *NSZK*-jogban a pénztartozás teljesítésére is az általános szabály (a kötelezett lakó-, illetve telephelye — BGB 270. § (4) bek.) érvényesül, de az adósnak tartozását saját veszélyére és költségére kell a hitelezőhöz eljuttatnia (270. § (1) bek.). A bírói gyakorlat szerint ez azt jelenti, hogy az adóst (vevőt) nem terheli a vételár eljuttatásának esetleges késedelmével kapcsolatos kockázat, ha a maga részéről időben tette meg a fizetéshez szükséges intézkedéseket (Palandt, 273.). A BGB szabályaival megegyezik az *osztrák* ABGB 905. §-a is. A *francia* jog a kötelmi általános részben nem szól külön a pénztartozások teljesítéséről, az általános szabály (C. c. 1247. Cikk (2) bek.) a kötelezett lakóhelyét jelöli meg. Az adásvétel körében az 1651. Cikk úgy rendelkezik, hogy ha a szerződés a fizetés helyéről hallgat, a szolgáltatás helyén kell teljesíteni, a szabály azonban csak a készpénzügyletekre vonatkozik, egyébként az 1647. Cikk alkalmazandó (Ferid, I. 652.). Az *amerikai* jogban a fizetés helye az a hely, ahol a vevő az árut megkapja (UCC 2—310. Cikk a/ pont).

általában megfelel a nemzetközi kereskedelmi gyakorlatnak[5], ezen túlmenően azonban szerepet játszott az a megfontolás is, hogy számos országban a külföldre történő fizetéshez hatósági engedély(ek)re van szükség, továbbá a nem konvertibilis valutával rendelkező országokban a „kemény" valutával történő fizetés nehézségekbe ütközhet[6]. Az Egyezmény ezért helyezkedett arra az álláspontra, hogy a fizetés teljesítésének kockázatát teljes egészében a vevőnek kell viselnie. Ebből az összefüggésből tekintve különösen fontos az 54. Cikk korábban elemzett szabálya.

Az eladó telephelyén történő fizetéssel kapcsolatban felvetődött az az aggály, hogy nem jár-e ez a szabály azzal a következménnyel, hogy ezáltal a *perlési hely* is meghatározásra kerül[7]. Számos ország perrendtartása szerint ugyanis a teljesítési hely eljárásjogi hatállyal bír, mivel meghatározza az illetékességet is[8]. Az érvelés úgy szól, hogy ha a vételár iránti per ennek megfelelően az eladó telephelye szerint illetékes bíróságnál lenne megindítható, akkor az eladó egyoldalú és méltánytalan előnyhöz jutna, mivel a vételárért saját telephelyén perelhetne. Ezzel szemben a vevő általában idegen helyen lenne köteles perelni, mivel az esetek többségében a teljesítési hely nem az ő telephelye (ld. a 31. Cikket). Nézetünk szerint a probléma nem annyira súlyos, mint első pillanatban látszik. Ha a szerződésben nincs rendelkezés az eljáró fórumról, a felperes, akár eladó, akár vevő, azt a bíróságot választja, amelynek ítélete az alperes országában *végrehajtható*. Miután ilyen esetben rendes bíróságról van szó, alaposan feltehető, hogy az esetek nagy részében az eladó éppen a fenti meggondolásból a vevő országában perel a vételárért[9]. Ettől függetlenül a 4. Cikkből egyértelmű, hogy az Egyezmény eljárási kérdések szabályozására nem terjed ki, az Egyezményből ezért ilyen eredményre nem lehet jutni[10]. Minden-

[5] Ld. azonban az ENSZ EGB keretében kidolgozott egyes általános feltételeket és standard szerződésformákat nagyberendezések és egyéb gépipari tömegtermékek szállítására, amelyek mindegyike a fizetési hely kérdését szabályozatlanul hagyja, és csak annyit mond, hogy „a fizetés a felek által megállapodásban rögzített módon és alkalommal vagy alkalmakkor esedékes." Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy az 57. Cikk nem alkalmazható, ha a vevő váltót állított ki a vételárról, mert a váltójogi szabályok alapján a fizetési hely külön megjelölés hiányában a fizetésre kötelezett lakó-, illetve telephelye. Ld. az 1930. évi Genfi váltójogi egyezmény szabályait tartalmazó 1/1965. (I. 24.) IM. sz. rendelet 2. § b/ pontját.

[6] Honnold, 341—342.

[7] Dölle, 364., Huber, 512—513., Honnold, 343., Sevón, in: Dubrovnik, 214.

[8] Ld. pl. az NSZK ZPO 29. § (1) bek.-ét, továbbá az 1968-ban kötött Európai Egyezményt a bírósági hatáskörről és bírósági döntések végrehajtásáról polgári és kereskedelmi ügyekben (5. Cikk Nr. 1.). Ugyanakkor az *USA* jogban a fizetés helye és a perlési hely között nincs szükségszerű kapcsolat; Honnold, 343.

[9] Kivételek persze vannak, több *NSZK* és *olasz* ítélet ismert, amelyek szerint a vételár iránt indított perben az eladó saját telephelyén tudott perelni. Ld. pl. Riv. Dir. Int. Priv. Proc. 1983, 383; NJW 77, 505. stb. Az ítéleteket indokolással együtt ld.: Schlechtriem—Magnus, 346—365. A Dölle-kommentár ugyanakkor hivatkozik egy másik NSZK-ítéletre, amely szerint a ULIS 59. Cikke nem határozhat az illetékesség kérdésében (BGHZ 44, 46 — Dölle, 364.).

[10] Sevón, in: Dubrovnik, 214., Honnold, 343. Uí. Huber, 513., aki szerint annak eldöntése, hogy pénzfizetésnél végül is ki viseli a késedelem és a vételár továbbításának kockázatát, olyan anyagi jogi probléma, amely nem kapcsolható össze azzal, hol perelhető az adós.

esetre az óvatosság nem árt, és a feleknek csak az tanácsolható, hogy szerződésükben rendezzék a perléssel kapcsolatos kérdéseket.

4. Az 57. Cikk (1) bekezdésének b/ pontja az a/ pontban adott főszabály alóli kivétel. Két esetben kerül alkalmazásra, éspedig: ha a fizetés az *áru* vagy az áru feletti rendelkezést biztosító *okmányok átadása* ellenében történik. Ellenkező rendelkezés hiányában a fizetési hely az a hely, ahol az átadás megtörténik.

Bár az Egyezmény megfogalmazásából egyértelmű, hogy a b/ pontot az a/ pont kivételének kell tekinteni, a gyakorlatban azonban ez pont fordítva van, a nemzetközi kereskedelemben az okmányok ellenében történő fizetés az elsősorban elterjedt, ezt különben maga az Egyezmény is elismeri (ld. az 58. Cikket). Problematikus viszont az „okmányok" kifejezés *tartalma*, mivel az Egyezmény már korábban is használta, „az árura vonatkozó okmányok" formájában[11]. Kérdés, hogy itt azonos vagy eltérő körről van-e szó. A problémával az 58. Cikk kapcsán foglalkozunk részletesen[12], az azonban aligha kétséges, hogy miközben a 34. Cikk vonatkozik minden, az áruval kapcsolatos okmányra, addig az 58. Cikkben, és ebből következően, bár ki nem mondottan, a jelen Cikkben is csak azokról az okmányokról van szó, amelyek az áru feletti *rendelkezési jogot* biztosítják, mint pl. a hajóraklevél vagy a közraktári jegy[13]. Ez a kör tehát szűkebb, mint a 34. Cikké. Van olyan nézet, és erre majd az 58. Cikk kapcsán visszatérünk, amely a szövegeltérés dacára sem lát lényeges különbséget a 34. és az 57., illetve 58. Cikkekben említett okmányok köre között[14]. Ami végül azt a kérdést illeti, hogy pontosan milyen okmányokra van szükség a fizetéshez, csak a konkrét ügy ismeretében lehet választ adni, adott esetben meghatározó lehet a felek által egymás között kialakított gyakorlat, vagy a szerződés részét képező szokás vagy szokvány, mint pl. az Incoterms[15]. Természetesen annak sincs semmi akadálya, hogy a felek szerződésükben közvetlenül határozzák meg azokat az okmányokat, amelyek átadása fejében a vevő fizetni lesz köteles, így többek között feltételként előírható a biztosítási kötvény, vagy a minőségi bizonyítvány.

Függetlenül attól, hogy az 57. Cikk szerinti okmányok megegyező, vagy szűkebb kört fognak át, mint a 34. Cikk szerintiek, az okmányok átadásának helyét az eladó szolgáltatására vonatkozó szabályok[16] határozzák meg. Ebből pedig következik, hogy amennyiben a jelen Cikk (1) bekezdésének b/ pontja kerül alkalmazásra, a fizetés helye részben vagy — feltéve, hogy az okmányok és az áru szolgáltatása együtt, illetve egy helyen történik — teljes egészében egybeesik az áru szolgáltatásának helyével.

A b/ pont alapján a vevőt a megfelelő okmányok szolgáltatásának helyén történő fizetés kötelezettsége terheli. Ha ennek szerződésszerűen eleget tesz,

[11] Ld. a 30. és a 34. Cikkeket, illetve a 34. Cikk 1. pontját.
[12] Ld. az 58. Cikk 4. pontját.
[13] Maskow, in: NDK, 116.
[14] Schlechtriem, 74., Maskow, in: Bianca—Bonell, 427—429.
[15] Ld. pl. az Incoterms CIF A. 7., C&F A. 6. stb. pontjait.
[16] Ld. a 34. Cikk 1. pontját.

akkor az összegnek az eladóhoz (az eladó bankjához) történő késedelmes befolyása miatt nem lehet ellene fellépni. Itt tehát a helyzet más, mint az a/ pontnál, amikor a vevő fizetési kötelezettségének csak akkor tesz hiánytalanul eleget, ha a vételár időben megérkezik az eladóhoz. Magától értetődik azonban, hogy amennyiben a vevő a fizetésre vonatkozó okmányok időben történő átadása mellett valamely egyéb kötelezettségét megszegi (ld. különösen az 54. Cikket) és a késedelmet ez okozza, felelősségét nem mentheti ki.

5. Az *áru átadása* fejében történő fizetés, amit a jelen Cikk (1) bekezdésének b/ pontja második lehetőségként említ, a fizetési helyet az áru átadásának helyében jelöli meg. Amennyiben a szerződés kiterjed az áru fuvarozására is, a szolgáltatás helye, és ezzel együtt ebben a variációban a fizetés helye az első fuvarozónak történő átadás helye. Más esetekben alkalmazandók lesznek a 31. Cikk további rendelkezései, a b/ és a c/ pontok.

6. A (2) bekezdés az eladó telephelyének a szerződéskötést követő megváltozásával járó *költségekről* rendelkezik, és így az (1) bekezdés a/ pontját is kiegészíti. Utóbbi ugyanis nem határozta meg, hogy a fizetési hely szempontjából az eladó mely telephelye (szerződéskötéskori vagy teljesítéskori) az irányadó[17]. A (2) bekezdésből azonban egyértelműen következik, hogy ha a vevőnek az eladó telephelyén kell fizetnie, akkor mindig a fizetéskori telephely lesz a számára irányadó, és ha az eladó telephelyét a szerződés létrejötte után megváltoztatja, a keletkező többletköltségeket viselnie kell. A vevő e költségek összegét levonhatja az árból[18]. Ebből az is következik, hogy az eladó köteles a vevőt telephelye megváltozásáról kellő időben értesíteni, ha ezt elmulasztja, a vevő az általa ismert telephelyen fizethet, és az ebből származó késedelemért nem felel. Felelőssége alól ugyanis a 79. Cikk (1) bekezdése szerint kimentheti magát, miközben az eladót még a 80. Cikk (kárenyhítési kötelezettség) megsértése is terheli.

Feltehető a kérdés, hogy az eladónak telephelye megváltozására vonatkozó *közlésére* vonatkozik-e a 27. Cikk szabálya. *Maskow* szerint nem, éspedig azért, mivel a vevő a közlés kézhezvétele nélkül egyáltalán nem lesz abban a helyzetben, hogy a megváltozott telephelyen teljesítsen[19]. Az eredménnyel ugyan egyetértünk, az indokolással azonban nem teljesen. A 27. Cikk egyértelmű abban a tekintetben, hogy az Egyezmény III. Részében csak azokra a nyilatkozatokra nem vonatkozik, amelyeknél az Egyezmény ezt a tényt kifejezetten kimondja. Az 57. Cikkben azonban ilyen rendelkezés nem található, ezért úgy véljük, hogy a telephely megváltozásával kapcsolatos eladói közlés szempontjából a 27. Cikk érvényes. Mindez azt jelenti, hogy az eladói nyilatkozat továbbításában bekövetkező késedelem vagy hiba nem fosztja meg az eladót attól a jogától, hogy közlésére hivatkozzék, mert nyilatkozata az elküldéssel hatályossá vált.

[17] Az OR 74. § (2) bek. 1. pontja szerint a pénztartozás teljesítésének helye a jogosult teljesítéskori lakóhelye (telephelye), ugyanakkor a BGB 270. § (4) bek. és 269. § (1) bek. szerint a teljesítési hely a kötelezettnek a kötelmi viszony létrejöttekori lakó-, illetve telephelye.

[18] Loewe, 77.

[19] Maskow, in: NDK, 115., Svájc, 806.

Ha elemezzük a felek helyzetét, akkor ebből az következik, hogy a kellő időben megtett, de a vevőhöz nem, vagy csak késve megérkező közlés alapján az eladónak a 80. Cikk megsértése nem róható fel. Ugyanakkor viszont a vevő a 79. Cikk (1) bekezdése alapján változatlanul *kimentheti* magát, mivel bizonyítani tudja, hogy kötelezettsége elmulasztását „olyan akadály okozta, amelyet el nem háríthatott".

Másik oldalon kétségtelen, hogy ha az eladói közlés még olyan időpontban érkezik meg a vevőhöz, hogy módja lenne a fizetést az új eladói telephelyen teljesíteni, akkor ezt köteles megtenni, különben fizetési kötelezettségének nem tesz eleget. Az eladónak azonban az összes többletköltség (kamatveszteség, illeték stb.) felszámítható.

---

58. Cikk

(1) Ha a vevő nem meghatározott más időpontban köteles fizetni, úgy a fizetést akkor kell teljesítenie, amikor az eladó a szerződésnek és az Egyezménynek megfelelően a vevő rendelkezésére bocsátja az árut vagy a rendelkezési jogot megtestesítő okmányokat. Az eladó a fizetést az áru, illetve az okmányok átadásának feltételévé teheti.

(2) Ha a szerződés az áru elfuvarozására is kiterjed, az eladó útnak indíthatja az árut azzal a feltétellel, hogy az áru vagy az áru feletti rendelkezési jogot megtestesítő okmányok csak a vételár megfizetése esetén szolgáltathatók ki a vevőnek.

(3) A vevő mindaddig nem köteles megfizetni a vételárat, amíg nincs lehetősége megvizsgálni az árut, kivéve, ha a feleknek a szállítási, illetve a fizetési eljárásra vonatkozó megállapodása kizárja vevőnek ezt a lehetőségét[1].

---

1. Az 58. Cikk a *fizetés időpontjának* meghatározásához nyújt segítséget arra az esetre, ha a felek között ebben a kérdésben nincs megállapodás[2]. Nem valószínű ugyan, hogy a fizetés időpontjáról egy szerződés hallgat, a lehetőség azonban nem zárható ki, ezért az 58. Cikkben foglaltak háttérszabályként

[1] A (3) bekezdésben szereplő „deliver" fordítása nem „szállítás", hanem „szolgáltatás". Ugyancsak a (3) bekezdésben szerencsésebb lett volna a „kizárja" helyett a szó szerinti „összeegyeztethetetlen".

[2] Az egyes országok joga a fizetés esedékességét szerződéses rendelkezés hiányában többnyire az áru átadásához kapcsolja, így pl. ABGB 1062. §, OR 213. § (1) bek., Code civil 1641. Cikk. Ugyanez következik a Ptk. 280. § (1) bek. a/ pontjából és a S/G 28. Cikkéből is. A BGB kifejezett rendelkezést ezzel kapcsolatban nem tartalmaz, a bírói gyakorlat és az elmélet azonban a 320. §-ra (a nem teljesített szerződéssel kapcsolatos kifogás) hivatkozva, ugyanígy foglal állást — Dölle, 365.

mindenképpen szükségesek. A fizetéssel kapcsolatos szabályok, mint arra már utaltunk, egymással összefüggnek és egymást kiegészítik, következésképpen a fejezetet egységes egészként kell figyelembe venni. Mindezen túl az 58. Cikk mindenképpen az 59. Cikkel együtt olvasandó, mivel utóbbi mondja ki a meghatározott időpontban történő fizetés általános kötelezettségét. A két Cikk logikai sorrendje nem igazán szerencsés, kettőjük viszonyában az 59. Cikk a főszabály (a meghatározott időpontban fizetni kell), ezt kellene az 58. Cikk három részrendelkezésének követnie (mely időpontban kell fizetni, milyen jogai vannak az eladónak, ha a fizetés az áru útnak indítása után történik, illetve köteles-e a vevő fizetni mindaddig, amíg nem vizsgálta meg az árut).

2. Az 58. Cikk, éppen úgy, miként az 55., 56. és 57. Cikkek, kizárólag a felek kifejezett vagy értelemszerű (hallgatólagos) megállapodása hiányában kerül alkalmazásra.

3. Az (1) bekezdés értelmében a fizetés időpontja az áru vagy az áru feletti rendelkezési jogot megtestesítő okmányok *rendelkezésre bocsátása*. A szabály lényege a felek kölcsönös biztonsága, az ti., hogy egyikük se kerüljön méltánytalanul birtokon belülre vagy kívülre[3]. Egyik oldalon a vevő akkor köteles fizetni, ha megkapja az árut, másik oldalon viszont az eladó jogosult az áru, illetve az okmányok átadását a fizetéshez, mint feltételhez kötni. Mindebből két dolog következik. Egyrészt az (1) bekezdés alapján megállapítható a *vételár esedékessége*, másrészt kifejezésre jut az áru szolgáltatásának és a vételár megfizetésének szinallagmatikus összefüggése, mindkét fél saját kötelezettségének teljesítését a másik fél teljesítésétől teszi függővé, ahhoz kapcsolja. Következik ebből, hogy az eladónak a szolgáltatással kapcsolatos késedelme nemcsak a vevő kártérítési és egyéb, az Egyezményben meghatározott igényét vonja maga után, hanem a fizetés időpontjának megváltozását is[4], mivel a vételár akkor és azáltal válik esedékessé, hogy az eladó szerződéses kötelezettségeinek eleget tett. Másrészt viszont ha a szerződés nem írja elő, hogy az eladó előzetesen köteles szolgáltatni, az eladó jogosult az áru és az okmányok szolgáltatását a vételár fizetésétől függővé tenni[5].

Ugyanakkor az Egyezmény eltért a ULIS nem túl szerencsés szabályától (72. Cikk (1) bekezdés), amely a szolgáltatások kölcsönös függése és a lépésről lépésre való teljesítés itt vázolt elvét túlságosan is mereven fogalmazta meg azzal az eredménnyel, hogy az okmányok ellenében való fizetés esetét kivéve jogot adott az eladónak szolgáltatása visszatartására mindaddig, amíg a vevő nem fizetett. A kérdés ti. nyilvánvalóan az, hogy kinek kell az első lépést megtennie, a ULIS ebben a kérdésben meglehetősen egyoldalú választ adott, ehhez képest az egyezmény sokkal rugalmasabbnak tűnik.

4. Az (1) bekezdés a fizetés időpontját az áru vagy bizonyos okmányok rendelkezésre bocsátásához kapcsolja. az áru tekintetében nincs nehézség, akárcsak az 57. Cikk esetében, itt is a 31. Cikk veendő figyelembe. Nehezebb

[3] Eörsi, 110.

[4] Maskow, in: Bianca—Bonell, 421.

[5] Ennek az elvnek a legtisztább és legtömörebb megjelenése a S/G 28. Cikkében található, mely szerint az áru szolgáltatása és az ár megfizetése egymást feltételező feltételek.

a *„rendelkezési jogot megtestesítő okmányok"* kérdése. Tisztázandó ugyanis, hogy a jelen Cikkben ugyanazon okmányokról van-e szó, mint amelyeket az 57. Cikk (1) bekezdésének b/ pontja említ, miután az 57. Cikk egyszerűen csak okmányokról beszél, és eltérően a jelen Cikktől nem utal a rendelkezési jog megtestesítésére. Kérdés továbbá, hogy mi a viszony egyik oldalon az 57. és a jelen Cikkben, illetve másik oldalon a 30. és a 34. Cikkekben szereplő okmányok között. Mint erre az 57. Cikk kapcsán már utaltunk[6], szó szerinti értelmezéssel az 57. Cikk az okmányok szűkebb körét fogja át, mint a 34. Cikk. Egyrészt felvethető, hogy ez az álláspont helyes-e, másrészt viszont az 57. és az 58. Cikkek összevetéséből elvileg el lehet jutni ahhoz a nézethez is, hogy az 58. Cikkben említett okmányok egy még szűkebb kört jelölnek, ami végső soron azt jelentené, hogy az Egyezmény az okmányok három, egyre szűkebbre vont körét szabályozza a 34., az 57. és az 58. Cikkekben.

Ami egyik oldalon az 57. és az 58. Cikkek egymáshoz való viszonyát illeti ebben a vonatkozásban, úgy gondoljuk, hogy a kettő között nem lehet tartalmi eltérés[7]. A két Cikk szóhasználata közötti különbség feltehetően abból adódik, hogy a fizetés helyéről rendelkező 57. Cikk szempontjából az okmányok körének meghatározása érdektelen, miután minden olyan okmány szóba jöhet, amelynek ellenében a fizetés megtörténik. Ezzel szemben az 58. Cikk hangsúlyozottan az okmányoknak csak egy meghatározott köréről beszél, de a két Cikk tartalmi összefüggései az eltérés lehetőségét ki kell hogy zárják, ami természetesen nem vonatkozik a felek eltérő megállapodására. Ekkor azonban már nem az 57. Cikk, hanem a szerződés az irányadó.

Nehezebbnek tűnik a 34., illetve az 57. és 58. Cikkek közötti szövegezési eltérés. A szöveg pontos értelmezése alapján aligha lehet más következtetésre jutni, mint arra, hogy itt az *okmányok két eltérő köréről* van szó, a 34. Cikk (a 30. Cikkre figyelemmel) átfogja mindazokat az okmányokat, amelyek az árura vonatkoznak, míg az 58. Cikk ennél szűkebb, mert szabályozása alá csak az tartozik, ami rendelkezési jogot biztosít az áru felett. Ennek megfelelően a 34. Cikk alapján nyilvánvaló, hogy az eladó teljesítéséhez hozzátartozik többek között a használati utasítás, vagy a technikai leírás szolgáltatása is, miközben az is világos, hogy ezek az okmányok nem biztosíthatnak rendelkezési jogot az áru felett. Éppen ezért az 58. Cikk szó szerinti értelmezéssel csak az árupapírokat (pl. hajóraklevél, közraktári jegy) jelentheti. Egy ilyen szűk kör ugyanakkor nem felel meg a nemzetközi kereskedelem realitásainak[8]. Vannak ugyanis olyan, a fuvarozással összefüggő okmányok, amelyek az áru átvételét vagy a fuvarozási, illetve a raktározási szerződés megkötését igazolják, és amelyek alapján az áru kiszolgáltatása követelhető[9]. Ezek az okmányok a vevő számára azért fontosak, mert az eladó ezzel igazolja, az árut átadta egy harmadik személynek azzal a céllal, hogy az az árut a vevő birtokába juttassa. A jelen Cikkben említett okmányok köre éppen itt válik bizonytalanná, mivel a fuva-

[6] Ld. az 57. Cikk 4. pontját.
[7] Uí.: Maskow, in: NDK, 116.
[8] Sevón, in: Dubrovnik, 215.
[9] Maskow, in: NDK, 116.

rozással összefüggő okmányok jelentős része — szemben pl. a hajóraklevéllel — önmagában nem biztosítja ugyan az áru feletti rendelkezési jogot, mégis nehezen lenne elfogadható, hogy amennyiben az eladó egy ilyen okmányt átnyújt a vevőnek, utóbbi megtagadhatja a fizetést arra hivatkozással, hogy nem kapta meg a rendelkezési jogot biztosító okmányt[10]. Ebben a kérdésben mellesleg a *szokások* szerepe igen nagy, de alkalmazásuk és tartalmi megoldásaik üzletáganként változók.

Az itt említett körön kívül is vannak továbbá okmányok, amelyek az 58. Cikk szempontjából szerepet játszhatnak. *Schlechtriem* pl. ide sorolja a biztosítási kötvényt, mondván, hogy adott esetben e nélkül nem lehet szerződésszerű rendelkezésre bocsátásról szó, másrészt mindaddig, amíg a vevő nem fizet, az eladó a biztosítási kötvény visszatartására (is) jogosult[11]. *Maskow* a biztosítási kötvénynek ilyen jelentőséget nem tulajdonít, ellenben felveti az árura vonatkozó számla, valamint származási bizonyítvány kérdését, amelyek a váméljárásban játszanak szerepet, és arra a következtetésre jut, hogy ezek is beletartoznak abba a körbe, amelyeket az eladónak rendelkezésre kell bocsátania ahhoz, hogy az 58. Cikk (1) bekezdése fejében fizetést követelhessen[12].

Az itt elmondottakból mindenesetre következik, hogy célszerű, ha a felek a fizetés kérdését szerződésükben kimerítően szabályozzák, ha pedig okmányok fejében történő fizetésben állapodnak meg (ami a nemzetközi kereskedelemben általában szokásos), azt is pontosan rendezik, hogy milyen okmányokat kell az eladónak szolgáltatnia[13]. Más kérdés, mint azt *Maskow* írja[14], hogy az okmányok két csoportja közötti különbség valószínűleg nem olyan nagy, mint az az első pillanatban látszik, mivel ha az okmányok nem felelnek meg a szerződésnek, a vevő, jóllehet ezt az Egyezmény nem mondja ki kifejezetten, ugyanúgy cselekedhet, mintha nem szerződésszerű árut kapott volna. Sőt a vevő az okmányokkal kapcsolatban sokkal előnyösebb helyzetben van, mint az áru tekintetében, mert az okmányokat könnyebben és gyorsabban tudja ellenőrizni vagy egy bankkal megvizsgáltatni, mint az árut. Ha pedig az okmányokat a vevő nem a szerződésben vagy az Egyezményben meghatározott helyen vagy időben kapja, ugyanúgy jogosult eljárni, mintha az árut kapta volna rossz helyen vagy időben. Végül amennyiben az okmányok az áruval kapcsolatos szerződésszegésre utalnak, akkor ez nem az okmányok, hanem az áru szolgáltatására vonatkozó kötelezettség megszegéseként értékelendő.

5. Az (1) bekezdés alapján a vevő jogosult a fizetés visszatartására mindaddig, amíg az eladó nem teljesít. Az Egyezmény nem tér ki arra az esetre, amikor az eladó szolgáltatja ugyan az árut vagy a szükséges okmányokat, de eközben *megszegi valamely más kötelezettségét*, pl. az áru mellett nem adja át jótállásra

[10] Maskow, in: Bianca—Bonell, 427., uí. Sevon, in: Dubrovnik, 215.
[11] Schlechtriem, 74.
[12] Maskow, in: Bianca—Bonell, 427—428.
[13] Az okmányok körét megszabhatják az adott fizetési mód egységes nemzetközi szokásai (ld. pl. az okmányos meghitelezésre vonatkozó „Régles"-t), amelyek pontosan meghatározzák, hogy a fizetéshez milyen okmányokra van szükség.
[14] Maskow, in: Bianca—Bonell, 428—429.

vonatkozó nyilatkozatát, amelyben a felek megállapodtak. Az Egyezménynek a szerződésszegésre vonatkozó egységes felfogásából, de a 34. Cikk rendelkezéséből is következik, hogy az eladó ebben az esetben szerződésszegést követ el, és nem hivatkozhat arra, hogy az árut a vevő rendelkezésére bocsátotta, mivel szolgáltatása nem volt teljes körű és nem felelt meg a szerződésnek. A vevő tehát jogosan tagadja meg a fizetést.

6. Az (1) bekezdés második mondata az első mondatban foglaltak ellensúlyozására feljogosítja az eladót arra, hogy az árut vagy az előző mondatban említett okmányokat csak a *vevő fizetése ellenében* adja át. A szabály különösebb magyarázatot nem igényel, hiszen következik a szolgáltatások kölcsönösségének elvéből (ld. fent a 3. pontot).

7. A (2) bekezdés a főszabály alóli kivételként kezeli azt, ami a leggyakoribb, nevezetesen az árut az *eladónak kell a szerződés alapján elfuvaroztatnia*[15]. Nem vonatkozik ellenben arra az esetre, amikor a fuvarozást a vevő végzi, a 31. Cikk c/ pontja alapján ugyanis az áru rendelkezésre bocsátásának helye ilyenkor az eladó szerződéskötéskori telephelye. A jelen rendelkezés lényege az, hogy ebben az esetben is érvényes az (1) bekezdésben rögzített, az áru és a vételár egymást egyidejűleg feltételező kölcsönösségének elve. Felhatalmazást ad az Egyezmény az eladónak arra, hogy olyképpen rendelkezzen, a fuvarozó az árut vagy a rendelkezési jogot megtestesítő okmányokat csak akkor szolgáltathatja ki a vevőnek, ha megfizette a vételárat, más szóval az eladó biztosítja magát a vevő nem fizetése ellen, jóllehet az árut már útnak indította[16]. Ugyanakkor a (2) bekezdésből is világos, az eladó ellentétes szerződéses rendelkezés hiányában nemcsak hogy nem követelheti a vételárat az áru továbbítását megelőzően, hanem neki kell a fuvarozással összefüggő költségeket vagy azok egy részét fedeznie.

8. A (3) bekezdés a *vevő megvizsgálási jogát* biztosítja a fizetés megtörténte előtt, azzal azonban, hogy a feleknek az áru szolgáltatásával vagy a vételár megfizetésével kapcsolatos megállapodása a vevő e jogát kizárhatja. A szabály logikus, de kérdés, hogy mi a viszonya a (2) bekezdéshez, amely értelmében az áru vagy az okmányok csak a vételár megfizetése esetén szolgáltathatók ki a vevőnek. A kérdés pontosan úgy hangzik, hogy ebben az esetben vajon nem a vevő megvizsgálási jogával összeegyeztethetetlen megállapodásról van-e szó a (3) bekezdés értelmében.

A titkársági kommentár példának az Incoterms C.I.F. B.1. pontjára hivatkozik, amelynek alapján az eladó által bemutatott okmányok fejében a vevő köteles fizetni, függetlenül attól, hogy az áru megérkezett-e vagy sem. A C.I.F.-re történő szerződéses hivatkozás a vevőnek a fizetést megelőző megvizsgálási jogával nem fér össze, azt kizárja. (Ld. még ehhez alább a 10. pontot.) Másrészt a vevő nem veszti el ezt a jogát akkor, ha a szerződés úgy rendelkezik, hogy az okmányok ellenében, de csak az áru megérkezése után

[15] Vö. a 31. Cikk a/ pontjával.

[16] Az elgondolás a nemzetközi kereskedelemben jól ismert, többek között tartalmazza több Incoterms paritás is, ld. pl. C&F A. 6. és B. 1., C.I.F. A. 7. és B. 1. Ugyanígy rendelkezik a UCC 2—310. Cikk b/ pontja.

kell fizetni. Ami mármost konkrétan a (2) bekezdésnek a (3) bekezdéshez való viszonyát illeti, a titkársági kommentár szerint a (2) bekezdés szerinti esetekben a vevő joga a fizetés előtt történő megvizsgálásra megmarad, az eladótól elvárható, hogy olyan utasításokat adjon a fuvarozónak, amely a megvizsgálást a fizetés előtt is lehetővé teszi[17]. *Maskow* ezzel kapcsolatban arra hivatkozik, hogy ha az eladó ezt elmulasztja, és ezért a vevő nem tudja az árut megvizsgálni, akkor nem nyújtott szerződésszerű szolgáltatást, a vevő pedig ennek alapján visszautasíthatja a fizetést és szerződésszegés címén felléphet az eladóval szemben[18]. A vevő megvizsgálási joga azonban nem foglalja magába a birtokba vétel jogát, legalábbis mindaddig nem, amíg nem fizette meg a vételárat.

9. A vevőt a jelen Cikk alapján megillető megvizsgálási jog *nem feltétlenül azonos* az árunak 38. Cikkben előírt ellenőrzésével. A 38. Cikk szerint a vevőnek azért kell az árut megvizsgálnia vagy megvizsgáltatnia, hogy esetleges kifogásait az eladóval szemben időben érvényesíteni tudja. Annak ellenére, hogy a megvizsgálási határidő igen rövid, a vizsgálatnak nagyon alaposnak kell lennie, hiszen a 39. Cikk szerint a kifogásolásra nyitvaálló határidő elmulasztása jogvesztést eredményez. Természetesen a fizetést megelőző, a jelen Cikk (3) bekezdésében említett vizsgálat is a kifogásolás lehetőségét biztosítja, de ha a hiba vagy más hiányosság természete olyan, hogy az az első, általában felületes vizsgálat során nem ismerhető fel, az eladó utóbb nem utasíthatja vissza a vevő igényeit, ha ezeket a 39. Cikk szabta feltételeknek megfelelően, kellő időben közli az eladóval. Más a helyzet akkor, ha a vevőnek a hibát vagy a hiányosságot fel kellett volna fedeznie (pl. az áru sérült csomagolásban érkezett), és azt mégsem közli az eladóval. A 39. Cikk (1) bekezdésének szabálya a vevő igényét ilyen esetekben kizárhatja.

10. A (3) bekezdés a vevő megvizsgálási jogát *kizárja,* ha a feleknek a szolgáltatásra vagy a fizetési eljárásra vonatkozó megállapodásával ez nem egyeztethető össze. Az esetek többségében a fizetési mód az, amely e tekintetben szóba jön, különösen a nemzetközi kereskedelmi gyakorlatban igen elterjedt okmányos meghitelezés vagy okmányos inkasszó esetében. Bár a fizetés előtti megvizsgálás kizárása a (3) bekezdés szerint a kivétel, mégis a gyakorlatban az esetek jelentős százalékában kerülhet erre sor, ezért ha a vevő jogával élni kíván, célszerű beépíteni a szerződésbe a megfelelő rendelkezést.

Ritkábban, de előfordulhat, hogy az áru szolgáltatásával összefüggő okok teszik lehetetlenné, hogy a vevő az árut a fizetés megtörténte előtt még ellenőrizhesse. Ha például a fizetés a számla kiállítását követő viszonylag rövid határidőn belül esedékes, miközben az árut közvetlenül egy távol fekvő harmadik országba szállítják, ahova csak a fizetést követően érkezik meg, az előzetes megvizsgálásra nem kerülhet sor[19].

[17] Off. Rec. 46—47. Ugyanígy Maskow, in: NDK, 119. és végeredményében hasonlóan, bár valamivel óvatosabban Sevón, in: Dubrovnik, 217—218., aki azonban hozzáteszi, hogy a *skandináv* jogban az okmányok ellenében történő fizetés kikötése feltehetően a fizetés előtti megvizsgálást kizárja.

[18] Maskow, in: Bianca—Bonell, 424—425.

[19] Maskow, in: NDK, 120.

59. Cikk

A vevő a szerződésben és az Egyezményben meghatározott vagy azok alapján meghatározható időpontban, az eladó részéről történő felszólítás nélkül, illetve az eladó által teljesítendő bármely alakiságtól függetlenül köteles a vételárat megfizetni.

1. Az 59. Cikk szövege egyértelmű és világos, a vevőnek *meg kell fizetnie a vételárat,* mégpedig a szerződéses vagy ennek hiányában az Egyezményből (58. Cikk) megállapítható időpontban. A rendelkezés második része a vevő fizetési kötelezettségének teljesítését magához a szerződéshez kapcsolja, azaz nem kíván meg sem felszólítást, sem pedig bármiféle formalitást az eladó részéről.

Az 59. Cikk következménye, hogy a vevő a fizetésre megállapított határidő elteltével *késedelembe esik* akkor is, ha az eladó nem szólította fel a fizetésre, illetve nem ejtette formális nyilatkozatával késedelembe. Ennek a ténynek a kiemelésére azért van szükség, mert az Egyezmény, követve az *angol—amerikai* jogfelfogást, eltért több kontinentális jogrendszer megoldásától, amelyek a késedelem bekövetkeztének előfeltételéül megkívánják a megintést, illetve a késedelembe ejtést[1].

A jelen Cikk alapján a vevő a teljes vételár megfizetésére köteles, amennyiben csak részfizetést teljesít, az eladó azt visszautasíthatja és élhet azokkal a jogokkal, amelyeket az Egyezmény a vevő szerződésszegése esetére számára biztosít. Lehetséges az is, hogy az eladó elfogadja a részfizetést, de ha a szerződés vagy az Egyezmény alapján a felek szolgáltatásai egymást feltételezve egyidejűen esedékesek, jogosult az áru és/vagy az okmányok visszatartására mindaddig, amíg a vevő a teljes összeget ki nem fizeti[2].

2. Az Egyezmény a *határidő előtti szolgáltatással* kapcsolatban csak az eladó idő előtti szolgáltatásáról rendelkezik külön, az 52. Cikk (1) bekezdésében. Kérdés azonban, hogy miként ítélendő meg, ha a vevő teljesít korábban, pl.

[1] Az egyes jogok a kérdést eltérően szabályozzák. Vannak jogrendszerek, amelyeknél a megintésre vagy késedelembe ejtésre csak akkor van szükség, ha a szerződésben a fizetés időpontja nem került meghatározásra, függetlenül attól, hogy a fizetés a dolog átadásával esedékessé válik (ld. az 58. Cikk 2. jegyzetét). Így rendelkezik az ABGB 1417. §-a, a BGB 284. §-a, az OR 102. §-a (utóbbi kettő kifejezetten azzal, hogy a megintés csak az esedékességet követően lehetséges). Más jogokban a késedelem nem ipso iure, hanem a formális késedelembe ejtés következményeként áll be, akkor is, ha a szerződés előírta a fizetés időpontját, így pl. a *francia* jogban (Code civil 1139. Cikk), bár a kereskedelmi ügyleteknél a bírói gyakorlat hajlik arra, hogy amennyiben a szerződés tartalmazza a fizetés pontos idejét, akkor ennek eredménytelen elteltében egyben a késedelembe ejtést is lássa — Rabel, II. 33., Ferid, I. 499—500.

[2] Maskow, in: Bianca—Bonell, 432. A részfizetés problémáját az Egyezményben szabályozni kívánó javaslat nem kapott támogatást a konferencián, mondván, hogy nem gyakorlati kérdés. Sevón, in: Dubrovnik, 219.

azért, hogy védekezzék a várható árfolyamváltozások számára hátrányos következményei ellen. Az nyilvánvaló, hogy ellenkező szerződéses kikötés hiányában az eladó éppen úgy nem köteles idő előtti teljesítés elfogadására, mint ahogy nem köteles a vevő sem, az 52. Cikk (1) bekezdése alapján, annak ellenére, hogy erről az Egyezmény hallgat. Másrészt az is világos, hogy semmi sem tiltja az idő előtti fizetés elfogadását, a kérdés csak az, hogy követelheti-e az eladó ilyen esetben árfolyamváltozásból származó kárai megtérítését? A probléma felvetődött a bécsi konferencián is, ahol az a logikus álláspont alakult ki, mely szerint vizsgálandók az elfogadás körülményei, ha tehát az eladó fenntartás nélkül fogadta el a vevőtől a fizetést, ez úgy tekintendő, mintha hozzájárult volna az előteljesítéshez, amivel egyben magára vállalta az esetleges árfolyamváltozás kockázatát is. Más a megítélés akkor, ha az eladó jogfenntartó nyilatkozatot tesz és ezzel biztosítja magát az előteljesítésből származó esetleges veszteségek ellen[3].

3. A gyakorlatban az itt vázolt rendszerbeli eltérés az Egyezmény és egyes nemzeti jogok között valószínűleg kevéssé lesz érezhető, mivel az eladó által kiállított és a vevőnek megküldött számla a nemzetközi kereskedelemben már önmagában fizetésre történő felszólításként értelmezendő[4]. Itt egy olyan, általánosan ismert szokásról van szó, amelyre a 9. Cikk (2) bekezdését mindenképpen alkalmazni kell.

Az 59. Cikk utolsó fordulata alapján a vételár az eladó által teljesítendő *bármely alakiságtól függetlenül* fizetendő. E kifejezés tulajdonképpen visszautal az 58. Cikk (1) bekezdésére, amely alapján az eladó az áru rendelkezésre bocsátásával kerülhet olyan helyzetbe, amikor a vevőtől követelheti a fizetést. A rendelkezésre bocsátásnak abban az időpontban kell megtörténnie, amiben a felek megállapodtak, ennek hiányában belépnek az eladó szolgáltatásának időpontjáról szóló 33. Cikk rendelkezései. Ilyen értelemben tehát az eladó az, akinek az első lépést meg kell tennie, ami értelemszerűen magában foglalja az áru átvételére köteles vevő értesítését is, ez pedig az Egyezmény szabályainak összefüggéseit figyelembe véve egyben fizetési felszólításnak is tekintendő. Következésképpen azoktól az esetektől eltekintve, amikor a szerződés a vevő meghatározott formában történő értesítését a rendelkezésre bocsátás és a fizetés előfeltételeként írja elő, a vevő nem jogosult a fizetés megtagadására azon az alapon, hogy az eladó nem vagy nem megfelelő formában értesítette őt[5]. A kifejezésnek ebben az összefüggésben van egy további értelme is, az ti., hogy az eladó, még ha fel is szólítja a vevőt a fizetésre, nem köteles ezt valamely nemzeti jog alakiságra vonatkozó szabályainak betartásával megtenni[6].

4. Az 59. Cikk kifejezetten a vevő fizetési kötelezettségéről rendelkezik. Ugyanakkor nincs tartalmában hasonló szabály az Egyezményben az eladót terhelő kötelezettségek teljesítésével kapcsolatban, ezért felvethető, hogy va-

[3] Maskow, in: Bianca—Bonell, 432—433.
[4] Maskow, in: NDK, 121., Honnold, 350., Tallon, in: Parker, 7—15 — 7—16.
[5] Honnold, 350—351.
[6] Ebben az összefüggésben ad magyarázatot a kifejezésre Maskow, in: NDK, 121. és Tallon, in: Parker, 7—14 — 7—15.

jon nem jelenti-e ez a megoldás azt, hogy utóbbi esetben az Egyezmény megkívánja *az eladó felszólítását*, amelynek eredménytelensége lenne az eladói késedelem előfeltétele. Az eltérést a vevő és az eladó pozíciója között az indokolhatná, hogy az ár megfizetésére szigorúbb szabályok érvényesülnek, mint a felek más kötelezettségeire[7]. Úgy véljük, hogy ez a nézet nem helytálló és alkalmazása nem kívánatos eredményhez vezetne. Igaz, hogy, mint azt *Honnold* is tette[8], a 7. Cikkből levezethető a jóhiszemű eljárás általános elve, amelynek alapján mindkét felet terhelő kötelezettség a szerződéses viszony „tisztán tartása", azaz a kétértelmű, bizonytalan helyzetek elkerülése és ennek érdekében a másik féllel való rendszeres kommunikáció. Mégis önmagában az a tény, hogy az Egyezmény a fizetésnél előírja, nincs szükség a késedelem bekövetkeztéhez felszólításra, megintésre, késedelembe ejtésre, nem értelmezhető kivételként, tehát úgy, hogy minden más szerződéses kötelezettség esetében viszont általános szabályként szükség van rá. Ez ugyanis igen merevvé és nehézkessé, a nemzetközi kereskedelem igényeihez aligha igazodóvá tenné az Egyezmény alkalmazását, méltánytalan előnyben részesítené a szerződésszegést elkövető felet és nem utolsósorban ellentmondana az egyezmény szerződésszegésre vonatkozó, egységes és igen szigorú, de egyben rugalmas szabályainak is, amelyek azon alapulnak, hogy a szerződés bármely előírásának megszegése e ténynél fogva minősül egységesen szerződésszegésnek[9].

5. Az 59. Cikkel zárul az Egyezménynek a fizetésre vonatkozó fejezete. Átnézve az 54—59. cikkeket, újra hangsúlyozandó a rendelkezések *diszpozitivitása* és az az elvárás, hogy a felek ezeket a kérdéseket szerződéseikben gondosan és kimerítően rendezzék. Erre már csak azért is szükség van, mert a fizetésről szóló fejezet több kérdésről egyáltalán nem szól, azt is mondhatnánk, hogy ez az Egyezmény talán leghézagosabb része. Többek között nem találunk szabályt a *fizetés pénzneméről*, annak ellenére, hogy a bécsi konferencián volt erre vonatkozó javaslat, amely azt indítványozta, hogy ha a szerződés alapján nem lehet megállapítani a fizetés pénznemét, akkor a vételár a vevő telephelye szerinti pénznemben legyen kiegyenlítendő. A javaslat azonban elutasításra talált, mert túlságosan is bonyolultnak tekintették[10]. Megoldást adhat ilyen esetekben a felek közötti vagy az általános érvényű szokás (9. Cikk), ennek hiányában pedig a 7. Cikk (2) bekezdése alapján a megfelelő kollíziós szabállyal kijelölt nemzeti jog alkalmazása[11].

[7] Tallon, in: Parker, 7—15.

[8] Honnold, 160.

[9] Ld. ehhez pl. a 49. Cikket, amely a vevő elállásáról rendelkezik. Tulajdonképpen a póthatáridőtűzés minősül felszólításnak, de az eladó a szerződésszegést akkor is megvalósítja, ha a vevő nem tűz póthatáridőt. Éppen ezen alapszik az alapvető szerződésszegés koncepciója, amely következtében a vevő póthatáridő tűzése nélkül is elállhat.

[10] Sevón, in: Dubrovnik, 219.

[11] Vö. a 14. Cikk 5. pontjával, ott említett véleményünk szerint az ár meghatározásának feltétlenül része a pénznemben történő megállapodás, ennek megfelelően az 59. Cikk szabálya által átfogott körbe az is beletartozik, hogy a vevő a megállapított pénznemben fizessen. A ULIS szintén nyitva hagyta ezt a kérdést, a bírói gyakorlat szerződéses megállapodás hiányában az eladó pénznemét vette figyelembe, miután a ULIS 59. Cikke értelmében a fizetés helye kétség esetén az eladó telephelye. Ld.: Schlechtriem—Magnus, Art. 39., Nr. 21., Art. 59., Nr. 11. alatt ismertetett ítéleteket; a problémáról részletesen Magnus, 9—11.

II. FEJEZET

ÁTVÉTEL

60. Cikk

A vevőnek az átvétellel kapcsolatos kötelezettsége abban áll, hogy
a/ mindent, ami tőle ésszerűen elvárható, megtesz annak érdekében, hogy az eladó teljesíteni tudjon; és
b/ az árut átveszi[1].

---

1. A vevőt a vételár megfizetése mellett terheli az *áru átvételének* kötelezettsége is, amelyet az 53. Cikk mond ki, tartalmát pedig a jelen Cikk határozza meg[2]. Az átvétel az eladónak a 30. Cikkben meghatározott szolgáltatási kötelezettségéhez kapcsolódik, annak értelemszerű párja.

A ULIS 65. Cikke az átvételt olyan tevékenységként definiálta, amely alapján a vevőnek egyrészt el kell végeznie mindazt, ami szükséges ahhoz, hogy az eladó az árut átadhassa, másrészt az árut ténylegesen át is kell vennie. A ULIS szabályát az Egyezményével összehasonlítva első pillanatban az eltérés csak árnyalatnyi fogalmazási finomításnak tűnhet, valójában az Egyezmény a vevő kötelezettségének körét és ezzel együtt helyzetét is megváltoztatta. A szándék feltehetően a kötelezettségek pontosítása lehetett, ám ez nem sikerült maradéktalanul (ld. erről alább a 3. pontot). A korábbi megoldáshoz képest a különbség kettős: míg a ULIS szerint a vevőnek minden, az átadáshoz szükséges intézkedést meg kellett tennie, addig a jelen Cikkben kötelezettsége

[1] Az a/ pontban az angol szöveg a „delivery" kifejezést használja, tehát nem teljesítésről, hanem szolgáltatásról van szó.

[2] Az átvételt a vevőt terhelő kötelezettségként definiálja a Ptk. 365. § (1) bek.-e, a BGB 433. § (2) bek.-e és az OR 211. § (1) bek.-e. Az *angol* jogban a S/G 27. Cikke a vevő főkötelezettségeként a vételár megfizetése mellett az áru elfogadásáról beszél, de ez nem azonos az átvétellel (Benjamin, 321.), utóbbiról a 20. Cikk (2) bek.-e és a 37. Cikk rendelkezik. A Code civil az átvételről hallgat, általánosnak mondható felfogás alapján azonban a vevőt terheli az átvétel kötelezettsége (Ferid, I. 661.). Az eltérés az egyes jogok megoldása között elsősorban abban van, hogy az átvétel megtagadását szerződésszegésnek tekintik-e, a kérdés mögött a jogosulti késedelem megítélésének általános problémája rejtőzik. A *svájci* és a *német* jogban ui. az átvétel a vevőt, mint jogosultat terheli, a svájci jogban ezért az eladó nem jogosult arra, hogy szolgáltatásának átvételét követelhesse (Rabel, II. 79., Guhl, 334), míg a német jogban, ahol az átvétel megtagadása a vevő részéről szintén nem szerződésszegés, az eladó átvételre irányuló igénye általában elismert (Rabel, II. 78.). Mindkét törvény a kötelezetti késedelemtől élesen elválasztva szabályozza a jogosulti késedelmet (OR 91. § és BGB 293. §). A Code civil a jogosulti késedelem általános intézményét nem ismeri, az 1257. Cikk csak annyit mond, hogy a kötelezett az átvétel megtagadásakor letéttel teljesíthet. Az adásvétel körében viszont — újabb bírói gyakorlat alapján — az eladó az átvételt megtagadó vevőt késedelembe ejtheti és perelheti a vételárat, továbbá követelheti, hogy a bíróság jogosítsa fel az árunak meghatározott helyen történő tárolására. Követelheti azonban a szerződés bíróság által történő felbontását is, az 1184. Cikk alapján (Ferid, I. 661—662.). Az angol jogban viszont bármely kötelezettség megszegése egységesen szerződésszegésnek minősül és kártérítést von maga után, ld. S/G 37. Cikk (1) bek.

csak a tőle ésszerűen elvárható intézkedésekre terjed ki[3]. Másrészt viszont az Egyezmény fogalmazása, amely az átvétel körében az eladó teljesítéséről (szolgáltatásáról) szól, tágabb, mint a ULIS-é, amely csak annak elősegítését írta elő, hogy az eladó az árut átadhassa[4].

Az átvétellel kapcsolatban változott az eladó helyzete is, amennyiben az Egyezmény, eltérően a ULIS-tól, 62. Cikkében az átvételt, az eladót megillető és a vevőtől követelhető *teljesítési igényként* szabályozza[5].

2. A 60. Cikk a vevő átvétellel kapcsolatos kötelezettségeit két részre bontja, az a/ pont rendelkezik arról, hogy a vevőnek minden tőle ésszerűen elvárható intézkedést meg kell tennie az eladó teljesítése (szolgáltatása) érdekében, a b/ pont pedig a tényleges átvételt írja elő. Így a 60. Cikk alapján az *átvételnek* az Egyezményben egy *tágabb* és egy *szűkebb* fogalma is van, előbbibe az a/ és a b/ pont szerinti kötelezettségek tartoznak, utóbbiba csak a b/ pontban rögzített tényleges átvétel.

3. Az átvételi kötelezettség *tartalmát* tekintve az irodalomban némi bizonytalanság érezhető, éspedig az a/ pont megfogalmazásának következményeként. Maga az Egyezmény az átvételi kötelezettség tartalmát érthető okokból nem részletezi, hiszen az nagymértékben függ a konkrét szerződéstől. A szűkebb értelemben vett, b/ pontban megfogalmazott átvétel tartalma sem lehet vitás, kérdés azonban, hogy mi tartozik az a/ pont alá, mit kell a vevőnek e rendelkezésre tekintettel tennie. Ismert ezen a téren olyan nézet, amely a 60. Cikket általános szabályként fogja fel, és mindarra kiterjedőnek tekinti, amit a vevőnek — a fizetés kivételével — tennie kell[6]. Ennek alapján végső soron ide lenne sorolható minden, a vevőt terhelő, a teljesítés érdekében végrehajtandó közbenső szolgáltatás, tehát nemcsak az átvételhez, hanem minden, az áru előállításához szükséges információ, tervrajz vagy éppen alkatrész, részegység stb. szolgáltatása is.

A probléma megítélésünk szerint részben a ULIS szövegének, egyéb tekintetben nem kifogásolható megváltoztatására, részben pedig a vevői kötelezettségek meghatározását tartalmazó 53. Cikk megfogalmazására vezethető vissza. Ami a ULIS-t illeti, ott a helyzet azért volt világos, mert annak szövege szerint a vevő közreműködési kötelezettsége ebben az esetben csak az átadás, tehát egy jól körülhatárolható tevékenység elősegítését kellett hogy célozza, szemben az Egyezménnyel, ahol már a szolgáltatás megvalósításának lehetővé tételéről van szó. Ez utóbbi kör viszont nem utolsósorban azért tűnhet bizonytalannak, mert az 53. Cikk a vevői kötelezettségek közül csak a vételárfizetésről és az átvételről beszél, anélkül, hogy utalna további, akár az Egyezmény, akár a szerződés alapján a vevőt terhelő kötelezettségekre. Mint azt korábban említettük[7], az 53. Cikkben csak a vevői főkötelezettségekről van szó, anélkül, hogy

[3] Off. Rec. 47., Maskow, in: Bianca—Bonell, 435., Schlechtriem, 75. A tartalmi különbséget nem észlelve az azonosságot hangsúlyozza Huber, 515.
[4] Maskow, in: Bianca—Bonell, 435.
[5] Ld. az 62. Cikk 1. pontját.
[6] Sevón, in: Dubrovnik, 230.
[7] Ld. az 53. Cikk 2. pontját.

az Egyezmény ettől megkülönböztetné a mellékkötelezettségek kategóriáját. Nem vitás, hogy az Egyezményben nincs olyan rendelkezés, amely — legalábbis tényállási oldalon — általános szabályban foglalná össze a vevő valamennyi kötelezettségét. Eltekintve a jelen Cikk a/ pontjával kapcsolatos bizonytalan helyzettől, ez tulajdonképpen nem igazán komoly probléma, mivel szankciós oldalon, a 61. Cikk (1) bekezdésének általános szabálya következtében a megoldás adott, az eladó egységesen élhet az Egyezményben részére biztosított valamennyi jogával, függetlenül attól, hogy a vevő milyen, az Egyezményen vagy szerződésen alapuló kötelezettségét szegte meg.

Figyelemmel az előbbiekre, nem tartjuk indokoltnak az átvételhez kapcsolódó vevői kötelezettségek oly mértékű *kitágítását*, hogy az a fizetés kivételével gyakorlatilag minden mást átfogjon. Annál is kevésbé tűnik ez célszerűnek, mert az ekként erőszakkal idesorolt kötelezettségek jelentős részét a 65. Cikk amúgy is lefedi[8]. A kérdésnek nem vitásan abból a szempontból van jelentősége, hogy ha Egyezményen alapuló vevői kötelezettségekről van szó, mint pl. a tág értelemben vett átvétel körébe tartozó minden kötelezettségnél, akkor teljesítésükhöz a felek megállapodására külön nincs szükség. Ott viszont, ahol a szóban forgó vevői kötelezettségre az Egyezményben nincs szabály, a vevő csak szerződéses rendelkezés vagy — figyelemmel a 9. Cikkre — kereskedelmi szokás alapján kötelezhető.

4. Az eladó szolgáltatását lehetővé tevő átvételhez kapcsolódó vevői tevékenység csak olyan mértékben és akkor kívánható meg, ha az a vevőtől *ésszerűen elvárható*. Ez a feltétel nem vonatkozik arra, amit a felek a szerződésben külön kikötöttek, amit tehát a vevő elvállalt. Arra sincs ezzel kapcsolatban szükség, hogy a megállapodás kifejezett legyen, miután az Egyezmény alapján a felek ráutaló magatartása, sőt hallgatólagos megállapodása is elfogadott, a felek akaratának azonban egyértelműen megállapíthatónak kell lennie[9]. Az „ésszerűen elvárható" feltétele ott jut szerephez, ahol az adott kérdésben nincs semmiféle megállapodás a felek között, és azt kell eldönteni, hogy a szóban forgó intézkedést, ami egyébként beletartozik az átvételnek az Egyezményben megfogalmazott tágabb fogalmába, meg lehet-e követelni a vevőtől vagy sem. Az ésszerűen elvárható fogalma nem adható meg általánosságban, határa csak a konkrét szerződéses viszonyban, a vevő személyének figyelembevételével állapítható meg. Itt elsősorban szokatlan, általában, vagy az adott kereskedelmi ágban el nem várható intézkedésekről lehet szó, amelyeket az eladó szerződéses megállapodás hiányában nem követelhet a vevőtől. A vevő szempontjából lényeges, hogy a szerződéskötéskor erről még ne legyen tudomása. Ha pl. az eladó országának hatóságai a kiviteli engedély előfeltételeként nyilatkozatot követelnek arra vonatkozóan, hogy az áru utóbb nem kerül harmadik országba továbbexportálásra, az túlmegy a vevőtől ésszerűen elvárható fogalmán[10]. Ám ha rendszeres gyakorlatról van szó — ami legalábbis az adott kereskedelmi ágazatban közismert —, akkor a vevő aligha hivatkozhat erre eredménnyel,

[8] Ha részben más indoklással, de uí. Maskow, in: Bianca—Bonell, 436—437.
[9] Ld. a 6. Cikk 2. pontját, valamint ehhez a problémakörhöz a 8. és a 9. Cikket.
[10] Maskow, in: NDK, 123. és in: Bianca-Bonell, 437.

igaz, a jóhiszemű eljárás alapelve következtében az eladót a szerződéskötéskor terheli az ezzel kapcsolatos tájékoztatás kötelezettsége.

5. Az a/ pont — még a fenti korlátokra figyelemmel is — igen *széles tevékenységi kört* fog át. Olyan kötelezettségekről van szó, amelyeknek a vevő szerződéses rendelkezés, kereskedelmi szokás, illetve az Egyezmény általános szabálya alapján köteles eleget tenni. Kimerítő felsorolásuk lehetetlen, hiszen csak a konkrét szerződés alapján dönthető el, hogy az eladónak hogyan kell szolgáltatnia és ehhez a vevőnek mit kell tennie. Bizonyos csoportosítás azonban lehetséges[11].

Elképzelhető, hogy szerződéses megállapodás szerint a vevő köteles csomagolóanyagot, címkéket stb. az eladó rendelkezésére bocsátani. Itt tulajdonképpen határesetről van szó a 3. pontban említett és véleményünk szerint nem ebbe a körbe tartozó, valamint a klasszikus átvételi cselekmények között, ezért megítélésük attól függ, hogy a csomagolás mennyire lesz része az áru előállításának. Egy másik csoportot képezhetnek az árunak a vevőhöz történő eljuttatásával, a fuvarozással kapcsolatos intézkedések. Példaként felhozhatók az Incoterms paritások, amelyek, ha alkalmazásra kerülnek, megelőzik az Egyezményt, és így nem tartoznak a jelen Cikk a/ pontja alá, de mindenesetre jól illusztrálják, hogy a vevőt milyen kötelezettségek terhelhetik ebben a körben[12].

Vitatott volt az előkészítés során, hogy ebbe a körbe tartozik-e az az eset, amikor a vevőnek kell az árut lehívnia és/vagy specifikálnia. Általános vélemény szerint igen[13], bár *Maskow* helyesen állapítja meg, hogy a válasz ebben az esetben is a konkrét szerződéstől függ[14]. Ha a szerződés szerint a vevő arra jogosult, hogy meghatározott határidőn belül lehívja az árut, az eladó pedig arra, hogy e határidő lejártáig szolgáltasson, akkor ez úgy értelmezendő, hogy a vevőnek joga van a pontos szolgáltatási időpont meghatározására, amivel vagy él, vagy nem, de ez önmagában még nem tekinthető az átvételhez tartozó kötelezettségnek. Ezzel szemben ha a szerződés úgy szól, hogy a vevő rendelkezési (lehívási) joga előfeltétel, amely nélkül az eladó nem jogosult szolgáltatni, akkor itt már a 60. Cikk alá tartozó kérdésről van szó.

A vevőnek az eladó szolgáltatásával kapcsolatos feladatai közé tartozhat a szükséges hatósági (pl. behozatali, devizahatósági és egyéb) engedélyek megszerzése, vagy bizonyos engedélyek megszerzéséhez az eladó részére történő segítség nyújtása[15] (ld. ehhez még a következő pontot).

[11] Maskow, in: Bianca-Bonell, 437—439.

[12] Ld. pl.: FOR/FOT B. 1.: (A vevő köteles:) Kellő időben megadni az eladónak a szükséges utasításokat a feladásra vonatkozóan. FOB B. 1.: (A vevő köteles:) ... kellő időben értesíteni az eladót a hajó nevéről, rakodóhelyéről és a hajóra való szállítás időpontjáról.

[13] Huber, 515., Schlechtriem, 75.

[14] Maskow, in: Bianca—Bonell, 439.

[15] Incoterms, Delivered At Frontier, B. 8.: (A vevő köteles) ... az eladó rendelkezésére bocsátani a ... szükséges importengedélyt, devizahatósági engedélyt, egyéb engedélyeket és okmányokat, ...; Incoterms Delivered Duty Paid, B. 7.: (A vevő köteles): ... segítséget nyújtani az eladónak az importáló országban kiállított minden olyan okmány beszerzéséhez, amelyet az eladó azért kér, hogy az árut a jelen Szabályoknak megfelelően a vevő rendelkezésére bocsáthassa.

Az eddig adott felsorolás távolról sem kimerítő. Előfordulhatnak más természetű, előre nem látható események, amelyek a jelen Cikk alapján megkövetelhetik a vevő közreműködését. Ha pl. az eladónak hűtővagonban kell szállítania, és a szolgáltatás időpontjában az eladó rajta kívüli okból (pl. sztrájk) nem tud hűtővagont kiállítani, akkor, természetesen az ésszerűség határain belül, elvárható a vevőtől, hogy az eladó értesítése alapján, az eladó költségére küldjön megfelelő fuvareszközt.

6. A b/ pont az áru *tényleges átvételére* (átvétel szűkebb értelemben) vonatkozik. Jelenti ez elsősorban az áru tényleges, fizikai birtokbavételét, ennek megfelelően az egyes Incoterms paritások, a rendelkezésre bocsátott áru átvételéről beszélnek[16], ami azonban nem jelenti az áru elfogadását, azaz a szolgáltatás szerződésszerűségének jóváhagyását, utóbbira, az átvételtől függetlenül a 38—44. Cikkek (megvizsgálás, kifogásolás, jogszavatosság) vonatkoznak. Ugyanakkor a fizikai birtokbavétel bizonyos esetekben nem jelent átvételt, mint pl. abban az esetben, ha a vevő a 86. Cikk (1) bekezdése alapján a megkapott árut vissza akarja utasítani.[17] Megvalósulhat az átvétel az áru feletti rendelkezési jogot biztosító okmányok (pl. hajóraklevél) átvételével is[18]. Értelemszerűen beletartozik az átvétel fogalmába, ha a vevőnek vámot vagy illetéket kell fizetnie[19], de adott esetben olyan engedélyek beszerzése is, amelyek nem a szolgáltatás véghezvitelének előfeltételei. Az import engedély megszerzése következésképpen egyaránt jelenthet a/, illetve b/ pont alá tartozó kötelezettséget[20].

7. A 4. Cikk b/ pontjából következik, hogy arra a kérdésre, *átszáll-e az áru tulajdonjoga* az átadással, illetve az átvétellel, az Egyezmény nem ad és nem is adhat választ, a megoldást a nemzetközi magánjog kollíziós szabálya által kijelölt nemzeti jog adja[21].

8. Az Egyezmény nem rendezte azt a kérdést, hogy *mennyi idő* áll az átvételhez a vevő rendelkezésére, ami többek között azért igen lényeges, mert az átvétellel kapcsolatos késedelemhez az Egyezményben komoly jogkövetkezmények fűződnek (88. Cikk: fedezeti eladás, 69. Cikk: kárveszély átszállása stb.). A kérdéssel a 33. Cikk kapcsán részletesen foglalkoztunk[22], végső soron az Egyezmény egyéb rendelkezéseiből és alapelveiből levezethető, hogy az átvétel, ellenkező megállapodás hiányában „ésszerű" határidőn belül valósítandó meg[23].

[16] Incoterms, Ex Works, B. 1., Ex Ship, B. 1., Ex Quai, B. 1., Delivered At Frontier, B. 1., Delivered Duty Paid, B. 1. stb.
[17] Ld. a 86. Cikk 3. pontját.
[18] Incoterms, C&F, B. 1., CIF, B. 1.
[19] Incoterms, FAS, B. 2., FOB Airport, B. 3. stb.
[20] Maskow, in: NDK, 124.
[21] Ld. a 4. Cikk 4. pontját.
[22] Ld. a 33. Cikk 5. pontját.
[23] Huber, 515—516., Schlechtriem, 75.

III. FEJEZET

A VEVŐ SZERZŐDÉSSZEGÉSÉNEK JOGKÖVETKEZMÉNYEI

61. Cikk

(1) Ha a vevő elmulasztja a szerződésben vagy az Egyezményben meghatározott valamely kötelezettségének teljesítését, az eladó jogosult:

a/ a 62—65. Cikkekben meghatározott jogait gyakorolni;

b/ a 74—77. Cikkekben meghatározott módon kártérítést érvényesíteni.

(2) Az eladó a jogsértés kiküszöbölésére irányuló egyéb jogainak gyakorlásával nem veszti el jogát a kártérítésre.

(3) Ha az eladó a szerződésszegésből eredő jogait érvényesíti, sem a rendes, sem pedig a választott bíróság nem adhat méltányossági haladékot a vevő számára[1].

---

1. A 61. Cikk az *eladó jogait* foglalja össze a vevő szerződésszegése esetén, és ekképpen a 45. Cikk párja. Az Egyezmény egymástól elválasztva szabályozza az eladó és a vevő szerződésszegésének eseteit, de ennek ellenére a jogkövetkezmények és az egész szabályozási mechanizmus megegyezik, amit az egyes Cikkek szövegezési azonossága is tükröz[2]. Nemcsak a 45. és a 61. Cikk felel meg egymásnak, hanem a 46. és a 62., a 47. és a 63., valamint a 49. és a 64. Cikkek is. Értelemszerűen nincs viszont párja a 48., valamint az 50—52. Cikkeknek, amelyek kizárólag az eladóra szabottak (a 48. Cikk az eladót feljogosítja arra, hogy elmulasztott kötelezettségeinek saját elhatározásából, a szolgáltatásra megszabott határidő elteltével pótlólagosan tegyen eleget; az 50. Cikk a vételárcsökkentésről, az 51. Cikk a részszolgáltatásról, míg az 52. Cikk

[1] A 61. Cikk szövege az eladó és a vevő helyzetének felcserélődéséből értelemszerűen adódó különbségtől eltekintve, tudatos szövegezés következtében, szó szerint megegyezik a 45. Cikkével, ezt a magyar fordításnak is tükröznie kellett volna. Az (1) bekezdés a 45. cikk szerint: „Ha az eladó nem teljesíti ... kötelezettségét", a jelen Cikk szerint: „Ha a vevő elmulasztja ... valamely kötelezettségének teljesítését" (az utóbbi a helyesebb). A (3) bekezdés a 45. Cikk szerint: „Ha a vevő a szerződésszegésből eredő jogait gyakorolja", a jelen Cikk szerint: „Ha az eladó a szerződésszegésből eredő jogait érvényesíti". Itt is kifogásolható a fejezet címe, helyesebb lenne: „A vevő szerződésszegése esetén az eladót megillető jogok", a (2) bekezdés pontos fordítása pedig: „Az eladó nem veszti el a kártérítés követeléséhez való jogát azáltal, ha egyéb jogait gyakorolja".

[2] A vevő szerződésszegésének egységes szabályozásával az Egyezmény szerkesztési szinten döntően eltért a ULIS-tól, amely tényállási és szankciós oldalon egyaránt különválasztotta a vételár megfizetésének elmulasztását (61—64. Cikk) az átvétel elmulasztásától (65—68. Cikk), valamint az egyéb vevői kötelezettségek megszegésétől (69—70. Cikk). Az Egyezmény jelen Cikkének ezért a ULIS-ban nincs megfelelője, tartalmilag azonban az eltérés nem lényeges; Knapp, in: Bianca—Bonell, 442—443.

az idő előtti és a meghatározottnál nagyobb mennyiségű áru szolgáltatásáról rendelkezik). Másik oldalon viszont a 65. Cikk az eddigiekhez képest egy új szerződésszegési tényállást és ennek megfelelő szankciót konstruál, ha a vevő elmulasztja az árunak a szerződés alapján az ő feladatát képező specifikációját, ennek joga átszáll az eladóra.

Az Egyezmény e részének V. Címe az eladó és a vevő kötelezettségeire vonatkozó közös rendelkezéseket tartalmazza, kettő közülük azonban olyan, amely elsősorban az eladót jogosítja. Az egyik a 78. Cikk alapján követelhető kamat (vételár vagy bármely más összeg megfizetésének elmulasztása miatt), a másik a 88. Cikk szerinti fedezeti eladás (az áru átvételével való indokolatlan késlekedés miatt)[3]. Annak ellenére, hogy a 61. Cikk ezekről nem tesz említést, alkalmazásuk véleményünk szerint nem vagy csak részben zárja ki a 61. Cikk szerinti jogorvoslati lehetőségeket[4].

2. A 61. Cikk szóhasználatából egyértelmű, hogy a vevő által elkövethető *valamennyi szerződésszegésre* vonatkozik, miként a 45. Cikk is az eladó minden szerződésszegését szankcionálni rendeli, függetlenül attól, hogy az Egyezményen vagy a felek kifejezett, illetve hallgatólagos megállapodásán alapszik[5]. Mindez azt is jelenti, hogy a vevői kötelezettségek körének megállapítása során figyelembe veendők azok is, amelyek kereskedelmi szokásokból következnek és amelyek az Egyezményből értelmezéssel állapíthatók meg a 9., illetve a 7. Cikk alapján[6].

3. A 61. Cikk a 45. Cikk megoldásával megegyező módon csoportosítja az eladó számára biztosított jogokat. Ennek megfelelően az (1) bekezdés a/ pontja a jelen fejezet további négy Cikkére, b/ pontja pedig a kártérítés mindkét félre egyaránt vonatkozó szabályaira utal. A (2) bekezdés biztosítja az egyéb jogorvoslati igények és a kártérítés kumulációját, végül a (3) bekezdés az eladó számára nyújt védelmet azáltal, hogy megakadályozza az eljáró fórum által a vevő részére méltányosságból történő haladék nyújtását.

4. *Áttekintés:* Az (1) bekezdés a/ pontjában említett eladói jogokat az Egyezmény az alábbi rendben szabályozza:

— teljesítési igény a vevővel szemben: 62. Cikk,
— póthatáridőtűzés a teljesítési igénnyel kapcsolatban,
— elállás: 64. Cikk,
— az áru jellemzői meghatározásának joga: 65. Cikk.

5. A 61. Cikk további magyarázatához ld. a 45. Cikknél mondottakat.

[3] Schlechtriem, 76.

[4] Ld. a 78. Cikk 4. pontját és a 88. Cikk 9. pontját. Értelemszerűen vonatkoznak az itt elmondottak az eladó szerződésszegésére is, ha pl. az eladó késlekedik az áru visszavételével (88. Cikk (1) bek.), azaz a 88. Cikk nem zárja ki a 45. Cikkben foglaltak alkalmazását.

[5] Hangsúlyozandó azonban, hogy mindez csak szerződésszegésre vonatkozik. Az áru megvizsgálásának elmulasztása a vevő részéről annak ellenére sem szerződésszegés, hogy az Egyezmény a vevő kötelezettségeként említi. Ld. a 38. Cikk 1. pontját.

[6] Maskow, in: NDK, 124—125.

62. Cikk

Az eladó követelheti a vevőtől a vételár megfizetését, az áru átvételét vagy egyéb kötelezettségei teljesítését, feltéve, hogy a jogsértés orvoslására nem vett igénybe olyan eszközöket, amelyek összeférhetetlenek követelésével.[1]

1. A 62. Cikk az *eladó teljesítési igényét* fogalmazza meg, ekként egyrészt a ULIS-tól tér el, amely ilyen általános szabályt nem ismert, másrészt több nemzeti jogrendszer felfogásától is különbözik, amelyek a vevőt a vételár fizetésétől eltekintve jogosultnak tekintik, akivel szemben az eladó (a kötelezett) nem követelhet teljesítést és nem hivatkozhat szerződésszegésre[2]. A változás hátterében jelentős hangsúlyeltolódás húzódik meg, a ULIS — a teljesítés kérdésében — erőteljes *angolszász* vonásokat mutatott, ezzel volt összefüggésben az „ipso facto avoidance", az automatikusan bekövetkező, jognyilatkozat nélküli elállás intézménye, amelyet a ULIS többek között a fizetés elmaradásának egyik jogkövetkezményeként szabályozott és amely összekapcsolódott az eladót terhelő, fedezeti eladás követelményével[3]. Az Egyezmény megoldása közel van a *magyar* jogéhoz, amikor erőteljesen hangsúlyozza a szerződés teljesítését, egyben jelentősen korlátozza az azonnali elállás lehetőségét (ld. a 49. Cikket), miközben a vevő kötelezettségszegését általában és minden megkülönböztetés nélkül szerződésszegésnek tekinti.

Az Egyezmény jelen Cikke alapján tehát az eladó mindaddig, amíg nem áll el a szerződéstől, mint jogosult követelheti a vevőtől nemcsak a fizetést, hanem az átvételt, és általában mindannak teljesítését, amire a vevő a szerződés és az Egyezmény szerint köteles. Nem lesz viszont kötelezhető, de nem is lesz jogosult arra, hogy áruját fedezeti eladással értékesítse, hiszen a szerződés őt is köti. A vevővel szembeni teljesítési igénye mellett pedig élhet mindazzal a jogorvoslattal, amelyet az Egyezmény számára a vevő szerződésszegése esetére biztosít. Elállni csak a 64. Cikk szabta feltételek szerint lehet, a fedezeti eladásra pedig általában a 75. Cikk, az átvétellel történő indokolatlan késedelem esetén a 88. Cikk irányadó.

[1] A fordítás pontatlan, mert a 62. Cikk szövegének a 46. Cikk (1) bek.-ével kell összhangban lennie. Míg a 46. Cikk (1) bek.-ének utolsó fordulata pontosan került lefordításra („...a jogsértés orvoslására nem vett igénybe olyan eszközt, amely..."), addig a 62. Cikkben a fordító az eredeti szövegtől eltérve többes számot használt („...nem vett igénybe olyan eszközöket, amelyek..."). Egy további eltérés található az „inconsistent" szó fordításánál, a 46. Cikkben „összeegyeztethetetlen", a 62. Cikkben „összeférhetetlen" szerepel. A két Cikk szó szerinti szövegegyezésének jelentőségéről: Honnold, 348—349.

[2] Vö. a ULIS 61. és 62. Cikkével, amely a vevővel szembeni teljesítési igényt a vételárra korlátozta. Ld. még ehhez a 60. Cikk 2. jegyzetét.

[3] ULIS 61. Cikk (2) bek., 62. Cikk. Az elállásról a jelen Egyezményben általában ld. a 26. Cikket, az „ipso facto avoidance"-ről a 26. Cikk 1. jegyzetét.

A vevő szempontjából nézve mindez azt jelenti, hogy mindaddig, amíg az eladó nem áll el, kötve marad a szerződéshez és teljesítésre lesz köteles, de egyben jogosult is, hacsak nem közli az eladóval, hogy nem fog teljesíteni.

2. A 28. Cikk kapcsán már szó volt a *természetbeni teljesítés* problémájáról, és az ezen a ponton kötött kompromisszumról. Mint kifejtettük, az eladó teljesítési igénye, éppen úgy, miként a 46. Cikk alapján a vevőé, a 28. Cikk szabályába ütközhet[4], mégis azzal az eltéréssel, hogy a *vételár* iránti igény általában az angolszász jogokban sem tartozik a „specific performance" kategóriájába, így meghatározott feltételek mellett *peresíthető*[5]. Mindebből következik, hogy amennyiben az eladó vételárfizetés iránti igénnyel lép fel, és a per *angol*, illetve *USA* bíróság előtt folyik, a fizetéshez szükséges törvényi feltételek megléte azt eredményezi, hogy a vevő *nem* hivatkozhat sikeresen a 28. Cikkre.

Kérdés viszont, hogy miként ítélendők meg azok az esetek, amikor a S/G, illetve a UCC alapján a fizetés nem követelhető, jóllehet az eladónak a szerződésre hivatkozással jár a vételár. A kérdés tulajdonképpen csak a UCC alapján merülhet fel, mert a S/G 49. Cikkének megfogalmazása olyan széles, hogy ez a lehetőség véleményünk szerint kizárt, különös tekintettel arra, hogy az angol jogban a konszenzuális rendszer következtében a tulajdon a szerződés megkötésével, legkésőbb az áru elkülönítésével, illetve fuvarozásra kész állapotba kerülésével száll át. Míg az angol jog álláspontja egyöntetűnek látszik abban, hogy, mint említettük, magát a vételárfizetést nem tekinti természetbeni teljesítésnek, addig az amerikai szerzők véleménye megoszlik, és egyesek, legalábbis speciális körülmények között ezt sem tartják lehetetlennek[6].

Az Egyezmény 28. Cikke szerint az eljáró bíróságok akkor is megítélhetik a természetbeni teljesítést, ha arra saját joguk alapján nem lennének kötelesek, így a UCC szabálya alá nem tartozó esetekben az amerikai bíróság *mérlegelésétől* függ, megítéli-e a vételárkövetelést vagy sem. Mindazokban az esetekben

[4] Ld. a 28. Cikk 3. pontját és 9. jegyzetét.

[5] S/G 49. Cikk, UCC 2—709. Cikk. Jóllehet a kiindulópont azonos, a két rendelkezés fontos részleteiben eltér egymástól. A S/G szerint a vételár akkor követelhető, ha a tulajdonjog átszállt és a fizetés esedékessé vált, vagy ha a vevő a tulajdonjog átszállásától függetlenül, fix határidős fizetést vállalt. A UCC akkor jogosít a vételár követelésére, ha (a) a vevő elfogadta az árut, vagy ha a szerződésszerű áru a kárveszélynek a vevőre történő átszállását követően, kereskedelmileg ésszerű határidő elteltével megsemmisült vagy megsérült, illetve (b) ha az árut a szerződés szerint már elkülönítették és az eladó képtelen ésszerű áron másnak eladni, vagy a körülmények ésszerűen arra utalnak, hogy egy ilyen kísérlet eredménytelen marad. Az angol jogfelfogás szerint a S/G 52. Cikkében kivételes esetként említett természetbeni teljesítési igény („specific performance") csak a vevőt illeti meg, az eladót egyáltalán nem, bár ismert néhány ezzel ellentétes ítélet is; Benjamin (1981), 681. Hasonlóképpen a UCC 2—716. Cikke is a „specific performance"-t csak a vevőnek biztosított (kivételes) igényként szabályozza.

[6] Az *angol* jogról: Benjamin (1981), 681., 748—751. Az *USA* jogban a vételár iránti igényt nem tekinti a „specific performance"-ba tartozónak Farnsworth (1979) 249—251, ellentétes nézeten van Honnold, 225—227., 357—358., feltéve, hogy a vevő nem kapta meg és nem fogadta el az árut, mivel ebben az esetben a vételár iránti per egyben az átvétel kikényszerítését is szolgálja. Honnolddal ért egyet, de az Egyezmény megoldását bírálja, Ziegel, in: Parker, 9—30 — 9—32. *Összehasonlító* jelleggel az Egyezményre is figyelemmel: Posch, in: Doralt, 160.

viszont, ahol a vételárfizetés kívül esik a „specific performance" körén, a fórum joga nem lép be, az eladó igénye kizárólag az Egyezmény alapján döntendő el.

3. Maga az *átvételi kötelezettség* viszont nemcsak angol, illetve amerikai bíróság előtti eljárásban lehet a 28. Cikkre tekintettel érvényesíthetetlen, hanem más, olyan kontinentális jogrendszerű országok bíróságai előtt folyó perekben is, amelyek az átvételt nem tekintik az eladó által kikényszeríthető vevői kötelezettségnek[7].

4. A teljesítési igénnyel összeegyeztethetetlen eladói igény kérdésével kapcsolatban ld. a 46. Cikk 2. pontjában írtakat.

---

63. Cikk

(1) Az eladó a vevő kötelezettségeinek teljesítésére ésszerű póthatáridőt állapíthat meg.

(2) Az eladó a póthatáridő alatt a szerződésszegés orvoslására egyébként rendelkezésére álló eszközöket nem veheti igénybe, hacsak a vevőtől olyan értesítést nem kapott, hogy az a póthatáridőn belül sem teljesít. Ezáltal azonban az eladó nem veszti el azt a jogát, hogy a késedelmes teljesítés miatt kártérítést követeljen.

---

1. A 63. Cikk a vevő késedelmes teljesítése esetére az eladó által szabott *póthatáridő* kérdését rendezi. A jelen Cikk az eladó részére szabott póthatáridővel foglalkozó 47. Cikk párja, amellyel szó szerint megegyezik, azzal az értelemszerű eltéréssel, hogy a vevő és az eladó felcserélődik.

2. Ismétlések helyett utalunk a 47. Cikk magyarázatára.

---

64. Cikk

(1) Az eladó elállhat a szerződéstől:

a/ ha a vevő szerződésen vagy az Egyezményen alapuló kötelezettségeinek megszegése alapvető szerződésszegésnek minősül;

b/ ha a vevő a 63. Cikk (1) bekezdése szerint az eladó által meghatározott póthatáridőn belül nem teljesíti a vételár megfizetésére vagy az áru átvételére irányuló kötelezettségét, illetve ha kijelenti, hogy az így megállapított határidőn belül sem teljesít.

[7] Ld. a 60. Cikk 2. jegyzetét. Ebben a kérdésben nem annyira a törvények, mint inkább az egyes országok bírói gyakorlata adhat eligazítást. Az *angol* és az *USA* jogon kívül az átvétel kikényszeríthetetlensége a főszabály az *osztrák* jogban, Posch, in: Doralt, 160., továbbá a *svájci* jogban, Bucher, II. 67—68.

(2) Ha azonban a vevő megfizette a vételárat, az eladó a szerződéstől való elállás jogát csak akkor gyakorolhatja, ha az elállás

a/ a vevő késedelmes teljesítése esetén: az eladónak a teljesítés megtörténtéről való tudomásszerzése előtt történik; illetve

b/ a vevő késedelmes teljesítésén kívül bármely más szerződésszegés esetén: ésszerű határidőn belül, azt követően történik, hogy

(i) az eladó tudomást szerzett vagy tudomást kellett szereznie a szerződésszegésről; illetve

(ii) lejárt az a póthatáridő, amelyet az eladó a 63. Cikk (1) bekezdése szerint állapított meg, vagy azt követően történik, hogy a vevő kijelentette, hogy a póthatáridőn belül sem teljesít[1].

---

1. A 64. Cikk az *eladó részére biztosított elállási jogot* szabályozza, lényegében a 49. Cikkel összhangban. Eltérően az előző, 63. Cikktől, amely szó szerinti egyezést mutat a 47. Cikkel, jelen esetben az egyezés részben fogalmazási-szerkesztési, részben tartalmi okokból nem teljes körű. A legfontosabb *eltérés,* hogy szükségszerűen elmaradt a 49. Cikk (2) bekezdése b/ (iii) pontjának szabálya, mivel a 48. Cikknek sincs párja ebben a fejezetben. Egy további különbségre alább az 5. pontban térünk vissza. Alapvetően azonban a 64. Cikk ugyanazt a gondolati felépítést tükrözi, mint amit a 49. Cikknél láttunk, így az (1) bekezdés tartalmazza a főszabályt (elállás alapvető szerződésszegés vagy a póthatáridő be nem tartása esetén), míg a (2) bekezdés kizárja a fizetés után történő elállást, az a/ és b/ pontokban felsorolt esetek kivételével.

2. Az eladó *azonnali elállása* csak abban az esetben lehetséges, ha a vevő szerződésszegése *alapvetőnek* minősül (25. Cikk). Minden más esetben elállásra csak a 63. Cikk alapján szabott *póthatáridő eredménytelen eltelte* után van mód. A feltételek nem azonosak. Az alapvető szerződésszegést az eladónak kell bizonyítania, viszont ha ez sikerül, akkor érdektelen, hogy milyen vevői szerződésszegés történt, az elállás mindenkor lehetséges. Ezzel szemben a póthatáridő eredménytelen eltelte, amely önmagában nem igényel bonyolult bizonyítást, csak akkor jogosít elállásra, ha a vevő a fizetést vagy az átvételt mulasztja el[2], jóllehet a 63. Cikk alapján az eladó minden vevői kötelezettség teljesítésére megállapíthat póthatáridőt[3]. Valójában itt is az Egyezmény szerződést óvó, fenntartani kívánó tendenciái fejeződnek ki, mivel nyilvánvaló,

[1] A 64. Cikk fordítása nem pontos:
— (1) bek. a/: ld. erről a 49. Cikk 1. jegyzetét
— (2) bek.: a bekezdés ugyanazon szavakkal kezdődik, mint a 49. Cikk (2) bekezdése, ezért azonosan kellett volna fordítani, majd ismétlődik a 49. Cikk (2) bekezdésénél említett helytelen fordítás, nem pontos „az eladó a szerződéstől való elállás jogát csak akkor gyakorolhatja, ha...", helyette helyesen: „az eladó elveszti a szerződéstől való elállás közlésének jogát, kivéve ha...".

[2] Eörsi, 116. Vö. a 49. Cikk (1) bek.-ének a/ és b/ pontjával, amely ugyanezt a gondolatot követi, póthatáridő eredménytelen eltelte után csak nemteljesítés miatt tud a vevő elállni.

[3] Knapp, in: Bianca—Bonell, 462.

hogy a vevő által elkövetett szerződésszegés elsősorban akkor lesz alapvető, ha a fizetés vagy az átvétel elmaradásában jelentkezik, bár ehhez további feltételek is szükségesek. Az alapvető szerződésszegés megállapításához önmagában még nem elegendő, ha a vevő pár napot késik a fizetéssel, az eladónak azt kell bizonyítania, hogy ez a késedelem kimeríti az alapvető szerződésszegés 25. Cikkben meghatározott feltételeit. Erre leginkább a fix határidős vevői kötelezettségek megsértése ad lehetőséget[4]. A fix határidő önmagában nem előfeltétel ugyan, de már csak fogalmi okokból is gyakorlatilag minden esetben alapvető szerződésszegést jelent, és így az eladó helyzetét a bizonyítás során jelentősen megkönnyítő szerződéses megállapodás[5]. Másrészt viszont az is lehetséges, hogy olyan szerződésszegés, amely eredetileg nem bizonyult alapvetőnek, és ezért az eladó rákényszerült a póthatáridő tűzésére, utóbb, éppen a késedelem vagy a nemteljesítés következményeként válik alapvetővé, megnyitva ezzel az eladó számára az elállás lehetőségét.

3. Az elállás tárgyalása során nem hagyhatók figyelmen kívül a 71. és a 72. Cikkek rendelkezései, amelyek a *várható szerződésszegés* miatt adnak a másik félnek jogot a teljesítés felfüggesztésére (71. Cikk), illetve a szerződéstől való elállásra (72. Cikk). E rendelkezések magyarázatára a maguk helyén visszatérünk, itt csak utalunk arra, hogy a vevő szerződésszegése könnyen teremthet olyan helyzetet, amely beleillik a 71. Cikk (1) bekezdésének b/ pontjába. Többek között elképzelhető ez azokban az esetekben, amikor a vevő megfizeti a vételárat vagy szolgáltat megfelelő biztosítékot, de az átvétellel valamilyen okból késlekedik. Az átvétel megtagadása ilyenkor még nem feltétlenül bizonyul alapvető szerződésszegésnek[6]. Egy másik tipikusnak tűnő példa, ha a vevő késlekedik azokkal a fizetéshez szükséges intézkedésekkel, amelyek megtételére az 54. Cikk értelmében köteles lenne[7]. Feltéve, hogy az eladó nem tud vagy nem akar alapvető szerződésszegésre hivatkozni, két lehetőség között választhat, a 71. Cikkre történő hivatkozással felfüggesztheti saját teljesítését, vagy a vevőtől teljesítést követelve a 63. Cikk alapján póthatáridőt szab.

4. Mindazokban az esetekben, amikor az eladó nem állhat el a szerződéstől, a vevőtől kötelezettsége teljesítését[8] és az általános szabályok alapján kártérí-

[4] Fix határidős lehet többek között a vevő közreműködési kötelezettsége (pl. tervek, anyagok rendelkezésre bocsátása). Ugyanígy, ha a szerződés alapján a vevőnek fix határidőre kell fizetési biztosítékot szolgáltatnia, Maskow, in: NDK, 130., Huber, 516. Bár nem annyira gyakori, mint az áru szolgáltatásánál, de maga a fizetés is lehet fix határidős, különösen ha az árfolyamok gyorsan változnak.

[5] Fix határidő nélkül is lehet alapvető szerződésszegés, pl. az átvételi kötelezettség megsértése, ha az eladónak nyomós érdeke fűződik raktára időben történő kiürítéséhez, Schlechtriem, 76.

[6] Sevón, in: Dubrovnik, 233., hasonlóképpen, bár általánosabban fogalmaz Posch, in: Doralt, 163., amikor arra hivatkozik, hogy az átvételi késedelem ritkán minősül alapvető szerződésszegésnek.

[7] Knapp, in: Bianca—Bonell, 469.

[8] A vevői kötelezettségek lehetséges köre igen széles, beletartozhat többek között reexport tilalom, továbbeladás esetére ármegállapodások betartása. Arra a kérdésre, hogy az ilyen jellegű szerződéses kikötés érvényes lesz-e, az Egyezmény nem válaszol, vö. a 4. Cikk a/ pontjával., Dölle, 401., Huber, 516.

tést követelhet. A kártérítés elállásnál is megilleti az eladót[9], értelemszerűen csak a teljesítési igény és az elállás zárják ki egymást.

5. Az elállási jogot tovább *szűkíti* a (2) bekezdés, amely szempontjából döntő mozzanat a vételár megfizetése, feltéve természetesen, hogy ezt megelőzően az (1) bekezdés alapján adott az elállási lehetőség. A fizetést követően ugyanis főszabályként az eladó nem állhat el a szerződéstől, ami másik oldalon viszont azt is jelenti, hogy a fizetés megtörténtéig az eladó az (1) bekezdés alapján élhet elállási jogával[10]. Hozzátehető ehhez, hogy az elállási jognak az ismertetett korlátok közé szorítása nem öncélú, meglehetősen elterjedt nézet szerint az Egyezmény a jogosult esetleges spekulációs kísérleteinek kívánt gátat vetni; ez persze vonatkozik a 49. Cikkre, azaz a vevőre is[11].

A 49. Cikk elemzése során arra a következtetésre jutottunk, hogy a 49. Cikk (2) bekezdésében foglalt elállási lehetőség (elállás az áru szolgáltatása után) csak alapvető szerződésszegés esetén lehetséges, mivel az (1) bekezdés szerint elállásra alapvető szerződésszegésen kívül kizárólag akkor van mód, ha az eladó egyáltalán nem szolgáltatja az árut[12]. A jelen Cikkben, bár ez az első pillanatban nem látszik, a jogosult (eladó) helyzete ehhez képest *eltérően* alakul. Az (1) bekezdés ugyanis alapvető szerződésszegés mellett a fizetési és az átvételi kötelezettség nemteljesítése miatt is ad lehetőséget elállásra. Mármost a (2) bekezdés a fizetés megtörténtét tekinti döntőnek, tehát a (2) bekezdésben szabályozott variációk alapvető szerződésszegés mellett vonatkozhatnak az átvételi kötelezettség olyan megszegésére is, amely a konkrét körülmények miatt nem tekinthető alapvetőnek.

Az előbbi gondolatot tovább folytatva, a következő problémához jutunk. Eltérően a 49. Cikk (2) bekezdése a/ pontjának szövegétől, amely megfogalmazásában teljesen egyértelmű, a jelen Cikk (2) bekezdésének a/ pontjában szereplő *„teljesítés"* kifejezés tartalma meglehetősen *bizonytalan*. Két kérdés is feltehető, az egyik, hogy a „teljesítés" ebben az összefüggésben csak a fizetésre vonatkozik-e, figyelemmel a (2) bekezdés a/ pontot megelőző részére, vagy ennél szélesebb körben átfogja a vevő valamennyi, a teljesítéshez tartozó olyan kötelezettségét, amellyel a vevő késedelemben van. Úgy véljük, hogy az utóbbi a helyes, itt ugyanis két különböző dologról van szó. Egyrészt ez a rendelkezés azt hivatott kifejezni, hogy az eladó bármely kötelezettség késedelmes teljesítése esetén elállhat a szerződéstől, feltéve, hogy az (1) bekezdés szerinti feltételek adottak (tehát a késedelem alapvető szerződésszegést jelent, kivéve az átvételi késedelmet). Ennek a lehetőségnek vet véget a fizetés, ami a vételár teljes kiegyenlítését jelenti[13], azaz az eladó a fizetés megtörténte után akkor sem állhat el, ha a vevő valamely más kötelezettségének teljesítésével változatlanul késedelemben van[14].

[9] Ld. a 75. Cikk (5) bek.-ét.
[10] Maskow, in: NDK, 130.
[11] Posch, in: Doralt, 163., Sevón, in: Dubrovnik, 234.
[12] Ld. a 49. Cikk 1. és 3. pontját.
[13] Off. Rec. 50., Maskow, in: NDK, 130.
[14] Maskow, in: NDK, 131.

A második kérdés lényegében az első körén belül merült fel. A bécsi konferencián vitatott volt, hogy a késedelmes fizetés tekinthető-e késedelmes teljesítésnek abban az értelemben, hogy megtörténte elszegheti-e az eladónak az alapvető szerződésszegésre alapított elállási jogát. A magunk részéről azokkal értünk egyet, akik igenlően válaszolnak[15], amikor az eladó a fizetés megtörténtéről tudomást szerez, már nem hivatkozhat alapvető szerződésszegésre, hiszen azáltal, hogy nem élt korábban elállási jogával, mintegy lehetővé tette a vevőnek a szerződésszegés orvoslását. Ehhez kapcsolódik *Honnold* szellemes megjegyzése, az eladó végső soron meglehetősen hazárd módon kénytelen navigálni Szkülla és Kharübdisz között, lehetséges, hogy elállási nyilatkozata túl korai, amikor a vevő szerződésszegése még nem alapvető, de lehetséges, hogy elkésett, mert időközben a vevő mégis fizet[16].

Felhívjuk végül a figyelmet arra, hogy míg a 49. Cikk (2) bekezdésének a/ pontja úgy rendelkezik, hogy a vevőnek az elállás közlésére a szolgáltatásról való *tudomásszerzést követő ésszerű idő* áll rendelkezésére[17], addig a jelen Cikk (2) bekezdésének a/ pontja eltérően fogalmaz. Itt ugyanis az elállás csak a vevő teljesítéséről történő *tudomásszerzést megelőzően* lehetséges. A különbség oka a szolgáltatás és a lehetséges szerződésszegés eltérő voltában rejlik. Az eladónak az árut kell szolgáltatnia, a szerződésszegés, ami miatt a vevő elállhat, nyilvánvalóan az áruval kapcsolatos. Itt viszont főként a fizetés késedelméről van szó, de ha az elállásra más kötelezettség késedelmes teljesítése ad is alapot, akkor sem maga a fizetés „hibás", hiszen megtörténtéről csak akkor lehet szó, ha a vevő a vételárat teljes mértékben kiegyenlítette.[18]

6. A (2) bekezdés b/ pontja a késedelmes teljesítésen kívüli *egyéb szerződésszegésekre* vonatkozik, feltéve azonban, hogy azok alapvető szerződésszegésnek minősülnek[19]. Az eladó elállási joga, akárcsak a késedelem miatt (a/ pont) főszabályként a fizetés megtörténte után már kizárt, kivéve mégis az (i) és a/ (ii) pontok szerinti két esetet. Ennek megfelelően mégis elállhat az eladó ésszerű határidőn belül attól számítva, hogy a szerződésszegésről tudomást szerzett vagy tudomást kellett szereznie; illetve ugyancsak ésszerű határidőn belül a póthatáridő eredménytelen elteltét vagy a vevő teljesítést megtagadó nyilatkozatát követően.

Az első esettel kapcsolatban utalunk arra, hogy szemben a (2) bekezdés a/ pontjával, amely megköveteli, hogy az eladónak pozitív tudomása legyen a teljesítés megtörténtéről, az (i) pont már a „tudomást kellett szereznie" fordulatot is használja. A második eset, a póthatáridő eredménytelen eltelte, ahol

[15] Knapp, in: Bianca—Bonell, 472., Maskow, in: NDK, 131., Schlechtriem, 77. Ellentétes véleményen van Posch, in: Doralt, 162., Schlechtriemre történő, szerintünk téves hivatkozással.

[16] Honnold, 364. Ez a megállapítás vonatkozhat a vevőre is, ld. a 49. Cikk (2) bek.-ét, ahol az áru szolgáltatásának megtörténte a vízválasztó. Leser, 235. mutat rá arra, hogy itt voltaképpen az általános elállási határidő hiányáról van szó. Vö. még a 49. Cikk 2. pontjával.

[17] Az „ésszerű idő" értelmezéséről ld. a 49. Cikk 4. pontját.

[18] Loewe, 82—83., és NSZK, 56., szerint az eltérés célja a piaci árral történő spekulációk meggátlása.

[19] Maskow, in: NDK, 131.

az (ii) pontnak az (1) bekezdés b/ pontjához való viszonya tisztázandó. Az ütközés csak látszólagos, mert az (ii) pont alá tartozó esetek nem esnek egybe az (1) bekezdés b/ pontja szerinti tényállással. Míg az utóbbi azokra az esetekre vonatkozik, amelyekben a fizetés vagy az átvétel elmaradása nem minősül alapvető szerződésszegésnek, addig az (ii) pont szerint arról van szó, amikor a vevőt terhelő egyéb kötelezettségek megsértése alapvető szerződésszegés, vagy az idő múlásával azzá válik, és a kitűzött póthatáridő eredménytelenül telik el. Mindaddig, amíg a póthatáridő tart, illetve amíg a vevő a teljesítést nem tagadja meg, a 63. Cikk (2) bekezdése értelmében elállásra nincs mód. Éppen azért azonban, hogy az eladó ne veszíthesse el elállási jogát arra tekintettel, hogy a 63. Cikk (2) bekezdése miatt nem tud elállni, miközben viszont a 64. Cikk (2) bekezdésének (i) pontja szerint kifut a határidőből, szükséges volt az (ii) pont beiktatása[20].

7. Az elállást tartalmazó nyilatkozat *közlésével* kapcsolatban utalunk a 26. Cikknél írtakra.

---

65. Cikk

(1) Ha a szerződés szerint az áru formáját, méretét vagy más jellemzőjét a vevőnek kell meghatároznia, és ő ennek meghatározását akár a kölcsönösen megállapított időpontban, akár az eladó vonatkozó felhívásának kézhezvételét követő ésszerű időn belül elmulasztja, az eladó ezt az őt megillető bármely más jog sérelme nélkül maga is megteheti, összhangban a vevő mindazon követelményeivel, amelyekről tudomást szerezhetett.

(2) Ha a fenti jellemzők meghatározását az eladó maga végzi el, annak részleteiről tájékoztatnia kell a vevőt és ésszerű határidőt kell biztosítania számára eltérő jellemzők meghatározására. Ha ezt a vevő a közlést követően a megjelölt határidőn belül elmulasztja, az eladó által meghatározott jellemzők az irányadók.

---

1. A 65. Cikk azt az esetet szabályozza, amikor a szerződés megkötését követően kell az *áru jellemzőit meghatározni* (specifikálni). A Cikk két szabályt tartalmaz. Az (1) bekezdés lényege, hogy amennyiben a vevő nem tesz eleget meghatározási kötelezettségének, akkor ezzel az *eladót jogosítja fel* a jellemzők meghatározására, anélkül, hogy az eladó elvesztené egyéb igényeit. A (2) bekezdés — *Eörsi* találó szavaival élve — az Egyezmény toleranciáját mutatja, a shylocki kemény kereskedelemmel szemben[1]. Ha ugyanis az (1) bekezdés

[20] Maskow, in: NDK, 132.

[1] Eörsi, 118.

szerinti helyzet állt elő, és a specifikációt az eladó végzi, akkor *tájékoztatnia kell a vevőt,* mintegy lehetőséget adva számára eltérő (de mindenképpen a szerződés keretei között maradó) jellemzők meghatározására.

2. A vevő specifikációs kötelezettségének elmulasztásával előállt helyzet nagyon is gyakorlati problémákat vet fel. A nemzetközi kereskedelemben ugyanis ilyen tartalmú megállapodások gyakorta fordulnak elő, annál érdekesebb, hogy az egyes jogokból többnyire hiányzik az erre vonatkozó kifejezett szabály. Azt sehol, egyetlen jog sem tiltja, hogy a felek szerződésükben egy későbbi, egyoldalúan megvalósítandó specifikációban állapodjanak meg, ennek lehetősége amúgy is következik a szerződéses szabadság elvéből. Ami viszont többnyire hiányzik, az a specifikációs kötelezettség megszegése következményeinek szabályozása. A nemzetközi kereskedelem igényeinek leginkább megfelelő, *modern megoldás,* amit a ULIS 67. Cikke is alkalmazott, és amelyet szerencsés módon az Egyezmény is átvett, a *német* jogból származik[2]. Más jogokban tételes rendelkezés hiányában többféle megoldás alakult ki. Az egyik, merevnek és nehézkesnek tűnő variáns, amit történetesen a *magyar* Ptk. a szállítási szerződések körében követ[3], azon alapszik, hogy a jogosultnak teljesítési igénye van, ennek érvényesítése érdekében a bíróságtól póthatáridő tűzését kérheti. A másik, ami a *svájci* jog és főszabályként a *magyar* Ptk. megoldása, a jogosulti késedelemre történő hivatkozás[4]. Végül az *angolszász* jogokban, amelyek a természetbeni teljesítési igény el nem ismertsége következtében az eladónak gyakorlatilag kizárólag kártérítési követelést engednek, a probléma az itt vázolt összefüggésében alapvetően nem merül fel[5].

3. Az eladó nemcsak a jelen Cikk szerint járhat el, hanem a *vevő szerződésszegésére vonatkozó általános szabályok szerint is,* azaz ahelyett, hogy maga végezné el a specifikációt, a vevő magatartását (hallgatását) alapvető szerződésszegésként foghatja fel (ennek a 25. Cikk szerinti feltételeit természetesen

[2] Rabel, II. 95., ld. a HGB 375. §-át. Schlechtriem, 77. utal a Cikkel kapcsolatos vitákra, amelyek során az ellenzők arra hivatkoztak, hogy az elállás és a kártérítés elegendő védelmet jelent, míg egy *iraki* javaslat a HGB mintájára a specifikációs késedelem esetén akkor is biztosítani kívánta az elállás lehetőségét, ha alapvető szerződésszegés nem állapítható meg. Végső soron az az érvelés győzött, amely szerint az eladó kezét megkötő korlátok (ld. a (2) bekezdést), elegendőek ahhoz, hogy a két fél érdekei és lehetőségei egyensúlyban legyenek.

[3] Ptk. 380. § (2) bek. A *skandináv* jogban ugyanez a felfogás, ld. Almén—Neubecker, I. 479. éles kritikáját.

[4] A *svájci* jogban a specifikáció elmulasztására nincs külön szabály, de az általános felfogás szerint a vevő e kötelezettségének elmulasztása belefér a jogosulti késedelem általános fogalmába (OR 91. §), ennek nyomán az eladó maga végezheti a specifikációt és az OR 92—93. §§ szerint letéttel vagy fedezeti eladással teljesíthet, Keller—Lörtscher, 121. Megítélésünk szerint ugyanilyen megítélés alá esik ez a kör a *magyar* jogban (Ptk. 302. § b/ pont), azzal azonban, hogy a *svájci* és a *magyar* jogfelfogás között jelentős az eltérés a jogosulti késedelem természetét illetően, mivel a Ptk. szerződésszegésnek minősíti, az OR viszont nem, ld. ehhez a 60. Cikk 2. jegyzetét.

[5] Bizonyos mértékig kivétel az *USA* jog, ahol a UCC. 2—704. Cikk (2) bek. szerint a be nem fejezett áruval kapcsolatban a szerződésszegést elszenvedő eladó az „ésszerű kereskedelmi megfontolás" szempontja alapján dönt, hogy figyelemmel a veszteségek csökkentésének követelményére, maga végzi-e el a specifikációt és befejezi a gyártást, vagy leállítja a gyártást és eladja vagy más módon hasznosítja a terméket.

az eladónak bizonyítania kell) és elállhat a szerződéstől, vagy — amennyiben az eladó nem tud vagy nem akar alapvető szerződésszegésre hivatkozni — póthatáridőt szabhat, a 63. Cikk (1) bekezdése alapján. Hivatkozhat továbbá a 71. Cikk (1) bekezdésének b/ pontjára, és felfüggesztheti kötelezettségei teljesítését. Ami az elállást illeti, nincs jelentősége, hogy a 65. Cikkben nem kerül külön említésre. Az (1) bekezdésben szereplő fordulat („az eladó az őt megillető bármely más jog sérelme nélkül...") világossá teszi, hogy az eladót a vevő szerződésszegése esetén megillető egyéb jogorvoslati lehetőség (elsősorban kártérítés) továbbra is adott, véleményünk szerint azzal az értelemszerű szűkítéssel, hogy amennyiben az eladó az (1) bekezdés alapján jár el, és az áru előállítását saját specifikációja szerint végzi, akkor a vevő e kötelezettségszegésére történő hivatkozással utóbb nem állhat el. Önmagában azonban az a tény, hogy a vevő hallgatása miatt az eladó a 65. Cikk (1) bekezdése szerinti eszközhöz nyúl, számára semmiféle hátrányt nem jelenthet.

Vitatott viszont, hogy a 65. Cikkben meghatározott vevői kötelezettség az *átvétel tágabban vett fogalmába tartozik-e* vagy sem. Az igenlő álláspont[6] a 60. Cikk a/ pontjára hivatkozik, amely szerint a vevőnek mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy az eladó teljesíteni tudjon, míg az ellenzők szerint[7] a 65. Cikkben foglaltak a vevő közreműködési kötelezettségével és nem az átvétellel kapcsolatosak. A kérdés fontos, mert eldöntésétől függ, mikor állhat el az eladó. Emlékeztetünk a 64. Cikk (1) bekezdésének b/ pontjára, mely szerint a póthatáridő eredménytelen eltelte után elállásra csak a vételár megfizetése és az átvétel megtagadása esetén van lehetőség. A probléma eldöntése nehéz,mert mindkét álláspont védhető, a magunk részéről azonban a másodikat tartjuk elfogadhatónak, azon az alapon, hogy ellenkező esetben az átvétel fogalma olyan tággá válna, ami a fizetésen kívül minden más vevői kötelezettséget magában foglalna, ezzel pedig a 64. Cikk (1) bekezdésének a/ és b/ pontjában meglévő különbség igen jelentős mértékben eltűnne[8].

4. Ha dogmatikai szemszögből vizsgáljuk a kérdést, igazat kell adnunk *Schlechtriem*nek, aki szerint itt nem az eladónak biztosított további jogorvoslati lehetőség került megnyitásra, hanem annak tisztázása, hogy egy szerződéses ajánlat, figyelemmel a 14. Cikk (1) bekezdésének követelményrendszerére, akkor is kellően meghatározott tartalmú, ha az árura vonatkozó szóban forgó adatokat nem tartalmazza[9]. Másrészt viszont a 14. Cikk (1) bekezdésének utolsó fordulata — helyes fordításban[10] — úgy rendelkezik, hogy a kellő meghatározottsághoz az árut pontosan meg kell jelölni, míg a vételár és a

[6] Huber, 518., Off. Rec. 51.

[7] Maskow, in: NDK, 133., Knapp, in: Bianca—Bonell, 478. Hangsúlyozottan nem foglal állást Schlechtriem, 78.

[8] Annál is inkább így van ez, mert az átvételi kötelezettség nem nyílhat meg, mielőtt az áru szolgáltatásra kész. Ha az eladó nem kap specifikációt, tehát nem tudja, hogy milyen árut kell gyártania, akkor sem áll be az átvételi kötelezettség, ha a vevő felróható késedelemben van a specifikáció megadása tekintetében. Az átvétel fogalmához ebből a szempontból ld. a 60. Cikk 3. pontját.

[9] Schlechtriem, 78., uí. Off. Rec. 51.

[10] Ld. a 14. Cikk 1. jegyzetét.

mennyiség vonatkozásában elegendő a meghatározás módjára történő utalás. Nem lehet tehát vitás, hogy a specifikáció utólagos lehetősége csak az áru pontos megjelölésén belül értendő, nem lesz kellően meghatározott, és így nem minősül ajánlatnak az a szerződéskötésre irányuló javaslat, amely nem tartalmazza az áru pontos megjelölését, elfogadásával tehát nem hozható létre a szerződés.

Ha azonban a felek a szerződés tárgyában megállapodásra jutottak, a 65. Cikk alapján joguk és lehetőségük van arra, hogy az áru jellemzőit a szerződés megkötése után állapítsák meg. Kérdés, hogy magában a szerződésben *meg kell-e jelölni azokat a kérdéseket*, amelyekben a vevő utóbb egyoldalú döntési jogot kap. *Knapp* szerint igen, mégpedig kifejezett szerződéses rendelkezéssel, mert az a kikötés, mely szerint a szerződésben meghatározott áru jellemzőit általában a vevő állapíthatja meg, nem elegendő, és nincs jogi hatása[11]. Eltekintve attól, hogy a szerződés megkötése során mindkét félnek érdeke a kérdések pontos rendezése, ideértve természetesen azokat is, amelyekben utóbb kell még valamelyiküknek nyilatkoznia, úgy véljük, hogy ez az álláspont több szempontból sem helytálló. Bár *Knapp* nem indokolja nézetét, a kérdés fontosságára tekintettel érdemes végigvenni a szóba jöhető általános rendelkezéseket. Vizsgálandó lehet az Egyezmény értelmezéséről szóló 7. Cikk (1) bekezdése, valamint az Egyezmény joghézagainak kitöltéséről szóló 7. Cikk (2) bekezdése. Az (1) bekezdés ebben a vonatkozásban nem segíthet, mert itt nem az a kérdés, hogy milyen elvek alapján végzendő az értelmezés, hanem az, hogy értelmezendő kérdésről van-e egyáltalán szó. Ami pedig a 7. Cikk (2) bekezdését illeti, mint arra korábban rámutattunk[12], joghézag esetén az ott említett elvek alkalmazása előtt kiterjesztő értelmezéssel vagy analógiával kell próbálkozni. Ezek alapján éppen ellenkező eredményre juthatunk, hiszen elismert a felek hallgatólagos megállapodása, illetve ráutaló magatartása is, kivéve azokat az eseteket, amikor az Egyezmény kifejezett rendelkezést vagy nyilatkozatot kíván meg, mint pl. a 26. Cikk az elállásnál[13]. Mindettől függetlenül azonban úgy gondoljuk, hogy itt sem joghézagról, sem pedig értelmezési problémáról nincsen szó, mivel az Egyezmény egyetlen szóval sem ír elő ilyen jellegű kötelezettséget, mégpedig az értelmezési elvek között felsorolt nemzetközi jelleg, valamint a jóhiszeműség érvényesítésének a nemzetközi kereskedelemben történő érvényesítése aligha enged meg kiterjesztő, a felek szerződéses szabadságát korlátozó értelmezést.

A fenti érvelést tovább folytatva még az is lehetséges, hogy a felek a szerződésben a később történő specifikációval kapcsolatban a vevőnek nem adnak kifejezett nyilatkozattal felhatalmazást, hanem a 9. Cikk (1) vagy (2) bekezdése szerint járnak el, és egymás között kialakult gyakorlatra hivatkoznak vagy hallgatólagos megállapodásként értékelik az őket kötő és az adott ágban használatos, ez irányú szokást.

5. A specifikációra *nyitva álló határidővel* kapcsolatban, a felesleges viták

[11] Knapp, in: Bianca—Bonell, 477.
[12] Ld. a 7. Cikk 8—10. pontját.
[13] Ld. a 26. Cikk 3. pontját.

elkerülése érdekében éppen úgy célszerű megállapodni, mint magában a specifikálandó kérdések listájában. Amennyiben a szerződés tartalmazza az időpontot, a vevőnek ezt megelőzően kell megtennie, különben az eladó léphet. Különböztetni kell azonban aközött, hogy a *vevő köteles vagy jogosult* az áru jellemzőinek meghatározására. Amit a jelen Cikk szabályoz, az az előbbi eset, ezért szerződésszegés, ha a vevő ennek nem tesz eleget. Amikor viszont a szerződés úgy fogalmaz, hogy a vevő a specifikációra meghatározott időpontig jogosult, akkor ez csak annyit jelent, hogy lehetősége van rá, amivel ha nem él, akkor az eladó a szerződésben meghatározottak szerint köteles az árut szolgáltatni, szerződésszegésre azonban nem hivatkozhat és a jelen Cikk alkalmazására sem kerülhet sor[14].

Amennyiben a felek a szerződésben nem határoztak meg a vevő részére határidőt, az eladó jogosult a vevő *felszólítására*, aki a felszólítás kézhezvételétől számított ésszerű határidőn belül köteles a meghatározásra. Az *ésszerű határidő* fogalmáról korábban már volt szó[15], itt csak utalunk arra, hogy a nemzetközi kereskedelemben általában rövid és szigorúan betartandó határidőről van szó, amit a jelen esetben az is indokol, hogy a vevő a szerződés megkötése után már ne kapjon lehetőséget spekulációs célzatú kivárásra[16]. Mindkét esetben a vevő az, aki nyilatkozatával konkretizálja a szerződést, ez a nyilatkozat kötni fogja mindkét felet, nemcsak az eladót, aki köteles lesz az árunak a meghatározásban foglaltaknak megfelelő elkészítésére, hanem a vevőt is, aki utóbb egyoldalúan már nem térhet el az általa közöltektől.

6. A felek *nyilatkozataival* kapcsolatban az Egyezmény *eltérően* rendelkezik. A vevő által teendő specifikációs közlésre nincs külön szabály, így érvényesül a 27. Cikk általános szabálya, amely szerint a közlés továbbításának kockázata a címzettet, esetünkben az eladót terheli. A helyzet nem mentes némi bizonytalanságtól, a 27. Cikk rendelkezésének a 65. Cikkre történő adaptálása ti. annyit jelent, hogy ha a vevő az áru jellemzőinek meghatározását elküldi, de az eladó azt nem vagy elkésve kapja meg, akkor — feltéve, hogy a vevő nem követett el mulasztást (pl. a címzésben) — az eladó mégsem lesz jogosult a saját maga által végzendő specifikációra. Itt valójában konkrétan jelentkezik a 27. Cikk szövegének pontatlan megfogalmazása okozta nehézség, végül is kétséges, hogy az Egyezmény e Részével összefüggésben tett nyilatkozatok mikor válnak hatályossá[17]. Jól jellemzi ezt a helyzetet *Maskow* álláspontja, aki a 27. Cikk kapcsán úgy foglalt állást, hogy az időben és megfelelő módon elküldött nyilatkozatok az elküldéssel hatályosulnak, a jelen Cikk kapcsán viszont arra hivatkozik, hogy a jóhiszeműség elvébe ütközne, ha a vevő a 27. Cikkre hivatkozna, jóllehet az eladó reakciójából felismerhető, hogy nem kapta meg a specifikációt tartalmazó közlést[18].

[14] Maskow, in: NDK, 132. Ellentétes véleményen van, és — szerintünk nem helytálló érveléssel — nem tesz különbséget a két eset között Knapp, in: Bianca—Bonell, 481—482.
[15] Ld. a 18. Cikk 4. pontját.
[16] Maskow, in: NDK, 133.
[17] Ld. a 27. Cikk 6. pontját.
[18] Maskow, in: NDK, 76. és 132.

A magunk részéről úgy véljük, hogy a 27. Cikk értelmezése körül kialakult vitában *Maskow* álláspontja a helyes[19], amiből következik, hogy a vevő, a megfelelő nyilatkozat elküldése után eredménnyel hivatkozhat az eladóval szemben saját közlésére, ezáltal nem köteles elfogadni az eladó eltérő meghatározását, és sikerrel háríthatja el az eladó szerződésszegésre alapított igényeit is. A nyilatkozat elküldésével kapcsolatos bizonyítási teher a vevőt terheli. *Maskownak* azonban abban is igaza van, hogy a vevőt köti a jóhiszeműség elve, nem hagyhatja tehát szó nélkül az eladó eltérő tartalmú közlését. Erre lehetősége van, és úgy gondoljuk, hogy éppen ez a *magyarázat* arra a jogosan feltehető kérdésre, hogy miért szabályozta a 65. Cikk eltérően a kétféle nyilatkozatot. Az eladónak az (1) bekezdés szerinti azon közlése ugyanis, amellyel felszólítja a vevőt a specifikációra, illetve a (2) bekezdésben előírt nyilatkozata, amellyel a maga által végrehajtott specifikációról tájékoztatni köteles a vevőt, kivételt jelent a 27. Cikk általános szabálya alól, és csak a megérkezéssel válik hatályossá[20]. Ezáltal záródik be a kör, és kap a vevő lehetőséget arra, hogy észlelje, az eladó nem kapta meg nyilatkozatát. A lehetőség azonban, mint az előbbiekben említettük, egyben a jóhiszemű eljárás elvéből következő közlési kötelezettséget is magában foglalja, elmulasztása esetén ugyanazokkal a következményekkel jár, mintha a vevő egyáltalán nem nyilatkozott volna.[21]

7. Az eladó számára biztosított lehetőség, hogy maga végezze el az áru jellemzőinek meghatározását, összetett szabály, amelynek felépítése a következő:

a/ *az eladó kötelezettségei:*

— a specifikációt az áruval szemben támasztott azon vevői igény, elvárás, kívánság figyelembevételével kell végrehajtania, amelyek számára ismeretesek voltak — (1) bekezdés utolsó fordulat;

— a specifikáció megtörténtéről és annak tartalmáról tájékoztatnia kell a vevőt — (2) bekezdés első mondat első fordulat;

— ésszerű határidőt kell biztosítania a vevő számára, hogy utóbbi a kívánsága szerinti eltérő jellemzőket közölhesse — (2) bekezdés első mondat második fordulat;

b/ *következmény:*

— ha a vevő az eladó által szabott határidőn belül közli az áru jellemzőit, amelyek eltérnek az eladóétól, akkor a vevői meghatározás az „erősebb", azt kell alkalmazni — (2) bekezdés első mondat;

— ha a vevő ezt (is) elmulasztja, az eladó által meghatározott jellemzők az irányadók — (2) bekezdés második mondat.

[19] A kétféle értelmezésről ld. a 27. Cikk 6. pontját. Ugyanezt támasztja alá a titkársági kommentár is, Off. Rec. 27.

[20] Maskow, in: NDK, 133. A 27. Cikk alóli kivételek felsorolását ld. a 24. Cikk 3. pontjában és 4. jegyzetében.

[21] Uí. Loewe, 84., NSZK, 56. ellentétes véleményen van, mert mindkét esetben a kézhezvételt kívánja meg Svájc, 810., arra hivatkozva, hogy egymással összefüggő rendelkezésekről van szó, az eltérő szabályozás ezért igen nehezen lenne indokolható, másrészt arra, hogy jelen esetben a vevő az, aki a szerződéses kötelezettségeit elmulasztva jár el, ezért neki kell viselnie nyilatkozata hatályossá válásának kockázatát. Ld. még a 9. pontot.

8. Az eladó kötelezettsége, mely szerint figyelembe kell vennie az általa ismert vevői igényeket, abból a szempontból világos, hogy amit az eladó ténylegesen ismer, arra figyelemmel kell lennie. Kérdés azonban, hogy ha ilyen ismeretekkel nem rendelkezik, meghatározhatja-e egyáltalán az áru jellemzőit. A 65. Cikk ezt nem tiltja, de nyilvánvaló, hogy itt az eladónak különösen óvatosan, a jóhiszeműség elvére tekintettel kell eljárnia[22]. Ha pl. az eladó a vevő igényeit ugyan nem ismeri, de rendelkezik információkkal a vevő országában az adott időpontban kialakult piaci helyzetről, a kereslet irányzatairól stb., aligha lesz védhető, ha ezeket az ismereteit figyelmen kívül hagyva a vevő hallgatását arra használja fel, hogy az adott áruból az elavult vagy divatja múlt termékeit próbálja a vevőnek eladni. Így van ez még akkor is, ha végső soron a vevő az, aki mulasztást követ el, ám ez nem jogosíthatja fel az eladót arra, hogy a jóhiszeműség elvét megsértse. Ha az eladó bizonytalan, akkor a 65. Cikk helyett a vevő szerződésszegésére hivatkozva járjon el.

9. Az eladónak a (2) bekezdés szerinti *nyilatkozata,* amellyel a vevőt tájékoztatja az áru jellemzőiről, ugyanúgy, miként az (1) bekezdés szerinti a vevőhöz intézett felszólítása *kivétel* a 27. Cikk szabálya alól és csak a vevőhöz történő megérkezéssel válik hatályossá. A közlésnek tartalmaznia kell az eladó által meghatározott jellemzőket és annak a határidőnek a pontos megjelölését, amelyen belül a vevőnek lehetősége van eltérő véleményének kinyilvánítására. Utóbbi viszont a 27. Cikk alá tartozik, azaz az elküldéssel hatályosul és a továbbítás kockázata az eladót terheli[23].

Ezek a rendelkezések a felek közötti intenzív és szoros *együttműködés* követelményéből indulnak ki. Ha ugyanis a vevő nyilatkozata, amelyben élve jogával, eltér az eladó által megadott jellemzőktől, nem jut el az eladóhoz, aki abban a hiszemben cselekszik, hogy a vevő ismételten hallgat, akkor a vevő az eladó szerződésszegésére hivatkozva élhet a 45. és következő Cikkekben biztosított jogaival, így pl. kicserélést követelhet a 46. Cikk (2) bekezdése szerint, vagy csökkentheti az árat az 50. Cikk alapján. Az eladónak ilyenkor nincs más védekezési eszköze, mint a 80. Cikk, bizonyítania kell, hogy a vevő maga okozta a szerződésszegést[24], pl. azzal, hogy többszöri sürgetés ellenére, amelyből a vevő számára ki kellett hogy derüljön, az eladó nem kapta meg az áru eltérő specifikációját, sem jelezte annak korábbi elküldését. A 65. Cikk szerinti eljárás tehát az eladó számára *nem mentes a kockázattól,* amit alkalmazásánál nem szabad figyelmen kívül hagyni.

[22] Maskow, in: NDK, 133.
[23] Ld. a 6. pontot.
[24] Maskow, in: NDK, 134.

IV. CÍM

A KÁRVESZÉLY ÁTSZÁLLÁSA

66. Cikk

A kárveszély vevőre történő átszállását követően az áru megsemmisülése vagy megsérülése nem mentesíti a vevőt a vételár megfizetésére irányuló kötelezettsége alól, kivéve, ha a megsemmisülés vagy a megsérülés az eladó tevékenységének vagy mulasztásának a következménye.[1]

---

1. A 66—70. Cikkek a *kárveszély átszállásának* kérdéseit szabályozzák. A kárveszély (kockázat) átszállásának kérdésköre bonyolult, összetett probléma, amit az egyes jogrendszerek eltérően rendeznek[2].

Az Egyezmény nem határozza meg, hogy mit ért a kárveszély fogalma alatt[3]. A jelen Cikk szövegéből azonban egyértelmű, hogy itt is, mint általában a mai

[1] A Cikk magyar szövegében olvasható „megsemmisülés vagy megsérülés" kifejezés nem teljesen megnyugtató. A magyar szövegből úgy tűnik, mintha az elveszett, ellopott, de meg nem semmisült, meg nem sérült árura ez és a következő Cikkek nem terjednének ki, ami nyilvánvalóan téves értelmezés lenne. A francia „perte" elveszés mellett ugyan megsemmisülést is jelent, de az angol „loss" jelentése már egyértelműen „elveszés". Miután a „megsérülés"-ben, mint kevesebben benne van a „megsemmisülés" is, nézetünk szerint a helyes fordítás: „az áru elveszése vagy megsérülése". Egy további, ugyancsak az egész fejezeten végighúzódó fordítási probléma, hogy pontosabb lett volna a „kárveszély" helyett a „kockázat" („risk", „risques", „Gefahr") kifejezés használata.

[2] A *svájci* jog szerint a kárveszély (kockázat) a szerződés megkötésével száll át (OR 185. (1) bek.), fajlagosan meghatározott áruknál az elkülönítéssel (OR 185. § (2) bek.). Az átadáshoz kapcsolódik a kárveszélyátszállás a *német* (BGB 446. § (1) bek.) és az *osztrák* (ABGB 1064. §, 1048—1051. §§) jogban, továbbá érdekes módon a common law hagyományait megtörve az *USA* jogában (UCC 2—509. Cikk (3) bek.). A *skandináv* jogban a szolgáltatás megtörténte a releváns időpont (Skandináv vételi törvény 17. §). A *francia* és az *angol* jog a tulajdonátszálláshoz kapcsolja a kárveszélyátszállást (C. c. 1138. Cikk (2) bek. és 1585. Cikk; S/G 20. Cikk (1) bek.). A *magyar* megoldás lényegében a német—osztrák rendszert követi, bár a Ptk. 279. § (2) bek.-e nem átadásról, hanem teljesítésről beszél, mégpedig abból a megfontolásból kiindulva, hogy a kárveszély és a tulajdonjog átszállása egybeessék. A Ptk. 117. § (2) bek.-e a tulajdonjog átruházásához megköveteli a dolog átadását, azaz a teljesítés az átadással történik, az átadással átszáll a tulajdonjog, a teljesítéssel (tehát az átadással) átszáll a kárveszély. (A Polgári Törvénykönyv magyarázata, 1328.)

Több országban az általánostól eltérő szabályok vonatkoznak az ún. helyközi vételre, amikor az árut fuvaroztatni kell. A nemzetközi kereskedelemben a dolog természeténél fogva ez a leggyakoribb eset. A szabály általában az, hogy a kárveszély a fuvarozónak, illetve a továbbítással megbízott személynek történő átadással száll át (OR 185. § (2) bek., BGB 447. § (1) bek., feltéve, hogy az eladónak a dolgot a vevő kívánságára a teljesítési helytől eltérő helyre kell küldenie; UCC 2—509. Cikk (1) bek., Skandináv vételi törvény 10. §).

[3] A kárveszélyátszállás határozottan megkülönböztetendő a tulajdonátszállástól, még akkor is, ha a kettő gyakorta egybeesik. A kárveszély a felek belső viszonyában érdekes, ki az, aki a szerződés megkötése és a teljesítés között viseli az áru megrongálódásának kockázatát, míg a tulajdonátszállás elsősorban kifelé, harmadik személyek számára bír jelentőséggel, pl. továbbeladás vagy csőd esetén. A két intézmény egybemosódásának éles bírálatáról ld. Rabel, II. 293—294.

nemzetközi kereskedelemben, a *vételár megfizetésének kockázatáról* van szó, amit a *vevő visel*, kivéve, ha az áru károsodása az eladó tevékenységének vagy mulasztásának következménye. Ekkor ugyanis a vételár kockázata az eladónál marad, nem követelheti a vevőtől a fizetést. A kárveszély átszállása tehát szorosan összefügg az eladó teljesítésével, ezért is kapcsolta a ULIS 19. és 97. Cikke a kárveszély átszállását a szolgáltatás időpontjához. Mint korábban említettük[4], a szolgáltatás fogalmával kapcsolatos nehézségek miatt az Egyezmény mellőzte ezt, a „jogilag nagyon elegáns megoldást"[5], és a 67—69. Cikkekben esetkörről esetkörre (67. Cikk: helyközi vétel, fajlagos áru, 68. Cikk: úton lévő áru eladása, 69. Cikk: egyéb esetek) határozza meg a kárveszély átszállásának időpontját.

Az itt tárgyalt kérdés fontosságát mutatja az az álláspont, mely szerint a szerződések joga tulajdonképpen nem is szolgál mást, mint annak a problémának a megoldását, hogy miként lehet megosztani a felek között a szerződéses viszonyból származó veszteségek kockázatát[6]. Ha ez nyilvánvaló túlzás is, az kétségtelen, hogy a kockázatviseléssel kapcsolatban a nemzetközi kereskedelemben széles körben kerülnek alkalmazásra szokások, illetve szokványok. A legkézenfekvőbb példát az Incoterms paritások szolgáltatják, amelyek gondosan rendezik a kárveszély átszállásának helyét és időpontját[7]. Amennyiben a felek szerződésükbe felveszik valamelyik Incoterms paritást, ez egyben azt is jelenti, hogy a 6. Cikk értelmében az Egyezmény e szabályai kizárásra kerülnek, és az adott kérdésben a felek által kikötött szokvány lesz irányadó.

Nem csökkenti a kérdés fontosságát az a tény, hogy a nemzetközi kereskedelemben az árut rendszerint *biztosítani* szokták. Ilyen esetekben a kárveszély viselésére köteles fél az, aki a biztosítóval szemben igényt támaszthat, feltéve, hogy nem más a biztosítási kötvény kedvezményezettje, ő az, akinek a költségeket viselnie kell mindaddig, amíg a biztosító nem fizet, vagy esetleg neki kell a biztosító ellen pert indítania, ha utóbbi megtagadja a fizetést. Úgy is mondhatjuk, hogy ebben az esetben a kárveszélyt viselő félnek a biztosítás kockázatát kell viselnie.

2. A 66. Cikk a kárveszély viselésének *alapelvét* rögzíti, és így a 36. Cikk párja, azt mintegy kiegészíti[8]. Míg a 36. Cikk (1) bekezdése azt mondja ki, hogy az eladó felel az áru minden olyan fogyatékosságáért, amely a kárveszélynek a vevőre történő átszállása idején megvolt, addig a jelen Cikk szerint a kárveszély átszállását követően a vevőnek akkor is ki kell fizetnie a teljes vételárat, ha az áru megsemmisült vagy megsérült, feltéve, hogy nem tudja bizonyítani[9], az áru megrongálódása az eladó magatartásának, pl. a szakszerűt-

[4] Ld. a 30. Cikk 3. pontját.
[5] Huber, 451.
[6] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 484.
[7] Pl. FOB A. 4. és B. 2.; CIF A. 6. és B. 3.; C&F A. 5. és B. 3. pontok kimondják, hogy a kárveszély a berakodási kikötőben, az árunak a hajópalánk fölött történő áthaladásával száll át az eladóról a vevőre.
[8] Ld. a 36. Cikk 2. pontját.
[9] A bizonyítás problémájáról ld. a 36. Cikk 2. pontját.

lenül végrehajtott csomagolásnak a következménye. (Ezzel együtt a vevő egyben elveszti a hibátlan áru szolgáltatásához való igényét is.) A 36. Cikk (2) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy az eladó mindazért, a kárveszély átszállása után keletkezett fogyatékosságért is felel, ami annak következménye, hogy valamely kötelezettségét megszegte.

3. A kárveszély viselésének végső soron egy *tágabb* és egy *szűkebb jelentése* is van. *Tágabb értelemben* arról van szó, hogy az árut ért kár esetén a szükséges eljárás kit terhel, az eladó vagy a vevő az, akinek fel kell lépnie a károkozóval vagy a kárért felelős személlyel, adott esetben a biztosítóval szemben. *Szűkebb értelemben* azonban csak az olyan károk viselését jelenti, amelyek véletlenül következnek be és amelyekért senki nem tehető felelőssé. A vis major okozta kárt az a fél viseli, akin a kárveszély az adott pillanatban van. Ennek hangsúlyozása fontos, mert ebből a szempontból érthető a Cikk utolsó fordulata, amely alapján a vevő *mentesülhet* az áruban bekövetkezett károk viselése alól.

Feltehető ugyanis a kérdés, hogy mit jelent „az eladó tevékenységének vagy mulasztásának a következménye" kifejezés. Van olyan nézet, amely szerint ide kizárólag az eladó szerződésszegésének esetei tartoznak, azaz a vevő a 66. Cikk utolsó fordulatal alapján csak akkor mentesülhet a vételár fizetésének és a — megsérült — áru átvételének kötelezettsége alól, ha az eladó magatartása szerződésszegésnek bizonyul[10]. Ezzel szemben a túlnyomó többség, megítélésünk szerint helyesen, azon az álláspontón van, hogy az eladó szerződésszegése *nem előfeltétel,* nemcsak dogmatikailag, hanem a gyakorlatban is két eltérő intézményről van szó[11].

Elméletileg világos, hogy a kárveszély viselése és a szerződésszegésért való felelősség két *eltérő intézmény*. Csak annyiban van közük egymáshoz, hogy a kárveszély átszállásának időpontja a 36. Cikk alapján döntő az eladót az áru fogyatékosságaiért terhelő felelőssége szempontjából. Nézzük azonban a kérdést gyakorlati oldalról. Aligha vitatható, hogy az esetek döntő többségében az eladó tevékenységének vagy mulasztásának következményeként bekövetkezett kár egyben szerződésszegést is megvalósít, amit a 79. Cikk objektív alapú felelősségi szabályára tekintettel az eladó nem fog tudni kimenteni. Mégis elképzelhetők olyan esetek, amikor a kérdésre adandó válasz nem közömbös. *Huber* példája szerint ha az eladó jogosan él a 71. Cikk (2) bekezdésében biztosított árumegállítási jogával és az áru ezt követően sérül meg, kérdés, hogy a vevő hivatkozhat-e ebben az összefüggésben az eladó tevékenységének következményére[12]. Ennek a példának a variánsa, ha az eladó minőségi vizsgá-

[10] Huber, 457.

[11] Off. Rec. 63—64., Nicholas, in: Bianca—Bonell, 485., Posch, in: Doralt, 167., Neumayer, 960., Sevón, in: Lausanne, 196—197., Loewe, 84., Svájc, 811., Schlechtriem, 78—79., azzal a megjegyzéssel azonban, hogy jogpolitikai megfontolásokból Huber nézete lenne ugyan a kívánatos, de nem vezethető le az Egyezmény szövegéből.

[12] Huber, 457. Ehhez és a következő példához ld. a 67. Cikk (1) bek.-ének harmadik mondatát, amely kimondja, hogy az áru feletti rendelkezési jogot megtestesítő okmányok visszatartása nem érinti a kárveszély átszállását. A kárveszély tehát átszáll az eladóról a vevőre, az áru megállítása kapcsán bekövetkezett káro viselése a 66. Cikk utolsó fordulatára figyelemmel döntendő el.

lat végzése céljából állítja meg az úton lévő árut, mivel egyéb küldeményei hibásnak bizonyultak, az árut azonban eközben ellopják. Kérdés itt is, kinek kell a kárt viselnie[13]. Egy további, sokat hivatkozott példával a titkársági kommentár szolgál, a károsodás ugyan az eladó magatartására vezethető vissza, még sincs szerződésszegésről szó: FOB paritású szerződés lebonyolítása során, ahol a kárveszély már a berakodási kikötőben átszállt a vevőre, az áru fuvarozása az eladó tulajdonát képező konténerekben történik. A konténerekből az eladó rakja ki az árut, amely eközben sérül meg[14].

Az itt felhozott példákból közös következtetést azért nem lehet levonni, mert lényeges tényállási mozzanataikban eltérnek egymástól. Az elsőben az eladó nemcsak hogy nem szegte meg a szerződést, hanem magatartása teljesen jogszerű. *Huber* válaszával, hogy ti. nem történt szerződésszegés az eladó részéről, ezért a kárveszélyt a vevőnek kell viselnie, eredményében egyetértünk, ám az indokolással nem. Az áru feladás utáni megállításának joga ugyanis a 71. Cikk alapján akkor illeti meg az eladót, ha láthatóvá válik, hogy a másik fél kötelezettségének lényeges részét nem teljesíti. A vevő magatartása volt az, amely kiváltotta az eladó intézkedését, ezért nem hivatkozhat a vevő a 66. Cikk őt mentesítő fordulatára[15].

A minőségi vizsgálat céljából történő árumegállítás viszont megítélésünk szerint pontosan azért szállítja át újra a kárveszélyt, mert az eladó ebben az esetben nem a 71. Cikkben foglaltak szerint járt el. Ez az a tényállás, amely világossá teszi a különbséget a szerződésszegésért való felelősség és a kárveszély viselése között. Világos, hogy az eladó nem szegett szerződést, sőt azt is mondhatjuk, hogy kárenyhítési kötelezettségének igyekezett eleget tenni. Ám a szubjektív jó szándék nem elegendő, egyoldalú, a vevő magatartásától teljesen független intézkedésének következményeit viselnie kell. Elképzelhető, hogy a szerződésszegésért való felelősség alól ki tudja menteni magát, de az áru elveszéséből bekövetkezett kárt neki kell viselnie.

Ami végül a harmadik esetet illeti, a konkrét példán túllépve a kérdésre adandó válasz logikusan következik az Egyezmény szövegéből. Az áru az eladó magatartásának következményeként sérült meg, és ebből a szempontból érdektelen, hogy ez a magatartás szerződésszegésnek vagy szerződésen kívüli károkozásnak minősül. A vevőre az áruban keletkezett kár semmiképpen sem terhelhető[16].

[13] Hager, 403.

[14] Off. Rec. 63—64.

[15] Érdekes módon az irodalomban erre az érvre nem hivatkoznak, még Schlechtriem, 79., is általánosabban és bizonytalanabbul fogalmaz, amikor Huber példájával kapcsolatban megjegyzi, hogy „értelmes értelmezéssel" ez az eset kivehető a 66. Cikk utolsó fordulata alól.

[16] Stargardt, in: NDK, 135., megjegyzi, hogy a szerződésen kívül okozott károk elbírálása nem tartozik az Egyezmény hatálya alá. Ebben igaza van, de a 66. Cikkben nem arról van szó, hogy ezeket az igényeket az Egyezmény alapján kellene megítélni, hanem arról, hogy az eladó magatartása összefüggésben van-e az áruban bekövetkezett károkkal.

67. Cikk

(1) Ha az adásvételi szerződés magában foglalja az áru elfuvarozását is és az eladó az árut nem valamely meghatározott helyen köteles átadni, a kárveszély akkor száll át a vevőre, amikor az árut — az adásvételi szerződés rendelkezéseinek megfelelően — a vevő részére való továbbítás céljából átadják az első fuvarozónak. Ha az eladó az árut valamely meghatározott helyen köteles átadni a fuvarozónak, a kárveszély mindaddig nem száll át a vevőre, amíg az árut azon a helyen át nem adják a fuvarozónak. Az a tény, hogy az eladó jogosult az áru feletti rendelkezési jogot megtestesítő okmányok visszatartására, nem érinti a kárveszély átszállását.

(2) A kárveszély azonban mindaddig nem száll át a vevőre, amíg az árunak a szerződés céljaira való egyértelmű kijelölése — akár az árun eszközölt megjelöléssel, akár szállítási okmányok, illetve a vevőnek küldött értesítés útján, vagy bármely más módon — meg nem történik.

1. A 67. Cikk a *kárveszély átszállásának* azt az esetét szabályozza, amikor az árut az *eladónak kell* a szerződés alapján *fuvaroztatnia*. Az (1) bekezdés két eset között különböztet, abból indul ki, hogy az eladó nem köteles az áru meghatározott helyen történő átadására (első mondat), ehhez képest külön rendelkezik arról, ha az eladó az árut meghatározott helyen köteles a fuvarozónak átadni (második mondat). Miután az első mondat, eltérően a másodiktól, nem mondja meg, hogy kinek kell az árut átadni, ezért hatálya alól nemcsak azok az esetek kizártak, amelyekre a második mondat szó szerint vonatkozik (fuvarozónak történő átadás meghatározott helyen), hanem azok is, ahol az eladónak a vevő részére kell egy meghatározott helyen az árut átadnia. Utóbbira, mint a 67. és 68. Cikkekben nem szabályozott esetre a 69. Cikk vonatkozik. A (2) bekezdés a kárveszély átszállásának arra az esetére vonatkozik, amikor a szerződés tárgya *fajlagosan* meghatározott áru.

2. A főszabály szerint *a fuvarozás kockázatát* — ellenkező törvényi rendelkezés vagy szerződéses kikötés hiányában — *a vevőnek kell viselnie*. Az ok kézenfekvő, a nemzetközi kereskedelemben az eladó többnyire már nem találkozik az elküldött áruval, a vevő az, aki a fuvarozás során bekövetkezett károkat észleli, és a szükséges intézkedéseket meg tudja tenni[1]. Ennek megfelelően az (1) bekezdés kimondja, ha a szerződés alapján az árut el kell fuvarozni, és nincs külön rendelkezés az átadás helyéről, a kárveszély akkor száll át, amikor az eladó a vevőhöz való továbbítás céljából, a szerződés rendelkezései-

[1] Honnold, in: Parker, 8—5., Roth, 296., kritikusan ezzel az érveléssel szemben Hager, 390—391., mondván az eladó az, aki az elküldés során a megfelelő óvintézkedéseket meg tudja tenni és szükség esetén a sérüléseket ki tudja javítani.

nek megfelelően átadja az árut az első fuvarozónak. Az eladó szolgáltatásáról rendelkező 31. Cikk a/ pontja szerint az eladó szolgáltatási kötelezettsége az árunak az első fuvarozó részére történő átadásra terjed ki, amihez a jelen Cikk (1) bekezdése hozzákapcsolja a kárveszély átszállását.

Függetlenül attól, hogy a fuvarozás kockázata melyik félre hárul, az Egyezmény megoldásának komoly pozitívuma, hogy *nem osztja meg a kockázatot* a felek között. A modern kereskedelemben elterjedt konténeres fuvarozás során ugyanis, főként ha az áru többszöri átrakodás után jut el rendeltetési helyére, igen nehéz megállapítani, hogy mikor következett be a kár. Ezért rendelkezik több Incoterms paritás akként, hogy a kárveszély az első fuvarozónak történő átadással száll át (ld. pl. Freight or Carriage paid to, B. 2., Free Carrier, B. 4.)[2].

Az (1) bekezdés csak azokra a szerződésekre vonatkozik, amelyek alapján az eladónak kell az áru fuvarozásáról gondoskodnia. Nem tartoznak viszont ide azok a szerződések, amelyekben fuvarozásra ugyan sor kerül, de azt a vevő végzi (illetve végezteti)[3].

A kárveszély átszállásának további két feltétele, hogy a fuvarozónak történő átadás a *vevő részére való továbbítás szándékával* történjen és *megfeleljen a szerződés rendelkezéseinek*. Nem száll át ezért a kárveszély, ha az eladó raktározás céljából adja át az árut a fuvarozónak, azzal, hogy csak egy későbbi időpontban, külön értesítés után juttassa el az árut a vevőhöz. Ugyanígy nem száll a kárveszély a vevőre a fuvarozónak történő átadással, ha a vevő beleegyezése nélkül, a szerződésben kikötöttnél korábbi időpontban szolgáltat az eladó. A fuvarozás kockázatát, még ha utóbb a vevő el is fogadja a szolgáltatás[4], az eladónak kell viselnie.

Bár a szövegből egyértelműnek látszik, de nem árt felhívni a figyelmet arra, hogy „az adásvételi szerződés rendelkezéseinek megfelelően" kifejezés nem az áru szerződésszerűségére vonatkozik, hanem *a fuvarozónak történő átadásra*. Az idézett szövegrész Bécsben, az utolsó pillanatban került a szövegbe, és meglehetősen vitatott volt, többségi vélemény szerint azonban szükség van rá, éppen az előbb mondottak miatt[5].

Az (1) bekezdés szempontjából *fuvarozónak* az eladótól független, harmadik személy minősül, akivel az eladó a fuvarozásra szerződést köt. Ha az eladó maga (illetve saját, belső szervezetével) végzi a fuvarozást, a kárveszély nem száll át, mivel nem jön létre szerződés és hiányzik a fuvarozónak történő „átadás" mozzanata[6]. Példával illusztrálva: ha az eladó saját teherautójával

[2] Honnold, 375., Hager, 392.
[3] Off. Rec. 64. Ld. erről a 69. Cikket.
[4] Ld. az 52. Cikk (1) bek.-ét.
[5] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 489.
[6] Huber, 454., Stargardt, in: NDK, 136., Eörsi, 121., Honnold, 374—375., Nicholas, in: Bianca—Bonell, 490., Sevón in: Lausanne, 199., Bucher, in: Lausanne, 214., Hager, 392. Schlechtriem, 80. felveti az eladó konszernjéhez tartozó, önálló jogi egységként működő fuvarozó problémáját, de álláspontja megfelel az általános szabálynak, ha az eladó által az áru továbbításába bekapcsolt fuvarozó szervezet jogilag önálló, a kárveszély átszáll a vevőre, függetlenül attól, hogy az eladó jogilag milyen kapcsolatban áll a fuvarozóval.

fuvarozza az árut a pályaudvarra, a kárveszély a vasútnak történő átadással száll át a vevőre, nem pedig korábban[7].

Egy további kérdés, hogy minősíthető „fuvarozónak" ebben az összefüggésben az egyébként fuvarozási tevékenységet nem végző *szállítmányozó*, akinek a fuvarozási szerződések megkötése, az áru útjának és eljuttatásának megszervezése a feladata[8]. A probléma nem új keletű, felmerült már a ULIS 19. Cikke kapcsán is. A Dölle-kommentárban *Huber* igenlően foglalt állást, a szállítmányozót beleértette a fuvarozó fogalmába[9]. Ez a nézete *Honnold*nak is, elsősorban az Incoterms-re tekintettel. Az Incoterms 1980 „Free Carrier" paritás bevezetője ugyanis a fuvarozó fogalmát definiálva úgy szól, hogy „fuvarozó" minden olyan személy, aki a fuvarozási szerződéseket megköti, vagy akinek a nevében a fuvarozási szerződések létrejönnek. *Honnold* idézi ehhez az Incoterms Guide magyarázatát, amely szerint a „fuvarozó" fogalmába beletartoznak azok is, akiknek nincs saját fuvareszközük, nem is működtetnek ilyeneket, de felelősséget vállalnak az áru továbbításáért[10]. Más vélemények a fuvarozó és a szállítmányozó fogalmának elhatárolásából kiindulva, és a szöveget szó szerint értelmezve elutasító álláspontot foglalnak el[11].

A magunk részéről az Incoterms gyakorlatát ugyan igen fontosnak tartjuk, de az első álláspontot nehezen látjuk elfogadhatónak. A szállítmányozó ugyanis — nemcsak a magyar jogban, hanem másutt is — *bizományos*, aki saját nevében, de megbízója, esetünkben az eladó számlájára köti meg a fuvarozási szerződéseket[12]. Természetesen más a helyzet akkor, ha a szállítmányozó maga (is) fuvaroz, ennek hiányában azonban, tehát ha a szállítmányozó csak a szervezési, szerződéskötési tevékenységet végzi, akkor mint bizományos a megbízó számlájára tevékenykedik, akiért — harmadik személyekkel szemben — a megbízó felel, ezért eltérő szerződéses rendelkezés hiányában úgy véljük, hogy a fuvarozást nem végző szállítmányozónak történő átadással a kárveszély *nem száll át*[13]. Kérdéses azonban, hogy az egyes országok bíróságai egységes gyakorlatot fognak-e kialakítani, illetve, hogy milyen mértékben befolyásolja

[7] Az (1) bekezdés első mondata szerinti esetekben érdektelen, hogy az első fuvarozó csak belföldön továbbítja az árut, pl. az eladó telepétől a pályaudvarig vagy a kikötőig, lényeges csak az, hogy az eladó az árut az elküldés szándékával útnak indítsa; de Vries, 505—506., Honnold, 377.

[8] Ld. erről a 31. Cikk 3. pontját.

[9] Dölle, 177., Huber, 455. Ugyanígy foglalt állást a bíróság az OLG Frankfurt, 21. 09. 82 — 5 U 9/82 sz. ügyben, Schlechtriem—Magnus, 195—196. A német álláspont a fuvarozót és a szállítmányozót együtt említő BGB 447. §-a miatt ennyire egyértelmű.

[10] Honnold, 375.

[11] Hager, 391., Sevón, in: Lausanne, 199.

[12] Ptk. 514. § (1) bek., OR 439. §, HGB 407. §.

[13] Példával illusztrálva az elmondottakat: ha az eladó maga választja ki a fuvarozót, mégpedig olyat, aki nyilvánvalóan alkalmatlan, mert nem rendelkezik megfelelő fuvareszközzel (pl. nincs hajója, nem is foglalkozik tengeri fuvarozással stb.), az eladó nem hivatkozhat arra, hogy a kárveszély átszállt. Ha az eladó az árut egy jó nevű szállítmányozónak adja át, aki ugyanezt az — alkalmatlan — fuvarozót választja, akkor ettől már átszállt volna a kárveszély? Nyilvánvalóan nem, hiszen jelentős különbség van aközött, hogy a per tárgya a kockázatviselés vagy a culpa in eligendo címén érvényesített kártérítés. Ha a kárveszély átszállt, a vevőnek fizetnie kell és birtokon kívül kerülve perelheti (esetleg) az eladót.

majd az ítélkezést a hazai jog álláspontja, amire a 31. Cikk kapcsán *Lando* is utalt[14].

3. A (1) bekezdés második mondata azokra a szerződésekre vonatkozik, amelyek alapján az eladónak az árut valamely *meghatározott helyen* kell átadnia az első fuvarozónak. A ULIS-hoz képest új rendelkezés a nemzetközi kereskedelem szokásos megállapodásainak felel meg, és összhangot teremt az Incoterms paritásokkal. A helyzet valójában az, hogy ha a felek kifejezetten hivatkoznak valamely Incoterms paritásra, akkor, mint arról korábban említés történt[15], az Egyezmény diszpozitív szabályai helyett a kikötött szokvány kerül alkalmazásra. Ha azonban, mint az gyakran előfordul, a felek a szerződésben nem utalnak az Incoterms-re, de a szerződésben rögzítik, hogy pl. az eladó nem telephelyén, hanem a berakodási kikötőben köteles az árut a fuvarozónak átadni, ami tartalmilag FOB paritást jelent, akkor a kárveszély ez utóbbi helyen száll át a vevőre.

A szabály alkalmazásának egyértelmű feltétele, hogy a fuvarozónak történő átadás helye a *szerződésben meghatározásra kerüljön*. A szöveg — ellentétben az első mondattal — értelemszerűen nem használja az „első fuvarozó" kifejezést, mivel itt éppen arról van szó, hogy az árut a fuvarozási lánc valamelyik meghatározott későbbi pontján kell átadni[16]. Vitatott viszont, hogy miként értendő ebben az esetben az eladó személyére történő utalás („az eladó az árut ... köteles átadni"). A *megszorító* értelmezés *Honnold*é, aki szerint a második mondat szabálya kizárólag akkor kerülhet alkalmazásra, ha az átadási helyre ténylegesen az eladó juttatja el az árut és a fuvarozáshoz nem vesz igénybe harmadik személyt, míg az általunk is helyesnek tartott — *kiterjesztő* — értelmezést *Nicholas* adja[17]. *Honnold* álláspontja ellen lényegében az hozható fel, hogy elfogadásával az (1) bekezdés két tényállása közötti megkülönböztetés értelmét vesztené, hiszen ha ebben az esetben csak az eladó adhatná át az árut, akkor elegendő lenne annyit mondani, hogy a kárveszély az első fuvarozónak történő átadással száll át. Másrészt azoknál az eseteknél, amelyekre a második mondat szabálya vonatkozik, a gyakorlatban nem az az érdekes, hogy az eladó vagy egy harmadik személy végzi a fuvarozást, hanem az, hogy a felek megállapodása alapján a kárveszély az első mondat szabályához képest csak későbbi, meghatározott időpontban, illetve helyen száll át a vevőre.

4. Az (1) bekezdés harmadik mondata biztosítja, hogy az első két mondatba foglalt kárveszélyátszállási szabályok akkor is érvényesüljenek, ha az eladó bármely okból (pl. a fizetést biztosítandó) *visszatartja* az áru felett rendelkezési jogot megtestesítő *okmányokat*[18]. A szabály inkább deklaratív jellegű, és főként azoknak a feleknek a bizonytalanságát kívánja eloszlatni, akiknek jogrendszerében a kárveszély és a tulajdonjogátszállás együtt történik (angol és francia

[14] Lando, in: Bianca—Bonell, 253.
[15] Ld. a 66. Cikk 1. pontját.
[16] Honnold, 376—377.
[17] Honnold, 376—377., Nicholas, in: Bianca—Bonell, 491—492., uí. von Hoffmann, in: Dubrovnik, 288.
[18] Az áru feletti rendelkezési jogot biztosító okmányok fogalmáról ld. az 58. Cikk 4. pontját.

jog). Az Egyezmény rendszerében ez a két kérdés egyébként is elválik egymástól, hiszen a tulajdonjogi problémák a 4. Cikk b/ pontja értelmében nem tartoznak az Egyezmény alá. A jelen rendelkezés értelme tehát annak megerősítése, hogy a kárveszély átszállása *független* az okmányok visszatartásától. Ebből azonban az is következik, jóllehet erre nincs szó szerinti utalás ebben a rendelkezésben, hogy a kárveszély átszállása a fizetés megtörténtétől is független. Gondoljunk az 58. Cikk (1) bekezdésére, amely szerint esedékes lehet a fizetés a megfelelő okmányok átadásakor. Ha a felek szerződésükben így állapodtak meg, és az eladó átadja az okmányokat, a vevőnek fizetnie kell, függetlenül attól, hogy a kárveszély csak utóbb száll át[19].

5. A (2) bekezdés a *fajlagosan meghatározott áruk* vételénél történő kárveszélyátszállás problémáját rendezi. Fajlagosan meghatározott áru vétele során (a nemzetközi kereskedelem adásvételi ügyleteinek döntő többsége ilyen), a kárveszély nem szállhat át mindaddig, amíg az áru *kijelölése* nem történik meg, azaz amíg nem dől el véglegesen, hogy az adott fajtán belül mi az, ami konkrétan a szerződés tárgyát képezi. Az Egyezmény a kijelölés módját a felekre bízza, a felsorolás csak példálózó, a lényeg, hogy az áru a szerződés céljaira egyértelműen meghatározásra kerüljön. A kárveszély a kijelölés megtörténtével száll át a vevőre.

A gyakorlatban nehézséget okozhatnak azok, a főként tengerentúli kereskedelemben előforduló esetek, amikor az eladó ugyanabból az árúból nagyobb, elkülönítetlen tételt indít útnak, amellyel több szerződést kíván teljesíteni. A korábbi francia és angol bírói gyakorlatot, illetve a német elméletet követve a ULIS 19. Cikk (3) bekezdésére és 100. Cikkére építve olyan gyakorlat alakult ki, amely ilyen esetekben a berakodás megtörténtéről szóló *értesítés elküldésével* a kárveszélyt a berakodásra *visszamenő hatállyal* szállította át a vevőre, hacsak az eladó az esetleges károkat nem ismerte, vagy nem kellett volna ismernie[20]. Az Egyezmény ilyen szabályt nem tartalmaz, a kárveszély a szerződés céljaira történő kijelölés megtörténtével száll át, ami adott esetben azzal a következménnyel jár, hogy — ellentétben a ULIS megoldásával — vizsgálni kell a *kár bekövetkeztének időpontját*.

A kijelölés megtörténtéről a vevőnek küldött értesítés a 27. Cikk általános szabályának megfelelően az *elküldéssel válik hatályossá*, a kárveszély tehát az értesítés elküldésekor száll át a vevőre[21].

[19] Honnold, 377., Nicholas, in: Bianca—Bonell, 494.

[20] Hager, 394.

[21] Schlechtriem, 81., Hager, 395—396., Nicholas, in: Bianca—Bonell, 494. Az Egyezmény kidolgozása során ebben a kérdésben vita folyt, a 27. Cikk alkalmazása mellett praktikus érvek szóltak, elsősorban az, hogy az értesítés megérkezésekor az áru már úton lehet, és nem szerencsés, ha a fuvarozási folyamat közben, nehezen meghatározható időpontban és helyen száll át a kárveszély. Off. Rec. 402.

68. Cikk

Az úton lévő áru eladása esetén a kárveszély a szerződés megkötésekor száll át a vevőre. Ha azonban a körülményekből ez következik, a kárveszély az áru azon fuvarozónak való átadás időpontjában száll át a vevőre, amelyik a fuvarozási szerződést megtestesítő okmányokat kiállította. Mindazonáltal, ha a szerződés megkötésének időpontjában az eladó tudott, vagy tudnia kellett arról, hogy az áru megsemmisült vagy megsérült, és ezt nem tárta fel a vevő előtt, a megsemmisülés vagy sérülés veszélyét az eladó viseli.[1]

---

1. *Az úton lévő áru eladása* a nemzetközi kereskedelem szokásos ügyletei közé tartozik, jogilag azonban számos probléma forrása lehet. Ezek egyike a kárveszély átszállásának kérdése, ami bonyolult és nehezen megoldható. A szabály kidolgozása nem bizonyult egyszerűnek, és kérdéses, hogy sikerült-e a legjobb megoldást megtalálni.

A 68. Cikk főszabályként úgy rendelkezik, hogy a kárveszély *a szerződés megkötésekor száll át* a vevőre. Ehhez képest kivétel a második mondat szabálya, amely *visszaható hatályú*, a kárveszély átszáll a vevőre már az árunak az eladó által *a fuvarozó részére történő átadásakor*, ha ez a körülményekből következik. Végül a harmadik mondat az eladó *rosszhiszemű magatartását szankcionálja* azzal, hogy a megsemmisülés vagy a sérülés veszélye az általános szabálytól eltérően őt terheli.

A 68. Cikk értelemszerű *kivétel* a 67. Cikk szabálya alól, mivel a szerződés megkötésekor az áru már úton van, azaz a fuvarozónak történő átadás megelőzi a (második) szerződés megkötését.

2. A ULIS 99. Cikke csak a tengeren úszó áru eladásáról rendelkezett, ehhez képest az Egyezmény *kiterjesztette a szabályozási kört*, amennyiben általában beszél az úton lévő árukról. Következésképpen nemcsak a tengeren, hanem minden más fuvareszközzel fuvarozott áru útközbeni eladása e Cikk alá tartozik. A másik még jelentősebb változás, ami mellesleg sok vitát okozott[2], a kárveszély átszállásának *időpontjával* kapcsolatos. Míg a ULIS úgy rendelkezett, hogy a vevő attól kezdve viseli a kárveszélyt, hogy az árut átadták a fuvarozónak, addig a jelen Cikk végső formájában a szerződés megkötésének időpontját vette alapul.

Az Egyezmény megszövegezése során az eredeti javaslat a ULIS szabályának fenntartása mellett szólt, abból kiindulva, hogy az áru állapota még legin-

[1] Az áru „megsemmisült vagy megsérült" kifejezés fordításáról ld. a 66. Cikk 1. jegyzetét.

[2] Schlechtriem, 81—82., Eörsi, 123—124., Svájc, 813., NSZK, 56—57.; a vita részletes leírását ld. Off. Rec. 215—217. és 403—406.

kább a fuvarozónak történő átadáskor ellenőrizhető és bizonyítható, ha azonban a kárveszély a fuvarozás alatt száll át, akkor bizonyos kárfajtáknál nehéz vagy lehetetlen annak megállapítása, hogy a kár pontosan mikor következett be[3]. Ugyancsak a fuvarozónak való átadás időpontja mellett szóló érv, hogy a vevő is előnyösebb helyzetben van, annak ellenére, hogy a kárveszély korábban száll rá át, mivel jobban fel tudja mérni a károk mértékét, ezáltal megalapozottan léphet fel a biztosítóval és/vagy a fuvarozóval szemben[4]. A javaslatot a fejlődő országok elutasították, mondván, a kárveszély visszaható hatállyal történő átszállítása sérti a vevő érdekeit, aki adott esetben nincs is abban a helyzetben, hogy biztosítsa az árut. Az eredmény a 68. Cikk kettős szabályában testet öltött *„puha kompromisszum"*[5], a kárveszély a szerződés megkötésével száll át, kivéve, ha a körülmények másra utalnak.

3. A jelen Cikk második mondatának megfogalmazása nagyon bizonytalannak tűnik és a magyarázók egy része igencsak tart gyakorlati alkalmazásától[6]. Látni kell azonban, hogy egyrészt a felek eltérő megállapodásának itt sincs akadálya, és ennek megfelelően a széles körben alkalmazott Incoterms paritások amúgy is kizárják az Egyezmény e rendelkezését. Másrészt a kereskedelmi gyakorlatban számos esetben a körülmények valóban egyértelműen utalnak arra, hogy a kárveszély nem a szerződéskötéssel, hanem a fuvarozónak történő átadással száll át. A tengeri fuvarozásban pl. teljes hajórakomány (tovább)eladása a megfelelő okmányok alapján történik. A vevő az árut abban az állapotban veszi meg, amilyen állapotban az eredetileg, a fuvarozónak történő átadáskor volt, a kárveszélynek a szerződéskötéskori átszállása gyakorlatilag kizárt[7]. Hasonlóképpen ilyen körülményként értékelendő a megfelelő fuvarbiztosítás, amit a biztosított (az eredeti vevő, a második szerződés eladója) átforgat az új vevőre. Ennek következménye, hogy egyedül a vevő lesz abban a helyzetben, hogy igényt érvényesítsen a biztosítóval szemben, ami egyértelműen utal arra, hogy a teljes fuvarozás időtartama alatt — tehát nemcsak a szerződés megkötésétől — viseli a kárveszélyt[8].

A biztosítással kapcsolatban utalni kell még arra, hogy a *biztosítási szerződésre nem az Egyezmény,* hanem egy adott ország joga lesz *irányadó.* A tengeri fuvarozással kapcsolatos biztosítási szerződések igen gyakran az *angol jognak* vannak alávetve, amely — ha az árut biztosítva adják el — nem lát akadályt abban, hogy a biztosítási kötvényt a kár bekövetkeztét követően ruházzák át[9]. Amennyiben viszont az eladó az úton lévő árut nem biztosította, a vevő jogosult arra is, hogy a biztosítást visszamenő hatállyal kösse meg, feltéve,

[3] Amíg időben rögzíthető eseményről van szó, mint pl. tűz, teherautó összeütközés stb., addig a válasz megadható, de ha a kárt tengervíz beszivárgása vagy az áru felmelegedése okozza, akkor már aligha lehet az időpontot pontosan meghatározni. Honnold, 379., Roth, 298.
[4] Schlechtriem, 81.
[5] Posch, in: Doralt, 170.
[6] de Vries, 507—508., Svájc, 814.
[7] Stargardt, in: NDK, 137.
[8] Honnold, 380., Sevón, in: Lausanne, 203., Loewe, 86., Svájc, 814.
[9] Lloyd v. Fleming, (1872) L. R. 7 Q. B. 299.

hogy jóhiszemű, ami megint csak egyértelművé teszi ilyen esetben a kárveszélynek a fuvarozási szerződés megkötésével történő átszállását. Ha azonban a vevő által kötött biztosítás az adásvételi szerződés megkötésével lép életbe, akkor a 68. Cikk főszabálya (első mondat) lesz irányadó[10].

A 68. Cikk második mondatában nem egyszerűen fuvarozó szerepel, hanem az a fuvarozó, aki (és nem amelyik, mint ahogy a magyar szövegben olvasható) *a fuvarozási szerződést megtestesítő okmányokat kiállította.* A hangsúly ti. az okmányok megjelölésén van, az eredetileg javasolt „az áru feletti rendelkezési jogot megtestesítő okmányok" kifejezés használata azzal a veszéllyel járt volna, hogy az alkalmazási kör leszűkül a (forgatható) hajóraklevélre, holott itt az okmány *értékpapír jellege közömbös*[11].

4. A 67. Cikk (2) bekezdésének, az *elkülönítésre* vonatkozó szabálya a 68. Cikk vonatkozásában is érvényesül[12]. Nem száll át az úton lévő áruval kapcsolatos kárveszély mindaddig, amíg az eladó az elkülönítést (kijelölést) el nem végzi.

5. A 68. Cikk *harmadik mondata* logikus és látszólag problémamentes. *Értelmezési* kérdések azonban ezzel a szabállyal kapcsolatban is felvetődnek.

Kérdéses először is, hogy a „megsemmisülés vagy sérülés veszélyét az eladó viseli" kifejezés csak azokra a károkra vonatkozik-e, amelyekről az eladó tudott, illetve tudnia kellett, vagy kiterjed ezek mellett azokra is, amelyekről nem tudott. Továbbá: kiterjed-e az eladó kockázatviselése azokra a plusz károkra is, amelyek az általa ismert, de a vevővel nem közölt sérülések következményeként, a szerződés megkötése után keletkeznek[13]. Felmerül végül egy harmadik kérdés is, nevezetesen az itt elemzett szabály a 68. Cikk mindkét mondatára vonatkozik-e vagy csak a másodikra.

Mint azt *Nicholas* részletes elemzéssel kimutatta[14], a 68. Cikk javaslatának harmadik mondatában az angol szöveg eredetileg „az ilyen megsemmisülés vagy sérülés" fordulatot használta, ami az eladó kockázatát az általa ismert és elhallgatott károkra szűkítette volna. Az angol szöveg azonban nem volt összhangban a francia változattal, amely már a javaslatban is a jelenlegi megfogalmazást alkalmazta. A két „eredeti" szöveget egységesítendő került sor az angol szöveg átfogalmazására. Ennek nyomán azt az álláspontot tartjuk helyesnek, amely — kiindulva az eladó rosszhiszeműségéből — egyrészt az eladóra hárítja azon károk kockázatát is, amelyekről *nem tudott, és nem is kellett tudnia,* feltéve természetesen, hogy ezek mellett voltak olyan károk is, amelyeket ismert, de elhallgatott. Ami a kérdés második részét illeti, álláspontunk szerint az eladónak viselnie kell *a következménykárok kockázatát is,* aligha lenne szerencsés, ha a fuvarozás kockázata ezen a ponton megoszlana a felek között.

Végül a harmadik kérdésről[15]. A korábban, a 2. pontban említett kompro-

[10] Hager, 398.
[11] Off. Rec. 404., Schlechtriem, 83., Nicholas, in: Bianca—Bonell, 498—499., Loewe, 86.
[12] Schlechtriem, 83.
[13] Roth, 298—299.
[14] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 499.
[15] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 500.

misszum kidolgozása során egyetértés alakult ki abban a kérdésben, hogy az eladó rosszhiszeműségét szankcionáló szabály csak a második mondatra vonatkozik[16]. Emögött reális érvek húzódnak meg. A 36. Cikk (1) bekezdése szerint az eladó felelőssége az áru fogyatékosságaiért a kárveszély átszállásával végződik. A 68. Cikk első rendelkezése szerint a kárveszély a szerződés megkötésével száll át. Mármost nyilvánvaló, hogy azok a károk, amelyek a szerződéskötés előtt keletkeztek, az eladó felelősségét vetik fel, és nincs közük a kárveszély átszállásához, a szerződés megkötése után keletkezett károk viszont kárveszélyviselési és nem szerződésszegési problémát jelentenek. Az eladó rosszhiszeműségének megítélése szempontjából csak az az eset érdekes, amikor a kárveszély visszamenő hatállyal, a szerződéskötést megelőző időpontban száll át. Csak itt fordulhat ugyanis elő, hogy az eladó a szerződéskötéskor tudatában van annak, hogy az áru a kárveszély átszállását követően, de még a szerződéskötést megelőzően megsérült[17].

A vevő helyzetét nem könnyíti meg, hogy az eladó rosszhiszeműségét, tehát azt, hogy az eladó az áru megsemmisüléséről vagy megsérüléséről tudott vagy tudnia kellett, neki kell *bizonyítania*[18].

6. Azáltal, hogy a 68. Cikk harmadik mondata kifejezetten említi a „megsemmisült" árut, és az előző pont alapján a rendelkezés a második mondatra vonatkozik, kizárt, hogy a 4. Cikk a/ pontja alapján érvényesüljenek az egyes nemzeti jogok szabályai, amelyek egy nem létező árura kötött szerződést semmisnek tekintenek[19]. A megsemmisült árura kötött szerződés, a 68. Cikk feltételei szerint, az Egyezmény kifejezett rendelkezése folytán *érvényes* lesz[20].

---

69. Cikk

(1) A 67. és 68. Cikkben nem szabályozott esetekben a kárveszély akkor száll át a vevőre, amikor átveszi az árut vagy ha azt kellő időben nem teszi meg, attól az időponttól kezdődően, amikor az árut a rendelkezésére bocsátják és ő a szolgáltatás elfogadásának elmulasztásával szerződésszegést követ el.

(2) Mindazonáltal, ha a vevőnek az eladó telephelyétől eltérő helyen kell átvennie az árut, a kárveszély akkor száll át, amikor a szolgáltatás esedékessé válik és a vevő megtudja, hogy az áru azon a helyen rendelkezésre áll.

[16] Off. Rec. 216., 220.
[17] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 500—501.
[18] Bucher, in: Lausanne, 216., Svájc, 814.
[19] Ptk. 227. § (2) bek., BGB 306. §, OR. 20. § (1) bek., stb.
[20] Schlechtriem, 82., Nicholas, in: Bianca—Bonell, 501., Svájc, 814.

(3) Ha az adásvétel még el nem különített árura vonatkozik, úgy az árut mindaddig, amíg a szerződés céljaira egyértelműen ki nem jelölték, úgy kell tekinteni, mint ami nem áll a vevő rendelkezésére.[1]

---

1. A 69. Cikk a kárveszélyátszállás azon eseteit szabályozza, amelyek *kívül esnek* a 67. és a 68. Cikk hatályán. Az (1) bekezdés a kárveszély átszállásának időpontját a vevő által eszközölt *átvételben,* ennek hiányában az áru részére történő *rendelkezésre bocsátásában* jelöli meg[2]. Az itt háttérszabályként alkalmazott rendelkezés valójában számos nemzeti jogban a polgári törvénykönyvek főszabálya[3], a nemzetközi kereskedelemben azonban kétségkívül a 67. és a 68. Cikkekben szabályozott esetek a gyakoribbak. A 69. Cikk (1) bekezdése csak a kárveszélyátszállás *időpontját* határozza meg, de nem beszél annak *helyéről.* A (2) bekezdésből azonban világossá válik, hogy az (1) bekezdés azokra az esetekre vonatkozik, amikor a vevő az eladó telephelyén veszi át az árut, ha a vevőnek az eladó telephelyétől eltérő helyen kell az árut átvennie, akkor a (2) bekezdés szabálya lép be. A (3) bekezdés lényegében megismétli a 67. Cikk (2) bekezdésének, a fajlagosan megjelölt árukra vonatkozó szabályát[4].

2. Az (1) bekezdés *alapgondolata:* a kárveszély az árunak a vevő részére történő *átadásával* száll át (vö. az Incoterms Ex Works paritással). Amíg az áru az eladó ellenőrzése alatt van, ésszerű, hogy viselje a kárveszélyt, hiszen csak ő képes az áruról gondoskodni és azt megfelelően biztosítani. Ellenkező esetben a vevő igen nehéz helyzetben lenne, mert az áru károsodásakor a 66. Cikk alapján neki kellene bizonyítania, hogy a sérülés az eladó tevékenységének vagy mulasztásának következménye[5]. Ez a helyzet változik az árunak a vevő részére történő kiszolgáltatásával, mert ezzel a lépéssel a szerződés tárgyát képező dolgok átkerülnek a vevő felügyelete alá.

A 60. Cikk b/ pontján, illetve a 62. Cikken alapuló átvételi kötelezettséggel esik egy tekintet alá annak *elmulasztása.* Ebben az esetben a kárveszély átszállásának konjunktív feltétele, hogy az árut a vevő *rendelkezésére bocsássák* és a vevő az átvétel elmulasztásával *szerződésszegést* kövessen el. A kárveszély

[1] A magyar szöveg visszatérő problémája ugyanazon kifejezések eltérő fordítása. Korábban (60. Cikk, 62. Cikk) a „take delivery" kifejezést — helyesen — „átvétel"-nek fordították, akkor viszont itt, az (1) bek.-ben sem a „szolgáltatás elfogadásá"-ról, hanem „átvétel"-ről van szó, annál is inkább, mert az „átvétel" kifejezéshez meghatározott jogi tartalom fűződik. A (2) bek.-ben nem „megtudja" a helyes fordítás, hanem „tudja" („is aware", „sait", „Kenntnis davon hat"), ami azért fontos, mert nincs szó arról, hogy az eladónak értesítést kellene a vevő részére küldenie, a vevő tudomása származhat más forrásból is. Ld. még alább a 3. pontot.

[2] A „rendelkezésre bocsátás" fogalmáról ld. a 31. Cikk 4. pontját.

[3] Ld. a 66. Cikk 2. jegyzetét.

[4] Az angol és a francia szöveg között terminológiai eltérés van. Az angol szöveg a 67. Cikk (2) bek.-ében és a jelen Cikk (3) bek.-ében egyöntetűen az „identify" kifejezést használja. A francia szöveg, ennek nyomán pedig a német és a magyar fordítás is a 67. Cikk (2) bek.-ében az áru „kijelöléséről" („identifiées", „die Ware... dem Vertrag zugeordnet") a jelen Cikk (3) bek.-e első fordulatában az áru „elkülönítéséről" („individualisées", „individualisiert"), második fordulatában ismét „kijelöléséről" beszél.

[5] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 503.

átszállásának időpontja a szöveg szerint félreérthető, értelemszerűen a szerződésszegés megtörténte lesz irányadó, mert mindaddig, amíg az eladó az árut nem bocsátja a vevő rendelkezésére, nem lehet szó az átvétel elmulasztásával elkövetett szerződésszegésről[6].

Egy konkrét példával illusztrálva: ha a vevőnek az árut a rendelkezésre bocsátástól számított 15 napon belül kell átvennie, de az áru a 10. napon a raktárban keletkezett tűz következtében megsemmisül, a kárveszély még az eladót terheli. Ha azonban a vevő csak a 18. napon jelentkezik az áruért és a tűz a 16. napon keletkezett, a kárt a vevő viseli[7].

Kérdés viszont, hogy a vevőnek a kárveszélyátszállás szempontjából releváns szerződésszegése milyen kört fog át. Bár volt olyan javaslat, amely egy általános megfogalmazást tartott volna kívánatosnak, a többség ezt elutasította, mondván, az (1) bekezdés jelen formájában elegendő[8]. A megoldás nyilvánvalóan vitatható, mert ha pl. a vevő az átvételt ugyan nem tagadta meg, de nem tett eleget a szerződés alapján őt terhelő hajóállítási kötelezettségének, szó szerinti értelmezéssel élve a jelen Cikk (1) bekezdésének utolsó fordulata nem áll meg[9]. Még több nehézséget okoznak azok az esetek, amikor a vevőnek a fizetéssel kapcsolatos mulasztása (pl. nem nyitja meg az akkreditivet) jár azzal a következménnyel, hogy az eladó nem szolgáltat időben[10]. Az Egyezményben ezen a ponton *joghézag* csúszott, mert nincs szabály a kárveszélynek a *jogosulti késedelem* valamennyi esetében a vevőre történő átszállásáról, ami annál is sajnálatosabb, mivel a kérdés fontos és a gyakorlatban számtalanszor fel fog merülni.

A *megoldás* az esetek egy részében, ahol a vevő mulasztása olyan kötelezettséget érint, ami a 60. Cikk a/ pontja alá tartozik, értelmezéssel különösebb nehézség nélkül elérhető[11]. Ilyennek tekintjük, ha a vevő nem állítja ki a hajót. Problematikus viszont a fizetéssel összefüggő vevői szerződésszegés, ami semmiképpen sem tartozik az átvétel körébe. A vélemények megoszlanak, bár azok közül, akik a joghézagot észlelik, a többség az Egyezményen belüli megoldás mellett van, többnyire a 7. § (2) bekezdésének joghézagokat kitöltő szabálya alapján[12]. A magunk részéről — tekintettel az NSZK-javaslat körül Bécsben

[6] Svájc, 814.

[7] Honnold, 382. példája nyomán.

[8] Az NSZK küldöttségének javaslata a ULIS 98.Cikk (1) bek.-ére, illetve a BGB 293. és köv. §§-ra, valamint 324. §-ára épült, Off. Rec. 406—407. Ld. a Ptk.-nak a jogosulti késedelemre vonatkozó 302. §-át és 303. § (2) bek. b/ pontját, amely szintén általános szabályt ad.

[9] Hager, 401.

[10] Schlechtriem, 83., Svájc, 815.

[11] Ld. a 60. Cikk 2—3. és 5. pontját. Lényegében ezt a gondolatmenetet követi, a 60. Cikkre történő konkrét hivatkozás nélkül, Stargardt, in: NDK, 138.

[12] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 507., szerint a fizetési késedelem nem tartozik a 69. Cikk (1) bekezdésének hatálya alá, a kárveszély nem szállhat át, ami természetesen az eladónak a vevő szerződésszegéséből származó követeléseit nem befolyásolja. Ugyanakkor Schlechtriem, 83., Hager, 401., Svájc, 814—815., a 7. Cikk (2) bek.-ére, von Hoffmann, in: Dubrovnik, 295., általában az értelmezési elvekre történő hivatkozással lehetőséget lát a probléma megoldására. Stargardt, in: NDK, 138., viszont a fizetési késedelmet külön nem említve, a vevői kötelezettségeket az átvétellel hozza összefüggésbe, mondván a vevő szerződésszegése miatt az eladó nem tud teljesíteni, ennek következménye pedig, hogy a vevő részéről nincs átvétel.

lezajlott vitára, amelynek során nyilvánvalóvá vált, hogy a többség nem értette meg a problémát, és abban a hiszemben volt, hogy a 69. Cikk szabálya a vevői szerződésszegések teljes körét lefedi — a 7. § alkalmazását nemcsak megengedhetőnek, hanem elkerülhetetlennek és kifejezetten szükségesnek tartjuk. A 67. és a 69. Cikkek alapgondolata: a kárveszély átszáll, ha az áru kikerül az eladó ellenőrzése alól, vagy ha ezt a vevő szerződésellenes magatartása megakadályozza. Az utóbbi azonban *kiterjesztve értelmezendő*, nemcsak az átvétel jogellenes megtagadása, hanem minden, az eladói teljesítést megakadályozó vevői magatartásnak kárveszélyt átszállító hatása kell hogy legyen, feltéve, hogy a vevő szerződéses kötelezettségét megszegve járt el[13].

A 69. Cikk (1) bekezdésében említett vevői szerződésszegés *ténykérdés*, és független attól, hogy a vevő felelősségét a 79. Cikk alapján ki tudja-e menteni. A 79. Cikk (5) bekezdése értelmében ugyanis a kimentés csak a kártérítésre vonatkozik, és érintetlenül hagyja az egyéb igényeket[14].

3. A (2) bekezdés, amelynek alkalmazására a 67. és 68. Cikkekhez képest az (1) bekezdéssel megegyező módon csak mögöttesen kerülhet sor, szabályozza a kárveszély átszállását, ha a vevő az árut *nem az eladó telephelyén veszi át*. A kárveszély átszállásának ebben az esetben *három feltétele* van, nevezetesen a szolgáltatás esedékessé válása, az áru rendelkezésre bocsátása és a vevő tudomásszerzése arról, hogy az áru hol áll rendelkezésére. Az (1) bekezdéshez képest a nem lényegtelen különbség abban van, hogy míg az (1) bekezdés szerint a kárveszély a tényleges átvétel vagy a vevő szerződésszegése bekövetkeztének pillanatában száll át, addig a (2) bekezdés szerint nincs szükség a tényleges átvételre, de szükség van az említett három feltétel meglétére.

A (2) bekezdés szerint a kárveszély az eladó telephelyétől eltérő minden más helyen átszállhat, így ez a hely lehet a vevő telephelye is, bár az Egyezmény erről külön nem rendelkezik[15]. Miután a 67. Cikk feltételezi az eladótól független fuvarozó közbeiktatását, a jelen Cikk (2) bekezdése lesz alkalmazandó mindazokban az esetekben, amikor az eladónak telephelyén kívüli meghatározott helyen kell az árut átadnia, és a fuvarozást maga végzi. Ide tartoznak továbbá azok az esetek is, amikor az áru harmadik személynél (pl. közraktárban) található, és az eladó a szükséges okmányokat saját telepén adja át a vevőnek. Itt több változat is elképzelhető. Ha az eladó olyan okmányokat ad át, amelyek, mint pl. a közraktári jegy, biztosítják az áru feletti rendelkezési jogot, a kárveszély ezzel átszáll, feltéve, hogy az említett mindhárom feltétel (esedékesség, rendelkezésre bocsátás, tudomásszerzés) adott. Ha azonban az eladó olyan okmányt ad át, amelyben utasítja a raktárt, hogy szolgáltassa ki az árut a vevőnek, a kárveszély átszállása a raktározást végző nyilatkozatától függ,

[13] Ui. Schlechtriem, 83., Svájc, 815.

[14] Schlechtriem, 83. Az Egyezmény e rendelkezése tartalmilag megfelel a Ptk. 303. § (2) bek. b/ pontjának. A kérdésre a 79. Cikk 4. pontjában visszatérünk.

[15] Huber, 456., Schlechtriem, 84.

hajlandó-e az eladó utasításának követésére, mert a rendelkezésre bocsátás a vevő szempontjából csak ezáltal valósul meg[16].

A vevő az áru hollétéről különböző módokon *szerezhet tudomást*. Megkaphatja az eladótól az áru kiadását biztosító okmányokat, lehetséges, hogy az eladó a vevőt külön tájékoztatja, de az is elképzelhető, hogy a vevő harmadik személytől kapja az értesítést. A hangsúly a vevő tudomásán van, ezért ha az eladó értesítést küld a vevőnek, akkor ez kivétel a 27. Cikk szabálya alól, mivel csak a *kézhezvétellel* válik hatályossá, és ez természetesen megfelelően kihat a kárveszély átszállásának időpontjára is[17].

Korábban már tettünk összehasonlítást az (1) és a (2) bekezdés szabálya között. Az eltérés feltűnő, mivel az (1) bekezdés a kárveszély átszállását az átvételhez kapcsolja. Az ok abban keresendő, hogy abban a pillanatban, amikor az áru átadására nem az eladó telephelyén kerül sor, és az eladó az árut rendelkezésre bocsátja, az kikerül ellenőrzése alól, ezért ilyenkor az eladó már semmivel sincs jobb helyzetben, mint a vevő, hogy óvni tudja az árut. Másrészt a cél az, hogy a kárveszély átszálljon akkor, amikor a vevő már abban a helyzetben van, hogy az árut átvegye. Ezért kívánja meg a (2) bekezdés a rendelkezésre bocsátást és a vevőnek az áru hollétéről való tudomásszerzését[18].

A (2) bekezdés feltételül szabja a szolgáltatás *esedékessé* válását. Kérdés, hogyan ítélendő meg, ha az eladó az esedékessé válás *előtt* kínálja fel a szolgáltatást. Szó szerinti értelmezés odavezetne, hogy az eladót terhelné a kárveszély az esedékességig akkor is, ha a vevő az 52. Cikk (1) bekezdése alapján elfogadná az idő előtti szolgáltatást. Ez nyilvánvalóan méltánytalan lenne, ezért, ha a vevő elfogadja az idő előtti szolgáltatást, akkor a kárveszély a 69. Cikk (2) bekezdése szerint, de a korábbi időpontban száll át[19].

4. A (3) bekezdés önmagában nem igényel hosszabb magyarázatot, mert tartalmában megfelel a 67. Cikk (2) bekezdésének[20]. Hangsúlyozandó, hogy mind az (1), mind pedig a (2) bekezdésre vonatkozik, akár az eladó telephelyén, akár másutt kerül sor az áru átadására, illetve rendelkezésre bocsátására, a kárveszély átszállása feltételezi az árunak a szerződés céljaira történő egyértelmű kijelölését.

A ULIS 98. Cikk (3) bekezdése egy speciális, de nagyon is gyakorlati szabályt tartalmazott, amely hiányzik az Egyezményből[21]. A rendelkezés úgy szólt, hogy ha a fajlagos áru olyan jellegű, hogy az eladó annak egy részét mindaddig nem tudja elkülöníteni, amíg a vevő azt át nem veszi, (a kárveszély átszállásához) elegendő, ha az eladó megteszi a szükséges lépéseket ahhoz, hogy a vevő átvehesse az árut. Ha pl. a vevő kőolajat vásárol egy nagyobb

[16] Off. Rec. 65., Hager, 399—400. Az *USA* jogában az UCC az eladó védelmében úgy rendelkezik, hogy megfelelő idő elteltével a kárveszély akkor is átszáll, ha az okmány átadása önmagában még nem eredményezné ezt (UCC 2—503. Cikk (4) bek. b/, 2—509. Cikk (2) bek. c/.

[17] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 504.

[18] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 503—504.

[19] Svájc, 815.

[20] Ld. a 67. Cikk 5. pontját.

[21] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 505.

készletből, és a vásárlás úgy történik, hogy az eladó átadja a megfelelő okmányt, amely a vevő számára rendelkezési jogot testesít meg az áru felett, kérdés, hogy a kárveszély mikor száll át. A (3) bekezdés szó szerinti értelmezése alapján csak akkor, ha a megvásárolt kőolajat betöltik a vevő tankhajójába, azaz amikor a vevő átveszi az árut. Ez azonban ellentétesnek tűnik a (3) bekezdés céljával, mivel olyan esetekről van szó, ahol az elkülönítés nem lehetséges, csak az átadással. Kérdés, hogy a bírói gyakorlat hajlandó lesz-e a ULIS szabályának megfelelően a 69. Cikk (3) bekezdését úgy értelmezni, hogy az eladó az árut egyértelműen kijelölte, ha a maga részéről mindent megtett annak érdekében, hogy a vevő átvehesse az árut.

---

70. Cikk

Ha az eladó alapvető szerződésszegést követett el, a 67., 68. és 69. Cikk rendelkezései nem korlátozzák azokat az eszközöket, amelyeket a vevő szerződésszegés esetén igénybe vehet.

---

1. A kárveszély viselése, illetve átszállása, valamint a szerződésszegésért való felelősség, mint arról korábban szó volt, egymástól elválasztandó, két külön intézmény[1]. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az egyik fél által elkövetett szerződésszegés befolyással lehet a kárveszély átszállására is. A 69. Cikk (1) bekezdése a kárveszély átszállásának arra az esetkörére vonatkozik, amikor a *vevő* követ el szerződésszegést, a jelen Cikk *a fordított helyzetet*, az *eladó* szerződésszegésének e vonatkozású következményeit tárgyalja.

A Cikk alapgondolata egyszerű, ha az eladó *alapvető szerződésszegést* követ el[2], a vevő, a kárveszély átszállásának a 67—69. Cikkekben rögzített szabályaitól függetlenül élhet a szerződésszegés esetére részére biztosított jogokkal. Mindez magától értetődőnek tűnik, kérdés ezért, hogy szükség van-e egyáltalán erre a rendelkezésre. A kérdés annál is inkább feltehető, mert míg a 69. Cikk (1) bekezdése szerint a vevő szerződésszegése a kárveszély átszállásával jár, addig a jelen Cikk ilyen rendelkezést közvetlenül nem tartalmaz.

2. A szabály rendeltetése és értelme az Egyezmény más Cikkeinek *összefüggéseiből* vezethető le, ami persze nem pozitívum. Lényege, hogy a vevő az eladó alapvető szerződésszegése esetén akkor is követelheti az áru kicserélését (46. Cikk (2) bek.), illetve akkor is elállhat a szerződéstől (49. Cikk), ha az áru időközben megsérül vagy megsemmisül, feltéve, hogy a sérülés vagy megsemmisülés nem a vevő tevékenységének vagy mulasztásának következménye. (Az igényérvényesítésnél a 39. Cikkben megállapított határidők feltétlenül figye-

[1] Ld. a 66. Cikk 3. pontját.

[2] Az alapvető szerződésszegés fogalmáról ld. a 25. Cikket.

lembe veendők!) A 82. Cikk (1) bekezdése értelmében ugyanis a vevő elveszti az elállás, illetve a kicserélés jogát, ha az árut nem tudja az átvételkori állapotban visszaszolgáltatni, kivéve a (2) bekezdésben felsorolt eseteket. Mindez végső soron azt jelenti, hogy az eladó alapvető szerződésszegése esetén az áru véletlen sérülésének, elveszésének vagy megsemmisülésének kockázata annak ellenére sem terheli a vevőt, hogy a kárveszély a 67—69. Cikkek alapján átszállt rá. Úgy is lehet fogalmazni, hogy a vevőnek az eladó alapvető szerződésszegése esetére biztosított jogai *erősebbek,* mint az a kötelezettség, ami normál esetben a kárveszély viseléséből őt terhelné. Ez az állítás azonban csak részben helytálló.

Az elmondottak az alábbi *példával* illusztrálhatók[3]: a szerződés 500 kompresszor vételéről szól, a kárveszély a 67. Cikk (1) bekezdése értelmében átszáll a vevőre, amikor az eladó az árut átadja az első fuvarozónak. A fuvarozás során 200 kompresszor megsérül, további 5-ről kiderül, hogy eredendően hibás. Feltéve, hogy az 5 hibás kompresszor nem jelent alapvető szerződésszegést, a 200 kompresszor sérüléséből eredő kárt a vevő viseli (a kárveszély már átszállt), a gyárilag hibás 5 kompresszor tekintetében pedig a vevő élhet jogaival, azaz kijavítást vagy árengedményt és kártérítést követelhet. Ha azonban nem 5, hanem 150 kompresszor lesz hibás, és ez a körülmények folytán alapvető szerződésszegést jelent, akkor a vevő *elállhat* a szerződéstől, és az egész szállítmányért (ideértve a fuvarozás alatt megsérült darabokat is) kifizetett vételárat visszakövetelheti.

Más lesz némiképp a helyzet, ha a vevő *kicserélést* követel. Ennek megértéséhez utalunk a korábban mondottakra, hogy ti. a 70. Cikk nem rendelkezik közvetlenül a kárveszély átszállásáról, csak az igénybe vehető jogorvoslati eszközökről. Ha a vevő eláll, akkor ez az egész szerződés tekintetében történik, kicserélés követelésekor azonban az eladó csak annak pótlására lesz köteles, amiért neki kell felelnie, azaz a gyárilag hibás árukért. Ezért a 70. Cikkből végső soron az következik, hogy *az eladó alapvető szerződésszegése esetén az elállás az a vevői jogorvoslat, amelynek igénybevételekor a kárveszély visszaszáll az eladóra*[4].

3. Az elállásról rendelkező 49. Cikk (1) bekezdése két tényállást ismer, az a/ pont teszi lehetővé az elállást alapvető szerződésszegés esetén, míg a b/ pont vonatkozik a szolgáltatás elmaradására[5]. Mindez abból a szempontból érdekes, hogy ha az eladó késedelembe esik a szolgáltatással és ez alapvető szerződésszegésnek minősül, akkor a vevő *jogosult az elállásra,* a kárveszély a már úton lévő áru tekintetében *visszaszáll* az eladóra. Nem ilyen egyszerű a helyzet akkor, ha a vevő nem hivatkozik alapvető szerződésszegésre (vagy azért, mert a késedelem nem is minősül annak, vagy azért, mert szeretné megkapni az árut). Ebben az esetben a 47. Cikk (1) bekezdése alapján ésszerű póthatáridőt állapíthat meg, majd ennek eredménytelen elteltével a 49. Cikk (1) bek. b/ pont

[3] Nicholas, in: Bianca—Bonell, 508—510.
[4] Off. Rec. 408.
[5] Ld. a 49. Cikk 1. pontját és 1. jegyzetét.

szerint elállhat a szerződéstől. Miután azonban itt már nincs szó alapvető szerződésszegésről, ha az elállás közlése előtt az eladó az árut útnak indította, az áruval kapcsolatos kárveszély a 70. Cikk szövegének megfelelően *az elállás ellenére is a vevőt terheli,* ami gyakorlatilag azzal a következménnyel jár, hogy a vevő az áru elveszése, megsemmisülése vagy nagyobb mértékű károsodása esetén is csak szerződésszegésre alapított kártérítést tud követelni[6]. A problémát *Roth* részletes elemzése során a következő példával illusztrálta: a szerződés szerint az árunak április első hetében kell megérkeznie a célkikötőbe, az eladó azonban késik. Április 9-én a vevő értesíti az eladót, hogy nem kapta meg az árut, válaszul az eladó közli, hogy az áru 12-én érkezik. A vevő ezt elfogadja (póthatáridő), az áru azonban 14-én érkezik, ami a póthatáridő eredménytelen elteltét, és a 49. Cikk (1) bekezdésének b/ pontja szerinti elállási jog megnyílását jelenti. Mielőtt azonban a vevő — 15-én — megtenné az elállási nyilatkozatát, a kikötőben keletkezett tűz elpusztítja az árut[7].

A 70. Cikk szabálya ennek a helyzetnek a fényében meglehetősen furcsa, annál is inkább, mert ez a probléma már a ULIS kapcsán is jelentkezett. A ULIS 97. Cikke úgy rendelkezett, hogy a nem szerződésszerű áru átadásával a kárveszély átszállt a vevőre, kivéve, ha a vevő elállt a szerződéstől vagy kicserélést követelt. Tudni kell azonban, hogy a ULIS az elállást az Egyezménytől eltérően szabályozta, mivel elállni csak alapvető szerződésszegés esetén lehetett, amit a ULIS akként oldott meg, hogy ha a hiányosságok orvoslására szabott póthatáridő eredménytelenül telt el, akkor az eredetileg nem alapvető szerződésszegés a 27. Cikk (2) bekezdésének kifejezett rendelkezése alapján, alapvetővé változott. Az Egyezmény ezt a megoldást nem tartalmazza, az elméletben ismeretes ugyan ilyen irányú értelmezési kísérlet, mondván, hogy 49. Cikk (1) bekezdésének b/ pontjába foglalt tényállás is alapvető szerződésszegésnek tekinthető[8], de nézetünk szerint erre az Egyezmény semmiféle alapot nem ad, noha kétségtelen, hogy az itt vázolt probléma ezáltal valóban megoldható lenne[9].

A ULIS 97. Cikke által adott megoldás *zárt,* mert ha a vevő az árut megtartotta, a kárveszély a nem szerződésszerű szolgáltatás ellenére is átszállt rá, míg mindazokban az esetekben, amikor a vevő elállt vagy új árut (kicserélést) követelt, az eladón maradt vagy visszaszállt rá[10]. Ehhez képest az Egyezménybe *hézag* csúszott, ami fenti példára visszatérve azt jelenti, hogy a 70. Cikk szöveghű értelmezésével nem lehet más eredményre jutni, mint arra, hogy a *kárveszélyt a vevőnek kell viselnie* annak ellenére, hogy jogosan állt el a póthatáridő eredménytelen eltelte miatt a szerződéstől[11].

[6] Roth, 304—305., Nicholas, 510—511.
[7] Roth, 304.
[8] Stargardt, in: NDK, 104.
[9] Ld. a 49. Cikk 1. pontját.
[10] Stötter, 397., Dölle, 191., 611—612., Graveson, 108.
[11] Az itt elemzett probléma azért is figyelemre méltó, mert az Egyezmény kidolgozása során felmerült, hogy a szövegből az „alapvető szerződésszegés" korlátját törölni kellene, ennek ellenére benne maradt, tehát nem lehet szó tévedésről, tudatos jogalkotói álláspontról van szó; Roth, 305—306.

A probléma megoldására nem látunk más lehetőséget, mint a 66. Cikk segítségül hívását, annak elismerésével, hogy ez sem jelent a vevő számára teljes körű védelmet. A 66. Cikk alapján ugyanis a vevő bizonyíthatja, hogy az áruban bekövetkezett kár az eladó mulasztásával (késedelmével) áll összefüggésben, ekkor pedig a kárveszély mégsem őt, hanem az eladót terheli[12].

[12] Ld. a 66. Cikk 3. pontját.

V. CÍM

AZ ELADÓ ÉS A VEVŐ KÖTELEZETTSÉGEIRE VONATKOZÓ KÖZÖS RENDELKEZÉSEK

Áttekintés. Az Egyezmény e része hat fejezetet tartalmaz, amelyek egyaránt vonatkoznak az eladó és a vevő kötelezettségeire. Az I. fejezet foglalkozik *a teljesítést megelőző szerződésszegés* (71—72. Cikk) és a *részletekben teljesítendő szerződés megszegésének* (73. Cikk) problémájával. A II. fejezet (74—77. Cikk) tartalmazza a *kártérítés általános szabályait,* az egyetlen, rövid rendelkezésből álló III. fejezet (78. Cikk) pedig a *kamattal* kapcsolatban állapít meg szabályt. A IV. fejezet (79—80. Cikk) tárgyalja a *felelősség alóli mentesítő okokat,* az V. fejezet (81—84. Cikk) az *elállás* jogkövetkezményeit, végül a VI. fejezet (85—88. Cikk) az *áru megőrzésével* kapcsolatos kötelezettségeket.

I. FEJEZET

A TELJESÍTÉST MEGELŐZŐ SZERZŐDÉSSZEGÉS ÉS RÉSZLETEKBEN TÖRTÉNŐ TELJESÍTÉSRE VONATKOZÓ SZERZŐDÉS

71. Cikk

(1) Bármely fél felfüggesztheti kötelezettségeinek teljesítését, ha a szerződés megkötését követően láthatóvá válik, hogy a másik fél kötelezettségének lényeges részét nem teljesíti

a/ teljesítési képességének vagy hitelképességének súlyos fogyatékossága, vagy

b/ a szerződés teljesítésének előkészítésében, vagy a szerződés teljesítésében kifejtett magatartása eredményeként.

(2) Ha az eladó már feladta az árut, mielőtt az előző bekezdésben meghatározott okok nyilvánvalóvá váltak, megakadályozhatja az árunak a vevő részére történő kiszolgáltatását még akkor is, ha a vevő birtokában olyan okmány van, amely őt egyébként az áru átvételére feljogosítja. Ez a bekezdés kizárólag az áruval kapcsolatban a vevő és az eladó között fennálló jogokra vonatkozik.

(3) A teljesítést akár az áru elküldését megelőzően, akár azt követően felfüggesztő fél köteles a felfüggesztésről a másik felet haladéktalanul értesíteni és ha a másik fél saját teljesítésére megfelelő biztosítékot ad, köteles folytatni a teljesítést.

---

1. A 71. Cikk a *teljesítés felfüggesztésének* lehetőségét szabályozza, ha *a másik fél várhatóan megszegi a szerződést*. Gyakorlati szempontból igen fontos kérdésről van szó, amely lényegénél fogva bizonytalanságot is rejt magában, mivel a másik fél még nem követett el szerződésszegést, annak bekövetkezte csak feltételezhető[1]. Mint az az egyes országok megoldásából látható[2], *két szélső megközelítés* is lehetséges, az egyik a *csőd*, ami kézzelfogható, objektív helyzet, a másik a *„vagyoni állapot megromlása"*, vagy ahogy az USA jogban az UCC

[1] Az előrelátható (megelőző) szerződésszegés (anticipatory breach), írja Eörsi, 127—128., kényes kérdés. Ideges vagy rosszindulatú felek szubjektív módon hivatkozhatnak arra, hogy máris bekövetkezett, márpedig ehhez objektív oknak kell fennállnia.

[2] Az intézmény szűkebb vagy általánosabb megfogalmazásban a legtöbb ország jogában ismert. A visszatartási jogot csak az eladó javára, a vevő fizetési késedelme vagy fizetésképtelensége esetére biztosítja a S/G 41. Cikke. A C. c. 1613. Cikke csak a vevő csődje vagy fizetésképtelensége esetére szólt, de az 1612. Cikkből, amely szerint az eladó nem köteles szolgáltatni, amíg a vevő nem fizet, utóbb levezetésre került az az általános, nemcsak az adásvételre vonatkozó szabály, hogy a kötelezett mindaddig megtagadhatja saját szolgáltatását, amíg a másik fél nem nyújtja az ellenszolgáltatást. Ha a szerződés alapján a jogosultnak kell először szolgáltatnia,

2—609. Cikke fogalmaz, „ésszerű alapon bizonytalanság merül fel a fél teljesítésével kapcsolatban", ami viszont szubjektív megítélésre ad alapot. A nehézségeket csak fokozta, hogy az Egyezmény megszövegezése során ezen a ponton is komoly ellentétek voltak a fejlett és a fejlődő országok között, előbbiek a szabály érthető okokból igen tág megfogalmazása mellett szálltak síkra[3]. Ebben az egyáltalán nem könnyű helyzetben, úgy tűnik, sikerült ésszerű kompromisszumot kialakítani.

Az (1) bekezdés a teljesítés felfüggesztésének *eseteit* határozza meg, amelyek mindkét fél számára biztosítottak, a (2) bekezdés *az eladó védelmében* külön rendelkezik arról, ha az (1) bekezdésben megjelölt okok valamelyike miatt az eladó fel kívánja függeszteni a teljesítést, de az árut már átadta a fuvarozónak, végül a (3) bekezdés az előbbiek mintegy ellensúlyozására a teljesítést felfüggesztő fél *kötelezettségeit* állapítja meg. Az áttekintés érdekében utalni kell arra, hogy az itt szabályozott felfüggesztés nem azonos a következő, 72. Cikkben szabályozott elállással, amihez az Egyezmény szigorúbb feltételt, a másik fél részéről elkövetett alapvető szerződésszegést ír elő.

2. Az (1) bekezdés szerint *a teljesítés felfüggeszthető,* ha

— a másik fél kötelezettségének lényeges részét nem teljesíti,

— teljesítési képességének vagy hitelképességének súlyos fogyatékossága (a/ pont), vagy

— a teljesítés előkészítésében vagy magában a teljesítésben kifejtett magatartása eredményeként (b/ pont), és

— mindez a szerződés megkötését követően válik a fél számára láthatóvá.

3. Az első kérdés, hogy mi tekintendő *a kötelezettség lényeges részének,* amelynek nemteljesítése alapot ad a felfüggesztésre. Jóllehet, ami a 25. Cikk értelmében alapvető szerződésszegésnek bizonyul, az nagy valószínűséggel beletartozik ebbe a kategóriába is, ennek ellenére két különböző fogalomról van szó, amelyeket nemcsak elméleti, hanem gyakorlati okoknál fogva is célszerű megkülönböztetni egymástól. Maga az Egyezmény is az elválasztásból indul ki, a megelőző szerződésszegés miatti elállásnál nem elégszik meg a jelen Cikk megfogalmazásával, hanem alapvető szerződésszegést határoz meg feltételként. A megkülönböztetés a 25. Cikk szövegéből levezethető. Az *alapvető szerződésszegés* definíciójának két fontos eleme van. Az egyik, hogy a szerződésszegő félnek előre kell látnia magatartásának következményeit, a másik, hogy olyan hátrányt kell okoznia, amely jelentős mértékben megfosztja

ennek megtagadására csak a másik fél csődje esetén jogosult (Ferid, I. 507—508.). Tételesen és általánosabban fogalmaz a BGB 321. §-a, amely szerint ha a szerződés megkötését követően a fél vagyoni viszonyaiban olyan lényeges rosszabbodás következik be, amely az általa nyújtandó ellenszolgáltatást veszélyeztetné, a másik fél szolgáltatását visszatarthatja mindaddig, amíg az ellenszolgáltatás meg nem történik vagy biztosítékot nem kap (a nem teljesített szerződés miatti kifogás). A Ptk. 281. § (2) bek. b/ pontja a BGB szabály modernizált változata. Hasonlóan rendelkezik az OR 83. §-a is, de a BGB-től és a Ptk.-tól eltérően nem kívánja meg, hogy a teljesítést felfüggesztő félnek kelljen először szolgáltatnia, másrészt viszont csak a fizetésképtelenséget ismeri el okként. Ugyancsak általános rendelkezést tartalmaz a UCC 2—609 Cikke is.

[3] Eörsi (1981), 21—22., Schlechtriem, 85.

a felet attól, amit a szerződés alapján jogosult elvárni[4]. A 71. Cikk szempontjából viszont azt kell mérlegre tenni, hogy mi az, amire a fél *a konkrét szerződés alapján köteles*, és ebből mi az, amit várhatóan nem fog teljesíteni. Következésképpen az előbbiek közül *az első elem* (előreláthatóság) *érdektelen*, a második gyakorlatilag lefedi azt, amit a jelen Cikkben a kötelezettségek lényeges részeként fogalmaz meg az Egyezmény[5], bár a 25. Cikk bonyolult szövege zavaró lehet. Ezért a hangsúlyt nem a fél jogosult elvárásaitól való megfosztásra helyezzük, hanem arra, hogy *a nem teljesített kötelezettség a szerződéses viszonyban fontos-e vagy sem*, ez pedig elsősorban *a szerződés céljától* függ[6].

4. Az (1) bekezdés a/ és b/ pontjában megjelölt feltételek jellegükben különböznek egymástól. Míg az *a/ pontban* olyan feltételek kerültek felvételre (teljesítési képesség vagy hitelképesség hiánya), amelyek *tisztán objektívek*, egy adott helyzetből következnek, addig a *b/ pontban* felsorolt okok (a teljesítés előkészítésében vagy magában a teljesítésban kifejtett magatartás) *a féltől függőek*, elhatározásának következményei. Mindazonáltal mindkét eset objektív[7], a szónak abban az értelmében, hogy a b/ pont szerinti feltételek megvalósulása sem ad *kimentési lehetőséget*, a kötelezett csak arra hivatkozhat, hogy nem felel meg a valóságnak az az állítás, mely szerint a teljesítésben kifejtett magatartása eredményeként kötelezettségeinek nem tesz eleget.

A teljesítési képesség súlyos fogyatékosságáról van szó pl., ha az eladó üzemében sztrájk folyik, ami várhatóan nem teszi lehetővé, hogy az eladó időben teljesítsen[8]. Ugyanilyen megítélés alá esik, ha az eladó nem tudja beszerezni az áruhoz szükséges nyersanyagot vagy alkatrészt olyan okokból, amelyek nem tartoznak a b/ pont alá.

A hitelképesség súlyos fogyatékossága nem szükségszerűen jelent csődöt. Az Egyezmény nemcsak azt nem írja elő ebben a pontban, hogy a csődeljárást meg kell nyitni, hanem még csődhelyzetet sem kíván. Elegendő, ha pl. a vevő más, akár az eladóval, akár harmadik személlyel kötött szerződéseiben fizetési problémákkal küzd és alaposan feltehető, hogy ebben a helyzetben az adott szerződésben sem tud majd fizetni.

A *szerződés teljesítésének előkészítésében vagy a szerződés teljesítésében kifejtett magatartás* akkor vezethet a jelen Cikk alapján a teljesítés felfüggesztésére, ha magatartásával a kötelezett még nem valósított meg szerződésszegést. Ha viszont ez megtörténik, akkor a jogosultnak nem a jelen Cikket, hanem a szerződésszegés esetére biztosított jogorvoslati eszközöket kell igénybevennie[9]. Jól érzékeltethető ez a kérdés a vevő fizetési kötelezettségét kimondó, a tényleges fizetést előkészítő intézkedésekre is kiterjedő 54. Cikk segítségével.

[4] Ld. a 25. Cikk 4. és 5. pontját (jelentős hátrány és előreláthatóság).
[5] Schlechtriem, 86.
[6] Schlechtriem, in: Lausanne, 152., Stargardt in: NDK, 141.
[7] Reinhart, 376—377.
[8] Bennett, in: Bianca—Bonell, 519—520.
[9] Az eladó és a vevő szerződésszegésének jogkövetkezményeiről rendelkező Cikkek (45. Cikk (1) bek., 61. Cikk (1) bek.) tételesen is kifejezik ezt, amikor nem utalnak az igénybe vehető eszközök felsorolásánál a jelen fejezetre.

Az 54. Cikk által megkívánt előkészítő intézkedések elmulasztása kétségkívül veszélyezteti a vevő fő kötelezettségének, a fizetésnek a teljesítését, mégis mint önállóan nevesített kötelezettségi kör, megszegésével az eladó számára alapot ad a szerződésszegés címén történő eljárásra (az eladó póthatáridőt szabhat vagy alapvető szerződésszegésre történő hivatkozással elállhat a szerződéstől)[10]. Az eladó mindenképpen előnyösebb helyzetben van, mintha csak teljesítését függesztené fel.

A b/ pont alá tartozó esetek elhatárolása nem könnyű, mert a tényállás szubjektív volta miatt itt van leginkább mód a felek eltérő helyzetértékelésére. Ha a vevő alkatrészeket rendel az eladótól, és közben tudomást szerez arról, hogy más vevőknek szállított ugyanezen alkatrészek hibásnak bizonyultak, önmagában ez még nem ad alapot a vevő teljesítésének felfüggesztésére. Ha azonban kiderül, hogy a hibák forrása az eladó által felhasznált nyersanyagban rejlik, az eladó magatartása, hogy ti. ismét ugyanabból a forrásból származó ugyanazt a nyersanyagot kívánja felhasználni, már elegendőnek bizonyulhat[11].

5. A felfüggesztésre alapot adó, az (1) bekezdés a/ és b/ pontjaiban megjelölt körülményekkel kapcsolatban az Egyezmény nem írja elő, hogy azok csak a szerződés megkötése után keletkezhetnek, nincs akadálya annak sem, hogy a jogosult a számára csak a szerződéskötés után láthatóvá vált, de már az azt *megelőzően* fennállott körülményekre hivatkozzék. A 71. Cikk megoldása, amely Bécsben heves viták forrása volt[12], eltér számos ország szabályától, így az azonos alapgondolatot tartalmazó Ptk. 281. §-ától is. E megoldás következménye, hogy míg több országban a szerződéskötés előtt fennálló, a jogosult által nem ismert körülmények legfeljebb tévedés címén a szerződés megtámadására adnak alapot, addig az Egyezmény, amely érvénytelenségi kérdésekkel nem foglalkozik (4. Cikk a/ pont), ezt az esetkört *beolvasztotta* a teljesítés felfüggesztésének szabályai közé[13]. Nagy előnye az itt alkalmazott szabálynak, hogy kizárja a rosszhiszemű kötelezett hivatkozási alapját, mely szerint már az adott szerződést megelőzően is voltak fizetési nehézségei, ezért a jogosult nem függesztheti fel a teljesítést.

A jogosult nem folyamodhat a teljesítés felfüggesztéséhez akkor, ha az arra okot adó körülmények számára már *a szerződéskötés előtt ismertek voltak,* csak akkor, ha azt követően válnak láthatóvá. Ez a kifejezés persze megint támaszt némi bizonytalanságot. Általánosnak tűnő vélemény szerint, amit az előkészítő anyagok is alátámasztanak[14], a „láthatóvá válik" fordulat *objektíven* értendő, a jogosultnak tényekkel kell tudni alátámasztania a kötelezett helyzetével vagy magatartásával kapcsolatos feltételezéseit, de legalábbis olyan helyzetnek kell

[10] Ld. az 54. Cikk 2. pontját. Honnold, 336., Off. Rec. 45.

[11] Off. Rec. 52.

[12] Schlechtriem, 84—86., Loewe, 89.

[13] Mindez azt is jelenti, hogy ebben a kérdésben nem alkalmazhatók az egyes országok nemzeti jogának szabályai, tehát nem lehet tévedés miatt a szerződést megtámadni, sem az ügylet gazdasági alapjának megsemmisülésére (Wegfall der Geschäftsgrundlage — *német* jog) hivatkozni. Schlechtriem, in: Lausanne, 153., Svájc, 817.

[14] Off. Rec., 432—433., Schlechtriem, 86—87., Stargardt, in: NDK, 141., Herber, 43., Honnold, 395.

kialakulnia, ami a nemzetközi kereskedelmi viszonyok között, az adott üzletágban jártas, harmadik személy előtt nem maradhat rejtve. Nem védekezhet a kötelezett azzal, hogy bizonyos körülményekről szűk körben tudtak, miként azzal sem, hogy miközben közismerten fizetési nehézségekkel küzd, váratlanul hitelhez jutott. A mérvadó — így *Schlechtriem* — az ésszerűen cselekvő és gondolkodó fél, aki a jogosult helyzetébe képzelve magát, az adott ismeretek alapján azt a következtetést vonja le, hogy a kötelezett nem fog teljesíteni[15].

6. A (2) bekezdés *az eladó árumegállító jogát* szabályozza. A „stoppage in transitu" intézményét elsősorban az *angol* és az *USA* jog alkalmazza, de ismert a *skandináv* jogban is[16]. Az Egyezményben kidolgozott megoldás lényege, hogy ha az (1) bekezdésben említett körülmények az áru feladását követően válnak nyilvánvalóvá[17], akkor az eladó megakadályozhatja az árunak a vevő részére történő kiszolgáltatását. Az áru megállításának joga a teljesítés felfüggesztésének különleges, az eladót megillető esete, amely csak ott tér el az (1) bekezdésben rögzített feltételektől, hogy az eladó számára a vevő teljesítésének elmaradására vonatkozó körülményeknek nem a szerződéskötést, hanem a *feladást követően* kell nyilvánvalóvá válniuk.

A (2) bekezdés szabálya alapján az eladót az áru megállításának joga attól függetlenül illeti meg, hogy az a nemzeti jog, amelynek tulajdonátszállási szabályait a szerződésre alkalmazni kell, ismeri-e ezt az intézményt, illetve hogy a megállítás időpontjában már a vevő-e a tulajdonos. Megilleti ez a jog az eladót akkor is, ha a vevő az áru felett rendelkezési jogot biztosító okmány birtokában van[18]. Más kérdés, és itt van *a szabály gyenge pontja,* hogy a fuvarozó (raktározást végző) engedelmeskedik-e az eladó utasításának. Az Egyezmény alapján erre nem köteles, mert a fuvarozási (raktározási) szerződés nem tartozik az Egyezmény hatálya alá. A válasz csak a fuvarozási szerződésből, illetve az arra irányadó jogból vezethető le. Az esetek jelentős részében, hacsak az eladó által kötött fuvarozási szerződés nem tartalmaz kifejezett rendelkezést az áru megállításával kapcsolatban, és a vevő rendelkezik a megfelelő okmányokkal, aligha képzelhető el, hogy a fuvarozó megtagadja az áru kiszolgáltatását a vevőnek[19]. Ugyanakkor azonban kérdés, hogy vannak-e a vevőnek eszközei a fuvarozóval szemben. Ha ugyanis utóbbi elfogadja az eladó utasítását, és megtagadja az áru átadását, a vevő a fuvarozási szerződésből őt megillető kártérítési keresetét nem fogja tudni érvényesíteni, mert neki viszont

[15] Schlechtriem, in: Lausanne, 151.

[16] S/G 44—46. Cikk, UCC 2—705. Cikk, Skandináv vételi törvény 39. Cikk. Az árumegállítás joga az *angolszász* jogokban szükségszerűen alakult ki, mert az adásvételi szerződéseknél a tulajdon a szerződés megkötésével, legkésőbb a fuvarozónak való átadással száll át a vevőre.

[17] Az (1) bekezdésben használt „apparent" (látható) kifejezéssel szemben a (2) bekezdés az „evident" (nyilvánvaló) fordulatot használja. Eörsinek, 129., igaza van abban, hogy utóbbi erősebb, de a gyakorlatban ez nem jelent különbséget.

[18] Stargardt, in: NDK, 142., Schlechtriem, 87.

[19] Benett, in: Bianca—Bonell, 520—521. Vö. az angol joggal, ahol a S/G 46. Cikk (4) bek.-e kötelezi a fuvarozót arra, hogy kövesse az eladó utasítását.

az eladót megillető árumegállítási jogot az Egyezmény alapján tiszteletben kell tartania[20].

Az áru megállításának joga *csak az eladó és a vevő közötti jogviszonyban* érvényesül. Ha a vevő az árut továbbadja, az eladó már nem élhet megállítási jogával, mivel harmadik személlyel szemben ez a jog nem illeti meg. Arra a kérdésre, hogy az eladónak lesz-e joga követelni az áru kiadását a harmadik személytől, a vevő és a harmadik személy közötti szerződésre és a tulajdonjog-átszállásra irányadó jog ad választ.

7. A (3) bekezdés az előző két bekezdést ellensúlyozandó kötelezi a teljesítést felfüggesztő felet arra, hogy a felfüggesztésről a másik felet *haladéktalanul értesítse*. Az értesítésre a 27. Cikk szabálya vonatkozik, a továbbítás kockázata a címzettet terheli. A teljesítés felfüggesztése ugyanakkor *nem jelenti a szerződéses kötelezettség alóli mentesülést,* az eladó nem adhatja el másnak az árut, a vevő sem vásárolhat harmadik személytől, meg kell várniuk, hogy a másik fél miként reagál a felfüggesztésre. A (3) bekezdés úgy rendelkezik, hogy megfelelő biztosíték nyújtása esetén a fél köteles folytatni a teljesítést.

A teljesítésre vonatkozó *megfelelő biztosíték* nagyon sok minden lehet. Ha fizetési nehézségekről van szó, kézenfekvőek a nemzetközi kereskedelemben alkalmazott fizetési biztosítékok (pl. bankgarancia, visszavonhatatlan akkreditív stb.). De ha az eladó üzemében folyó sztrájk miatt függesztette fel a vevő a teljesítést, megfelelő biztosíték lehet annak bizonyítása, hogy a sztrájk befejeződött és a termelés folyamatos. Megfelelő pénzügyi biztosíték adható az esetleges nemteljesítés miatti kártérítésre is[21].

Amennyiben a felfüggesztés jogos, de a fél nem kap biztosítékot, a jogosult vagy megvárja a másik fél számára a szerződésben megállapított teljesítési határidő lejártát és ezt követően nemteljesítés miatt eláll a szerződéstől vagy a 72. Cikkre hivatkozva gyakorolja elállási jogát[22]. Ami kárainak megtérítését illeti, ez attól függ, hogy a felfüggesztés alapját képező körülményért kell-e a 79. Cikk alapján felelnie. A biztosítéknyújtás elmulasztása önmagában nem kártérítési alap.

A teljesítés felfüggesztése, ha az jogosan történt, *meghosszabbítja* a fél teljesítésére megállapított határidőt. Az Egyezmény ilyen szabályt kifejezetten ugyan nem tartalmaz, de a felfüggesztés intézményének lényegéből egyértelműen következik[23].

[20] Stargardt, in: NDK, 143.
[21] Honnold, 398., Schlechtriem, 87.
[22] Honnold, 400.
[23] Off. Rec., 52., Honnold, 399., Svájc, 818.

72. Cikk

(1) Bármelyik fél elállhat a szerződéstől, ha már a szerződés teljesítési határidejét megelőzően világossá válik, hogy a másik fél alapvető szerződésszegést követ el.

(2) Feltéve, hogy ehhez elegendő idő áll rendelkezésre, a szerződéstől elállni szándékozó fél köteles erről ésszerű módon tájékoztatni a másik felet, hogy lehetővé tegye számára, hogy a teljesítés megfelelő biztosítékáról gondoskodhassék.

(3) Ha a másik fél kijelenti, hogy nem teljesíti kötelezettségeit, az előző bekezdésben foglaltak nem alkalmazhatók[1].

1. A megelőző, 71. Cikk a szerződés teljesítésének felfüggesztését tette lehetővé a másik fél várható szerződésszegésére hivatkozással. A jelen Cikk azt az esetet szabályozza, amikor a teljesítési határidőt megelőzően világossá válik, hogy a másik fél alapvető szerződésszegést fog elkövetni. Ilyen helyzetben a jogosult számára a teljesítés felfüggesztése nyilvánvalóan nem elegendő, ezért biztosítja számára az Egyezmény *a szerződéstől való elállás lehetőségét*. A (2) bekezdés az elállni szándékozó fél *tájékoztatási kötelezettségét* írja elő, annak érdekében, hogy esetleg elkerülhető legyen a szerződésszegés és az elállás, míg a (3) bekezdés azt az esetet szabályozza, amikor a másik fél közli, hogy *nem fog teljesíteni*.

A 72. Cikkről, hasonlóan a 71. Cikkhez, Bécsben heves viták folytak. Az eredeti javaslathoz képest, figyelembe véve a fejlődő országok kívánságát,

[1] Fordítási problémák:
— az (1) bekezdés fordításában tartalmi okokból helyesebb — az angol és a német szövegnek megfelelően a jövő idő hangsúlyozott használata, tehát: „hogy a másik fél alapvető szerződésszegést fog elkövetni". Ugyanígy a (3) bekezdésben is: „nem fogja teljesíteni kötelezettségeit";
— a (2) bekezdésben nem a „tájékoztatni" szó a pontos fordítás, a magyar szöveg más helyeken (pl. 27. Cikk, 39. Cikk (1) bek., 48. Cikk (3) és (4) bek., 67. Cikk (2) bek., 71. Cikk (3) bek.) a „give notice" kifejezést, helyesen, az „értesíteni" szóval fordította;
— a (2) bekezdésben szereplő „ésszerű módon tájékoztatni" kifejezés itt félrevezető, és nincs értelme, mert nem az értesítés módjának kell ésszerűnek lennie. Az angol szöveg szó szerint „ésszerű értesítés"-ről beszél („give reasonable notice"), ami tartalmában nem tér el a francia szövegtől („dans des conditions raisonnables"), és a feltehetőleg ennek alapján készített német fordítástól („nach den Umständen vernünftig ist"), azzal azonban, hogy utóbbi kettő, a körülményekre tett kifejezett utalás következtében pontosabban értelmezhető. A francia és német változatot is figyelembe véve a 72. Cikk (2) bek.-e első részének pontos magyar fordítása a következő: „Ha elegendő idő áll rendelkezésre, a szerződéstől elállni szándékozó fél köteles a körülmények alapján ésszerű értesítést küldeni a másik félnek...". Ld. az angol szöveg értelmezéséhez Schlechtriem, in: Lausanne, 158., a német szöveg értelmezéséről Loewe, 90., Svájc, 819. Ld. erről alább a 4. pontot.

szűkült az elállás lehetősége, amennyiben a szöveg kiegészült a jelenlegi (2) és (3) bekezdéssel[2].

2. Az (1) bekezdés szerint az elállás előfeltétele a másik fél által elkövetett *alapvető szerződésszegés*. Mindaz, ami nem esik ebbe a kategóriába, az nem ad alapot az elállásra[3]. Éppen ezért a jogosultnak megfontoltan kell eljárnia, csak akkor állhat el a szerződéstől, ha az alapvető szerződésszegés majdani bekövetkezte világossá válik számára, mégpedig az esedékesség előtt.

A 71. Cikk (1) és (2) bekezdésének, a jelen Cikk (1) bekezdésének, valamint a 73. Cikk (2) bekezdésének a *szóhasználata eltérő*, ami értelmezési problémákat okoz[4]. Bécsben hosszú viták folytak arról, hogy tartalmilag jelent-e ez különbséget, és az irodalom ma sincs egységes álláspontón. Tudni kell még ehhez, hogy a bécsi konferencián nemcsak azért nem sikerült egységes szóhasználatban megállapodni, mert valóban volt olyan törekvés, amely a 72. Cikket e tekintetben is szigorúbban kívánta megfogalmazni, hanem azért sem, mert komoly fordítási problémák merültek fel a francia és az angol szöveg között[5]. A magunk részéről osztjuk *Schlechtriem* nézetét, aki szerint nem célszerű belemenni egy olyan értelmezésbe, amely az itt felsorolt kifejezések között a bizonyosság foka szerint tenne különbséget, és ennek során a jelen Cikk (1) bekezdésében használt „világossá válik" fordulat követelné meg az objektivitás legmagasabb fokát. A döntő mindegyik esetben az, hogy egy objektív, külső szemlélő az adott körülmények között megalapozottan számíthat-e a szerződés megszegésére[6].

3. A 71. Cikktől eltérően a jelen rendelkezés *nem sorolja fel* azokat az okokat és körülményeket, amelyek az alapvető szerződésszegéshez vezetnek. Mindezek itt érdektelenek, csak az eredmény, a várhatóan bekövetkező alapvető szerződésszegés a fontos, aminek azonban az elállni szándékozó fél számára „világosnak" kell lennie. Ugyancsak érdektelen, hogy az okok a szerződéskötést megelőző időszakra nyúlnak-e vissza, amit az Egyezmény mint feltételt megkíván, az annyi, hogy a fél a *teljesítési határidő előtt* szerezzen erről tudomást. A teljesítési határidő után az alapvető szerződésszegés címén történő elállásra a 49., illetve a 64. Cikk alapján van mód.

4. Az itt szabályozott elállási lehetőséggel kapcsolatban két mozzanatot kell figyelembe venni. Az egyik, hogy a *szerződésszegés még nem következett be*, a másik, hogy az *elállás a legsúlyosabb eszköz*, amely a szerződéses viszonyt véglegesen megszünteti. Logikus ezért, hogy a (2) bekezdés módot kínál a szerződés *„megmentésére"*, a szerződéstől elállni kívánó fél köteles a másik felet

[2] Schlechtriem, 88.

[3] Az alapvető szerződésszegésről ld. a 25. Cikket.

[4] 71. Cikk (1) bek.: „láthatóvá válik", (2) bek.: „nyilvánvalóvá váltak", 72. Cikk (1) bek.: „világossá válik", 73. Cikk (2) bek.: „alapos okot ad a másik félnek arra a következtetésre".

[5] Az előkészítés során lefolytatott vitáról: Off. Rec. 431—433. A 71. Cikk (1) és (2) bek.-e között többségi vélemény szerint nem célszerű különbséget tenni, de ld. a 71. Cikk 17. jegyzetét. A titkársági kommentár a hangsúlyt a 72. és a 73. Cikk közötti különbségre teszi, Off. Rec., 54., uí. Stargardt, in: NDK, 142. Mindhárom Cikk szóhasználatát tartalmilag is eltérően ítéli meg Bennett, in: Bianca—Bonell, 528. és 536. Ld. még a következő, 6. jegyzetet.

[6] Schlechtriem, 88—89., ld. még a 71. Cikk 5. pontját.

szándékáról értesíteni, és ezzel lehetőséget biztosítani számára, hogy megfelelő biztosítékokról gondoskodjék[7]. Az értesítés még nem jelent elállást, csak a szándék közlését.

Az értesítésre a fél azonban csak akkor köteles, ha az adott körülmények között ez *ésszerű*[8], és különösen, ha az értesítéshez *megfelelő idő* áll rendelkezésre. Konkrét példával élve, többnyire nem ésszerű az értesítés akkor, ha az eladó üzeme természeti katasztrófa miatt megsemmisül, ha az adott árura kiviteli vagy behozatali tilalmat rendelnek el, ha a vevő országában új devizajogszabályok lépnek életbe, amelyek a vételár kifizetését lehetetlenné teszik stb. Az ésszerűség kritériuma azonban elsősorban az, hogy a másik fél számára elvileg legyen mód *biztosíték nyújtására*, elképzelhetők ezért még az itt felsorolt példákban is olyan körülmények, amikor az értesítés mégsem ésszerűtlen[9]. Nem ésszerű viszont az értesítés akkor, ha a másik fél közli, hogy nem fog teljesíteni, ez az eset azonban már a (3) bekezdés alá tartozik, amely a teljesítés megtagadásáról külön rendelkezik.

Ami a rendelkezésre álló *idő* kérdését illeti, a modern kommunikációs eszközök korában a szerződéses partner értesítése nem jelenthet különösebb problémát, megtehető anélkül, hogy a sérelmet szenvedő felet jogainak gyakorlásában feleslegesen akadályozná[10]. Mindazonáltal elképzelhetők esetek és országok, amikor és ahol a körülmények, illetve a lehetséges kommunikációs eszközök ezt a lépést kizárják. Ha a várható szerződésszegés és az arról történő tudomásszerzés időben nagyon közel esik egymáshoz, valószínű, hogy az értesítés elküldésére nem áll majd elég idő rendelkezésre, de az az adott körülmények között nem is lesz ésszerű. Hozzá kell mindehhez tenni, hogy a megelőző szerződésszegés tényállásában rejlő bizonytalanság miatt, az esetek jelentős részében az elállást megelőző értesítés elküldése *a jogosult érdekeit* szolgálja, ha ugyanis utóbb kiderül, hogy alaptalanul hivatkozott alapvető szerződésszegésre, következésképpen az elállás jogtalan volt, akkor most már a másik fél léphet fel vele szemben szerződésszegés címén.[11]

Megteheti-e a jogosult, hogy *előzetes értesítés nélkül* áll el a szerződéstől, annak ellenére, hogy nem tud időhiányra, illetve az értesítés ésszerűtlenségére hivatkozni. Úgy véljük, hogy *nem*, éspedig nemcsak azért nem, mert a (2) bekezdés az értesítést kötelezően írja elő, hanem azért sem, mert a megelőző szerződésszegésre történő hivatkozás kapcsán — ez vonatkozik úgy a teljesítés felfüggesztésére (71. Cikk), mint az elállásra — a *jóhiszemű, tisztességes eljárás* elve különös hangsúlyt kell kapjon[12]. Egy ilyen helyzet elbírálása nem egysze-

[7] A megfelelő biztosíték fogalmáról ld. a 71. Cikk 7. pontját.

[8] Ld. az 1. jegyzetben mondottakat a (2) bek. magyar fordításáról.

[9] Schlechtriem, 88., Stargardt, in: NDK, 144. Konkrét példával élve: a devizazárlat nem feltétlenül jelenti, hogy a vevő nem tud fizetni. A vevő ellen nyitott csőd látszólag ésszerűtlenné teszi az értesítést, de a tömeggondnok a függőben lévő ügyeket intézheti, és adott esetben kellő biztosítékot adhat.

[10] Honnold, 403.

[11] Bennett, in: Bianca—Bonell, 528., Honnold, 402.

[12] Honnold, 403. A jóhiszemű eljárás elvéről ld. a 7. Cikk 4. pontját.

rű, mert ha időközben a másik fél részéről az alapvető szerződésszegés mégis bekövetkezik, akkor az elállás joga — most már a 49. vagy a 64. Cikk alapján — a felet megilleti. Bonyolítja a kérdést az esetleges kártérítés problémája, erre alább, a 6. pontban térünk vissza.

5. A (3) bekezdés a 72. Cikk szövegének a (2) bekezdéssel történt kiegészítése miatt vált szükségessé. Nyilvánvaló, hogy amennyiben a kötelezett közli, hogy nem teljesíti kötelezettségeit, nincs szükség az elállásról szóló értesítésre. *A nemteljesítés közlése,* amennyiben az az esedékesség előtt történik, azzal a következménnyel jár, hogy a jogosult az (1) bekezdés alapján azonnal elállhat a szerződéstől, hiszen a közléssel egyértelművé válik, hogy a kötelezett nem teljesít, azaz alapvető szerződésszegést követ el.

6. A szerződés teljesítésének a 71. Cikk alapján történő felfüggesztése, illetve a szerződéstől a jelen Cikk alapján való elállás elválasztandó attól a kérdéstől, hogy kaphat-e a fél *kártérítést*[13]. Ebből a szempontból nincs különbség a teljesítési határidő utáni és az azt megelőző elállás között. Mint minden jogrendszerben, úgy az Egyezményben is elválik egymástól a szerződés megszegése, és az azért való felelősség. Lehetséges, hogy a kötelezett alapvető szerződésszegésére tekintettel a jogosult eláll a szerződéstől, de nem tud kártérítést érvényesíteni, mert a kötelezett a 79. Cikk alapján kimenti magát. Ez az alaphelyzet még variálható: ha megalapozott az elállás, mert a kötelezett alapvető szerződésszegése „világossá válik", utóbb mégis kiderül, hogy a szerződésszerű teljesítés — igaz, meglepő módon — lehetséges lett volna, akkor a jogosult nem kaphat kártérítést, a 72. Cikk alapján történő elállás az azzal élni kívánó fél kockázata. Egy másik példa: a megfelelő biztosíték nyújtásának elmulasztása az elálláshoz vezet, de önmagában nem alapozza meg a jogosult kártérítési igényét, mert a felelősség kérdése a szerződésszegés vonatkozásában bírálandó el[14].

Másik oldalon befolyásolhatja a jogosult kártérítési követelését a *kárenyhítési kötelezettséget* kimondó 77. Cikk. Ha a jogosult elmulasztja a (2) bekezdés megkívánta értesítést, mint a 4. pontban kifejtettük, nem állhat el a szerződéstől. Az időközben a másik fél részéről bekövetkező alapvető szerződésszegés az elállást ugyan lehetővé teszi, de ha a kötelezett bizonyítani tudja, hogy az értesítés nyomán megfelelő biztosítékot nyújtott volna, a jogosult kártérítési követelésének sikere kérdésessé válhat (természetesen sok függ az adott ügy körülményeitől). Figyelembe kell venni a 77. Cikk szabályát akkor is, ha a jogosult nem él az elállással, holott annak feltételei adottak, és kárait fedezeti vétel vagy eladás (75. Cikk) segítségével csökkenteni tudta volna[15].

7. Feltehető végül a kérdés, hogy választhatja-e a jogosult a 72. Cikk szerinti elállás helyett a teljesítés *felfüggesztését*. Ennek nyilvánvalóan nincs akadálya, ráadásul a felfüggesztés azzal az előnnyel jár, hogy azonnal végrehajtható,

[13] Ld. a 71. Cikk 4. pontját.

[14] Schlechtriem, in: Lausanne, 158—159.

[15] Bennett, in: Bianca—Bonell, 528—529. Nem értünk egyet Ziegel, in: Parker, 9—36. véleményével, aki szerint ezt a kérdést az Egyezmény megválaszolatlanul hagyta. Úgy véljük, hogy a 72., 75. és 77. Cikkek összevetéséből egyértelmű válasz adható.

nincs szükség *előzetes* értesítésre. Figyelemmel erre a lehetőségre, ésszerű megoldásnak látszik, ha a jogosult a teljesítés felfüggesztéséről szóló, a 71. Cikk (3) bekezdése szerinti értesítésben a várható alapvető szerződésszegésre hivatkozva azt közli a másik féllel, hogy amennyiben nem szolgáltat megfelelő biztosítékot, a 72. Cikk alapján el fog állni a szerződéstől[16].

---

73. Cikk

(1) Ha részletekben szállítandó árukra vonatkozó szerződés esetén valamelyik fél bármely kötelezettségét akármelyik részszállítás vonatkozásában megszegi, és szerződésszegése alapvető szerződésszegésnek minősül, a másik fél e részszállítás tekintetében elállhat a szerződéstől.

(2) Ha az egyik fél bármelyik részszállításra vonatkozó bármely kötelezettségének megszegése alapos okot ad a másik félnek arra a következtetésre, hogy a jövőbeni részszállítások tekintetében alapvető szerződésszegésre kerül sor, a másik fél — feltéve, hogy azt ésszerű időn belül teszi — a szerződést (a jövőre nézve) felmondhatja.

(3) Ha a vevő a szerződéstől bármelyik részszállítás vonatkozásában eláll, egyidejűleg elállhat, illetve felmondhatja a szerződést a már teljesített, vagy a jövőben teljesítendő részszállítások vonatkozásában is, feltéve, hogy kölcsönös összefüggésük folytán ez utóbbi részszállítások nem használhatók fel a felek által a szerződés megkötésének időpontjában előirányzott célokra[1].

---

1. A 73. Cikk egy speciális, de a nemzetközi kereskedelemben gyakran előforduló, éppen ezért fontos problémát kíván rendezni, *a részszolgáltatásokkal teljesítendő szerződések* megszegésének következményeit. Az (1) bekezdés mondja ki a *főszabályt*, elállás az adott részlet tekintetében, a (2) bekezdés teszi

[16] Bennett, in: Bianca—Bonell, 529.

[1] A 73. Cikk fordításában több pontatlanság van, megítélésünk szerint a helyes fordítás a következő:

(1) Részletekben szolgáltatandó árura vonatkozó szerződés esetén, ha az egyik fél bármely részlettel kapcsolatos kötelezettsége teljesítésének elmulasztása az adott részlet tekintetében alapvető szerződésszegésnek minősül, a másik fél az adott részlet tekintetében elállhat a szerződéstől.

(2) Amennyiben az egyik fél valamely részletre vonatkozó bármely kötelezettsége teljesítésének elmulasztása a másik félnek jó okot ad arra a következtetésre, hogy a jövőbeni részletek tekintetében alapvető szerződésszegés következik be, a jövőre nézve felmondhatja a szerződést, feltéve, hogy ezt ésszerű időn belül teszi.

(3) A vevő, aki valamely szolgáltatás tekintetében eláll a szerződéstől, egyidejűleg a már teljesített szolgáltatások vagy a jövőbeni szolgáltatások tekintetében is elállhat, illetve felmondhatja a szerződést, ha e szolgáltatások a közöttük fennálló összefüggés következtében a felek által a szerződés megkötésekor eltervezett célra nem lesznek használhatók.

lehetővé *az egész szerződés felmondását*, végül a (3) bekezdés, eltérően az első kettőtől, amelyek mindkét félre vonatkoznak, *a vevőnek további lehetőséget ad* az egész szerződés elállással vagy felmondással történő megszüntetésére.

A 73. Cikk szabályozta esetek *a már bekövetkezett szerződésszegésen* alapulnak, ha a szerződésszegés csak a jövőben várható, akkor a megelőző, 71. vagy 72. Cikk szerint kell eljárni. Így van ez a (2) bekezdésnél is, ahol ugyan a tényállásban szerepel a jövőbeni szerződésszegés, de a szabály alapja valamely részletszolgáltatással kapcsolatos kötelezettség — megtörtént — megszegése. A különbség megmutatkozik abban is, hogy a 73. Cikk nem írja elő a felmondási szándékról szóló előzetes értesítést.

2. Az (1) bekezdés szerint ha bármelyik fél alapvető szerződésszegést követ el egy adott részlet szolgáltatásával kapcsolatban, partnere jogosult a szerződéstől az adott részlet tekintetében *elállni*. Hangsúlyozandó, hogy ez a rendelkezés mindkét félre érvényes, elképzelhető, hogy a vevő az, aki az adott részlettel kapcsolatos átvételre vagy fizetésre vonatkozó kötelezettségét szegi meg úgy, hogy az eladót e Cikk alapján jogosítja elállásra. A 73. Cikk alkalmazásának azonban elengedhetetlen feltétele, hogy a szerződés tárgyát képező áru szolgáltatása történjék részletekben, önmagában egy olyan megállapodás, amely a vevőnek részletfizetést enged, miközben az eladó egyetlen szolgáltatással teljesít, nem vonja a szerződést a jelen Cikk alá[2].

Az (1) bekezdés *nem ellentétes* az 51. Cikkel, amely az eladó részleges nemteljesítése esetén a vevő részére alapvetően csak a hiányzó vagy nem szerződésszerű áru tekintetében enged elállást. Az egész szerződéstől a vevő alapvető szerződésszegés miatt állhat el. A különbség a 73. Cikk szabályozta tényállásban van, jelen esetben ugyanis a szerződés eleve részletekben teljesítendő. Úgy is mondhatjuk, hogy a vevő, mint jogosult oldaláról nézve, az 51. Cikk adja az általános szabályt, amelyhez képest a 73. Cikk kivétel. A vevői kötelezettségek tekintetében viszont az Egyezmény az 51. Cikknek megfelelő általános rendelkezést nem tartalmaz.

Az elállás jogkövetkezményei nem különböznek az általános szabályoktól, ha a jogosult az adott részletet már szolgáltatta, akkor az visszajár, ha még nem, mert a másik félnek kellett volna elsőnek szolgáltatnia, akkor mentesül szolgáltatási kötelezettsége alól.

Alapvető szerződésszegés gyakorlatilag bármely kötelezettség megszegésével elkövethető[3], mégis a leggyakrabban előforduló idevágó eset valamely részlet késedelmes vagy hibás szolgáltatása. A vevő azonban nem köteles elállni, élhet

[2] Nem helytálló Stargardt, in: NDK, 145. megállapítása, hogy a 73. Cikk csak a vevő elállási jogát szabályozza, a fizetési kötelezettségek megsértésére ez a Cikk nem vonatkozik, kivéve az analógia segítségével alkalmazható (2) bekezdést. Függetlenül attól, hogy a 73. Cikk mindkét fél kötelezettségeire vonatkozó közös rendelkezések között helyezkedik el, ilyen következtetést a Cikk szövegéből nem lehet levonni. Olyan tartós szerződéses kapcsolatban például, ahol az eladó havonta szállít, a vevő pedig havonta fizet a szolgáltatott részletért, a vevő átvételi vagy fizetési kötelezettségének az egyik részlet tekintetében történő megszegése, ha a (2) bekezdés feltételei hiányoznak, az (1) bekezdés alá tartozik. Az (1) és a (2) bekezdést mindkét félre vonatkoztatja Bennett, in: Bianca—Bonell, 533., Honnold, 404., Schlechtriem, in: Lausanne, 159.

[3] Az alapvető szerződésszegés fogalmáról ld. a 25. Cikket.

mindazokkal a jogaival, amelyeket részére a 45. és következő Cikkek biztosítanak. Ugyanez áll az eladóra is, a vevő szerződésszegése esetén rendelkezésére álló jogorvoslati eszközöket a 61—65. Cikkek tartalmazzák.

3. A (2) bekezdés az (1) bekezdés főszabálya alóli *kivétel*, amelynek eredményeként a jogosult *felmondhatja* a szerződést. Ennek feltételei a következők:

a/ A másik félnek *meg kell szegnie* valamelyik részszolgáltatásra vonatkozó kötelezettségét. Nem feltétel, hogy a szerződésszegés alapvető legyen, az bármiben, egy önmagában kisebb jelentőségű mellékkötelezettség megsértésében is megnyilvánulhat[4].

b/ A fél szerződésszegése ugyanakkor *jó okot* kell hogy adjon olyan következtetés levonására, mely szerint a kötelezett a jövőbeni részszolgáltatásai tekintetében alapvető szerződésszegést fog elkövetni[5].

c/ A jogosult a felmondással csak *„ésszerű időn belül"* élhet[6]. Az ésszerű idő kezdőpontja a részletszolgáltatással kapcsolatos szerződésszegésről történő tudomásszerzés, amely alkalmas a megfelelő következtetés levonására. Az ésszerű határidőre történő utalás ugyanazt a célt szolgálja, mint a 49. Cikk (2) bekezdésében, gyorsan kell tisztázni a szerződés jövőjét, elkerülendő, hogy a jogosult a szerződésszegő fél kárára spekulációs célzattal kivárjon.

A (2) bekezdésben biztosított jogával élve a jogosult a szerződéstől *nem áll el*, hanem azt *a jövőre nézve felmondással szünteti meg*, a már teljesített szolgáltatások nem járnak vissza.

4. A (3) bekezdés csak a *vevőnek* biztosítja az elállás vagy a felmondás jogát. Ennek feltételei a következők:

a/ A vevőnek valamely részszolgáltatás tekintetében el kell állnia a szerződéstől, ami az (1) bekezdésben foglalt esetet jelenti, más szóval *az eladó alapvető szerződésszegést* követett el az adott részlettel kapcsolatban; (a (2) bekezdés nem jöhet szóba, mert ott az Egyezmény csak felmondást tesz lehetővé).

b/ Az a részszolgáltatás, amelytől a vevő eláll, olyan összefüggésben van a jövőben teljesítendő további szolgáltatásokkal, hogy az eladó alapvető szerződésszegése a szerződéses célnak megfelelő felhasználásukat *lehetetlenné teszi*. Ha a szerződés alapján az eladónak előbb az alapgépet, majd részletekben különböző kiegészítő berendezéseket kell szolgáltatnia, és az alapgép kijavítha-

[4] A titkársági kommentár példaként több, önmagukban nem túl jelentős szerződésszegést említ, amelyekből azonban levonható a jövőbeni alapvető szerződésszegéssel kapcsolatos következtetés. Off. Rec. 54.

[5] A „jó okot ad arra a következtetésre" kifejezés értelmezéséhez ld. a 72. Cikk 2. pontját és 5. jegyzetét, valamint a 71. Cikk 5. pontját. A 73. Cikk szempontjából: Schlechtriem, in: Lausanne, 160—161.

[6] Az „ésszerű idő" jelentéséről ld. a 18. Cikk 4. és a 49. Cikk 3. pontját. Ismételten hangsúlyozni kell, hogy az „ésszerű idő" a nemzetközi kereskedelemben, de a legtöbb nyugat-európai jogrendszerben is rövid és szigorú határidőt jelent, amelynek tartama ezen belül a konkrét körülményektől függ. Érdemes ennek illusztrálására idézni az Antaios Compania S. A. v. Salen A. B. (1983) 1. W. L. R. 1362. ügyet, ahol az angol választottbíróság megállapította, hogy a jogosult a szerződés megszegéséről történő tudomásszerzést követően csak a 13. napon intézkedett, holott az „ésszerű idő" 2 nap (!) lett volna.

tatlanul hibás, nyilván nincs értelme a további részletek szállításának[7]. Nincs jelentősége annak, hogy a már szolgáltatott részleteket tudja-e a jogosult az eredeti szerződéses céltól eltérő módon hasznosítani[8], és ugyancsak érdektelen, hogy a jövőbeni részletek tekintetében várható-e az eladó részéről további szerződésszegés, az elállás a megszegett és a jövőbeni szolgáltatások közötti összefüggésen alapszik.[9]

c/ *A szerződés célja* szempontjából a szerződés megkötésének időpontja irányadó, a felek által eltervezett cél, az adott összefüggésben azt jelenti, hogy az eladó ismerte, vagy kellő gondosság mellett ismernie kellett volna a vevőnek az áru felhasználására vonatkozó szándékát, ideértve az egyes részszolgáltatások közötti összefüggést is. Bizonyos esetekben ez kézenfekvő (pl. gép és kiegészítő berendezések), alapvetően azonban a vevő feladata, hogy a szerződés megkötése során minderről az eladót tájékoztassa. Vita esetén pedig ennek bizonyítása a vevőt terheli.

d/ A vevő a szerződéstől való elállás, illetve a szerződés jövőre szóló felmondásának jogát a részszolgáltatástól való elállással *egy időben*, nem pedig az azt követő ésszerű időn belül (ld. a (2) bekezdést) gyakorolja.

[7] Eörsi, 131.
[8] Schlechtriem, in: Lausanne, 162.
[9] Bennett, in: Bianca—Bonell, 535.

II. FEJEZET

KÁRTÉRÍTÉS

74. Cikk

A fél szerződésszegése következményeként járó kártérítés összege megegyezik azzal a veszteséggel, amely a szerződésszegés következtében a másik felet érte, ide értve az elmaradt hasznot is. Ez a kártérítés nem haladhatja meg azt a veszteséget, amelyet a szerződésszegő fél a szerződés megkötésének időpontjában előre látott, vagy amelyet előre kellett látnia azon tények és körülmények alapján, amelyekről, mint a szerződésszegés lehetséges jogkövetkezményeiről az említett időpontban tudott, vagy tudnia kellett[1].

---

1. A kártérítésről szóló fejezet négy Cikke közül a 74. Cikk tartalmazza az *alapelveket* (feltételek, mérték és korlátozás), a 75. és 76. Cikk rendelkezik a *kártérítés számításának módjáról* elállás vagy felmondás esetén, a 77. Cikk pedig a feleket terhelő *kárenyhítési kötelezettséget* határozza meg.

2. A kártérítés úgy a vevőt, mint az eladót partnere *szerződésszegése esetére megillető szankció,* amelyet a fél a 45. Cikk (1) b/ pontja és (2) bekezdése, illetve a 61. Cikk (1) b/ pontja és (2) bekezdése alapján az egyéb jogorvoslati eszközöktől *függetlenül* vehet igénybe. *A kártérítés feltételei* a 74. Cikk első mondatában találhatók, nevezetesen a szerződésszegés ténye, a felet ért veszteség, és a kettő közötti okozati összefüggés. A felelősség alóli *mentesülés* kérdéseit az Egyezmény külön fejezetben, a 79. és 80. Cikkekben szabályozza.

A 74. Cikk első mondata *a teljes kártérítés elvéből* indul ki, amikor kimondja, hogy a kártérítés összege a szerződésszegés következtében a felet ért veszteségre terjed ki, ideértve az elmaradt hasznot is. A második mondat tartalmazza *a kártérítés korlátozását,* amely a szerződésszegést elkövető fél által a szerződéskötéskor előrelátható körülményeken alapszik.

A 74. Cikkben kiindulásként rögzített elv, hogy ti. a szerződésszegésért teljes kártérítést kell fizetni, a magyar jogász számára természetes, kevésbé az más jogokban, ahol az alaptétel a kártérítés korlátozása[2]. Nem különböztet az

[1] A második mondat fordításában nem helyes a „jogkövetkezmény" kifejezés használata, az eredeti szövegben a „következmény" szó szerepel.

[2] A *francia* jogban a kártérítés a C. c. 1151. Cikke szerint csak a nemteljesítés közvetlen és direkt következményeire terjed ki, míg az 1150. Cikk a kártérítés összegét a szerződésszegő fél vétkességéhez igazítja, amennyiben a kötelezett csak az előreláthatóság mértékéig felel, kivéve, ha a szerződésszegés szándékos volt. Az *osztrák* jogban az ABGB 1324. §-a alapján teljes kártérítés csak a másik fél szándékossága vagy súlyos gondatlansága esetén követelhető. Ellenkező oldalról, a teljes kártérítésből indul ki a *svájci* jog, azzal azonban, hogy a felelősség mértéke az ügylet sajátos természetéhez igazodik, és különösen enyhébben ítélendő meg, ha az ügyletből a kötelezettnek semmilyen előnye nem származott (OR 99. §), ami kiegészül az OR 43. §-ával, amely szerint a kártérítés fajtáját és nagyságát a bíró állapítja meg, figyelemmel a körülményekre és

Egyezmény a különböző kárfajták között sem, a kártérítés elvileg a bekövetkező károk teljes körét átfogja, nem kerülnek kizárásra sem a közvetett, sem a következménykárok. A félreértések elkerülése végett azonban már itt utalni kell arra, hogy a 74. Cikk második felében megfogalmazott előreláthatósági korlát elkerülhetetlenné tesz a kárfajták közötti egyfajta megkülönböztetést[3]. Alapvetően azonban a felet *a szerződésszegés folytán ért veszteség* a mérce, ezt kell megtéríteni úgy, hogy a jogosult olyan helyzetbe kerüljön, mintha a másik fél kötelezettségeit pontosan teljesítette volna[4]. Az általános szabály alól egyetlen, mellesleg nem elhanyagolható *kivételt* az 5. Cikk rendelkezése jelent, amely folytán az áru által okozott személyi károkra (halál, testi sérülés) az Egyezmény nem vonatkozik, következésképpen a 74. Cikk alapján kártérítés sem követelhető, függetlenül attól, hogy a kártérítés valamennyi előfeltétele adott[5].

A *kártérítés kiszámításának módjában* az Egyezmény nem tesz különbséget az egyes szerződésszegési tényállások között. Az alapelv, a veszteség megtérítése minden szerződésszegési esetre egyaránt vonatkozik. Eltérés egyetlen ponton van, attól függően, hogy a szerződésszegés következményeként megszűnik-e a szerződés vagy sem. Az előbbi esetben, amikor a jogosult eláll vagy felmond, a kárszámítás elsősorban a 75. és 76. Cikk alapján történik. E két rendelkezés mögött azonban ott áll a 74. Cikk, és azon károk tekintetében, amelyekre a 75. és 76. Cikk nem nyújt fedezetet, a 74. Cikk alkalmazandó. Egyéb esetekben, ha a kötelezett késedelmesen vagy hibásan teljesít, de a szerződés ezzel együtt teljesedésbe megy, a kárszámítás közvetlenül a 74. Cikk szerint történik[6].

A 74. Cikk alapján *a kártérítés csak pénzben* fizethető, az Egyezmény a kár természetbeni megtérítésének lehetőségét nem ismeri, ami egyértelműen kitűnik az „összeg" szó használatából, és abból, hogy a kártérítés fogalmába az elmaradt haszon is beletartozik[7].

3. A 74. Cikk második mondata az első mondatban kimondott teljes kártérítés elvét *korlátozza* azokra a károkra, amelyeket a szerződésszegő fél a *szerző-*

a vétkesség fokára. A meglehetősen bonyolult *angol* kártérítési jog lényege egyrészt a szerződésszegésért való felelősség objektív, tehát nem vétkességi alapja, másrészt az a törekvés, hogy az előreláthatóság segítségével kizárják a túlságosan távolinak vélt károkat. A legfontosabb esetek: Hadley v. Baxendale, (1854) 9 Ex. 341., Victoria Laundry v. Newman Industries (1949) 2 K. B. 528., The Heron II; Koufos v. Czarnikow (1967) 2 Lloyd's Rep. 457., a fejlődés a megtéríthető károk körének bővülése irányába mutat. Hasonlóan rendelkezik a UCC 2—714. Cikk. A kártérítés korlátozásának összehasonlító szemszögű áttekintését ld. különösen: Rabel, I. 474—494. és Dölle, 531—548.

[3] Ld. részletesen az 5. pontban.

[4] Eörsi, 132., Stargardt, in: NDK, 147.

[5] Posch, in: Doralt, 178—179., Stargardt, in: NDK, 147., Schlechtriem, 91. ld. ehhez az 5. Cikk 3. pontját.

[6] Knapp, in: Bianca—Bonell, 539., Honnold, 416. Ld. még a 75. Cikk 3. pontját és a 76. Cikk 4. pontját.

[7] Knapp, in: Bianca—Bonell, 540., Eörsi, 133., Schlechtriem, in: Lausanne, 162. Vö. a BGB 249. §-val, amelynek főszabálya a természetbeni kártérítés és a Ptk. 355. § (2) bek.-ével, amely a kártérítés nem pénzbeni módját kivételként szabályozza.

dáskötéskor előre látott vagy amelyeket *előre kellett látnia*. Kártérítési jogunktól eltérő, a magyar jogban idegenül hangzó szabály megértéséhez az alábbiak némi támpontot adhatnak.

Az *előreláthatósági korlátnak* az Egyezmény kártérítési szabályai közé történő beépítése (alkalmazta már a ULIS 82. Cikke is), párosulva a vétkességi elv mellőzésével, az *angol jogból* származik[8]. Annak ellenére azonban, hogy ez a szabály a német típusú jogrendszerektől idegen, racionalitását aligha lehet tagadni. Az objektív alapú kártérítés és ezzel együtt a kártérítésnek az előre látható károkra történő korlátozása olyan egészséges egyensúlyi helyzetet teremt a felek közötti *kockázatmegosztás* terén, ami valószínűleg sokkal jobban megfelel a nemzetközi kereskedelem szerződései mögött meghúzódó gazdasági viszonyoknak, mint bármely más rendszer, ideértve a magyar Ptk. vétkességre és teljes kártérítésre épített felelősségi szabályait is[9]. Világosan kell ugyanis látni, hogy a szerződés megszegése a nemzetközi kereskedelemben, de általában a nyugat-európai jogrendszerekben nem morális vagy netán politikai kérdés (ld. a nálunk oly sokat hangoztatott „szerződéses fegyelem" jogilag tartalmatlan szólamát), hanem gazdasági számítás függvénye, amelybe természetesen beletartozik az is, ha valakiről elterjed, hogy megbízhatatlan, kötelezettségeit nem mindig teljesítő partner. Ott azonban, ahol a kártérítés a szerződéskötéskor előrelátható károkra korlátozódik, a félnek lehetősége van annak kalkulálására, hogy *mi a kockázata a szerződésnek*, mennyibe kerül számára, ha a szerződést mégsem teljesíti. A szerződés megkötése ennek a kockázatnak a vállalását jelenti, amelyet a szerződésből várható nyereség ellensúlyoz[10].

A ULIS nyomán tehát az Egyezmény is azt az elvet követi, hogy a félnek *felróhatóságra tekintet nélkül* kell felelnie szerződésszegése következményeiért, miközben a megtérítendő károk határát az általa a szerződéskötéskor ismert tényekből és körülményekből levonható és levonandó következtetések lehetőségei képezik. Ennek megfelelően a kártérítés összege nem haladhatja meg azt a veszteséget, amelyet a szerződésszegő fél a szerződés megkötésének időpontjában előre látott. A károk előreláthatóságának *feltételei* a következők: A fél a károkat

— előre látta, vagy előre kellett látnia,

— azon tények és körülmények alapján, amelyeket, mint a szerződésszegés lehetséges következményeit ismert, vagy ismernie kellett,

a szerződés megkötésekor.

[8] Megjegyzendő, hogy az előreláthatóság elemét a *francia* C. c. 1150. Cikke tartalmazta először, de ott a vétkességi elvvel párosul. Nem teljesen azonos az Egyezmény szabálya az *angol* jogban kialakult megoldással sem, mert a 74. Cikk nem írja elő, hogy a kárnak a károkozó magatartás szokásos, természetes következményeként kell bekövetkeznie, ami mögött a túl távoli károk kizárásának szándéka rejlik. Ld. a 2. jegyzetben idézett Hadley v. Baxendale ügyet. Ziegel, in: Parker, 9—37 — 9—38. részletesen ld. erről alább a 4. pontot.

[9] Bár ez túlmegy a jelen munka keretein, de megjegyezzük, hogy meggondolandónak tartjuk a *magyar* Ptk. soron következő reformja során a szerződésszegésért való felelősség ilyen irányú felülvizsgálatát, részben a nemzetközi kereskedelem jogának fejlődési tendenciáival való összhang megteremtése érdekében, de belső jogi megfontolások miatt is.

[10] Rabel, I., 496—497., Schlechtriem, in: Lausanne, 167., Stargardt, in: NDK, 146.

4. Az előreláthatósági korlát *célja :* a szokatlan, előre nem látható, rendkívüli és ezért előre nem is kalkulálható károk kizárása. A 74. Cikk szövegéből világos, hogy az előreláthatóság fogalmát az Egyezmény ugyanabban az értelemben használja, mint a 25. Cikk, annak ellenére, hogy a két rendelkezés szó szerint nem teljesen azonos[11]. A szerződést megszegő fél felelőssége ezért nemcsak a ténylegesen előre látott károkra terjed ki, hanem mindarra, amit egy, az ő helyében ésszerűen, gondosan eljáró harmadik személy előre láthatott volna. Ez azonban megint nem parttalan, mert a feltételezett ismeret addig terjed, amíg olyan tényeken és körülményeken alapszik, amelyeket a fél a szerződéskötéskor ismert vagy ismernie kellett. Ebbe a körbe tartozik mindaz, amit a jogosult a szerződéskötést megelőzően a szerződéssel kapcsolatban a kötelezett tudomására hozott, különösen a szerződéshez fűződő elvárásai, az áru felhasználási módja és célja, egy speciális üzleti helyzet (pl. azért állapodnak meg az üzletágban szokásosnál rövidebb szállítási határidőben, mert a jogosult kötve van más szerződéses határidőkhöz).

A vétkességi rendszerben gondolkodó magyar jogász számára nyomatékosan hangsúlyozandó, hogy az ésszerűen eljáró, gondosan cselekvő harmadik személy bevonása itt *nem a vétkességi elv bekapcsolását* jelenti. Mint említettük, a kimentés kérdéseivel a 79. Cikk foglalkozik, a jelen rendelkezés kizárólag a kártérítés korlátozásáról szól. Az előreláthatósági szabály keretén belül a felelősség alapjának a kérdése nem merül fel.

Az előreláthatósági szabálynak három további, igen lényeges eleme van, az egyik, hogy a *szerződéskötés időpontja* a mérvadó, az azt követően kapott információk csak akkor befolyásolhatják a fél felelősségét, ha a szerződés módosításával járnak[12]. A másik, hogy kizárólag a *kötelezett ismeretei* jönnek számításba. Nem védekezhet a kötelezett azzal, hogy a jogosult a szerződéskötéskor nem látta előre lehetséges veszteségeit, ha bizonyítást nyer, hogy a piaci viszonyokat jól ismerő kötelezett szerződésszegése következményeivel tisztában volt vagy kellett lennie. Az előreláthatóság ugyanis alapvetően a veszteségre (a károkra) irányul, nem pedig a károk bekövetkeztét meghatározó körülményekre[13]. Ami végül a károk bekövetkeztének valószínűségét illeti, ellentétben a teljesítést megelőző szerződésszegésről és a részletekben teljesítendő szerződésről rendelkező 71—73. Cikkekkel, a jelen Cikk *nem támaszt* olyan feltételt, hogy az előrelátott veszteségnek *nagy valószínűséggel* kell bekövetkeznie[14]. Elegendő, ha a kár az adott körülményekre tekintettel reális és lehetséges, ami másik oldalról természetesen azt is jelenti, hogy mindazok a következmények,

[11] A 74. Cikk nem beszél az ésszerűen gondolkodó harmadik személyről, de az előre kellett látnia, illetve a tudnia kellett fordulat ugyanezt jelenti. Ld. még a 25. Cikk 5. pontját.

[12] Ld. a 25. Cikk 6. pontját. Következik ebből, hogy ha a vevő csak a szerződéskötést követően hívja fel az eladó figyelmét arra, hogy nemteljesítés esetén őt a szokásost lényegesen meghaladó kár éri, a kártérítés megállapításánál ez figyelmen kívül marad. Caemmerer (1978) 147., Schlechtriem, in: Lausanne, 168.

[13] Dölle, 543.

[14] Vö. a 71. Cikk (1) és (2) bek.-ével, a 72. Cikk (1) bek.-ével és a 73. Cikk (2) bek.-ével. Az ott használt kifejezések értelmezéséhez ld. a 72. Cikk 2. pontját.

amelyek bekövetkezte ugyan nem kizárt, de az adott viszonyok között valószínűtlen, a kártérítés megállapítása során számításon kívül hagyandók[15].

5. Mindezek után joggal tehető fel a kérdés, hogy a gyakorlatban hol húzódik a *megtéríthető károk* határa. A választ részben megkönnyíti, hogy a ULIS 82. Cikkére tekintettel, főként a német elméleti irodalomban többen is feldolgozták ebből a szempontból a szóba jöhető kárcsoportokat, figyelemmel a ULIS bírói gyakorlatára[16]. Nehezíti viszont, hogy az álláspontok korántsem egységesek, nem is jelentéktelen pontokon találhatók eltérések. Nem könnyíti meg a helyzetet az sem, hogy olyan, kulcsfontosságú kérdésről van szó, amely bíróság előtt folyó jogvitában szinte mindig felmerül, miután pedig az egyes jogrendszerek erősen különböznek egymástól, itt különösen reális a veszély, hogy minden bíróság saját jogi hagyományaira és rendszerére támaszkodva fog ebben a kérdésben állást foglalni, ami az egységes jog alkalmazása szempontjából nem éppen örvendetes.

A kiindulás az, hogy nemteljesítés vagy hibás teljesítés esetén a károsult mindig követelheti annak az értéknek a megtérítését, amelyet számára az áru a szerződésszerű teljesítéssel jelentett volna. A kár ebben az esetben az a *veszteség*, amely a felet azáltal érte, hogy nem vagy hibásan kapta meg az árut. Az áru értéke, mint előre látható kár akkor is követelhető, ha az adott esetben fedezeti ügylet nem volt köthető (75. Cikk) és az árunak nincs kialakult piaci ára, amely segítségével az ún. absztrakt kárszámítás (76. Cikk) lehetséges lenne.

Ha az eladó *hibásan teljesít*, a vevőt ért veszteség különböző mértékű lehet. Amennyiben a vevő maga képes a kijavításra, a veszteség elsősorban a javítás költségeiben jelentkezik. Ha alkatrészről van szó, a veszteség kiterjedhet a termeléscsökkenésre, amíg az alkatrész nem volt használható[17]. Ezzel a nézettel szemben áll a ULIS-hoz kapcsolódó német bírói gyakorlat, amely az elmélet egyetértésével azt az álláspontot foglalja el, hogy a jogosult üzemében bekövetkező termeléskiesésnél figyelembe kell venni a „jó kereskedő gondosságá"-nak mércéjét, amely alapján a vevőnek bizonyos tartalékokkal kell rendelkeznie (nyersanyagból, pótalkatrészből), ezért az ilyen károk megtérítése többnyire csak akkor lehetséges, ha az eladó ismerte, vagy ismernie kellett a vevő speciális helyzetét[18].

Az *elmaradt haszon* a 74. Cikk első mondatában külön is kiemelésre került. Kereskedelmi ügyleteknél nyilvánvaló és kézenfekvő, hogy mindkét fél számol bizonyos haszonnal, ezért annak, az adott üzletágban és az adott piaci viszonyok között szokásos mértéke feltétlenül beletartozik az előreláthatóság körébe. A vevő oldalán ez legtöbbször a továbbeladásból származó nyereség kiesé-

[15] Dölle, 543—544.

[16] Alapvetően: Rabel, I. 497. és köv. o.; a ULIS vonatkozásában: Dölle, 545—547., Caemmerer (1978) 145—149., és az ott idézett bőséges további irodalom; az Egyezményről, az előbbieket is összefoglalva: Schlechtriem, in: Lausanne, 167—169., Stoll, 262—264., a ULIS 82. Cikkével kapcsolatos ítélkezési gyakorlatot ismerteti Schlechtriem—Magnus, 410—438.

[17] Off. Rec. 59., Knapp, in: Bianca—Bonell, 544—545.

[18] Caemmerer (1978) 147—148., Schlechtriem, in: Lausanne, 168.

seként jelentkezik. Megállapítása során azonban a feleket terhelő kárenyhítési kötelezettség (77. Cikk) nem hagyható figyelmen kívül. A vevőnek lehetősége szerint csökkentenie kell veszteségeit, meg kell próbálkoznia fedezeti vétellel. A rendkívüli haszon, a piaci viszonyok váratlan alakulásából származó, a szokásost meghaladó nyereség kiesése viszont csak akkor tartozik a megtérítendő károk körébe, ha arról a kötelezett a szerződéskötéskor tudott vagy tudnia kellett. Ugyanez áll a nemteljesítés következményeként a jogosult által harmadik feleknek fizetendő kártérítésre és kötbérre, amelyek kárként csak akkor követelhetők, ha a vevő egyéb szerződéses kötelezettségeiről az eladó tudott vagy tudnia kellett, és a vevő hiába kísérelte meg, hogy fedezeti vétellel saját kötelezettségeinek eleget tegyen[19].

Felvethető, hogy nem teremt-e az előreláthatóság szabálya aránytalanul hátrányos helyzetet a vevő számára, ha a szerződés megkötését követően váratlan, előre nem látható áremelkedés következik be, és az eladó éppen erre tekintettel tagadja meg a szerződés teljesítését. A 74. Cikk alapján a vevő valóban nem kaphatna teljes körű reparációt (az áremelkedés a szerződéskötéskor nem volt előre látható), de pontosan ezekre az esetekre szabott a 75. és a 76. Cikk konkrét, illetve absztrakt kárszámítási szabálya, amelyek vonatkozásában az előreláthatósági korlát már *nem érvényesül*. A szerződés megszűnése esetén a 74. Cikk csak azoknak a károknak a vonatkozásában lép be, amelyekre a 75. és a 76. Cikk nem nyújt fedezetet.

Vitatott továbbá, hogy megtérítendők-e a *jó hírnév romlásából* eredő károk, amelyek azért keletkeztek, mert a vevő az eladó nemteljesítése következtében nem vagy csak késve tudott eleget tenni saját kötelezettségeinek[20].

Végül felmerül az ún. *hibás teljesítés következtében beálló károk* kérdése, azoké az eseteké, amikor a teljesítés hibája a vevő vagy a vevő más szerződéses partnereinek egyéb javaiban okoz további károkat. (Példa: a megvásárolt gép hibája az üzemcsarnokban más gépeket tesz tönkre.) A gyakorlatban ezek az esetek gondot okozhatnak, mert, mint a *Dölle*-kommentár megjegyzi[21], ez az a pont, ahol az előreláthatóság kritériuma csődöt mond. Az eladónak ugyanis nincs fogalma áruja hibájáról, és ezért nem lehet elképzelése a bekövetkező károkról sem. Az amerikai jogban a UCC 2—715. Cikk (2) bek. b/ pontja erre tekintettel mondja ki, hogy a következménykárok körébe beletartozik a személyek vagy vagyontárgyak olyan megsértése, amely „megközelítően" (proximately) származik a szerződésszegésből (breach of warranty). Sem a ULIS, sem az Egyezmény ilyen szabályt nem tartalmaz, de a ULIS bírói gyakorlata

[19] Caemmerer (1978) 147., Schlechtriem, in: Lausanne, 168.

[20] Schlechtriem, in: Lausanne, 169. idézi azt az esetet, amikor az NSZK vevőnek eladott holland sajt csekély hányada hibás volt, aminek következtében a német importőr négy vevőjét vesztette el. A BGH ítéletének indokolása szerint az ésszerűen cselekvő eladónak számolnia kell azzal, hogy hibás teljesítése a közvetítő kereskedőnél ilyen típusú károkhoz vezet. Vitatja az ítéletet Stoll, 263., arra hivatkozással, hogy az adott piaci helyzetben, amely mindkét fél számára ismerős volt, a legkisebb hiba is beláthatatlan, ezért az eladó által nem kalkulálható károkhoz vezethetett. A kérdésben az amerikai (UCC) bírói gyakorlat sem egységes, bár inkább e károk megtérítése mellett van. Anderson, II. 477—478.

[21] Dölle, 546—547.

e károk megtérítését, amennyiben azok nem rendkívüliek, megtérítendőnek tartotta[22]. Az Egyezmény tekintetében indokolja ezt az 5. Cikk is, abból, hogy csak az áruk által másnak okozott személyi károkat zárja ki, következik, hogy a dologi károkért a felelősség megáll[23].

---

75. Cikk

A szerződéstől való elállás, illetve annak felmondása esetén, ha ezt követően a vevő ésszerű módon és ésszerű időn belül helyettesítő árut vásárolt, vagy az eladó az árut újra eladta, a kártérítést igénylő fél követelheti a szerződéses ár és a fedezeti ügylet ára közötti különbözet, valamint a 74. Cikk szerint járó valamennyi egyéb kára megtérítését[1].

---

1. A 75. Cikk *a kár kiszámításának módjára* ad szabályt, ha a szerződés az egyik fél szerződésszegése miatt elállással vagy felmondással megszűnik. Amennyiben ténylegesen sor kerül fedezeti vételre vagy eladásra, a fél által követelhető kártérítés összege elsősorban az a *különbözet*, amely a megszűnt szerződésben rögzített ár és a fedezeti ügylet ára között van, feltéve természetesen, hogy a jogosult számára a második (a fedezeti) ügylet ára hátrányosabb az eredeti szerződéses árnál (a vevő drágábban tudott vásárolni, az eladó alacsonyabb áron eladni).[2] Amennyiben a jogosultnak egyéb kárai is származtak a szerződésszegésből (elmaradt haszon, különféle költségek stb.), azok közvetlenül a 74. Cikk alapján téríthetők meg. Ha a jogosult nem kötött

[22] Caemmerer (1978), 147—148., Schlechtriem, in: Lausanne, 168., Farnsworth (1979) 253.

[23] Ld. az 5. Cikk 4. pontját.

[1] A 75. Cikk magyar szövegében a helytelen szórend félrevezető, úgy tűnik, mintha az „ésszerű módon és ésszerű időn belül" kifejezés csak a vevőre vonatkozna, holott az eredeti szövegekből nyilvánvaló, hogy ez a kitétel az eladóra is irányadó. A 75. Cikk eredeti szövegeiben továbbá nem szerepel külön a „felmondás". Ezzel kapcsolatban a következő terminológiai problémára hívjuk fel a figyelmet. Sem az Egyezmény angol és francia szövege, sem pedig német fordítása nem az elállás és a felmondás kifejezéseket használja, hanem az általánosabb, de jogilag kevésbé pontos megszűnést (avoidance, resolution, Aufhebung). Tartalmilag azonban a 73. Cikk (2) bekezdése kivételével a fogalom megfelel a magyar elállásnak, ezért a fordítás nem kifogásolható. A 73. Cikk (2) bekezdésében viszont az idegen nyelvű szövegek mindegyike a jövőre történő megszűnésről beszél, amely, miután egyoldalú, magyarul felmondást jelent, és éppen mert részletekben teljesítendő szerződésről van szó, fogalmilag is lehetséges. A jelen Cikkből ismét hiányzik a jövőre történő utalás, ugyanakkor kétségtelen, hogy értelemszerűen vonatkozik a 73. Cikk (2) bekezdésének esetére is. Ld. még a 81. Cikk 1. jegyzetét.

[2] Az egyes törvényekben a két ügylet általában különválik, fedezeti vétel: UCC 2—712. Cikk, OR 191. § (2) bek., fedezeti eladás: UCC 2—706. Cikk, OR 215. § (1) bek. A BGB ilyen szabályt nem tartalmaz, de a bírói gyakorlatban általánosan elismert, Palandt, 353., a kereskedelmi vételre a HGB 376. §-a ad összevont szabályt. A S/G erről szintén nem rendelkezik, de a 48. Cikk lehetővé teszi a „ki nem fizetett eladó" számára, hogy az árut újra eladja.

fedezeti ügyletet, és az árunak van piaci ára, a 76. Cikk lép be, ennek hiányában a 74. Cikk közvetlenül alkalmazandó.

A 75. Cikk az ún. *konkrét kárszámítási módszerre* ad lehetőséget, a jogosultnak a ténylegesen megkötött fedezeti ügyletet, illetve az abban rögzített árat kell igazolnia, mentesül ezáltal a piaci ár bizonyításának nehézségei alól[3].

2. A fedezeti ügylettel kapcsolatban a 75. Cikk azt írja elő, hogy *ésszerű időn belül* és *ésszerű módon* kell megkötni. Ez a kifejezés, összhangban a kárenyhítési kötelezettséget kimondó 77. Cikkel, azt jelenti, hogy a félnek mindent el kell követnie a legkedvezőbb ár elérése érdekében, ami az adott körülmények között lehetséges. Másrészt azt is jelenti, hogy nem várható el a fedezeti ügyletnek az eredeti szerződéssel azonos feltételekkel történő megkötése. Lehetséges, hogy az adott piaci viszonyok között a szerződött mennyiségnek csak egy része fedhető le a második ügylettel, vagy az is, hogy a vásárlás (eladás) nem ugyanazon a helyen történik stb. A követelhető kár összegének megállapítása során ezért a ténylegesen megkötött szerződésből kiindulva kell az eltérő feltételekből eredő plusz költséget, illetve költségmegtakarítást figyelembe venni[4].

Az *ésszerű idő*[5], amelyen belül a fedezeti ügyletnek létre kell jönnie, az elállás (felmondás) tényleges megtörténtétől, tehát a másik féllel való közléstől (26. Cikk) számít. Az ésszerű idő követelménye a spekulációs célzatú várakozás megakadályozására szolgál. A 75. Cikk külön nem rendelkezik arról, ha a fél az elállás vagy felmondás közlésével kivár. Az esetek egy részében maguk az elállásról rendelkező Cikkek (pl. 49., 64. stb.) adnak az ésszerű határidő segítségével szabályt, amelynek megszegése maga után vonhatja az elállási jog elvesztését. A 77. Cikk szabálya azonban függetlenül attól, hogy tartalmaz-e rendelkezést az Egyezmény az elállás közlésének határidejére, mindenképpen alkalmazandó[6].

A határ, ameddig a fedezeti ügylet a károsszeg megállapításánál számításba vehető, az *ésszerű mód* és az *ésszerű idő*. Nem hivatkozhat a fél olyan szerződésre, amelynek feltételei nyilvánvalóan nem felelnek meg az adott időpontban létező piaci viszonyoknak. Ebben az összefüggésben az a kérdés is felmerül, hogy meg kell-e egyáltalán kísérelni a fedezeti ügyletet létrehozatalát önmagában, a 75. Cikk alapján nem, de ekkor, akár csak az ésszerűség követelményének megszegésekor, a kárszámítás a 76. Cikk szerint történik, amelynek során — ha feltételei adottak — a jogosult kártérítési követelése a 77. Cikk kárenyhítési kötelezettséget előíró szabályának megfelelően még csökkenhet is.

3. A kártérítés összegének *felső határát* fedezeti ügylet megkötésekor a 74. Cikkben rögzített előreláthatósági elv közvetlenül nem korlátozza, ha a fedezeti ügylet a 75. Cikkben szabott feltételeknek megfelelően jön létre. A jogosult egyéb kárai (pl. elmaradt haszon) már a 74. Cikk szerint számítódnak, így

[3] Honnold, 413.
[4] Off. Rec. 60.
[5] Ld. a 18. Cikk 4., a 49. Cikk 3. és a 73. Cikk 3. c/ pontját, valamint a 73. Cikk 6. jegyzetét.
[6] Schlechtriem, in: Lausanne, 164. Ld. még a 76. Cikk (1) bek.-ének e céllal a szövegbe került második mondatát.

amennyiben előre nem látható változások következnek be a piaci viszonyokban, a kártérítésnek ez a része a 74. Cikkben foglaltaknak megfelelően mindenképpen behatárolt.

---

76. Cikk

(1) A szerződéstől való elállás, illetve annak felmondása esetén, ha az árunak piaci ára van, a kártérítést igénylő fél — ha nem vásárolt és nem adott el a 75. Cikkben foglaltak szerint — kártérítésként a szerződésben meghatározott ár és az elállás (felmondás) időpontjában fennállott piaci ár közötti különbözetet, valamint a 74. Cikk alapján érvényesíthető egyéb kárait igényelheti. Ha azonban a kártérítést igénylő fél az áru átvételét követően állt el a szerződéstől, az elállás időpontjában fennállott piaci ár helyett az áru átvételének időpontjában fennállott piaci ár az irányadó.

(2) Az előző bekezdés alkalmazása szempontjából piaci ár az az ár, amely azon a helyen irányadó, ahol az áru szolgáltatásának meg kellett volna történnie, vagy ha azon a helyen nincs kialakult piaci ár, az olyan más helyen kialakult árat kell alapul venni, ami — az áru fuvarozásával kapcsolatos költségek közötti eltérést is megfelelően számításba véve — ésszerűen figyelembe vehető.[1]

---

1. Míg a 75. Cikk a ténylegesen létrehozott fedezeti ügyletet alapul véve a konkrét kárszámításra adott szabályt, addig a 76. Cikk azokra az esetekre vonatkozik, amikor a jogosult a szerződést elállással vagy felmondással megszünteti, de *fedezeti ügylet megkötésére nem kerül sor*. Az Egyezmény lehetővé teszi az ún. *absztrakt kárszámítást*, amely azt jelenti, hogy a felszámítható kár elsősorban az eredeti szerződéses ár és a szerződés megszüntetésének időpontjában fennállott piaci ár közötti különbözet, feltéve, hogy a piaci ár a jogosult

[1] Fordítási problémák:
— a felmondás nem szerepel a szövegben, ld. erről a 75. Cikk 1. jegyzetét.
— a (2) bekezdésben az „ésszerűen" nem az ár figyelembevételére vonatkozik, hanem a pótlólagosan figyelembe veendő más helyre.
— kérdéses a „piaci ár" kifejezés helyessége. Bár a német fordítás is ezt használja (Marktpreis), de az angol (current price), illetve a francia (prix courant) szövegnek inkább a „napi ár" felelne meg. Ld. a ULIS 12. Cikkének magyar fordítását, amely ugyanezt a megoldást alkalmazta, valamint alább az 5. pontot.

számára kedvezőtlenebb, mint a szerződéses ár[2]. Az absztrakt kárszámítás valójában fikción alapszik, miként a kötbérnél, úgy itt is érdektelen, hogy a jogosultnak volt-e tényleges kára, és ha igen, akkor milyen mértékű. Nem elhanyagolható különbség azonban a két intézmény között, hogy a kötbér összege a felek számára előre ismert és kalkulálható. Ami pedig a jogosult egyéb kárait illeti, azok a 74. Cikk alapján kerülnek megtérítésre.

2. A 76. Cikk (1) bekezdése szerint az absztrakt kárszámítás feltétele, hogy a jogosult ne kössön a 75. Cikk szerint fedezeti ügyletet. A kézenfekvő és egyszerűnek tűnő szabály nem túl szerencsés megfogalmazása azonban értelmezési problémákat okozhat.

A 76. Cikk (1) bekezdése felveti a következő kérdéseket: *van-e joga* a félnek ahhoz, hogy ne kössön fedezeti ügyletet és kárait az absztrakt rendszer alapján számítsa. Igenlő válasz esetén alkérdés: megilleti-e *a választás joga* a felet akkor, ha kötött ugyan fedezeti ügyletet, mégis számára az absztrakt módszer lenne az előnyösebb. További kérdés: miként ítélendők meg ebből a szempontból azok, akik *a piacon rendszeresen és folyamatosan* vásárolnak vagy eladnak, tekintettel arra, hogy az általuk kötött ügyletek közül nem lehet kiválasztani azt a szerződést, amely az elmaradt teljesítés pótlását célozza. Mondható-e, hogy ilyenkor nem került sor fedezeti ügyletre, vagy a rendszeres piaci működésből ellenkező következtetésre kell jutni.

Az utolsó kérdéssel kezdve, szó szerinti értelmezéssel valóban el lehet jutni a 76. Cikk alkalmazhatatlanságához. Ez azonban azt jelentené, hogy a 76. Cikk csak kivételesen, a 75. Cikket kiegészítő háttérszabályaként használható, és a jogosultnak gyakorlatilag nincs választási lehetősége a 75. és a 76. Cikk között, mert az Egyezmény hatálya alá tartozó szerződéseket döntő többségükben olyan felek kötik, akikre ráillik az a mellesleg külön értelmezést kívánó megállapítás, hogy rendszeresen jelen vannak a piacon. Következik továbbá mindebből, hogy amennyiben a jogosult a 76. Cikk segítségével kívánná kárait felszámítani, neki kellene bizonyítania, hogy fedezeti ügyletet az adott szerződés pótlására nem hozott létre. Mindezek megfontolása alapján általános vélemény, hogy *a 76. Cikket csak kifejezetten a megszűnt szerződés pótlására kötött fedezeti ügylet zárja ki*[3].

[2] Ezt a kárszámítási módot a nemzeti jogrendszerek nagy része ismeri: UCC 2—708. Cikk (eladó), 2—713. Cikk (vevő), 2—723. Cikk (piaci ár); S/G 50. Cikk (3) bek. (eladó), 51. Cikk (3) bek. (vevő); OR 191. § (3) bek. (vevő), 215. § (2) bek. (eladó), HGB 376. § (2) bek. (mindkét fél). A *francia* jogban viszont a C. c. szabályt sem a fedezeti ügyletre, sem pedig az absztrakt kárszámításra nem tartalmaz. Miután a *francia* jogban a nemteljesítés esetén az egyoldalú elállás nem lehetséges, a szerződést bíróságnak kell megszüntetnie (C. c. 1184. Cikk), amely alól csak kifejezett szerződéses rendelkezés mentesít (Ferid, I. 513—514., további kivételekkel), a fedezeti ügylet problémája abból a szempontból merül fel, hogy megköthető-e egyáltalán bírósági jóváhagyás nélkül. A kereskedelmi vételnél a bírói gyakorlat igenlő (Ferid, I. 584—585.). Ami az absztrakt kárszámítás alkalmazását illeti, ez kizárólag bírói mérlegeléstől függ, a kereskedelmi ügyleteknél a gyakorlat széles körben alkalmazza (Rabel, I. 229—231.).

[3] Off. Rec. 60—61., Schlechtriem, 91., Ziegel, in: Parker, 9—40., Knapp, in: Bianca—Bonell, 554., Stoll, 266.

A jogosult *választási lehetőségével* kapcsolatban többen abból indulnak ki, hogy a jogosultat mindig megilleti az absztrakt kárszámítás lehetősége, függetlenül attól, hogy kötött-e fedezeti ügyletet vagy sem. A fél a 75. Cikk alapján arra mindig jogosult, hogy a teljesítés elmaradását eladással vagy vétellel pótolja, de ennek ellenére választhatja az absztrakt kárszámítást is, ami azzal a következménnyel jár, hogy a fedezeti céllal kötött szerződés függetlenedik a megszűnt szerződéstől és nem számít a 75. Cikk szerinti fedezeti ügyletnek. A jogosult nem tartozik számadással a kötelezettnek, hogy miért a 76. és miért nem a 75. Cikkre hivatkozva számítja kárait[4], mondván, a fedezeti ügylet csak jog és nem kötelezettség[5]. Úgy véljük, hogy a megoldás a 75. és a 76. Cikk rendeltetésében keresendő. A cél nyilvánvalóan az, hogy a jogosult kártérítést kapjon a szerződés megszegéséért. Az absztrakt kárszámítás ugyan fikción alapszik, de ennek a fikciónak reális alapja van, nevezetesen az adott időpontban ténylegesen létező piaci ár, az az ár, amelyen a jogosult vásárol vagy elad, ha a fedezeti ügyletet megköti. A fikció tehát *nem az összegszerűségre vonatkozik, hanem arra, hogy a fedezeti ügylet létrejön.* A fedezeti ügylet ezért a kötelezett számára csak akkor bír jelentőséggel, ha megkötésével a jogosult a 77. Cikk szerinti kárenyhítési kötelezettségének eleget téve a károkat csökkenteni tudta volna. Az itt vázolt gondolatmenetből logikusan következik, hogy a *jogosultat megilleti a választás joga, kíván-e fedezeti ügylettel élni vagy sem*[6]. E választási jog határát a 77. Cikk képezi, azt azonban, hogy a jogosult nem tett eleget kárenyhítési kötelezettségének, mindenképpen a *kötelezettnek kell bizonyítania,* és nem fordítva[7].

Az előbbitől elválasztandó az a kérdés, hogy egy valóban *megkötött fedezeti ügylet ellenére hivatkozhat-e a jogosult a 76. Cikkre.* Álláspontunk szerint *nem,* feltéve, hogy a szerződés kifejezetten a megszűnt szerződés pótlására szolgált. E tekintetben az Egyezmény szövege egyértelmű (legfeljebb a szabály célszerűsége vitatható). Ebben az összefüggésben a 76. Cikk valóban kivétel a 75. Cikkhez képest[8]. Megint más kérdés, hogy osztjuk azokat az aggályokat, mely szerint ennek az álláspontnak gyakorlati keresztülvitele enyhén szólva valószínűtlen, a kötelezett az esetek döntő többségében nemcsak bizonyítani nem fogja tudni, hanem még tudomást sem szerez arról, hogy a 76. Cikkre hivatkozó jogosult fedezeti ügyletet kötött[9].

3. A probléma további összetevője a kártérítés szempontjából releváns *időpont.* Míg a 75. Cikk szerint a fedezeti ügyletnek az elállástól számított ésszerű időn belül kell létrejönnie, addig a 76. Cikk szempontjából az *elállás,* illetve az *átvétel* időpontja lesz mérvadó. Az eltérés oka a kötelezett terhére történő esetleges spekuláció kizárása. Ahhoz, hogy a fedezeti ügylet létrejöhessen, a jogosultnak a szerződés megszűnte után időre van szüksége. Itt a határt a 75.

[4] Herber, 45—46., Huber, 470—471.
[5] Stargardt, in: NDK, 149.
[6] Ld. a 75. Cikk 2. pontját.
[7] Stoll, 266., végeredményében uí.: Stargardt, in: NDK, 147.
[8] Stoll, 266.
[9] Ziegel, in: Parker, 9—40.

Cikk az „ésszerű idő" fogalmával jelöli ki, azzal, hogy az ezen belül megkötött szerződésben megállapított árhoz kell a konkrét kárszámításnak igazodnia. Ha azonban nincs helyettesítő ügylet, akkor logikusan a szerződés megszűntének az időpontjában létező piaci árat kell alapul venni. Miután azonban a 49. Cikk (2) bekezdése olyan elállási eseteket szabályoz, amelyeknél a vevő az árut megkapta, a jelen Cikk (1) bekezdésének második mondata erre az esetre a kötelezett védelmében külön szabályt ad, a piaci ár szempontjából az áru átvételének időpontját kell figyelembe venni[10].

Az átvétel időpontja lesz irányadó a 49. Cikk (2) b/ (i) pontjára alapított elállásnál is, amikor a vevőnek az átvételkor még nincs is tudomása az eladó szerződésszegéséről. Ha utóbb a szerződésszegés ismeretében a vevő eláll, de nem köt fedezeti vételt, és a piaci árak időközben számára kedvezőtlenül alakultak, hátrányos helyzetbe kerülhet, amit *Schlechtriem* megmagyarázhatatlannak tart[11]. Úgy gondoljuk azonban, hogy ez az elvileg kétségtelenül létező hátrány nem olyan súlyos, mint ahogy az első pillanatban látszik. Egyrészt a vevő elálláskor már tudja, hogy az absztrakt kárszámítás alapján az átvételkori piaci ár lesz az irányadó, hacsak nem köt fedezeti vételt, amire ha nem is mindig, de többnyire van lehetőség. A piaci ár ismeretében tud kalkulálni, ez esetleg befolyásolhatja elállási szándékát is. Miután pedig az átvételt követően ha nem is hosszú, de valamennyi idő („ésszerű határidő") rendelkezésére áll az elállás közléséhez, ez alatt már tehet lépéseket a fedezeti vétel előkészítése érdekében[12]. Kétségtelen azonban, hogy így is előfordulhatnak esetek, amikor a vevő méltánytalanul szenved anyagi hátrányt.

4. A 76. Cikk a *károknak ugyanazon körére* vonatkozik, mint a 75. Cikk. Az egyéb károkra (elmaradt haszon, különféle költségek) a 74. Cikk alkalmazandó.

5. Az absztrakt kárszámítás *alapjául* a piaci (napi) ár szolgál, amelynek fogalmát a (2) bekezdés adja meg. Főszabályként piaci árnak az áru szerződés szerinti *szolgáltatásának helyén irányadó ár* tekintendő[13]. Az Egyezmény nem vette át a ULIS 12. Cikkét, amely értelmező rendelkezést adott, és úgy szólt, hogy „napi ár kifejezésen az az ár értendő, amely hivatalos piaci jegyzésen, ilyen jegyzés hiányában pedig azokon a tényezőkön alapul, amelyek az illető piac szokásai szerint az ár kialakításánál szerepet játszanak". *Rabel* az árral kapcsolatban megjegyezte, hogy az absztrakt kárszámítás csak olyan ár alapján lehetséges, amely az adott üzletág forgalmában elegendő biztonsággal állapítható meg[14]. Ennek a kívánalomnak felel meg a hivatalos piaci jegyzés vagy ennek hiányában a piaci szokások alapján megállapítható ár. Meghatározott áruknál döntő szerepe lehet a tőzsdei árnak[15]. A titkársági kommentár egy

[10] Az átvétel időpontja szerződéses megállapodás kérdése, ld. ehhez a 33. Cikk 5. és a 60. Cikk 8. pontját.

[11] Schlechtriem, 92., Stargardt, in: NDK, 150.

[12] A fedezeti ügyletek megkötésére azonban a 75. Cikk szerint csak az elállás után van lehetőség.

[13] Az áru szolgáltatásának helyéről a 31. Cikk rendelkezik. A „piaci ár" kifejezés fordításáról ld. az 1. jegyzetet.

[14] Rabel, I. 462.

[15] Dölle, 61—62.

rövid megjegyzéséből, hogy ti. a „napi ár" fogalma nem kívánja meg a hivatalos vagy nem hivatalos piaci jegyzés (árfolyam) létét, ennek hiánya viszont megkérdőjelezi, hogy van-e az adott árunak az adott helyen „napi ára"[16], arra utal, hogy a ULIS 12. Cikkének alkalmazási elvei változatlanul érvényesülnek.

Ha a szolgáltatás helyén nem állapítható meg a piaci (napi) ár, akkor, de csak akkor hívható segítségül a (2) bekezdés második mondata alapján ugyanezen vagy összehasonlítható áru *más ésszerű helyen kialakult ára*[17]. Általános szabály aligha adható arra, hogy a másik hely, amelynek kialakult ára figyelembe veendő, mikor tekinthető ebből a szempontból „ésszerű helyettesítő helynek", a döntés csak a konkrét eset elbírálása alapján lehetséges, figyelembe véve az adott üzletág szokásait, az ott tevékenykedő átlagos kereskedő szempontjait, a konkrét szerződés tartalmát és mindkét fél jogos érdekét[18]. A (2) bekezdés egyetlen szempontot említ, *a fuvarozási költségeket,* ami azt jelenti, hogy a kártérítés kiszámításánál a helyettesítő árat nem lehet a szerződéses feltételekhez képest aránytalanul eltérő fuvarköltséggel kalkulálni.

Amennyiben a 76. Cikk (2) bekezdése alapján nincs mód piaci (napi) ár meghatározására, mert egyedi gyártású termékről van szó, a kártérítés megállapítása *közvetlenül* a 74. Cikk szabályainak megfelelően történik.

---

77. Cikk

A szerződésszegésre hivatkozó fél köteles a körülmények figyelembevételével minden ésszerű intézkedést megtenni, ami szükséges a szerződésszegésből eredő károk csökkentése érdekében, ideértve az elmaradt hasznot is. Ha elmulasztja megtenni ezeket az intézkedéseket, a szerződésszegést elkövető fél a kártérítési összeg olyan mértékű csökkentését igényelheti, mint amilyen mértékben a kár enyhíthető lett volna.

---

1. A gondolat, hogy a jogosultnak mindent meg kell tennie az őt ért károk csökkentése érdekében, egyike azoknak az alapelveknek, amelyek eltérő megfogalmazásban ugyan, de minden jogrendszerben megtalálhatók[1]. A *kárenyhítési kötelezettség* végső soron mindenütt azonos elven, a *jóhiszemű, tisztességes, a szerződés teljesítése érdekében együttműködésre kész felek eljárásának elvén*

[16] Off. Rec. 61.

[17] Az „ésszerű" kifejezés fordításáról ld. az 1. jegyzetet.

[18] Knapp, in: Bianca—Bonell, 557.

[1] Ptk. 340. § (1), BGB 254. § (2), OR 44. § (1), ABGB 1304. §. Nem tartalmaz tételes szabályt a Code civil, tekintettel azonban arra, hogy a bíró a kártérítés összegét a törvényi határok között szabad mérlegelés alapján állapíthatja meg (Ferid, I. 464.), az elmélet és az ítélkezési gyakorlat ma már egységes abban, hogy a károsult vétkes közrehatását, ami a kárenyhítés elmulasztásában is megnyilvánulhat, a kártérítést megfelelően csökkentő tényezőként kell figyelembe venni (Ferid, I. 458.). Az *angol* jogban a kárcsökkentési kötelezettség általános doktrínája az adásvétel területén az absztrakt kárszámítási szabállyal áll szoros összefüggésben, Benjamin, 777.

alapszik, amely egyik oldalon előírja a szerződésszegéssel okozott károk megtérítését, másik oldalon kötelezi a jogosultat a szerződésszegő fél okozta károk enyhítésére, feltéve, hogy ez az adott körülmények között ésszerű. Ennek elmulasztása a kártérítés csökkentésével, esetleg elvesztésével jár.

2. A 77. Cikk első mondata szerint a kárenyhítés a *szerződésszegésre hivatkozó fél kötelezettsége*. A szöveg szó szerinti értelmezése két problémát vet fel. Az egyik, hogy az itt megfogalmazott kötelezettség magában foglalja-e a *kárelhárítást* is. Gondoljunk a Ptk. 340. § (1) bekezdésére, amely nem véletlenül beszél a kár elhárításáról és csökkentéséről. A válasz persze aligha lehet kétséges, már a hasonló szövegezésű ULIS 88. Cikkével kapcsolatban, amelynek megfogalmazását ugyancsak érte bírálat[2], vitathatatlan volt, hogy a kárcsökkentésbe a kárelhárítás is beletartozik[3].

A másik probléma a „szerződésszegésre hivatkozó fél" kifejezésből ered, nevezetesen, úgy kell-e érteni a kifejezést, hogy a jogosultat, csak a szerződésszegés megtörténte után, arra mintegy válaszul, terheli a fent írt kötelezettség, vagy ezt megelőzően, *már a szerződés megkötésétől kezdve*. A válasz egyértelműen az utóbbi, az ellenkező, leszűkített értelmezés messzemenően nem felelne meg az Egyezmény kártérítési rendszerének[4], a kárenyhítési kötelezettség lényege éppen az, hogy a jogosult nem maradhat passzív, hanem a szerződésszegést megelőzően, ha annak elvi veszélye egyáltalán felmerül, minden ésszerű intézkedést meg kell tennie a veszteségek elkerülése vagy csökkentése érdekében[5]. Visszanyúlva a 74. Cikkben részletesen elemzett előreláthatósági korláthoz[6], jól érzékelhető, hogy valójában miről is van itt szó. A rendkívüli kockázatok akkor kerülnek be a kötelezettet terhelő kártérítés körébe, ha azokra a jogosult — külön ki nem mondottan, de valójában e Cikk alapján — felhívja a kötelezett figyelmét. A kötelezettet elsősorban azért nem terheli kártérítési felelősség a jogosult üzemében bekövetkezett termeléskiesés miatt, mert a gondos, kárenyhítési kötelezettségét is szem előtt tartó jogosult részint tartalékokkal, részint megfelelő biztosítással kell hogy védekezzen[7], ezek hiányában pedig tájékoztatással tartozik a kötelezett felé esetleges szerződésszegése várható és a szokásosat meghaladó következményeiről. Újra hangsúlyozzuk, amit már a 74. Cikkben kifejtettünk, hogy az Egyezmény kártérítési rendszere, ideértve a jelen Cikket is, *a felek közötti reális kockázatmegosztáson alapszik, a felek azért felelnek, ami kockázati körükbe tartozik.*

Ugyanebbe a körbe sorolható a teljesítést megelőző szerződésszegés (71—72. Cikk), a részletekben teljesítendő szerződés megszegése (73. Cikk) és a kárenyhítési kötelezettség közötti összefüggés. A 72. Cikk (1) bekezdése alapján mód nyílik még a teljesítés előtti elállásra, a 73. Cikk (2) bekezdése szerint pedig a felmondásra. Jóllehet a jogosult erre nem köteles, de ha az elállás vagy

[2] Dölle, 567.
[3] Schlechtriem, in: Lausanne, 169., Svájc, 824.
[4] Herber, 45.
[5] Knapp, in: Bianca—Bonell, 559—560., Loewe, 94.
[6] Ld. a 74. Cikk 3—5. pontját.
[7] Huber, 471., Herber, 45.

a felmondás feltétele (az alapvető szerződésszegés reálisan valószínű bekövetkezte) adott, a kárenyhítési kötelezettség jegyében az elállással vagy a felmondással *nem várható meg a szerződésszegés tényleges megtörténte*[8].

3. A kárenyhítési kötelezettség korlátja, mint oly sok más esetben, itt is az „ésszerűség", a jogosult köteles mindarra az intézkedésre, *ami az adott körülmények között ésszerű*, de ennél többre nem. Tételesen aligha lehet felsorolni a szóba jöhető intézkedéseket, legfeljebb tipikus példákat említhetünk. Az egyik intézkedési kör az áru megőrzésével kapcsolatos kötelezettség, amibe beletartozik a nem szerződésszerű áru megőrzési célból történő birtokbavétele, raktározása és megfelelő gondozása. Meghatározott feltételek esetén az áru még anélkül is értékesíthető, hogy a szerződés egyoldalú megszüntetésére megelőzően sor került volna[9]. Egy másik esetcsoport a minőséghibás árunak a vevő által történő kijavítása, amire a 46. Cikk alapján a vevő nem lenne ugyan köteles, de ha ezzel további károsodást előz meg (természetesen az ésszerűségi határokon belül), akkor a jelen Cikk alapján meg kell tennie[10]. Az ésszerűségi korlátba ütközik a 48. Cikk (1) bekezdése szerinti eset, a vevő nem köteles kárenyhítési kötelezettsége körében elvégez(tet)ni a kijavítást, ha költségeinek megtérítése bizonytalan[11]. Megközelíthető a kérdés, mint azt *Huber* teszi, a jogosultra a szerződés alapján háruló kockázat felől is (ld. az előző pontban említetteket, pl. a szerződésszegés bizonyos következményeinek biztosítással történő lefedését), bár ez nem fogja át a kárenyhítés minden lehetséges variánsát[12].

A kárenyhítési kötelezettséghez tartozó, további, mondhatnánk klasszikus intézkedési kör a *fedezeti ügylet*, amelynek egész alapgondolata ebből az elvből ered. Helytálló az a megállapítás, hogy a jelen Cikk első mondatában az elmaradt haszon említése elsősorban a fedezeti ügyletre történő utalásként értendő.[13]

Az ésszerűség határt szab abból a szempontból is, hogy milyen *költségekkel* jár a megelőzés vagy csökkentés a bekövetkező károkhoz viszonyítva. Az ilyen célra fordított összeg része a jogosult által követelhető kártérítésnek, ezzel kapcsolatban azonban ismét fel kell hívni a figyelmet az előreláthatósági korlát szabályára, amely e tekintetben is érvényesül. Nyilvánvalóan nem ésszerű az olyan intézkedés, amelynek költségei elérik vagy meghaladják a valószínűleg bekövetkező károk összegét, vagy az adott körülmények között aránytalanul magasak (vö. a kijavítással kapcsolatos fenti példával).

Az ésszerű intézkedés követelménye másik oldalon azt jelenti, hogy a jogosult nem felelős az olyan lépések elmulasztásáért, amelyek túl vannak ezen a

[8] Ld. a 72. Cikk 6. pontját. Ugyanígy: Off. Rec. 61., Stargardt, in: NDK, 151.
[9] Ld. a 85—88. Cikket, különösen a 86. Cikket (megőrzés) és a 88. Cikket (eladás). Utóbbi eset nem azonos a 75. Cikk szerinti fedezeti eladással.
[10] Ld. a 46. Cikk 6. pontját.
[11] Ld. a 48. Cikk 4. pontját és az értelemzavaró magyar fordításról a 48. Cikk 1. jegyzetét.
[12] Huber, 471., Stargardt, in: NDK, 150.
[13] Schlechtriem, in: Lausanne, 169. Ld. a 75. Cikk 2. és a 76. Cikk 2. pontját.

határon. Nem felelős továbbá azért sem, ha megteszi a szükséges és ésszerű intézkedéseket, ám erőfeszítései nem járnak sikerrel. Így ha a vevő legkésőbb a szerződés megkötésekor felhívja az eladó figyelmét arra, hogy az áru szolgáltatásának akár kisebb késedelme is az adott esetben szokatlanul nagy kárt okozhat, és az eladó ennek ellenére késedelembe esik, utóbbi a bekövetkezett károkért — a 79. Cikk (kimentés) körén belül — felelős lesz. Másik oldalon viszont, ha a vevő az értesítést elmulasztja, vagy a szerződéskötést követően teszi meg, az eladó a 74. Cikk (előreláthatóság) szerint tartozik kártérítéssel. A kárenyhítési kötelezettség teljesítése szempontjából azt kell vizsgálni, hogy az adott körülmények között milyen tényleges intézkedésekre került sor, alkalmasak voltak-e ezek a kár megelőzésére, illetve enyhítésére, és elképzelhető volt-e bármilyen további intézkedés, amelynek megtétele ésszerű lett volna, és amellyel a ténylegesen bekövetkezett károk csökkenthetők lettek volna.

4. A 77. Cikk második mondata szabályozza annak következményét, ha a fél nem teszi meg a szükségesnek és ésszerűnek tartott intézkedéseket. *A következmény, a kártérítési összeg olyan mértékű csökkentése, mint amilyen mértékben a kár enyhíthető lett volna.*

Az egyes jogrendszerekben a kárenyhítési kötelezettség elmulasztásának vagy megsértésének következményei kétféleképpen kerültek szabályozásra, ennek megfelelően vitatott a 77. Cikk második mondatának értelme is. Az egyik megoldás helyet hagy *a bírói mérlegelésnek*, a kártérítés csökkentésének eldöntéséhez előírja a körülmények és különösen a felek közötti *felelősség megoszlásának* figyelembevételét[14]. A másik megoldás főként az angol—amerikai bírói gyakorlatban jelentkezik, ahol az ún. *„elkerülhető károk"* (avoidable loss) doktrínáját követve *bírói mérlegelésre nincs mód*, a szerződésszegő félnek igénye van a kártérítés olyan arányú csökkentésére, mint amilyen mértékben a jogosultnak a károkat csökkentenie kellett volna[15].

Úgy véljük, hogy az utóbbi álláspont adja az Egyezmény pontos értelmezését, ami *eltérést jelent a magyar jogban megszokott szabálytól.* Megfelelően annak, amit a fentiekben a 3. pont végén kifejtettünk, elegendő, ha a szerződésszegő fél bizonyítja, hogy partnere a bekövetkezett károkat megfelelő, ésszerű intézkedésekkel csökkenthette vagy megakadályozhatta volna, kártérítési kötelezettsége — a bizonyítás alapján — csökken vagy megszűnik. *Annak mérlegelését, hogy miként oszlik meg a felelősség a felek között, a 77. Cikk szövege nem teszi lehetővé.*

5. A 77. Cikk második mondata kapcsán Bécsben hosszas vita folyt arról, hogy vajon a kárenyhítési kötelezettség megszegése csak a jogosult kártérítési követelését érinti vagy befolyással bír egyéb igényeire is. A jelenlegi szövegből egyértelmű, hogy *csak a kártérítés csökkenhet,* a jogosult egyéb igényei válto-

[14] *NSZK, svájci, osztrák, magyar* jog. Az Egyezményt így értelmezi Herber, 44., Schlechtriem, 92., Schlechtriem, in: Lausanne, 169., Posch, in: Doralt, 181., uí. a ULIS 88. Cikkével kapcsolatban Dölle, 568.

[15] Benjamin, 777—778., Honnold, 417., Huber, 471., Stoll, 268—269., tartalmilag lényegében uí. Knapp, in: Bianca—Bonell, 561.

zatlanok[16], ez azonban okozhat megoldandó bonyodalmakat. A problémát megvilágítandó és ezzel együtt a fent elmondottakat illusztrálandó, érdemes felidézni azt az amerikai javaslatot, amelyet a konferencián a jelen Cikk módosítására terjesztettek elő[17]. Az indokolásul felhozott példa szerint az eladónak a szerződés alapján egy gépet kell előállítania, a vevő időben tájékoztatja arról, hogy a gépet nem tudja, vagy nem akarja átvenni, az eladó ennek ellenére befejezi a gyártást, majd amikor a vevő megtagadja az átvételt, nem kárait, hanem a vételárat követeli, holott a költségek nyilvánvalóan sokkal alacsonyabbak lettek volna, ha a gyártással időben felhagy.

Honnold érvelése szerint[18] nyilvánvaló, hogy ha az eladó kártérítést követelne, a vevő joggal hivatkozhatna a kárenyhítési kötelezettség megszegésére, és igényelhetné, hogy az általa fizetendő kártérítés olyan összegben kerüljön megállapításra, hogy csak az eladó értesítéséig bekövetkezett károkra nyújtson fedezetet. A vételárral kapcsolatban viszont a vevőnek a 77. Cikk második mondata alapján ilyen érve és igénye nem lehet. Ahhoz sincs joga, hogy a megkötött szerződést, mint kötelezett, egyoldalúan megszüntesse. Amit tehet, az a szerződés közös megegyezéssel történő megszüntetésére vonatkozó javaslat, ezt a másik fél vagy elfogadja, vagy nem. Utóbbi esetben a jogosult követelheti a szerződés teljesítését, azaz az áru átvételét és a vételár kifizetését. Ennek a helyzetnek az elkerülését célozta az említett amerikai javaslat, amely szerint nemcsak a kártérítés csökkentése, hanem más jogorvoslati igények módosítása vagy megváltoztatása is követelhető lett volna a szerződésszegést elkövető fél részéről, ha a jogosult nem tesz eleget kárenyhítési kötelezettségének.

A konferencián ugyan többen elismerték a felvetett probléma jogosságát, de a javaslat végül is kisebbségben maradt, azzal a nem alaptalan indokolással, hogy elfogadása bizonytalan helyzetet teremtene és különösen a megelőző szerződésszegés amúgy is feltételezéseken alapuló viszonyai között túlságosan tágra nyitná a bírói mérlegelés lehetőségét, mivel módot kínálna teljesítési igények, illetve az elállási jog bírói „módosítására"[19].

Az elutasítás ellenére persze a probléma változatlanul fennáll. A megoldás *Schlechtriem* szerint a következő: A konkrét példában a vevő bejelentése, amely szerint megtagadja az áru átvételét, a 77. Cikk első mondata alapján a 72. Cikk (1) bekezdéséhez vezet, a teljesítési határidőt megelőzően világossá válik, hogy alapvető szerződésszegést követ el, ezért az eladó kártérítésre és elállásra jogosult. Ha az eladó nem áll el, és befejezi a gyártást, majd vételárat követel, akkor *kárenyhítési kötelezettségét megszegve,* az elállás időpontjáig fizetendő kártérítésen felül a vevőnek további károkat okoz (ez egyenlő a követelt vételárral), amelyeket az eladó elkerülhetett volna. A vevő számára

[16] Stargardt, in: NDK, 150., Schlechtriem, 92—93., Stoll, 269.
[17] A vitáról részletesen: Off. Rec. 396—398.
[18] Off. Rec. 396. és 397., Honnold, 420—421.
[19] Schlechtriem, 92., Knapp, in: Bianca—Bonell, 566.

tehát, bár az eladó vételárat követel, a követelés kártérítést jelent, amely a 77. Cikk alapján megfelelően csökkenthető.[20]

Kérdés azonban, és ez egy másfajta érvelés lehet, hogy itt nem *joghézagról* van-e inkább szó. Többek véleménye szerint igen[21]. *Stoll* azzal érvel, hogy a példában szereplő, egyedi gyártású, nem helyettesíthető termékekre kötött szerződések érdekkonfliktusainak semmi közük sincs a tipikus adásvételi szerződésből származó eladói és vevői jogokhoz, illetve kötelezettségekhez. Miután a felhozott példában egy más szerződéstípussal találkozunk,[22] a szabályozás hézagai csak a kollíziós szabályok útján kijelölt nemzeti jognak e típusra vonatkozó szabályai szerint tölthetők ki.

Úgy véljük, hogy ez az utóbbi okfejtés semmiképpen sem elfogadható, mert ha egyszer a szerződés az Egyezmény 3. Cikke alapján adásvételnek minősül, akkor az Egyezmény hatálya alá tartozik, ha viszont odatartozik, akkor ugyanúgy bírálandó el, mint minden más adásvétel. Életveszélyes belemenni egy olyan értelmezésbe, amely ilyesfajta megkülönböztetéseket tesz, mert ez pillanatok alatt az Egyezmény széthullásához vezet. Ami a joghézag kitöltésének kérdését illeti, a 7. Cikk magyarázatánál kitértünk arra, hogy a kollíziós szabályok csak legvégső esetben léphetnek be, ezt meg kell előznie sorrendben a kiterjesztő értelmezésnek, az analógia alkalmazásának, illetve az Egyezmény alapjául szolgáló általános elvek segítségül hívásának[23]. Visszatérve a konkrét példára, az eredményt nem tartjuk teljesen megnyugtatónak. Kérdés ugyanis, hogy miként viszonyul a kárenyhítési kötelezettség a *teljesítési igényhez,* ami esetünkben az átvételben és a vételárfizetésben nyilvánul meg. Eltekintve most attól, hogy az adott bíróság előtt az eladó részéről teljesítési igény érvényesíthető-e egyáltalán[24], az aligha kétséges, hogy az *Egyezmény alapján az eladót ez az igény megilleti. Honnold* jól látja a problémát, végül is a szerződés érvényesen létrejött, az attól való elállásra pedig a vevő az adott helyzetben nem jogosult. Ezért egy olyan megoldás is elképzelhető, amely arra épül, hogy a vevő szerződésszegésre utaló nyilatkozata dacára az eladó megalapozottan ragaszkodhat a szerződéshez, és ha saját kötelezettségeit teljesíti, akkor ez nem jelenti a kárenyhítési kötelezettség megsértését.

[20] Schlechtriem, 92., Schlechtriem, in: Lausanne, 170. A problémát részletes levezetés nélkül, szintén a 77. Cikk alapján látja megoldhatónak Honnold, 421. és Knapp, in: Bianca—Bonell, 567. Ugyanerre a következtetésre jut Ziegel, in: Parker, 9—42, azzal azonban, hogy nem tudja, milyen érveléssel tehetik meg ezt a bíróságok, különösen mivel a vételárra és a kártérítésre vonatkozó igény egymástól elkülönítendő.

[21] Ziegel, in: Parker, 9—41 — 9—42., Stoll, 269—270.

[22] A német „Werklieferungsvertrag" magyarra nehezen fordítható, lényegében olyan vállalkozási szerződést jelent, ahol az anyagot a vállalkozó szolgáltatja (BGB 651. §).

[23] Ld. a 7. Cikk 10. pontját.

[24] A vevőt terhelő teljesítési kötelezettség korlátairól, a 28. Cikkre tekintettel ld. a 62. Cikk 2. és 3. pontját.

III. FEJEZET

KAMAT

78. Cikk

Ha valamelyik fél elmulasztja a vételár megfizetését, vagy bármely más összeg megfizetésével hátralékban van, ezen összegek után a másik fél — a 74. Cikk szerint őt megillető kártérítés követelésére vonatkozó jogának korlátozása nélkül — kamatra jogosult.

---

1. *Kamatfizetésről* szóló szabálynak végső soron három kérdésre kell választ adnia. *Kell-e fizetni* kamatot, ha igen, akkor *milyen alapon* és milyen feltételek esetén, végül mi a fizetendő kamat *mértéke*. Az Egyezmény az első kettőre válaszol, bár bizonyos pontokon nem kielégítő módon, a harmadikra viszont nem. A hézag oka egy hosszú vita, a jelen Cikk a legkisebb közös nevező alapján kialakított tipikus kompromisszum, amely azt a kérdést, amiben a legélesebbek voltak az ellentétek, a többire adható válasz kedvéért nyitva hagyta[1].

2. A szabály lényege, hogy fizetési kötelezettség nemteljesítése vagy késedelme a másik felet kamatra jogosítja, ami *független a kártérítési igénytől*. A kamat nemcsak az Egyezményben meghatározott fizetési kötelezettség elmulasztása után fizetendő, hanem *ipso iure* vonatkozik minden olyan összegre, amellyel valamelyik fél a szerződés alapján a másiknak tartozik, maga a kamatfizetési kötelezettség az Egyezmény e Cikke és nem szerződéses kikötés alapján jár. Alapja a vételár és bármilyen más fizetendő összeg, következésképpen *a kamat mindkét felet terhelheti*. A tipikusan fizető fél a vevő, de az eladó általi kamatfizetés sem ritkaság. Ennek egyik esetét a 84. Cikk (1) bekezdése külön is nevesíti (kamat a vételár visszafizetésekor), ettől függetlenül kamat jár minden más tartozás késedelmes megfizetése után is.

Egyesek szerint nem egészen világos a 78. Cikk szövegében a vételáron kívüli hátralékos összeg kifejezés jelentése, amely a ULIS 83. Cikkéhez képest jelentősen bővítette a kamatfizetési kötelezettség körét[2]. *Honnold* felveti, hogy vajon nem kizárt-e a kártérítés után fizetendő kamat, az „összeg" szó vajon nem korlátozódik-e az előre összegszerűen meghatározott tartozásokra, és arra a következtetésre jut, hogy ebben a kérdésben meg kell várni a bírói gyakorlat

[1] A kamat kérdése rendkívüli nehézségeket okozott, a vitában világnézeti, jogdogmatikai és igen kézenfekvő gazdaságpolitikai szempontok keveredtek egymással, írja Schlechtriem, in: Lausanne, 170. Az iszlám országok a kamatszedés vallási tilalmára hivatkozva ki akartak zárni egy ilyen rendelkezést, noha ezeknek az országoknak nem egy bankja dolgozik kamatokkal (Eörsi, 137.). Más országok, mint pl. Anglia, a tőke hasznosításának elmaradásából származó jövedelemveszteséget kártérítéssel látták lefedhetőnek. A többség azonban a kamat és a kártérítés elkülönített szabályozása mellett volt. Külön vita tárgyát képezte a mérték, erre az alábbiakban még visszatérünk.

[2] A ULIS 83. Cikke csak a vételárhátralékra írt elő kamatot.

kialakulását[3]. A bizonytalanság mögött az eltérő nemzeti megoldások húzódnak meg, egyes országokban a kártérítés után nem jár kamat, másutt, mint pl. az *angol* vagy a *magyar jogban*, igen[4]. A bírói gyakorlatra történő utalás annyiban tűnhet indokoltnak, hogy, mint arra alább még kitérünk, a kamatmérték meghatározásának hiánya miatt amúgy is beléphetnek az egyes országok kamatra vonatkozó szabályai. A 78. Cikk szövegéből kiindulva azonban úgy gondoljuk, hogy a vételár mellett külön kiemelt egyéb tartozásokba („bármely más összeg") *a kártérítés mindenképpen beletartozik*. Ez a kör nem szűkíthető le a kártérítésre, kamat jár például a vevő által megelőlegezett javítási költségek után is.

3. A 78. Cikkben annak hangsúlyozása, hogy a kártérítés és a kamatfizetés független egymástól, azért látszott szükségesnek, mert több ország joga szerint a kettő összeolvadhat.[5] Az Egyezmény viszont a két intézményt élesen elválasztja egymástól, ami azzal a következménnyel jár, hogy a *kamat esedékessége a fizetés elmaradásának tényével következik be, és független a felelősség alóli mentesülésnek a 79. Cikk alóli szabályától*. Ha a kötelezett nem tud fizetni, de a 79. Cikk (1) bekezdése alapján késedelmét kimenti pl. devizahatósági korlátozásokra vagy tilalmakra hivatkozással, kártérítésre szerződésszegés miatt nem lesz köteles, kamattal azonban tartozik a vételár késedelmes kiegyenlítése miatt. Következik ebből az is, hogy a kamat független a felet ért kár bekövetkeztétől, illetve annak nagyságától[6].

A fentiek alapján *a kamatkövetelés nem csökkenti a kártérítési igényt*, és fordítva, a kártérítési igény önmagában nem érinti a kamatkövetelést. Annak azonban nincs akadálya, hogy a jogosult a 74. Cikkre hivatkozással, a kamatot kártérítésként, pontosabban kártérítésre vonatkozó követelése egyik elemeként számítsa és igényelje. Sőt a 78. Cikk bizonytalan és nehézkes szabálya következtében valószínűleg ez lesz a gyakoribb eset, feltéve, hogy a kötelezett a 79. Cikk alapján nem tudja magát kimenteni[7]. A kimentés a kártérítési igénnyel szemben a kamatkövetelést azonban *nem szünteti meg*, de ebben az esetben a jogosultnak igényét a 78. Cikkre kell alapítania[8]. A kamatnak kártérítésként történő érvényesítésére *Schlechtriem* még a 84. Cikk (1) bekezdése esetében is lát lehetőséget, mégpedig a 7. Cikkre és a 78. Cikkre figyelemmel azon az alapon, hogy a jogosult követelheti a visszafizetési kötelezettség megszegése miatt keletkezett károsodását, a kártérítés nagyságát az adott összeg hasznosításának elmaradásából keletkező veszteségben kell megállapítani[9].

[3] Honnold, 424—425., Nicholas, in: Bianca—Bonell, 571.
[4] Honnold, 424—425., az angol jogról: Benjamin, 748—751.
[5] A Code civil 1153. Cikk (1) bek.-e szerint meghatározott összeg fizetésére szóló kötelezettség esetén a teljesítési késedelemért fizetendő kártérítés — törvényi kivételektől eltekintve — csak a törvényes kamat mértékében állapítható meg.
[6] Schlechtriem, 94., Stargardt, in: NDK, 151—152.
[7] Schlechtriem, 94.
[8] Herber, 46—47.
[9] Schlechtriem, 94.

4. A kamatra vonatkozó igényt sem a 45. Cikk (1) bekezdése, sem a 61. Cikk első bekezdése nem említi, mint olyan jogorvoslati eszközt, amellyel a jogosult élhet, ami nem jelenti azt, hogy az ott felsoroltak alkalmazása a kamatkövetelést kizárná. Éppen ellenkezőleg. A kamat nem szerződésszegés esetére előírt szankció, amiből viszont az is következik, hogy a kamatkövetelés nemcsak a kártérítéstől független, hanem a jogosult más szerződésszegésre alapított követelésétől is[10].

5. A 78. Cikk *nem határozza meg a kamat mértékét*, sőt még utaló szabályt sem ad megállapításának módjára. A ULIS 83. Cikke a jogosult telephelyén érvényes hivatalos váltóleszámítolási kamatlábnál 1%-kal magasabb kamatot írt elő. A bécsi konferencián több szocialista ország hivatkozott arra, hogy ez a megoldás elfogadhatatlan, mert alacsony belső kamatszintjük következtében mint hitelezők alacsony kamatot kapnának, viszont mint adósok, magas kamatot kellene fizetniük[11]. Bonyolította a helyzetet az a dogmatikai probléma is, hogy a kamatfizetési kötelezettség alapját a jogosultat kintlevősége hasznosításának elmaradásából keletkező kárként kell-e felfogni, amely telephelyén keletkezik, avagy a kötelezett gazdagodásaként, amelynek értékére saját tőkepiaca lesz irányadó[12].

Ilyen körülmények között a kamat *mértékét* a kolliziós szabályok utalása által kijelölt *nemzeti jognak* a kamatfizetésre vonatkozó szabályai határozzák meg. Miután azonban ezek a szabályok igen különbözőek, az is lehetséges, hogy az utaló szabály olyan joghoz vezet el, amely általában vagy az adott tényállásra nem tesz lehetővé kamatfizetést. Az Egyezménnyel foglalkozó irodalomban a megoldás egyrészt annak tudomásulvétele, hogy a 78. Cikk „kiürült", mivel az alkalmazandó hazai jog nem teszi lehetővé a kamatfizetést, másrészt a probléma megoldása érdekében egy olyan „igen nagyvonalú" megközelítés, miszerint az eljáró bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy a jogosult üzleti tevékenységének helyén milyen kamat fejében kaphat hitelt és hogy a késedelem valóban rászorította-e a jogosultat, hogy felvegye a hitelt. A bíróság az így felmerült költségeket ítélhetné meg[13].

Bármennyire is tetszetős ez a megoldás, és bármennyire is hívei vagyunk minden olyan törekvésnek, amely az egységes alkalmazás érdekében megkísérli kirekeszteni a nemzeti jogok esetenként erősen különböző szabályrendszerét, úgy véljük, hogy az itt javasolt út nem járható. Az adott megoldási kísérlet — ezt *Honnold* is elismeri — több ponton eltér a 78. Cikktől, kártérítéssé alakítja át azt, ami valójában nem az. Más dolog ugyanis, ha a kamatkövetelést a kártérítési igény részeként érvényesíti a jogosult (erre a gyakorlat számtalan példát ad), és megint más, ha a kamatkövetelésre azt mondjuk, hogy az kártérítés. Nézetünk szerint helyesebb lenne arra hivatkozni, hogy az Egyezmény a félnek biztosítja a kamathoz való igényét, amit az eljáró bíróság akkor sem hagyhat figyelmen kívül, ha saját joga szerint kamatfizetési kötelezettség nincs.

[10] Ld. a 61. Cikk 1. pontját.
[11] Eörsi, 137.
[12] Schlechtriem, in: Lausanne, 171.
[13] Honnold, 424., Schlechtriem, in: Lausanne, 171.

Az Egyezmény a mértéket ugyan valóban nem szabja meg, de az ennek hiányában a kamattal kapcsolatban alkalmazandó nemzeti jog nem mondhatja, hogy a kamat nulla százalék, mert ez egyben a kamathoz való jogot is tagadná. Kérdés persze, hogy miként ítél az ilyen helyzetben lévő bíró, alkalmaz-e analógiát, figyelembe vesz-e a nemzetközi kereskedelmi joggyakorlatból hasonló tényállást, amely segítségével megszabná a kamat mértékét. Attól tartunk, hogy az esetek többségében erre nem kerül sor. Megnyugtató megoldásnak ezért csak azt tartjuk, ha a felek a kollíziós utalást megelőzendő rendezik szerződésükben ezt a problémát vagy ennek hiányában a jogosult kamatkövetelését a kártérítési igénybe építi be, amelynek sikertelensége esetén az „ugrás a sötétbe" következik.

IV. FEJEZET

MENTESÍTŐ OKOK

79. Cikk

(1) Nem tehető felelőssé a fél valamely kötelezettségének elmulasztásáért, ha bizonyítja, hogy azt olyan akadály okozta, amelyet el nem háríthatott, s ésszerűen az sem volt elvárható tőle, hogy a szerződéskötés idején ezzel az akadállyal számoljon, azt elhárítsa vagy következményeinek elejét vegye.

(2) Ha a fél mulasztása a szerződés egészének vagy egy részének teljesítésére általa igénybe vett harmadik személy mulasztására vezethető vissza, a fél csak akkor mentesül a felelősség alól, ha

a/ az előző bekezdés alapján mentesül, és

b/ az általa igénybe vett személy maga is mentesülne, ha az előző bekezdés rendelkezéseit alkalmaznák rá.

(3) Az e Cikken alapuló mentesség az akadály fennállásának időpontjáig tart.

(4) A teljesítést elmulasztó fél köteles az akadályról és annak az ő teljesítési képességére vonatkozó hatásáról a másik felet értesíteni. Ha a másik fél ezt az értesítést nem kapja meg, ésszerű időn belül, azt követően, hogy a teljesítést elmulasztó fél tudomást szerzett vagy tudomást kellett volna szereznie az akadályról, az értesítés elmulasztásából eredő kárt a teljesítést elmulasztó fél viseli.

(5) E Cikk rendelkezései nem fosztják meg a felet az Egyezmény alapján őt megillető, bármely, nem kártérítés követelésére vonatkozó joga érvényesítésétől.[1]

---

1. A kártérítés feltételeit, mértékét, korlátozását, a kárszámítás módjait és a kárenyhítési kötelezettséget a 74—77. Cikkek rendezik. *A felelősség alóli mentesülés* kérdéseivel a 79. és a 80. Cikk foglalkozik. Míg a 80. Cikk a

[1] Fordítási problémák:

— az (1) bekezdés fordítása egy nagyon lényeges kérdésben pontatlan. Sem az angol, sem a francia szövegben nincs szó el nem hárítható akadályról. Az angol szöveg olyan akadályról beszél, amely kívül esik a fél ellenőrzési körén (impediment beyond his control), a francia szöveg pedig olyan akadályról, amely független a fél akaratától (empêchement indépendant de sa volonté). A német fordítás a fél befolyási körén kívül eső akadályról beszél (ausserhalb ihres Einflussbereichs liegenden Hinderungsgrund).

— Az (1) bekezdés utolsó fordulatának fordítása is pontatlan. Nem helyes az „azt elhárítsa vagy következményeinek elejét vegye", a pontos fordítás: „azt vagy annak következményeit elkerülje vagy leküzdje".

— A (3) bekezdés szövegében nem időpontról van szó, hanem az akadály fennállásának időtartamáról.

szerződésszegés valamennyi következménye alól mentesít, amennyiben azt a másik fél cselekvése vagy mulasztása okozta, addig a jelen, 79. Cikk csak a kártérítési felelősség alóli mentesülés kérdéseit tárgyalja.

A 79. Cikk *szerkezete* a következő: az (1) bekezdés tartalmazza a főszabályt, amely, eltérően a magyar jogtól és a kontinentális jogrendszerek jelentős részétől, nem vétkességi, hanem *objektív felelősséget* állapít meg. A (2) bekezdés a *teljesítési segédért* való felelősséget szabályozza, összhangban az (1) bekezdés főszabályával. A (3) bekezdés a kimentés *időbeli hatályát* határozza meg. A (4) bekezdés *értesítési kötelezettséget* ír elő a teljesítést elmulasztó, de magát kimentő fél terhére, végül az (5) bekezdés világossá teszi, hogy a 79. Cikk csak a *kártérítésre* vonatkozik, a másik fél kártérítésen kívüli igényeit nem befolyásolja.

2. A felelősség alapja és a felelősség alóli mentesülés kérdése az Egyezmény előkészítése során hosszasan vitatott volt. A 79. Cikk szabálya bár szóhasználatában több vonatkozásban is eltér a ULIS 74. Cikkétől, egészen megtartotta annak alapelveit[2]. Az Egyezmény szövegének megalkotói tisztában voltak az egyes jogrendszerek eltérő rendszeréből adódó problémák súlyosságával, ezért gondosan elkerülték az olyan terminológia használatát, amelyet a különböző országok bíróságai saját jogrendszerükre támaszkodva eltérő tartalommal tölthettek volna meg[3]. A helyzetet jól tükrözi, hogy míg általános vélemény szerint a ULIS 74. Cikke *angol* jogi hatásokat tükrözve és a vétkességet kikapcsolva objektív felelősségi szabályt alkotott, addig az egyik neves angol szerző alapos elemzéssel az angol jogtól való eltéréseket, és a *francia,* illetve *német* hatásokat mutatta ki, annak hangsúlyozásával, hogy a ULIS szabálya végül is vétkességen alapul[4]. Jogos ezért *Tallon* megállapítása, hogy ebben a kérdésben nincs sok haszna az eredetkutatásnak, az Egyezmény saját, autonóm felelősségi rendszert épített fel, a magyarázatnak ebből kell kiindulnia[5].

Mindazonáltal semmiképpen sem haszontalan, ha a magyar jogász számára már a részletes ismertetés előtt felhívjuk a figyelmet arra, hogy az *Egyezmény felelősségi rendszere a magyar Ptk.-ban megszokottól merőben eltérő,* mint ahogy más a kártérítés körére a 74. Cikkben adott szabály is. Az Egyezmény magyarázata során azon valóban nem érdemes töprengeni, hogy a kimentési szabály a francia „force majeure" vagy „cas fortuit", avagy az angol „frustration" tanhoz áll-e közelebb, az azonban bizonyos, hogy a kimentési okoknak a 79. Cikk szerinti köre más és főleg szűkebb, mint ami a magyar jog vétkességi szabályából következik.

[2] Huber, 468., Schlechtriem, 95., Nicholas, 239—240., Honnold, 426.

[3] Ezért nem használja az Egyezmény pl. az elháríthatatlan erő (vis major) fogalmát, amelynek felfogása az egyes jogokban erősen különböző.

[4] Rabel, I. 342—343., II. 368—370. Dölle, 439., az Egyezményről Vischer, in: Lausanne, 178., velük szemben Nicholas, 233—238., arról, hogy a ULIS megoldása mennyire nem felel meg az *angol* jog szabályainak. Az Egyezményről ugyanebből a szemszögből: Nicholas, in: Parker, 5—4 — 5—10., az *amerikai* jog tekintetében az Egyezmény és a UCC eltéréseiről Honnold, 429—431.

[5] Tallon, in: Bianca—Bonell, 574.

3. Az (1) bekezdés (Kimentési okok)

3.1. A kimentésre vonatkozó rendelkezés minden egyes szerződéses kötelezettségre vonatkozik, függetlenül attól, hogy melyik felet terheli, továbbá, hogy szerződés vagy az Egyezmény írja elő. Nincs különbség abban a tekintetben sem, hogy az érintett kötelezettség megszegése a szerződés szempontjából alapvetőnek minősül-e vagy sem. Az *egységes kimentési szabály a szerződésszegés egységes felfogásának következménye és egyben elengedhetetlen feltétele.*

3.2. Az (1) bekezdés szövegéből világos, hogy *kimentő bizonyításról* van szó, a kötelezettnek kell bizonyítania azokat a tényeket, amelyek mentesítik őt a kártérítési felelősség alól.

3.3. Az (1) bekezdés szerint a teljesítést gátló körülmények és a kötelezett ezekkel kapcsolatos magatartása a kimentés szempontjából *három csoportba* sorolható. Az első adja a főszabályt, a további kettő a kimentés lehetőségét szűkíti.

A kiindulás a kötelezett felelőssége mindazért, ami a szerződés előkészítésétől kezdve annak megszűnéséig a teljesítést akadályozta, és amely *beletartozik ellenőrzési körébe.* Önmagában azonban annak bizonyítása, hogy az akadály az ellenőrzési körön kívüli még nem jelent mentesülést, mert belépnek a második és harmadik csoport feltételei. A második az *ellenőrzésen kívül eső akadályokra* is megállapítja a felelősséget, ha az akadály ugyan a kötelezett ellenőrzési körén kívüli, de a *szerződés megkötésekor ésszerűen elvárható volt,* hogy ezt az akadályt figyelembe vegye, azzal számoljon. A fél ebben az esetben csak akkor mentesülhet, ha a szerződés megkötésekor ezekre az akadályokra a másik fél figyelmét felhívja és egyben saját felelősségét kizárja. Végül a harmadik csoportba tartoznak azok, a szintén a kötelezett ellenőrzési körén kívüli akadályok, amelyekkel kapcsolatban a kötelezettől *ésszerűen elvárható lett volna,* hogy ezeket, illetve ezek következményeit elkerülje vagy megakadályozza[6].

A kötelezett felelősségét a teljesítést megakadályozó körülmények bekövetkezte alapítja meg, feltéve, hogy, a 74. Cikk magyarázatára visszautalva, kockázati körébe tartoznak. Érdektelen, hogy a kötelezett ezeket az akadályokat el tudta-e volna hárítani vagy sem (ezért nem jó a magyar fordítás — ld. az 1. jegyzetet), a felelősség szempontjából a döntő pont az, hogy *melyik fél kockázati körébe* (érdekkörébe, ellenőrzési körébe) tartozik a teljesítési akadály. A második és a harmadik esetben a fél felelőssége tulajdonképpen nem sokban különbözik attól, amit a Ptk. 339. §-a az „úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható" fordulattal fejez ki. Itt ugyanis már a kötelezett magatartása kerül értékelésre, elég gondosan mérte-e fel a szerződéskötéskor a teljesítés szóba jöhető akadályait, ésszerűen elvárható volt-e tőle, hogy számoljon az érdekkörén kívüli akadályokkal, megtett-e mindent ezek elkerülésére, ésszerűen lehetséges volt-e ez stb.

3.4. „A fél *ellenőrzési körén kívüli akadály*" nagyon sokféle lehet, a kimerítő felsorolás lehetetlen. Támpontot, a (2) bekezdés kivételével, amiről alább az 5. pontban külön lesz szó, a Cikk szövege sem ad. Megjegyzendő, hogy a ULIS 74. Cikke még a „körülmények" kifejezést használta, a változás az

[6] Schlechtriem, 95.

objektivitás hangsúlyozásának szándékával történt, bár többen bírálják a szöveg nehezen meghatározható tartalma miatt[7].

A fél ellenőrzési körén kívüli okok közé tartoznak tipikusan a magyar jogfelfogás szerint a „vis major" körébe sorolt természeti események, mint pl. árvíz, tűz, földrengés, jégeső, járvány stb. Egy másik csoportba sorolhatók az olyan események, amelyekre a félnek nincs és nem is lehet befolyása, háború, általános sztrájk, állami intézkedések, mint pl. export- és importtilalmak, devizakorlátozások stb. Ismételten hangsúlyozni kell azonban, hogy a kimentéshez nem elegendő annak bizonyítása, hogy az esemény a fél ellenőrzési körén kívüli volt. Azt is bizonyítani kell tudni, hogy a szerződéskötéskor ésszerűen nem volt előre látható, vagy utóbb nem volt ésszerűen elkerülhető vagy leküzdhető[8]. Konkrét példával élve, ha az áru vasúton történő fuvarozásáról az eladónak kell gondoskodnia, nem hivatkozhat arra, hogy nem kapott vasúti kocsit, ha a fuvarozás olyan időpontban történt, amikor országában rendszeresen adódnak ilyen jellegű nehézségek.

Nehezebben vonhatók meg a felelősség határai az ún. *„gazdasági lehetetlenülés"* eseteiben. A gazdasági lehetetlenülés nem azt jelenti, hogy a fél által hivatkozott akadályok gazdasági természetűek (pl. az eladott termék előállításához szükséges nyersanyagforrások kiaknázásának gazdasági okokból történő leállítása), mert ez az általános szabályok alapján mérlegelhető és eldönthető[9], hanem azt, hogy a piaci vagy egyéb gazdasági viszonyok oly mértékben változnak, hogy a szerződés teljesítése a kötelezett számára anyagilag elviselhetetlen terhet jelent[10]. Valójában a „clausula rebus sic stantibus" elvének egyik változatáról van szó, amit a német elméletben „az üzlet alapjának megszűnése"-ként (Wegfall der Geschäftsgrundlage) szoktak említeni.

Általános érvényű válasz a feltett kérdésre nem adható. Van olyan vélemény, amely az ilyen esetet kimentésként elismeri[11], van, amely óvatosabban fogalmaz, és csak kivételesen, közelebbről meg nem nevezett szűk feltételek mellett lát erre lehetőséget[12]. *Honnold* utal az előkészítés során e kérdés körül lezajlott

[7] Stoll, 271., Nicholas, in: Parker, 5—4. A nehézségeket fokozza az angol és a francia szöveg közötti eltérés is. Míg az angol szövegben olyan akadályról van szó, amely a fél ellenőrzési körén kívüli, addig a francia változat a fél akaratától független akadályról beszél. Utóbbi látszólag szubjektívvé teszi az objektívnek készült szabályt (Vischer, in: Lausanne, 176.), de Tallon, in: Bianca—Bonell, 579—580. szerint a francia szöveg tartalmilag megfelel az angolnak, és nem jelent lényeges változást a „körülmények" helyett az „akadály" használata sem.

[8] Stargardt, in: NDK, 154.

[9] Az elbírálás alapvető szempontja itt is, hogy a fél ellenőrzési körén belüli eseményről van-e szó. Ezért nem mentesíti a vevőt, ha időközben csődöt nyitnak ellene, kivéve ha a csődöt elháríthatatlan külső okok, pl. politikai események okozzák; Tallon, in: Bianca—Bonell, 582—583.

[10] Stoll, 274.

[11] Herber, 47., aki szerint fajlagosan meghatározott árunál, ha az eladó raktára megsemmisül és az áru csak rendkívüli nehézségek és rendkívüli költségek árán szerezhető be, a felelősség kimenthető.

[12] Schlechtriem, 96., Welser, in: Doralt, 128., Loewe, 96. Svájc, 828. szerint, aki fajlagosan meghatározott áru szolgáltatására vállal kötelezettséget, ezzel vállalja a korlátlan beszerzési kockázatot is, a kimentés csak akkor lehetséges, ha az adott áru a „normális piacon egyáltalán nem kapható, és ezzel az eladó nem kellett hogy számoljon".

vitákra és azokra a többség által elutasított javaslatokra, amelyek a kimentési kört ebbe az irányba szerették volna tételesen kiterjeszteni, a szabályozás elmaradásából azonban olyan következtetés nem vonható le, hogy ezen az alapon kimentésre eleve nincs mód[13]. A titkársági kommentár viszont a körülmények döntő megváltozásában semmiféle kimentési lehetőséget nem lát[14], végső soron ez az álláspontja *Vischernek* is, mondván míg a „clausula rebus sic stantibus" az előre nem látható, az egész szerződéses helyzetet felborító, rendkívüli események hatásával foglalkozik, addig a 79. Cikk az egyes kötelezettségek nemteljesítése alóli kimentésre ad szabályt. A „clausula rebus sic stantibus" eseteiben nem kártérítésről van elsősorban szó, hanem arról, hogy a megváltozott helyzethez kell a bírónak a szerződéses viszonyokat hozzáigazítania, akár a szerződés megszüntetésével, akár a felek szolgáltatásainak módosításával. Ezek a jogi eszközök viszont már nem tartoznak az Egyezmény hatálya alá, ezért kimentésre a 79. Cikk alapján nem adnak módot[15].

Mint az elmondottakból látható, a vélemények erősen megoszlanak. Úgy véljük, azoknak van igazuk, akik a megoldást a konkrét szerződés és a konkrét körülmények elemzésében látják, nem azért, mintha tartanának a határozott állásfoglalástól, hanem azért, mert általános érvényű szabály valóban nem létezik. A szerződés értelmezése és elbírálása persze a bíróságok feladata, a saját jogrendszer elveinek befolyását aligha lehet kizárni. Az NSZK bíróságai feltehetően sokkal könnyebben fogadják el a gazdasági lehetetlenülésre történő hivatkozást, mint angol vagy magyar kollégáik, bár kérdés, hogy jelenlegi gazdasági helyzetünk nem okoz-e ezen a téren változást a magyar bírói gyakorlatban. Az azonban bizonyos, hogy az ilyen érvelés csakis a 79. Cikk keretein belül történhet, és végső soron ezért nem látjuk a helyzetet súlyosnak és megoldhatatlannak.

Valamely kötelezettség nemteljesítése miatti kártérítés alól csak az (1) bekezdés szabálya alapján lehet mentesülni. A kötelezettnek nem azt kell bizonyítania, hogy a kötelezettség teljesítése számára gazdasági okokból, pl. váratlan árrobbanás miatt lehetetlenné vált, hanem azt, hogy a *teljesítés elmulasztása ellenőrzési körén kívüli okok következménye*, amelyeket a szerződéskötéskor ésszerűen nem láthatott előre, illetve amelyek elhárítása ésszerűen nem volt tőle elvárható. A kimentés tehát igen szűkre szabott, de nem lehetetlen. Amit vizsgálni kell, az az, hogy valóban akadályról van-e szó a 79. Cikk értelmében és ha igen, akkor melyik fél kockázati körébe tartozik. A felelősség szabályozása az Egyezményben, mint azt a 74. Cikknél is láttuk, lényegében kockázatmegosztást jelent[16]. Ha a fél az általa viselendő kockázatot túlságosan magasnak tartja (pl. az ún. termin-ügyletnél a fix ár esetében), akkor a szerződés megfelelő megfogalmazásával törekednie kell csökkentésére, ez a nemzetközi kereskedelemben szokásos és elvárható. Ha nem teszi, akkor a következmények kocká-

[13] Honnold, 442—443.
[14] Off. Rec., 56.
[15] Vischer, in: Lausanne, 176—177., Stoll, 274.
[16] Ld. a 74. Cikk 3. pontját.

zati körébe tartoznak, és a váratlan árváltozásra hivatkozással, szélsőséges eseteket kivéve, mint a piacnak háború vagy politikai események hatására történő teljes összeomlása, a 79. Cikk alapján nem tudja magát kimenteni[17].

Kifejezett szerződéses rendelkezés hiányában nem szabad figyelmen kívül hagyni — ebben az esetben sem — a 8. és 9. Cikket, amelyek a felek nyilatkozatainak és magatartásának értelmezésére, illetve a szokások alkalmazására adnak szabályt.

A fentiekkel összefüggésben megjegyzendő, hogy fajlagosan meghatározott áru esetében, a *beszerzés kockázata* — ellentétes szerződéses megállapodás hiányában — általában az eladóé. Neki kell olyan intézkedéseket tennie, saját szállítóit úgy kiválasztania, hogy a szerződést a maga részéről pontosan teljesíteni tudja.[18]

3.5. Mint arról a 3.3. pontban szó volt, az ellenőrzési körön kívüli akadályra történő hivatkozás önmagában nem elegendő. Az (1) bekezdés második fordulata előírja, hogy a kötelezett bizonyítsa, *ésszerűen nem volt elvárható* tőle, hogy az akadályt a szerződéskötéskor számításba vegye. A cél kézenfekvő, a szerződés teljesítése a fél által nem befolyásolható okból marad ugyan el, de ha a kötelezett az akadállyal a szerződéskötéskor tisztában volt, vagy azt ismernie kellett volna, akkor erre a másik fél figyelmét fel kellett volna hívnia, felelőssége egyidejű kizárása mellett. Bizonyos azonban, hogy a mentesüléshez ez így kevés. A kockázatviselés továbbra is a fél érdekkörében marad, felelősségét csak akkor zárhatja ki, ha bizonyítja, hogy mindent megtett az akadály elhárítására, ha az valóban bekövetkezik. A „minden" alatt az ésszerűen elvárható értendő. Más szóval a „lehetőség" közlése még nem elegendő a mentesüléshez. Az (1) bekezdés szövege nem hagy kétséget afelől, hogy a konkrét szerződéses viszonyok közé helyezett, ésszerűen, gondosan eljáró harmadik személy adja a mércét, éppen úgy, miként a 74. Cikknél is[19]. Vonatkozik mindez természetesen a harmadik fordulatra is, arra ti., hogy mennyire ésszerű az adott helyzetben az akadály, illetve következményeinek elkerülése vagy leküzdése.

3.6. Az akadály keletkezésének *időpontja érdektelen*, ha a szerződéskötéskor már létezett, a második fordulat irányadó, ha utóbb keletkezett, akkor a harmadik fordulat alapján kell vizsgálni, hogy elkerülhető vagy leküzdhető volt-e[20].

[17] Huber, 477., Stoll, 274. Honnold, 435. külön is hangsúlyozza, hogy a felek általános üzleti feltételei és a nemzetközi kereskedelemben használatos mintaszerződések, illetve ajánlások gyakorta tartalmaznak rendelkezéseket a kimentési okokról. Ld. pl. az ENSZ EGB-nak a berendezések és gépek szállítására vonatkozó általános szerződési feltételeiben (No. 188.) a kimentésről igen részletesen rendelkező 10. pontot.

[18] Stoll, 273., Tallon, in: Bianca—Bonell, 582., Vischer, in: Lausanne, 178.

[19] Ld. a 74. Cikk 3—4. pontját. Tallon, in: Bianca—Bonell, 580—581. szellemesen jegyzi meg, hogy az ésszerűen eljáró személy valahol félúton van a megrögzött, csak katasztrófára számító pesszimista és az eltökélt, sikertelenséget soha el nem képzelő optimista között.

[20] Off. Rec. 55., Stargardt, in: NDK, 155.

3.7. A kimentés további feltétele az *okozati összefüggés* a kötelezettség megszegése és a bizonyítottan a fél ellenőrzési körén kívüli akadály között. Szélsőséges példával élve, semmiképpen sem mentesít az eladó raktárának leégése, ha azt megelőzően az eladó már közölte, hogy nem fogja teljesíteni a szerződést[21].

4. Az (5) bekezdés (Kimentés a kártérítés alól)

4.1. A 79. Cikk rendelkezései közötti tartalmi összefüggések miatt eltekintünk a formális sorrendtől, célszerűbb a Cikk magyarázatát az (5) bekezdéssel folytatni. A szabály látszólag igen egyszerű, *a kimentés csak a kártérítésre vonatkozik*, a jogosult egyéb igényei továbbra is fennmaradnak. Kimentés esetén is elállhat a jogosult a szerződéstől, ha annak a 49. vagy 64. Cikk szerinti feltételei adottak, az eladó akkor is követelhet árengedményt, kijavítást vagy kicserélést, ha a vevő a 79. Cikk alapján nem lesz kártérítésre köteles. A szabály összhangban van a felek által igénybe vehető jogorvoslati eszközöknek a 45. és 61. Cikkben adott felsorolásával, amely a kártérítést az egyéb lehetőségektől különválasztja. A kártérítés különtartásának koncepciójába illeszkedik a 78. Cikk kamatról szóló szabálya is[22]. De utalhatunk a 69. Cikk (1) bekezdésére, amely a kárveszély átszállását a vevő szerződésszegéséhez kötötte. Mint arról a 69. Cikk magyarázata során szó volt, a kárveszély akkor is átszáll, ha a vevő kimenti magát a kártérítési felelősség alól[23].

4.2. Az (5) bekezdéssel kapcsolatban mégis felmerül két probléma. Az egyik a kártérítés alóli *kimentés és a teljesítési igény* kapcsolata, a másik a *kötbér* problémája.

A 79. Cikk (1) és (5) bekezdése alapján egyértelmű, hogy a *kimentés nem érinti a teljesítési igény fennállát*. Feltéve, hogy a 28. Cikk szerint lehetőség van a természetbeni teljesítés követelésére, elvileg előadódhat olyan helyzet, amikor a kötelezett a nemteljesítésért való kártérítés alól kimenti magát, a jogosult mégsem az elállást választja, hanem változatlanul teljesítést követel[24]. A kérdést a bécsi konferencián megvitatták, ennek során Norvégia és az NSZK javasolták, hogy bizonyos feltételek mellett a kimentéssel szűnjék meg a jogosult teljesítési igénye is, a javaslat azonban nem kapott többséget[25]. A megoldási elképzelések, amennyire az Egyezménnyel foglalkozó irodalomból látható, egységesek abban, hogy amennyiben a kötelezett felelősségét a nemteljesítés miatt kimenti, ennek kihatással kell lennie a jogosult teljesítési igényére is. Az érvelés alapvetően a *nemzeti jogok* szabályait helyezi előtérbe, a 28. Cikk, amely a bíróság jogától teszi függővé, hogy köteles-e a természetbeni marasz-

[21] Tallon, in: Bianca—Bonell, 583.
[22] Ld. a 78. Cikk 3. pontját.
[23] Ld. a 69. Cikk 2. pontját.
[24] Részletesen foglalkoztunk ezzel a problémával a 28. Cikk 3. pontjában.
[25] Schlechtriem, 95—96. Az elutasításnak több oka is volt. Szerepet játszott a félelem, hogy a kimentés köre nemkívánatos módon kitágul, hivatkoztak arra, hogy a teljesítési igény megszűnte maga után vonná a jogosult egyéb megtartani kívánt igényeinek a megszűntét is stb.

talásra, az ez alól való mentesülésre is ki kell hogy terjedjen[26]. Ennek alapján magyar bíróság előtt folyó perben megállapítást nyer, hogy természetbeni teljesítés általában követelhető, de a konkrét esetben, amikor a kötelezett kimentette magát, miután a szolgáltatás ellenőrzési körén kívül eső akadály bekövetkezte miatt lehetetlenült, a bíróság nem is tehet mást, mint hogy elutasítsa a jogosult teljesítési igényét, mégpedig a Ptk. 312. § (1) bekezdése alapján.

4.3. A 79. Cikk (5) bekezdésének másik problémája a *kötbérhez* kapcsolódik. A kérdés úgy szól, hogy az (1) bekezdés szerinti kimentés vonatkozik-e a szerződésben kikötött kötbérre vagy kártérítési átalányra, miután ezeket a fogalmakat az Egyezmény egyáltalán nem használja. A vélemények megoszlanak. Egyes nézetek szerint a kérdésben a szerződésre a kollíziós szabállyal kijelölt jog rendelkezéseit kell alkalmazni[27], ami azonban azzal a vitathatatlan hátránnyal jár, hogy a kártérítés és a kötbér felelősségi alapja eltérő lehet. Mások az (5) bekezdésnek a kártérítésre történő utalását úgy értelmezik, hogy abba a kötbér és az átalánykártérítés is beletartozik, az ezekre vonatkozó megállapodás a feleknek a 6. Cikkben rögzített jogából ered, amely alapján az Egyezménytől eltérhetnek, annak szabályait módosíthatják. Kötbér kikötése nem jelent mást, mint az általános kártérítési rendelkezések módosítását, és ha a felek nem állapodtak meg külön kimentési szabályban, akkor a jelen Cikk belép[28].

[26] Ld. a 27. Cikk 3. pontját, ezen kívül: Stargardt, in: NDK, 154., Vischer, in: Lausanne, 175—176., utóbbi azzal, hogy a ULIS 74. Cikk (2) bek.-e mintájára a teljesítési igényt akkor is elutasítandónak tartja, ha a szolgáltatást gátló akadály olyannyira hosszan tartó, hogy a kötelezett szempontjából ésszerűtlen a szerződés fenntartása. Schlechtriem, 97. szerint a lehetetlen szolgáltatásra irányuló követelést *német* bíróság a BGB 275. §-a alapján elutasítja, ezt lehetővé tevő külföldi ítélet elismerése pedig a német közrendbe ütközik, a ZPO 328. § (1) bek. 4. pontja alapján. Tallon, in: Bianca—Bonell, 589—590., a Code civil 1184. Cikkével kapcsolatos bírói gyakorlatra hivatkozva mondja, hogy a lehetetlenülés után a szerződés fenntartásának kérdése nem a felek akaratától függ, a szerződés akkor is megszűnik, ha a jogosult azt fenn kívánja tartani. Másként kell a helyzetet megítélni az *osztrák* jogban, ami számunkra azért lehet fontos, mert Ausztria szintén ratifikálta az Egyezményt. Mint Welser, in: Doralt, 130., kifejti, a szolgáltatás lehetetlenülését az osztrák bírói gyakorlat végrehajtási problémaként kezeli, a végrehajtás eredménytelensége külön kártérítési keresetre jogosít („Interessenklage"). Megoldást csak az adhat, ha az osztrák bíróságok a kérdést összefüggéseiben vizsgálják, és figyelembe véve, hogy a jogosult második keresete szintén kártérítésre szól, a 79. Cikk szerinti kimentést erre is kiterjesztik. Ellentétes Loewe, 49—50. állásfoglalása, aki szerint az osztrák bíróság számára a 28. Cikk lehetővé teszi a lehetetlen szolgáltatás megítélése helyett a vevő részére kártérítés megilletését, ennek során azonban a jelen Cikk szerinti kimentési szabály nem alkalmazható. Az *angolszász* jogokban ez a probléma nem merül fel, mivel a természetbeni teljesítés csak egészen kivételesen jöhet szóba.

[27] Off. Rec. 55., Vischer, in: Lausanne, 176. Nem egészen egyértelmű Schlechtriem, 99., aki szerint a kimentés a szerződéses megállapodástól és az arra irányadó nemzeti jogtól függ. Svájc, 830. szerint pedig kétségtelen, hogy a kötbér a felek szerződéses jogait és kötelezettségeit érinti, tehát az Egyezmény szabályozási körébe tartozik (vö. a 4. Cikk megfogalmazásával), de nincs elegendő támpont ahhoz, hogy a 7. Cikk alkalmazható lenne.

[28] Stargardt, in: NDK, 156., szemben Maskow, in: NDK, 49—50., a 7. Cikk (joghézag) kommentálása során kifejtett nézetével, aki az előbbi álláspontot képviseli.

Álláspontunk szerint, mint azt a 7. Cikk magyarázata során már kifejtettük[29], célszerű a nemzeti jogok alkalmazását, ha ez lehetséges, elkerülni. *Kötbérkikötés* esetén a 8. Cikk alapján vizsgálandó a felek akarata, és ha ebből nem állapítható meg valamely nemzeti jogra történő utalás szándéka, akkor a kiterjesztő értelmezés és az analógia, mint joghézagot kitöltő eszközök meg kell hogy előzzék a nemzeti jogra történő utalást, ezáltal a *79. Cikk kimentési szabályát a kötbérre, illetve a kártérítési átalányra érvényesnek* tartjuk.

A kötbérfelelősség alóli kimentés kérdésétől mindenképpen elválasztandó magának a kötbérkikötésnek, mint szerződéses rendelkezésnek az *érvényessége*. Az Egyezmény érvényességi kérdésekkel általában nem foglalkozik (4. Cikk a/ pont), áll ez természetesen a jelen esetre is. Az *angol* jog például nem ismeri el érvényesnek a kötbér klauzulát (penalty), csak a kártérítési átalányt (liquidated damages). Ezen a ponton tehát belép a szerződésre egyébként irányadó nemzeti jog, de ennek alapja az Egyezmény kifejezett rendelkezése.

5. A (2) bekezdés (Felelősség a teljesítési segédért)

5.1. A teljesítési segédért való felelősség kérdése akkor merül fel, ha a kötelezett szerződésszegést követ el, de mentesülése érdekében arra hivatkozik, hogy mulasztása a teljesítéshez igénybe vett *harmadik személy magatartására vezethető vissza*. A szabály lényege, a kötelezett azzal mentheti ki magát a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy az (1) bekezdés alapján sem ő maga, sem a harmadik személy nem felel. Más szóval ez azt jelenti, hogy a kötelezettnek mindazt bizonyítania kell saját magatartásával kapcsolatban, amit az (1) bekezdés előír, de ezen felül ugyanezt meg kell tennie a harmadik személy tekintetében is. Ha tehát nemteljesítése kapcsán arra hivatkozik, hogy nem kapta meg a harmadik személytől az időben megrendelt árut, azt is bizonyítania kell, hogy a harmadik személy nemteljesítése olyan akadályra vezethető vissza, amely utóbbi ellenőrzési körén is kívül esett, ésszerűen a szerződéskötéskor a harmadik személy számára sem volt előrelátható stb.

A teljesítési segéd magatartásával kapcsolatos bizonyítás, amely elengedhetetlen része a kötelezett kimentésének, független attól, hogy a kötelezett és a harmadik személy közötti szerződésre az Egyezmény vagy — többnyire ez a gyakori — valamely nemzeti jog szabályai irányadók. A magyar eladó az Egyezmény alapján akkor is felelni fog külföldi vevőjével szemben, ha a belső viszonyban alkalmazott magyar szabályok alapján a magyar szállító vele szemben kimenti magát.

5.2. A (2) bekezdés azokra alkalmazandó, akiket a kötelezett a szerződés egészének vagy egy részének *teljesítéséhez vett igénybe*. Az ilyen személyek köre nagyon széles, azonban — szemben a magyar jogfelfogással — nem mindegyikük tekintendő teljesítési segédnek, következésképpen nem mindegyikük tartozik a rendelkezés hatálya alá[30]. Az Egyezmény a „teljesítési segéd" kifejezést nem használja, ám mint az a következőkből látható, tartalmilag valójában erről

[29] Ld. ehhez a 7. Cikk 8. pontját.

[30] Vö. az alább következő a pontot, a Ptk. 315. §-ához fűzött magyarázattal (a Polgári Törvénykönyv magyarázata, 1461.), utóbbi szerint teljesítési segéd a kötelezett alkalmazottja is.

van szó. A (2) bekezdés szempontjából az alábbi katégóriák között kell különböztetni[31]:

a/ Mindazokra a személyekre, akik a *kötelezett irányítása, ellenőrzése alá tartoznak,* a teljesítési segéddel kapcsolatos szabály *nem vonatkozik,* mivel a kötelezettnek felelnie kell saját embereiért. A kötelezett nem mondhatja, hogy ellenőrzési körén kívüli akadály történt, ha egyik dolgozója ellopja az árut, amennyiben tehát kimentés egyáltalán lehetséges, akkor az közvetlenül az (1) bekezdésre hivatkozással valósítható csak meg. Utóbbi körében kérdéses lehet, hogy kimentheti-e magát a kötelezett saját dolgozóinak sztrájkjára történő hivatkozással. A válasz a sztrájk mértékétől és körülményeitől, az adott ország munkajogi helyzetétől függ, nagy vonalakban az mondható, hogy az üzemen belüli sztrájk nem mentesít, ez a kötelezett kockázati köréhez tartozik, ezzel szemben az egész országra vagy egy országon belül, az egész iparágra kiterjedő sztrájk már kimentési okként elfogadható[32].

Ebbe a csoportba nemcsak magánszemélyek sorolandók, hanem a kötelezett jogi szempontból *nem önálló szervezeti egységei,* telepei is, amelyek éppen úgy nem tekinthetők teljesítési segédnek a szó jogi értelmében, miként a kötelezett munkavállalói sem. Felmerül viszont a kötelezett konszernjéhez tartozó, adott esetben a kötelezettől függő, de formálisan jogilag önálló harmadik személy „kényes problémája"[33]. Az Egyezmény egy másik rendelkezése, a 67. Cikk magyarázata során foglalkoztunk ezzel a kérdéssel, akkor abban az összefüggésben, hogy ki tekinthető önálló fuvarozónak[34]. A döntő a jogi (formai) önállóság, a mai nemzetközi gazdasági viszonyok között egyszerűen lehetetlen és értelmetlen annak vizsgálata, hogy melyik cég melyik vállalati érdekcsoporthoz tartozik, és milyen befolyás alatt áll, ezért ha a kötelezett által igénybe vett harmadik személy jogilag önálló, akivel a kötelezett szerződést köt, a kimentés szempontjából a (2) bekezdést tartjuk alkalmazandónak.

b/ A (2) bekezdés szempontjából a kötelezettől független, önálló, (jogilag) harmadik személy jöhet csak szóba. Az önállóság azonban csak az egyik, de semmiképpen sem kizárólagos ismérv. A kötelezett szállítói például általában nem minősülnek teljesítési segédnek[35], a lényegi feltétel ugyanis az, hogy a harmadik személy vegyen részt a kötelezett szolgáltatásában. Teljesítési segédről csak akkor beszélhetünk, *ha a kötelezett szerződésben vállalt szolgáltatását részben vagy egészben harmadik személlyel teljesíti.* A szállító az esetek döntő többségében hozzájárul a szolgáltatáshoz, megteremti annak előfeltételeit, de nem részesedik benne abban az értelemben, hogy nem közvetlenül jár el a jogosulttal szemben. Ezért, ha a szállítónak magának kell az árut a jogosulthoz

[31] Vischer, in: Lausanne, 179—180., Schlechtriem, 98., Stoll, 276—278., Welser, in: Doralt, 130—132., Tallon, in: Bianca—Bonell, 585.

[32] Schlechtriem, 98., Vischer, in: Lausanne, 179. Nem értünk egyet Huberrel, 476—477., aki szerint a sztrájk mindig mentesít, mert az üzemen belüli, egyedi sztrájk is vis majornak tekinthető.

[33] Tallon, in: Bianca—Bonell, 585.

[34] Ld. a 67. Cikk 2. pontját és 6. jegyzetét.

[35] Welser, in: Doralt, 131., Schlechtriem, 98—99., Vischer, in: Lausanne, 179., Stoll, 277—278.

eljuttatnia, akkor a fuvarozás tekintetében teljesítési segédnek minősül, az áru szolgáltatási kötelezettsége szempontjából azonban már nem[36].

A kötelezettnek a szállítóval kapcsolatos felelőssége a fentiek alapján az esetek döntő többségében az (1) bekezdés szerint bírálandó el, amikor is a kérdés az, hogy a szállító magatartása milyen mértékben esik a kötelezett ellenőrzési körébe. A kimentés ennek megfelelően szűk körben, de lehetséges. A monopolhelyzetben lévő szállító szerződésszegése, feltéve, hogy az nem volt előreláthatő vagy elhárítható, éppen mert a monopolhelyzet a szállító kiválasztását és megfelelő ellenőrzését nem teszi lehetővé, nem terhelheti a kötelezettet[37]. Még az is reális lehetőséget biztosíthat a kimentéshez, ha az áru rejtett hibái a szállítónál keletkeztek, és az eladó nincs abban a helyzetben, hogy saját eszközeivel a minőséget ellenőrizze[38].

c/ A fentiekből következik, hogy a (2) bekezdés szerint azok tekintendők teljesítési segédnek, akik a szerződés egy részét, vagy az egész szerződést a *kötelezettel fennálló jogviszonyuk alapján közvetlenül teljesítik* a jogosult felé. Így teljesítési segédnek minősülnek egy fővállalkozás során — amennyiben a szerződés a 3. Cikk alapján az Egyezmény hatálya alá tartozik — az igénybe vett alvállalkozók, a jogosult ugyan a fővállalkozóval köt szerződést, az egyes munkafázisokat azonban alvállalkozóival végezteti. A kötelezett felelőssége ebben az esetben szigorúbb, mint a b/ pont alá tartozó eseteknél, ez a megoldás azonos a magyar Ptk. szabályával[39].

5.3. A kimentéssel kapcsolatos szabályok mindkét félre vonatkoznak, ennek megfelelően a teljesítési segéd problémája felmerülhet a vevőnél is. Ha a vevő az átvétel lebonyolításával bíz meg egy harmadik személyt, a (2) bekezdés alapján kell eljárni. Ahogy azonban a szállító nem tekinthető az eladó teljesítési segédjének, ugyanúgy nem lesz az az a harmadik személy sem, akinek a vevő továbbadja az árut, és akinek a szerződés alapján közvetlenül kell az átvételt lebonyolítania[40].

6. *A (3) bekezdés (Átmeneti akadály)*[41]

Amennyiben az (1) bekezdésben említett akadályra hivatkozással a kötelezett mentesíteni tudja magát a felelősség alól, de ez az akadály nem végleges, hanem csak *átmeneti*, a mentesítő okra történő hivatkozás is csak addig lehetséges, amíg az akadály fennáll. Nagy valószínűséggel a késedelem okozta károk-

[36] Stoll, 277., ezen a ponton már nincs eltérés a magyar jogfelfogástól.
[37] Vischer, in: Lausanne, 179., Schlechtriem, 90., Stoll, 278.
[38] Huber, 496., Welser, in: Doralt, 131., Stoll, 278.
[39] Ptk. 391. § (3) bek., uí. OR 364. § (2) és 399. § (1).
[40] Stoll, 278., példája: a leasingbe adó egy gépet rendel, amelyet közvetlenül a leasingbe vevőnek kell szállítani. Utóbbi megtagadja az átvételt, a leasingbe adó felelőssége nem a (2), hanem az (1) bekezdés alapján bírálandó el, tekintettel a 60. Cikkre, mely szerint a vevőnek (esetünkben a leasingbe adónak) mindent meg kell tennie, ami tőle ésszerűen elvárható, annak érdekében, hogy az eladó teljesíteni tudjon. Ha a harmadik személy, aki nem minősíthető teljesítési segédnek, megtagadja az átvételt, a vevőnek kell megtennie a megfelelő lépéseket, hogy a szerződés teljesedésbe menhessen, ha ezt elmulasztja, felelőssége közvetlenül a 60. Cikk megszegése alapján áll be.
[41] Az értelemzavaró fordításról ld. az 1. jegyzetet.

ról lehet itt szó, ha a késedelem oka, amely a kötelezettet mentesíti, megszűnik, de a szolgáltatás továbbra sem történik meg, az így keletkezett károkért a fél már felel. A rendelkezés gyakorlati jelentőségét csökkenti, hogy a teljesítési igény kimentés esetén is megmarad, a jogosult továbbra is követelheti a szerződés alapján neki járó szolgáltatást[42]. Az eredetileg időlegesnek tekinthető akadály véglegessé válása vagy újabb, tartós akadály bekövetkezte az (1), adott esetben a (2) bekezdés alapján bírálandó el. Gyakorlati példa ebben a körben: olyan időlegesnek mondott exporttilalom, amely meghatározatlan időre meghosszabbodik.

Ugyanez vonatkozik a ULIS 74. Cikk (2) bekezdése szerinti esetre is, amely az akadály időleges volta ellenére, végleg mentesítette a kötelezettet, ha a késedelem következtében a teljesítés oly alapvetően megváltozna, hogy az a szerződésben meghatározottól teljesen eltérő kötelezettség teljesítését jelentené. Az Egyezmény ilyen rendelkezést nem tartalmaz, bár a kérdés Bécsben napirendre került. Következésképpen a mentesülés kérdése kizárólag az általános szabály alapján bírálható el.

7. *A (4) bekezdés (A kötelezett értesítési kötelezettsége)*

7.1. Függetlenül attól, hogy a kötelezett ki tudja-e menteni magát, mindenképpen köteles a *jogosult értesítésére*. Az értesítésnek két dolgot kell tartalmaznia, egyrészt magát az *akadályt*, másrészt azt, hogy az akadálynak milyen *kihatása* van a kötelezett teljesítési képességére (részleges vagy teljes, időleges vagy végleges). Az értesítés szempontjából az akadály természete közömbös, nemcsak akkor terheli a felet, ha az végleges, hanem akkor is, ha időleges, és mint ilyen, a megelőző, (3) bekezdés alá esik. Az értesítés elmulasztása *kártérítésre* ad alapot. A szabály a jóhiszemű eljárás és a kárenyhítési kötelezettség elvéből levezethető, mindazonáltal kimondása nem szükségtelen.

A (4) bekezdés megfogalmazásából következik, hogy az értesítésnek akkor kell megtörténnie, amikor az akadály bekövetkezte már bizonyos, az nem kerülhető el. Az értesítésnek az akadályról való tudomásszerzést követő *ésszerű időn* belül kell a jogosulthoz eljutnia. A tudomásszerzéssel azonos megítélés alá esik, ha a kötelezettnek az akadályról tudomást kellett volna szereznie, de arra valamilyen okból nem került sor.

7.2. A (4) bekezdés szerinti értesítés kivétel a 27. Cikk szabálya alól, amennyiben az értesítés kockázatát az elküldő fél viseli. Innen nézve érthető meg a második mondat második fordulatának szabálya is. A lényeg ugyanis az, hogy a jogosultat mindenképpen értesíteni kell, az ezzel kapcsolatos felelősség *független* az (1) bekezdésben meghatározott kimentési szabálytól. Ha a kötelezett az értesítést elmulasztja, az ebből eredő károkat (pl. a jogosult a teljesítésben bízva bizonyos intézkedéseket tett, esetleg előnyösebb feltételekkel köthetett volna fedezeti ügyletet) viselnie kell akkor is, ha egyébként az (1) bekezdés alapján kimenti magát. Ugyanígy felel akkor is, ha az értesítést a jogosult nem vagy csak késve kapja meg. Az, hogy milyen okból nem történik meg a jogosult értesítése, igen széles körben közömbös, a kötelezett kártérítési felelősségének

[42] Schlechtriem, 99.

határa az akadályról történő tudomásszerzés ténye, illetve lehetősége. Az Egyezmény nem mondja ugyan ki közvetlenül, de bizonyos külső körülmények mentesíthetnek az értesítés elmulasztása miatti kártérítés alól is. A kötelezett országában valamennyi postai szolgáltatást megbénító sztrájk esetén a kötelezett nem tehető felelőssé[43].

Az adott összefüggésben az *„ésszerű határidő"* nem az értesítés elküldését, hanem annak a jogosulthoz történő megérkezését jelenti. Ezért az értesítésnek az akadályról történő tudomásszerzést követően gyakorlatilag azonnal meg kell történnie.

7.3. A (4) bekezdés alapján, az értesítés elmulasztása miatt fizetendő kártérítésre vonatkozik a 74. Cikkben megfogalmazott előreláthatósági korlát, még akkor is, ha a kötelezett a 79. Cikk (1) bekezdése alapján egyébként kimentené magát a kártérítés alól. Annak ellenére van ez így, hogy a 74. Cikk a fél szerződésszegéséért fizetendő kártérítésről beszél, és az értesítés elmulasztása önmagában nem szerződésszegés. Az Egyezmény rendszerében azonban a szerződésszegés objektív tény, a 79. Cikk kimentési szabálya pedig csak a következményre, a kártérítésre, nem pedig magára a szerződésszegésre vonatkozik. Még ha nem is kell a kötelezettnek kártérítést fizetnie a szerződés megszegéséért, az értesítési kötelezettség a szerződés nemteljesítésének (megszegésének) tényén alapszik.

8. A 79. Cikk, mint láttuk, különböző okokból ugyan, de több kérdést *nyitva hagy*. Célszerű ezért, ha a felek a szerződéskötés során a nem vagy nem egyértelműen rendezett kérdésekben megállapodnak. Ilyen probléma többek között a kötbér alóli kimentés vagy a harmadik személyért viselt felelősség kérdése, de pontosítható az (1) bekezdés szabálya is, különösen abban a tekintetben, hogy mi az, amit a kötelezett a szerződés megkötésekor, a másik félnek a szerződéshez fűződő szándékaiból, elvárásaiból ismert.

---

80. Cikk

Egyik fél sem hivatkozhat a másik fél szerződésszegésére, amennyiben azt saját cselekvése vagy mulasztása okozta[1].

---

1. A szerződésszegésért fizetendő kártérítés alóli mentesülés alapesetét a 79. Cikk szabályozza. Ehhez képest a 80. Cikk egy további lehetőséget biztosít, amelynek lényege, hogy dacára a kötelezett által elkövetett szerződésszegés-

[43] Tallon, in: Bianca—Bonell, 587.

[1] A fordítás nem pontos. A magyar szövegben a másik fél szerződésszegésére történő hivatkozás szerepel, holott az angol szöveg a teljesítés hiányosságáról, elmulasztásáról, a francia általában nemteljesítésről, a német változat pedig a kötelezettségek nemteljesítéséről beszél. Másrészt kimaradt, egyébként nemcsak a magyar, hanem a német fordításból is, az „abban a mértékben" kifejezés, azaz a fél a másik fél teljesítésének elmulasztására nem hivatkozhat abban a mértékben, amilyen mértékben azt saját cselekvése (közrehatása) vagy mulasztása okozta.

nek, a jogosult semmiféle követelést a szerződésszegésre nem alapíthat, *ha azt magatartásával* (cselekvésével vagy mulasztásával) *maga okozta*. A magyar jogban is jól ismert szabály[2] a jóhiszeműség elvének a 7. Cikkben megfogalmazott elvéből következik, amelynek egyik leggyakrabban említett példája éppen a jelen rendelkezés[3].

Első pillanatban úgy tűnik, hogy a 80. Cikk felesleges ismétlése a 79. Cikk (1) bekezdésében megfogalmazott kimentési szabálynak, hiszen a másik fél okozta szerződésszegés nyilvánvalóan kívül esik a fél ellenőrzési körén[4], a kötelezett erre hivatkozással kimentheti magát. Valójában itt ennél többről van szó, mivel a 80. Cikk — szemben a 79. Cikk (5) bekezdésével — nemcsak a kártérítési követelés, hanem *valamennyi, a szerződésszegésre alapított igény alól mentesít*. A 80. Cikk esetében a jogosult nem követelhet teljesítést, árcsökkentést, kijavítást vagy kicserélést és nem állhat el a kötelezett szerződésszegésére hivatkozással a szerződéstől sem[5].

2. A 80. Cikk alkalmazásának *két feltétele* van: az egyik fél nem teljesíti valamely kötelezettségét, ezt a kötelezettségszegést a másik fél okozza, akár tevéssel, akár az attól való tartózkodással. Úgy is lehet fogalmazni, hogy a szerződésszegés mindkét felet terheli, mindkettőjük magatartásával okozati összefüggésben áll, az egyik elköveti azt, amit a másik fél magatartása vált ki. A 80. Cikk funkciója, hogy ebben a helyzetben meghatározza a felelősséget. A 79. Cikkben körülírt tényálláshoz képest a jelen Cikk sajátos vonása éppen ez a kettősség, ha tehát a kötelezett a szerződést olyan, az ellenőrzési körén kívüli akadály miatt szegi meg, amely nem a jogosult magatartásában rejlik, akkor a 79. Cikk szabálya alapján kell eljárni, ha azonban a teljesítést akadályozó tényező a jogosult magatartása, akkor belép a 80. Cikk[6].

Az itt elmondottakból következik, hogy jelen esetben a szerződést megszegő kötelezettnek nem kell a 79. Cikkre hivatkoznia és mindazt bizonyítania, amit a 79. Cikk (1) bekezdése a kimentés feltételeül előír[7]. Mentesüléséhez elegendő a jogosult magatartásának és annak bizonyítása, hogy az adott cselekedet okozta a szerződésszegést.

3. A kötelezetti szerződésszegést kiváltó jogosulti magatartás nagyon sokféle lehet. A megfogalmazás igen tág, „cselekvés"-ről és „mulasztás"-ról beszél. Az esetek többségében (de nem feltétlenül) a jogosult maga is szerződésszegést követ el (pl. késik bizonyos adatok megadásával, amelyeket a szerződés alapján neki kellene meghatároznia). A 80. Cikk szempontjából azonban közömbös, hogy a jogosult saját cselekedetét a 79. Cikk alapján ki tudja-e menteni vagy sem[8]. A kimentés ugyanis csak abból a szempontból jön szóba, hogy kell-e a jogosultnak szerződésszegéséért kártérítést fizetnie. A 80. Cikknél viszont

[2] Ptk. 4. § (4) bek. Lényegében ugyanígy a BGB 254. §-a.
[3] Ld. a 7. Cikk 4. pontját.
[4] A 79. Cikk (1) bekezdésének pontatlan fordításáról ld. a 79. Cikk 1. jegyzetét.
[5] Schlechtriem, 100., Stargardt, in: NDK, 157., Welser, in: Doralt, 132.
[6] Tallon, in: Bianca—Bonell, 597.
[7] Ld. a 79. Cikk 3.3. pontját.
[8] Stargardt, in: NDK, 157., Schlechtriem, 100.

másról van szó, nevezetesen arról, hogy a kötelezettnek kell-e kártérítést fizetnie valamiért, amit a másik fél okozott[9]. Ezért nincs sok értelme az olyan elemzéseknek, amelyek azt vizsgálják, hogy a 80. Cikkbe belefér-e a jogosult szerződésen kívüli magatartása (károkozása), ha az a kötelezett szerződésszegésével okozati összefüggésben áll[10]. Esetünkben pusztán az mérlegelendő, hogy *tanúsított-e a fél olyan magatartást, amely a másik fél szerződésszegését eredményezte*. Ha igen, akkor a másik fél a 80. Cikk alapján mentesül, függetlenül attól, hogy az adott magatartás miként minősíthető, és ha ez a magatartás még szerződésszegésnek is bizonyult, akkor elbírálása, amennyiben eladóról van szó, a 45. és köv. Cikkek, ha vevőről, akkor a 61. és köv. Cikkek, illetve a fél pozíciójától függetlenül a 71—73. Cikkek alapján történik.

4. A kötelezett mentesülése csak annyiban lehetséges, *amilyen mértékben* a szerződésszegést a jogosult magatartása okozta[11]. Kártérítésnél az arány megállapítása elvileg nem okozhat túl nagy problémát, bonyolulttá a helyzet akkor válik, ha a jogosult *más igénnyel* lép fel, és nem állapítható meg, hogy a szerződésszegés teljes mértékben az ő magatartására vezethető vissza. Ha a vevő kijavítást követel olyan szerződésszegésért, amely csak részben alapul saját mulasztásán (helytelenül határozta meg a csomagolás módját és ez további minőségi hibát okozott, az egyébként is hibás áruban), az eladó pedig a 80. Cikkre hivatkozik, akkor kérdéses, hogy miként képzelhető el a megfelelő arány kialakítása és a felek közötti megosztása. *Tallon* szerint az egyetlen lehetséges megoldás, ha a bíró a nem kártérítési igényt teljes mértékben kártérítéssé változtathatja át és ennek segítségével osztja meg a felelősséget[12].

A kártérítés és az egyéb igények közé megítélésünk szerint *nem tehető egyenlőségjel*, nincs is alapja ennek a megoldásnak. Valójában problémát csak az *elállás* okozhat. *Árcsökkentésnél* az arányosítás éppen úgy lehetséges, mint kártérítésnél. *Kijavítás és kicserélés* követelése esetén, amennyiben a vevő közrehatása megállapítható, (feltéve, hogy az egyéb feltételek adottak), a kijavítás, illetve a kicserélés megítélhető, a vevőnek azonban közrehatása arányában viselnie kell a kijavítás vagy kicserélés költségeit. Ami az *elállást* illeti, a bíróságnak azt kell mérlegelnie, hogy a szerződésszegés azon része, amellyel kapcsolatban a kötelezett nem hivatkozhat a jogosult közrehatására, ad-e alapot az elállásra. Ha az eladó késedelmesen szállít hibás árut és a minőségi hibát helytelen specifikációval a vevő okozta, de a késedelem önmagában is alapvető szerződésszegésnek minősül, akkor a vevő a késedelem miatt elállhat a szerződéstől, kártérítést is követelhet, szemben a minőségi hibával, amelyre igényt nem alapíthat.

[9] A 80. Cikk félreértésén alapulhat Herber, 49., nézete, aki szerint méltánytalan, hogy a feleket eltérő mértékű felelősség terhelje.

[10] Így pl. Tallon, in: Bianca—Bonell, 597—598., aki végül igenlő következtetésre jut. Ld. ehhez Stoll, 280. példáját, ha az árut az importáló ország vámhatóságai azért tartják vissza aránytalanul hosszú ideig, és gátolják meg ezzel a szerződésszerű teljesítést, mert a jogosult korábban elkövetett vámszabálysértései miatt gyanúsnak számít.

[11] A fordításból a szabálynak ez a része kimaradt, ld. az 1. jegyzetet.

[12] Tallon, in: Bianca—Bonell, 598.

V. FEJEZET

AZ ELÁLLÁS JOGKÖVETKEZMÉNYEI

81. Cikk

(1) Az elállás mindkét felet mentesíti a szerződés alapján őket terhelő kötelezettségek alól, az esetleges kártérítésre irányuló jog kivételével. Ugyanakkor az elállás sem a szerződésnek a viták rendezésére vonatkozó bármely rendelkezését, sem pedig a szerződésnek a felek elállásból eredő jogait és kötelezettségeit szabályozó rendelkezéseit nem érinti.

(2) Ha a fél a szerződést teljes mértékben vagy részben teljesítette, a másik féltől mindazt visszakövetelheti, amit a szerződés alapján szállított vagy fizetett. Ha mindkét fél visszatérítésre köteles, azokat egyidejűleg kell teljesíteniük[1].

---

1. Az Egyezmény V. fejezete (81—84. Cikkek) a *szerződés megszűnésének lebonyolítását és a szerződés alapján átadott áru visszaszolgáltatásának* rendjét szabályozza. Magyar jogi terminológiát használva rendelkezései nemcsak a szerződésszegés következményeként bekövetkező elállásra vonatkoznak, hanem a felek közös megállapodásával történő szerződésfelbontásra, továbbá arra az esetre is, amikor az áru visszaszolgáltatására kicserélés miatt kerül sor (82. és 83. Cikk). Nem érintik viszont ezek a Cikkek magát az egyoldalú megszüntetéshez (elálláshoz) való jogot, és lehetséges eseteit, mert erre az Egyezmény más rendelkezései irányadók[2].

2. A 81. Cikk (1) bekezdése a szerződés megszűnésének *következményeit* határozza meg, a (2) bekezdés a *visszaszolgáltatási* szabályt mondja ki arra az esetre, ha a megszűnés olyan időpontban történik, amikor már sor került — részben vagy egészben — teljesítésre. Az (1) bekezdés leszögezi, hogy a megszűnés *mindkét felet mentesíti* minden további szerződéses kötelezettség teljesítése alól. Egyoldalú lépés esetén: ha a vevő áll el a szerződéstől, akkor ez azt jelenti, hogy mentesül a 60. Cikkben előírt átvételi kötelezettség alól, ha az

[1] Az (1) bekezdés első mondatában nem „esetleges" kártérítésről van szó, hanem „bármely" kártérítésről. Ld. ehhez a 2. pontot. Felesleges a következő mondatban az „ugyanakkor" szó. Aggályosnak tartjuk továbbá a fejezet címét is. Mint arról a 75. Cikk 1. jegyzetében szó volt, az eredeti angol és francia szöveg nem elállásról, hanem a szerződés megszűnéséről beszél. Ez a helyzet a jelen fejezetben is, az elállás kifejezés használata itt azért sem indokolt, mert szabályai vonatkoznak a felek által közös megegyezéssel történő szerződésfelbontásra, sőt arra az esetre is, ha a szerződés a felek akaratától függetlenül szűnik meg, mert az eljáró bíróság érvénytelennek nyilvánítja. Ezért a fejezet címe — szöveg- és tartalomhű fordításban: „A szerződés megszűnésének jogkövetkezményei".

[2] Ld. a 26., 49., 51., 64., 72. és 73. Cikkeket. Tekintettel arra, hogy ezekben az esetekben tartalmilag arról van szó, amit a magyar jogban elállásnak nevezünk, követve a magyar fordítás szóhasználatát, mindenütt ezt a kifejezést használtuk.

eladó áll el, akkor nem terheli a 30. Cikk alapján az áru szolgáltatásának és a tulajdonjog átruházásának a kötelezettsége. A megszűnés természetesen nemcsak az Egyezményben előírt, hanem minden, a szerződés alapján teljesítendő kötelezettség alól mentesíti a feleket.

Az Egyezmény kifejezett rendelkezése értelmében a *kártérítési igény kivételt* képez az előbb mondottak alól, mivel a szerződés megszűnése nem érinti a kártérítési követeléseket. A szabály alapvetően az elállás és a kártérítés *kumulációját* kívánja lehetővé tenni, azaz az elállás mellett a jogosult követelheti kárai megtérítését is. A kártérítésre vonatkozó szabály azonban ennél tágabb, mert *mindkét félre* és *minden*, a szerződéses jogviszonyból származó *kártérítési követelésre* vonatkozik, így az egyik fél elállása a másik félnek az elállás alapjául szolgáló jogvitától teljesen független kártérítési követelését sem szünteti meg.

Ami a megszűnéssel kapcsolatos *költségeket* illeti (különösen a (2) bekezdés szerinti visszaszolgáltatás jelenthet esetenként tetemes összeget), az Egyezmény külön szabályt nem tartalmaz, viselésük az adott helyzettől függ. Amennyiben kártérítés érvényesítésére is sor kerül, a költségek a 79. Cikk (1) bekezdése alapján ennek részeként követelhetők. Ha azonban kártérítés nem jár, mindegyik félnek viselnie kell saját költségeit. Nyilvánvaló, hogy a költségekkel kapcsolatban (is) mindkét felet terheli a 77. Cikk szerinti kárenyhítési kötelezettség[3].

Az (1) bekezdés második mondata kiemel két további kérdést, amelyeknél a szerződéses megállapodások a megszűnés ellenére is változatlanul hatályosak. Mindkettő logikus, kimondásukra azonban szükség van. Az egyikbe tartoznak a *jogviták rendezésére szolgáló megállapodások* (pl. választottbírósági klauzula), a másikba azok a rendelkezések, amelyek a feleknek a *megszűnésből eredő jogait és kötelezettségeit* szabályozzák. Nem hivatkozhat ezért a fél a szerződésbe foglalt választott bírósági kikötés érvénytelenségére, ha a másik fél eláll a szerződéstől, és ugyanez lesz a helyzet akkor is, ha a választott bírósági kikötést nem maga a szerződés, hanem a szerződéses jogviszonyra vonatkozó, külön megállapodás tartalmazza.

A megszűnésből eredő jogokat és kötelezettségeket szabályozó szerződéses rendelkezések körében elsősorban a kötbérkikötés, továbbá a felelősség kizárásával vagy korlátozásával kapcsolatos szerződéses rendelkezések jönnek szóba, feltéve természetesen, hogy a szerződésre irányadó nemzeti jog szerint e kikötések érvényesek[4]. Kérdés, hogy az (1) bekezdés második mondata menynyire értelmezendő szó szerint. Itt ugyanis két probléma is adódik. Az egyik az, hogy miként ítélendő meg az olyan *kötbér* klauzula, amely nem az adott megszűnés (elállás) alapját képező, hanem valamely más szerződésszegéssel kapcsolatos. Úgy véljük, hogy a válasz nem lehet más, mint amit a kártérítésnél is mondottunk, a kötbér az elállástól függetlenül érvényesíthető[5]. A másik

[3] Off. Rec. 57., Stargardt, in: NDK, 159., Tallon, in: Bianca – Bonell, 605.

[4] Off. Rec. 57., Schlechtriem, 102., Tallon, in: Bianca – Bonell, 603., Leser, 238 – 239., Vischer, in: Lausanne, 181., Vilus, in: Dubrovnik, 256.

[5] Uí. Tallon, in: Bianca – Bonell, 603 – 604., részben a „szöveg szellemére", részben szintén a kártérítési szabályra hivatkozással.

értelmezési probléma abból ered, hogy az (1) bekezdés *szerződéses* rendelkezésekről beszél, ami persze nem jelentheti azt, hogy azok a jogok és kötelezettségek, amelyek közvetlenül az Egyezményből folynak, érvényüket veszítenék. Gondolunk itt elsősorban az áru megőrzésének a 85—88. Cikkben meghatározott szabályaira. Valójában ez utóbbiakkal kapcsolatban nem a 81. Cikk főszabálya alóli kivételről van szó, mivel valamennyi jogrendszer elismert alapelve, hogy a szerződés megszűnésekor az áru birtokosa köteles az áru megfelelő megőrzésére[6].

3. A fentiek alapján feltehető a kérdés, vajon a szerződésnek az Egyezmény alapján történő egyoldalú megszüntetése *ex nunc vagy ex tunc hatályú*, továbbá az is, hogy az ilyen lépéssel megszűnik-e a szerződés vagy inkább a szerződéses jogviszony egyfajta *átalakulásáról* van-e szó. A kérdéssel foglalkozni kell, mert míg a *magyar* jogban az elállás a szerződést visszamenő hatállyal szünteti meg, addig az Egyezmény — éppen a megszűnés általános fogalmának használata következtében — kifejezetten nem foglal állást. A következmény a vélemények erős megoszlása[7]. A problémát nem is annyira az első kérdés (ex nunc vagy ex tunc hatály), mint inkább a második okozza, mégpedig a minősítéstől függő, *eltérő elévülési idők* miatt. Az Egyezmény az elévülést nem szabályozza, arra vagy az elévülésről szóló New York-i egyezmény vagy ratifikáció hiányában a szerződésre egyébként irányadó jog vonatkozik[8]. Mármost mindaddig, amíg a New York-i egyezmény nem terjed el széles körben, többnyire a nemzeti szabályok érvényesülnek. Vannak olyan jogrendszerek, ahol más az elévülési idő jogalap nélküli gazdagodás és megint más szerződés esetén[9]. Miután pedig a megszűnés után, illetve a megszűnésből származó igények minősítése a szerződésre irányadó jog alapján történik, az eltérő szabályokkal mindenképpen számolni kell[10].

4. A szerződés megszűnésére sor kerülhet akkor is, amikor a teljesítés részben vagy egészben már megtörtént. A (2) bekezdés *mindkét fél* számára bizto-

[6] Tallon, in: Bianca – Bonell, 604.

[7] A kérdésben gyakorlatilag mindenki saját jogrendszerének felfogását követi. Schlechtriem, 102. és Vischer, in: Lausanne, 181. szerint a megszűnés nem az egész szerződést, hanem, a felsorolt kivételektől eltekintve és éppen ezekre tekintettel, csak a felek kötelezettségeit és csak ex nunc, tehát a jövőre szünteti meg. Ha viszont ez így lenne, akkor nehéz megmagyarázni a (2) bekezdésben előírt visszaszolgáltatási kötelezettség jogalapját, ezért mondja Leser, 239., hogy a megszűnés a nem teljesített kötelezettségeket ex nunc számolja fel, de az ebből eredő visszaszolgáltatási kötelezettségből „tágabb értelemben vett visszamenő hatály"-ra lehet következtetni, amely „saját szabályait követi". Tallon, in: Bianca – Bonell, 604. szerint viszont az egész szöveg a visszamenő hatályú megszűnést sugallja, a megszűnést követően fennmaradt igények a jogalap nélküli gazdagodás tilalmán nyugszanak. Az (1) bek. második mondatára tekintettel egyértelműen az ex nunc megszűnés mellett Svájc, 830.

[8] Az elévülés kérdéséről ld. a 39. Cikk 6. jegyzetét és a 46. Cikk 3. pontját.

[9] Vischer, in: Lausanne, 181. utal pl. arra, hogy a svájci jogban a jogalap nélküli gazdagodásra alapított igény elévülési ideje egy év (OR 67. §), míg szerződéses igény esetében a főszabály tíz év (OR 127. §).

[10] A New York-i egyezmény 1. Cikk (1) bek.-ének megfogalmazásából egyértelmű, hogy alkalmazandó a szerződés megszűnése után, a szerződéses viszonyból származó igényekre is. A 8. Cikk értelmében az elévülési idő négy év.

sítja azt a jogot, hogy az általa már teljesített szolgáltatást *visszakövetelje*, függetlenül attól, hogy közös elhatározáson alapuló vagy egyoldalú megszűnésről van szó. A teljesített szolgáltatások visszakövetelésének joga következésképpen független attól, hogy a megszűnés alapját esetleg képező szerződésszegésért felel-e fél, és erre hivatkozással partnere fellép-e ellene kártérítési igénnyel. A visszakövetelés minden, a szerződés alapján teljesített szolgáltatásra vonatkozik, árura éppen úgy, mint pénzre. Utóbbi esetben, amennyiben a visszakövetelt pénzösszeg a vételár fedezésére szolgált, a 84. Cikk (1) bekezdése alapján az eladó *kamatot* is köteles fizetni.

A megszűnés esetei közül az elállás az Egyezmény alapján a fél számára biztosított jogorvoslati lehetőség, amit nem feltétlenül kell igénybe vennie. Ha azonban így dönt, akkor egyrészt felmerül, hogy *lemondhat-e* az általa teljesített szolgáltatás visszakövetéséről, másrészt kérdéses, hogy van-e *választási joga*, igényelhet-e az áru visszaadása helyett kártérítést? A (2) bekezdés szóhasználatából egyértelmű, hogy a visszaszolgáltatásról egyoldalúan le lehet mondani, és az is vitathatatlan, hogy a felek megállapodhatnak az áru helyett kártérítés fizetésében. Problémát az okoz, ha ez utóbbi kérdésben nem alakul ki egyetértés a felek között. A ULIS 78. Cikkének (2) bekezdésével kapcsolatban, amely apróbb szövegezési eltérésektől eltekintve azonos az Egyezmény 81. Cikke (2) bekezdésével, a Dölle-kommentár úgy foglalt állást, hogy a jogosult nemcsak arról dönthet, hogy lemond-e az áruról, hanem arról is, hogy ezt a körülményt kártérítési követelésénél számításba veszi-e[11].

A magunk részéről ezt az álláspontot *nem tudjuk elfogadni*. A már teljesített szolgáltatások az Egyezmény alapján, az eredeti állapot helyreállításának elve jegyében járnak vissza. A fél *jogosult, de nem köteles* az áru visszakövetelésére, ha ezt nem teszi, igényét nem fordíthatja át kártérítéssé. A kártérítés az Egyezmény rendszerében is egyértelműen felelősségi szankció, amely alól a 79. és 80. Cikkek alapján kimentés lehetséges. Az áru visszaszolgáltatása viszont a felelősségtől függetlenül, a megszűnés technikai lebonyolításához fűződve illeti meg mindkét felet.

Több problémát látunk, ha a kérdést ellenkező oldalról közelítjük meg. Az angolszász jogrendszerekben, mint arról már korábban szó volt[12], a *természetbeni teljesítés*i igény egészen kivételes, ami megmutatkozik a megszűnésnél is. Míg a kontinentális jogrendszerek abból indulnak ki, hogy a visszaható hatályú megszűnésnél a teljesített szolgáltatások visszajárnak[13], addig az angol és az USA-jogban pont fordítva, az eladó az árut csak rendkívüli esetekben követelheti vissza[14]. A természetbeni teljesítéssel kapcsolatos alapvető nézetkülönbség miatt tartalmazza az Egyezmény a 28. Cikkben megfogalmazott kompromisszumot. Kérdés mármost, hogy az áru visszaszolgáltatásának kötelezettsége nem tartozik-e a 28. Cikk alá, mert ha igen, akkor az árut visszaszol-

[11] Dölle, 509–510. Erre hivatkozással az Egyezményre nézve ugyanígy Leser, 241.
[12] Ld. a 28. Cikk 1. és 2. pontját.
[13] Ptk. 320. § (1) és 319. § (3), OR 109. § (1), BGB 346. §.
[14] Alapvetően a vevő csalárd (fraudulent) magatartása vagy a hitelbe vásárló vevő csődje esetén van erre lehetőség, Benjamin (1981), 618–619., Honnold, 443–444., UCC 2–702. Cikk.

gáltatni vonakodó fél elleni követelés elbírálása során a bíróság nem lesz köteles a természetbeni marasztalásra, csak ha saját joga alapján is így járna el[15].

Az Egyezménnyel foglalkozó irodalomban ismereteink szerint ez a probléma eddig nem merült fel, feltehetően vagy azért, mert a 81. Cikk (2) bekezdésének szabályát a 28. Cikkben megfogalmazott főszabályhoz képest kivételnek tekintik, vagy azért, mert a megszűnés lebonyolításával kapcsolatos kötelezettségeket nem vonják be ebbe a körbe. Még *Honnold* is csupán azzal a megjegyzéssel kommentálja ezt a rendelkezést, hogy a common law számára idegen, de miután az Egyezmény csak a szerződő felek közötti viszonyt szabályozza, a visszakövetelési jog nem érintheti harmadik személyek jogait (pl. a vevő csődje esetén)[16]. Mindazonáltal nem árt az óvatosság, ha az eljáró bíróság saját joga a természetbeni teljesítési igényt nem, vagy a magyar és általában a kontinentális jogokhoz képest korlátozottabb körben ismeri el, mert a 28. Cikkre történő hivatkozást a fenti összefüggésben nem tartjuk kizártnak és feltétlenül megalapozatlannak.

5. A visszakövetelési jognak több *korlátja* is van. Harmadik személyeknek az áruval kapcsolatos jogai mellett deviza-, illetve vámszabályok is meggátolhatják az áru, illetve a vételár visszajuttatását, ami önmagában természetesen nem befolyásolja a felek egymással szembeni követelésének érvényességét[17].

6. A (2) bekezdés utolsó mondata értelmében ha mindkét fél visszatérítésre köteles, akkor azt *egyidejűleg* kell teljesíteni. A gyakorlatban előfordulhat, hogy valamelyik fél ennek a kötelezettségének nem tesz eleget, ami esetleg már előre látható, de az is elképzelhető, hogy csak a visszaszolgáltatás lebonyolítása során derül ki. A 81. Cikk nem ad szabályt erre az esetre, kézenfekvő azonban a 71. Cikk analógiája, amely alapján a kötelezettségek teljesítése felfüggeszthető, ha láthatóvá válik, hogy a másik fél kötelezettségének lényeges részét nem teljesíti[18].

[15] A 28. Cikk feltétele, hogy az Egyezmény rendelkezéseivel összhangban az egyik fél a másik fél valamely kötelezettségének teljesítését legyen jogosult követelni.

[16] Honnold, 449. Az egyetlen bizonytalan utalást Tallon, in: Bianca—Bonell, 604—605. teszi azzal, hogy a visszakövetelés a common law rendszereiben ugyanolyan problémákat vet fel, mint a természetbeni teljesítés kérdése, ezért ahol utóbbi korlátozott, „a természetbeni visszakövetelést nehéz lesz megvalósitani".

[17] Off. Rec. 57.

[18] Tallon, in: Bianca – Bonell, 605. A 71. Cikk (1) bekezdésének magyarázatához ld. a 71. Cikk 2 – 3. pontját.

82. Cikk

(1) A vevő elveszti a szerződéstől való elállás jogát, illetve azt, hogy az eladótól csereáru szolgáltatását követelhesse, ha nem tudja az árut lényegében ugyanolyan állapotban visszaszolgáltatni, mint amilyen állapotban azt átvette.

(2) Az előző bekezdés nem alkalmazható, ha

a/ az áru átvételkori állapotban történő visszaszolgáltatásának a lehetetlenülése nem a vevő tevékenységének vagy mulasztásának a következménye;

b/ az áru vagy annak egy része a 38. Cikkben előírt megvizsgálás következtében megsemmisült vagy meghibásodott; vagy

c/ az árut vagy annak egy részét a vevő, mielőtt annak fogyatékosságát észrevette volna, vagy azt észre kellett volna vennie, a szokásos kereskedelmi forgalomban értékesítette vagy a szokásos használat során felhasználta, illetve átalakította.[1]

---

1. A 82. Cikk (1) bekezdése, mintegy a 81. Cikk (2) bekezdésének folytatásaként, az elállás és a kicserélés feltételeül szabja, hogy a vevő az árut *„lényegében ugyanolyan állapotban" szolgáltassa vissza*, mint amilyen állapotban kapta. A (2) bekezdés a főszabály alóli kivétel három esetét sorolja fel.

A jelen Cikk csak a *vevőre* vonatkozik, mivel elálláskor vagy kicserélés követelésekor értelemszerűen neki kell az árut visszaszolgáltatnia. Miként a megelőző, 81. Cikk, a 82. Cikk sem foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy jogosult-e a vevő az elállásra, az V. fejezet szabályai az elállási, illetve kicserélési igény fennálltából indulnak ki. Az (1) bekezdés főszabálya következtében az elállásnak, illetve a kicserélésnek a 49., illetve a 46. Cikkben megszabott feltételei kiegészülnek egy további feltétellel, az árunak gyakorlatilag változat-

[1] Fordítási problémák:

— az „elállás" kifejezésének fordítási problémáiról ld. a 75. Cikk 1. és a 81. Cikk 1. jegyzetét. Az eredeti szövegek a jelen Cikkben is „megszűnésről" beszélnek, de a fordítás tartalmilag jó, mert itt ténylegesen elállásról van szó, ezért a magyarázat során követjük a magyar szöveg szóhasználatát.

— Az (1) bekezdést, tekintettel a (2) bekezdés a/ pontjának azonos szóhasználatára, helyesebb a következőképpen fordítani: „A vevő elveszti a szerződéstől való elállás közlésének jogát..., ha lehetetlen számára, hogy az árut lényegében ugyanolyan állapotban szolgáltassa vissza, mint amilyen állapotban megkapta". Külön hangsúlyozandó, hogy az (1) bekezdés végén nem átvételről van szó, az ugyanis több, mint az egyszerű fizikai átvétel (ld. a 60. Cikk magyarázatát), ezért használja az angol szöveg is a „megkapta" kifejezést.

— A (2) bekezdés a/ pontjának fordításából kimaradt egy fordulat. A pontos fordítás a következő: „Az (1) bekezdés nem alkalmazható, a/ ha az áru visszaszolgáltatásának vagy lényegében ugyanolyan állapotban történő visszaszolgáltatásának, mint amilyen állapotban a vevő kapta, lehetetlensége, nem a vevő tevékenységének vagy mulasztásának a következménye".

— A (2) bekezdés c/ pontjában a „szokásos kereskedelmi forgalom" helyett pontosabb a „szokásos üzleti forgalom" kifejezés; az „értékesítette" helyett pedig az „eladta".

lan állapotban történő visszaszolgáltatásával. Amennyiben ennek a vevő a (2) bekezdésben meghatározottak kivételével bármi okból nem tud eleget tenni, *elveszti az elállás, illetve a kicserélés jogát* akkor is, ha annak egyéb feltételei a 49. vagy a 46. Cikk alapján adottak[2]. A 83. Cikk értelmében azonban mindez nem fosztja meg az Egyezményben számára biztosított egyéb jogorvoslati eszköztől[3].

Feltehető, hogy vajon az elállás és a kicserélés együtt szabályozhatók-e az adott vonatkozásban[4], valójában azonban az Egyezmény rendszerében az elállás és a kicserélés *összetartoznak*. A vevő elállására ugyanis elsősorban akkor kerülhet sor, ha az eladó alapvető szerződésszegést követett el (49. Cikk (1) bekezdés a/ pont és (2) bekezdés), ugyanez a feltétele a kicserélésnek is (46. Cikk (2) bekezdés). Ilyenkor pedig a vevő választhat az elállás és a kicserélés között, ez indokolja a 82. Cikk megoldását.

2. Az (1) bekezdés szóhasználatából („lényegében ugyanolyan állapot") következik, hogy az áru állapotában bekövetkezett *jelentéktelen*, a rendeltetésszerű használattal járó *változások* figyelmen kívül maradnak, ami persze egyben azt is jelenti, hogy vita esetén ennek a kérdésnek az eldöntése a bíróság mérlegelési körébe tartozik. Az mindenesetre bizonyos, hogy az áru szolgáltatáskori állapotát kell összehasonlítani az elállás vagy a kicserélés bejelentésekori állapottal. Nem gátolhatja a visszaadást önmagában a használati idő, nem lehet tehát arra hivatkozni, hogy szezonális vagy divatcikkről van szó, ha az áru állapota egyébként az (1) bekezdés feltételének megfelel[5].

3. A (2) bekezdésben azok a *kivételek* kerültek felsorolásra, amelyek mellett annak ellenére is lehetséges az elállás, illetve az áru kicserélésének követelése, hogy a vevő egyáltalán nem tudja az árut visszaszolgáltatni, vagy ha igen, akkor az már nincs eredeti állapotban. Az első ezek közül, ha a visszaszolgáltatás lehetetlenné válása *nem a vevő tevékenységének vagy mulasztásának a következménye*. A szabály felveti a *kárveszélyátszállásra* vonatkozó rendelkezések és a jelen Cikk közötti kapcsolat kérdését.

A 66. Cikk értelmében a kárveszély átszállását követően az áru vétlen megrongálódásának, illetve megsemmisülésének kockázata a vevőt terheli. Ehhez képest a 70. Cikk kimondja, hogy az eladó alapvető szerződésszegése

[2] A szabály ha eltérésekkel is, de jól ismert az egyes nemzeti jogokban. A Ptk. 320. § (3) bek.-e pl. csak a főszabályt mondja ki közvetlenül, az Egyezményben foglalt kivételekről nem beszél. A *francia* jogban, ahol a szerződéstől nem vagy csak igen korlátozott körben lehet egyoldalúan elállni, mert főszabályként a bíróság bontja fel a szerződést, a dolog visszaszolgáltathatatlansága megakadályozhatja a szerződés visszamenő hatályú bírói felbontását, mivel a C. c. 1647. Cikke a dolog visszaadásának a kockázatát eltérően az Egyezménytől, a vevőre helyezi. A BGB 351. §-a szerint viszont az elállás csak akkor kizárt, ha az áru lényeges károsodása, megsemmisülése vagy visszaadásának lehetetlensége a jogosult vétkességére vezethető vissza. Hasonlóan foglal állást az OR 207. §-a. A UCC 2—608 Cikk (2) bek.-e szerint az árut minden, állapotában bekövetkezett lényegi változás nélkül kell visszaadni, kivéve, ha a változást a dolog hibája okozta.

[3] Schlechtriem, 100—101.

[4] Így Herber, 50., aki szerint a kicserélés rendszertanilag idegen test a 82. Cikkben.

[5] Leser, 243.

esetén a 67—69. Cikkek rendelkezései nem korlátozzák a vevő jogorvoslati eszközeit. Más szóval, mint azt a 70. Cikk kapcsán már kifejtettük, az eladó alapvető szerződésszegése esetére biztosított vevői jogok erősebbek, mint az a kötelezettség, amely egyébként a kárveszély viseléséből a vevőt terhelné[6], mert a kárveszély átszállása után bekövetkező károkért is az eladó felel. Ezért a 82. Cikk (2) bekezdésének a/ pontja lényegében nem más, mint a 70. Cikk logikus végigvitele, miután az eladó alapvető szerződésszegést követett el, a vevő akkor is elállhat (kicserélést követelhet), ha az áru megrongálódik, mégpedig olyan okból, amiért nem felelős. Emlékeztetőül utalunk arra, hogy a 49. Cikk (1) bekezdésének b/ pontja kivételével (a szolgáltatás teljesítésére szabott póthatáridő eredménytelen eltelte) csak alapvető szerződésszegésért tud a vevő elállni. Így az alapvető szerződésszegésnek nem minősülő hiba kijavításának póthatáridőn belüli elmaradása sem ad alapot az elállásra[7].

A (2) bekezdés a/ pontja érvényesül abban az esetben is, ha az áru romlása olyan hibára vezethető vissza, amely még az átadás előttről származott, mivel ilyen esetben nem a vevő magatartása az, amely miatt lehetetlen az áru eredeti állapotban történő visszaszolgáltatása. Ennek alapján ítélendő meg, ha az elállásra vagy kicserélésre éppen az ad okot, hogy az áru olyan hiba miatt megy tönkre, ami önmagában nem jelentett volna alapvető szerződésszegést[8]. Más és meglehetősen bonyolult a helyzet viszont, ha az áru eredendő hibája alapvető szerződésszegést jelent ugyan, de az áru állapota az átadást követően ettől függetlenül, a vevő tevékenysége vagy mulasztása miatt romlott tovább. Az eladó és a vevő kockázati körének összeütközése azt eredményezi, hogy a vevő, miután saját magatartása hiúsította meg az áru visszaszolgáltatását, az (1) bekezdéssel összhangban *elveszti elállási (kicserélési) jogát*, ami mindazonáltal nem jelenti, hogy ne élhetne a részére biztosított egyéb igények valamelyikével. Számolni kell azonban azzal, hogy kártérítés követelése esetén a 77. Cikk (kárenyhítési kötelezettség) szabálya figyelembevételre kerül[9].

Tovább lehet bonyolítani a dolgot azzal, ha feltesszük, hogy az áru az elállási vagy a kicserélési szándéknak az eladóval történő *közlését követően rongálódik meg*. A 27. Cikk értelmében az Egyezményben kifejezetten megjelölt kivételektől eltekintve a III. Részben foglaltakkal összefüggésben tett nyilatkozatok az elküldéssel válnak hatályossá, ez vonatkozik az elállásra is[10], következésképpen a 82. Cikk szempontjából az elállásról, illetve a kicserélésről szóló közlés elküldése lesz irányadó. Éppen ezért, ha az áru olyan hibája miatt jelent be elállást a vevő, amely alapvető szerződésszegésnek minősül, és ezután a vevő hanyagságából az áru megrongálódik, ez *az elállást már nem érinti* ugyan, de

[6] Ld. a 70. Cikk 2. pontját.
[7] Ld. a 47. Cikk 2. pontját és a 49. Cikk 1. és 4. pontját.
[8] Stargardt, in: NDK, 159., Schlechtriem, 101. Ennek az esetnek a felvételét hiányolja az Egyezmény szövegéből Huber, 494., amit az összefüggések miatt nem tartunk szükségesnek.
[9] Leser, 244—245.
[10] Ld. a 26. és a 27. Cikk magyarázatát. A kivételek felsorolását ld. a 24. Cikk 3. pontjában és 4. jegyzetében.

az eladót kártérítésre jogosítja, mivel az általa szolgáltatottnál alacsonyabb értékű dolgot kap vissza.[11]

Az a/ pont a vevő tevékenységéről vagy mulasztásáról beszél, kérdés ezért, miként ítélendő meg, ha *közvetlenül harmadik személy magatartása* jár az árura károsító hatással. Kiindulva az a/ pont szövegéből, olyan értelmezés látszik elfogadhatónak, amely azt vizsgálja, milyen mértékben volt okozója a vevő a harmadik személy magatartásának. Lényegében itt is az mérlegelendő, volt-e közvetlen okozati kapcsolat a harmadik személy és a vevő magatartása között. Ha igen, azaz megállapítható, hogy az eredeti állapotban történő visszaszolgáltatás végső soron a vevő magatartásának következménye, akkor az a/ pont szabálya nem alkalmazható[12].

4. A (2) bekezdés b/ pontja lehetővé teszi az elállást (kicserélést) akkor, ha a vevő a 38. Cikkben előírt kötelezettségének eleget téve *megvizsgálja az árut*, amely ennek során megrongálódik vagy megsemmisül. A szabály magától értetődő, és nem igényel magyarázatot, hacsak annak hangsúlyozását nem, hogy amennyiben a vevő a megvizsgálás során olyan szakszerűtlen módszereket vagy eljárást alkalmaz, amelyek az áru megrongálódását vagy megsemmisülését eredményezik, akkor a b/ pont alapján nem mentesülhet, és az a/ pont szövegéből levezetve, az (1) bekezdésnek megfelelően elveszti az elállás (kicserélés) jogát.

5. A c/ pontba foglalt harmadik kivétel némiképp meglepő[13], joggal tehető fel ugyanis a kérdés, hogy miért áll el a szerződéstől az a vevő, aki az árut már értékesítette, vagy felhasználta, illetve feldolgozta. A válasz *Honnold* szerint abban rejlik, hogy a 81. Cikk szerint az elállás mentesíti a feleket a szerződéses kötelezettségek teljesítése alól, a vevőnek tehát nem kell vételárat fizetnie, illetve az ár visszakövetelése helyettesítheti a kártérítést is, ami vitathatatlanul azzal az előnnyel jár, hogy nincs szükség a károk tételes bizonyítására. Hasonlóképpen előnyös megoldás ez a vevő számára, ha a piaci ár csökken, mivel a kártérítés összege kevesebb lenne, mint a visszakövetelt vételár[14].

A c/ pont alkalmazásának egyik feltétele, hogy a vevő az árut *a szokásos üzleti forgalomban értékesítse*. A kifejezés magától értetődőnek tűnik, ezért nem is fűz

[11] Stargardt, in: NDK, 160. Ez volt a ULIS-szal kapcsolatos gyakorlat is, Dölle, 444. Nem fogadható viszont el Huber álláspontja, aki szerint ilyen esetben az elállás visszamenő hatállyal érvényét veszti. A kédést az elállással foglalkozó fejezetben található jelentős joghézagként tárgyalja Leser, 253., és Schlechtriem, 103., végső soron álláspontunkhoz hasonló eredménnyel. Az V. fejezet valóban hézagos, ld. erről a 84. Cikk magyarázatát, különösen a 4. pontot, de történetesen ez a probléma az elállási szabályokból megoldható.

[12] Schlechtriem, 101. ebben a kérdésben a vevő felelősségét megszorítóan értelmezve, azt csak szűk korlátok közé szorítva tartja megállapíthatónak. Úgy véljük, hogy a vevő és a harmadik személy közötti kapcsolat elbírálásához a 79. Cikk (2) bekezdésének magyarázata során mondottak felhasználhatók. Ld. a 79. Cikk 5. pontját.

[13] Honnold, 452., Tallon, in: Bianca—Bonell, 609., Vischer in: Lausanne, 183.

[14] Honnold, 452.

hozzá senki magyarázatot, pedig tartalma nem annyira egyértelmű[15]. Megítélésünk szerint arról van itt szó, hogy a vevőnek üzletkörében kell eljárnia, bár kétségtelen, hogy ez kiterjesztően értelmezendő, és csak a rendkívüli, a vevő tevékenységi körétől teljesen idegen, nem kereskedelmi jellegű ügyleteket lehet kizárni. Nem ad alapot ezért a c/ pont szabályának mellőzésére az a tény, hogy a vevő olyan árut vásárol és ad tovább, amellyel korábban nem foglalkozott. A hangsúly a szerződés üzletszerű, kereskedelmi jellegén van. A másik feltétel, a *szokásos használat során történő felhasználás, illetve átalakítás* már könnyebben érthető korlát. Célszerűsége abban rejlik, hogy az áru nem kerül visszaszolgáltatásra, ezért aligha dönthető el, hogy a hiba az áruban magában rejlett vagy azt felhasználása (átalakítása) okozta. Ezért vita esetén a vevőnek kell bizonyítania, hogy a felhasználás vagy az átalakítás a szokásos használat keretében maradt, az nem lépte túl a rendeltetésszerűség határát.

Mindkét esetben előfeltétel, hogy a vevő az árut azt *megelőzően* adja el, használja fel vagy alakítsa át, hogy a fogyatékosságot észrevette volna, illetve hogy észre kellett volna vennie. Ez is magától értetődő, hiszen ha a vevő ismerte az áru hibáját, amely ráadásul olyan súlyos, hogy alapvető szerződésszegésnek minősül, akkor a 39. Cikk (1) bekezdése, valamint a 49. Cikk (2) bekezdésének b/ (i) pontja alapján az eladót ésszerű időn belül értesíteni köteles, különben elveszti az áru fogyatékosságából eredő jogait. Amennyiben a hiba ellenére az árut továbbadja vagy feldolgozza, akkor nem tesz eleget kárenyhítési kötelezettségének (77. Cikk) sem, és megsérti a jóhiszeműség elvét is, amelyet a 7. Cikk (1) bekezdése ugyancsak az értelmezéssel kapcsolatban mond ki, de amelyet kiterjesztően kell értelmezni[16].

---

83. Cikk

Az a vevő, aki a szerződéstől való elállás jogát vagy az eladótól csereáru követelésére vonatkozó jogát a 82. Cikk alapján elvesztette, továbbra is jogosult a szerződésben és az Egyezményben biztosított minden más eszközt igénybe venni.

A 83. Cikk szabálya egyszerű és logikus. Tekintettel arra, hogy a vevő elállási és kicserélési joga az áru lényegében változatlan állapotban történő visszaadásához kötött, amely alól a 82. Cikk (2) bekezdése csak viszonylag

[15] Tallon, in: Bianca—Bonell, 609., félre is érti, amikor arra hivatkozik, hogy nem tekinthető a szokásos üzleti forgalomban történő eladásnak, ha az áru nem szerződésszerű, pedig nyilván nem erről van szó. Vischer, in: Lausanne, 183. megjegyzi, miután e bekezdés szövegjavaslatát vita nélkül fogadták el, az előkészítő anyagokban semmiféle utalás sem található arra nézve, hogy mi volt a szándék. Nem segít a ULIS gyakorlata sem, mert 79. Cikke ilyen kifejezést nem tartalmazott.

[16] Ld. a 7. Cikk 4. pontját.

korlátozott körben enged kivételt, adódhatnak olyan körülmények, hogy az eladó alapvető szerződésszegése ellenére sem tud a vevő elállni a szerződéstől, de nem követelheti az áru kicserélését sem, miután nem tudja az árut a 82. Cikk (1) bekezdésének megfelelő állapotban visszaszolgáltatni. Mindez nem zárhatja ki, és nem is zárja ki, hogy mindazzal az eszközzel rendelkezzen, amelyeket az Egyezmény vagy a szerződés az eladó szerződésszegése esetére részére biztosít. A vevő követelheti mindenekelőtt *kárai megtérítését* (74. Cikk), e mellett az *áru kijavítását* (46. Cikk (3) bekezdése) vagy *árcsökkentést* (50. Cikk), de felhasználhatja a *szerződésben rögzített kötbér vagy kártérítési átalány* fizetését előíró klauzulát stb. Érdektelen, hogy a vevő miért nem tudja az árut visszaadni, az egyéb jogorvoslati eszközök alkalmazásának feltételeit önmagukban, az Egyezményben, illetve a szerződésben előírtaknak megfelelően kell elbírálni.

---

84. Cikk

(1) Ha az eladó a vételár visszatérítésére köteles, úgy annak a vételár megfizetése napjától számított kamatát is köteles megfizetni.

(2) A vevő köteles elszámolni az eladónak minden előnyről, amelyet az áruból vagy annak egy részéből szerzett,

a/ ha az árut vagy annak egy részét köteles visszaszolgáltatni, vagy

b/ ha nincs ugyan lehetősége arra, hogy az árut vagy annak egy részét visszaszolgáltassa, vagy hogy az árut vagy annak egy részét lényegében az átvételkori állapotában szolgáltassa vissza, de a szerződéstől mégis elállt, vagy az eladótól csereáru szolgáltatását követelte[1].

---

1. Az elállásról szóló fejezet utolsó rendelkezéseként a 84. Cikk két, egymással összefüggő szabályt rögzít, amelyek lényege, hogy *a feleknek vissza kell szolgáltatniuk mindazt a hasznot és előnyt, amelyet a már megkapott szolgáltatásból élveztek,* függetlenül attól, hogy melyik fél magatartása adott alapot a szerződés megszűnésére[2]. Ennek megfelelően az (1) bekezdés az eladó kamatfizetési kötelezettségét mondja ki a visszafizetendő vételár után, míg a (2) bekezdés a vevőt kötelezi a megszerzett előnyök kiadására.

2. A *kamatfizetés* általános kötelezettségét a 78. Cikk írja elő, annak a szabálynak alapján azonban a visszajáró vételár után kamat nem lenne követelhető. A 78. Cikk ugyanis a fizetési késedelem miatt kötelez kamatfizetésre, a jelen Cikk első bekezdésében *fordított esetről* van szó. A 84. Cikk (1) bekezdésének szabálya mindkét fél oldaláról megközelíthető és indokolható. A vevő szem-

[1] A (2) bekezdés b/ pontjában szereplő „átvétel" kifejezésről ld. a 82. Cikk 1. jegyzetét.
[2] Off. Rec. 58., Stargardt, in: NDK, 161.

szögéből nézve mondhatjuk, hogy az elállással az eredeti állapotot kell helyreállítani, azaz lehetőség szerint a feleket olyan helyzetbe kell hozni, mintha a szerződést meg sem kötötték volna, ezért a kifizetett vételár után a vevőnek meg kell kapnia azt a kamatot, amelyet — amennyiben nem köti meg a szerződést — megkaphatott volna. Az eladó oldaláról tekintve pedig a kamatfizetés alapja az a haszon, amelyhez a vételár felhasználásával juthatott, és amelyet az elállás lebonyolítása során vissza kell adnia.

A 84. Cikk (1) bekezdése alapján kamat *mindenképpen jár,* akkor is, ha az eladó a kézhez vett vételár után ténylegesen semmit sem kapott.

A 78. Cikkhez hasonlóan a 84. Cikk (1) bekezdése sem ad eligazítást a *kamat mértékéről.* A titkársági kommentár szerint nagyságát az *eladó telephelyén* szokásos kamatmértékhez kell igazítani, mivel az eladónak a ténylegesen élvezett előnyt kell kiadnia, úgy tűnik, hogy ez többségi álláspont[3]. Mások vitatják ezt a megoldást és csak a kollíziós szabállyal megállapított nemzeti jog kamatfizetési rendelkezéseit látják alkalmazhatónak, miként a 78. Cikk esetében is[4]. Valójában mindkét álláspont védhető, a második mellett elsősorban az szól, hogy az első variáció elfogadása esetén a 78. és a 84. Cikkek szerint fizetendő kamat mértéke eltérő módon kerül megállapításra. Ezzel szemben viszont felhozható, hogy a két tényállás is eltérő, a kamat pedig nem kártérítés, ahol feltétlenül azonos számítási alapból kellene kiindulni. A magunk részéről inkább *a második álláspont mellett* vagyunk, az első mellett felhozott érv, hogy ti. a 84. Cikk szerinti kamatfizetés nem más, mint a pénzösszeg használatából eredő tényleges haszon visszaadása, ha fordítva, de megáll a 78. Cikknél is, ahol azért kell kamatot fizetni, mert a fél nem kapja meg időben a neki járó összeget és adott esetben kénytelen kölcsönt felvenni, amelyet kamattal terhelten kell visszafizetnie. Ha tehát a 78. Cikk alapján járó kamat mértékére nem a jogosult telephelye szerinti jog lesz közvetlenül alkalmazandó, hanem a kollíziós utalás által kiválasztott ország joga (amely persze vezethet ugyanerre az eredményre is), akkor semmi sem indokolja, hogy ne ez legyen a megoldás a jelen esetben[5]. Hozzátehető ehhez, hogy az Egyezményben semmiféle utalás sem található arra nézve, mintha a 84. Cikk szerinti kamatfizetésre más szabályt kellene alkalmazni, mint a 78. Cikknél.

Külön kérdés *a kamat és a kártérítés kapcsolata,* amelyre a 78. Cikk magyarázata során már kitértünk[6]. Az ott elmondottak ismétlése nélkül — ezek érvényesek a 84. Cikk (1) bekezdésére is — utalunk arra, hogy jóllehet a kártérítés és a kamat egymástól független, és eltérő alapon jár, de vannak lehetséges érintkezési pontok, ami elsősorban abból a tényből adódik, hogy az egységes szabály hiánya következtében nem feltétlenül azt kapja a jogosult kamat címén, amibe adott esetben az adott összeg neki került. Ha pl. a vevő magas kamat

[3] Off. Rec. 58., Honnold, 455., lényegében uí. Schlechtriem, 102., Vischer, in: Lausanne, 182.

[4] Stargardt, in: NDK, 161., Tallon, in: Bianca—Bonell, 612. A kamat mértékének megállapításánál, írja Leser, 249., elkerülhetetlen a nemzetközi magánjog által alkalmazni rendelt joghoz történő visszanyúlás, ami sajnálatos, de tudatos hézag az Egyezményben.

[5] A kamatmérték megállapításának problémájáról ld. a 78. Cikk 5. pontját.

[6] Ld. a 78. Cikk 3. pontját.

mellett vett fel kölcsönt a vételár kifizetése céljából, és az eladó országában a kamatláb ennél alacsonyabb, a megoldás pedig az, hogy a kamat mértékére az utóbbi lesz irányadó, akkor a vevő a különböztet csak kártérítés keretében tudja elszámolni[7].

3. A (2) bekezdés az (1) fordítottja, mert *a vevőt kötelezi a hasznok kiadására*. Annyiban különbözik az (1) bekezdéstől, hogy a vevő csak a *ténylegesen megszerzett* hasznok visszatérítésére köteles[8]. Két esetet szabályoz, az első (a/ pont) arra vonatkozik, amikor a vevő visszaszolgáltatja az árut vagy annak egy részét, a második (b/ pont), amikor úgy áll el a szerződéstől, illetve úgy követel kicserélést, hogy a 82. Cikk (2) bekezdésével összhangban nem tudja az árut (annak egy részét) visszaadni[9]. Ha a vevő az árut továbbadja és ezt követően áll el a szerződéstől (82. Cikk (2) bekezdés c/ pont), akkor az áru helyett a kapott vételárat kell az eladónak kifizetnie, aki maga részéről az eredeti vételárat szolgáltatja vissza. Ugyanez vonatkozik az áru megsemmisüléséért felvett biztosítási összegre. Mindez természetesen nem érinti a felek közötti elszámolás egyéb részeit (kamat, kártérítés, esetleg kötbér stb.). A (2) bekezdés szövegéből továbbá egyértelmű, hogy az előnyökkel való elszámolás kötelezettsége a vevőt a kicserélés során is terheli. *Előnynek* tekintendő minden, az áruból származó haszon, akár pénzben, akár dologban vagy valamilyen, a használatból eredő előnyben ölt testet. Példa az utóbbira: ha a vevő a megvásárolt gépet az elállás előtt több hónapon keresztül használta, akkor a visszaszolgáltatási kötelezettség kiterjed a használatból származó nettó haszonra is[10]. Kérdés, hogy terheli-e a vevőt a hasznok szedésének *kötelezettsége*, azaz meg kell-e térítenie a visszaszolgáltatás során azt az értéket, amelyek beszedését elmulasztja. Az Egyezmény ennek kötelezettségét nem írja elő, a 84. Cikk pedig csak a ténylegesen befolyó hasznok kiadásáról rendelkezik, ezért az eladó részéről egy ilyen természetű igény nem áll meg[11].

A (2) bekezdés szóhasználatából („köteles elszámolni minden olyan előnyről") következik, hogy a hasznokat *pénzben* kell megtéríteni. Ennek gyakorlati oka is van, a nemzetközi kereskedelmi forgalomban a pénzfizetés lényegesen egyszerűbb, mint dolgok külföldre történő eljuttatása[12].

Nem rendelkezik az Egyezmény a vevőnek a dolog használata alatti megőr-

[7] Leser, 249.

[8] Schlechtriem, 102., Stargardt, in: NDK, 162.

[9] A 81. Cikk (2) bekezdésének a 82. Cikk (1) és (2) bekezdésével, valamint a 84. Cikk (2) bekezdésével való összevetésből következik, hogy amennyiben a vevő nem képes az áru eredeti állapotban történő visszaszolgáltatására, akkor vissza kell adnia mindazt, ami az áru megsemmisülése, megrongálódása, átalakítása vagy felhasználása után megmaradt.

[10] Ui. a ULIS 81. Cikk (2) bekezdése vonatkozásában Dölle, 522.

[11] Stargardt, in: NDK, 162., Schlechtriem, 103., lényegében ui.: Tallon, in: Bianca—Bonell, 612., mondván, hogy a szabály mögött a jogalap nélküli gazdagodás tilalma áll. Ellentétes vélemény: Svájc, 831—832. A ULIS-szal kapcsolatban Dölle, 522., az Egyezménynél Vischer, in: Lausanne, 182. képviselik azt az álláspontot, hogy a vevő az elmulasztott hasznokért felel, ha szerződésszegésért kártérítéssel tartozik.

[12] Stargardt, in: NDK, 162., Leser, 250., Loewe, 100., ellentétes vélemény: Svájc, 832., azzal, hogy ez a 28. Cikk következtében csak azokra az államokra áll, amelyek a természetbeni teljesítési igényt ismerik.

zésével, karbantartásával kapcsolatos *költségeinek, ráfordításainak beszámítási lehetőségéről*. Általánosnak tekinthető felfogás szerint azonban, amellyel egyet kell érteni, kiterjesztő értelmezéssel és/vagy analógiával át lehet nyúlni az áru megőrzéséről rendelkező 85—88. Cikkekhez, amelyek az elállás utáni szakasz költségeinek viseléséről rendelkeznek. Ennek alapján a vevő költségeinek összegét levonhatja az eladónak fizetendő hasznok összegéből[13].

Nem ad szabályt az Egyezmény az előnyöknek az eladóval történő elszámolása és a vevő által *harmadik személynek kifizetett kártérítés kapcsolatáról*, holott a gyakorlatban ez sűrűn előfordulhat. Ha ugyanis a vevő a 82. Cikk (2) bekezdésének c/ pontjára hivatkozva áll el a szerződéstől, mert a harmadik személynek értékesített áru hibája miatt kártérítést kellett fizetnie, akkor kérdéses, hogy jogosult-e a kártérítésként kifizetett összeget az eladónak visszatérítendő előnyök összegébe beszámítani. A válasz igenlő, feltéve, ha az „előny" kifejezést a tényleges és meglévő, „nettó" előnyként értelmezzük[14].

4. A 84. Cikkel zárul a szerződés megszűnéséről szóló V. fejezet. Áttekintve a vonatkozó rendelkezéseket, látható, hogy az Egyezmény több kérdést *nyitva hagyott*. Közülük néhányról a korábbiakban már szó volt, most a teljesség igénye nélkül sorolunk fel azok közül párat, amelyek a gyakorlatban gondot okozhatnak.

Az Egyezmény részletesen szabályozza az áru szolgáltatásának helyét (31. Cikk), szabályozatlanul hagyja viszont e tekintetben a *visszaszolgáltatását*. A megoldás érdekében a 7. Cikk (2) bekezdéséhez kell visszanyúlni, ennek alapján az Egyezménynek a szolgáltatásra vonatkozó szabályai analógia útján alkalmazhatók lesznek. A cél: a nemzeti jogok belépésének megakadályozása, az adott joghézagnak, amennyiben egyáltalán lehetséges, magából az Egyezményből kiinduló kitöltése[15].

Hallgat az Egyezmény az *eladó elállásának részletszabályairól*. A lehetőség a 64. Cikk alapján adott, de az elállással foglalkozó rendelkezések közül csak a 81. Cikk vonatkozik az eladóra is, a többi a vevő elállását veszi alapul, ami másik oldalon az eladó súlyos (alapvető) szerződésszegését feltételezi. Ennek eredménye a vevő érdekeit egyoldalúan szem előtt tartó szabályrendszer (82—84. Cikkek). A kérdésre, miként bonyolítandó a teljesítést már (részben vagy egészen) véghezvitt eladó elállása és az áru visszaszolgáltatása, az Egyezményben nincs válasz. Nem segít a 85. Cikk sem, mert aszerint az árut még az eladó birtokolja. *Leser* javaslata: a 81. Cikk (2) bekezdéséből és a 7. Cikk (2) bekezdéséből el lehet jutni egy, a vevőt az elállás közlését követően terhelő, az áru visszaszolgáltatásával kapcsolatos, általános kötelezettség kimondásához[16].

[13] Stargardt, in: NDK, 162., Leser, 251., Vischer, in: Lausanne, 182.
[14] Leser, 251.
[15] Schlechtriem, 103., Stargardt, in: NDK, 158., Leser, 252.
[16] Leser, 253—254.

VI. FEJEZET

AZ ÁRU MEGŐRZÉSE

85. Cikk

Ha a vevő az áru átvételével késik, vagy ha az áru szolgáltatása és a vételár megfizetése egyidejűleg esedékes és a vevő a vételár megfizetésével késik, az áru pedig az eladó birtokában van, vagy az áru feletti rendelkezési jogát más módon gyakorolhatja, úgy az eladónak az áru megőrzése érdekében mindazt meg kell tennie, ami az adott körülmények között ésszerű. Az eladó az árut jogosult mindaddig visszatartani, amíg a vevő meg nem téríti számára az ésszerűen felmerült költségeket[1].

---

1. Az anyagi jogi rész utolsó, VI. fejezete (85—88. Cikkek) szabályozza *az áru megőrzésével* kapcsolatos kérdéseket abban az esetben, ha a felek között vita van az áru átvételével vagy visszaszolgáltatásával kapcsolatban. E rész célja lényegében ugyanaz, mint a Ptk. *felelős őrzésről* szóló szabályaié, noha a rendelkezések nem teljesen azonosak. Az alapgondolat a 7. Cikkből levezethető, a feleket külön szerződéses megállapodás nélkül is terheli a *jóhiszemű eljárás kötelezettsége*, ennek keretében mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy a szerződés tárgyát képező áru *sértetlen maradjon*, akkor is, ha a másik fél megszegi a szerződést. A megőrzési kötelezettség attól függetlenül terheli a feleket, hogy ki az áru tulajdonosa, illetve hogy melyikük viseli a kárveszélyt. A fejezet rendelkezései annyiban túlmutatnak a konkrét szabályokon, hogy *általános gondossági, megőrzési kötelezettséget statuálnak*, amelynek megszegése szerződésszegés, ennek összes következményével (elsősorban kártérítés)[2]. A fejezet szerkezete a következő:

— 85. Cikk: az eladó megőrzési kötelezettsége a vevő szerződésszegése esetén,

— 86. Cikk: a vevő megőrzési kötelezettsége az áru visszautasítása, illetve visszaszolgáltatása esetén,

— 87. Cikk: harmadik személynél történő raktározás,

— 88. Cikk: az áru harmadik személynek történő eladása (fedezeti eladás).

[1] Fordítási problémák:

— helytelen a sorrend és a szóhasználat a Cikk elején, az eredeti szöveg szerint: „vagy ha a vételár megfizetése és az áru szolgáltatása egyidejűleg történik" (és nem esedékes);

— „a vételár megfizetésével késik" helyett pontosabb az „elmulasztja a vételár megfizetését";

— a magyar fordításból nem egyértelmű, hogy „az áru pedig az eladó birtokában van..." kifejezés az azt megelőző mindkét esetnek, a fizetési és az átvételi késedelemnek egyaránt előfeltétele. Erről ld. alább a 2. pontot.

[2] Stargardt, in: NDK, 162.

2. A 85. Cikk *a vevő szerződésszegéséből* indul ki, és az 53. Cikkben rögzített, a vevőt terhelő két főkötelezettségre (fizetés és átvétel) figyelemmel, két esetet szabályoz, amikor az eladónak gondoskodnia kell az áru megfelelő megőrzéséről. Az egyik, ha a vevő *késik az áru átvételével,* amivel megszegi a 60. Cikkben meghatározott kötelezettségeit. Ennek a helyzetnek következményeként a kárveszély a 69. Cikk értelmében átszáll a vevőre, feltéve, hogy az eladó az árut a vevő rendelkezésére bocsátja, aki az átvétel elmulasztásával szerződésszegést követ el[3]. Mindaddig azonban, amíg az eladó a rendelkezésre bocsátás valamelyik előfeltételét (elkülönítés, hely, idő, okmányok) nem teljesíti, a 85. Cikk alkalmazásáról sem lehet szó, mivel a rendelkezésre bocsátás nem történt meg, és ebben az esetben az eladó van késedelemben, nem pedig a vevő[4], a kárveszély pedig az általános szabályok alapján az eladót terheli.

A másik eset, *a fizetési kötelezettség elmulasztása,* amely az 54. Cikk alapján nemcsak a tényleges fizetés elmaradásában jelentkezhet, hanem számos, a fizetés teljesítésével kapcsolatos egyéb kötelezettség megszegésében is. Itt az a feltétel, hogy a szerződés alapján az árut a fizetéssel *egy időben* kell szolgáltatni. Ha ugyanis az árut a fizetés megtörténte után kell szolgáltatni, és a vevő kötelezettségét nem teljesíti, akkor az áru megőrzéséről nem kell külön rendelkezni, mert az eladó számára még nem érkezett el a teljesítés megkezdésének időpontja, a vevő késedelemben van, az eladó a 61—64., illetve a 71—73. Cikkek alapján járhat el.

Mindkét esetben további, értelemszerű feltétel (hiszen csak így tud megőrzési kötelezettségének eleget tenni), hogy *az áru még az eladó birtokában legyen vagy az eladó az áru felett rendelkezési jogot gyakoroljon.* Utóbbi azt az esetet jelöli, amikor az árut az eladó már átadta ugyan a fuvarozónak, de szerződéses megállapodás alapján — szemben a 31. Cikk a/ pontjával — ez még nem jelenti az eladó szolgáltatásának megtörténtét[5]. Ennek következtében az eladó utasítást adhat a fuvarozónak és rendelkezhet az áru visszatartásáról[6].

3. Az előbb vázolt helyzetekben, illetve feltételek között az eladó *köteles az áru megőrzésére.* Az Egyezmény úgy fogalmaz, hogy mindazt meg kell tennie, ami az adott körülmények között *ésszerű.* Az átvételi késedelem miatt a kárveszély már átszállt a vevőre, az árut mégis az eladónak kell őriznie. Az adott körülményekre történő szövegutalás egyértelművé teszi, hogy az ésszerűség mindig a *konkrét helyzet függvénye,* ezzel együtt az eladónak a vele azonos vagy hasonló helyzetben lévő, ésszerűen cselekvő harmadik személy mércéje szerint kell eljárnia[7]. E két elemből, hogy ti. miként cselekedne a konkrét körülmények között az ésszerűen eljáró harmadik személy, következik mindaz, amit az eladónak tennie kell, ez dönti el, hogy adott esetben saját raktárában tartja-e

[3] Ld. a 69. Cikk 2. pontját.
[4] Barrera Graf, in: Bianca—Bonell, 614.
[5] Ld. pl. az Incoterms „Delivered Duty Paid" („Leszállítva, vám fizetve") paritást.
[6] Nem tévesztendő össze ezzel a 71. Cikk (2) bekezdésében szabályozott eset, amikor a rendelkezési jog már a vevőt illeti, ennek ellenére az eladó megakadályozhatja az áru kiszolgáltatását. Ld. a 71. Cikk 6. pontját.
[7] Stargardt, in: NDK, 163.

az árut, mit tesz karbantartása érdekében, vagy harmadik személynél raktározza (87. Cikk), esetleg fedezeti eladással él (88. Cikk). Ez utóbbi már azt is jelzi, hogy az eladó megőrzési kötelezettsége nem korlátlan, csak *az ésszerűség határáig terjed.*

Ugyanez következik a 85. Cikk utolsó mondatából is. Az eladó *visszatarthatja* az árut mindaddig, amíg a vevő nem téríti meg a megőrzéssel kapcsolatban felmerült ésszerű költségeket (raktározás, biztosítás stb.). Nem léphet fel az eladó olyan megtérítési követeléssel, amely az adott körülmények között ésszerűtlenül magas összegre szól, miközben jogosult lett volna a 88. Cikk alapján fedezeti eladást végrehajtani. A helyzet ugyanis az, hogy a 77. Cikk szerinti *kárenyhítési kötelezettség mindkét felet terheli.* Ennek alapján, egyébként a 85. Cikktől függetlenül is köteles az eladó az áru megőrzésére, de ugyanakkor *ez az elv megszabja azt a határt, ameddig jogosult eljárni. Honnold* joggal jegyzi meg, hogy a jóhiszemű eljárás elvére (7. Cikk) építve a 77. és a 85., illetve a 77. és a 86. Cikkből *az Egyezmény egyik legfontosabb alapelve vezethető le*[8].

4. Mindaddig azonban, amíg az eladó az ésszerűségi korlátokon belül marad, élhet az áru visszatartási jogával. Nem elegendő, ha a vevő kifizeti a vételárat vagy közli, hogy kész az átvételre, az eladó csak akkor lesz köteles az áru szolgáltatására, ha a vevő a *felmerült költségeket is megtéríti.* A költségek megtérítése szempontjából érdektelen, felelős-e a vevő a szerződésszegésért, az ésszerűen felmerült költségek megfizetésére a vevő akkor is köteles, ha a 79. Cikk alapján elhárítja az eladó kártérítési igényét, és sikerrel menti ki magát. Másik oldalon viszont az eladó akkor is köteles lesz az áru megfelelő megőrzésére, ha a vevő felelős a szerződésszegésért, mindaddig, amíg a szerződéses viszony fennáll, a vevővel szemben fennáll az eladó ez irányú kötelezettsége is, megszegése a vevőt kártérítésre jogosítja az általános szabályok alapján.

[8] Honnold, 135.

86. Cikk

(1) Ha a vevő az árut megkapta és a szerződés vagy az Egyezmény szerint őt megillető jogok alapján az árut vissza kívánja utasítani, köteles az áru megőrzése érdekében a körülményeknek megfelelő ésszerű intézkedéseket megtenni. A vevő az árut mindaddig visszatarthatja, amíg indokolt költségeit az eladó meg nem téríti.

(2) A vevő, ha a részére feladott árut a rendeltetési helyen a rendelkezésére bocsátották és arra vonatkozóan visszautasítási jogát gyakorolja, köteles az árut az eladó részére birtokba venni, feltéve, hogy ezt a vételár megfizetése és aránytalan nehézség vagy ésszerűtlen kiadás nélkül megteheti. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha a rendeltetési helyen jelen van az eladó vagy az eladó részére történő megőrzés céljából az áru átvételére felhatalmazott személy. Ha a vevő az árut e bekezdés alapján birtokába veszi, jogait és kötelezettségeit az előző bekezdés szabályozza[1].

1. A 86. Cikk a 85. Cikk párja, míg a 85. Cikk az eladó megőrzési kötelezettségét, addig a jelen Cikk a *vevőét* szabályozza. Az (1) bekezdés az átvett, de utóbb jogszerűen visszautasítani kívánt áru megőrzésére vonatkozik, mert a vevő élni kíván kicserélési vagy elállási jogával, a (2) bekezdés pedig az áru megőrzésének arról az esetéről rendelkezik, amikor a vevő úgy veszi birtokba az árut, hogy nem kerül sor átvételre.

2. Az (1) bekezdés alkalmazásának *előfeltétele,* hogy a vevő az Egyezmény más rendelkezései vagy a szerződés alapján *jogosult legyen a már átvett áru visszautasítására.* Nincs tehát arról szó, mintha a 86. Cikk (1) bekezdése az Egyezmény más rendelkezéseitől független, önálló visszautasítási jogot biztosítana a vevőnek[2]. Az áru átvétel utáni visszautasításának kérdésében az Egyezmény elállásra, illetve kicserélésre vonatkozó szabályai irányadók, ideértve az áru megvizsgálására és kifogásolására vonatkozó rendelkezéseket is[3].

[1] Az „unreasonable inconvenience" fordítása helyesen nem aránytalan nehézség, hanem ésszerűtlen kényelmetlenség. Az „expense" pedig korábban nem kiadásként, hanem költségként került — helyesen — lefordításra. Itt is ennek kellene szerepelnie. A két kifejezés fordításáról ld. a 34. Cikk 1. jegyzetét. A (2) bekezdés második mondatában nem az áru „átvételére" felhatalmazott személyről van szó. Átvenni az árut általában a vevő jogosult, a kifejezéshez meghatározott jogi tartalom fűződik, ld. ehhez a 60. Cikket. Ezért használja az angol, francia és német szöveg „az áru gondozásával (gondozásba vételével) megbízott személy" kifejezést.

[2] A kérdés Bécsben vitatott volt, de a konferencián elfogadott szöveg („az Egyezmény szerint őt megillető jogok alapján") e tekintetben egyértelmű; Schlechtriem, 104.

[3] A vevő elállási lehetőségéről ld. a 49., az 51. Cikket, az 52. Cikk (2) bekezdését, a 72. és a 73. Cikket, a kicserélésről a 46. Cikk (2) bekezdését, a megvizsgálásról a 38. Cikket, a kifogásolásról a 39. és köv. Cikkeket.

Az áru megvizsgálását és az elállás, illetve kicserélési igény közlését követően a vevőt ugyanolyan megőrzési kötelezettség terheli, mint a 85. Cikk szerint az eladót. Az áru gondos megőrzése a vevő számára egyébként is igen fontos, mert a 82. Cikk (1) bekezdése alapján nem tudna különben elállni, illetve kicserélést követelni. Ugyanakkor a 82. Cikk (1) bekezdéséből nem lehet azt a következtetést levonni, mintha a vevőnek nem kellene lényegtelen károsodástól megóvnia az árut. A 82. Cikk e fordulata az elállás (kicserélés) feltételeit határozza meg, itt viszont a megőrzési kötelezettségről van szó. Következik ebből, hogy amennyiben az áru megsérül és az nem jelentős, a vevő elállhat ugyan, de őrzési kötelezettségét megszegi, amelyért az eladó a 74. Cikk alapján kártérítést követelhet.

Az ésszerű intézkedésekkel és az áru visszatartásával kapcsolatban, ismétlés helyett utalunk a 85. Cikknél mondottakra.

3. A (2) bekezdés a vevő rendelkezésére bocsátott olyan áru megőrzéséről rendelkezik, amelyet *a vevő nem hajlandó átvenni, és eleve visszautasítási jogával él.* A visszautasításnak nemcsak az lehet az oka, hogy az áru nyilvánvalóan nem szerződésszerű, pl. aliud szolgáltatás esetén, hanem az is, ha a rendelkezésre bocsátás nem a szerződésben megszabott feltételek szerint történik. Erről az esetről van szó pl. az 52. Cikk (1) bekezdésében, amikor az eladó egyoldalúan, a szerződésben kikötöttnél korábban szolgáltat. Az 52. Cikk alapján, és minden más hasonló esetben, *a vevő jogosult az átvétel megtagadására, ennek ellenére,* a 86. Cikk (2) bekezdése értelmében *mindent meg kell tennie az áru megóvása érdekében.* A (2) bekezdés a szükséges intézkedések közül kiemeli az áru birtokbavételét, ami azonban nem jelenti az árunak a 60. Cikk értelmében történő átvételét[4], hanem az árunak az eladó számlájára történő gondozásba vételét[5]. A birtokbavétel mellett, mint azt a (2) bekezdés utolsó mondata előírja, a vevőnek mindazt meg kell tennie, amit az (1) bekezdés alapján a már átvett, de visszautasítani kívánt áruval kapcsolatban az Egyezmény előír. Ebből a szempontból nincs különbség az (1) és a (2) bekezdésben meghatározott két eset között, mint ahogy abban sincs, hogy a vevő a birtokba vett, de át nem vett árut mindaddig visszatarthatja, amíg az eladó költségeit meg nem téríti. Amennyiben a költségek megtérítésére az eladó nem hajlandó, a vevő, miként fordított esetben a 85. Cikk szerint eljáró eladó is, a 88. Cikk alapján jogosult az áru eladására és a befolyt összegből költségei fedezésére.

4. A (2) bekezdés a vevőt terhelő őrzési kötelezettséget két szempontból is *korlátozza.* Az egyik a birtokbavétellel kapcsolatos, a vevő erre csak akkor köteles, ha ez nem okoz számára *ésszerűtlen kényelmetlenséget vagy költséget,* és a birtokbavételre lehetőség van *a vételár megfizetése nélkül* is. Az ésszerűtlen kényelmetlenség vagy költség tartalma értelmezés kérdése, amelynek során a konkrét körülményekre figyelemmel a 7. Cikk alapján kell eljárni, de szóba jöhet a 8. és 9. Cikk is, ha a felek között vita van a rendelkezésre bocsátással kapcsolatos valamely szerződéses rendelkezés körül. Bizonyos helyzetekben

[4] Ld. a 60. Cikk 6. pontját.
[5] Stargardt, in: NDK, 164.

azonban az ésszerűtlenség eleve adott. Nem lesz köteles a vevő a birtokbavételre, ha az eladó nem a szerződésben meghatározott, hanem attól jelentősen eltérő, távoli helyen kívánja az árut szolgáltatni, ami aránytalanul magas fuvarozási és/vagy raktározási költségeket jelentene. Ugyancsak nem köteles a birtokbavételre a vevő, ha a szerződés alapján a birtokbaadás előfeltétele a vételár kifizetése. Nyilvánvalóan ésszerűtlen és méltánytalan lenne megkövetelni a vevőtől, hogy fizesse ki a vételárat az általa szerződésellenesnek tartott áruért, ha azt vissza kívánja utasítani, csak azért, hogy az eladó érdekében az árut gondozásba vehesse.

A másik korlát, amely behatárolja a vevő kötelezettségét, szintén logikus, ha a rendeltetési helyen *jelen van az eladó* vagy az árut gondozásba venni jogosult *megbízottja*, akkor neki(k) kell az áruról gondoskodni, nem pedig a vevőnek. A vevő megőrzési kötelezettsége az egyéb feltételek mellett ott lép be, ahol az áru kikerül az eladó rendelkezési köréből. Ebből az is következik, hogy ha a vevő az áru megérkezése előtt közli az eladóval az átvétel megtagadását és az áru visszautasítását, mert az előre megküldött okmányokból látja, hogy nem szerződésszerű árut kap, vagy a rendelkezésre bocsátás nem a szerződésnek megfelelően történik, akkor a birtokbavételre nem lesz köteles[6]. Ilyen esetekben a vevőnek nem kell arra hivatkoznia, hogy a birtokbavétel ésszerűtlen kényelmetlenséget vagy költséget okoz, feltéve, hogy az eladónak lehetősége van a fuvarozó értesítésére és az áru visszarendelésére vagy átirányítására.

---

87. Cikk

Az áru megőrzése céljából intézkedésre kötelezett fél jogosult az árut harmadik személy raktárában a másik fél költségére letétbe helyezni, hacsak nem ésszerűtlen az így felmerülő költség.

---

1. A 87. Cikk érvényes úgy az eladóra, mint a vevőre, függően attól, hogy melyikük köteles az áru megőrzésére. A 87. Cikk *előzménye* ezért vagy a 85., vagy a 86. Cikk. Ezek rendelkezéseit egészíti ki a jelen Cikk azzal, hogy feljogosítja a felet az árunak saját belátása szerint *harmadik személy raktárában történő elhelyezésére*. Egy ilyen lépés indokoltságát a 85. vagy a 86. Cikkek *ésszerűségi szabálya* szerint kell eldönteni.

A 87. Cikk nem azt mondja ki, hogy a fél jogosult költségei megtérítésének követelésére, hanem azt, hogy a raktározás a *másik fél költségére történik*, ami nem jelent érdemi különbséget. A szöveg külön kiemeli, hogy kizárt az ésszerűtlenül magas költséggel járó raktározás, ez egyébként következik a 85. és a 86. Cikkekből is. Az aránytalanul nagy költségek megtérítésére a megőrzésre

[6] Off. Rec. 62., Stargardt, in: NDK, 164.

köteles fél nem tarthat igényt. Abban a kérdésben, hogy itt mi az ésszerűtlenség mértéke, csak a konkrét körülmények alapján lehet dönteni, melynek során figyelembe kell venni többek között magának az árunak az értékét és fajtáját, az erre tekintettel szükséges raktározási módot, az adott kereskedelmi ágazat raktározási szokásait és átlagos költségeit stb.

Maga a „raktár" kifejezés *tágan* értelmezendő, mint minden olyan hely, amely alkalmas az adott fajtájú áru őrzésére[1].

2. Az Egyezmény hallgat arról, hogy a raktárban történő letétel a vevő késedelme esetén a szerződésnek az eladó részéről történő *teljesítését* jelentené[2]. A 87. Cikk szerinti eljárásnak ezért ilyen joghatást nem lehet tulajdonítani. Ha a kérdés a felek között vitatott, a szerződésre egyébként irányadó nemzeti jog szabálya dönt[3].

3. Nem rendelkezik az Egyezmény arról a kérdésről sem, hogy a megőrzésre köteles fél jogosult-e az árut *visszatartani* mindaddig, amíg a másik fél nem téríti meg költségeit. A szövegben használt kifejezésből, „a másik fél költségeire letétbe helyezni", valamint a 86. Cikk (1) bekezdésének szabályából azonban levonható az a következtetés, hogy a felet ez a jog megilleti[4]. További kérdés, hogy a 87. Cikk csak az eladó és a vevő közötti jogviszonyt szabályozza, de nem vonatkozik arra a szerződésre, amelyet az eladó a raktározásról a *harmadik személlyel* köt. Utóbbi — szerződéses megállapodás hiányában — a kollíziós utalás által kijelölt nemzeti jog uralma alatt áll. A raktározási szerződés rendelkezései, végső soron pedig az adott nemzeti jog szabályai lesznek irányadók arra is, hogy a harmadik személy kinek és milyen feltételek esetén jogosult és köteles az áru kiadására[5].

[1] Off. Rec. 62., Barrera Graf, in: Bianca—Bonell, 626.
[2] Stargardt, in: NDK, 164.
[3] OR 92. §, HGB 373. §, C. c. 1257. Cikk, UCC 2—604. Cikk eltérő részletszabályokkal ugyan, de egyaránt lehetővé teszik, hogy a vevő késedelme esetén az eladó letéttel teljesítsen. A BGB 372. és köv. §-ai, valamint a Ptk. 287. §-a szerint csak pénzzel, értékpapírral és okirattal történő teljesítésnél van erre mód, a BGB alapján erre meghatározott nyilvános helyen, a Ptk. értelmében pedig kizárólag a bíróságnál.
[4] Uí.: Svájc, 834.
[5] Stargardt, in: NDK, 165.

88. Cikk

(1) A 85. vagy a 86. Cikk rendelkezéseinek megfelelően az áru megőrzésére köteles fél bármely megfelelő módon eladhatja az árut, ha a másik fél ésszerűtlen módon késlekedett annak átvételével, visszavételével, illetve az ár vagy a megőrzés költségeinek megfizetésével, feltéve, hogy a másik felet eladási szándékáról megfelelő módon értesítette.

(2) Gyors romlásnak kitett áru esetében, vagy ha az áru megőrzése ésszerűtlen költségekkel járna, a 85. vagy a 86. Cikk alapján az áru megőrzésére köteles félnek ésszerűen kell eljárnia az áru eladása érdekében. A másik felet eladási szándékáról, amennyire ez lehetséges, köteles értesíteni.

(3) Az árut eladó fél a vételárból visszatarthatja az áru megőrzésével és eladásával felmerült ésszerű költségeit. A különböztet a másik féllel köteles elszámolni[1].

---

1. A 88. Cikkel zárul az áru megőrzéséről szóló VI. fejezet és egyben az Egyezmény anyagi jogi III. része. A Cikk *a megőrzésben lévő áru harmadik személynek történő eladásáról*, illetve az eladás *feltételeiről* rendelkezik. A 88. Cikk célja, hogy *ésszerű határt* szabjon a megelőző rendelkezések alapján az áru megőrzésére köteles fél kötelezettségeinek.

2. Az (1) bekezdés feljogosítja a 85. vagy a 86. Cikk alapján az áru megőrzésére köteles felet az árunak harmadik személy részére történő eladására, ha a másik fél olyan magatartást tanúsít, amelyből nyilvánvaló, hogy *nem hajlandó megtenni azokat a lépéseket, amelyek megszabadítják partnerét az őrzésből fakadó kötelezettségek alól*. Az áru eladása itt — szemben a (2) bekezdésben szabályozott esettel — *nem kötelező*, ha az egyéb feltételek fennállnak, a fél döntésétől függ, hogy meddig tartja magánál vagy harmadik személy raktárában az árut. Az eladásról történő döntési jog azonban abban az értelemben korlátozott, hogy a 85., 86. és 87. Cikkek egyaránt csak az ésszerűen felmerült költségek megtérítését írják elő, ha tehát világossá válik, hogy a fél nem veszi át az árut, akkor a további raktározás indokolatlan és ezért megtéríthetetlen költséget jelent. Ebben a helyzetben azonban már nem az (1), hanem a (2) bekezdés szerinti tényállásról van szó (ld. erről alább a 7. pontot).

Az áru akkor adható el, ha a másik fél *ésszerűtlen módon késlekedik* annak birtokbavételével vagy visszavételével, a vételár vagy az őrzési költségek megfizetésével. Két további feltételt állít az (1) bekezdés, az eladásnak úgymond

[1] Fordítási problémák:
— az (1) bekezdésben nem az áru átvételéről, hanem birtokbavételéről van szó. A különbség adott esetben igen lényeges, ld. erről alább a 2. pontot;
— az (1) bekezdés végén a „megfelelő módon" helyett „ésszerű módon"

megfelelő módon kell történnie, és az eladási szándékról a másik felet *megfelelő módon értesíteni kell.*

Arra a kérdésre, hogy a késedelem tekintetében mi az ésszerű és mi az ésszerűtlen, csak a konkrét szerződés és a konkrét helyzet ismeretében lehet válaszolni. Ismétlés helyett utalunk az ésszerűen felmerült költséggel kapcsolatban a 85. Cikknél mondottakra[2].

Az áru birtokbavétele a vevőt terhelő kötelezettség, amely nem azonos az átvétellel[3]. A 86. Cikk (2) bekezdése alapján a vevő még akkor is köteles lesz az áru birtokbavételére, ha az árut átvétel nélkül vissza kívánja utasítani. A birtokbavétel kötelezettsége *az áru megőrzésével függ össze,* és éppen mert nem jelent átvételt, a vevő erre akkor is köteles lesz, ha az eladó szolgáltatása láthatóan nem szerződésszerű. *Megtagadni* a birtokbavételt csak a 86. Cikk (2) bekezdésében megszabott feltételek mellett lehet, ezért olyan esetben, amikor a vevő a rendelkezésére bocsátott árut visszautasítja, de nem hajlandó annak birtokbavételére sem, az eladó jogosulttá válik az árunak a 88. Cikk (1) bekezdése alapján történő eladására, függetlenül attól, hogy a visszautasítás a vevő részéről jogos volt-e. A két fél egymást követő és egymásba kapcsolódó cselekedeteiből kialakul a következő helyzet: az eladó nem szerződésszerűen szolgáltatott, ezáltal szerződést szegett, a vevő viszont megsértette az áru megőrzésére vonatkozó kötelezettségét, amely tény az eladó megőrzési kötelezettségét vonja maga után. A vevőnek a szerződés megszegéséből származó kártérítési követelésével szemben az eladó az eladás költségeit és általában a 77. Cikk (kárenyhítési kötelezettség) megsértéséből eredő károrait is felhozhatja.[4]

3. *A visszavétellel való ésszerűtlen késlekedés* az előbbiek párjaként az *eladó* oldalán merülhet fel, ha a vevő kicserélést követel vagy eláll a szerződéstől. A visszavétel szintén birtokbavételt jelent, a két kifejezés (birtokbavétel és visszavétel) használata csak a két fél eltérő pozícióját jelzi. Következésképpen, ahogy a birtokbavétel sem minősíthető átvételnek, úgy a visszavétel sem bír jogi relevanciával abban a tekintetben, hogy ezzel a vevő elismerné az áru visszautasításának vagy visszaszolgáltatásának jogosságát.[5]

4. *A vételár megfizetésének ésszerűtlen késedelme* esetén történő eladás a 85. Cikkben említett esetet teszi teljessé, a *megőrzési költségek* kiegyenlítésével való

[2] Ld. a 85. Cikk 3. pontját.

[3] Ld. a 60. Cikk 6. és a 86. Cikk 3. pontját.

[4] Elképzelhető, hogy az eladó az árut az adott helyen csak nagy veszteséggel tudja eladni, olcsóbb, ha visszafuvaroztatja, különösen, ha a fuvarozás már eleve saját fuvareszközével történt. Nyilvánvaló, hogy a konkrét körülmények határozzák meg a teendőket. Ha pl. az eladó úgy véli, hogy a vevő — függetlenül a megőrzési kötelezettség megsértésétől — az átvételt is alaptalanul tagadta meg és ragaszkodik a teljesítéshez, akkor ahhoz is joga van, hogy a helyszínen maga raktározza be az árut, éspedig a 87. Cikk alapján, a vevő költségeire, abból a célból, hogy szakértő vizsgálatra kerülhessen sor. A lényeg tehát, hogy az Egyezmény megoldása elég rugalmas ahhoz, hogy az eladónak választási jogot biztosítson a különféle lehetőségek közül.

[5] Nem változtat az itt elmondottakon, hogy a birtokbavétel és a visszavétel között egy ponton igen lényeges különbség van. Ha a vevő az árut nem kívánja átvenni, de eleget tesz a 86. Cikkben előírtaknak, köteles az eladót az átvétel megtagadásáról értesíteni. Fordított esetben, az áru visszavétele során, ha az eladó nem tesz jogfenntartó nyilatkozatot, hallgatásával azt ismeri el, hogy az áru nem volt szerződésszerű.

ésszerűtlen késlekedés pedig a 85., 86. és 87. Cikkekben meghatározott kötelezettség elmulasztását jelenti.

5. Az eladásnak *„megfelelő módon"* kell történnie. Az Egyezmény szándékosan nem tartalmaz további utalást ezzel kapcsolatban, mivel a feltételek országonként változnak[6]. A kifejezésnek nem korlátozás a célja, hanem éppen ellenkezőleg, teret enged a fél lehetőségeinek. A fedezeti eladásként megkötött szerződés ugyanis nem feltétlenül tartozik az Egyezmény hatálya alá. Ha igen, akkor az Egyezmény nem azért lesz irányadó, mert az eredeti szerződés is az Egyezmény hatálya alá tartozik, hanem „saját jogon", mert feltételei olyanok, hogy az Egyezmény az 1. Cikk értelmében mint önálló adásvételi szerződésre, rá is kiterjed. Megjegyzendő azonban, hogy a fedezeti eladás egyik gyakori formáját, az árverést a 2. Cikk b/ pontja eleve kizárta az Egyezmény szabályozási köréből, de ezen túlmenően is könnyen lehetséges, hogy a szerződés a nemzetközi magánjog által kijelölt nemzeti jognak lesz alávetve.

A megfelelő módon történő eladás tehát azt jelenti, hogy az adott körülmények között, az adott helyen *bármilyen megengedett módon és formában* megkötheto a szerződés. Az Egyezmény nem szabja meg ennek kereteit, így az előző példára utalva, nem szükséges, hogy az árut nyilvánosan árverezzék vagy hogy ügynökön keresztül adják el, de ha az adott helyen ilyen előírás van hatályban, akkor ennek megfelelően kell eljárni.

6. További feltétel a másik fél *előzetes értesítése*. Az (1) bekezdés ezt feltétlenül megkívánja, az áru enélkül nem adható el. Az értesítésnek *„ésszerű módon"* kell megtörténnie, az értesítés címzettje számára biztosítani kell annak lehetőségét, hogy megtehesse mindazt az intézkedést, amelynek elmaradása miatt a fél az árut harmadik személynek el kívánja adni. Az értesítés tehát arra szolgál, hogy a másik fél megakadályozhassa az áru eladását[7]. Ugyanakkor a 27. Cikk értelmében az értesítés az elküldéssel hatályossá válik, elveszésének vagy késedelmének kockázatát a címzett viseli. Ha azonban a fél az értesítést elmulasztja és enélkül adja el az árut, akkor ezzel adott körülmények között a másik felet kártérítésre jogosíthatja[8]. Azáltal azonban, hogy a fedezeti ügylet az alapügylettől függetlenül jön létre, még akkor is, ha az eredeti szerződéssel megegyező módon az Egyezmény hatálya alá tartozik, az értesítés elmulasztása a fedezeti ügyletet önmagában nem teszi érvénytelenné. Az érvénytelenség kérdésében a 4. Cikk a/ pontja alapján mindenképpen a kollíziós utalás által kijelölt nemzeti jog lesz irányadó, ez határozza meg, hogy érvényességi szempontból milyen feltételekre van szükség (pl. a fedezeti ügylet vevője nem lehet rosszhiszemű, aki tudja, hogy az eladási szándék előzetes közlése nem történt meg).

Hallgat az Egyezmény arról is, hogy meddig kell várni a másik fél intézkedésére, pontosabban *az értesítés elküldését követően mennyi idővel kerülhet sor az eladásra*. A válasz részben az értesítés elküldésének módjától függ, más szóval attól, hogy átlagos körülmények között mennyi időn belül kaphatta meg a fél

[6] Off. Rec. 63., Schlechtriem, 105.
[7] Stargardt, in: NDK, 166.
[8] Svájc, 834.

az értesítést (ez a mai kommunikációs eszközök birtokában többnyire elég rövid idő lesz), részben attól, hogy mennyi időre lehet szüksége a félnek azon intézkedés megtételére, amit korábban elmulasztott és ami miatt az eladásra sor kerülhet. A svájci ratifikációs anyag azt is felveti, hogy az Egyezményben az sincs szabályozva, az értesítés kézhezvétele után van-e joga a címzett félnek az eladás elhárítására[9]. A 88. Cikk valóban nem tartalmaz erre kifejezett rendelkezést, de az eladási szándék kötelező előzetes közlése csak ezt a célt szolgálhatja, különben értelmetlen lenne[10]. Úgy gondoljuk, hogy a jóhiszemű eljárás elve alapján, amit az Egyezmény amúgy is a joghézagkitöltés eszközeként említ (7. Cikk), a kérdés megoldható. Mindenesetre sok vitát megelőzhet, ha az eladási szándék közlése egyben tartalmazza annak a *határidőnek* a megjelölését is, amely lejártáig a félnek lehetősége van késedelme megszüntetésével az eladás megakadályozására.

7. A (2) bekezdés bizonyos szempontból *fordított helyzetet* szabályoz. Nem arra gondolunk elsősorban, hogy ezúttal a félnek az árut el *kell* adnia, szemben az (1) bekezdésben biztosított lehetőséggel. Ez ugyanis csak az eltérő helyzet következménye. A szabály mögött más tényállás rejlik, a fél itt kárenyhítési kötelezettségének (77. Cikk) akkor és úgy tesz eleget, az áru megőrzésének a 85—87. Cikkekben rögzített ésszerűségi korlátját akkor tartja be, ha az árut eladja. Ezen a megfontoláson alapszik a gyorsan romló áru, illetve az olyan áru eladásának kötelezettsége, amelynek megőrzése ésszerűtlen költségekkel járna.

A gyors romlásnak kitett áru klasszikus példája a friss zöldség és gyümölcs, de a fogalom ennél jóval szélesebben értelmezendő. Ide tartozik az az áru is, amely önmagában ugyan nem gyorsan romló, de minőségi hibája folytán ilyen veszélynek van kitéve. A fizikai tulajdonságoktól függetlenül ebbe a kategóriába sorolandók a gyorsan avuló és/vagy jelentős áresés veszélyének kitett áruk is[11]. Nem mondja ki az Egyezmény, de a rendelkezések összefüggéséből következik, hogy ha a fél az ésszerűség határain belül az egyébként gyors romlásnak kitett árut megfelelő állapotban tudja tartani, akkor az eladási kötelezettség nem áll fenn, és eladásra csak az (1) bekezdés alapján kerülhet sor. Köteles a fél az eladásra akkor is, ha az áru megőrzése *ésszerűtlenül magas költségekkel* járna (pl. speciális raktárra lenne szükség a hosszabb tároláshoz, amelynek létesítése külön, nagy összegű beruházást igényelne). A (2) bekezdésnek ez a fordulata következik a 85—87. Cikkek egybehangzó rendelkezéséből, csak az ésszerű intézkedések megtétele kötelező, és csak az ésszerű költségek kerülnek megtérítésre. Az olyan intézkedések, amelyek ésszerűtlen költségekkel járnak, már nem ésszerűek, elkerülésükre az eladás biztosít lehetőséget.

A (2) bekezdés kötelezi ugyan a felet az áru eladására, de *ez nem eredménykötelem*, a fél a gondos, szakszerű és ésszerű eljárásra köteles, többre nem. Az indok, hogy a gyors romlásnak kitett áruk eladása esetenként nagyon nehéz, sőt nemritkán lehetetlen. Ezzel van összefüggésben a (2) bekezdés második

[9] Svájc, 834.

[10] Schlechtriem, 105., hivatkozással azokra a vitákra, amelyek e rendelkezés körül Bécsben folytak.

[11] Off. Rec. 63., Stargardt, in: NDK, 166., Svájc, 835.

mondatának szabálya is, *az eladás előtti értesítés nem kötelező,* akkor kell rá sort keríteni, ha lehetséges. Mindkét szabály az eladó helyzetét kívánja könnyíteni, az első abban a tekintetben, hogy nem kötelezi lehetetlenre, a második, hogy nem szab olyan feltételt, amelynek teljesítése időigényes és lassítaná vagy netán megakadályozná az ügylet sikeres és gyors megkötését. Következik mindebből, hogy az eladási szándék közlésének elmaradását a másik fél csak akkor kifogásolhatja (és a „lehetséges" kifejezés így értendő), ha nemcsak a közlés megtételére van mód, hanem arra is, hogy az eladni kívánó fél megvárhassa, intézkedik-e szerződéses partnere, vagy sem[12].

8. A (3) bekezdés mind az (1), mind a (2) bekezdésre vonatkozik és két, egymással összefüggő rendelkezést tartalmaz. Az egyik szerint a fedezeti ügylet bevételéből a fél levonhatja, és visszatarthatja a megőrzéssel és az eladással felmerült *ésszerű költségeit.* Ha a fél az árut maga raktározta és adta el, jogosult tevékenysége ellenértékének felszámítására[13]. A másik a fennmaradó összeget érinti, amely a másik féllel *elszámolandó.* Az utóbbi szabály megértéséhez a következőket kell figyelembe venni.

Ha az árut az *eladó adja el,* a vevőnek az eredeti szerződés alapján az áru szolgáltatására vonatkozó igénye helyett a második ügyletből befolyó összegnek a költségekkel csökkentett részére van igénye. Az Egyezmény nem rendelkezik arról, hogy miként kell elszámolni a még ki nem fizetett vételárat, nyilvánvaló, és ez volt a ULIS 94. Cikkével kapcsolatos gyakorlat is, hogy ilyenkor az eladó nemcsak költségeit vonhatja le, hanem vételárigényét is beszámíthatja[14]. Ha viszont az eredeti szerződés *vevője adja el* az árut, és a vételárat már kifizette, kicserélés követelésekor a csereárut a költségekkel csökkentett befolyt összeg ellenében igényelheti, ugyanez a helyzet elállás esetén is, azzal a különbséggel, hogy a vételárat nem az áru, hanem az annak helyébe lépő pénzösszeg (mínusz költségek) fejében kaphatja vissza, nyilvánvaló persze, hogy a felek az összegeket ténylegesen egymásnak beszámíthatják, és csak a tényleges különbözet kerül kifizetésre. Ha a vevő a vételárat még nem fizette ki, akár kicserélésre van igénye, akár eláll, a fedezeti ügyletből kapott, megint csak a költségekkel csökkentett összeg az eladót illeti, mivel az a visszaszolgáltatandó áru helyébe lép[15].

9. A 88. Cikk szerinti eladás nem zárja ki, hogy a fél (ha a vevőről van szó, akkor a 45. Cikk, ha az eladóról, akkor a 61. Cikk rendelkezéseivel összhangban) a vele szemben elkövetett szerződésszegésből eredő jogait gyakorolja[16].

[12] Stargardt, in: NDK, 166.

[13] Huber, 517., Schlechtriem, 105. Uí. a UCC 2—603. Cikk (2) bek.-e, amely csak a vevő általi eladásról rendelkezik.

[14] Dölle, 595. Az Off. Rec. 63., és Stargardt, in: NDK 166., szerint az eladást végrehajtó fél költségei mellett elszámolhatja a szerződésből vagy a szerződésszegésből származó igényeit is.

[15] Az itt kifejtettek miatt téves Barrera Graf, in: Bianca—Bonell, 631. álláspontja, aki szerint a különbözet kiadására csak akkor kerül sor, ha az eladó az, aki eladja az árut.

[16] Ld. a 61. Cikk 1. pontját és 4. jegyzetét.

IV. RÉSZ

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

A IV. Rész tartalmazza azokat a rendelkezéseket (89—101. Cikkek), amelyek az Egyezmény *nemzetközi jogi hátterét* biztosítják. Részben az aláírással, ratifikálással és életbelépéssel kapcsolatos szabályok találhatók itt, a fejezetben került továbbá rendezésre az Egyezménynek más, azonos tárgyú nemzetközi megállapodásokhoz való viszonya (90. Cikk), az Egyezmény alkalmazásának a Szerződő Államok által, bizonyos feltételek mellett történő kizárása (94. Cikk) és más lehetséges fenntartások kérdése (92—98. Cikkek).

Az Egyezmény többoldalú, nemzetközi egyezmény, amelyre a (nemzetközi jogi) *szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi konvenció* (a továbbiakban: konvenció) vonatkozik. A konvencióhoz Magyarország is csatlakozott, ratifikálására és kihirdetésére az 1987. évi 12. tvr.-rel került sor. Az Egyezmény záró rendelkezései úgy tartalmukban, mint szóhasználatukban a konvenció rendelkezéseit követik.

---

89. Cikk

Az Egyezmény letéteményesének az Egyesült Nemzetek Főtitkára kerül kijelölésre.[1]

Az Egyezmény végleges szövegét a UNCITRAL keretében végzett többéves előkészítő munka után az ENSZ Közgyűlésének 1978. december 16-i határozata alapján az ENSZ Főtitkára által összehívott, 1980. március 10. és április 11. között Bécsben ülésező diplomáciai konferencia dolgozta ki és fogadta el. Az egész munka kezdettől fogva ENSZ-keretek között zajlott, ennek megfelelően, miként más ENSZ-konvencióknál, úgy a jelen esetben is, az Egyezmény, a 89. Cikkben úgy rendelkezik, hogy az Egyezmény *letéteményese* az ENSZ főtitkára.

A letéteményes feladatait elsősorban az Egyezmény néhány további rendelkezése tartalmazza (91. Cikk (4) bekezdése, 93. Cikk (2) bekezdése, 97. Cikk (2)—(4) bekezdése, 99. Cikk (6) bekezdése, 101. Cikk (1)—(2) bekezdése), általában pedig a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi konvenció (a továbbiakban: konvenció) 76—77. Cikkei határozzák meg. Az Egyezmény és a konvenció a különös és az általános viszonyában áll egymással, a konvenció rendelkezései akkor lépnek be, ha az Egyezmény az adott kérdésről hallgat.

[1] A 89. Cikk helyes fordítása: „Az Egyesült Nemzetek Főtitkára a jelen Egyezmény letéteményeseként ezennel kijelöltetik."

Amennyiben a letéteményes feladataival kapcsolatban valamely állam és a letéteményes között ez utóbbi feladatainak végrehajtását illetően véleménykülönbség merül fel, a konvenció 77. Cikk (2) bekezdése lesz irányadó, amely akként rendelkezik, hogy ilyen esetben a letéteményes köteles a kérdésre a konvenciót aláíró államok vagy szükség szerint az érintett nemzetközi szervezet illetékes szervének a figyelmét felhívni[2].

---

90. Cikk

Ez az Egyezmény nem magasabb szintű bármely, már megkötött vagy a jövőben megkötendő, az ebben az Egyezményben szabályozott kérdésekben rendelkezéseket tartalmazó nemzetközi megállapodásnál, feltéve, hogy a felek telephelye olyan államokban van, amelyek tagjai az adott megállapodásnak.

---

1. A 90. Cikk a már megkötött, illetve a jövőben megkötendő, ugyancsak a nemzetközi vétellel foglalkozó egyezmények, valamint a jelen Egyezmény viszonyát rendezi, amellyel kapcsolatban szó szerint csak annyit mond, hogy az azonos tárgyú egyezmények *egyenrangúak*. Magyar szempontból a 90. Cikk a KGST/ÁSZF-re tekintettel fontos, a kérdés azonban nem korlátozható csak erre a megállapodásra, bár az ÁSZF-en kívül elsősorban szóba jöhető 1964. évi hágai egységes törvényeknek, a ULIS-nak és a ULFIS-nak az Egyezményhez való viszonyát, a 99. Cikk (3)—(6) bekezdései külön rendezik[1].

2. A 90. Cikk indokoltságát főként az adja meg, hogy hiányában a már korábban megkötött, hasonló tárgyú nemzetközi egyezmények helyett az Egyezményt kellene alkalmazni a lex posteriori derogat lex priori elve alapján. A problémát jelentősen bonyolítja, hogy az egyes nemzetközi megállapodások részeseinek köre eltérő, továbbá, hogy az egyes államok részéről a ratifikáció különböző időpontban történik, és ez nem is esik mindig egybe a kihirdetéssel.

A 90. Cikk annak hangsúlyozásával, hogy az Egyezmény nem magasabb szintű más nemzetközi konvencióknál, lehetőséget teremt utóbbiaknak az Egyezmény helyett történő alkalmazására. Szabályozási köre teljes, mert arra is kitér, hogy az Egyezmény nem zárja ki a *jövőben kötendő* szerződéseket sem. A rendelkezés vizsgálatánál figyelembe veendő a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi konvenció 30. Cikk (2) bekezdése, amely szerint ha egy szerződés előírja, hogy alá van rendelve egy korábbi vagy egy későbbi szerződésnek, vagy nem tekinthető azzal összeegyeztethetetlennek, a másik szerződés rendelkezései lesznek irányadók. A konvenciót azért kell idéznünk, mert feltehetően

[2] Evans, in: Bianca—Bonell, 635.

[1] A ULIS és az Egyezmény viszonyáról ld. a 99. Cikk 3—5. pontját.

ezen alapul az a leegyszerűsítő és nem is pontos értelmezés, amely azt mondja, hogy a 90. Cikk szerint az Egyezmény más megállapodásokkal szemben csak másodlagos[2], holott erről a 90. Cikkben szó sincs, mint ahogy arról sem, hogy az Egyezmény összeegyeztethetetlen lenne bármely más megállapodással. A 90. Cikk *csak és kizárólag az azonos tárgyú, a nemzetközi adásvételre vonatkozó egyezmények egyenrangúságát mondja ki.*

Önmagában persze ez sem kevés, mindenesetre elegendő ahhoz, hogy gyengítse az Egyezmény univerzális alkalmazásra törekvését, ezért a lehetőséget szűkítendő került a szövegbe a feltétel, mely szerint mindkét fél telephelyének olyan államban kell lennie, amely tagja az adott megállapodásnak[3].

A 90. Cikk nemzetközi megállapodásokról beszél általában, anélkül, hogy különbséget tenne két- és többoldalú egyezmény, megállapodás vagy szerződés között. Nem írja elő azt sem, hogy csak olyan egyezmények jöhetnének szóba, amelyek a nemzetközi vétel teljes körű szabályozását tartalmazzák, ezért nem kizárt a csak egyes részkérdéseket érintő megállapodásoknak a 90. Cikk alá tartozása sem[4].

3. A 90. Cikk megértéséhez feltétlenül tisztázandó *a 94. Cikkel való viszonya*, amelyet *Enderlein* úgy magyaráz, hogy míg a 90. Cikk multilaterális, addig a 94. Cikk a bilaterális egyezményeket hivatott rendezni[5]. Úgy véljük, hogy ez így nem pontos, sokkal inkább arról van szó, hogy két Cikk eltérő céllal került a szövegbe, míg a 90. Cikk az Egyezmény és más hasonló tárgyú megállapodások viszonyát szabályozza, addig a 94. Cikk felhatalmazza a Szerződő Államokat olyan nyilatkozat megtételére, amelynek értelmében az Egyezmény helyett más jogszabályt alkalmaznak nemzetközi vételi szerződéseikre. A KGST/ÁSZF-re tekintettel hozva a példát, ez annyit jelent, hogy a 90. Cikk szerint az Egyezménynek nincs elsőbbsége a KGST/ÁSZF-fel szemben, arra azonban, hogy meghatározott viszonylatban közvetlenül az Egyezmény vagy a KGST/ÁSZF kerül-e alkalmazásra, a választ a Szerződő Államok e tárgyban adott nyilatkozata adja meg, mert önmagában a 90. Cikkből megítélésünk szerint az sem következik, hogy a KGST/ÁSZF-nek lenne elsőbbsége az Egyezménnyel szemben.

Magyarország a ratifikáció során olyan nyilatkozatot tett, amelyben kimondta, hogy a Magyar Népköztársaság a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsában részt vevő országok szervezetei közötti áruszállítások Általános Feltételeit (KGST 1968/1975. évi ÁSZF 1979. évi szövegezésben) az Egyezmény *90. Cikke rendelkezéseinek hatálya alá tartozónak tekinti*[6]. A nyilatkozat tartalmát és jelentését leginkább negatív oldalról lehet meghatározni, azzal, hogy mi az, amit a nyilatkozat *nem állít*. Ennek megfelelően megállapítható, hogy a magyar nyilatkozat *a*/ önmagában nem zárja ki az Egyezmény alkalmazásának lehetőségét Magyarország és bármely más KGST-tagország vállalatai

[2] Svájc, 837—838., NSZK, 61—62.
[3] Evans, in: Bianca—Bonell, 636—637.
[4] Enderlein, in: NDK, 168.
[5] Enderlein, in: NDK, 168.
[6] Ld. az Egyezmény kihirdetéséről szóló 1987. évi 29. tvr. 3. §-át.

között, továbbá *b*/ nem mondja ki, miszerint az Egyezmény helyett az ÁSZF lenne alkalmazandó. A nyilatkozat olvasatunkban csak azt jelenti, hogy az Egyezmény magyar ratifikálása a 90. Cikknek megfelelően *nem jár* az ÁSZF azon az alapon történő *kizárásával*, hogy az Egyezmény, mint utóbb kötött nemzetközi szerződés a korábban létrehozott ÁSZF helyébe lépne. Mármost feltehető a kérdés, hogy valójában mi indokolta e nyilatkozat megtételét és nem lett volna-e helyesebb, ha Magyarország a 94. Cikkre hivatkozással az ÁSZF hatálya alá tartozó szerződéseket közvetlenül kivette volna az Egyezmény hatálya alól.

Válaszunk erre a kérdésre határozottan *nemleges*. Mindenekelőtt látni kell, hogy a nyilatkozat tudatosan kerüli a 94. Cikkre történő hivatkozást, valójában nem is arról van szó. *Bánrévy* két indokot jelöl meg[7], egyrészt azt, hogy a nyilatkozattal deklaráltuk az ÁSZF és az Egyezmény viszonyával kapcsolatos magyar álláspontot, másrészt, hogy ezzel eleve elejét vettük minden olyan KGST-n belüli vitának, amely az ún. KGST-ajánlások jellege körül forog (hogy ti. minősíthetők-e nemzetközi megállapodásoknak). Az első érv logikus, bár aligha lehet kétséges, hogy a KGST/ÁSZF a 90. Cikk értelmében az Egyezményben szabályozott kérdésekben tartalmaz rendelkezéseket, tehát az ÁSZF a magyar nyilatkozat nélkül is a 90. Cikk alá tartozik[8], a második célszerű, de nem meggyőző, mert az ÁSZF-re vonatkozó álláspontunk kinyilvánításával önmagában nem lehet elejét venni a KGST-ajánlások jellegével kapcsolatos eltérő álláspontoknak, valamely KGST-ajánlás nem ezért, hanem tartalmi jegyei miatt nem minősíthető nemzetközi szerződésnek.

Végül az a tény, hogy Magyarország nem tett a 94. Cikk szerinti fenntartást tartalmazó nyilatkozatot, két következménnyel jár. Az egyik, hogy a kérdés *csak az ÁSZF oldaláról* oldható meg, amely egyértelműen rendelkezik arról, hogy az abban részes államok gazdálkodó szervezetei közötti áruszállításokra az ÁSZF-et kell alkalmazni. Másrészt viszont a 94. Cikk szerinti fenntartás hiányában az Egyezmény 1. Cikk (1) bekezdésének b/ pontja mégis érvényesül, és az *ÁSZF 122. Cikkének utaló szabálya* elvezethet az Egyezmény — *háttérjogként* történő — alkalmazásához. Ezt a kérdést alább, az 5. pontban részletesen tárgyaljuk.

4. Nem eléggé átgondolt viszont a magyar nyilatkozat az ÁSZF-re történő hivatkozás szövege szempontjából, mivel az 1968/1975. évi ÁSZF 1979. évi szövegezését említi. Kérdés ezért, hogyan ítélendő meg az 1989. évi 4. tvr.-rel kihirdetett és hatályba léptetett 1968/1988. évi ÁSZF, amelyre a nyilatkozat formálisan nem terjed ki[9]. Tartalmilag a válasz vitathatatlan, éppen mert a 90.

[7] Bánrévy, 67.

[8] A magyar nyilatkozat azért sem egyértelmű, mert a 98. Cikk alapján csak az Egyezmény által kifejezetten lehetővé tett fenntartások megengedettek, a 90. Cikkben pedig erre nincs mód. A magyar nyilatkozat sem szándékában, sem szó szerinti szövegében nem minősül fenntartásnak, mint láttuk, másról van szó, így viszont nem tagadható, hogy jogos az NSZK ratifikációs törvényjavaslatában olvasható megjegyzés, amely a magyar nyilatkozatot szükségtelennek ítéli: NSZK, 62.

[9] Bánrévy, 67. 11. jegyzet.

Cikkre történő hivatkozás felesleges, az ASZF tárgyi hatályánál fogva tartozik a 90. Cikk alá, függetlenül attól, hogy milyen szövegezéssel került a nyilatkozat megtételre. Nem lehet kétséges ezért, hogy az ÁSZF új szövege is beletartozik a 90. Cikk szabályozási körébe.

5. Az eddig elmondottak alapján célszerűnek látszik, hogy itt térjünk ki az *ÁSZF* és az *Egyezmény* közötti kapcsolat egy másik vonatkozására. Felmerül ugyanis a kérdés, hogy az ÁSZF 122. §-a szempontjából mi tekintendő az *eladó ország anyagi jogának*, amelyhez joghézag esetén vissza kell nyúlni, feltéve hogy az eladó magyar. Pontosabban: amennyiben az ÁSZF valamely kérdésről hallgat, akkor a Magyarország által ratifikált Egyezmény vagy pedig a Polgári Törvénykönyv lép be, amihez alkérdés: mi a teendő akkor, ha az Egyezmény a háttérjog, és az adott kérdésről az Egyezmény sem rendelkezik?

A magunk részéről azt az álláspontot képviseljük, hogy a joghézag esetén alkalmazandó *magyar anyagi jog alatt* elsősorban nem a Polgári törvénykönyv, hanem az *Egyezmény* értendő[10]. Az érvelés kézenfekvő, a ratifikálással az Egyezmény *a magyar jog részévé vált* (ugyanúgy, miként az ÁSZF is). Amikor az ÁSZF joghézag miatt az eladó ország anyagi jogára utal, egyetlen különbséget tesz az anyagi jog egyes részei között, éspedig azt, hogy az eladó ország anyagi jogán a polgári jog általános rendelkezései értendők, nem pedig az eladó országának szocialista szervezetei és vállalatai közötti viszonyokra megállapított különleges rendelkezések. Az Egyezmény semmiképpen sem tekinthető az utóbbi körbe eső különleges rendelkezésnek, hanem a polgári jog olyan általános részének, amely a nemzetközi vételt, illetve annak igen jelentős részét szabályozza[11].

Az érvelést tovább folytatva, a kérdés, hogy ti. háttérjogként az Egyezmény lép-e be, vagy a Polgári törvénykönyv, valójában nem is tehető fel (és tudomásunk szerint magyar részről nem is tette fel senki), mert a ratifikálással, mint *Bánrévy* megállapítja[12], együtt jár *alkalmazásának kötelezettsége* is. Egészen pontosan arról van szó, hogy az Egyezményt ratifikáló állam az 1. § (1) bekezdése szerinti esetekben köteles az Egyezmény alkalmazására, hacsak nem élt az alkalmazást kizáró fenntartással. A 98. Cikk szerint kizárólag az Egyezmény által kifejezetten lehetővé tett fenntartások megengedettek, ezért van lehetősége a ratifikáló államnak, hogy a 92. Cikk alapján az Egyezmény II. vagy III. Részét magára nézve ne tekintse kötelezőnek, vagy a 96. Cikk alapján írásbeli alakot követeljen meg. Ebbe a körbe tartozik a 94. Cikk is, amely alapján az Egyezmény bizonyos körben kizárható, mert helyette más jogszabályok lépnek be. Arra azonban nincs lehetőség, hogy az Egyezményt más esetekben is mellőzzék, mint pl. akkor, ha nemzetközi adásvételi szerződésekre, amelyekre nem az Egyezmény, hanem valamilyen regionális nemzetközi megállapodás vonatkozik, és amely kollíziós szabállyal és nem autonóm módon kívánja a joghézag problémáját megoldani, a kollíziós utalással felhívott

[10] Lényegében az általunk felhozottakkal megegyező módon érvel Bánrévy, 67—68., ld. továbbá az általa hivatkozott magyar álláspontot a KGST Jogi Állandó Bizottságában.

[11] Ld. ehhez az Egyezmény 1—3. Cikkét, és a 7. Cikk 7. pontját.

[12] Bánrévy, 68.

Egyezményt kizárják. Más lenne a helyzet, ha Magyarország tett volna a 94. Cikk szerinti nyilatkozatot. Ebben az esetben ugyanis meghatározott országokkal szemben kifejezetten kizárná az Egyezmény alkalmazását, amely véleményünk szerint háttérjogként sem léphetne be, ebben az esetben csak a Polgári törvénykönyv lenne alkalmazható.

Ugyanerre a következtetésre juthatunk akkor is, ha azt vesszük alapul, hogy a szerződés, amelyre az ÁSZF-ben található joghézag miatt megfelelő jogszabályt kell keresni, nemzetközi adásvétel, márpedig a ratifikáció következtében nemzetközi adásvételi szerződésekre a magyar jog nem közvetlenül a Polgári törvénykönyvet, hanem meghatározott körben az ÁSZF-et, általában pedig az Egyezményt tartja irányadónak. Ellenkező esetben az NDK-ban és Csehszlovákiában is a Polgári törvénykönyv lenne az ÁSZF háttérjoga, holott mindkét államban a külkereskedelmi szerződésekről külön törvény rendelkezik[13].

Végül az alkérdéshez: ha az adott kérdésről Egyezmény is hallgat, akkor, de kizárólag csak akkor belépnek a magyar Polgári törvénykönyv szabályai. Egészen pontosan itt is két fokozatról van szó, előbb a különös szabályokat, a Polgári törvénykönyvnek a külgazdasági kapcsolatokra történő alkalmazásáról szóló 1978. évi 8. tvr.-t, e mögött pedig általános normarendszerként a Ptk.-t kell alkalmazni. A jelen helyzetben tehát egy *négylépcsős* megoldással kell dolgozni, amennyiben a magyar fél az eladó. A sorrend: ÁSZF, Egyezmény, 1978. évi 8. tvr. és Ptk.

---

91. Cikk

(1) Az Egyezmény aláírásra nyitva áll az Egyesült Nemzeteknek az Áruk Nemzetközi Adásvételi Szerződéseire vonatkozó Konferenciája záróülésén és aláírásra továbbra is nyitva marad bármely állam részére az Egyesült Nemzetek New York-i székhelyén, 1981. szeptember 30-ig.

(2) Az Egyezményt az aláíró államoknak meg kell erősíteniük, el kell fogadniuk, vagy jóvá kell hagyniuk.

(3) Az Egyezmény az azt alá nem író államok részére az aláírásra történt megnyitás napjától kezdve csatlakozás céljából nyitva áll.

(4) A megerősítést, elfogadást, jóváhagyást és csatlakozást tanúsító okiratot az Egyesült Nemzetek Főtitkáránál kell letétbe helyezni.

---

[13] Csehszlovákiában az ÁSZF háttérjoga az 1964-ben hatályba lépett nemzetközi kereskedelmi törvénykönyv, az NDK-ban pedig az 1976-ben hatályba lépett, a nemzetközi kereskedelmi szerződésekről szóló törvény (GIW — Gesetz über die internationalen Wirtschaftsverträge). Tekintettel azonban arra, hogy az NDK 1989 februárjában ratifikálta az Egyezményt, kérdés, hogy a hatálybalépés, 1990. március 1. után mi lesz e tekintetben az NDK-álláspont, amely láthatólag nem egységes. Ld.: Enderlein, in: NDK, 22. (A kézirat lezárása után eldöntött és végrehajtott német újraegyesítés ezt a problémát az NDK tekintetében megoldotta.)

1. A 91. Cikk meghatározza az Egyezmény *aláírásával és ratifikációjával* kapcsolatos szabályokat. Lényegében azt az eljárást szabja meg, amely segítségével valamely állam az Egyezmény részese lehet, ennek során követi a nemzetközi jogban szokásos eljárási módot[1].

2. Az (1) bekezdés deklarálja, hogy az Egyezményhez bármely állam csatlakozhat, következésképpen olyan államok is, amelyek nem tagjai az ENSZ-nek[2]. Ez megfelel a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi konvenció (a továbbiakban: konvenció) 6. Cikkének, amely kimondja, hogy minden állam rendelkezik szerződéskötési képességgel.

A 91. Cikk különböztet egyrészt az Egyezmény aláírása, másrészt megerősítése (ratifikáció), elfogadása vagy jóváhagyása között[3]. Az aláírás nem jár olyan jogi következményekkel, mint a ratifikáció[4], az Egyezmény esetében is az aláírás puszta ténye által az államok nem válnak Szerződő Állammá. Az aláírás a szövegben történt megegyezést jelenti, ahhoz, hogy az az adott államra kötelező is legyen, a (2) bekezdés értelmében szükség van *megerősítésre, elfogadásra vagy jóváhagyásra*. Az Egyezményt a bécsi konferencia záróülésén, 1980. április 11-én fogadta el 42 állam, ellenszavazat nélkül, 9 tartózkodással. A záróülésen 6 állam, köztük Magyarország írta alá, utóbb további 15 állam[5].

Az (1) bekezdés az aláírásra viszonylag hoszú időt engedett, majdnem másfél évet. Az ok főként az elmúlt években mind erősebb tendenciában keresendő, amely eltérően a hagyományos felfogástól magánjogi természetű nemzetközi egyezményt csak akkor tart aláírhatónak, ha az állam kész az adott egyezmény későbbi időpontban történő ratifikálására is[6]. Az Egyezmény az (1) bekezdésben biztosított hosszú határidővel lehetőséget kívánt teremteni arra, hogy az államok aláírás előtt eldöntsék, kívánják-e az Egyezményt utóbb ratifikálni.

3. A (2) bekezdés előírja, hogy az aláírást követően szükséges az Egyezmény megerősítése (ratifikációja), elfogadása vagy jóváhagyása. Kizárásra került a konvenció 12. Cikkének alkalmazása, amely az ott felsorolt esetekben biztosítja a nemzetközi szerződések kötelező hatályának elismerését magával az aláírással is, azaz nem kíván külön megerősítést. Az itt használt három fogalom, megerősítés, elfogadás és jóváhagyás, ugyanazt a célt szolgálja, az aláírás megerősítését és az Egyezmény kötelező elismerését[7]. Annak, hogy a (2) bekezdés — a konvenció 11., valamint 14. Cikkével összhangban — különböző fogalmakat használ, a célja a különböző államok eltérő gyakorlatának tudomásulvétele.

4. Vannak olyan nemzetközi szerződések, amelyek különböztetnek a szerződést aláíró és ahhoz utóbb csatlakozó államok jogai között. Az Egyemény ezt nem teszi, ebben az értelemben a (3) bekezdésnek csak abból a szempontból

[1] Off. Rec. 68.
[2] Evans, in: Bianca—Bonell, 640., Enderlein, in: NDK, 168.
[3] Ld. a konvenció 11. és 14. Cikkét.
[4] A kivételeket, amikor egy állam valamely szerződést magára nézve kötelezőnek ismer el aláírással, a konvenció 12. Cikke sorolja fel.
[5] UNCITRAL A/CN. 9/304.
[6] Evans, in: Bianca—Bonell, 640.
[7] Az 1974-es New York-i elévülési konvenció 42. Cikke csak megerősítésről beszél.

van jelentősége, hogy biztosítja az Egyezményhez történő csatlakozást aláírás nélkül is, mégpedig nemcsak az aláírásra nyitva álló határidő eltelte után, hanem az aláírásra az (1) bekezdésben megjelölt időtartamon belül is[8]. A csatlakozásnak, a konvenció 11. és 15. Cikke értelmében ugyanolyan jogi hatása van, mint a megerősítésnek, elfogadásnak vagy jóváhagyásnak, a különbség csak abban van, hogy nem előzi meg aláírás. Az Egyezményt eddig magára kötelezőnek elismerő államok közül Argentína, Egyiptom, Mexikó, Szíria, Ausztrália, Zambia, Ukrajna, Belorusszia, Svájc és Irak csatlakozott aláírás nélkül[9].

5. A (4) bekezdés a 89. Cikkel összhangban előírja, hogy a megerősítésről, elfogadásról, jóváhagyásról vagy csatlakozásról szóló okiratokat az ENSZ Főtitkáránál kell letétbe helyezni, aki letéteményesként, a konvenció 77. Cikk (1) bekezdés c/ pontja alapján, köteles az okmányokat átvenni, megőrizni, és azok tartalmáról a részes államokat tájékoztatni.[10]

---

92. Cikk

(1) Az aláírással, megerősítéssel, elfogadással, jóváhagyással vagy csatlakozással egyidejűleg bármely Szerződő Állam kijelentheti, hogy az Egyezmény II. Része vagy az Egyezmény III. Része rá nézve nem kötelező.

(2) Az a Szerződő Állam, amelyik az Egyezmény II. Része vagy III. Része tekintetében a megelőző bekezdés szerinti nyilatkozatot tesz, az Egyezmény I. Cikkének (1) bekezdése értelmében mindazon rendelkezések vonatkozásában nem tekintendő az Egyezmény Szerződő Államának, amelyekre a nyilatkozat vonatkozik.

---

1. A Záró Rendelkezések 92—96. Cikkei szabályozzák azokat az eseteket, amikor az állam az Egyezménnyel kapcsolatban *fenntartással* élhet. Ehhez kapcsolódik a 98. Cikk, amely a lehetséges fenntartások körét lezárja, amennyiben kimondja, hogy kizárólag csak az Egyezmény által kifejezetten lehetővé tett fenntartások megengedettek. A 97. Cikk pedig a fenntartást tartalmazó nyilatkozatok megtételének és visszavonásának szabályait tartalmazza.

2. A nemzetközi adásvétel eddigi egységesítési törekvéseit végigkísérte a küszködés azzal a problémával, hogy a szerződéskötést lehet-e az adásvétel

[8] Enderlein, in: NDK, 169—170., Evans, in: Bianca—Bonell, 640—641.

[9] UNCITRAL A/CN. 9/325., ld. továbbá az UNCITRAL titkárság 1990. március 5-i tájékoztatóját.

[10] Ld. a 97. Cikk 4. pontját.

tartalmi kérdéseivel együtt szabályozni vagy célszerű a két kérdéskört egymástól különválasztani. 1964-ben, mint ismeretes, az utóbbi megoldás hívei kerültek többségbe, így Hágában két külön egyezmény jött létre, az anyagi jogra a ULIS, a szerződéskötésre pedig a ULFIS. Az Egyezmény előkészítése során az a megítélésünk szerint helyes álláspont alakult ki, hogy a merev szétválasztás nem szerencsés, helyesebb az *egységes szabályozás*. A skandináv államok kívánságára azonban az egységesítés annak a lehetőségnek a fenntartásával történt, hogy a ratifikáló vagy csatlakozó államok fenntartással élve kijelenthessék, hogy az Egyezmény egyik vagy másik részét nem ratifikálják, illetve ahhoz nem csatlakoznak.

Ennek megfelelően a 92. Cikk (1) bekezdése feljogosítja a Szerződő Államokat arra, hogy kijelentsék az Egyezmény II. Részét (szerződéskötés) vagy III. Részét (adásvétel) *nem tekintik magukra nézve kötelezőnek*. Egyetlen feltételt szab az Egyezmény, a fenntartást tartalmazó nyilatkozatnak vagy az aláírással, vagy a megerősítéssel, elfogadással, jóváhagyással, illetve csatlakozással *egy időben* kell megtörténnie. Utóbb ilyen nyilatkozat érvényesen már nem tehető. Az aláírással egy időben tett fenntartást a 97. Cikk (1) bekezdése alapján az Egyezmény megerősítése, elfogadása vagy jóváhagyása során külön is meg kell erősíteni, ez a rendelkezés nemcsak a jelen Cikk szerinti, hanem valamennyi más, lehetséges fenntartásra is vonatkozik. A 101. Cikk (1) bekezdése azonban lehetőséget biztosít arra, hogy az állam az Egyezmény II. vagy III. Részét utólag *felmondja*. Ugyancsak valamennyi, az Egyezmény alapján tett fenntartásra vonatkozik a 97. Cikk (4) bekezdésének szabálya, amely a fenntartással kapcsolatos nyilatkozatok visszavonását teszi lehetővé

3. Az (1) bekezdésnek megfeleően tett *fenntartás hatását* a (2) bekezdés szabálya rögzíti: annak a résznek a tekintetében, amelyre a fenntartás szólt, az állam nem minősül Szerződő Államnak, azaz nem minősül az Egyezmény részesének. Ezt fejezi ki az 1. Cikk (1) bekezdésére történő utalás is, ami azzal a következménnyel jár, hogy a fenntartással élő állam és az adott rész tekintetében az Egyezmény nem lesz alkalmazható. Az 1. Cikk (1) bekezdése az Egyezmény alkalmazását két esetben írja elő, ha a felek telephelye szerinti államok Szerződő Államok (a/ pont), vagy ha a nemzetközi magánjog szabályai valamely Szerződő Állam jogának alkalmazásához vezetnek (b/ pont). A jelen Cikkben tett fenntartással élve az állam az adott részre kizárja azt, hogy Szerződő Államnak minősüljön, noha csatlakozott az Egyezményhez. Éppen ezért, ha az egyik fél telephelye a 92. Cikk szerint tett fenntartással élő állam területén van, az a/ pont nem jön számításba, ugyanígy a b/ pont sem, ha a kollíziós utalás vezet el egy ilyen állam jogához. Mindezekben az esetekben az Egyezmény alkalmazási lehetősége akként bírálandó el, mintha az állam az Egyezményt nem fogadta volna el, természetesen csak a szóban forgó rész tekintetében, miközben a másik rész változatlanul, az általános szabályoknak megfelelően alkalmazandó.

4. Az Egyezményt ratifikáló, illetve ahhoz csatlakozó államok közül Norvégia, Svédország, Finnország, valamint Dánia élt a 92. Cikk (1) bekezdése szerinti fenntartással, éspedig az Egyezmény II. Része (szerződéskötés) tekin-

tetében[1]. Nem valószínű, hogy az Egyezményhez a jövőben csatlakozó államok közül bármelyik is magáról az adásvételről szóló III. Résszel kapcsolatban jelentsen be fenntartást, mivel csak a II. Rész elfogadásának túl sok értelme a gyakorlatban nincsen.

---

93. Cikk

(1) Ha valamely Szerződő Államnak két vagy több területi egysége van, amelyekben az Egyezmény által szabályozott kérdések vonatkozásában az állam alkotmányának megfelelően különböző jogrendszerek érvényesülnek, az aláírással, megerősítéssel, elfogadással, jóváhagyással vagy csatlakozással egy időben az állam nyilatkozatot tehet arra nézve, hogy az Egyezmény valamennyi területi egységére vagy azok közül csupán egyre vagy többre terjed ki, és ezt a nyilatkozatát egy másik nyilatkozat benyújtásával bármikor módosíthatja.

(2) A nyilatkozatokat be kell jelenteni a letéteményesnél, kifejezetten megjelölve azokat a területi egységeket, amelyekre az Egyezmény kiterjed.

(3) Ha az e Cikk alapján tett nyilatkozat következtében az Egyezmény egy Szerződő Állam egy vagy több, de nem valamennyi területi egységére terjed ki és valamely szerződő fél telephelye ilyen államban van, ez a telephely az Egyezmény szempontjából úgy tekintendő, mint amely nem fekszik egy Szerződő Államban, kivéve, ha annak olyan területi egységében van, amelyre az Egyezményt alkalmazni kell.

(4) Ha egy Szerződő Állam nem tesz e Cikk (1) bekezdése szerinti nyilatkozatot, az Egyezmény ennek az államnak valamennyi területi egységére kiterjed.

---

1. A 93. Cikk az ún. *„föderációs klauzula"*, amely elsősorban ausztrál és kanadai javaslatra került az Egyezménybe[1]. Célját az (1) bekezdés fogalmazza meg: nehézséget okozhat, ha az Egyezménynek részese lesz egy föderatív felépítésű állam, amelynek alkotmányos rendje szerint az Egyezmény tárgyi hatálya alá tartozó kérdéskör vagy egyáltalán nem tartozik az államszövetség törvényalkotási jogkörébe, vagy arra a szövetségi szintnek nincs kizárólagos hatásköre. Ilyenkor kialakulhat az a helyzet — és az Egyezmény vonatkozásában 93. Cikk erre keres megoldást —, hogy a föderáció területi egységeiben (tagállamaiban, szövetségi államaiban stb.) az adott kérdés szabályozása eltérően alakul, az egységes központi rendezés vagy hiányzik, vagy ha van is, annak követése nem kötelező.

[1] UNCITRAL A/CN. 9/325., 8006/1988. (MK 50) KeM és 8009/1989. (MK 65.) KeM tájékoztató.

[1] Schlechtriem, 107.

Látni kell azonban, hogy az itt említett probléma nemcsak az Egyezménynyel, hanem elvileg minden nemzetközi megállapodással kapcsolatban jelentkezhet, ámbátor többnyire a magánjogi tárgyú konvenciók azok, ahol a gyakorlatban ezt a kérdést meg kell oldani[2]. Másrészt az elmondottakból az is következik, hogy nem valamennyi szövetségi rendszerű állam lehet érintett közvetlenül a 93. Cikk alapján, hanem csak azok, amelyek alkotmánya az eltérő helyi szabályozást lehetővé teszi. Arra a kérdésre tehát, hogy egy állam élhet-e a 93. Cikk szerinti fenntartással, a választ *saját alkotmányában* kell megkeresnie, ennek alapján dönt arról, hogy megteszi-e, és ha igen, akkor milyen körben a 93. Cikk szerinti nyilatkozatot. Az Egyezményt aláíró, illetve azt megerősítő államok között több föderatív felépítésű található, közülük egyedül *Ausztrália* tett a csatlakozás során a jelen Cikknek megfelelő nyilatkozatot, mely szerint az Egyezményt egész területére érvényesnek ismeri el, kivéve néhány, külbirtokait képező szigetet[3].

Függetlenül azonban attól, hogy a 93. Cikkben biztosított fenntartás lehetőségével eddig egyik állam sem élt, a kérdés tisztázása korántsem felesleges, mivel nemcsak a közvetlenül érintett államok belügyéről van szó, hanem mindenkiéről, aki részesévé válik az Egyezménynek. A jogbiztonság ugyanis minden vonatkozásban egyértelmű helyzetet követel, többek között abban is, hogy tudni kell, milyen hatással jár egy szövetségi rendszerű államnak az Egyezményhez való csatlakozása. A problémának ezt a vonatkozását a (3) és a (4) bekezdések rendezik.

2. Célszerűnek látszik néhány fogalom rövid magyarázata, különösen az (1) bekezdés szövegéből. A *„területi egység"* kifejezés szándékosan semleges és általános, az Egyezmény nem dönti el, hogy milyen államszervezeti felépítés az, amely alapot ad a jelen Cikk szerinti fenntartáshoz. Az elnevezés önmagában közömbös, szövetségi állam, tagállam, tartomány, kanton stb. egyaránt szóba jöhet, kizárólag a belső szabályozás az, amely ebben a kérdésben relevanciával bír.

Az *„alkotmány"*, amelyre az (1) bekezdés utal, a szövetségi szintű szabályozást jelenti, nem pedig a területi egységekét. Az alkotmánnyal kapcsolatban megjegyzendő még, hogy fogalma tágan értendő, nem korlátozódik egy egységes alkotmánytörvényre, ide értendő minden szabály, amely a szövetségi államon belül a jogalkotási hatásköröket megosztja.

Az *„eltérő jogrendszerek"* kifejezés az adott kérdésnek az alkotmányos rendnek megfelelő, eltérő szabályozását jelenti. Nincs tehát arról szó, mintha az Egyezmény az e Cikk szerinti fenntartás lehetőségét csak akkor biztosítaná, ha az állam területi egysége minden megengedett területen eltérő szabályokat alkot és alkalmaz.

A fenntartást tartalmazó nyilatkozat, éppen úgy, miként a 92. Cikk (1) bekezdése szerinti nyilatkozat is, csak az aláírással, megerősítéssel, elfogadással vagy csatlakozással *egy időben* tehető meg. Ugyanakkor az (1) bekezdés

[2] Ld. a New York-i elévülési konvenció 31. Cikk (1) bekezdését.

[3] UNCITRAL A/CN. 9/325. Ezzel szemben nem tett ilyen nyilatkozatot az Egyesült Államok!

utolsó fordulata — eltérően a 92. Cikktől — lehetővé teszi, hogy az állam nyilatkozatát bármikor egy újabb nyilatkozattal *módosítsa*, ami nem azonos a 97. Cikk (4) bekezdése szerinti visszavonással. Az Egyezményben megengedett fenntartásra vonatkozó nyilatkozat bármelyike visszavonható, tartalmi módosításra azonban csak itt van lehetőség, az (1) bekezdés kifejezett szabálya alapján. A módosító nyilatkozattal az állam kiterjesztheti vagy szűkítheti azoknak a területi egységeinek a körét, amelyekre az Egyezmény vonatkozik.

3. A (2) bekezdés, a 97. Cikk (3) bekezdésére figyelemmel, a nyilatkozat *hatályossá válását* a letéteményesnél történő bejelentéshez köti. Értelemszerű tartalmi követelmény, hogy a nyilatkozat pontosan megjelölje az állam azon területi egységeit, amelyekre az Egyezmény, a fenntartás keretei között, kiterjed.

A 89. Cikk szerint az Egyezmény letéteményese az Egyesült Nemzetek Főtitkára.

4. A (3) bekezdés az (1) bekezdés szerint tett nyilatkozat *következményét* állapítja meg. A szabály megfogalmazása első pillanatban bonyolultnak tűnhet, valójában logikus és egyszerű[4]. A szöveg nehézkességét az a tartalmi—szerkesztési elem okozza, hogy az (1) bekezdés szerinti fenntartás során nem azt kell kimondani, hogy mely területi egységekre nem vonatkozik az Egyezmény (tulajdonképpen ez is logikus lenne), hanem azt, hogy melyekre terjed ki. Ebből a helyzetből következik a (3) bekezdés szabálya: az állam által, az (1) bekezdésnek megfelelően tett nyilatkozat tartalma kétféle lehet, vagy meghatározza, hogy területi egységei közül az Egyezmény melyekre terjed ki, vagy azt állapítja meg, hogy az Egyezmény valamennyi területi egységére érvényes. Utóbbinak akkor van értelme, ha az állam belső alkotmányos rendje olyan, amely az eltérő belső szabályozást közismerten lehetővé teszi, az állam pedig szükségesnek tartja annak kinyilvánítását, hogy az egyezmény ennek ellenére egész területén egységesen kerül alkalmazásra. Ez a (4) bekezdés miatt valójában felesleges, de a deklaratív hatás szükségességét egyes államok alkotmányos előírásai miatt nem lehet vitatni[5]. Az ilyen nyilatkozatnak az állam számára ráadásul még az az előnye is megvan, hogy az utólagos módosítást lehetővé teszi, míg nyilatkozat hiányában erre már nincs mód.

A (3) bekezdés alapján végül is a nyilatkozat, hacsak nem azt mondja, hogy az Egyezmény az állam valamennyi területi egységére érvényes, azzal a következménnyel jár, hogy az állam területén telephellyel rendelkező felet az 1. Cikk szempontjából olyan félnek kell tekinteni, *mint akinek állama nem Szerződő Állam*. A főszabály alól kivétel, ha a telephely azon területi egység területén található, amelyre a nyilatkozat szerint az Egyezmény kiterjed[6].

A (3) bekezdés szövegének utolsó fordulata megerősíti az 1. Cikk (1) bekezdésében alapelvként rögzített szabályt, hogy ti. az Egyezmény csak a különböző államokban telephellyel rendelkező felek közötti szerződésekre alkalmazha-

[4] Találó Evans, in: Bianca—Bonell, 648. megjegyzése, a szöveg „valahogy nem igazán elegáns".
[5] Evans, in: Bianca—Bonell, 649.
[6] Amennyiben a félnek az adott államon belül is több telephelye van, a 10. Cikk a/ pontja szerint kell eljárni.

tó. A jelen Cikk (3) bekezdésének megfogalmazása kizárja azt az 1. Cikk szerint is már eleve elfogadhatatlan értelmezést, amely az Egyezményt egy állam különböző területi egységeiben telephellyel rendelkező felekre is kiterjesztené, ha a 93. Cikk alapján e területi egységekre az Egyezmény egyébként kiterjed[7].

5. A (4) bekezdés az állam „hallgatása" esetében az Egyezményt valamennyi területi egységére alkalmazandónak ismeri el. A szabály megfelel a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi konvenció 29. Cikkének.

---

94. Cikk

(1) Két vagy több, az Egyezmény által szabályozott körben azonos vagy egymáshoz hasonló jogszabályokat alkalmazó Szerződő Állam bármikor tehet olyan nyilatkozatot, hogy az Egyezmény nem alkalmazandó azokra az adásvételi szerződésekre, illetve azok megkötésére, amelyek olyan felek között jönnek létre, akiknek a telephelye ezekben az államokban van. Az ilyen nyilatkozatot közösen vagy viszonosságon alapuló egyoldalú nyilatkozatban lehet megtenni.

(2) Az Egyezmény által szabályozott körben egy vagy több nem szerződő állam jogszabályaival azonos vagy közel álló jogszabályokat alkalmazó Szerződő Állam bármely időpontban tehet olyan nyilatkozatot, hogy az Egyezmény nem alkalmazandó azokra az adásvételi szerződésekre, illetve azok megkötésére, amelyek olyan felek között jönnek létre, akiknek a telephelye az érintett államokban van.

(3) Ha egy olyan állam válik Szerződő Állammá, amelyre a megelőző bekezdés alapján korábban tett nyilatkozat vonatkozik, úgy e nyilatkozat — az Egyezménynek az új Szerződő Államra vonatkozó hatálybalépése időpontjától kezdődően — az (1) bekezdés szerint tett nyilatkozat hatályával bír, feltéve, hogy az új Szerződő Állam csatlakozik ehhez a nyilatkozathoz vagy egy viszonosságon alapuló egyoldalú nyilatkozatot tesz[1].

---

[7] Evans, in: Bianca—Bonell, 648.

[1] Fordítási problémák:

— az (1) bekezdésben a magyar „egymáshoz hasonló jogszabályok" kifejezés kevés, a pontos fordítás az „egymáshoz nagyon hasonló" fordulat;

— az (1) bekezdés második mondatában a „nyilatkozat" az eredeti szöveg szerint mindkét esetben többes számban szerepel, így is kell fordítani;

— a (2) bekezdésben az eredeti szöveg szó szerint ismétli az (1) bekezdés megfelelő kifejezését, helytelen ezért a „közel álló jogszabályokat" kifejezést használni, helyette „egymáshoz nagyon hasonló" a pontos szöveg. Ugyanez a probléma a (2) bekezdés végén, helytelen az „érintett államokban" kifejezés, mert a szöveg ismétli az (1) bekezdést, tehát helyesen: „ezekben az államokban".

1. A 94. Cikk alapja a 90. Cikk, amely deklarálja, hogy az Egyezménynek nincs elsőbbsége más nemzetközi megállapodásokkal, szerződésekkel szemben[2]. A 94. Cikk erről az elvi alapról kiindulva teszi lehetővé, hogy az egyes államok akár kölcsönösen, akár egyoldalúan kinyilvánítsák, nemzetközi adásvételi (tehát az Egyezmény tárgyi hatálya alá tartozó) szerződéseikre *bizonyos feltételek esetén nem az Egyezményt fogják alkalmazni.*

A 94. Cikk (1) és (2) bekezdése a fenti körben két eltérő tényállást szabályoz, az (1) bekezdés több Szerződő Állam együttesen vagy külön-külön, de viszonossági alapon tett nyilatkozatára vonatkozik, míg a (2) bekezdés az állam egyoldalú nyilatkozatáról szól. A (3) bekezdés a (2) bekezdéshez kapcsolódik és rendezi azt a helyzetet, amikor az egyoldalú nyilatkozattal érintett másik állam válik az Egyezmény részesévé.

2. Az (1) bekezdés mindenekelőtt azt a feltételt szabja, hogy legalább két szerződő (az Egyezményt aláíró, megerősítő, elfogadó, jóváhagyó, csatlakozó) államban[3] az ingó dolgok nemzetközi vételére *azonos vagy nagyon hasonló szabályok vonatkozzanak.* Abban a kérdésben, hogy mi minősíthető „nagyon hasonló" szabálynak, az érintett államoknak maguknak kell dönteniük, ami annál is inkább indokolt, mivel az (1) bekezdés szerint tett fenntartás csak a nyilatkozatot tevő államok *egymás közötti viszonyában* érvényesül, harmadik országban telephellyel rendelkező felek szempontjából érdektelen[4]. Az (1) bekezdés ugyanis azt teszi lehetővé, hogy az azonos vagy nagyon hasonló szabályokat alkalmazó államokban telephellyel rendelkező felek egymás közötti szerződéseire a megerősítés, jóváhagyás stb. ellenére sem az Egyezmény, hanem a szóbanforgó államok azonos, vagy nagyon hasonló szabályai nyerjenek változatlanul alkalmazást.

A szabály másik eleme a nyilatkozat megtételének *időpontja.* Eltérően a 92. Cikk (1) bekezdése, a 93. Cikk (1) bekezdése, valamint a 95. Cikk szerinti nyilatkozatoktól, a jelen bekezdés úgy rendelkezik, hogy a nyilatkozat *bármikor* megtehető. (Ugyanez a szabály a 96. Cikk esetében is.)

Az (1) bekezdés második mondata a nyilatkozatok megtételére két variációt ad. Az egyik az érintett államok *közös* nyilatkozata, a másik *egyoldalú, viszonosságon alapuló* nyilatkozatok. Utóbbival kapcsolatban megjegyzendő, hogy miután itt az egyes nyilatkozatok megtétele időben eltérhet, sőt minden valószínűség szerint el is tér egymástól, rendezni kellett azok hatályossá válását, ami a 97. Cikk (3) bekezdésében történik[5].

A jelen Cikk alapján tett nyilatkozat — a 92. Cikkel összhangban — vonatkozhat az egész Egyezményre, vagy csak az Egyezmény II. Részére (szerződéskötés), illetve csak a III. Részére (adásvétel). A két Cikk közötti eltérés kézenfekvő, a 92. Cikk alapján az állam általában *mindenkivel szemben* kizárhatja az Egyezmény II. vagy III. Részének alkalmazását, míg a jelen Cikk

[2] Részletesen ld. a 90. Cikk 3. pontját.
[3] Ld. a 91. Cikk 2—4. pontjait.
[4] Enderlein, in: NDK, 172.
[5] Ld. a 97. Cikk 4. pontját.

szerint erre csak *meghatározott államokkal szemben* nyílik lehetőség, ugyanakkor azonban a kizárás az egész Egyezményre is vonatkozhat. Ettől függetlenül a két Cikk között van kapcsolat, nem véletlen, hogy a 94. Cikk (1) és (2) bekezdésére hivatkozó fenntartással eddig Finnország, Svédország, Norvégia és Dánia (tehát a 92. Cikk szerinti fenntartást is deklaráló országok) éltek az Egyezmény II. Része tekintetében, amelyet a nyilatkozatnak megfelelően nem alkalmaznak azokra a felekre, akiknek telephelye Finnországban, Svédországban, Dániában, Izlandon vagy Norvégiában van, feltéve természetesen, hogy a szerződés egyébként az Egyezmény hatálya alá tartozik[6].

3. A (2) bekezdés annyiban tér el az (1) bekezdés tényállásától, hogy itt csak a nyilatkozatot tevő állam Szerződő Állam, míg a többi állam nem részese az Egyezménynek. A nyilatkozat azt a célt szolgálja, hogy a fenntartással élő állam továbbra is alkalmazni tudja Egyezményen kívüli, más, nem Szerződő Államokéval azonos vagy nagyon hasonló szabályait. A (2) bekezdésben tett nyilatkozat gyakorlati jelentősége az 1. Cikk (1) bekezdésének b/ pontjával való összefüggéséből olvasható ki. Az 1. Cikk az Egyezmény személyi hatályát állapítja meg. (1) bekezdésének a/ pontja a jelen esetben figyelmen kívül marad, mivel a felek telephelye szerinti államok közül csak az egyik Szerződő Állam. A b/ pont szerint az Egyezmény akkor is alkalmazandó, ha ahhoz a nemzetközi magánjog szabályai vezetnek el. Mármost abban az esetben, ha a kollíziós utalás olyan állam jogához vezet, amely a 94. Cikk (2) bekezdése szerinti fenntartással élt, az eljáró bíróságnak ezt figyelembe kell vennie, és a nyilatkozatban megjelölt ország(ok) viszonyában az Egyezményt nem alkalmazhatja[7].

A 95. Cikk alapján mód van az 1. Cikk (1) bekezdése b/ pontjának kizárására. Az ilyen nyilatkozat általános jellegű, azaz nem szűkíthető arra a körre, amit a jelen Cikk (2) bekezdése határoz meg. Ha valamely állam élt a 95. Cikk szerinti fenntartással, akkor nincs szükség arra, hogy a 94. Cikk (2) bekezdésének megfelelő nyilatkozatot is megtegye[8].

4. Tekintettel arra, hogy a (2) bekezdés a Szerződő Állam részéről egyoldalú nyilatkozatot tesz lehetővé, éppen azon az alapon, hogy a többi állam nem részese az Egyezménynek, rendezni kellett a kérdést, hogy mi történik akkor, ha valamely érintett állam *utóbb csatlakozik* az Egyezményhez. A (3) bekezdés két lehetőséget biztosít. Az egyik, hogy az állam maga is fenntartással él, mégpedig vagy úgy, hogy csatlakozik a másik állam korábbi nyilatkozatához, ez az (1) bekezdés szerinti közös nyilatkozatnak minősül, vagy úgy, hogy egyoldalú nyilatkozatot tesz, amely az (1) bekezdésben meghatározott másik esetet, a viszonosságon alapuló egyoldalú nyilatkozatot jelenti. Mindkét eset-

[6] UNCITRAL A/CN.9/325. Ld. még a 92. Cikk 1. jegyzetét.

[7] Tévesen leszűkítő Evans, in: Bianca—Bonell, 652. álláspontja, mely szerint ez csak akkor fordul elő, ha a fórum Szerződő Államban van. Mint arról az 1. Cikk kapcsán részletesen szóltunk, az (1) bekezdés b/ pontjának alkalmazása végső soron független attól, hogy a bíróság állama részese-e az Egyezménynek, döntő az a jog lesz, amire az utalás történik. Ld. erről az 1. Cikk 6. pontját.

[8] Enderlein, in: NDK, 172.

ben a helyzet megítélése a továbbiakban már az (1) bekezdés alapján történik, mivel az állam csatlakozása folytán már több Szerződő Állam nyilatkozatairól van szó.

A másik lehetőség, hogy az állam *nem veszi figyelembe* azt a nyilatkozatot, amit a Szerződő Állam korábban tett. A helyzet ilyenkor meglehetősen bonyolult, a megoldás azonban egyértelmű. Két Szerződő Államról van szó, amelyek közül csak az egyik tett nyilatkozatot, miután azonban az (1) bekezdés a fenntartás érvényességéhez megköveteli, hogy azt mindkettő megtegye, az egyoldalú nyilatkozatnak ebben az esetben *nincs joghatálya*, az Egyezmény a két állam között is alkalmazandó lesz[9].

5. A 94. Cikk lényegében a *regionális* jogegységesítő szabályok elsőbbségét, pontosabban ennek lehetőségét biztosítja az Egyezménnyel szemben. A szabály megalkotásakor több országcsoport is szóba jött, mint amelyek a 94. Cikk hatálya alá tartozhatnak, nemcsak a skandináv államok, amelyek, mint említettük, eddig egyedül éltek a 94. Cikk nyújtotta lehetőséggel, hanem mások is. *Schlechtriem* említi a Benelux-országokat, továbbá Ausztráliát és Új-Zélandot[10]. A 94. Cikk azonban Magyarországot is közvetlenül érintheti, a KGST/ÁSZF miatt. Mint azt a 90. Cikkben részletesen kifejtettük[11], Magyarország a 90. Cikkre hivatkozással tett nyilatkozatot, ami valójában felesleges. A 94. Cikk szerinti fenntartással azonban Magyarország nem élt, miután pedig az NDK és Csehszlovákia kivételével a többi KGST-tagország közül még egyik sem ismerte el magára kötelezőnek az Egyezményt[12], alkalmazása Magyarország és más KGST-tagországok között gyakorlatilag az 1. Cikk (1) bekezdésének b/ pontja alapján jöhet szóba. Az ÁSZF autonóm szabályozása az Egyezmény közvetlen alkalmazását kizárja ugyan, de 122. Cikkének az eladó ország anyagi jogára történő utalása elvezethet a magyar joghoz, ekkor pedig az Egyezmény 1. Cikk (1) bekezdésének b/ pontja alapján — mint magyar jogot — az Egyezményt kell alkalmazni. Ez csak akkor lenne kizárt, ha Magyarország a 94. Cikk szerinti fenntartással élt volna a többi KGST-tagországgal való viszonyában.

---

95. Cikk

A megerősítést, elfogadást, jóváhagyást vagy csatlakozást tanúsító okiratok letétbe helyezésével egyidejűleg bármely állam kijelentheti, hogy rá nézve az Egyezmény 1. Cikk (1) bekezdés b/ pontja nem alkalmazható.

---

[9] Enderlein, in: NDK, 173., Evans, in: Bianca—Bonell, 653.

[10] Schlechtriem, 108.

[11] Ld. a 90. Cikk 3. és 5. pontját.

[12] Az Egyezményt a KGST-tagországok közül Csehszlovákia és Lengyelország írta alá, az NDK 1989 februárjában, Csehszlovákia 1990 márciusában ratifikálta; UNCITRAL A/CN.9/325., UNCITRAL titkárság 1990. március 5-i tájékoztatója.

1. Az 1. Cikk (1) bekezdése a személyi hatály tekintetében az Egyezmény alkalmazását két esetben írja elő, ha a különböző államokban telephellyel rendelkező felek államai Szerződő Államok (a/ pont), és ennek hiányában, ha a nemzetközi magánjog szabályai valamely Szerződő Állam jogának alkalmazásához vezetnek (b/ pont). A 95. Cikk — csehszlovák javaslatra — lehetővé teszi az olyan tartalmú fenntartást, amellyel az állam magára nézve *kizárja* az Egyezménynek *kollíziós utalás útján történő alkalmazását.*

A 95. Cikkel kapcsolatos kérdéseket az 1. Cikk (1) bekezdésének magyarázata során tárgyaltuk[1].

2. A 95. Cikk eltér a 92. Cikk (1) bekezdése és a 93. Cikk (1) bekezdése szerinti nyilatkozatoktól, amennyiben a jelen Cikk nem teszi lehetővé, hogy az állam a fenntartással az Egyezmény aláírásakor éljen. A szabály úgy szól, hogy az 1. Cikk (1) bekezdés b/ pontjának kizárására csak a megerősítést, elfogadást, jóváhagyást vagy csatlakozást tanúsító okiratok *letétbe helyezésével* egy időben kerülhet sor. Az Egyezmény letéteményese a 89. Cikk értelmében az Egyesült Nemzetek Főtitkára.

3. Az Egyezményben részes államok közül a jelen Cikk alapján eddig Kína, az Egyesült Államok és Csehszlovákia élt fenntartással.[2]

---

96. Cikk

Az a Szerződő Állam, amelynek jogrendszere az adásvételi szerződés megkötéséhez vagy annak bizonyításához írásbeli alakot követel meg, a 12. Cikk rendelkezéseivel összhangban bármely időpontban nyilatkozatot tehet, hogy az Egyezmény 11. Cikkének, 29. Cikkének vagy II. Részének bármely olyan rendelkezése, amely megengedi az adásvételi szerződés megkötésének, módosításának vagy megegyezéssel történő megszüntetésének vagy bármely ajánlatnak, elfogadásnak vagy szándéknak az írásbelitől eltérő más formában történő kifejezésre juttatását, nem alkalmazható, ha valamelyik fél telephelye ebben az államban van[1].

---

1. A lehetséges fenntartások sorában az utolsó, a kötelező *írásbeli formával* kapcsolatos rendelkezés, amely szovjet javaslatra került az Egyezménybe. Az

[1] Ld. az 1. Cikk 6. pontját.

[2] 8006/1987. (Kk. É. 9.) KeM sz. tájékoztató, valamint az UNCITRAL titkárság 1990. március 5-i tájékoztatója.

[1] A 96. Cikk szövege majdnem teljes egészében szó szerint megegyezik a 12. Cikk első mondatával, a fordítás ennek ellenére több helyen is eltérő. A két Cikk közötti szövegegyezés szándékos és lényeges. A pontos fordítás a 12. Cikké, a jelen Cikkben részben az indokolatlan szórendi eltérések mellett eltérő szóhasználat is észlelhető, így a 12. Cikk „más akaratnyilatkozat"-ról beszél, a jelen Cikk viszont helytelenül a „szándék" kifejezést használja.

írásbeliség mint formaelőírás egyike volt azoknak a kérdéseknek, amelyekben az Egyezmény előkészítése és különösen az 1980. évi bécsi konferencia során a Kelet—Nyugati ellentétek egyértelműen kirajzolódtak[2]. Az eredmény egy kompromisszum, amelynek nemzetközi közjogi vonatkozásait a jelen Cikk, míg a felekre gyakorolt anyagi jogi hatást a 12. Cikk rendezi[3].

2. A 96. Cikk alapján a nyilatkozat *bármikor* megtehető, nincs tehát kötve sem az aláíráshoz, sem a megerősítéshez, elfogadáshoz, jóváhagyáshoz vagy csatlakozáshoz. Ebben a vonatkozásban a szabály azonos a 94. Cikk (1) bekezdése szerint tehető nyilatkozattal.

3. A 96. Cikkben biztosított lehetőséggel eddig négy állam, Argentína, Chile, Kína és Magyarország élt. Egészen pontosan az argentin, a chilei és a magyar nyilatkozat az Egyezmény előírásainak megfelelően a 96. Cikken alapul, míg a kínai kormány úgy nyilatkozott, hogy nem tekinti kötelezőnek magára nézve a 11. Cikket, sem pedig az egyezmény azon rendelkezéseit, amelyek a 11. Cikk tartalmára vonatkoznak[4].

---

97. Cikk

(1) Az Egyezmény alapján az aláírással egy időben tett nyilatkozatokat meg kell erősíteni a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás során.

(2) A nyilatkozatokat és a nyilatkozatok megerősítését írásban kell megtenni és hivatalosan be kell jelenteni a letéteményesnél.

(3) A nyilatkozat akkor válik hatályossá, amikor az Egyezmény a szóban forgó állam vonatkozásában hatályba lép. Az a nyilatkozat azonban, amelyről a letéteményes csak e hatálybalépés után szerez hivatalos értesülést, a letéteményes által történt kézhezvétel időpontját követő hat hónap eltelte utáni hónap első napján válik hatályossá. A 94. Cikknek megfelelő, viszonosságon alapuló egyoldalú nyilatkozatok a legutolsó nyilatkozatnak a letéteményes által történt átvételét követő hat hónap első napján lépnek hatályba.

(4) Az az állam, amely az Egyezményen alapuló nyilatkozatot tesz, a letéteményeshez intézett hivatalos írásbeli bejelentéssel bármikor visszavonhatja azt. A visszavonás a bejelentésnek a letéteményes által történt kézhezvételét követő hat hónap eltelte utáni hónap első napján lép hatályba.

[2] Részletesen: Eörsi, 1981, 12—14.

[3] Ld. a 12. Cikk magyarázatát, valamint a 29. Cikk 3. pontját.

[4] UNCITRAL A/CN. 9/304. A kínai nyilatkozat tartalmát tekintve megfelel a 96. Cikk szerinti fenntartásnak.

(5) A 94. Cikk szerint tett nyilatkozat visszavonása hatálybalépésének napjával az e Cikk alapján valamely másik állam által tett, viszonosságon alapuló nyilatkozat hatálya is megszűnik.

---

1. A 97. Cikk a 92—96. Cikkek szerinti nyilatkozatok megtételének szabályait tartalmazza, mégpedig a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi konvenció (a továbbiakban: konvenció) 23. Cikkével összhangban. A konvenciónak ez a Cikke a fenntartásokkal kapcsolatos eljárásról rendelkezik.

2. Az (1) bekezdés szabálya megfelel a konvenció 23. Cikk (2) bekezdésének. A megerősítés megtörténte a fenntartással kapcsolatos nyilatkozat érvényességi feltétele[1].

3. A (2) bekezdés minden, fenntartást tartalmazó nyilatkozatra vonatkozik, nemcsak azokra, amelyek az (1) bekezdés szabálya alá esnek és megerősítésre szorulnak. Ha tehát valamely állam az Egyezményhez történő csatlakozás során tesz fenntartásra vonatkozó nyilatkozatot, azt külön, írásban kell megtennie, és a csatlakozást tanúsító okirat letétbe helyezésével együtt kell arról a letéteményest hivatalosan értesítenie. A kötelezően előírt írásbeli forma következik a konvenció 23. Cikk (1) bekezdéséből. A 92—96. Cikkek szerinti nyilatkozatok nemzetközi közjogi természetűek, amelyeket az egyes államok tesznek, ezért ezekre nem vonatkozik az Egyezmény 11. Cikkének szóbeliséget lehetővé tevő, illetve a 12. Cikknek, valamint a 29. Cikk (2) bekezdésének azt kizáró szabálya.

Az Egyezmény letéteményese a 89. Cikk értelmében az Egyesült Nemzetek Főtitkára.

4. A (3) bekezdés két általános, valamint a 94. Cikkre tekintettel egy speciális szabályt tartalmaz. Az első mondat a fenntartásról szóló nyilatkozat *hatálybalépésének időpontját* határozza meg. Ennek során abból indul ki, hogy a nyilatkozatot általában vagy a megerősítéssel, elfogadással, illetve jóváhagyással együtt teszik meg, vagy, amennyiben arra már az aláíráskor kerül sor, akkor az (1) bekezdés alapján azt utóbb meg kell erősíteni. Ebből folyik a főszabály, mely szerint a nyilatkozat az Egyezménynek az adott állam vonatkozásában történő hatálybalépésével együtt válik hatályossá.

A második mondat arra az esetre vonatkozik, amikor az Egyesült Nemzetek Főtitkára, mint letéteményes, az Egyezménynek a szóban forgó államra vonatkozó hatálybalépését követően értesül — bármely oknál fogva — a nyilatkozatról. A 94. Cikk (1) bekezdése és a 96. Cikk is módot ad arra, hogy az állam bármikor, tehát a hatálybalépés után is tegyen nyilatkozatot, de nem elképzelhetetlen az sem, hogy egyéb esetekben is a megfelelő időben tett nyilatkozatok valamilyen oknál fogva késve jutnak el a letéteményeshez. Mindezekben az esetekben a hatályossá válás a kézhezvételtől számított hat hónap eltelte utáni hónap első napján következik be. A hathónapos időtartamra azért van szükség,

[1] Evans, in: Bianca—Bonell, 662.

hogy a többi állam erről értesíthető legyen[2]. Normál körülmények között erre nincs szükség, mert ha a nyilatkozat megtétele a főszabály szerint történik, akkor a 99. Cikk (2) bekezdése alapján az Egyezmény — és vele együtt a fenntartás is — a megerősítést, elfogadást, jóváhagyást vagy csatlakozást tanúsító okirat letétbe helyezését követő tizenkét hónap eltelte utáni hónap első napján lép hatályba.

A (3) bekezdés végül kitér a 94. Cikk (1), illetve (3) bekezdésében említett viszonosságon alapuló egyoldalú nyilatkozatokra, amelyek megtétele nagy valószínűséggel időben egymástól eltérően történik, miközben az így tett fenntartás érvényességéhez valamennyi érintett állam nyilatkozatára szükség van. Ezért kellett külön szabállyal rendezni ezeknek a fenntartásoknak a hatályossá válását, ami a legutolsó nyilatkozatnak a letéteményes által történő kézhezvételétől számított hat hónap elteltével következik be.

5. A (4) bekezdés első mondata deklarálja a 92—96. Cikkek alapján tett nyilatkozatok szabad, bármikor történő *visszavonhatóságát,* amihez, mintegy a (2) bekezdés párjaként, írásbeli formát ír elő. A visszavonás hatályossá válásának határideje a (3) bekezdés második mondatában megfogalmazott hathónapos szabályt követi. Az Egyezmény ezzel eltért a konvenció 22. Cikk (3) bekezdésének a/ pontjától, amely főszabályként úgy rendelkezik, hogy a fenntartás visszavonása csak akkor válik hatályossá egy másik szerződő állam viszonyában, amikor ezen állam a visszavonásról értesül.

6. Az (5) bekezdés a 94. Cikk szerint tett, akár közös, akár viszonosságon alapuló egyoldalú nyilatkozatok visszavonására ad logikus, a helyzetből szükségszerűen következő szabályt, mondván, amennyiben egy ilyen nyilatkozat visszavonásra kerül, akkor ennek hatálybalépése kihat a többi kapcsolódó nyilatkozatra és azok is *hatályukat vesztik.*

---

98. Cikk

Kizárólag az Egyezmény által kifejezetten lehetővé tett fenntartások megengedettek.

---

1. Abban a kérdésben, hogy valamely nemzetközi egyezmény megenged-e egyáltalán fenntartást a részes államok részéről, és ha igen, akkor milyen körben, *eltérő szempontokat* kell figyelembe venni. A fenntartás ugyanis azt eredményezi, hogy az azzal élő állam deklarálja, az adott egyezmény a fenntartásban foglaltaknak megfelelően, az abban jelölt körben rá nem vonatkozik.

[2] A konvenció 77. Cikk e/ pontja alapján a letéteményes köteles a szerződést érintő cselekményekről, értesítésekről és közlésekről tájékoztatást adni, a 23. Cikk (1) bekezdése pedig azt írja elő, hogy a fenntartást közölni kell a szerződő államokkal és minden más olyan állammal, amely jogosult a szerződésben részes féllé válni.

Könnyű belátni, hogy ha korlátlanul lehetséges fenntartást tartalmazó nyilatkozatok tétele, az veszélybe sodorhatja a megállapodást, a kivételekkel szét lehet tördelni a szabályozás egységes voltát. Másrészt viszont a jogegységesítésnél az államok rendkívül sokféle, a saját szempontjukból általában megalapozott igénnyel lépnek fel, amelyek figyelembevétele magában a megállapodásban nem mindig lehetséges. Ahhoz pedig, hogy az államok a legszélesebb körben csatlakozzanak egy egyezményhez, és tagadhatatlan, hogy jogegységesítésről végső soron csak ilyen esetben lehet beszélni, kompromisszumot kell kötni, és meghatározott területeken lehetővé kell tenni, hogy az államok egyoldalúan kinyilváníthassák eltérő álláspontjukat.

A fenti meggondolások vezettek a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi konvenció (a továbbiakban: konvenció) II. Rész 2. Címéhez, amely a fenntartások kérdését részletesen szabályozza. Ezen belül a 19. Cikk általában lehetővé teszi az állam számára, hogy a szerződéssel kapcsolatban fenntartásokat tehessen, kivéve többek között, ha a szerződés úgy rendelkezik, hogy csak meghatározott fenntartások tehetők (19. Cikk b/ pont).

Az Egyezmény 98. Cikke a konvenció 19. Cikk b/ pontjának rendelkezését követi.

2. Az Egyezmény a 92—96. Cikkekben határozza meg azokat a kérdéseket, illetve területeket, amelyekkel kapcsolatban *fenntartással* lehet élni. Ezek a következők:

— 92. Cikk: az Egyezmény II. vagy III. Részének kizárása;

— 93. Cikk: föderációs klauzula[1];

— 94. Cikk: az Egyezmény alkalmazásának kizárása bizonyos államok között;

— 95. Cikk: az Egyezmény 1. Cikk (1) bekezdés b/ pontjának kizárása;

— 96. Cikk: az írásbeli forma kötelező előírása.

3. Az Egyezmény kifejezett rendelkezése hiányában alkalmazandó a konvenció 20. Cikk (1) bekezdése, amely szerint egy szerződés által kifejezetten engedélyezett fenntartás nem szorul a többi Szerződő Állam utólagos elfogadására, amennyiben a szerződés másként nem rendelkezik. Összevetve a most idézett szabályt az Egyezmény 98. Cikkével, ahhoz az eredményhez jutunk, hogy az Egyezmény alapján csak és kizárólag azok a fenntartások tehetők, amelyek a 92—96. Cikkekben kerültek felsorolásra, viszont ezek érvényességéhez nincs szükség arra, hogy a fenntartást az Egyezmény más államai elfogadják. Utalunk még a 97. Cikkre, amely a fenntartás megtételével kapcsolatos szabályokat tartalmazza.

4. Mint arról a 90. Cikk kapcsán szó volt, Magyarország a ratifikáció során a 90. Cikkhez nyilatkozatot tett, amely lényegét tekintve azt tartalmazza, hogy

[1] Enderlein, in: NDK, 175. a 93. Cikkel kapcsolatban megjegyzi, hogy kérdéses, valódi fenntartásról van-e itt szó, és magyarázatként utal az 1974. évi elévülési konvencióra, amely a föderációs klauzulát (31. Cikk) nem a fenntartások között helyezte el. Úgy véljük, hogy az Egyezmény szerkezetében, ha külön cím nélkül is, de tudatosan kerültek egymás mellé az e tárgyú rendelkezések, a magunk részéről ezért is és tartalmi okokból is a 93. Cikk alapján tehető nyilatkozatot fenntartásnak tartjuk.

a KGST/ÁSZF-et a 90. Cikk alá tartozónak tekintjük. Ez a nyilatkozat sem tartalmi, sem formai okokból *nem fenntartás,* és mint korábban ugyancsak kifejtettük, jogi relevanciája erősen kétséges[2]. Kommentár helyett idézzük *Evans* megjegyzését, aki szerint a bécsi konferencián a fenntartások körül folyt vita világossá tette, hogy a 98. Cikk nem gátolja meg az államokat abban, hogy az aláírás, megerősítés, elfogadás, jóváhagyás vagy csatlakozás során olyan nyilatkozatokat tegyenek, amelyek egyébként nem bírnak a fenntartás jogi hatásával[3].

---

99. Cikk

(1) Az Egyezmény — az e Cikk (6) bekezdésében foglaltak fenntartásával — a tizedik megerősítést, elfogadást, jóváhagyást vagy csatlakozást tanúsító okiratnak, ide értve bármely a 92. Cikknek megfelelően tett nyilatkozatot tartalmazó okiratot is, a letétbe helyezést követő tizenkét hónap eltelte utáni hónap első napján lép hatályba.

(2) Ha egy állam az Egyezményt a tizedik megerősítést, elfogadást, jóváhagyást vagy csatlakozást tanúsító okirat letétbe helyezését követően erősíti meg, fogadja el, hagyja jóvá vagy csatlakozik ahhoz, ez az Egyezmény — a kizárt Rész kivételével — ennek az államnak a vonatkozásában, az e Cikk (6) bekezdésében foglaltak fenntartásával, a megerősítést, elfogadást, jóváhagyást vagy csatlakozást tanúsító okirat letétbe helyezését követő tizenkét hónap eltelte utáni hónap első napján lép hatályba.

(3) Az Egyezményt megerősítő, elfogadó, jóváhagyó vagy ahhoz csatlakozó és akár a Hágában 1964. július 1-jén kelt, az Áruk Nemzetközi Adásvételi Szerződéseinek Megkötéséről szóló Egységes Törvényre vonatkozó Egyezményben (1964. évi Hágai Szerződéskötési Egyezmény), akár a Hágában 1964. július 1-jén kelt, az Áruk Nemzetközi Adásvételéről szóló Egységes Törvényre vonatkozó Egyezményben (1964. évi Hágai Adásvételi Egyezmény), akár pedig mindkettőben részes államnak a Holland Kormányhoz intézendő, ilyen hatályú nyilatkozattal fel kell mondania — az esettől függően — az 1964. évi Hágai Adásvételi Egyezményt, illetve az 1964. évi Hágai Szerződéskötési Egyezményt, vagy mindkettőt.

(4) Az 1964. évi Hágai Adásvételi Egyezményben részes olyan államnak, amely megerősíti, elfogadja, jóváhagyja ezt az Egyezményt, vagy csatlakozik ahhoz, és a 92. Cikk alapján bejelenti vagy bejelentette,

[2] Ld. a 90. Cikk 3. pontját.
[3] Evans, in: Bianca—Bonell, 665.

hogy az Egyezmény II. Része rá nézve nem kötelező, a megerősítéssel, elfogadással, jóváhagyással vagy csatlakozással egyidejűleg a Holland Kormányhoz intézendő, ilyen hatályú nyilatkozattal fel kell mondania az 1964. évi Hágai Adásvételi Egyezményt.

(5) Az 1964. évi Hágai Szerződéskötési Egyezményben részes olyan állam, amely megerősíti, elfogadja, jóváhagyja a jelen Egyezményt vagy ahhoz csatlakozik és a 92. Cikk alapján bejelenti vagy bejelentette, hogy az Egyezmény III. Része rá nézve nem kötelező, a megerősítéssel, elfogadással, jóváhagyással vagy csatlakozással egyidejűleg a Holland Kormányhoz intézendő ilyen hatályú nyilatkozattal fel kell mondania az 1964. évi Hágai Szerződéskötési Egyezményt.

(6) E Cikk alkalmazásában az 1964. évi Hágai Szerződéskötési Egyezményben vagy 1964. évi Hágai Adásvételi Egyezményben részes államok által a jelen Egyezmény vonatkozásában tett megerősítések, elfogadások, jóváhagyások és csatlakozások mindaddig nem hatályosak, amíg az utóbbi két Egyezmény vonatkozásában az ilyen államoktól megkívánt felmondások hatályba nem lépnek. Az ebben a vonatkozásban szükséges összhang biztosítása érdekében az Egyezmény letéteményese kapcsolatot tart a Holland Kormánnyal, az 1964. évi Egyezmények letéteményesével.

---

1. A 99. Cikk az *Egyezmény hatálybalépésének kérdését* rendezi. Az (1) és a (2) bekezdés a hatálybalépés időpontját határozza meg, a (3)—(6) bekezdés arra a problémára keres megoldást, amely az Egyezmény és közvetlen elődje, az 1964-es hágai egyezmények, a ULIS és a ULFIS közötti összeütközésből adódhat, ha a ULIS és/vagy a ULFIS szerződő állama az Egyezményt is ratifikálja vagy ahhoz csatlakozik.

2. Az (1) bekezdés a hatálybalépést *két feltételhez* kötötte, meghatározta az Egyezményt magára nézve kötelezőnek elismerő államok *minimális számát,* illetve azt az *időtartamot,* amelynek a ratifikációt (csatlakozást) követően a hatálybalépéshez még el kell telnie. Eltérően a ULIS-tól és a ULFIS-tól, amelyek öt ratifikációval vagy csatlakozással megelégedtek, az Egyezmény ezt a számot tízben állapította meg. Bármennyire is célszerű ugyanis a mielőbbi hatálybalépés, annak semmiképpen sincs értelme, hogy ez egészen szűk körben történjék. Egy univerzálisnak gondolt és ezzel a szándékkal kidolgozott nemzetközi egyezménynek akkor kell hatályba lépnie, amikor már alkalmazása szempontjából elegendő állam ismerte el magára kötelezőnek.[1] Az Egyezményt 1980. április 1-jén hat ország, köztük Magyarország írta alá Bécsben. Ezt követően a 91. Cikk (1) bekezdésében megszabott időpontig, 1981. szeptember 30-ig további tizenöt állam írta alá. Még az aláírásra nyitva álló

[1] Enderlein, in: NDK, 176.

határidő letelte előtt megtörtént az első ratifikáció, Lesotho részéről (1981. június 18-án). A következő évben három állam ratifikálta az Egyezményt, Franciaország, Szíria és Egyiptom. 1983. június 16-án első szocialista országként ratifikált Magyarország, majd júliusban Argentína, 1985-ben pedig Jugoszlávia. Az Egyezmény sorsa ekkor még elég kétséges volt, de 1986 decemberében végül is sikerült az áttörés, amikor a világkereskedelemben döntő szerepet játszó Egyesült Államok, továbbá Kína és a hágai egyezményt ratifikált államok közül elsőként Olaszország is megerősítette, illetve elfogadta az Egyezményt. Miután még ezt megelőzően 1986 júniusában ratifikált Zambia, ezzel már eggyel túl is lépték a minimálisan szükséges tízes számot, így az *Egyezmény* a 99. Cikk (1) bekezdésében előírt, a tizedik ratifikációs nyilatkozatot tartalmazó okirat letétbe helyezését (1986. december 11.) követő tizenkét hónap elteltével, *1988. január 1-jén hatályba lépett.* 1986 óta további nyolc állam jelentette be, hogy az Egyezményt kötelezőnek ismeri el, ezzel az Egyezményben részes államok száma huszonhatra emelkedett. Ezek az államok (a ratifikáció időbeli sorrendjében): Finnország, Svédország, Ausztria, Mexikó, Ausztrália, Norvégia, Dánia, az NDK, Belorusszia, az NSZK, valamint (1990-ben) Ukrajna, Chile, Svájc, Csehszlovákia és Irak.[2]

Az (1) bekezdésben a 92. Cikkre történő utalás magyarázata az, hogy félreérthetetlenné váljék, az Egyezmény akkor is hatályba lép, ha az első tíz ratifikáló állam közül több vagy esetleg valamennyi él a 92. Cikk szerinti fenntartással. Más szóval, ha a tíz ratifikáló állam közül három a 92. Cikk alapján kizárta volna a II. Rész (szerződéskötés), további öt pedig a III. Rész (adásvétel) alkalmazását, az Egyezmény ettől függetlenül hatályba lépett volna, mind a tíz állam tekintetében, csak éppen — a 92. Cikknek megfelelően — közülük háromra a II. Rész, ötre pedig a III. Rész nem lett volna kötelező[3].

3. A (2) bekezdés az Egyezmény *hatálybalépését követő ratifikációról, illetve csatlakozásról* rendelkezik, és az (1) bekezdésben megállapított tizenkét hónapos határidőt átvéve kimondja, hogy az érintett állam szempontjából az Egyezmény a megerősítő (csatlakozást kimondó) okirat letétbe helyezését követő tizenkét hónap eltelte utáni hónap első napján lép hatályba. Ez alól, akár csak az (1) bekezdés esetében is, a (6) bekezdésre történő utalással kivételt képeznek azok az államok, amelyek a hágai egyezményeknek (ULIS—ULFIS) részesei, mert velük szemben az Egyezmény csak akkor lép hatályba, ha ezek az országok a (3) bekezdésnek megfelelően a hágai egyezmény(eke)t felmondják, és a felmondás hatályba is lépett[4].

4. A (3) és a további bekezdések részletesen szabályozzák a *hágai egyezményekkel kapcsolatos kérdéseket.* Erre részben a 90. Cikk miatt van szükség, részben pedig azért, mivel az Egyezmény alapvető célkitűzése volt, hogy

[2] UNCITRAL A/CN. 9/325., illetve az UNCITRAL titkárság 1990. március 5-i tájékoztatója.
[3] Evans, in: Bianca—Bonell, 668—669., Enderlein, in: NDK, 176.
[4] Mindkét hágai egyezményt ratifikálta: az Egyesült Királyság, San Marino, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Olaszország, az NSZK és Gambia, csak a ULIS-t Izrael. Olaszország és az NSZK a 99. Cikk értelmében a ULIS-t, illetve a ULFIS-t felmondta.

felváltsa a hágai egyezményeket, és elérje azt, ami 1964-ben Hágában nem sikerült, nevezetesen olyan adásvételi szabályozás megalkotását, amely a lehető legszélesebb körben kerül elfogadásra. Ehhez elengedhetetlen, hogy az Egyezményben részes államok a hágai egyezményeket, amennyiben azok valamelyikének vagy mindkettőnek részesei voltak, felmondják. Az Egyezmény kizárólag a ULIS-szal és a ULFIS-szal ilyen „szigorú", más hasonló tárgyú egyezménnyel szemben nem, aminek éppen az univerzalitásra való törekvés az oka, más szóba jöhető egyezményeknél regionális jogegységesítésről van szó. Nyilvánvaló, hogy kívánatos lenne, ha ezek helyett is az Egyezmény kerülne alkalmazásra, de ennek jelenleg az egyezmények döntő többségénél nincs realitása.

A (3) bekezdés előírja, hogy az az állam, amely ratifikálni, elfogadni, jóváhagyni kívánja az Egyezményt, vagy csatlakozni akar hozzá, *köteles* a ULIS, illetve a ULFIS *felmondására*. A (4) és az (5) bekezdés a felmondás két speciális esetét szabályozza. Kérdés ugyanis, hogy miként értelmezendő a felmondási kötelezettség, ha az állam a 92. Cikk szerint *fenntartással* élt, és az Egyezmény II. vagy III. Részének alkalmazását kizárta. A (4) bekezdés a ULIS (anyagi jogi egyezmény) felmondását követeli meg, ha az állam az Egyezmény II. Részét (szerződéskötés) zárta ki, míg az (5) bekezdés a ULFIS (szerződéskötési egyezmény) felmondását írja elő, ha az állam az Egyezmény III. Része (anyagi jog) tekintetében élt fenntartással.

A (3) és a (4)—(5) bekezdések összevetéséből mindezek alapján az következik, hogy *nem köteles* a hágai egyezmény felmondására az az állam, amely *az annak megfelelő részt az Egyezményben* kizárta. Más szóval a II. Rész kizárása esetén nem kötelező a ULFIS felmondása, a III. Rész kizárása esetén pedig a ULIS-é. Ratifikálhatja ezért a hágai egyezményekben részes állam az Egyezményt úgy, hogy a 92. Cikk (1) bekezdése alapján fenntartással él és kizárja a II. Rész (szerződéskötés) alkalmazását, miközben csak a ULIS-t mondja fel, a ULFIS-t (a szerződéskötési) egyezményt viszont nem.

5. A (6) bekezdés, mint azt a 3. pontban már említettük, a hágai egyezmények felmondásának hatálybalépéséhez köti az Egyezménynek az adott állam vonatkozásában történő hatálybalépését. A bekezdés második mondata az Egyezmény és a ULIS, valamint a ULFIS közötti bonyolult kapcsolatra és felmondási eljárásra tekintettel írja elő az Egyezmény és a hágai egyezmények letéteményeseinek (az Egyesült Nemzetek Főtitkárának és a Holland Kormánynak) *együttműködési kötelezettségét*[5].

[5] Evans, in: Bianca—Bonell, 671.

100. Cikk

(1) Az Egyezmény a szerződés megkötésére csak akkor alkalmazandó, ha a szerződés megkötésére vonatkozó ajánlatot abban az időpontban vagy azt követően tették meg, amikor az Egyezmény az 1. Cikk (1) bekezdés a/ pontjában hivatkozott Szerződő Államok vagy az 1. Cikk (1) bekezdés b/ pontjában hivatkozott Szerződő Állam vonatkozásában már hatályba lépett.

(2) Ez az Egyezmény csak olyan szerződésekre alkalmazandó, amelyeket abban az időpontban vagy azt követően kötöttek meg, amikor az Egyezmény az 1. Cikk (1) bekezdés a/ pontjában hivatkozott Szerződő Államok vagy az 1. Cikk (1) bekezdés b/ pontjában hivatkozott Szerződő Állam vonatkozásában már hatályba lépett.

---

1. A 100. Cikk az Egyezménynek a 99. Cikk szerinti hatálybalépésével összefüggő *átmeneti kérdéseket* rendezi. Az Egyezmény két részének, a II. és a III. Rész egymástól történt elkülönítésének megfelelően az (1) bekezdés a szerződés megkötésével, a (2) bekezdés magával a szerződéssel kapcsolatban rendelkezik.

2. Az (1) bekezdés értelmében a *szerződés megkötésére* az Egyezmény csak akkor alkalmazható, ha az ajánlatot legkorábban azon a napon tették, amikor a két fél telephelye szerinti államok vonatkozásában az Egyezmény hatályba lépett, azaz mindkét állam Szerződő Államnak minősül az 1. Cikk (1) bekezdés a/ pontja szerint. Az Egyezmény alkalmazásának másik, lehetséges esetét, az 1. Cikk (1) bekezdés b/ pontjának szabálya adja, mely szerint az Egyezmény alkalmazandó azokra a szerződésekre is, amelyeknél a nemzetközi magánjog szabályai vezetnek valamely Szerződő Állam jogához. Erre tekintettel mondja a jelen Cikk (1) bekezdése, hogy az alkalmazás kérdésében az dönt, az ajánlat megtételekor az adott állam már Szerződő Állam volt-e.

Példával illusztrálva: ha az érintett államokra nézve az Egyezmény eltérő időpontban lép hatályba, akkor az 1. Cikk (1) bekezdés a/ pontja szerint a későbbi hatálybalépés a mérvadó, de az ezt megelőzően tett ajánlat is eredményezheti az Egyezmény alkalmazását, amennyiben az 1. Cikk (1) bekezdés b/ pontja alapján a nemzetközi magánjog szabályai olyan ország jogához vezetnek, amely már Szerződő Állam. Utóbbi lehet akár annak a félnek az állama, amely vonatkozásában az Egyezmény korábban (az ajánlat megtétele előtt) hatályba lépett, de természetesen lehet egy harmadik állam is.

A fentiekből az is következik, hogy a szerződéskötésre az Egyezmény nem alkalmazható akkor, ha a szerződés létrejöttekor az Egyezmény az állam(ok) tekintetében már hatályba lépett, de az ajánlat megtételekor még nem. Ebben az esetben csak a (2) bekezdés érvényesül, magára a szerződésre már az

Egyezmény nyer alkalmazást, a szerződéskötésre a felek jogválasztása vagy nemzetközi egyezmény (pl. ULFIS) hiányában a nemzetközi magánjog alapján kijelölt jog lesz irányadó.

Az (1) bekezdés kifejezetten az *ajánlat megtételéről* és nem hatályossá válásáról beszél, ezért a releváns időpont nem az ajánlatnak a címzetthez történő megérkezése, ami a 15. Cikk (1) bekezdése alapján az ajánlat hatályossá válását jelenti, hanem — távollévők között — az ajánlat elküldése.

3. A (2) bekezdés az Egyezménynek a *szerződésre történő alkalmazásával* kapcsolatban az (1) bekezdés szabályát ismétli meg, azzal az értelemszerű eltéréssel, hogy a releváns időpontként a szerződés megkötését jelöli meg. A szerződés a 23. Cikk szerint abban az időpontban jön létre, amikor az ajánlat elfogadása hatályossá válik, ez pedig a 18. Cikk (2) bekezdése szerint az elfogadás közlésének az ajánlattevőhöz történő megérkezése.

4. A 100. Cikk alapja a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi konvenció 28. Cikke, amely a nemzetközi szerződések visszaható hatályát kizárja.

---

101. Cikk

(1) A letéteményeshez intézett hivatalos írásbeli bejelentéssel bármely Szerződő Állam felmondhatja az Egyezményt, illetve az Egyezmény II. vagy III. Részét.

(2) A felmondás a bejelentésnek a letéteményes által történt kézhezvételét követő 12 hónap eltelte utáni hónap első napján lép hatályba. Ha a felmondás hatálybalépésére vonatkozóan a bejelentés hosszabb határidőt állapít meg, a felmondás akkor lép hatályba, amikor ez a hosszabb határidő a bejelentésnek a letéteményes által történt kézhezvételét követően eltelik.

---

1. Az utolsó, 101. Cikk lehetővé teszi az Egyezmény *felmondását*, mégpedig nemcsak egészében, hanem külön a II. vagy a III. Rész tekintetében is. A II., illetve a III. Részre történő utalás jelentősége abban rejlik, hogy ezáltal azoknak az államoknak is lehetőségük van akár a II., akár a III. Rész alkalmazásának utólagos kizárására, amelyek nem éltek a 92. Cikk (1) bekezdésének megfelelő fenntartással[1]. A 92. Cikk szerint ugyanis a fenntartás csak az aláírás, megerősítés, elfogadás, jóváhagyás vagy csatlakozás során lehetséges, ezt követően már nem.

A (2) bekezdés szabályozza a felmondás *hatályossá válását*. A tizenkét hónapos felmondási idő a 99. Cikk (1) és (2) bekezdésének az Egyezmény

[1] Evans, in: Bianca—Bonell, 675.

hatálybalépésére megállapított ugyancsak tizenkét hónapos határidőt rögzítő szabályával van összhangban. A szövegezésből egyértelmű, hogy a felmondási határidő a nyilatkozó állam részéről ennél hosszabb időtartamban is megállapítható, rövidebb azonban nem lehet[2].

2. Az Egyezmény hatálybalépéséhez a 99. Cikk (1) bekezdése tíz megerősítést, elfogadást, jóváhagyást, illetve csatlakozást írt elő. Nem rendelkezik viszont az Egyezmény arról a kérdésről, hogy mi történik akkor, ha a részes államok felmondása következtében a Szerződő Államok száma *tíz alá csökken.* Ezt a helyzetet szabályozza a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi konvenció 55. Cikke, amely úgy rendelkezik, hogy a szerződés eltérő rendelkezése hiányában a többoldalú szerződés nem szűnik meg csupán azon tény következtében, hogy a részes felek száma a hatálybalépéshez szükséges szám alá csökkent. Az Egyezmény ennek következtében ilyen esetben is hatályban marad[3].

Kelt Bécsben, ezerkilencszáznyolcvan, április tizenegyedik napján, egy eredeti példányban, melynek angol, arab, francia, kínai, orosz és spanyol nyelvű szövege egyaránt hiteles.

A Kormányaik által kellően felhatalmazott, alulírott meghatalmazottak mindezek bizonyságául az Egyezményt aláírásukkal látták el.

---

1. Az Egyezmény *előtörténetére* a Preambulum, *aláírására* és *életbelépésére* a 99. Cikk magyarázatában részletesen kitértünk[1].

2. Az Egyezmény az Egyesült Nemzetek hat hivatalos nyelvén került megszövegezésre, ezek mindegyike egymással egyenértékű, ún. *eredeti* szöveg. Elvileg ez azt jelenti, hogy az egyes szövegekben minden kifejezés és terminológia egyenértékű, közöttük nincs és nem lehet eltérés. Gyakorlatilag azonban a leggondosabb munka ellenére sem képzelhető el, hogy legalább árnyalatnyi különbségek ne legyenek, nem is annyira a fordítási munka, sokkal inkább az adott nyelvhez kapcsolódó jogrendszerbeli különbségek miatt. Felvetődik ezért az Egyezmény szövegértelmezésének problémája, amivel már a 7. Cikk magyarázata során foglalkoztunk[2].

Az egyes országok a megerősítés, elfogadás, jóváhagyás vagy csatlakozás során az Egyezményt saját nyelvükre is lefordítják, és azt belső szabályaiknak megfelelően vagy valamelyik eredeti nyelvű szöveggel együtt vagy anélkül iktatják jogszabályaik közé. Magyarország az 1987. évi 20. törvényerejű rendelet 2. §-ában az Egyezmény angol szövegét és a magyar fordítást tette közzé. A magyar fordítás megítélésünk szerint több helyen pontatlan és félreérthető,

[2] Enderlein, in: NDK, 177.
[3] Enderlein, in: NDK, 177., Evans, in: Bianca—Bonell, 675.
[1] Ld. a Preambulum 1. pontját és a 99. Cikk 2. pontját.
[2] Ld. a 7. Cikk 5. pontját.

ezeket a fordítási hibákat az egyes Cikkekhez fűzött jegyzetekben mindenütt jeleztük. Függetlenül a fordítási problémáktól, célszerű, feltéve, hogy erre mód van, a gyakorlati munka során az Egyezmény valamelyik eredeti szövegével dolgozni és a szerződéseket ennek alapján megszövegezni. Megjegyzendő, hogy igen alapos a fentiekben sokat idézett német fordítás, amely a német nyelvű államok (Ausztria, NDK, NSZK és Svájc) közös munkája, és amely, figyelemmel a magyar külkereskedelem kapcsolataira, számunkra nagy jelentőséggel bírhat.

FÜGGELÉK

Az Egyezmény angol szövege
Az Egyezmény francia szövege
Az Egyezmény német szövege
Rövidítések jegyzéke
Irodalom
Tárgy- és jogszabálymutató

UNITED NATIONS CONVENTION ON CONTRACTS FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

The States Parties to this Convention,

Bearing in mind the broad objectives in the resolutions adopted by the sixth special session of the General Assembly of the United Nations on the establishment of a New International Economic Order,

Considering that the development of international trade on the basis of equality and mutual benefit is an important element in promoting friendly relations among States,

Being of the opinion that the adoption of uniform rules which govern contracts for the international sale of goods and take into account the different social, economic and legal systems would contribute to the removal of legal barriers in international trade and promote the development of international trade,

Have agreed as follows:

PART I. SPHERE OF APPLICATION AND GENERAL PROVISIONS

Chapter I. Sphere of application

Article 1

(1) This Convention applies to contracts of sale of goods between parties whose places of business are in different States:

(a) when the States are Contracting States; or

(b) when the rules of private international law lead to the application of the law of a Contracting State.

(2) The fact that the parties have their places of business in different States is to be disregarded whenever this fact does not appear either from the contract or from any dealings between, or from information disclosed by, the parties at any time before or at the conclusion of the contract.

(3) Neither the nationality of the parties nor the civil or commercial character of the parties or of the contract is to be taken into consideration in determining the application of this Convention.

Article 2

This Convention does not apply to sales:

(a) of goods bought for personal, family or household use, unless the seller, at any time before or at the conclusion of the contract, neither knew nor ought to have known that the goods were bought for any such use;

(b) by auction;

(c) on execution or otherwise by authority of law;

(d) of stocks, shares, investment securities, negotiable instruments or money;

(e) of ships, vessels, hovercraft or aircraft;

(f) of electricity.

Article 3

(1) Contracts for the supply of goods to be manufactured or produced are to be considered sales unless the party who orders the goods undertakes to supply a substantial part of the materials necessary for such manufacture or production.

(2) This Convention does not apply to contracts in which the preponderant part of the obligations of the party who furnishes the goods consists in the supply of labour or other services.

Article 4

This Convention governs only the formation of the contract of sale and the rights and obligations of the seller and the buyer arising from such a contract. In particular, except as otherwise expressly provided in this Convention, it is not concerned with:

(a) the validity of the contract or of any of its provisions or of any usage;

(b) the effect which the contract may have on the property in the goods sold.

Article 5

This Convention does not apply to the liability of the seller for death or personal injury caused by the goods to any person.

Article 6

The parties may exclude the application of this Convention or, subject to article 12, derogate from or vary the effect of any of its provisions.

CHAPTER II. GENERAL PROVISIONS

Article 7

(1) In the interpretation of this Convention, regard is to be had to its international character and to the need to promote uniformity in its application and the observance of good faith in international trade.

(2) Questions concerning matters governed by this Convention which are not expressly settled in it are to be settled in conformity whith the general principles on which it is based or, in the absence of such principles, in conformity whith the law applicable by virtue of the rules of private international law.

Article 8

(1) For the purposes of this Convention statements made by and other conduct of a party are to be interpreted according to his intent where the other party knew or could not have been unaware what that intent was.

(2) If the preceding paragraph is not applicable, statements made by and other conduct of a party are to be interpreted according to the understanding that a reasonable person of the same kind as the other party would have had in the same circumstances.

(3) In determining the intent of a party of the understanding a reasonable person would have had, due consideration is to be given to all relevant circumstances of the case including the negotiations, any practices which the parties have established between themselves, usages and any subsequent conduct of the parties.

Article 9

(1) The parties are bound by any usage to which they have agreed and by any practices which they have established between themselves.

(2) The parties are considered, unless otherwise agreed, to have impliedly made applicable to their contract or its formation a usage of which the parties knew or ought to have known and which in international trade is widely known to, and regularly observed by, parties to contracts of the type involved in the particular trade concerned.

Article 10

For the purposes of this Convention:

(a) if a party has more than one place of business, the place of business is that which has the closest relationship to the contract and its performance, having regard to the circumstances known to or contemplated by the parties at any time before or at the conclusion of the contract;

(b) if a party does not have a place of business, reference is to be made to his habitual residence.

Article 11

A contract of sale need not be concluded in or evidenced by writing and is not subject to any other requirements as to form. It may be proved by any means, including witnesses.

Article 12

Any provision of article 11, article 29 or Part II of this Convention that allows a contract of sale or its modification or termination by agreement or any offer, acceptance or other indication of intention to be made in any form other than in writing does not apply where any party has his place of business in a Contracting State which has made a declaration under article 96 of this Convention. The parties may not derogate from or vary the effect of this article.

Article 13

For the purposes of this Convention "writing" includes telegram and telex.

PART II. FORMATION OF THE CONTRACT

Article 14

(1) A proposal for concluding a contract addressed to one or more specific persons constitutes an offer if it is sufficiently definite and

indicates the intention of the offeror to be bound in case of acceptance. A proposal is sufficiently definite if it indicates the goods and expressly or implicitly fixes or makes provision for determining the quantity and the price.

(2) A proposal other than one addressed to one or more specific persons is to be considered merely as an invitation to make offers, unless the contrary is clearly indicated by the person making the proposal.

Article 15

(1) An offer becomes effective when it reaches the offeree.

(2) An offer, even if it is irrevocable, may be withdrawn if the withdrawal reaches the offeree before or at the same time as the offer.

Article 16

(1) Until a contract is concluded an offer may be revoked if the revocation reaches the offeree before he has dispatched an acceptance.

(2) However, an offer cannot be revoked:

(a) if it indicates, whether by stating a fixed time for acceptance or otherwise, that it is irrevocable; or

(b) if it was reasonable for the offeree to rely on the offer as being irrevocable and the offeree has acted in reliance on the offer.

Article 17

An offer, even if it is irrevocable, is terminated when a rejection reaches the offeror.

Article 18

(1) A statement made by or other conduct of the offeree indicating assent to an offer is an acceptance. Silence or inactivity does not in itself amount to acceptance.

(2) An acceptance of an offer becomes effective at the moment the indication of assent reaches the offeror. An acceptance is not effective if the indication of assent does not reach the offeror within the time he has fixed or, if no time is fixed, within a reasonable time, due account being taken of the circumstances of the transaction, including the rapidity of the means of communication employed by the offeror. An oral offer must be accepted immediately unless the circumstances indicate otherwise.

(3) However, if, by virtue of the offer or as a result of practices which the parties have established between themselves or of usage, the offeree may indicate assent by performing an act, such as one relating to the dispatch of the goods or payment of the price, without notice to the offeror, the acceptance is effective at the moment the act is performed, provided that the act is performed within the period of time laid down in the preceding paragraph.

Article 19

(1) A reply to an offer which purports to be an acceptance but contains additions, limitations or other modifications is a rejection of the offer and constitutes a counter-offer.

(2) However, a reply to an offer which purports to be an acceptance but contains additional or different terms which do not materially alter the terms of the offer constitutes an acceptance, unless the offeror, without undue delay, objects orally to the discrepancy or dispatches a notice to that effect. If he does not so object, the terms of the contract are the terms of the offer with the modifications contained in the acceptance.

(3) Additional or different terms relating, among other things, to the price, payment, quality and quantity of the goods, place and time of delivery, extent of one party's liability to the other or the settlement of disputes are considered to alter the terms of the offer materially.

Article 20

(1) A period of time for acceptance fixed by the offeror in a telegram or a letter begins to run from the moment the telegram is handed in for dispatch or from the date shown on the letter or, if no such date is shown, from the date shown on the envelope. A period of time for acceptance fixed by the offeror by telephone, telex or other means of instantaneous communication, begins to run from the moment that the offer reaches the offeree.

(2) Official holidays or non-business days occurring during the period for acceptance are included in calculating the period. However, if a notice of acceptance cannot be delivered at the address of the offeror on the last day of the period because that day falls on an official holiday or a non-business day at the place of business of the offeror, the period is extended until the first business day which follows.

Article 21

(1) A late acceptance is nevertheless effective as an acceptance if without delay the offeror orally so informs the offeree or dispatches a notice to that effect.

(2) If a letter or other writing containing a late acceptance shows that it has been sent in such circumstances that if its transmission had been normal it would have reached the offeror in due time, the late acceptance is effective as an acceptance unless, without delay, the offeror orally informs the offeree that he considers his offer as having lapsed or dispatches a notice to that effect.

Article 22

An acceptance may be withdrawn if the withdrawal reaches the offeror before or at the same time as the acceptance would have become effective.

Article 23

A contract is concluded at the moment when an acceptance of an offer becomes effective in accordance with the provisions of this Convention.

Article 24

For the purposes of this Part of the Convention, an offer, declaration of acceptance or any other indication of intention „reaches" the addressee when it is made orally to him or delivered by any other means to him personally, to his place of business or mailing address or, if he does not have a place of business or mailing address, to his habitual residence.

PART III. SALE OF GOODS

Chapter I. General provisions

Article 25

A breach of contract committed by one of the parties is fundamental if it results in such detriment to the other party as substantially to deprive him of what he is entitled to expect under the contract, unless the party in breach did not foresee and a reasonable person of the same kind in the same circumstances would not have foreseen such a result.

Article 26

A declaration of avoidance of the contract is effective only if made by notice to the other party.

Article 27

Unless otherwise expressly provided in this Part of the Convention, if any notice, request or other communication is given or made by a party in accordance with this Part and by means appropriate in the circumstances, a delay or error in the transmission of the communication or its failure to arrive does not deprive that party of the right to rely on the communication.

Article 28

If, in accordance with the provisions of this Convention, one party is entitled to require performance of any obligation by the other party, a court is not bound to enter a judgement for specific performance unless the court would do so under its own law in respect of similar contracts of sale not governed by this Convention.

Article 29

(1) A contract may be modified or terminated by the mere agreement of the parties.

(2) A contract in writing which contains a provision requiring any modification or termination by agreement to be in writing may not be otherwise modified or terminated by agreement. However, a party may be precluded by his conduct from asserting such a provision to the extent that the other party has relied on that conduct.

Chapter II. Obligations of the seller

Article 30

The seller must deliver the goods, hand over any documents relating to them and transfer the property in the goods, as required by the contract and this Convention.

SECTION I. DELIVERY OF THE GOODS AND HANDING OVER OF DOCUMENTS

Article 31

If the seller is not bound to deliver the goods at any other particular place, his obligation to deliver consists:

(a) if the contract of sale involves carriage of the goods—in handing the goods over to the first carrier for transmission to the buyer;

(b) if, in cases not within the preceding subparagraph, the contract relates to specific goods, or unidentified goods to be drawn from a specific stock or to be manufactured or produced, and at the time of the conclusion of the contract the parties knew that the goods were at, or were to be manufactured or produced at, a particular place—in placing the goods at the buyer's disposal at that place;

(c) in other cases—in placing the goods at the buyer's disposal at the place where the seller had his place of business at the time of the conclusion of the contract.

Article 32

(1) If the seller, in accordance with the contract or this Convention, hands the goods over to a carrier and if the goods are not clearly identified to the contract by markings on the goods, by shipping documents or otherwise, the seller must give the buyer notice of the consignment specifying the goods.

(2) If the seller is bound to arrange for carriage of the goods, he must make such contracts as are necessary for carriage to the place fixed by means of transportation appropriate in the circumstances and according to the usual terms for such transportation.

(3) If the seller is not bound to effect insurance in respect of the carriage of the goods, he must, at the buyer's request, provide him with all available information necessary to enable him to effect such insurance.

Article 33

The seller must deliver the goods:

(a) if a date is fixed by or determinable from the contract, on that date;

(b) if a period of time is fixed by or determinable from the contract, at any time within that period unless cicrumstances indicate that the buyer is to choose a date; or

(c) in any other case, within a reasonable time after the conclusion of the contract.

Article 34

If the seller is bound to hand over documents relating to the goods, he must hand them over at the time and place and in the form required by the contract. If the seller has handed over documents before that time, he may, up to that time, cure any lack of conformity in the documents, if the exercise of this right does not cause the buyer unreasonable inconvenience or unreasonable expense. However, the buyer retains any right to claim damages as provided for in this Convention.

SECTION II. CONFORMITY OF THE GOODS AND THIRD PARTY CLAIMS

Article 35

(1) The seller must deliver goods which are of the quantity, quality and description required by the contract and which are contained or packaged in the manner required by the contract.

(2) Except where the parties have agreed otherwise, the goods do not conform with the contract unless they:

(a) are fit for the purposes for which goods of the same description would ordinarily be used;

(b) are fit for any particular purpose expressly or impliedly made known to the seller at the time of the conclusion of the contract, except where the circumstances show that the buyer did not rely, or that is was unreasonable for him to rely, on the seller's skill and judgement;

(c) possess the qualities of goods which the seller has held out to the buyer as a sample or model;

(d) are contained or packaged in the manner usual for such goods or, where there is no such manner, in a manner adequate to preserve and protect the goods.

(3) The seller ist not liable under sub-paragraphs *(a)* to *(d)* of the preceding paragraph for any lack of conformity of the goods if at the time of the conclusion of the contract the buyer knew or could not have been unaware of such lack of conformity.

Article 36

(1) The seller is liable in accordance with the contract and this Convention for any lack of conformity which exists at the time when the risk passes to the buyer, even though the lack of conformity becomes apparent only after that time.

(2) The seller is also liable for any lack of conformity which occurs after the time indicated in the preceding paragraph and which is due to a breach of any of his obligations, including a breach of any guarantee that for a period of time the goods will remain fit for their ordinary purpose or for some particular purpose or will retain specified qualities or characteristics.

Article 37

If the seller has delivered goods before the date for delivery, he may, up to that date, deliver any missing part or make up any deficiency in the quantity of the goods delivered, or deliver goods in replacement of any non-conforming goods delivered or remedy any lack of conformity in the goods delivered, provided that the exercise of this right does not cause the buyer unreasonable inconvenience or unreasonable expense. However, the buyer retains any right to claim damages as provided for in this Convention.

Article 38

(1) The buyer must examine the goods, or cause them to be examined, within as short a period as is practicable in the circumstances.

(2) If the contract involves carriage of the goods, examination may be deferred until after the goods have arrived at their destination.

(3) If the goods are redirected in transit or redispatched by the buyer without a reasonable opportunity for examination by him and at the time of the conclusion of the contract the seller knew or ought to have known of the possibility of such redirection or redispatch, examination may be deferred until after the goods have arrived at the new destination.

Article 39

(1) The buyer loses the right to rely on a lack of conformity of the goods if he does not give notice to the seller specifying the nature of the lack of conformity within a reasonable time after he has discovered it or ought to have discovered it.

(2) In any event, the buyer loses the right to rely on a lack of conformity of the goods if he does not give the seller notice thereof at the latest within a period of two years from the date on which the goods were actually handed over to the buyer, unless this time-limit is inconsistent with a contractual period of guarantee.

Article 40

The seller is not entitled to rely on the provisions of articles 38 and 39 if the lack of conformity relates to facts of which he knew or could not have been unaware and which he did not disclose to the buyer.

Article 41

The seller must deliver goods which are free from any right or claim of a third party, unless the buyer agreed to take the goods subject to that right or claim. However, if such right or claim is based on industrial property or other intellectual property, the seller's obligation is governed by article 42.

Article 42

(1) The seller must deliver goods which are free from any right or claim of a third party based on industrial property or other intellectual property, of which at the time of the conclusion of the contract the seller knew or could not have been unaware, provided that the right or claim is based on industrial property or other intellectual property:

(a) under the law of the State where the goods will be resold or otherwise used; if it was contemplated by the parties at the time of the conclusion of the contract that the goods would be resold or otherwise used in that State; or

(b) in any other case, under the law of the State where the buyer has his place of business.

(2) The obligation of the seller under the preceding paragraph does not extend to cases where:

(a) at the time of the conclusion of the contract the buyer knew or could not have been unaware of the right or claim; or

(b) the right or claim results from the seller's compliance with technical drawings, designs, formulae or other such specifications furnished by the buyer.

Article 43

(1) The buyer loses the right to rely on the provisions of article 41 or article 42 if he does not give notice to the seller specifying the nature of the right or claim of the third party within a reasonable time after he has become aware or ought to have become aware of the right or claim.

(2) The seller is not entitled to rely on the provisions of the preceding paragraph if he knew of the right or claim of the third party and the nature of it.

Article 44

Notwithstanding the provisions of paragraph (1) of article 39 and paragraph (1) of article 43, the buyer may reduce the price in accordance with article 50 or claim damages, except for loss of profit, if he has a reasonable excuse for his failure to give the required notice.

SECTION III. REMEDIES FOR BREACH OF CONTRACT BY THE SELLER

Article 45

(1) If the seller fails to perform any of his obligations under the contract or this Convention, the buyer may:

(a) exercise the rights provided in articles 46 to 52;

(b) claim damages as provided in articles 74 to 77.

(2) The buyer is not deprived of any right he may have to claim damages by exercising his right to other remedies.

(3) No period of grace may be granted to the seller by a court or arbitral tribunal when the buyer resorts to a remedy for breach of contract.

Article 46

(1) The buyer may require performance by the seller of this obligations unless the buyer has resorted to a remedy which is inconsistent with this requirement.

(2) If the goods do not conform with the contract, the buyer may require delivery of substitute goods only if the lack of conformity constitutes a fundamental breach of contract and a request for substitute goods is made either in conjunction with notice given under article 39 or within a reasonable time thereafter.

(3) If the goods do not conform with the contract, the buyer may require the seller to remedy the lack of conformity by repair, unless this is unreasonable having regard to all the circumstances. A request for repair must be made either in conjunction with notice given under article 39 or within a reasonable time thereafter.

Article 47

(1) The buyer may fix an additional period of time of reasonable length for performance by the seller of his obligations.

(2) Unless the buyer has received notice from the seller that he will not perform within the period so fixed, the buyer may not, during that period, resort to any remedy for breach of contract. However, the buyer is not deprived thereby of any right he may have to claim damages for delay in performance.

Article 48

(1) Subject to article 49, the seller may, even after the date for delivery, remedy at his own expense any failure to perform his obligations, if he can do so without unreasonable delay and without causing the buyer unreasonable inconvenience or uncertainty of reimbursement by the seller of expenses advanced by the buyer. However, the buyer retains any right to claim damages as provided for in this Convention.

(2) If the seller requests the buyer to make known whether he will accept performance and the buyer does not comply with the request within a reasonable time, the seller may perform within the time indicated in his request. The buyer may not, during that period of time, resort to any remedy which is inconsistent with performance by the seller.

(3) A notice by the seller that he will perform within a specified period of time is assumed to include a request, under the preceding paragraph, that the buyer make known his decision.

(4) A request or notice by the seller under paragraph (2) or (3) of this article is not effective unless received by the buyer.

Article 49

The buyer may declare the contract avoided:

(a) if the failure by the seller to perform any of his obligations under the contract or this Convention amounts to a fundamental breach of contract; or

(b) in case of non-delivery, if the seller does not deliver the goods within the additional period of time fixed by the buyer in accordance with paragraph (1) of article 47 or declares that he will not deliver within the period so fixed.

(2) However, in cases where the seller has delivered the goods, the buyer loses the right to declare the contract avoided unless he does so:

(a) in respect of late delivery, within a reasonable time after he has become aware that delivery has been made;

(b) in respect of any breach other than late delivery, within a reasonable time:

(i) after he knew or ought to have known of the breach;

(ii) after the expiration of any additional period of time fixed by the buyer in accordance with paragraph (1) of article 47, or after the seller has declared that he will not perform his obligations within such an additional period; or

(iii) after the expiration of any additional period of time indicated by the seller in accordance with paragraph (2) of article 48, or after the buyer has declared that he will not accept performance.

Article 50

If the goods do not conform with the contract and whether or not the price has already been paid, the buyer may reduce the price in the same proportion as the value that the goods actually delivered had at the time of the delivery bears to the value that conforming goods would have had at that time. However, if the seller remedies any failure to perform his obligations in accordance with article 37 or article 48 or if the buyer refuses to accept performance by the seller in accordance with those articles, the buyer may not reduce the price.

Article 51

(1) If the seller delivers only a part of the goods or if only a part of the goods delivered is in conformity with the contract, articles 46 to 50 apply in respect of the part which is missing or which does not conform.

(2) The buyer may declare the contract avoided in its entirety only if the failure to make delivery completely or in conformity with the contract amounts to a fundamental breach of the contract.

Article 52

(1) If the seller delivers the goods before the date fixed, the buyer may take delivery or refuse to take delivery.

(2) If the seller delivers a quantity of goods greater than that provided for in the contract, the buyer may take delivery or refuse to take delivery of the excess quantity. If the buyer takes delivery of all or part of the excess quantity, he must pay for it at the contract rate.

Chapter III. Obligations of the buyer

Article 53

The buyer must pay the price for the goods and take delivery of them as required by the contract and this Convention.

SECTION I. PAYMENT OF THE PRICE

Article 54

The buyer's obligation to pay the price includes taking such steps and complying with such formalities as may be required under the contract or any laws and regulations to enable payment to be made.

Article 55

Where a contract has been validly concluded but does not expressly or implicitly fix or make provision for determining the price, the parties are considered, in the absence of any indication to the contrary, to have impliedly made reference to the price generally charged at the time of the conclusion of the contract for such goods sold under comparable circumstances in the trade concerned.

Article 56

If the price is fixed according to the weight of the goods, in case of doubt it is to be determined by the net weight.

Article 57

(1) If the buyer is not bound to pay the price at any other particular place, he must pay it to the seller:

(a) at the seller's place of business; or

(b) if the payment is to be made against the handing over of the goods or of documents, at the place where the handing over takes place.

(2) The seller must bear any increase in the expenses incidental to payment which is caused by a change in his place of business subsequent to the conclusion of the contract.

Article 58

(1) If the buyer is not bound to pay the price at any other specific time, he must pay it when the seller places either the goods or documents controlling their disposition at the buyer's disposal in accordance with the contract and this Convention. The seller may make such payment a condition for handling over the goods or documents.

(2) If the contract involves carriage of the goods, the seller may dispatch the goods on terms whereby the goods, or documents controlling their disposition, will not be handed over to the buyer except against payment of the price.

(3) The buyer is not bound to pay the price until he has had an opportunity to examine the goods, unless the procedures for delivery or payment agreed upon by the parties are inconsistent with his having such an opportunity.

Article 59

The buyer must pay the price on the date fixed by or determinable from the contract and this Convention without the need for any request or compliance with any formality on the part of the seller.

SECTION II. TAKING DELIVERY

Article 60

The buyer's obligation to take delivery consists:

(a) in doing all the acts which could reasonably be expected of him in order to enable the seller to make delivery; and

(b) in taking over the goods.

SECTION III. REMEDIES FOR BREACH OF CONTRACT BY THE BUYER

Article 61

(1) If the buyer fails to perform any of his obligations under the contract or this Convention, the seller may:

(a) exercise the rights provided in articles 62 to 65;

(b) claim damages as provided in articles 74 to 77.

(2) The seller is not deprived of any right he may have to claim damages by exercising his right to other remedies.

(3) No period of grace may be granted to the buyer by a court or arbitral tribunal when the seller resorts to a remedy for breach of contract.

Article 62

The seller may require the buyer to pay the price, take delivery or perform his other obligations, unless the seller has resorted to a remedy which is inconsistent with this requirement.

Article 63

The seller may fix an additional period of time of reasonable length for performance by the buyer of his obligations.

(2) Unless the seller has received notice from the buyer that he will not perform within the

period so fixed, the seller may not, during that period, resort to any remedy for breach of contract. However, the seller is not deprived thereby of any right he may have to claim damages for delay in performance.

Article 64

(1) The seller may declare the contract avoided:

(a) if the failure by the buyer to perform any of his obligations under the contract or this Convention amounts to a fundamental breach of contract; or

(b) if the buyer does not, within the additional period of time fixed by the seller in accordance with paragraph (1) of article 63, perform his obligation to pay the price or take delivery of the goods, or if he declares that he will not do so within the period so fixed.

(2) However, in cases where the buyer has paid the price, the seller loses the right to declare the contract avoided unless he does so:

(a) in respect of late performance by the buyer, before the seller has become aware that performance has been rendered; or

(b) in respect of any breach other than late performance by the buyer, within a reasonable time:

(i) after the seller knew or ought to have known of the breach; or

(ii) after the expiration of any additional period of time fixed by the seller in accordance with paragraph (1) of article 63, or after the buyer has declared that he will not perform his obligations within such an additional period.

Article 65

(1) If under the contract the buyer is to specify the form, measurement or other features of the goods and he fails to make such specification either on the date agreed upon or within a reasonable time after receipt of a request from the seller, the seller may, without prejudice to any other rights he may have, make the specification himself in accordance with the requirements of the buyer that may be known to him.

(2) If the seller makes the specification himself, he must inform the buyer of the details thereof and must fix a reasonable time within which the buyer may make a different specification. If, after receipt of such a communication, the buyer fails to do so within the time so fixed, the specification made by the seller is binding.

Chapter IV. Passing of risk

Article 66

Loss of or damage to the goods after the risk has passed to the buyer does not discharge him from his obligation to pay the price, unless the loss or damage is due to an act or omission of the seller.

Article 67

(1) If the contract of sale involves carriage of the goods and the seller is not bound to hand them over at a particular place, the risk passes to the buyer when the goods are handed over to the first carrier for transmission to the buyer in accordance with the contract of sale. If the seller is bound to hand the goods over to a carrier at a particular place, the risk does not pass to the buyer until the goods are handed over to the carrier at that place. The fact that the seller is authorized to retain documents controlling the disposition of the goods does not affect the passage of the risk.

(2) Nevertheless, the risk does not pass to the buyer until the goods are clearly identified to the contract, whether by markings on the goods, by shipping documents, by notice given to the buyer or otherwise.

Article 68

The risk in respect of goods sold in transit passes to the buyer from the time of the conclusion of the contract. However, if the circumstances so indicate, the risk is assumed by the buyer from the time the goods were handed over to the carrier who issued the documents embodying the contract of carriage. Nevertheless, if at the time of the conclusion of the contract of sale the seller knew or ought to have known that the goods had been lost or damaged and did not disclose this to the buyer, the loss or damage is at the risk of the seller.

Article 69

(1) In cases not within articles 67 and 68, the risk passes to the buyer when he takes over the goods or, if he does not do so in due time, from the time when the goods are placed at his disposal and he commits a breach of contract by failing to take delivery.

(2) However, if the buyer is bound to take over the goods at a place other than a place of business of the seller, the risk passes when delivery is due and the buyer is aware of the fact that the goods are placed at his disposal at that place.

(3) If the contract relates to goods not then identified, the goods are considered not to be placed at the disposal of the buyer until they are clearly identified to the contract.

Article 70

(2) If the seller has committed a fundamental breach of contract, articles 67, 68 and 69 do not impair the remedies available to the buyer on account of the breach.

CHAPTER V. PROVISIONS COMMON TO THE OBLIGATIONS OF THE SELLER AND OF THE BUYER

SECTION I. ANTICIPATORY BREACH AND INSTALMENT CONTRACTS

Article 71

(1) A party may suspend the performance of his obligations if, after the conclusion of the contract, it becomes apparent that the other party will not perform a substantial part of his obligations as a result of:

(a) a serious deficiency in his ability to perform or in his creditworthiness; or

(b) his conduct in preparing to perform or in performing the contract.

(2) If the seller has already dispatched the goods before the grounds described in the preceding paragraph become evident, he may prevent the handing over the goods to the buyer even though the buyer holds a document which entitles him to obtain them. The present paragraph relates only to the rights in the goods as between the buyer and the seller.

(3) A party suspending performance, whether before or after dispatch of the goods, must immediately give notice of the suspension to the other party and must continue with performance if the other party provides adequate assurance of his performance.

Article 72

(1) If prior to the date for performance of the contract it is clear that one of the parties will commit a fundamental breach of contract, the other party may declare the contract avoided.

(2) If time allows, the party intending to declare the contract avoided must give reasonable notice to the other party in order to permit him to provide adequate assurance of his performance.

(3) The requirements of the preceding paragraph do not apply if the other party has declared that he will not perform his obligations.

Article 73

(1) In the case of a contract for delivery of goods by instalments, if the failure of one party to perform any of his obligations in respect of any instalment constitutes a fundamental breach of contract with respect to that instalment, the other party may declare the contract avoided with respect to that instalment.

(2) If one party's failure to perform any of his obligations in respect of any instalment gives the other party good grounds to conclude that a fundamental breach of contract will occur with respect to future instalments, he may declare the contract avoided for the future, provided that he does so within a reasonable time.

(3) A buyer who declares the contract avoided in respect of any delivery may, at the same time, declare it avoided in respect of deliveries already made or of future deliveries if, by reason of their interdependence, those deliveries could not be used for the purpose contemplated by the parties at the time of the conclusion of the contract.

SECTION II. DAMAGES

Article 74

Damages for breach of contract by one party consist of a sum equal to the loss, including loss of profit, suffered by the other party as a

consequence of the breach. Such damages may not exceed the loss which the party in breach foresaw or ought to have foreseen at the time of the conclusion of the contract, in the light of the facts and matters of which he then knew or ought to have known, as a possible consequence of the breach of contract.

Article 75

If the contract is avoided and if, in a reasonable manner and within a reasonable time after avoidance, the buyer has bought goods in replacement or the seller has resold the goods, the party claiming damages may recover the difference between the contract price and the price in the substitute transaction as well as any further damages recoverable under article 74.

Article 76

(1) If the contract is avoided and there is a current price for the goods, the party claiming damages may, if he has not made a purchase or resale under article 75, recover the difference between the price fixed by the contract and the current price at the time of avoidance as well as any further damages recoverable under article 74. If, however, the party claiming damages has avoided the contract after taking over the goods, the current price at the time of such taking over shall be applied instead of the current price at the time of avoidance.

(2) For the purposes of the preceding paragraph, the current price is the price prevailing at the place where delivery of the goods should have been made or, if there is no current price at that place, the price at such other place as serves as a reasonable substitute, making due allowance for differences in the cost of transporting the goods.

Article 77

A party who relies on a breach of contract must take such measures as are reasonable in the circumstances to mitigate the loss, including loss of profit, resulting from the breach. If he fails to take such measures, the party in breach may claim a reduction in the damages in the amount by which the loss should have been mitigated.

SECTION III. INTEREST

Article 78

If a party fails to pay the price or any other sum that is in arrears, the other party is entitled to interest on it, without prejudice to any claim for damages recoverable under article 74.

SECTION IV. EXEMPTIONS

Article 79

(1) A party is not liable for a failure to perform any of his obligations if he proved that the failure was due to an impediment beyond his control and that he could not reasonably be expected to have taken the impediment into account at the time of the conclusion of the contract or to have avoided or overcome it or its consequences.

(2) If the party's failure is due to the failure by a third person whom he has engaged to perform the whole or a part of the contract, that party is exempt from liability only if:

(a) he is exempt under the preceding paragraph; and

(b) the person whom he has so engaged would be so exempt if the provisions of that paragraph were applied to him.

(3) The exemption provided by this article has effect for the period during which the impediment exists.

(4) The party who fails to perform must give notice to the other party of the impediment and its effect on his ability to perform. If the notice is not received by the other party within a reasonable time after the party who fails to perform knew or ought to have known of the impediment, he is liable for damages resulting from such non-receipt.

(5) Nothing in this article prevents either party from exercising any right other than to claim damages under this Convention.

Article 80

A party may not rely on a failure of the other party to perform, to the extent that such failure was caused by the first party's act or omission.

SECTION V. EFFECTS OF AVOIDANCE

Article 81

(1) Avoidance of the contract releases both parties from their obligations under it, subject to any damages which may be due. Avoidance does not affect any provision of the contract for the settlement of disputes or any other provision of the contract governing the rights and obligations of the parties consequent upon the avoidance of the contract.

(2) A party who has performed the contract either wholly or in part may claim restitution from the other party of whatever the first party has supplied or paid under the contract. If both parties are bound to make restitution, they must do so concurrently.

Article 82

(1) The buyer loses the right to declare the contract avoided or to require the seller to deliver substitute goods if it is impossible for him to make restitution of the goods substantially in the condition in which he received them.

(2) The preceding paragraph does not apply:

(a) if the impossibility of making restitution of the goods or of making restitution of the goods substantially in the condition in which the buyer received them is not due to his act or omission;

(b) if the goods or part of the goods have perished or deteriorated as a result of the examination provided for in article 38; or

(c) if the goods or part of the goods have been sold in the normal course of business or have been consumed or transformed by the buyer in the course of normal use before he discovered or ought to have discovered the lack of conformity.

Article 83

A buyer who has lost the right to declare the contract avoided or to require the seller to deliver substitute goods in accordance with article 82 retains all other remedies under the contract and this Convention.

Article 84

(1) If the seller is bound to refund the price, he must also pay interest on it, from the date on which the price was paid.

(2) The buyer must account to the seller for all benefits which he has derived from the goods or part of them:

(a) if he must make restitution of the goods or part of them; or

(b) if it is impossible for him to make restitution of all or part of the goods or to make restitution of all or part of the goods substantially in the condition in which he received them, but he has nevertheless declared the contract avoided or required the seller to deliver substitute goods.

SECTION VI. PRESERVATION OF THE GOODS

Article 85

If the buyer is in delay in taking delivery of the goods or, where payment of the price and delivery of the goods are to be made concurrently, if he fails to pay the price, and the seller is either in possession of the goods or otherwise able to control their disposition, the seller must take such steps as are reasonable in the circumstances to preserve them. He is entitled to retain them until he has been reimbursed his reasonable expenses by the buyer.

Article 86

(1) If the buyer has received the goods and intends to exercise any right under the contract or this Convention to reject them, he must take such steps to preserve them as are reasonable in the circumstances. He is entitled to retain them until he has been reimbursed his reasonable expenses by the seller.

(2) If goods dispatched to the buyer have been placed at his disposal at their destination and he exercises the right to reject them, he must take possession of them on behalf of the seller, provided that this can be done without payment of the price and without unreasonable inconvenience or unreasonable expense. This provision does not apply if the seller or a person authorized to take charge of the goods on his behalf is present at the destination. If the

buyer takes possession of the goods under this paragraph, his rights and obligations are governed by the preceding paragraph.

Article 87

A party who is bound to take steps to preserve the goods may deposit them in a warehouse of a third person at the expense of the other party provided that the expense incurred is not unreasonable.

Article 88

(1) A party who is bound to preserve the goods in accordance with article 85 or 86 may sell them by any appropriate means if there has been an unreasonable delay by the other party in taking possession of the goods or in taking them back or in paying the price or the cost of preservation, provided that reasonable notice of the intention to sell has been given to the other party.

(2) If the goods are subject to rapid deterioration or their preservation would involve unreasonable expense, a party who is bound to preserve the goods in accordance with article 85 or 86 must take reasonable measures to sell them. To the extent possible he must give notice to the other party of his intention to sell.

(3) A party selling the goods has the right to retain out of the proceeds of sale an amount equal to the reasonable expenses of preserving the goods and of selling them. Ha must account to the other party for the balance.

PART IV. FINAL PROVISIONS

Article 89

The Secretary-General of the United Nations is hereby designated as the depositary for this Convention.

Article 90

This Convention does not prevail over any international agreement which has already been or may be entered into and which contains provisions concerning the matters governed by this Convention, provided that the parties have their places of business in States parties to such agreement.

Article 91

(1) This Convention is open for signature at the concluding meeting of the United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods and will remain open for signature by all States at the Headquarters of the United Nations, New York until 30 September 1981.

(2) This Convention is subject to ratification, acceptance or approval by the signatory States.

(3) This Convention is open for accession by all States which are not signatory States as from the date it is open for signature.

(4) Instruments of ratification, acceptance, approval and accession are to be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 92

(1) A Contracting State may declare at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession that it will not be bound by Part II of this Convention or that it will not be bound by Part III of this Convention.

(2) A Contracting State which makes a declaration in accordance with the preceding paragraph in respect of Part II or Part III of this Convention is not to be considered a Contracting State within paragraph (1) of article 1 of this Convention in respect of matters governed by the Part to which the declaration applies.

Article 93

(1) If a Contracting State has two or more territorial units in which, according to its constitution, different systems of law are applicable in relation to the matters dealt with in this Convention, it may, at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession, declare that this Convention is to extend to all its territorial units or only to one or more of them, and may amend its declaration by submitting another declaration at any time.

(2) These declarations are to be notified to the depositary and are to state expressly the territorial units to which the Convention extends.

(3) If, by virtue of a declaration under this article, this Convention extends to one or more but not all of the territorial units of a Contracting State, and if the place of business of a party

is located in that State, this place of business, for the purposes of this Convention, is considered not to be in a Contracting State, unless it is in a territorial unit to which the Convention extends.

(4) If a Contracting State makes no declaration under paragraph (1) of this article, the Convention is to extend to all territorial units of that State.

Article 94

(1) Two or more Contracting States which have the same or closely related legal rules on matters governed by this Convention may at any time declare that the Convention is not to apply to contracts of sale or to their formation where the parties have their places of business in those States. Such declarations may be made jointly or by reciprocal unilateral declarations.

(2) A Contracting State which has the same or closely related legal rules on matters governed by this Convention as one or more non-Contracting States may at any time declare that the Convention is not to apply to contracts of sale or to their formation where the parties have their places of business in those States.

(3) If a State which is the object of a declaration under the preceding paragraph subsequently becomes a Contracting State, the declaration made will, as from the date on which the Convention enters into force in respect of the new Contracting State, have the effect of a declaration made under paragraph (1), provided that the new Contracting State joins in such declaration or makes a reciprocal unilateral declaration.

Article 95

Any State may declare at the time of the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession that it will not be bound by subparagraph (1) *(b)* of article 1 of this Convention.

Article 96

A Contracting State whose legislation requires contracts of sale to be concluded in or evidenced by writing may at any time make a declaration in accordance with article 12 that any provision of article 11, article 29, or Part II of this Convention, that allows a contract of sale or its modification or termination by agreement or any offer, acceptance, or other indication of intention to be made in any form other than in writing, does not apply where any party has his place of business in that State.

Article 97

(1) Declarations made under this Convention at the time of signature are subject to confirmation upon ratification, acceptance or approval.

(2) Declarations and confirmations of declarations are to be in writing and be formally notified to the depositary.

(3) A declaration takes effect simultaneously with the entry into force of this Convention in respect of the State concerned. However, a declaration of which the depositary receives formal notification after such entry into force takes effect on the first day of the month following the expiration of six months after the date of its receipt by the depositary. Reciprocal unilateral declarations under article 94 take effect on the first day of the month following the expiration of six months after the receipt of the latest declaration by the depositary.

(4) Any State which makes a declaration under this Convention may withdraw it at any time by a formal notification in writing addressed to the depositary. Such withdrawal is to take effect on the first day of the month following the expiration of six months after the date of the receipt of the notification by the depositary.

(5) A withdrawal of a declaration made under article 94 renders inoperative, as from the date on which the withdrawal takes effect, any reciprocal declaration made by another State under that article.

Article 98

No reservations are permitted except those expressly authorized in this Convention.

Article 99

(1) This Convention enters into force, subject to the provisions of paragraph (6) of this article, on the first day of the month following the expiration of twelve months after the date of deposit of the tenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, including an instrument which contains a declaration made under article 92.

(2) When a State ratifies, accepts, approves or accedes to this Convention after the deposit of the tenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, this Convention, with the exception of the Part excluded, enters into force in respect of that State, subject to the provisions of paragraph (6) of this article, on the first day of the month following the expiration of twelve months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

(3) A State which ratifies, accepts, approves or accedes to this Convention and is a party to either or both the Convention relating to a Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods done at The Hague on 1 July 1964 (1964 Hague Formation Convention) and the convention relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods done at The Hague on 1 July 1964 (1964 Hague Sales Convention) shall at the same time denounce, as the case may be, either or both the 1964 Hague Sales Convention and the 1964 Hague Formation Convention by notifying the government of the Netherlands to that effect.

(4) A State party to the 1964 Hague Sales Convention which ratifies, accepts, approves or accedes to the present Convention and declares or has declared under article 92 that it will not be bound by Part II of this Convention shall at the time of ratification, acceptance, approval or accession denounce the 1964 Hague Sales Convention by notifying the Government of the Netherlands to that effect.

(5) A State party to the 1964 Hague Formation Convention which ratifies, accepts, approves or accedes to the present Convention and declares or has declared under article 92 that it will not be bound by Part III of this Convention shall at the time of ratification, acceptance, approval or accession denounce the 1964 Hague Formation Convention by notifying the Government of the Netherlands to that effect.

(6) For the purpose of this article, ratifications, acceptances, approvals and accessions in respect of this Convention by States parties to the 1964 Hague Formation Convention or to the 1964 Hague Sales Convention shall not be effective until such denunciations as may be required on the part of those States in respect of the latter two Conventions have themselves become effective. The depositary of this Convention shall consult with the Government of the Netherlands, as the depositary of the 1964 Conventions, so as to ensure necessary co-ordination in this respect.

Article 100

(1) This Convention applies to the formation of a contract only when the proposal for concluding the contract is made on or after the date when the Convention enters into force in respect of the Contracting States referred to in subparagraph (1) *(a)* or the Contracting State referred to in subparagraph (1) *(b)* of article 1.

(2) This Convention applies only to contracts concluded on or after the date when the Convention enters into force in respect of the Contracting States referred to in subparagraph (1) *(a)* or the Contracting State referred to in subparagraph (1) *(b)* of article 1.

Article 101

(1) A Contracting State may denounce this Convention, or Part II or Part III of the Convention, by a formal notification in writing addressed to the depositary.

(2) The denunciation takes effect on the first day of the month following the expiration of twelve months after the notification is received by the depositary. Where a longer period for the denunciation to take effect is specified in the notification, the denunciation takes effect upon the expiration of such longer period after the notification is received by the depositary.

DONE at Vienna, this day of eleventh day of April, one thousand nine hundred and eighty, in a single original, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized by their respective Governments, have signed this Convention.

CONVENTION DES NATIONS UNIES SUR LES CONTRATS DE VENTE INTERNATIONALE DE MARCHANDISES

Les États parties à la présente Convention

Ayant présents à l'esprit les objectifs généraux inscrits dans les résolutions relatives à l'instauration d'un nouvel ordre économique international que l'Assemblée générale a adoptées à sixième session extraordinaire,

Considérant que développement du commerce international sur la base de l'égalité et des avantages mutuels est un élément important dans la promotion de relations amicales entre les Etats,

Estimant que l'adoption de règles uniformes applicables aux contrats de vente internationale de marchandises et compatibles avec les différents systèmes sociaux, économiques et juridiques contribuera à l'élimination des obstacles juridiques aux échanges internationaux et favorisera le développement du commerce international,

Sont convenues de ce qui suit:

PREMIÈRE PARTIE. — CHAMP D'APPLICATION ET DISPOSITIONS GÉNÉRALES

Chapitre I. — Champ d'application

Article premier

(1) La présente Convention s'applique aux contrats de vente de marchandises entre des parties ayant leur établissement dans Etats différents :

a) lorsque ces Etats sont des Etats contractants; ou

b) lorsque les règles du droit international privé mènent à l'application de la loi d'un Etat contractant.

(2) Il n'est pas tenu compte du fait que les parties ont leur établissement dans des Etats différents lorsque ce fait ne ressort ni du contrat, ni de transactions antérieures entre les parties, ni de renseignements donnés par elles à un moment quelconque avant la conclusion ou lors de la conclusion du contrat.

(3) Ni la nationalité des parties ni le caractère civil ou commercial des parties ou du contrat ne sont pris en considération pour l'application de la présente Convention.

Article 2

La présente Convention ne régit pas les ventes :

a) de marchandises achetées pour un usage personnel, familial ou domestique, à moins que le vendeur, à un moment quelconque avant la conclusion ou lors de la conclusion du contrat, n'ait pas su et n'ait pas été censé savoir que ces marchandises étaient achetées pour un tel usage;

b) aux enchères;

c) sur saisie ou de quelque autre manière par autorité de justice;

d) de valeurs mobilières, effets de commerce et monnaies;

e) de navires, bateaux, aéroglisseurs et aéronefs;

f) d'électricité.

Article 3

(1) Sont réputés ventes les contrats de fourniture de marchandises à fabriquer ou é produire, à moins que la partie qui commande celles-ci n'ait à fournir une part essentielle des éléments matériels nécessaires à cette fabrication ou production.

(2) La présente Convention ne s'applique pas aux contrats dans lesquels la part prépondérante de l'obligation de la partie qui fournit les marchandises consiste en une fourniture de main-d'œuvre ou d'autres services.

Article 4

La présente Convention régit exclusivement la formation du contrat de vente et les droits et obligations qu'un tel contrat fait naître entre le vendeur et l'acheteur. En particulier, sauf disposition contraire expresse de la présente Convention, celle-ci ne concerne pas :

a) la validité du contrat ni celle d'aucune de ses clauses non plus que celle des usages;

b) les effets que le contrat peut avoir sur la propriété des marchandises vendues.

Article 5

La présente Convention ne s'applique pas à la responsabilité du vendeur pour décès ou lésions corporelles causés à quiconque par les marchandises.

Article 6

Les parties peuvent exclure l'application de la présente Convention ou, sous réserve des dispositions de l'article 12, déroger à l'une quelconque de ses dispositions ou en modifier les effets.

CHAPITRE II. — DISPOSITIONS GÉNÉRALES

Article 7

(1) Pour l'interprétation de la présente Convention, il sera tenu compte de son caractère international et de la nécessité de promouvoir l'uniformité de son application ainsi que d'assurer le respect de la bonne foi dans le commerce international.

(2) Les questions concernant les matières régies par la présente Convention et qui ne sont pas expressément tranchées par elle seront réglées selon les principes généraux dont elle s'inspire ou, à défaut de ces principes, conformément à la loi applicable en vertu des régles du droit international privé.

Article 8

(1) Aux fins de la présente Convention, les indications et les autres comportements d'une partie doivent être interprétés selon l'intention de celle-ci lorsque l'autre partie connaissait ou ne pouvait ignorer cette intention.

(2) Si le paragraphe précédent n'est pas applicable, les indications et autres comportements d'une partie doivent être interprétés selon le sens qu'une personne raisonnable de même qualité que l'autre partie, placée dans la même situation, leur aurait donné.

(3) Pour déterminer l'intention d'une partie ou ce qu'aurait compris une personne raisonnable, il doit être tenu compte des circonstances pertinentes, notamment des négociations qui ont pu avoir lieu entre les parties, des habitudes qui se sont établies entre elles, des usages et de tout comportement ultérieur des parties.

Article 9

(1) Les parties sont liées par les usages auxquels elles ont consenti et par les habitudes qui se sont établies entre elles.

(2) Sauf convention contraire des parties, celles-ci sont réputées s'être tacitement référées dans le contrat et pour sa formation à tout usage dont elles avaient connaissances ou auraient dû avoir connaissance et qui, dans le commerce international, est largement connu et régulièrement observé par les parties à des contrats de même type dans la branche commerciale considérée.

Article 10

Aux fins de la présente Convention :

a) si une partie a plus d'un établissement, l'établissement à prendre en considération est celui qui a la relation la plus étroite avec le contrat et son exécution eu égard aux circonstances connues des parties ou envisagées par elles à un moment quelconque avant la conclusion ou lors de la conclusion du contrat;

b) si une partie n'a pas d'établissement, sa résidence habituelle en tient lieu.

Article 11

Le contrat de vente n'a pas à être conclu ni constaté par écrit et n'est soumis à aucune autre condition de forme. Il peut être prouvé par tous moyens, y compris par témoins.

Article 12

Toute disposition de l'article 11, de l'article 29 ou de la deuxième partie de la présente Convention autorisant une forme autre que la forme écrite, soit pour la conclusion ou pour la modification ou la résiliation amiable d'un contrat de vente, soit pour toute offre, acceptation ou autre manifestation d'intention, ne s'applique pas dès lors qu'une des parties a son établissement dans un Etat contractant qui a fait une déclaration conformément à l'article 96 de la présente Convention. Les parties ne peuvent déroger au présent article ni en modofier les effets.

Article 13

Aux fins de la présente Convention, le terme "écrit" doit s'entendre également des communications adressées par télégramme ou par télex.

DEUXIÈME PARTIE. — FORMATION DU CONTRAT

Article 14

(1) Une proposition de conclure un contrat adressée à une ou plusieurs personnes déterminées constitue une offre si elle est suffisamment précise et si elle indique la volonté de son auteur d'être lié en cas d'acceptation. Une proposition est suffisamment précise lorsqu'elle désigne les marchandises et, expressément ou implicitement, fixe la quantité et le prix ou donne des indications permettant de les déterminer.

(2) Une proposition adressée à des personnes indéterminées est considérée seulement comme une invitation à l'offre, à moins que la personne qui a fait la proposition n'ait clairement indiqué le contraire.

Article 15

(1) Une offre prend effet lorsqu'elle parvient au destinataire.

(2) Une offre, même si elle est irrévocable, peut être rétractée si la rétractation parvient au destinatraire avant ou en même temps que l'offre.

Article 16

(1) Jusqu'à ce qu'un contrat ait été conclu, une offre peut être révoquée si la révocation parvient au destinataire avant que celui-ci ait expédié une acceptation.

(2) Cependant, une offre ne peut être révoquée :

a) si elle indique, en fixant un délai déterminé pour l'acceptation, ou autrement, qu'elle est irrévocable; ou

b) s'il était raisonnable pour le destinataire de considérer l'offre comme irrévocable et s'il a agi en conséquence.

Article 17

Une offre, même irrévocable, prend fin lorsque son rejet parvient à l'auteur de l'offre.

Article 18

(1) Une déclaration ou autre comportement du destinataire indiquant qu'il acquiesce à une offre constitue une acceptation. Le silence ou l'inaction à eux seuls ne peuvent valoir acceptation.

(2) L'acceptation d'une offre prend effet au moment où l'indication d'acquiescement parvient a' l'auteur de l'offre. L'acceptation ne prend pas effet si cette indication ne parvient pas à l'auteur de l'offre dans le délai qu'il a stipulé ou, à défaut d'une telle stipulation, dans un délai raisonnable, compte tenu des circonstances de la transaction et de la rapidité des moyens de communication utilisés par l'auteur de l'offre. Une offre verbale doit être acceptée immédiatement, à moins que les circonstances n'impliquent le contraire.

(3) Cependant, si, en vertu de l'offre, des habitudes qui se sont établies entre les parties ou des usages, le destinataire de l'offre peut indiquer qu'il acquiesce en accomplissant un acte se rapportant, par exemple, à l'expédition des marchandises ou au paiement du prix, sans communication à l'auteur de l'offre, l'acceptation prend effet au moment où cet acte est accompli, pour autant qu'il le soit dans les délais prévus par le paragraphe précédent.

Article 19

(1) Une réponse qui tend à être l'acceptation d'une offre, mais qui contient des additions, des limitations ou autres modifications, est un rejet de l'offre et constitue une contre-offre.

(2) Cependant, une réponse qui tend à être l'acceptation d'une offre, mais qui contient des éléments complémentaires ou différents n'altérant pas substantiellement les termes de l'offre, constitue une acceptation, à moins que l'auteur de l'offre, sans retard injustifié, n'en relève les différences verbalement ou n'adresse un avis à cet effet. S'il ne le fait pas, les termes du contrat sont ceux de l'offre, avec les modifications comprises dans l'acceptation.

(3) Des éléments complémentaires ou différents relatifs notamment au prix, au paiement, à la qualité et à la quantité des marchandises, au lieu et au moment de la livraison, à l'étendue de la responsabilité d'une partie à l'égard de l'autre ou au règlement des différends, sont considérés comme altérant substantiellement les termes de l'offre.

Article 20

(1) Le délai d'acceptation fixé par l'auteur de l'offre dans un télégramme ou une lettre commence à courir au moment où le télégramme est remis pour expédition ou à la date qui apparaît sur la lettre ou, à défaut, à la date qui

apparaît sur l'enveloppe. Le délai d'acceptation que l'auteur de l'offre fixe par téléphone, par télex ou par d'autres moyens de communication instantanés commence à courir au moment où l'offre parvient au destinataire.

(2) Les jours féries ou chômés qui tombent pendant que court le délai d'acceptation sont comptés dans le calcul de ce délai. Cependant, si la notification ne peut être remise à l'adresse de l'auteur de l'offre le dernier jour du délai, parce que celui-ci tombe un jour férié ou chômé au lieu d'établissement de l'auteur de l'offre, le délai est prorogé jusqu'au premier jour ouvrable suivant.

Article 21

(1) Une acceptation tardive produit néanmoins effet en tant qu'acceptation si, sans retard, l'auteur de l'offre en informe verbalement le destinataire ou lui adresse un avis à cet effet.

(2) Si la lettre ou autre écrit contenant une acceptation tardive révèle qu'elle a été expédiée dans des conditions telles que, si sa transmission avait été règulière, elle serait parvenue à temps à l'auteur de l'offre, l'acceptation tardive produit effet en tant qu'acceptation à moins que, sans retard, l'auteur de l'offre n'informe verbalement le destinataire de l'offre qu'il considère que son offre avait pris fin ou qu'il ne lui adresse un avis à cet effet.

Article 22

L'acceptation peut être rétractée si la rétractation parvient à l'auteur de l'offre avant le moment où l'acceptation aurait pris effet ou à ce moment.

Article 23

Le contrat est conclu au moment où l'acceptation d'une offre prend effet conformément aux dispositions de la présente Convention.

Article 24

Aux fins de la présente partie de la Convention, une offre, une déclaration d'acceptation ou toute autre manifestation d'intention "parvient" à son destinataire lorsqu'elle lui est faite verbalement ou est délivrée par tout autre moyen au destinataire lui-même, à son établissement, à son adresse postale ou, s'il n'a pas d'établissement ou d'adresse postale, à sa résidence habituelle.

TROISIÈME PARTIE. — VENTE DE MARCHANDISES

Chapitre I. — Dispositions générales

Article 25

Une contravention au contrat commise par l'une des parties est essentielle lorsqu'elle cause à l'autre partie un préjudice tel qu'elle la prive substantiellement de ce que celle-ci était en droit d'attendre du contrat, à moins que la partie en défaut n'ait pas prévu un tel résultat et qu'une personne raisonnable de même qualité placée dans la même situation ne l'aurait pas prévu non plus.

Article 26

Une déclaration de résolution du contrat n'a d'effet que si elle est faite par notification à l'autre partie.

Article 27

Sauf disposition contraire expresse de la présente partie de la Convention, si une notification, demande ou atre communication est faite par une partie au contrat conformément à la présente partie et par un moyen approprié aux circonstances, un retard ou une erreur dans la transmission de la communication ou le fait qu'elle n'est pas arrivée à destination ne prive pas cette partie au contrat du droit de s'en prévaloir.

Article 28

Si, conformément aux dispositions de la présente Convention, une partie a le droit d'exiger de l'autre l'exécution d'une obligation, un tribunal n'est tenu d'ordonner l'exécution en nature que s'il le ferait en vertu de son propre droit pour des contrats de vente semblables non régis par la présente Convention.

Article 29

(1) Un contrat peut être modifiè ou résilié par accord aniable euter les ponties.

(2) Un contrat écrit qui contient une disposition stipulant que toute modification ou résiliation amiable doit être faite par écrit ne peut être modifié ou résilié à l'amiable sous une

autre forme. Toutefois, le comportement de l'une des parties peut l'empêcher d'invoquer une telle disposition si l'autre partie s'est fondée sur ce comportement.

Chapitre II. — Obligations du vendeur

Article 30

Le vendur s'oblige, dans les conditions prévues au contrat et par la présente Convention, à livrer les marchandises, à en transférer la propriété et, s'il y a lieu, à remettre les documents s'y rapportant.

Section I. — Livraison des marchandises et remise des documents

Article 31

Si le vendeur n'est pas tenu de livrer les marchandises en un autre lieu particulier, son obligation de livraison consiste :

a) lorsque le contrat de vente implique un transport des marchandises, à remettre les marchandises au premier transporteur pour transmission à l'acheteur;

b) lorsque, dans les cas non visés au précédent alinéa, le contrat porte sur un corps certain ou sur une chose de genre qui doit être prélevée sur une masse déterminée ou qui doit être fabriquée ou produite et lorsque, au moment de la conclusion du contrat, les parties savaient que les marchandises se trouvaient ou devaient être fabriquées ou produites en un lieu particulier, à mettre les marchandises à la disposition de l'acheteur en ce lieu;

c) dans les autres cas, à mettre les marchandises à la disposition de l'acheteur au lieu où le vendeur avait son établissement au moment de la conclusion du contrat.

Article 32

(1) Si, conformément au contrat ou à la présente Convention, le vendeur remet les marchandises à un transporteur et si les marchandises ne sont pas clairement identifiées aux fins du contrat par l'apposition d'un signe distinctif sur les marchandises, par des documents de transport ou par tout autre moyen, le vendeur doit donner à l'acheteur avis de l'expédition en désignant spécifiquement les marchandises.

(2) Si le vendeur est tenu de prendre des dispositions pour le transport des marchandises, il doit conclure les contrats nécessaires pour que le transport soit effectué jusqu'au lieu prévu, par les moyens de transport appropriés aux circonstances et selon les conditions usuelles pour un tel transport.

(3) Si le vendeur n'est pas tenu de souscrire lui-même une assurance de transport, il doit fournir à l'acheteur, à la demande de celui-ci, tous renseignements dont il dispose qui sont nécessaires à la conclusion de cette assurance.

Article 33

Le vendeur doit livrer les marchandises :

a) si une date est fixée par le contrat ou déterminable par référence au contrat, à cette date;

b) si une période de temps est fixée par le contrat ou déterminable par référence au contrat, à un moment quelconque au cours de cette période, à moins qu'il ne résulte des circonstances que c'est à l'acheteur de choisir une date; ou

c) dans tous les autres cas, dans un délai raisonnable à partir de la conclusion du contrat.

Article 34

Si le vendeur est tenu de remettre les documents se rapportant aux marchandises, il doit s'acquitter de cette obligation au moment, au lieu et dans la forme prévus au contrat. En cas de remise anticipée, le vendeur conserve, jusqu'au moment prévu pour la remise, le droit de réparer tout défaut de conformité des documents, à condition que l'exercice de ce droit ne cause à l'acheteur ni inconvénients ni frais déraisonnables. Toutefois, l'acheteur conserve le droit de demander des dommages-intérêts conformément à la présente Convention.

Section II. — Conformité des marchandises et droits ou prétentions de tiers

Article 35

(1) Le vendeur doit livrer des marchandises dont la quantité, la qualité et le type répondent à ceux qui sont prévus au contrat, et dont l'emballage ou le conditionnement correspond à celui qui est prévu au contrat.

(2) A moins que les parties n'en soient convenues autrement, les marchandises ne sont conformes au contrat que si :

a) elles sont propres aux usages auxquels serviraient habituellement des marchandises du même type;

b) elles sont propres à tout usage spécial qui a été porté expressément ou tacitement à la connaissance du vendeur au moment de la conclusion du contrat, sauf s'il résulte des circonstances que l'acheteur ne s'en est pas remis à la compétence ou à l'appréciation du vendeur ou qu'il n'était pas raisonnable de sa part de le faire;

c) elles possèdent les qualités d'une marchandise que le vendeur a présentée à l'acheteur comme échantillon ou modèle;

d) elles sont emballées ou conditionnées selon le mode habituel pour les marchandises du même type ou, à défaut de mode habituel, d'une manière propre à les conserver et à les protéger.

(3) Le vendeur n'est pas responsable, au regard des alinéas *a* à *d* paragraphe précédent, d'un défaut de conformité que l'acheteur connaissait ou ne pouvait ignorer au moment de la conclusion du contrat.

Article 36

(1) Le vendeur est responsable, conformément au contrat et à la présente Convention, de tout défaut de conformité qui existe au moment du transfert des risques à l'acheteur, même si ce défaut n'apparaît qu'ultérieurement.

(2) Le vendeur est également responsable de tout défaut de conformité qui survient après le moment indiqué au paragraphe précédent et qui est imputable à l'inexécution de l'une quelconque de ses obligations, y compris à un manquement à une garantie que, pendant une certaine période, les marchandises resteront propres à leur usage normal ou à un usage spécial ou conserveront des qualités ou caractéristiques spécifiées.

Article 37

En cas de livraison anticipée, le vendeur a le droit, jusqu'à la date prévue pour la livraison, soit de livrer une partie ou une quantité manquante, ou des marchandises nouvelles en remplacement des marchandises non conformes au contrat, soit de réparer tout défaut de conformité des marchandises, à condition que l'exercice de ce droit ne cause à l'acheteur ni inconvénients ni frais déraisonnables. Toutefois, l'acheteur conserve le droit de demander des dommages-intérêts conformément à la présente Convention.

Article 38

(1) L'acheteur doit examiner les marchandises ou les faire examiner dans un délai aussi bref que possible eu égard aux circonstances.

(2) Si le contrat implique un transport des marchandises, l'examen peut être différé jusqu'à leur arrivée à destination.

(3) Si les marchandises sont déroutées ou réexpédiées par l'acheteur sans que celui-ci ait eu raisonnablement la possibilité de les examiner et si, au moment de la conclusion du contrat, le vendeur connaissait ou aurait dû connaître la possibilité de ce déroutage ou de cette réexpédition, l'examen peut être différé jusqu'à l'arrivée des marchandises à leur nouvelle destination.

Article 39

(1) L'acheteur est déchu du droit de se prévaloir d'un défaut de conformité s'il ne le dénonce pas au vendeur, en précisant la nature de ce défaut, dans un délai raisonnable à partir du moment où il l'a constaté ou aurait dû le constater.

(2) Dans tous les cas, l'acheteur est déchu du droit de se prévaloir d'un défaut de conformité, s 'il ne le dénonce pas au plus tard dans un délai de deux ans à compter de la date à laquelle les marchandises lui ont étét effectivement remises, à moins que ce délai ne soit incompatible avec la durée d'une garantie contractuelle.

Article 40

Le vendeur ne peut pas se prévaloir des dispositions des articles 38 et 39 lorsque le défaut de conformité porte sur des faits qu'il connaissait ou ne pouvait ignorer et qu'il n'a pas révélés à l'acheteur.

Article 41

Le vendeur doit livrer les marchandises libres de tout droit ou prétention d'un tiers, à moins que l'acheteur n'accepte de prendre les marchandises dans ces conditions. Toutefois,

si ce droit ou cette prétention est fondé sur la propriété industrielle ou autre propriété intellectuelle, l'obligation du vendeur est régie par l'article 42.

Article 42

(1) Le vendeur doit livrer les marchandises libres de tout droit ou prétention d'un tiers fondé sur la propriété industrielle ou autre propriété intellectuelle, qu'il connaissait ou ne pouvait ignorer au moment de la conclusion du contrat, à condition que ce droit ou cette prétention soit fondé sur la propriété industrielle ou autre propriété intellectuelle :

a) en vertu de la loi de l'Etat où les marchandises doivent être revendues ou utilisées, si les parties ont envisagé au moment de la conclusion du contrat que les marchandises seraient revendues ou utilisées dans cet Etat; ou

b) dans tous les autres cas, en vertu de la loi de l'Etat où l'acheteur a son établissement.

(2) Dans les cas suivants, le vendeur n'est pas tenu de l'obligation prévue au paragraphe précédent :

a) au moment de la conclusion du contrat, l'acheteur connaissait ou ne pouvait ignorer l'existence du droit ou de la prétention; ou

b) le droit ou la prétention résulte de ce que le vendeur s'est conformé aux plans techniques, dessins, formules ou autres spécifications analogues fournis par l'acheteur.

Article 43

(1) L'acheteur perd le droit de se prévaloir des dispositions des articles 41 et 42 s'il ne dénonce pas au vendeur le droit ou la prétention du tiers, en précisant la nature de ce droit ou de cette prétention, dans un délai raisonnable à partir du moment où il en a eu connaissance ou aurait dû en avoir connaissance.

(2) Le vendeur ne peut pas se prévaloir des dispositions du paragraphe précédent s'il connaissait le droit ou la prétention du tiers et sa nature.

Article 44

Nonobstant les dispositions du paragraphe 1 de l'article 39 et du paragraphe 1 de l'article 43, l'acheteur peut réduire le prix conformément à l'article 50 ou demander des dommages-intérêts, sauf pour le gain manqué, s'il a une excuse raisonnable pour n'avoir pas procédé à la dénonciation requise.

SECTION III. — MOYENS DONT DISPOSE L'ACHETEUR EN CAS DE CONTRAVENTION AU CONTRAT PAR LE VENDEUR

Article 45

(1) Si le vendeur n'a pas exécuté l'une quelconque des obligations résultant pour lui du contrat de vente ou de la présente Convention, l'acheteur est fondé à :

a) exercer les droits prévus aux articles 46 à 52;

b) demander les dommages-intérêts prévus aux articles 74 à 77.

(2) L'acheteur ne perd pas le droit de demander des dommages-intérêts lorsqu'il exerce son droit de recourir à un autre moyen.

(3) Aucun délai de grâce ne peut être accordé au vendeur par un juge ou par un arbitre lorsque l'acheteur se prévaut d'un des moyens dont il dispose en cas de contravention au contrat.

Article 46

(1) L'acheteur peut exiger du vendeur l'exécution de ses obligations, à moins qu'il ne se soit prévalu d'un moyen incompatible avec cette exigence.

(2) Si les marchandises ne sont pas conformes au contrat, l'acheteur ne peut exiger du vendeur la livraison de marchandises de remplacement que si le défaut de conformité constitue une contravention essentielle au contrat et si cette livraison est demandée au moment de la dénonciation du défaut de conformité faite conformément à l'article 39 ou dans un délai raisonnable à compter de cette dénonciation.

(3) Si les marchandises ne sont pas conformes au contrat, l'acheteur peut exiger du vendeur qu'il répare le défaut de conformité, à moins que cela ne soit déraisonnable compte tenu de toutes les circonstances. La réparation doit être demandée au moment de la dénonciation du défaut de conformité faite conformément à l'article 39 ou dans un délai raisonnable à compter de cette dénonciation.

Article 47

(1) L'acheteur peut impartir au vendeur un délai supplémentaire de durée raisonnable pour l'exécution de ses obligations.

(2) A moins qu'il n'ait reçu du vendeur une notification l'informant que celui-ci n'exécuterait pas ses obligations dans le délai ainsi imparti, l'acheteur ne peut, avant l'expiration de ce délai, se prévaloir d'aucun des moyens dont il dispose en cas de contravention au contrat. Toutefois, l'acheteur ne perd pas, de ce fait, le droit de demander des dommages-intérêts pour retard dans l'exécution.

Article 48

(1) Sous réserve de l'article 49, le vendeur peut, même après la date de la livraison, réparer à ses frais tout manquement à ses obligations, à condition que cela n'entraîne pas un retard déraisonnable et ne cause à l'acheteur ni inconvénients déraisonnables ni incertitude quant au remboursement par le vendeur des frais faits par l'acheteur. Toutefois, l'acheteur conserve le droit de demander des dommages-intérêts conformément à la présente Convention.

(2) Si le vendeur demande à l'acheteur de lui faire savoir s'il accepte l'exécution et si l'acheteur ne lui répond pas dans un délai raisonnable, le vendeur peut exécuter ses obligations dans le délai qu'il a indiqué dans sa demande. L'acheteur ne peut, avant l'expiration de ce délai, se prévaloir d'un moyen incompatible avec l'exécution par le vendeur de ses obligations.

(3) Lorsque le vendeur notifie à l'acheteur son intention d'exécuter ses obligations dans un délai déterminé, il est présumé demander à l'acheteur de lui faire connaître sa décision conformément au paragraphe précédent.

(4) Une demande ou une notification faite par le vendeur en vertu des paragraphes 2 ou 3 du présent article n'a d'effet que si elle est reçue par l'acheteur.

Article 49

(1) L'acheteur peut déclarer le contrat résolu :

a) si l'inexécution par le vendeur de l'une quelconque des obligations résultant pour lui du contrat ou de la présente Convention constitue une contravention essentielle au contrat; ou

b) en cas de défaut de livraison, si le vendeur ne livre pas les marchandises dans le délai supplémentaire imparti par l'acheteur conformément au paragraphe 1 de l'article 47 ou s'il déclare qu'il ne les livrera pas dans le délai ainsi imparti.

(2) Cependant, lorsque le vendeur a livré les marchandises, l'acheteur est déchu du droit de déclarer le contrat résolu s'il ne l'a pas fait :

a) en cas de livraison tardive, dans un délai raisonnable à partir du moment où il a su que la livraison avait été effectuée;

b) en cas de contravention autre que la livraison tardive, dans un délai raisonnable :

i) à partir du moment où il a eu connaissance ou aurait dû avoir connaissance de cette contravention;

ii) après l'expiration de tout délai supplémentaire imparti par l'acheteur conformément au paragraphe 1 de l'article 47 ou après que le vendeur a déclaré qu'il n'exécuterait pas ses obligations dans ce délai supplémentaire; ou

iii) après l'expiration de tout délai supplémentaire indiqué par le vendeur conformément au paragraphe 2 de l'article 48 ou après que l'acheteur a déclaré qu'il n'accepterait pas l'exécution.

Article 50

En cas de défaut de conformité des marchandises au contrat, que le prix ait été ou non déjà payé, l'acheteur peut réduire le prix proportionnellement à la différence entre la valeur que les marchandises effectivement livrées avaient au moment de la livraison et la valeur que des marchandises conformes auraient eue à ce moment. Cependant, si le vendeur répare tout manquement à ses obligations conformément à l'article 37 ou à l'article 48 ou si l'acheteur refuse d'accepter l'exécution par le vendeur conformément à ces articles, l'acheteur ne peut réduire le prix.

Article 51

(1) Si le vendeur ne livre qu'une partie des marchandises ou si une partie seulement des marchandises livrées est conforme au contrat, les articles 46 à 50 s'appliquent en ce qui concerne la partie manquante ou non conforme.

(2) L'acheteur ne peut déclarer le contrat résolu dans sa totalité que si l'inexécution partielle ou le de défaut de conformité constitue une contravention essentielle au contrat.

Article 52

(1) Si le vendeur livre les marchandises avant la date fixé, l'acheteur a la faculté d'en prendre livraison ou de refuser d'en prendre livraison.

(2) Si le vendeur livre une quantité supérieure à celle prévue au contrat, l'acheteur peut accepter ou refuser de prendre livraison de la quantité excédentaire. Si l'acheteur accepte d'en prendre livraison en tout ou en partie, il doit la payer au tarif du contrat.

Capitre III. — Obligations de l'acheteur

Article 53

L'acheteur s'oblige, dans les conditions prévues au contrat et par la présente Convention, à payer le prix et à prendre livraison des marchandises.

SECTION I. — PAIEMENT DU PRIX

Article 54

L'obligation qu'a l'acheteur de payer le prix comprend celle de prendre les mesures et d'accomplir les formalités destinées à permettre le paiement du prix qui sont prévues par le contrat ou par les lois et les règlements.

Article 55

Si la vente est valablement conclue sans que le prix des marchandises vendues ait été fixé dans le contrat expressément ou implicitement ou par une disposition permettant de le déterminer, les parties sont réputées, sauf indications contraires, s'être tacitement référées au prix habituellement pratiqué au moment de la conclusion du contrat, dans la branche commerciale considérée, pour les mêmes marchandises vendues dans des circonstances comparables.

Article 56

Si le prix est fixé d'après le poids des marchandises, c'est le poids net qui, en cas de doute, détermine ce prix.

Article 57

(1) Si l'acheteur n'est pas tenu de payer le prix en un autre lieu particulier, il doit payer le venderu :

a) à l'établissement de celui-ci; ou

b) si le paiement doit être fait contre la remise des marchandises ou des documents, au lieu de cette remise.

(2) Le vendeur doit supporter toute augmentation des frais accessoires au paiement qu résultent de son changement d'établissement après la conclusion du contrat.

Article 58

(1) Si l'acheteur n'est pas tenu de payer le prix à un autre moment déterminé, il doit le payer lorsque, conformément au contrat et à la présente Convention, le vendeur met à sa disposition soit les marchandises, soit des documents représentatifs des marchandises. Le vendeur peut faire du paiement une condition de la remise des marchandises ou des documents.

(2) Si le contrat implique un transport des marchandises, le vendeur peut en faire l'expédition sous condition que celles-ci ou les documents représentatifs ne seront remis à l'acheteur que contre paiement du prix.

(3) L'acheteur n'est pas tenu de payer le prix avant d'avoir eu la possibilité d'examiner les marchandises, à moins que les modalités de livraison ou de paiement dont sont convenues les parties ne lui en laissent pas la possibilité.

Article 59

L'acheteur doit payer le prix à la date fixée au contrat ou résultant du contrat et de la présente Convention, sans qu'il soit besoin d'aucune demande ou autre formalité de la part du vendeur.

SECTION II. — PRISE DE LIVRAISON

Article 60

L'obligation de l'acheteur de prendre livraison consiste :

a) à accomplir tout acte qu'on peut raisonnablement attendre de lui pour permettre au vendeur d'effectuer la livraison; et

b) à retirer les marchandises.

SECTION III. — MOYENS DONT DISPOSE LE VENDEUR EN CAS DE CONTRAVENTION AU CONTRAT PAR L'ACHETEUR

Article 61

(1) Si l'acheteur n'a pas exécuté l'une quelconque des obligations résultant pour lui du contrat de vente ou de la présente Convention, le vendeur est fondé à :

a) exercer les droits prévus aux articles 62 à 65;

b) demander les dommages-intérêts prévus aux articles 74 à 77.

(2) Le vendeur ne perd pas le droit de demander des dommages-intérêts lorsqu'il exerce son droit de recourir à un autre moyen.

(3) Aucun délai de grâce ne peut être accordé à l'acheteur par un juge ou par un arbitre lorsque le vendeur se prévaut d'un des moyens dont il dispose en cas de contravention au contrat.

Article 62

Le vendeur peut exiger de l'acheteur le paiement du prix, la prise de livraison des marchandises ou l'exécution des autres obligations de l'acheteur, à moins qu'il ne se soit prévalu d'un moyen incompatible avec ces exigences.

Article 63

(1) Le vendeur peut impartir à l'acheteur un délai supplémentaire de durée raisonnable pour l'exécution de ses obligations.

(2) A moins qu'il n'ait reçu de l'acheteur une notification l'informant que celui-ci n'exécuterait pas ses obligations dans le délai ainsi imparti, le vendeur ne peut, avant l'expiration de ce délai, se prévaloir d'aucun des moyens dont il dispose en cas de contravention au contrat. Toutefois, le vendeur ne perd pas, de ce fait, le droit de demander des dommages-intérêts pour retard dans l'exécution.

Article 64

(1) Le vendeur peut déclarer le contrat résolu :

a) si l'inexécution par l'acheteur de l'une quelconque des obligations résultant pour lui du contrat ou de la présente Convention constitue une contravention essentielle au contrat; ou

b) si l'acheteur n'exécute pas son obligation de payer le prix ou ne prend pas livraison des marchandises dans le délai supplémentaire imparti par le vendeur conformément au paragraphe 1 de l'article 63 ou s'il déclare qu'il ne le fera pas dans le délai ainsi imparti.

(2) Cependant, lorsque l'acheteur a payé le prix, le vendeur est déchu du droit de déclarer le contrat résolu s'il ne l'a pas fait :

a) en cas d'exécution tardive par l'acheteur, avant d'avoir su qu'il y avait eu exécution; ou

b) en cas de contravention par l'acheteur autre que l'exécution tardive, dans un délai raisonnable :

i) à partir du moment où le vendeur a eu connaissance ou aurait dû avoir connaissance de cette contravention; ou

ii) après l'expiration de tout délai supplémentaire imparti par le vendeur conformément au paragraphe 1 de l'article 63 ou après que l'acheteur a déclaré qu'il n'exécuterait pas ses obligations dans ce délai supplémentaire.

Article 65

(1) Si le contrat prévoit que l'acheteur doit spécifier la forme, la mesure ou d'autres caractéristiques des marchandises et si l'acheteur n'effectue pas cette spécification à la date convenue ou dans un délai raisonnable à compter de la réception d'une demande du vendeur, celui-ci peut, sans préjudice de tous autres droits qu'il peut avoir, effectuer lui-même cette spécification d'après les besoins de l'acheteur dont il peut avoir connaissance.

(2) Si le vendeur effectue lui-même la spécification, il doit en faire connaître les modalités à l'acheteur et lui impartir un délai raisonnable pour une spécification différente. Si, après réception de la communication du vendeur, l'acheteur n'utilise pas cette possibilité dans le délai ainsi imparti, la spécification effectuée par le vendeur est définitive.

CHAPITRE IV. — TRANSFERT DES RISQUES

Article 66

La perte ou la détérioration des marchandises survenue après le transfert des risques à l'acheteur ne libère pas celui-ci de son obliga-

tion de payer le prix, à moins que ces événements ne soient dus à un fait du vendeur.

Article 67

(1) Lorsque le contrat de vente implique un transport des marchandises et que le vendeur n'est pas tenu de les remettre en un lieu déterminé, les risques sont transférés à l'acheteur à partir de la remise des marchandises au premier transporteur pour transmission à l'acheteur conformément au contrat de vente. Lorsque le vendeur est tenu de remettre les marchandises à un transporteur en un lieu déterminé, les risques ne sont pas transférés à l'acheteur tant que les marchandises n'ont pas été remises au transporteur en ce lieu. Le fait que le vendeur soit autorisé à conserver les documents représentatifs des marchandises n'affecte pas le transfert des risques.

(2) Cependant, les risques ne sont pas transférés à l'acheteur tant que les marchandises n'ont pas été clairement identifiées aux fins du contrat, que ce soit par l'apposition d'un signe distinctif sur les marchandises, par des documents de transport, par un avis donné à l'acheteur ou par tout autre moyen.

Article 68

En ce qui concerne les marchandises vendues en cours de transport, les risques sont transférés à l'acheteur à partir du moment où le contrat est conclu. Toutefois, si les circonstances l'impliquent, les risques sont à la charge de l'acheteur à compter du moment où les marchandises ont été remises au transporteur qui a émis les documents constatant le contrat de transport. Néanmoins, si, au moment de la conclusion du contrat de vente, le vendeur avait connaissance ou aurait dû avoir connaissance du fait que les marchandises avaient péri ou avaient été détériorées et qu'il n'en a pas informé l'acheteur, la perte ou la détérioration est à la charge du vendeur.

Article 69

(1) Dans les cas non visés par les articles 67 et 68, les risques sont transférés à l'acheteur lorsqu'il retire les marchandises ou, s'il ne le fait pas en temps voulu, à partir du moment où les marchandises sont mises à sa disposition et où il commet une contravention au contrat en n'en prenant pas livraison.

(2) Cependant, si l'acheteur est tenu de retirer les marchandises en un lieu autre qu'un établissement du vendeur, les risques sont transférés lorsque la livraison est due et que l'acheteur sait que les marchandises sont mises à sa disposition en ce lieu.

(3) Si la vente porte sur des marchandises non encore individualisées, les marchandises ne sont réputées avoir été mises à la disposition de l'acheteur que lorsqu'elles ont été clairement identifiées aux fins du contrat.

Article 70

Si le vendeur a commis une contravention essentielle au contrat, les dispositions des articles 67, 68 et 69 ne portent pas atteinte aux moyens dont l'acheteur dispose en raison de cette contravention.

Chapitre V. — Dispositions communes aux obligations du vendeur et de l'acheteur

Section I. — Contravention anticipée et contrats à livraisons successives

Article 71

(1) Une partie peut différer l'exécution de ses obligations lorsqu'il apparaît, après la conclusion du contrat, que l'autre partie n'exécutera pas une partie essentielle de ses obligations du fait :

a) d'une grave insuffisance dans la capacité d'exécution de cette partie ou sa solvabilité ; ou

b) de la manière dont elle s'apprête à exécuter ou exécute le contrat.

(2) Si le vendeur a déjà expédié les marchandises lorsque se révèlent les raisons prévues au paragraphe précédent, il peut s'opposer à ce que les marchandises soient remises à l'acheteur, même si celui-ci détient un document lui permettant de les obtenir. Le présent paragraphe ne concerne que les droits respectifs du vendeur et de l'acheteur sur les marchandises.

(3) La partie qui diffère l'exécution, avant ou après l'expédition des marchandises, doit adresser immédiatement une notification à cet effet à l'autre partie, et elle doit procéder à l'exécution si l'autre partie donne des assurances suffisantes de la bonne exécution de ses obligations.

Article 72

(1) Si, avant la date de l'exécution du contrat, il est manifeste qu'une partie commettra une contravention essentielle au contrat, l'autre partie peut déclarer celui-ci résolu.

(2) Si elle dispose du temps nécessaire, la partie qui a l'intention de déclarer le contrat résolu doit le notifier à l'autre partie dans des conditions raisonnables pour lui permettre de donner des assurances suffisantes de la bonne exécution de ses obligations.

(3) Les dispositions du paragraphe précédent ne s'appliquent pas si l'autre partie a déclaré qu'elle n'exécuterait pas ses obligations.

Article 73

(1) Dans les contrats à livraisons successives, si l'inexécution par l'une des parties d'une obligation relative à une livraison constitue une contravention essentielle au contrat en ce qui concerne cette livraison, l'autre partie peut déclarer le contrat résolu pour la dite livraison.

(2) Si l'inexécution par l'une des parties d'une obligation relative à une livraison donne à l'autre partie de sérieuses raisons de penser qu'il y aura contravention essentielle au contrat en ce qui concerne des obligations futures, elle peut déclarer le contrat résolu pour l'avenir, à condition de la faire dans un délai raisonnable.

((3) L'acheteur qui déclare le contrat résolu pour une livraison peut, en même temps, le déclarer résolu pour les livraisons déjà reçues ou pour les livraisons futures si, en raison de leur connexité, ces livraisons ne peuvent être utilisées aux fins envisagées par les parties au moment de la conclusion du contrat.

SECTION II. — DOMMAGES-INTÉRÊTS

Article 74

Les dommages-intérêts pour une contravention au contrat commise par une partie sont égaux à la perte subie et au gain manqué par l'autre partie par suite de la contravention. Ces dommages-intérêts ne peuvent être supérieurs à la perte subie et au gain manqué que la partie en défaut avait prévus ou aurait dû prévoir au moment de la conclusion du contrat, en considérant les faits dont elle avait connaissance ou aurait dû avoir connaissance, comme étant des conséquences possibles de la contravention au contrat.

Article 75

Lorsque le contrat est résolu et que, d'une manière raisonnable et dans un délai raisonnable après la résolution, l'acheteur a procédé à un achat de remplacement ou le vendeur à une vente compensatoire, la partie qui demande des dommages-intérêts peut obtenir la différence entre le prix du contrat et le prix de l'achat de remplacement ou de la vente compensatoire ainsi que tous autres dommages-intérêts qui peuvent être dus en vertu de l'article 74.

Article 76

(1) Lorsque le contrat est résolu et que les marchandises ont un prix courant, la partie qui demande des dommages-intérêts peut, si elle n'a pas procédé à un achat de remplacement ou à une vente compensatoire au titre de l'article 75, obtenir la différence entre le prix fixé dans le contrat et le prix courant au moment de la résolution ainsi que tous autres dommages-intérêts qui peuvent être dus au titre de l'article 74. Néanmoins, si la partie qui demande des dommages-intérêts a déclaré le contrat résolu après avoir pris possession des marchandises, c'est le prix courant au moment de la prise de possession qui est applicable et non pas le prix courant au moment de la résolution.

(2) Aux fins du paragraphe précédent, le prix courant est celui du lieu où la livraison des marchandises aurait dû être effectuée ou, à défaut de prix courant en ce lieu, le prix courant pratiqué en un autre lieu qu'il apparaît raisonnable de prendre comme lieu de référence, en tenant compte des différences dans les frais de transport des marchandises.

Article 77

La partie qui invoque la contravention au contrat doit prendre les mesures raisonnables, eu égard aux circonstances, pour limiter la perte, y compris le gain manqué, résultant de la contravention. Si elle néglige de le faire, la partie en défaut peut demander une réduction des dommages-intérêts égale au montant de la perte qui aurait dû être évitée.

SECTION III. — INTÉRÊTS

Article 78

Si une partie ne paie pas le prix ou toute autre somme due, l'autre partie a droit à des intérêts sur cette somme, sans préjudice des dommages-intérêts qu'elle serait fondée à demander en vertu de l'article 74.

SECTION IV. — EXONÉRATION

Article 79

(1) Une partie n'est pas responsable de l'inexécution de l'une quelconque de ses obligations si ellen prouve que cette inexécution est due à un empêchement indépendant de sa volonté et que l'on ne pouvait raisonnablement attendre d'elle qu'elle le prenne en considération au moment de la conclusion du contrat, qu'elle le prévienne ou le surmonte ou qu'elle en prévienne ou surmonte les conséquences.

(2) Si l'inexécution par une partie est due à l'inexécution par un tiers qu'elle a chargé d'exécuter tout ou partie du contrat, cette partie n'est exonérée de sa responsabilité que dans le cas :

a) où elle l'est en vertu des dispositions du paragraphe précédent; et

b) où le tiers serait lui aussi exonéré si les dispositions de ce paragraphe lui étaient appliquées.

(3) L'exonération prévue par le présent article produit effet pendant la durée de l'empêchement.

(4) La partie qui n'a pas exécuté doit avertir l'autre partie de l'empêchement et de ses effets sur sa capacité d'exécuter. Si l'avertissement n'arrive pas à destination dans un délai raisonnable à partir du moment où la partie qui n'a pas exécuté a connu ou aurait dû connaître l'empêchement, celle-ci est tenue à des dommages-intérêts du fait de ce défaut de réception.

(5) Les dispositions du présent article n'interdisent pas à une partie d'exercer tous ses droits autres que celui d'obtenir des dommages-intérêts en vertu de la présente Convention.

Article 80

Une partie ne peut pas se prévaloir d'une inexécution par l'autre partie dans la mesure où cette inexécution est due à un acte ou à une omission de sa part.

SECTION V. — EFFETS DE LA RÉSOLUTION

Article 81

(1) La résolution du contrat libère les deux parties de leurs obligations, sous réserve des dommages-intérêts qui peuvent être dus. Elle n'a pas d'effet sur les stipulations du contrat relatives au règlement des différends ou aux droits et obligations des parties en cas de résolution.

(2) La partie qui a exécuté le contrat totalement ou partiellement peut réclamer restitution à l'autre partie de ce qu'elle a fourni ou payé en exécution du contrat. Si les deux parties sont tenues d'effectuer des restitutions, elles doivent y procéder simultanément.

Article 82

(1) L'acheteur perd le droit de déclarer le contrat résolu ou d'exiger du vendeur la livraison de marchandises de remplacement s'il lui est impossible de restituer les marchandises dans un état sensiblement identique à celui dans lequel il les a reçues.

(2) Le paragraphe précédent ne s'applique pas :

a) si l'impossibilité de restituer les marchandises ou de les restituer dans un état sensiblement identique à celui dans lequel l'acheteur les a reçues n'est pas due à un acte ou à une omission de sa part;

b) si les marchandises ont péri ou sont détériorées, en totalité ou en partie, en conséquence de l'examen prescrit à l'article 36; ou

c) si l'acheteur, avant le moment où il a constaté ou aurait dû constater le défaut de conformité, a vendu tout ou partie des marchandises dans le cadre d'une opération commerciale normale ou a consommé ou transformé tout ou partie des marchandises conformément à l'usage normal.

Article 83

L'acheteur qui a perdu le droit de déclarer le contrat résolu ou d'exiger du vendeur la livraison de marchandises de remplacement en vertu de l'article 82 conserve le droit de se prévaloir de tous les autres moyens qu'il tient du contrat et de la présente Convention.

Article 84

(1) Si le vendeur est tenu de restituer le prix, il doit aussi payer des intérêts sur le montant de ce prix à compter du jour du paiement.

(2) L'acheteur doit au vendeur l'équivalent de tout profit qu'il a retiré des marchandises ou d'une partie de celles-ci :

a) lorsqu'il doit les restituer en tout ou en partie; ou

b) lorsqu'il est dans l'impossibilité de restituer tout ou partie des marchandises ou de les restituer en tout ou en partie dans un état sensiblement identique à celui dans lequel il les a reçues et que néanmoins il a déclaré le contrat résolu ou a exigé du vendeur la livraison de marchandises de remplacement.

SECTION VI. — CONSERVATION DES MARCHANDISES

Article 85

Lorsque l'acheteur tarde à prendre livraison des marchandises ou qu'il n'en paie pas le prix, alors que le paiement du prix et la livraison doivent se faire simultanément, le vendeur, s'il a les marchandises en sa possession ou sous son contrôle, doit prendre les mesures raisonnables, eu égard aux circonstances, pour en assurer la conservation. Il est fondé à les retenir jusqu'à ce qu'il ait obtenu de l'acheteur le remboursement de ses dépenses raisonnables.

Article 86

(1) Si l'acheteur a reçu les marchandises et entend exercer tout droit de les refuser en vertu du contrat ou de la présente Convention, il doit prendre les mesures raisonnables, eu égard aux circonstances, pour en assurer le conservation. Il est fondé à les retenir jusqu'à ce qu'il ait obtenu du vendeur le remboursement de ses dépenses raisonnables.

(2) Si les marchandises expédiées à l'acheteur ont été mises à sa disposition à leur lieu de destination et si l'acheteur exerce le droit de les refuser, il doit en prendre possession pour le compte du vendeur à condition de pouvoir le faire sans paiement du prix et sans inconvénients ou frais déraisonnables. Cette disposition ne s'applique pas si le vendeur est présent au lieu de destination ou s'il y a en ce lieu une personne ayant qualité pour prendre les marchandises en charge pour son compte. Les droits et obligations de l'acheteur qui prend possession des marchandises en vertu du présent paragraphe sont régis par le paragraphe précédent.

Article 87

La partie qui est tenue de prendre des mesures pour assurer la conservation des marchandises peut les déposer dans les magasins d'un tiers aux frais de l'autre partie, à condition que les frais qui en résultent ne soient pas déraisonnables.

Article 88

(1) La partie qui doit assurer la conservation des marchandises conformément aux articles 85 ou 86 peut les vendre par tous moyens appropriés si l'autre partie a apporté un retard déraisonnable à prendre possession des marchandises ou à les reprendre ou à payer le prix ou les frais de leur conservation, sous réserve de notifier à cette autre partie, dans des conditions raisonnables, son intention de vendre.

(2) Lorsque les marchandises sont sujettes à une détérioration rapide ou lorsque leur conservation entraînerait des frais déraisonnables, la partie qui est tenue d'assurer la conservation des marchandises conformément aux articles 85 ou 86 doit raisonnablement s'employer à les vendre. Dans la mesure du possible, elle doit notifier à l'autre partie son intention de vendre.

(3) La partie qui vend les marchandises a le droit de retenir sur le produit de la vente un montant égal aux frais raisonnables de conservation et de vente des marchandises. Elle doit le surplus à l'autre partie.

QUATRIÈME PARTIE. — DISPOSITIONS FINALES

Article 89

Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies est désigné comme dépositaire de la présente Convention.

Article 90

La présente Convention ne prévaut pas sur un accord international déjà conclu ou à con-

clure qui contient des dispositions concernant les matières régies par la présente Convention, à condition que les parties au contrat aient leur établissement dans des Etats parties à cet accord.

Article 91

(1) La présente Convention sera ouverte à la signature à la séance de clôture de la Conférence des Nations Unies sur les contrats de vente internationale de marchandises et restera ouverte à la signature de tous les Etats au Siège de l'Organisation des Nations Unies, à New York, jusqu'au 30 septembre 1981.

(2) La présente Convention est sujette à ratification, acceptation ou approbation par les Etats signataires.

(3) La présente Convention sera ouverte à l'adhésion de tous les Etats qui ne sont pas signataires, à partir de la date à laquelle elle sera ouverte à la signature.

(4) Les instruments de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion seront déposés après du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

Article 92

(1) Tout Etat contractant pourra, au moment de la signature, de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, déclarer qu'il ne sera pas lié par la deuxième partie de la présente Convention ou qu'il ne sera pas lié par la troisième partie de la présente Convention.

(2) Un Etat contractant qui fait, en vertu du paragraphe précédent, une déclaration à l'égard de la deuxième partie ou de la troisième partie de la présente Convention ne sera pas considéré comme étant un Etat contractant, au sens du paragraphe 1 de l'article premier de la Convention, pour les matières régies par la partie de la Convention à laquelle cette déclaration s'applique.

Article 93

(1) Tout Etat contractant qui comprend deux ou plusieurs unités territoriales dans lesquelles, selon sa constitution, des systèmes de droit différents s'appliquent dans les matières régies par la présente Convention pourra, au moment de la signature, de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, déclarer que la présente Convention s'appliquera à toutes ses unités territoriales ou seulement à l'une ou plusieurs d'entre elles et pourra à tout moment modifier cette déclaration en faisant une nouvelle déclaration.

(2) Ces déclarations seront notifiées au dépositaire et désigneront expressément les unités territoriales auxquelles la Convention s'applique.

(3) Si, en vertu d'une déclaration faite conformément au présent article, la présente Convention s'applique à l'une ou plusieurs des unités territoriales d'un Etat contractant, mais non pas à toutes, et si l'établissement d'une partie au contrat est situé dans cet Etat, cet établissement sera considéré, aux fins de la présente Convention, comme n'étant pas situé dans un Etat contractant, à moins qu'il ne soit situé dans une unité territoriale à laquelle la Convention s'applique.

(4) Si un Etat contractant ne fait pas de déclaration en vertu du paragraphe 1 du présent article, la Convention s'appliquera à l'ensemble du territoire de cet Etat.

Article 94

(1) Deux ou plusieurs Etats contractants qui, dans des matières régies par la présente Convention, appliquent des règles juridiques identiques ou voisines peuvent, à tout moment, déclarer que la Convention ne s'appliquera pas aux contrats de vente ou à leur formation lorsque les parties ont leur établissement dans ces Etats. De telles déclarations peuvent être faites conjointement ou être unilatérales et réciproques.

(2) Un Etat contractant qui, dans des matières régies par la présente Convention, applique des règles juridiques identiques ou voisines de celles d'un ou de plusieurs Etats non contractants peut, à tout moment, déclarer que la Convention ne s'appliquera pas aux contrats de vente ou à leur formation lorsque les parties ont leur établissement dans ces Etats.

(3) Lorsqu'un Etat à l'égard duquel une déclaration a été faite en vertu du paragraphe précédent devient par la suite un Etat contractant, la déclaration mentionnée aura, à partir de la date à laquelle la présente Convention entrera en vigueur à l'égard de ce nouvel Etat contractant, les effets d'une déclaration faite en vertu du paragraphe 1, à condition que le nouvel Etat contractant s'y associe ou fasse une déclaration unilatérale à titre réciproque.

Article 95

Tout Etat peut déclarer, au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, qu'il ne sera pas lié par l'alinéa *b* du paragraphe 1 de l'article premier de la présente Convention.

Article 96

Tout Etat contractant dont la législation exige que les contrats de vente soient conclus ou constatés par écrit peut à tout moment déclarer, conformément à l'article 12, que toute disposition de l'article 11, de l'article 29 ou de la deuxième partie de la présente Convention autorisant une forme autre que la forme écrite pour la conclusion, la modification ou la résiliation amiable d'un contrat de vente, ou pour toute offre, acceptation ou autre manifestation d'intention, ne s'applique pas dès lors que l'une des parties a son établissement dans cet Etat.

Article 97

(1) Les déclarations faites en vertu de la présente Convention lors de la signature sont sujettes à confirmation lors de la ratification, de l'acceptation ou de l'approbation.

(2) Les déclarations, et la confirmation des déclarations, seront faites par écrit et formellement notifiées au dépositaire.

(3) Les déclarations prendront effet à la date de l'entrée en vigueur de la présente Convention à l'égard de l'Etat déclarant. Cependant, les déclarations dont le dépositaire aura reçu notification formelle après cette date prendront effet le premier jour du mois suivant l'expiration d'un délai de six mois à compter de la date de leur réception par le dépositaire. Les déclarations unilatérales et réciproques faites en vertu de l'article 94 prendront effet le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de six mois après la date de la réception de la dernière déclaration par le dépositaire.

(4) Tout Etat qui fait une déclaration en vertu de la présente Convention peut à tout moment la retirer par une notification formelle adressée par écrit au dépositaire. Ce retrait prendra effet le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de six mois après la date de récepiton de la notification par le dépositaire.

(5) Le retrait d'une déclaration faite en vertu de l'article 94 rendra caduque, à partir de la date de sa prise d'effet, toute déclaration réciproque faite par un autre Etat en vertu de ce même article.

Article 98

Aucune réserve n'est autorisée autre que celles qui sont expressément autorisées par la présente Convention.

Article 99

(1) La présente Convention entrera en vigueur, sous réserve des dispositions du paragraphe 6 du présent article, le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de douze mois après la date du dépôt du dixième instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, y compris tout instrument contenant une déclaration faite en vertu de l'article 92.

(2) Lorsqu'un Etat ratifiera, acceptera ou approuvera la présente Convention ou y adhérera après le dépôt du dixième instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, la Convention, à l'exception de la partie exlue, entrera en vigueur à l'égard de cet Etat, sous réserve des dispositions du paragraphe 6 du présent article, le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de douze mois après la date du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion.

(3) Tout Etat qui ratifiera, acceptera ou approuvera la présente Convention ou y adhérera et qui est partie à la Convention portant loi uniforme sur la formation des contrats de vente internationale des objets mobiliers corporels faite à La Haye le 1er juilet 1964 (Convention de La Haye de 1964 sur la formation) ou à la Convention portant loi uniforme sur la vente internationale des objets mobiliers corporels faite à La Haye le 1er juillet 1964 (Convention de La Haye de 1964 sur la vente), ou à ces deux conventions, dénoncera en même temps, selon le cas, la Convention de La Haye de 1964 sur la vente ou la Convention de La Haye sur la formation, ou ces deux conventions, en adressant une notification à cet effet au Gouvernement néerlandais.

(4) Tout Etat partie à la Convention de La Haye de 1964 sur la vente qui ratifiera, acceptera ou approuvera la présente Convention ou

y adhérera et qui déclarera ou aura déclaré en vertu de l'article 92 qu'il n'est pas lié par la deuxième partie de la Convention, dénoncera, au moment de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, la Convention de La Haye de 1964 sur la vente en adressant une notification à cet effet au Gouvernement néerlandais.

(5) Tout Etat partie à la Convention de La Haye de 1964 sur la vente qui ratifiera, acceptera ou approuvera la présente Convention ou y adhérera et qui déclarera ou aura déclaré en vertu de l'article 92 qu'il n'est pas lié par la troisième partie de la Convention, dénoncera, au moment de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, la Convention de La Haye de 1964 sur la formation en adressant une notification à cet effet au Gouvernement néerlandais.

(6) Aux fins du présent article, les ratifications, acceptations, approbations et adhésions effectuées à l'égard de la présente Convention par des Etats parties à la Convention de La Haye de 1964 sur la formation ou à la Convention de La Haye de 1964 sur la vente ne prendront effet qu'a la date à laquelle les dénonciations éventuellement requises de la part desdits Etats à l'égard de ces deux conventions auront elles-mêmes pris effet. Le dépositaire de la présente Convention s'entendra avec le Gouvernement néerlandais, dépositaire des conventions de 1964, pour assurer la coordination nécessaire à cet égard.

Article 100

(1) La présente Convention s'applique à la formation des contrats conclus à la suite d'une proposition intervenue après l'entrée en vigueur de la Convention à l'égard des Etats contractants visés à l'alinéa *a* du paragraphe 1 de l'article premier ou de l'Etat contractant visé à l'alinéa *b* du paragraphe 1 de l'article premier.

(2) La présente Convention s'applique uniquement aux contrats conclus après son entrée en vigueur à l'égard des Etats contractants visés à l'alinéa *a* du paragraphe 1 de l'article premier ou de l'Etat contractant visé à l'alinéa *b* du paragraphe 1 de l'article premier.

Article 101

(1) Tout Etat contractant pourra dénoncer la présente Convention, ou la deuxième ou la troisième partie de la Convention, par une notification formelle adressée par écrit au dépositaire.

(2) La dénonciation prendra effet le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de douze mois après la date de réception de la notification par le dépositaire. Lorsqu'une période plus longue pour la prise d'effet de la dénonciation est spécifiée dans la notification, la dénonciation prendra effet à l'expiration de la période en question après la date de réception de la notification.

FAIT à Vienne, le onze avril mil neuf cent quatre-ving, en un seul original, dont les textes anglais, arabe, chinois, espagnol, français et russe sont également authentiques.

EN FOI DE QUOI les plénipotentiaires soussignés, dûment autorisés par leurs gouvernements respectifs, ont signé la présente Convention.

ÜBEREINKOMMEN DER VEREINTEN NATIONEN ÜBER VERTRÄGE ÜBER DEN INTERNATIONALEN WARENKAUF*

Die Vertragstaaten dieses Übereinkommens

Im Hinblick auf die allgemeinen Ziele der Entschließungen, die von der Sechsten Außerordentlichen Tagung der Generalversammlung der Vereinten Nationen über die Errichtung einer neuen Weltwirtschaftsordnung angenommen worden sind,

In der Erwägung, daß die Entwicklung des internationalen Handels auf der Grundlage der Gleichberechtigung und des gegenseitigen Nutzens ein wichtiges Element zur Förderung freundschaftlicher Beziehungen zwischen den Staaten ist,

In der Meinung, daß die Annahme einheitlicher Bestimmungen, die auf Verträge über den internationalen Warenkauf Anwendung finden und die verschiedenen Gesellschafts-, Wirtschafts- und Rechtsordnungen berücksichtigen, dazu beitragen würde, die rechtlichen Hindernisse im internationalen Handel zu beseitigen und seine Entwicklung zu fördern,

Haben folgendes *Vereinbart:*

TEIL I. ANWENDUNGSBEREICH UND ALLGEMEINE BESTIMMUNGEN

Kapitel I. Anwendungsbereich

Artikel 1

(1) Dieses Übereinkommen ist auf Kaufverträge über Waren zwischen Parteien anzuwenden, die ihre Niederlassung in verschiedenen Staaten haben,

a) wenn diese Staaten Vertragsstaaten sind oder

b) wenn die Regeln des internationalen Privatrechts zur Anwendung des Rechts eines Vertragsstaats führen.

(2) Die Tatsache, daß die Parteien ihre Niederlassung in verschiedenen Staaten haben, wird nich berücksichtigt, wenn sie sich nicht aus dem Vertrag, aus früheren Geschäftsbeziehungen oder aus Verhandlungen oder Auskünften ergibt, die vor oder bei Vertragsabschluß zwischen den Parteien geführt oder von ihnen erteilt worden sind.

(3) Bei Anwendung dieses Übereinkommens wird weder berücksichtigt, welche Staatsangehörigkeit die Parteien haben, noch ob sie Kaufleute oder Nichtkaufleute sind oder ob der Vertrag handelsrechtlicher oder bürgerlich-rechtlicher Art ist.

Artikel 2

Dieses Übereinkommen findet keine Anwendung auf den Kauf

a) von Ware für den persönlichen Gebrauch oder den Gebrauch in der Familie oder im Haushalt, es sei denn, daß der Verkäufer vor oder bei Vertragsabschluß weder wußte noch wissen mußte, daß die Ware für einen solchen Gebrauch gekauft wurde,

b) bei Versteigerungen,

c) aufgrund von Zwangsvollstreckungs- oder anderen gerichtlichen Maßnahmen,

d) von Wertpapieren oder Zahlungsmitteln,

e) von Seeschiffen, Binnenschiffen, Luftkissenfahrzeugen oder Luftfahrzeugen,

f) von elektrischer Energie.

Artikel 3

(1) Den Kaufverträgen stehen Verträge über die Lieferung herzustellender oder zu erzeugender Ware gleich, es sei denn, daß der Besteller einen wesentlichen Teil der für die Herstellung oder Erzeugung notwendigen Stoffe selbst zur Verfügung zu stellen hat.

(2) Dieses Übereinkommen ist auf Verträge nicht anzuwenden, bei denen der überwiegende Teil der Pflichten der Partei, welche die Ware liefert, in der Ausführung von Arbeiten oder anderen Dienstleistungen besteht.

* Az Egyezmény német szövege Ausztria, az NDK, az NSZK és Svájc által közösen készített, nem hivatalos fordítás, amely néhány lényegtelen ponton eltérő megoldásokat tartalmaz. Az itt közölt szöveg az NSZK változat.

Artikel 4

Dieses Übereinkommen regelt ausschließlich den Abschluß des Kaufvertrages und die aus ihm erwachsenden Rechte und Pflichten des Verkäufers und des Käufers. Soweit in diesem Übereinkommen nicht ausdrücklich etwas anderes bestimmt ist, betrifft es insbesondere nicht

a) die Gültigkeit des Vertrages oder einzelner Vertragsbestimmungen oder die Gültigkeit von Gebräuchen,

b) die Wirkungen, die der Vertrag auf das Eigentum an der verkauften Ware haben kann.

Artikel 5

Dieses Übereinkommen findet keine Anwendung auf die Haftung des Verkäufers für den durch die Ware verursachten Tod oder die Körperverletzung einer Person.

Artikel 6

Die Parteien können die Anwendung dieses Übereinkommens ausschließen oder, vorbehaltlich des Artikels 12, von seinen Bestimmungen abweichen oder deren Wirkung ändern.

Kapitel II. Allgemeine Bestimmungen

Artikel 7

(1) Bei der Auslegung dieses Übereinkommens sind sein internationaler Charakter und die Notwendigkeit zu berücksichtigen, seine einheitliche Anwendung und die Wahrung des guten Glaubens im internationalen Handel zu fördern.

(2) Fragen, die in diesem Übereinkommen geregelte Gegenstände betreffen, aber in diesem Übereinkommen nicht ausdrücklich entschieden werden, sind nach den allgemeinen Grundsätzen, die diesem Übereinkommen zugrunde liegen, oder mangels solcher Grundsätze nach dem Recht zu entscheiden, das nach den Regeln des internationalen Privatrechts anzuwenden ist.

Artikel 8

(1) Für die Zwecke dieses Übereinkommens sind Erklärungen und das sonstige Verhalten einer Partei nach deren Willen auszulegen, wenn die andere Partei diesen Willen kannte oder darüber nicht in Unkenntnis sein konnte.

(2) Ist Absatz 1 nicht anwendbar, so sind Erklärungen und das sonstige Verhalten einer Partei so auszulegen, wie eine vernünftige Person der gleichen Art wie die andere Partei sie unter den gleichen Umständen aufgefaßt hätte.

(3) Um den Willen einer Partei oder die Auffassung festzustellen, die eine vernünftige Person gehabt hätte, sind alle erheblichen Umstände zu berücksichtigen, insbesondere die Verhandlungen zwischen den Parteien, die zwischen ihnen entstandenen Gepflogenheiten, die Gebräuche und das spätere Verhalten der Parteien.

Artikel 9

(1) Die Parteien sind an die Gebräuche, mit denen sie sich einverstanden erklärt haben, und an die Gepflogenheiten gebunden, die zwischen ihnen entstanden sind.

(2) Haben die Parteien nichts anderes vereinbart, so wird angenommen, daß sie sich in ihrem Vertrag oder bei seinem Abschluß stillschweigend auf Gebräuche bezogen haben, die sie kannten oder kennen mußten und die im internationalen Handel den Parteien von Verträgen dieser Art in dem betreffenden Geschäftszweig weithin bekannt sind und von ihnen regelmäßig beachtet werden.

Artikel 10

Für die Zwecke dieses Übereinkommens ist,

a) falls eine Partei mehr als eine Niederlassung hat, die Niederlassung maßgebend, die unter Berücksichtigung der vor oder bei Vertragsabschluß den Parteien bekannten oder von ihnen in Betracht gezogenen Umstände die engste Beziehung zu dem Vertrag und zu seiner Erfüllung hat;

b) falls eine Partei keine Niederlassung hat, ihr gewöhnlicher Aufenthalt maßgebend.

Artikel 11

Der Kaufvertrag braucht nicht schriftlich geschlossen oder nachgewiesen zu werden und unterliegt auch sonst keinen Formvorschriften. Er kann auf jede Weise bewiesen werden, auch durch Zeugen.

Artikel 12

Die Bestimmungen der Artikel 11 und 29 oder des Teils II dieses Übereinkommens, die für den Abschluß eines Kaufvertrages, seine Änderung oder Aufhebung durch Vereinbarung oder für ein Angebot, eine Annahme oder eine sonstige Willenserklärung eine andere als die schriftliche Form gestatten, gelten nicht, wenn eine Partei ihre Niederlassung in einem Vertragsstaat hat, der eine Erklärung nach Artikel 96 abgegeben hat. Die Parteien dürfen von dem vorliegenden Artikel weder abweichen noch seine Wirkung ändern.

Artikel 13

Für die Zwecke dieses Übereinkommens umfaßt der Ausdruck «schriftlich» auch Mitteilungen durch Telegramm oder Fernschreiben.

TEIL II. ABSCHLUSS DES VERTRAGES

Artikel 14

(1) Der an eine oder mehrere bestimmte Personen gerichtete Vorschlag zum Abschluß eines Vertrages stellt ein Angebot dar, wenn er bestimmt genug ist und den Willen des Anbietenden zum Ausdruck bringt, im Falle der Annahme gebunden zu sein. Ein Vorschlag ist bestimmt genug, wenn er die Ware bezeichnet und ausdrücklich oder stillschweigend die Menge und den Preis festsetzt oder deren Festsetzung ermöglicht.

(2) Ein Vorschlag, der nicht an eine oder mehrere bestimmte Personen gerichtet ist, gilt nur als Aufforderung, ein Angebot abzugeben, wenn nicht die Person, die den Vorschlag macht, das Gegenteil deutlich zum Ausdruck bringt.

Artikel 15

(1) Ein Angebot wird wirksam, sobald es dem Empfänger zugeht.

(2) Ein Angebot kann, selbst wenn es unwiderruflich ist, zurückgenommen werden, wenn die Rücknahmeerklärung dem Empfänger vor oder gleichzeitig mit dem Angebot zugeht.

Artikel 16

(1) Bis zum Abschluß des Vertrages kann ein Angebot widerrufen werden, wenn der Widerruf dem Empfänger zugeht, bevor dieser eine Annahmeerklärung abgesandt hat.

(2) Ein Angebot kann jedoch nicht widerrufen werden,

a) wenn es durch Bestimmung einer festen Frist zur Annahme oder auf andere Weise zum Ausdruck bringt, daß es unwiderruflich ist, oder

b) wenn der Empfänger vernünftigerweise darauf vertrauen konnte, daß das Angebot unwiderruflich ist, und er im Vertrauen auf das Angebot gehandelt hat.

Artikel 17

Ein Angebot erlischt, selbst wenn es unwiderruflich ist, sobald dem Anbietenden eine Ablehnung zugeht.

Artikel 18

(1) Eine Erklärung oder ein sonstiges Verhalten des Empfängers, das eine Zustimmung zum Angebot ausdrückt, stellt eine Annahme dar. Schweigen oder Untätigkeit allein stellen keine Annahme dar.

(2) Die Annahme eines Angebots wird wirksam, sobald die Äußerung der Zustimmung dem Anbietenden zugeht. Sie wird nicht wirksam, wenn die Äußerung der Zustimmung dem Anbietenden nicht innerhalb der von ihm gesetzten Frist oder, bei Fehlen einer solchen Frist, innerhalb einer angemessenen Frist zugeht; dabei sind die Umstände des Geschäfts einschließlich der Schnelligkeit der vom Anbietenden gewählten Übermittlungsart zu berücksichtigen. Ein mündliches Angebot muß sofort angenommen werden, wenn sich aus den Umständen nichts anderes ergibt.

(3) Äußert jedoch der Empfänger aufgrund des Angebots, der zwischen den Parteien entstandenen Gepflogenheiten oder der Gebräuche seine Zustimmung dadurch, daß er eine Handlung vornimmt, die sich zum Beispiel auf die Absendung der Ware oder die Zahlung des Preises bezieht, ohne den Anbietenden davon zu unterrichten, so ist die Annahme zum Zeitpunkt der Handlung wirksam, sofern diese innerhalb der in Absatz 2 vorgeschriebenen Frist vorgenommen wird.

Artikel 19

(1) Eine Antwort auf ein Angebot, die eine Annahme darstellen soll, aber Ergänzungen,

Einschränkungen oder sonstige Änderungen enthält, ist eine Ablehnung des Angebots und stellt ein Gegenangebot dar.

(2) Eine Antwort auf ein Angebot, die eine Annahme darstellen soll, aber Ergänzungen oder Abweichungen enthält, welche die Bedingungen des Angebots nicht wesentlich ändern, stellt jedoch eine Annahme dar, wenn der Anbietende das Fehlen der Übereinstimmung nicht unverzüglich mündlich beanstandet oder eine entsprechende Mitteilung absendet. Unterläßt er dies, so bilden die Bedingungen des Angebots mit den in der Annahme enthaltenen Änderungen den Vertragsinhalt.

(3) Ergänzungen oder Abweichungen, die sich inbesondere auf Preis, Bezahlung, Qualität und Menge der Ware, auf Ort und Zeit der Lieferung, auf den Umfang der Haftung der einen Partei gegenüber der anderen oder auf die Beilegung von Streitigkeiten beziehen, werden so angesehen, als änderten sie die Bedingungen des Angebots wesentlich.

Artikel 20

(1) Eine vom Anbietenden in einem Telegramm oder einem Brief gesetzte Annahmefrist beginnt mit Aufgabe des Telegramms oder mit dem im Brief angegebenen Datum oder, wenn kein Datum angegeben ist, mit dem auf dem Umschlag angegebenen Datum zu laufen. Eine vom Anbietenden telefonisch, durch Fernschreiben oder eine andere sofortige Übermittlungsart gesetzte Annahmefrist beginnt zu laufen, sobald das Angebot dem Empfänger zugeht.

(2) Gesetzliche Feiertage oder arbeitsfreie Tage, die in die Laufzeit der Annahmefrist fallen, werden bei der Fristberechnung mitgezählt. Kann jedoch die Mitteilung der Annahme am letzten Tag der Frist nicht an die Anschrift des Anbietenden zugestellt werden, weil dieser Tag am Ort der Niederlassung des Anbietenden auf einen gesetzlichen Feiertag oder arbeitsfreien Tag fällt, so verlängert sich die Frist bis zum ersten darauf folgenden Arbeitstag.

Artikel 21

(1) Eine verspätete Annahme ist dennoch als Annahme wirksam, wenn der Anbietende unverzüglich den Annehmenden in diesem Sinne mündlich unterrichtet oder eine entsprechende schriftliche Mitteilung absendet.

(2) Ergibt sich aus dem eine verspätete Annahme enthaltenden Brief oder anderen Schriftstück, daß die Mitteilung nach den Umständen, unter denen sie abgesandt worden ist, bei normaler Beförderung dem Anbietenden rechtzeitig zugegangen wäre, so ist die verspätete Annahme als Annahme wirksam, wenn der Anbietende nicht unverzüglich den Annehmenden mündlich davon unterrichtet, daß er sein Angebot als erloschen betrachtet, oder eine entsprechende schriftliche Mitteilung absendet.

Artikel 22

Eine Annahme kann zurückgenommen werden, wenn die Rücknahmeerklärung dem Anbietenden vor oder in dem Zeitpunkt zugeht, in dem die Annahme wirksam geworden wäre.

Artikel 23

Ein Vertrag ist in dem Zeitpunkt geschlossen, in dem die Annahme eines Angebots nach diesem Übereinkommen wirksam wird.

Artikel 24

Für die Zwecke dieses Teils des Übereinkommens «geht» ein Angebot, eine Annahmeerklärung oder sonstige Willenserklärung dem Empfänger «zu», wenn sie ihm mündlich gemacht wird oder wenn sie auf anderem Weg ihm persönlich, an seiner Niederlassung oder Postanschrift oder, wenn diese fehlen, an seinem gewöhnlichen Aufenthaltsort zugestellt wird.

TEIL III. WARENKAUF

Kapitel I. Allgemeine Bestimmungen

Artikel 25

Eine von einer Partei begangene Vertragsverletzung ist wesentlich, wenn sie für die andere Partei solchen Nachteil zur Folge hat, daß ihr im wesentlichen entgeht, was sie nach dem Vertrag hätte erwarten dürfen, es sei denn, daß die vertragsbrüchige Partei diese Folge nicht vorausgesehen hat und eine vernünftige Person der gleichen Art diese Folge unter den gleichen Umständen auch nicht vorausgesehen hätte.

Artikel 26

Eine Erklärung, daß der Vertrag aufgehoben wird, ist nur wirksam, wenn sie der anderen Partei mitgeteilt wird.

Artikel 27

Soweit in diesem Teil des Übereinkommens nicht ausdrücklich etwas anderes bestimmt wird, nimmt bei einer Anzeige, Aufforderung oder sonstigen Mitteilung, die eine Partei gemäß diesem Teil mit den nach den Umständen geeigneten Mitteln macht, eine Verzögerung oder ein Irrtum bei der Übermittlung der Mitteilung oder deren Nichteintreffen dieser Partei nich das Recht, sich auf die Mitteilung zu berufen.

Artikel 28

Ist eine Partei nach diesem Übereinkommen berechtigt, von der anderen Partei die Erfüllung einer Verpflichtung zu verlangen, so braucht ein Gericht eine Entscheidung auf Erfüllung in Natur nur zu fällen, wenn es dies auch nach seinem eigenen Recht bei gleichartigen Kaufverträgen täte, die nicht unter dieses Übereinkommen fallen.

Artikel 29

(1) Ein Vertrag kann durch bloße Vereinbarung der Parteien geändert oder aufgehoben werden.

(2) Enthält ein schriftlicher Vertrag eine Bestimmung, wonach jede Änderung oder Aufhebung durch Vereinbarung schriftlich zu erfolgen hat, so darf er nicht auf andere Weise geändert oder aufgehoben werden. Eine Partei kann jedoch aufgrund ihres Verhaltens davon ausgeschlossen sein, sich auf eine solche Bestimmung zu berufen, soweit die andere Partei sich auf dieses Verhalten verlassen hat.

Kapitel II. Pflichten des Verkäufers

Artikel 30

Der Verkäufer ist nach Maßgabe des Vertrages und dieses Übereinkommens verpflichtet, die Ware zu liefern, die sie betreffenden Dokumente zu übergeben und das Eigentum an der Ware zu übertragen.

Abschnitt I. *Lieferung der Ware und Übergabe der Dokumente*

Artikel 31

Hat der Verkäufer die Ware nicht an einem anderen bestimmten Ort zu liefern, so besteht seine Lieferpflicht in folgendem:

a) erfordert der Kaufvertrag eine Beförderung der Ware, so hat sie der Verkäufer dem ersten Beförderer zur Übermittlung an den Käufer zu übergeben;

b) bezieht sich der Vertrag in Fällen, die nicht unter Buchstabe a fallen, auf bestimmte Ware oder auf gattungsmäßig bezeichnete Ware, die aus einem bestimmten Bestand zu entnehmen ist, oder auf herzustellende oder zu erzeugende Ware, und wußten die Parteien bei Vertragsabschluß, daß die Ware sich an einem bestimmten Ort befand oder dort herzustellen oder zu erzeugen war, so hat der Verkäufer die Ware dem Käufer an diesem Ort zur Verfügung zu stellen;

c) in den anderen Fällen hat der Verkäufer die Ware dem Käufer an dem Ort zur Verfügung zu stellen, an dem der Verkäufer bei Vertragsabschluß seine Niederlassung hatte.

Artikel 32

(1) Übergibt der Verkäufer nach dem Vertrag oder diesem Übereinkommen die Ware einem Beförderer und ist die Ware nicht deutlich durch daran angebrachte Kennzeichen oder durch Beförderungsdokumente oder auf andere Weise dem Vertrag zugeordnet, so hat der Verkäufer dem Käufer die Versendung anzuzeigen und dabei die Ware im einzelnen zu bezeichnen.

(2) Hat der Verkäufer für die Beförderung der Ware zu sorgen, so hat er die Verträge zu schließen, die zur Beförderung an den festgesetzten Ort mit den nach den Umständen angemessenen Beförderungsmitteln und zu den für solche Beförderungen üblichen Bedingungen erforderlich sind.

(3) Ist der Verkäufer nicht zum Abschluß einer Transportversicherung verpflichtet, so hat er dem Käufer auf dessen Verlangen alle ihm verfügbaren, zum Abschluß einer solchen Versicherung erforderlichen Auskünfte zu erteilen.

Artikel 33

Der Verkäufer hat die Ware zu liefern,

a) wenn ein Zeitpunkt im Vertrag bestimmt ist oder aufgrund des Vertrages bestimmt werden kann, zu diesem Zeitpunkt,

b) wenn ein Zeitraum im Vertrag bestimmt ist oder aufgrund des Vertrages bestimmt werden kann, jederzeit innerhalb dieses Zeitraums, sofern sich nicht aus den Umständer ergibt, daß der Käufer den Zeitpunkt zu wählen hat, oder

c) in allen anderen Fällen innerhalb einer angemessenen Frist nach Vertragsabschluß.

Artikel 34

Hat der Verkäufer Dokumente zu übergeben, die sich auf die Ware beziehen, so hat er sie zu dem Zeitpunkt, an dem Ort und in der Form zu übergeben, die im Vertrag vorgesehen sind. Hat der Verkäufer die Dokumente bereits vorher übergeben, so kann er bis zu dem für die Übergabe vorgesehenen Zeitpunkt jede Vertragswidrigkeit der Dokumente beheben, wenn die Ausübung dieses Rechts dem Käufer nicht unzumutbare Unannehmlichkeiten oder unverhältnismäßige Kosten verursacht. Der Käufer behält jedoch das Recht, Schadenersatz nach diesem Übereinkommen zu verlangen.

Abschnitt II. *Vertragsmäßigkeit der Ware sowie Rechte oder Ansprüche Dritter*

Artikel 35

(1) Der Verkäufer hat Ware zu liefern, die in Menge, Qualität und Art sowie hinsichtlich Verpackung oder Behältnis den Anforderungen des Vertrages entspricht.

(2) Haben die Parteien nichts anderes vereinbart, so entspricht die Ware dem Vertrag nur,

a) wenn sie sich für die Zwecke eignet, für die Ware der gleichen Art gewöhnlich gebraucht wird;

b) wenn sie sich für einen bestimmten Zweck eignet, der dem Verkäufer bei Vertragsabschluß ausdrücklich oder auf andere Weise zur Kenntnis gebracht wurde, sofern sich nicht aus den Umständen ergibt, daß der Käufer auf die Sachkenntnis und das Urteilsvermögen des Verkäufers nicht vertraute oder vernünftigerweise nicht vertrauen konnte;

c) wenn sie die Eigenschaften einer Ware besitzt, die der Verkäufer dem Käufer als Probe oder Muster vorgelegt hat;

d) wenn sie in der für Ware dieser Art üblichen Weise oder, falls es eine solche Weise nicht gibt, in einer für die Erhaltung und den Schutz der Ware angemessenen Weise verpackt ist.

(3) Der Verkäufer haftet nach Absatz 2 Buchstaben a bis d nicht für eine Vertragswidrigkeit der Ware, wenn der Käufer bei Vertragsabschluß diese Vertragswidrigkeit kannte oder darüber nicht in Unkenntnis sein konnte.

Artikel 36

(1) Der Verkäufer haftet nach dem Vertrag und diesem Übereinkommen für eine Vertragswidrigkeit, die im Zeitpunkt des Übergangs der Gefahr auf den Käufer besteht, auch wenn die Vertragswidrigkeit erst nach diesem Zeitpunkt offenbar wird.

(2) Der Verkäufer haftet auch für eine Vertragswidrigkeit, die nach dem in Absatz 1 angegebenen Zeitpunkt eintritt und auf die Verletzung einer seiner Pflichten zurückzuführen ist, einschließlich der Verletzung einer Garantie dafür, daß die Ware für eine bestimmte Zeit für den üblichen Zweck oder für einen bestimmten Zweck geeignet bleiben oder besondere Eigenschaften oder Merkmale behalten wird.

Artikel 37

Bei vorzeitiger Lieferung der Ware behält der Verkäufer bis zu dem für die Lieferung festgesetzten Zeitpunkt das Recht, fehlende Teile nachzuliefern, eine fehlende Menge auszugleichen, für nicht vetragsgemäße Ware Ersatz zu liefern oder die Vertragswidrigkeit der gelieferten Ware zu beheben, wenn die Ausübung dieses Rechts dem Käufer nicht unzumutbare Unannehmlichkeiten oder unverhältnismäßige Kosten verursacht. Der Käufer behält jedoch das Recht, Schadenersatz nach diesem Übereinkommen zu verlangen.

Artikel 38

(1) Der Käufer hat die Ware innerhalb einer so kurzen Frist zu untersuchen oder untersuchen zu lassen, wie es die Umstände erlauben.

(2) Erfordert der Vertrag eine Beförderung der Ware, so kann die Untersuchung bis nach dem Eintreffen der Ware am Bestimmungsort aufgeschoben werden.

(3) Wird die Ware vom Käufer umgeleitet oder von ihm weiterversandt, ohne daß er ausreichend Gelegenheit hatte, sie zu untersuchen, und kannte der Verkäufer bei Vertragsabschluß die Möglichkeit einer solchen Umleitung oder Weiterversendung oder mußte er sie kennen, so kann die Untersuchung bis nach dem Eintreffen der Ware an ihrem neuen Bestimmungsort aufgeschoben werden.

Artikel 39

(1) Der Käufer verliert das Recht, sich auf eine Vertragswidrigkeit der Ware zu berufen, wenn er sie dem Verkäufer nicht innerhalb einer angemessenen Frist nach dem Zeitpunkt, in dem er sie festgestellt hat oder hätte feststellen müssen, anzeigt und dabei die Art der Vertragswidrigkeit genau bezeichnet.

(2) Der Käufer verliert in jedem Fall das Recht, sich auf die Vertragswidrigkeit der Ware zu berufen, wenn er sie nicht spätestens innerhalb von zwei Jahren, nachdem ihm die Ware tatsächlich übergeben worden ist, dem Verkäufer anzeigt, es sei denn, daß diese Frist mit einer vertraglichen Garantiefrist unvereinbar ist.

Artikel 40

Der Verkäufer kann sich auf die Artikel 38 und 39 nicht berufen, wenn die Vertragswidrigkeit auf Tatsachen beruht, die er kannte oder über die er nicht in Unkenntnis sein konnte und die er dem Käufer nicht offenbart hat.

Artikel 41

Der Verkäufer hat Ware zu liefern, die frei von Rechten oder Ansprüchen Dritter ist, es sei dann, daß der Käufer eingewilligt hat, die mit einem solchen Recht oder Anspruch behaftete Ware zu nehmen. Beruhen jedoch solche Rechte oder Ansprüche auf gewerblichem oder anderem geistigen Eigentum, so regelt Artikel 42 die Verpflichtung des Verkäufers.

Artikel 42

(1) Der Verkäufer hat Ware zu liefern, die frei von Rechten oder Ansprüchen Dritter ist, die auf gewerblichem oder anderem geistigen Eigentum beruhen und die der Verkäufer bei Vertragsabschluß kannte oder über die er nicht in Unkenntnis sein konnte, vorausgesetzt, das Recht oder der Anspruch beruht auf gewerblichem oder anderem geistigen Eigentum

a) nach dem Recht des Staates, in dem die Ware weiterverkauft oder in dem sie in anderer Weise verwendet wird, wenn die Parteien bei Vertragsabschluß in Betracht gezogen haben, daß die Ware dort weiterverkauft oder verwendet werden wird, oder

b) in jedem anderen Falle nach dem Recht des Staates, in dem der Käufer seine Niederlassung hat.

(2) Die Verpflichtung des Verkäufers nach Absatz 1 erstreckt sich nicht auf Fälle,

a) in denen der Käufer im Zeitpunkt des Vertragsabschlusses das Recht oder den Anspruch kannte oder darüber nicht in Unkenntnis sein konnte, oder

b) in denen das Recht oder der Anspruch sich daraus ergibt, daß der Verkäufer sich nach technischen Zeichnungen, Entwürfen, Formeln oder sonstigen Angaben gerichtet hat, die der Käufer zur Verfügung gestellt hat.

Artikel 43

(1) Der Käufer kann sich auf Artikel 41 oder 42 nicht berufen, wenn er dem Verkäufer das Recht oder den Anspruch des Dritten nicht innerhalb einer angemessenen Frist nach dem Zeitpunkt, in dem er davon Kenntnis erlangt hat oder hätte erlangen müssen, anzeigt und dabei genau bezeichnet, welcher Art das Recht oder der Anspruch des Dritten ist.

(2) Der Verkäufer kann sich nicht auf Absatz 1 berufen, wenn er das Recht oder den Anspruch des Dritten und seine Art kannte.

Artikel 44

Ungeachtet des Artikels 39 Absatz 1 und des Artikels 43 Absatz 1 kann der Käufer den Preis nach Artikel 50 herabsetzen oder Schadenersatz, außer für entgangenen Gewinn, verlangen, wenn er eine vernünftige Entschuldigung dafür hat, daß er die erforderliche Anzeige unterlassen hat.

Abschnitt III. *Rechtsbehelfe des Käufers wegen Vertragsverletzung durch den Verkäufer*

Artikel 45

(1) Erfüllt der Verkäufer eine seiner Pflichten nach dem Vertrag oder diesem Übereinkommen nicht, so kann der Käufer

a) die in Artikel 46 bis 52 vorgesehenen Rechte ausüben;

b) Schadenersatz nach Artikel 74 bis 77 verlangen.

(2) Der Käufer verliert das Recht, Schadenersatz zu verlangen, nicht dadurch, daß er andere Rechtsbehelfe ausübt.

(3) Übt der Käufer einen Rechtsbehelf wegen Vertragsverletzung aus, so darf ein Gericht oder Schiedsgericht dem Verkäufer keine zusätzliche Frist gewähren.

Artikel 46

(1) Der Käufer kann vom Verkäufer Erfüllung seiner Pflichten verlangen, es sei denn, daß der Käufer einen Rechtsbehelf ausgeübt hat, der mit diesem Verlangen unvereinbar ist.

(2) Ist die Ware nicht vertragsgemäß, so kann der Käufer Ersatzlieferung nur verlangen, wenn die Vertragswidrigkeit eine wesentliche Vertragsverletzung darsellt und die Ersatzlieferung entweder zusammen mit einer Anzeige nach Artikel 39 oder innerhalb einer angemessenen Frist danach verlangt wird.

(3) Ist die Ware nicht vertragsgemäß, so kann der Käufer den Verkäufer auffordern, die Vertragswidrigkeit durch Nachbesserung zu beheben, es sei denn, daß dies unter Berücksichtigung aller Umstände unzumutbar ist. Nachbesserung muß entweder zusammen mit einer Anzeige nach Artikel 39 oder innerhalb einer angemessenen Frist danach verlangt werden.

Artikel 47

(1) Der Käufer kann dem Verkäufer eine angemessene Nachfrist zur Erfüllung seiner Pflichten setzen.

(2) Der Käufer kann vor Ablauf dieser Frist keinen Rechtsbehelf wegen Vertragsverletzung ausüben, außer wenn er vom Verkäufer die Anzeige erhalten hat, daß dieser seine Pflichten nicht innerhalb der so gesetzten Frist erfüllen wird. Der Käufer behält jedoch das Recht, Schadenersatz wegen verspäteter Erfüllung zu verlangen.

Artikel 48

(1) Vorbehaltlich des Artikels 49 kann der Verkäufer einen Mangel in der Erfüllung seiner Pflichten auch nach dem Liefertermin auf eigene Kosten beheben, wenn dies keine unzumutbare Verzögerung nach sich zieht und dem Käufer weder unzumutbare Unannehmlichkeiten noch Ungewißheit über die Erstattung seiner Auslagen durch den Verkäufer verursacht. Der Käufer behält jedoch das Recht, Schadenersatz nach diesem Übereinkommen zu verlangen.

(2) Fordert der Verkäufer den Käufer auf, ihm mitzuteilen, ob er die Erfüllung annehmen will, und entspricht der Käufer der Aufforderung nicht innerhalb einer angemessenen Frist, so kann der Verkäufer innerhalb der in seiner Aufforderung angegebenen Frist erfüllen. Der Käufer kann vor Ablauf dieser Frist keinen Rechtsbehelf ausüben, der mit der Erfüllung durch den Verkäufer unvereinbar ist.

(3) Zeigt der Verkäufer dem Käufer an, daß er innerhalb einer bestimmten Frist erfüllen wird, so wird vermutet, daß die Anzeige eine Aufforderung an den Käufer nach Absatz 2 enthält, seine Entscheidung mitzuteilen.

(4) Eine Aufforderung oder Anzeige des Verkäufers nach Absatz 2 oder 3 ist nur wirksam, wenn der Käufer sie erhalten hat.

Artikel 49

(1) Der Käufer kann die Aufhebung des Vertrages erklären,

a) wenn die Nichterfüllung einer dem Verkäufer nach dem Vertrag oder diesem Übereinkommen obliegenden Pflicht eine wesentliche Vertragsverletzung darsellt oder

b) wenn im Falle der Nichtlieferung der Verkäufer die Ware nicht innerhalb der vom Käufer nach Artikel 47 Absatz 1 gesetzten Nachfrist liefert oder wenn er erklärt, daß er nicht innerhalb der so gesetzten Frist liefern wird.

(2) Hat der Verkäufer die Ware geliefert, so verliert jedoch der Käufer sein Recht, die Aufhebung des Vertrages zu erklären, wenn er

a) im Falle der verspäteten Lieferung die Aufhebung nicht innerhalb einer angemessenen Frist erklärt, nachdem er erfahren hat, daß die Lieferung erfolgt ist, oder

b) im Falle einer anderen Vertragsverlet-

zung als verspäteter Lieferung die Aufhebung nicht innerhalb einer angemessenen Frist erklärt,

i) nachdem er die Vertragsverletzung kannte oder kennen mußte,

ii) nachdem eine vom Käufer nach Artikel 47 Absatz 1 gesetzte Nachfrist abgelaufen ist oder nachdem der Verkäufer erklärt hat, daß er seine Pflichten nicht innerhalb der Nachfrist erfüllen wird, oder

iii) nachdem eine vom Verkäufer nach Artikel 48 Absatz *2* gesetzte Frist abgelaufen ist oder nachdem der Käufer erklärt hat, daß er die Erfüllung nicht annehmen wird.

Artikel 50

Ist die Ware nicht vertragsgemäß, so kann der Käufer unabhängig davon, ob der Kaufpreis bereits gezahlt worden ist oder nicht, den Preis in dem Verhältnis herabsetzen, in dem der Wert, den die tatsächlich gelieferte Ware im Zeitpunkt der Lieferung hatte, zu dem Wert steht, den vertragsgemäße Ware zu diesem Zeitpunkt gehabt hätte. Behebt jedoch der Verkäufer nach Artikel 37 oder 48 einen Mangel in der Erfüllung seiner Pflichten oder weigert sich der Käufer, Erfüllung durch den Verkäufer nach den genannten Artikeln anzunehmen, so kann der Käufer den Preis nicht herabsetzen.

Artikel 51

(1) Liefert der Verkäufer nur einen Teil der Ware oder ist nur ein Teil der gelieferten Ware vertragsgemäß, so gelten für den Teil, der fehlt oder der nicht vertragsgemäß ist, die Artikel 47 bis 50.

(2) Der Käufer kann nur dann die Aufhebung des gesamten Vertrages erklären, wenn die unvollständige oder nicht vertragsgemäße Lieferung eine wesentliche Vertragsverletzung darstellt.

Artikel 52

(1) Liefert der Verkäufer die Ware vor dem festgesetzten Zeitpunkt, so steht es dem Käufer frei, sie abzunehmen oder die Abnahme zu verweigern.

(2) Liefert der Verkäufer eine größere als die vereinbarte Menge, so kann der Käufer die zuviel gelieferte Menge abnehmen oder ihre Abnahme verweigern. Nimmt der Käufer die zuviel gelieferte Menge ganz oder teilweise ab, so hat er sie entsprechend dem vertraglichen Preis zu bezahlen.

Kapitel III. Pflichten des Käufers

Artikel 53

Der Käufer ist nach Maßgabe des Vertrages und dieses Übereinkommens verpflichtet, den Kaufpreis zu zahlen und die Ware abzunehmen.

Abschnitt I. *Zahlung des Kaufpreises*

Artikel 54

Zur Pflicht des Käufers, den Kaufpreis zu zahlen, gehört es auch, die Maßnahmen zu treffen und die Förmlickeiten zu erfüllen, die der Vertrag oder Rechtsvorschriften erfordern, damit Zahlung geleistet werden kann.

Artikel 55

Ist ein Vertrag gültig geschlossen worden, ohne daß er den Kaufpreis ausdrücklich oder stillschweigend festsetzt oder dessen Festsetzung ermöglicht, so wird mangels gegenteiliger Anhaltspunkte vermutet, daß die Parteien sich stillschweigend auf den Kaufpreis bezogen haben, der bei Vetragsabschluß allgemein für derartige Ware berechnet wurde, die in dem betreffenden Geschäftszweig unter vergleichbaren Umständen verkauft wurde.

Artikel 56

Ist der Kaufpreis nach dem Gewicht der Ware festgesetzt, so bestimmt er sich im Zweifel nach dem Nettogewicht.

Artikel 57

(1) Ist der Käufer nicht verpflichtet, den Kaufpreis an einem anderen bestimmten Ort zu zahlen, so hat er ihn dem Verkäufer wie folgt zu zahlen:

a) am Ort der Niederlassung des Verkäufers oder,

b) wenn die Zahlung gegen Übergabe der Ware oder von Dokumenten zu leisten ist, an dem Ort, an dem die Übergabe stattfindet.

(2) Der Verkäufer hat alle mit der Zahlung zusammenhängenden Mehrkosten zu tragen, die durch einen Wechsel seiner Niederlassung nach Vertragsabschluß entstehen.

Artikel 58

(1) Ist der Käufer nicht verpflichtet, den Kaufpreis zu einer bestimmten Zeit zu zahlen, so hat er den Preis zu zahlen, sobald ihm der Verkäufer entweder die Ware oder die Dokumente, die zur Verfügung darüber berechtigen, nach dem Vertrag und diesem Übereinkommen zur Verfügung gestellt hat. Der Verkäufer kann die Übergabe der Ware oder der Dokumente von der Zahlung abhängig machen.

(2) Erfordert der Vertrag eine Beförderung der Ware, so kann der Verkäufer sie mit der Maßgabe versenden, daß die Ware oder die Dokumente, die zur Verfügung darüber berechtigen, dem Käufer nur gegen Zahlung des Kaufpreises zu übergeben sind.

(3) Der Käufer ist nicht verpflichtet, den Kaufpreis zu zahlen, bevor er Gelegenheit gehabt hat, die Ware zu untersuchen, es sei denn, die von den Parteien vereinbarten Lieferungs- oder Zahlungsmodalitäten bieten hierzu keine Gelegenheit.

Artikel 59

Der Käufer hat den Kaufpreis zu dem Zeitpunkt, der in dem Vertrag festgesetzt oder nach dem Vertrag und diesem Übereinkommen bestimmbar ist, zu zahlen, ohne daß es einer Aufforderung oder der Einhaltung von Förmlichkeiten seitens des Verkäufers bedarf.

Abschnitt II. *Abnahme*

Artikel 60

Die Pflicht des Käufers zur Abnahme besteht darin,

a) alle Handlungen vorzunehmen, die vernünftigerweise von ihm erwartet werden können, damit dem Verkäufer die Lieferung ermöglicht wird, und

b) die Ware zu übernehmen.

Abschnitt III. *Rechtsbehelfe des Verkäufers wegen Vertragsverletzung durch den Käufer*

Artikel 61

(1) Erfüllt der Käufer eine seiner Pflichten nach dem Vertrag oder diesem Übereinkommen nicht, so kann der Verkäufer

a) die in Artikel 62 bis 65 vorgesehenen Rechte ausüben;

b) Schadenersatz nach Artikel 74 bis 77 verlangen.

(2) Der Verkäufer verliert das Recht, Schadenersatz zu verlangen, nicht dadurch, daß er andere Rechtsbehelfe ausübt.

(3) Übt der Verkäufer einen Rechtsbehelf wegen Vertragsverletzung aus, so darf ein Gericht oder Schiedsgericht dem Käufer keine zusätzliche Frist gewähren.

Artikel 62

Der Verkäufer kann vom Käufer verlangen, daß er den Kaufpreis zahlt, die Ware abnimmt sowie seine sonstigen Pflichten erfüllt, es sei denn, daß der Verkäufer einen Rechtsbehelf ausgeübt hat, der mit diesem Verlangen unvereinbar ist.

Artikel 63

(1) Der Verkäufer kann dem Käufer eine angemessene Nachfrist zur Erfüllung seiner Pflichten setzen.

(2) Der Verkäufer kann vor Ablauf dieser Frist keinen Rechtsbehelf wegen Vertragsverletzung ausüben, außer wenn er vom Käufer die Anzeige erhalten hat, daß dieser seine Pflichten nicht innerhalb der so gesetzten Frist erfüllen wird. Der Verkäufer verliert dadurch jedoch nicht das Recht, Schadenersatz wegen verspäteter Erfüllung zu verlangen.

Artikel 64

(1) Der Verkäufer kann die Aufhebung des Vertrages erklären,

a) wenn die Nichterfüllung einer dem Käufer nach dem Vertrag oder diesem Übereinkommen obliegenden Pflicht eine wesentliche Vertragsverletzung darstellt oder

b) wenn der Käufer nicht innerhalb der vom Verkäufer nach Artikel 63 Absatz 1 gesetzten Nachfrist seine Pflicht zur Zahlung des Kaufpreises oder zur Ab-

nahme der Ware erfüllt oder wenn er erklärt, daß er dies nicht innerhalb der so gesetzten Frist tun wird.

(2) Hat der Käufer den Kaufpreis gezahlt, so verliert jedoch der Verkäufer sein Recht, die Aufhebung des Vertrages zu erklären, wenn er

a) im Falle verspäteter Erfüllung durch den Käufer die Aufhebung nicht erklärt, bevor er erfahren hat, daß erfüllt worden ist, oder

b) im Falle einer anderen Vertragsverletzung als verspäteter Erfüllung durch den Käufer die Aufhebung nicht innerhalb einer angemessenen Zeit erklärt,

i) nachdem der Verkäufer die Vertragsverletzung kannte oder kennen mußte oder

ii) nachdem eine vom Verkäufer nach Artikel 63 Absatz 1 gesetzte Nachfrist abgelaufen ist oder nachdem der Käufer erklärt hat, daß er seine Pflichten nicht innerhalb der Nachfrist erfüllen wird.

Artikel 65

(1) Hat der Käufer nach dem Vertrag die Form, die Maße oder andere Merkmale der Ware näher zu bestimmen und nimmt er diese Spezifizierung nicht zu dem vereinbarten Zeitpunkt oder innerhalb einer angemessenen Frist nach Eingang einer Aufforderung durch den Verkäufer vor, so kann der Verkäufer unbeschadet aller ihm zustehenden sonstigen Rechte die Spezifizierung nach den Bedürfnissen des Käufers, soweit ihm diese bekannt sind, selbst vornehmen.

(2) Nimmt der Verkäufer die Spezifizierung selbst vor, so hat er dem Käufer deren Einzelheiten mitzuteilen und ihm eine angemessene Frist zu setzen, innerhalb deren der Käufer eine abweichende Spezifizierung vornehmen kann. Macht der Käufer nach Eingang einer solchen Mitteilung von dieser Möglichkeit innerhalb der so gesetzten Frist keinen Gebrauch, so ist die vom Verkäufer vorgenommene Spezifizierung verbindlich.

Kapitel IV. Übergang der Gefahr

Artikel 66

Untergang oder Beschädigung der Ware nach Übergang der Gefahr auf den Käufer befreit diesen nicht von der Pflicht, den Kaufpreis zu zahlen, es sei denn, daß der Untergang oder die Beschädigung auf eine Handlung oder Unterlassung des Verkäufers zurückzuführen ist.

Artikel 67

(1) Erfordert der Kaufvertrag eine Beförderung der Ware und ist der Verkäufer nicht verpflichtet, sie an einem bestimmten Ort zu übergeben, so geht die Gefahr auf den Käufer über, sobald die Ware gemäß dem Kaufvertrag dem ersten Beförderer zur Übermittlung an den Käufer übergeben wird. Hat der Verkäufer dem Beförderer die Ware an einem bestimmten Ort zu übergeben, so geht die Gefahr erst auf den Käufer über, wenn die Ware dem Beförderer an diesem Ort übergeben wird. Ist der Verkäufer befugt, die Dokumente, die zur Verfügung über die Ware berechtigen, zurückzubehalten, so hat dies keinen Einfluß auf den Übergang der Gefahr.

(2) Die Gefahr geht jedoch erst auf den Käufer über, wenn die Ware eindeutig dem Vertrag zugeordnet ist, sei es durch an der Ware angebrachte Kennzeichen, durch Beförderungsdokumente, durch eine Anzeige an den Käufer oder auf andere Weise.

Artikel 68

Wird Ware, die sich auf dem Transport befindet, verkauft, so geht die Gefahr im Zeitpunkt des Vertragsabschlusses auf den Käufer über. Die Gefahr wird jedoch bereits im Zeitpunkt der Übergabe der Ware an den Beförderer, der die Dokumente über den Beförderungsvertrag ausgestellt hat, von dem Käufer übernommen, falls die Umstände diesen Schluß nahelegen. Wenn dagegen der Verkäufer bei Abschluß des Kaufvertrages wußte oder wissen mußte, daß die Ware untergegangen oder beschädigt war, und er dies dem Käufer nicht offenbart hat, geht der Untergang oder die Beschädigung zu Lasten des Verkäufers.

Artikel 69

(1) In den durch Artikel 67 und 68 nicht geregelten Fällen geht die Gefahr auf den Käufer über, sobald er die Ware übernimmt oder, wenn er sie nicht rechtzeitig übernimmt, in dem Zeitpunkt, in dem ihm die Ware zur Verfügung gestellt wird und er durch Nichtabnahme eine Vertragsverletzung begeht.

(2) Hat jedoch der Käufer die Ware an einem anderen Ort als einer Niederlassung des Verkäufers zu übernehmen, so geht die Gefahr über, sobald die Lieferung fällig ist und der Käufer Kenntnis davon hat, daß ihm die Ware an diesem Ort zur Verfügung steht.

(3) Betrifft der Vertrag Ware, die noch nicht individualisiert ist, so gilt sie erst dann als dem Käufer zur Verfügung gestellt, wenn sie eindeutig dem Vertrag zugeordnet worden ist.

Artikel 70

Hat der Verkäufer eine wesentliche Vertragsverletzung begangen, so berühren die Artikel 67, 68 und 69 nicht die dem Käufer wegen einer solchen Verletzung zustehenden Rechtsbehelfe.

KAPITEL V. GEMEINSAME BESTIMMUNGEN ÜBER DIE PFLICHTEN DES VERKÄUFERS UND DES KÄUFERS

Abschnitt I. *Vorweggenommene Vertragsverletzung und Verträge über aufeinander folgende Lieferungen*

Artikel 71

(1) Eine Partei kann die Erfüllung ihrer Pflichten aussetzen, wenn sich nach Vertragsabschluß herausstellt, daß die andere Partei einen wesentlichen Teil ihrer Pflichten nicht erfüllen wird

a) wegen eines schwerwiegenden Mangels ihrer Fähigkeit, den Vertrag zu erfüllen, oder ihrer Kreditwürdigkeit oder

b) wegen ihres Verhaltens bei der Vorbereitung der Erfüllung oder bei der Erfüllung des Vertrages.

(2) Hat der Verkäufer die Ware bereits abgesandt, bevor sich die in Absatz 1 bezeichneten Gründe herausstellen, so kann er sich der Übergabe der Ware an den Käufer widersetzen, selbst wenn der Käufer ein Dokument hat, das ihn berechtigt, die Ware zu erlangen. Der vorliegende Absatz betrifft nur die Rechte auf die Ware im Verhältnis zwischen Käufer und Verkäufer.

(3) Setzt eine Partei vor oder nach der Absendung der Ware die Erfüllung aus, so hat sie dies der anderen Partei sofort anzuzeigen; sie hat die Erfüllung fortzusetzen, wenn die andere Partei für die Erfüllung ihrer Pflichten ausreichende Gewähr gibt.

Artikel 72

(1) Ist schon vor dem für die Vertragserfüllung festgesetzten Zeitpunkt offensichtlich, daß eine Partei eine wesentliche Vertragsverletzung begehen wird, so kann die andere Partei die Aufhebung des Vertrages erklären.

(2) Wenn es die Zeit erlaubt und es nach den Umständen vernünftig ist, hat die Partei, welche die Aufhebung des Vertrages erklären will, dies der anderen Partei anzuzeigen, um ihr zu ermöglichen, für die Erfüllung ihrer Pflichten ausreichende Gewähr zu geben.

(3) Absatz 2 ist nicht anzuwenden, wenn die andere Partei erklärt hat, daß sie ihre Pflichten nicht erfüllen wird.

Artikel 73

(1) Sieht ein Vertrag aufeinander folgende Lieferungen von Ware vor und begeht eine Partei durch Nichterfüllung einer eine Teillieferung betreffenden Pflicht eine wesentliche Vertragsverletzung in bezug auf diese Teillieferung, so kann die andere Partei die Aufhebung des Vertrages in bezug auf diese Teillieferung erklären.

(2) Gibt die Nichterfüllung einer eine Teillieferung betreffenden Pflicht durch eine der Parteien der anderen Partei triftigen Grund zu der Annahme, daß eine wesentliche Vertragsverletzung in bezug auf künftige Teillieferungen zu erwarten ist, so kann die andere Partei innerhalb angemessener Frist die Aufhebung des Vertrages für die Zukunft erklären.

(3) Ein Käufer, der den Vertrag in bezug auf eine Lieferung als aufgehoben erklärt, kann gleichzeitig die Aufhebung des Vertrages in bezug auf bereits erhaltene Lieferungen oder in bezug auf künftige Lieferungen erklären, wenn diese Lieferungen wegen des zwischen ihnen bestehenden Zusammenhangs nicht mehr für den Zweck verwendet werden können, den die Parteien im Zeitpunkt des Vertragsabschlusses in Betracht gezogen haben.

Abschnitt II. *Schadenersatz*

Artikel 74

Als Schadenersatz für die durch eine Partei begangene Vertragsverletzung ist der der anderen Partei infolge der Vertragsverletzung entstandene Verlust, einschließlich des entgangenen Gewinns, zu ersetzen. Dieser Scha-

denersatz darf jedoch den Verlust nicht übersteigen, den die vertragsbrüchige Partei bei Vertragsabschluß als mögliche Folge der Vertragsverletzung vorausgesehen hat oder unter Berücksichtigung der Umstände, die sie kannte oder kennen mußte, hätte voraussehen müssen.

Artikel 75

Ist der Vertrag aufgehoben und hat der Käufer einen Deckungskauf oder der Verkäufer einen Deckungsverkauf in angemessener Weise und innerhalb eines angemessenen Zeitraums nach der Aufhebung vorgenommen, so kann die Partei, die Schadenersatz verlangt, den Unterschied zwischen dem im Vertrag vereinbarten Preis und dem Preis des Deckungskaufs oder des Deckungsverkaufs sowie jeden weiteren Schadenersatz nach Artikel 74 verlangen.

Artikel 76

(1) Ist der Vertrag aufgehoben und hat die Ware einen Marktpreis, so kann die Schadenersatz verlangende Partei, wenn sie keinen Deckungskauf oder Deckungsverkauf nach Artikel 75 vorgenommen hat, den Unterschied zwischen dem im Vertrag vereinbarten Preis und dem Marktpreis zur Zeit der Aufhebung sowie jeden weiteren Schadenersatz nach Artikel 74 verlangen. Hat jedoch die Partei, die Schadenersatz verlangt, den Vertrag aufgehoben, nachdem sie die Ware übernommen hat, so gilt der Marktpreis zur Zeit der Übernahme und nicht der Marktpreis zur Zeit der Aufhebung.

(2) Als Marktpreis im Sinne von Absatz 1 ist maßgebend der Marktpreis, der an dem Ort gilt, an dem die Lieferung der Ware hätte erfolgen sollen, oder, wenn dort ein Marktpreis nicht besteht, der an einem angemessenen Ersatzort geltende Marktpreis; dabei sind Unterschiede in den Kosten der Beförderung der Ware zu berücksichtigen.

Artikel 77

Die Partei, die sich auf eine Vertragsverletzung beruft, hat alle den Umständen nach angemessenen Maßnahmen zur Verringerung des aus der Vertragsverletzung folgenden Verlusts, einschließlich des entgangenen Gewinns, zu treffen. Versäumt sie dies, so kann die vertragsbrüchige Partei Herabsetzung des Schadenersatzes in Höhe des Betrags verlangen, um den der Verlust hätte verringert werden sollen.

Abschnitt III. *Zinsen*

Artikel 78

Versäumt eine Partei, den Kaufpreis oder einen anderen fälligen Betrag zu zahlen, so hat die andere Partei für diese Beträge Anspruch auf Zinsen, unbeschadet eines Schadenersatzanspruchs nach Artikel 74.

Abschnitt IV. *Befreiungen*

Artikel 79

(1) Eine Partei hat für die Nichterfüllung einer ihrer Pflichten nicht einzustehen, wenn sie beweist, daß die Nichterfüllung auf einem außerhalb ihres Einflußbereichs liegenden Hinderungsgrund beruht und daß von ihr vernünftigerweise nicht erwartet werden konnte, den Hinderungsgrund bei Vertragsabschluß in Betracht zu ziehen oder den Hinderungsgrund oder seine Folgen zu vermeiden oder zu überwinden.

(2) Beruht die Nichterfüllung einer Partei auf der Nichterfüllung durch einen Dritten, dessen sie sich zur völligen oder teilweisen Vertragserfüllung bedient, so ist diese Partei von der Haftung nur befreit,

a) wenn sie nach Absatz 1 befreit ist und

b) wenn der Dritte selbst ebenfalls nach Absatz 1 befreit wäre, sofern Absatz 1 auf ihn Anwendung fände.

(3) Die in diesem Artikel vorgesehene Befreiung gilt für die Zeit, während der der Hinderungsgrund besteht.

(4) Die Partei, die nicht erfüllt, hat den Hinderungsgrund und seine Auswirkung auf ihre Fähigkeit zu erfüllen der anderen Partei mitzuteilen. Erhält die andere Partei die Mitteilung nicht innerhalb einer angemessenen Frist, nachdem die nicht erfüllende Partei den Hinderungsgrund kannte oder kennen mußte, so haftet diese für den aus dem Nichterhalt entstehenden Schaden.

(5) Dieser Artikel hindert die Parteien nicht, ein anderes als das Recht auszuüben, Schadenersatz nach diesem Übereinkommen zu verlangen.

Artikel 80

Eine Partei kann sich auf die Nichterfüllung von Pflichten durch die andere Partei nicht berufen, soweit diese Nichterfüllung durch ihre Handlung oder Unterlassung verursacht wurde.

Abschnitt V. *Wirkungen der Aufhebung*

Artikel 81

(1) Die Aufhebung des Vertrages befreit beide Parteien von ihren Vertragspflichten, mit Ausnahme etwaiger Schadenersatzpflichten. Die Aufhebung berührt nicht Bestimmungen des Vertrages über die Beilegung von Streitigkeiten oder sonstige Bestimmungen des Vertrages, welche die Rechte und Pflichten der Parteien nach Vertragsaufhebung regeln.

(2) Hat eine Partei den Vertrag ganz oder teilweise erfüllt, so kann sie Rückgabe des von ihr Geleisteten von der anderen Partei verlangen. Sind beide Parteien zur Rückgabe verpflichtet, so sind die Leistungen Zug um Zug zurückzugeben.

Artikel 82

(1) Der Käufer verliert das Recht, die Aufhebung des Vertrages zu erklären oder vom Verkäufer Ersatzlieferung zu verlangen, wenn es ihm unmöglich ist, die Ware im wesentlichen in dem Zustand zurückzugeben, in dem er sie erhalten hat.

(2) Absatz 1 findet keine Anwendung,

a) wenn die Unmöglichkeit, die Ware zurückzugeben oder sie im wesentlichen in dem Zustand zurückzugeben, in dem der Käufer sie erhalten hat, nicht auf einer Handlung oder Unterlassung des Käufers beruht.

b) wenn die Ware ganz oder teilweise infolge der in Artikel 38 vorgesehenen Untersuchung untergegangen oder verschlechtert worden ist oder

c) wenn der Käufer die Ware ganz oder teilweise im normalen Geschäftsverkehr verkauft oder der normalen Verwendung entsprechend verbraucht oder verändert hat, bevor er die Vertragswidrigkeit entdeckt hat oder hätte entdecken müssen.

Artikel 83

Der Käufer, der nach Artikel 82 das Recht verloren hat, die Aufhebung des Vertrages zu erklären oder vom Verkäufer Ersatzlieferung zu verlangen, behält alle anderen Rechtsbehelfe, die ihm nach dem Vertrag und diesem Übereinkommen zustehen.

Artikel 84

(1) Hat der Verkäufer den Kaufpreis zurückzuzahlen, so hat er außerdem vom Tag der Zahlung an auf den Betrag Zinsen zu zahlen.

(2) Der Käufer schuldet dem Verkäufer den Gegenwert aller Vorteile, die er aus der Ware oder einem Teil der Ware gezogen hat,

a) wenn er die Ware ganz oder teilweise zurückgeben muß oder

b) wenn es ihm unmöglich ist, die Ware ganz oder teilweise zurückzugeben oder sie ganz oder teilweise im wesentlichen in dem Zustand zurückzugeben, in dem er sie erhalten hat, er aber dennoch die Aufhebung des Vertrages erklärt oder vom Verkäufer Ersatzlieferung verlangt hat.

Abschnitt VI. *Erhaltung der Ware*

Artikel 85

Nimmt der Käufer die Ware nicht rechtzeitig ab oder versäumt er, falls Zahlung des Kaufpreises und Lieferung der Ware Zug um Zug erfolgen sollen, den Kaufpreis zu zahlen, und hat der Verkäufer die Ware noch in Besitz oder ist er sonst in der Lage, über sie zu verfügen, so hat der Verkäufer die den Umständen angemessenen Maßnahmen zu ihrer Erhaltung zu treffen. Er ist berechtigt, die Ware zurückzubehalten, bis ihm der Käufer seine angemessenen Aufwendungen erstattet hat.

Artikel 86

(1) Hat der Käufer die Ware empfangen und beabsichtigt er, ein nach dem Vertrag oder diesem Übereinkommen bestehendes Zurückweisungsrecht auszuüben, so hat er die den Umständen angemessenen Maßnahmen zu ihrer Erhaltung zu treffen. Er ist berechtigt, die Ware zurückzubehalten, bis ihm der Verkäufer seine angemessenen Aufwendungen erstattet hat.

(2) Ist die dem Käufer zugesandte Ware ihm am Bestimmungsort zur Verfügung gestellt

worden und übt er das Recht aus, sie zurückzuweisen, so hat er sie für Rechnung des Verkäufers in Besitz zu nehmen, sofern dies ohne Zahlung des Kaufpreises und ohne unzumutbare Unannehmlichkeiten oder unverhältnismäßige Kosten möglich ist. Dies gilt nicht, wenn der Verkäufer oder eine Person, die befugt ist, die Ware für Rechnung des Verkäufers in Obhut zu nehmen, am Bestimmungsort anwesend ist. Nimmt der Käufer die Ware nach diesem Absatz in Besitz, so werden seine Rechte und Pflichten durch Absatz 1 geregelt.

Artikel 87

Eine Partei, die Maßnahmen zur Erhaltung der Ware zu treffen hat, kann die Ware auf Kosten der anderen Partei in den Lagerräumen eines Dritten einlagern, sofern daraus keine unverhältnismäßigen Kosten entstehen.

Artikel 88

(1) Eine Partei, die nach Artikel 85 oder 86 zur Erhaltung der Ware verpflichtet ist, kann sie auf jede geeignete Weise verkaufen, wenn die andere Partei die Inbesitznahme oder die Rücknahme der Ware oder die Zahlung des Kaufpreises oder der Erhaltungskosten ungebührlich hinauszögert, vorausgesetzt, daß sie der anderen Partei ihre Verkaufsabsicht in vernünftiger Weise angezeigt hat.

(2) Ist die Ware einer raschen Verschlechterung ausgesetzt oder würde ihre Erhaltung unverhältnismäßige Kosten verursachen, so hat die Partei, der nach Artikel 85 oder 86 die Erhaltung der Ware obliegt, sich in angemessener Weise um ihren Verkauf zu bemühen. Soweit möglich hat sie der anderen Partei ihre Verkaufsabsicht anzuzeigen.

(3) Hat eine Partei die Ware verkauft, so kann sie aus dem Erlös des Verkaufs den Betrag behalten, der den angemessenen Kosten der Erhaltung und des Verkaufs der Ware entspricht. Den Überschuß schuldet sie der anderen Partei.

TEIL IV. SCHLUSSBESTIMMUNGEN

Artikel 89

Der Generalsekretär der Vereinten Nationen wird hiermit zum Verwahrer dieses Übereinkommens bestimmt.

Artikel 90

Dieses Übereinkommen geht bereits geschlossenen oder in Zukunft zu schliessenden völkerrechtlichen Übereinkünften, die Bestimmungen über die diesem Übereinkommen geregelte Gegenstände enthalten, nicht vor, sofern die Parteien ihre Niederlassung in Vertragsstaaten einer solchen Übereinkunft haben.

Artikel 91

(1) Dieses Übereinkommen liegt in der Schlußsitzung der Konferenz der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf zur Unterzeichnung auf und liegt dann bis 30. September 1981 am Sitz der Vereinten Nationen in New York für alle Staaten zur Unterzeichnung auf.

(2) Dieses Übereinkommen bedarf der Ratifikation, Annahme oder Genehmigung durch die Unterzeichnerstaaten.

(3) Dieses Übereinkommen steht allen Staaten, die nicht Unterzeichnerstaaten sind, von dem Tag an zum Beitritt offen, an dem es zur Unterzeichnung aufgelegt wird.

(4) Die Ratifikation-, Annahme-, Genehmigungs- und Beitrittsurkunden werden beim Generalsekretär der Vereinten Nationen hinterlegt.

Artikel 92

(1) Ein Vertragsstaat kann bei der Unterzeichnung, der Ratifikation, der Annahme, der Genehmigung oder dem Beitritt erklären, daß Teil II dieses Übereinkommens für ihn nicht verbindlich ist oder daß Teil III dieses Übereinkommens für ihn nicht verbindlich ist.

(2) Ein Vertragsstaat, der eine Erklärung nach Absatz 1 zu Teil II oder Teil III dieses Übereinkommens abgegeben hat, ist hinsichtlich solcher Gegenstände, die durch den Teil geregelt werden, auf den sich die Erklärung bezieht, nicht als Vertragsstaat im Sinne des Artikels 1 Absatz 1 zu betrachten.

Artikel 93

(1) Ein Vertragsstaat, der zwei oder mehr Gebietseinheiten umfaßt, in denen nach seiner Verfassung auf die in diesem Übereinkommen geregelten Gegenstände unterschiedliche Rechtsordnungen angewendet werden, kann

bei der Unterzeichnung, der Ratifikation, der Annahme, der Genehmigung oder dem Beitritt erklären, daß dieses Übereinkommen sich auf alle seine Gebietseinheiten oder nur auf eine oder mehrere derselben erstreckt; er kann seine Erklärung jederzeit durch eine neue Erklärung ändern.

(2) Die Erklärungen sind dem Verwahrer zu notifizieren und haben ausdrücklich anzugeben, auf welche Gebietseinheiten das Übereinkommen sich erstreckt.

(3) Erstreckt sich das Übereinkommen aufgrund einer Erklärung nach diesem Artikel auf eine oder mehrere, jedoch nicht auf alle Gebietseinheiten eines Vertragsstaats und liegt die Niederlassung einer Partei in diesem Staat, so wird diese Niederlassung im Sinne dieses Übereinkommens nur dann als in einem Vertragsstaat gelegen betrachtet, wenn sie in einer Gebietseinheit liegt, auf die sich das Übereinkommen erstreckt.

(4) Gibt ein Vertragsstaat keine Erklärung nach Absatz 1 ab, so erstreckt sich das Übereinkommen auf alle Gebietseinheiten dieses Staates.

Artikel 94

(1) Zwei oder mehr Vertragsstaaten, welche gleiche oder einander sehr nahekommende Rechtsvorschriften für Gegenstände haben, die in diesem Übereinkommen geregelt werden, können jederzeit erklären, daß das Übereinkommen auf Kaufverträge und ihren Abschluß keine Anwendung findet, wenn die Parteien ihre Niederlassung in diesen Staaten haben. Solche Erklärungen können als gemeinsame oder als aufeinander bezogene einseitige Erklärungen abgegeben werden.

(2) Hat ein Vertragsstaat für Gegenstände, die in diesem Übereinkommen geregelt werden, Rechtsvorschriften, die denen eines oder mehrerer Nichtvertragsstaaten gleich sind oder sehr nahekommen, so kann er jederzeit erklären, daß das Übereinkommen auf Kaufverträge oder ihren Abschluß keine Anwendung findet, wenn die Parteien ihre Niederlassung in diesen Staaten haben.

(3) Wird ein Staat, auf den sich eine Erklärung nach Absatz 2 bezieht, Vertragsstaat, so hat die Erklärung von dem Tag an, an dem das Übereinkommen für den neuen Vertragsstaat in Kraft tritt, die Wirkung einer nach Absatz 1 abgegebenen Erklärung, vorausgesetzt, daß der neue Vertragsstaat sich einer solchen Erklärung anschließt oder eine darauf bezogene einseitige Erklärung abgibt.

Artikel 95

Jeder Staat kann bei der Hinterlegung seiner Ratifikations-, Annahme-, Genehmigungs- oder Beitrittsurkunde erklären, daß Artikel 1 Absatz 1 Buchstabe b für ihn nicht verbindlicht ist.

Artikel 96

Ein Vertragsstaat, nach dessen Rechtsvorschriften Kaufverträge schriftlich zu schließen oder nachzuweisen sind, kann jederzeit eine Erklärung nach Artikel 12 abgeben, daß die Bestimmungen der Artikel 11 und 29 oder des Teils II dieses Übereinkommens, die für den Abschluß eines Kaufvertrages, seine Änderung oder Aufhebung durch Vereinbarung oder für ein Angebot, eine Annahme oder eine sonstige Willenserklärung eine andere als die schriftliche Form gestatten, nicht gelten, wenn eine Partei ihre Niederlassung in diesem Staat hat.

Artikel 97

(1) Erklärungen, die nach diesem Übereinkommen bei der Unterzeichnung abgegeben werden, bedürfen der Bestätigung bei der Ratifikation, Annahme oder Genehmigung.

(2) Erklärungen und Bestätigungen von Erklärungen bedürfen der Schriftform und sind dem Verwahrer zu notifizieren.

(3) Eine Erklärung wird gleichzeitig mit dem Inkrafttreten dieses Übereinkommens für den betreffenden Staat wirksam. Eine Erklärung, die dem Verwahrer nach diesem Inkrafttreten notifiziert wird, tritt jedoch am ersten Tag des Monats in Kraft, der auf einen Zeitabschnitt von sechs Monaten nach ihrem Eingang beim Verwahrer folgt. Aufeinander bezogene einseitige Erklärungen nach Artikel 94 werden am ersten Tag des Monats wirksam, der auf einen Zeitabschnitt von sechs Monaten nach Eingang der letzten Erklärung beim Verwahrer folgt.

(4) Ein Staat, der eine Erklärung nach diesem Übereinkommen abgibt, kann sie jederzeit durch eine an den Verwahrer gerichtete schriftliche Notifikation zurücknehmen. Eine solche Rücknahme wird am ersten Tag des Monats wirksam, der auf einen Zeitabschnitt

von sechs Monaten nach Eingang der Notifikation beim Verwahrer folgt.

(5) Die Rücknahme einer nach Artikel 94 abgegebenen Erklärung macht eine von einem anderen Staat nach Artikel 94 abgegebene, darauf bezogene Erklärung von dem Tag an unwirksam, an dem die Rücknahme wirksam wird.

Artikel 98

Vorbehalte sind nur zulässig, soweit sie in diesem Übereinkommen ausdrücklich für zulässig erklärt werden.

Artikel 99

(1) Vorbehaltlich des Absatzes 6 tritt dieses Übereinkommen am ersten Tag des Monats in Kraft, der auf einen Zeitabschnitt von zwölf Monaten nach Hinterlegung der zehnten Ratifikations-, Annahme-, Genehmigungs- oder Beitrittsurkunde einschließlich einer Urkunde, die eine nach Artikel 92 abgegebene Erklärung enthält, folgt.

(2) Wenn ein Staat dieses Übereinkommen nach Hinterlegung der zehnten Ratifikations-, Annahme-, Genehmigungs- oder Beitrittsurkunde ratifiziert, annimmt, genehmigt oder ihm beitritt, tritt dieses Übereinkommen mit Ausnahme des ausgeschlossenen Teils für diesen Staat vorbehaltlich des Absatzes 6 am ersten Tag des Monats in Kraft, der auf einen Zeitabschnitt von zwölf Monaten nach Hinterlegung seiner Ratifikations-, Annahme-, Genehmigungs- oder Beitrittsurkunde folgt.

(3) Ein Staat, der dieses Übereinkommen ratifiziert, annimmt, genehmigt oder ihm beitritt und Vertragspartei des Haager Übereinkommens vom 1. Juli 1964 zur Einführung eines Einheitlichen Gesetzes über den Abschluß von internationalen Kaufverträgen über bewegliche Sachen (Haager Abschlußübereinkommen von 1964) oder des Haager Übereinkommens vom 1. Juli 1964 zur Einführung eines Einheitlichen Gesetzes über den internationalen Kauf beweglicher Sachen (Haager Kaufrechtsübereinkommen von 1964) ist, kündigt gleichzeitig das Haager Kaufrechtsübereinkommen von 1964 oder das Haager Abschlußübereinkommen von 1964 oder gegebenenfalls beide Übereinkommen, indem er der Regierung der Niederlande die Kündigung notifiziert.

(4) Eine Vertragspartei des Haager Kaufrechtsübereinkommens von 1964, die das vorliegende Übereinkommen ratifiziert, annimmt, genehmigt oder ihm beitritt und nach Artikel 92 erklärt oder erklärt hat, daß Teil II dieses Übereinkommens für sie nicht verbindlich ist, kündigt bei der Ratifikation, der Annahme, der Genehmigung oder dem Beitritt das Haager Kaufrechtsübereinkommen von 1964, indem sie der Regierung der Niederlande die Kündigung notifiziert.

(5) Eine Vertragspartei des Haager Abschlußübereinkommens von 1964, die das vorliegende Übereinkommen ratifiziert, annimmt, genehmigt oder ihm beitritt und nach Artikel 92 erklärt oder erklärt hat, daß Teil III dieses Übereinkommens für sie nicht verbindlich ist, kündigt bei der Ratifikation, der Annahme, der Genehmigung oder dem Beitritt das Haager Abschlußübereinkommen von 1964, indem sie der Regierung der Niederlande die Kündigung notofiziert.

(6) Für die Zwecke dieses Artikels werden Ratifikationen, Annahmen, Genehmigungen und Beitritte bezüglich dieses Übereinkommens, die von Vertragsparteien des Haager Abschlußübereinkommens von 1964 oder des Haager Kaufrechtsübereinkommens von 1964 vorgenommen werden, erst wirksam, nachdem die erforderlichen Kündigungen durch diese Staaten bezüglich der genannten Übereinkommen selbst wirksam geworden sind. Der Verwahrer dieses Übereinkommens setzt sich mit der Regierung der Niederlande als Verwahrer der Übereinkommen von 1964 in Verbindung, um die hierfür notwendige Koordinierung sicherzustellen.

Artikel 100

(1) Dieses Übereinkommen findet auf den Abschluß eines Vertrages nur Anwendung, wenn das Angebot zum Vertragsabschluß an oder nach dem Tag gemacht wird, an dem das Übereinkommen für die in Artikel 1 Absatz 1 Buchstabe a genannten Vertragsstaaten oder den in Artikel 1 Absatz 1 Buchstabe b genannten Vertragsstaat in Kraft tritt.

(2) Dieses Übereinkommen findet nur auf Verträge Anwendung, die an oder nach dem Tag geschlossen werden, an dem das Übereinkommen für die in Artikel 1 Absatz 1 Buchstabe a genannten Vertragsstaaten oder den in Artikel 1 Absatz 1 Buchstabe b genannten Vertragsstaat in Kraft tritt.

Artikel 101

(1) Ein Vertragsstaat kann dieses Übereinkommen oder dessen Teil II oder Teil III durch eine an den Verwahrer gerichtete schriftliche Notifikation kündigen.

(2) Eine Kündigung wird am ersten Tag des Monats wirksam, der auf einen Zeitabschnitt von zwölf Monaten nach Eingang der Notifikation beim Verwahrer folgt. Ist in der Notifikation eine längere Kündigungsfrist angegeben, so wird die Kündigung nach Ablauf dieser längeren Frist nach Eingang der Notifikation beim Verwahrer wirksam.

Geschehen zu Wien am 11. April 1980 in einer Urschrift in arabischer, chinesischer, englischer, französischer, russischer und spanischer Sprache, wobei jeder Wortlaut gleichermaßen verbindlich ist.

Zu Urkund dessen haben die unterzeichneten, hierzu von ihren Regierungen gehörig befugten Bevollmächtigten dieses Übereinkommen unterschrieben.

Rövidítések jegyzéke

ABGB = Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch = Általános Polgári Törvénykönyv (Ausztria)

BG = Bundesgericht — Szövetségi Bíróság (Svájc)

BGB = Bürgerliches Gesetzbuch = Polgári Törvénykönyv (Németország, illetve NSZK)

BGE = Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichtes = Svájci Szövetségi Bíróság Határozatai

BGH = Bundesgerichtshof = Szövetségi Bíróság (NSZK)

BGHZ = Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen = Szövetségi Bíróság Polgári Jogi Határozatai (NSZK)

C. c. = Code civil français = Polgári Törvénykönyv (Franciaország)

Cod. civile — Codice civile = Polgári Törvénykönyv (Olaszország)

C. com. = Code de commerce = Kereskedelmi Törvénykönyv (Franciaország)

HGB = Handelsgesetzbuch = Kereskedelmi Törvénykönyv (Németország, illetve NSZK)

Incoterms = International Rules for the Interpretation of Trade Terms = Nemzetközi szabályok a kereskedelmi kikötések értelmezéséhez (1980)

KT = Kereskedelmi Törvény (1875. évi XXXVII. t. c.)

OR = Obligationenrecht = Kötelmi Törvény (Svájc)

S/G = Sale of Goods Act = Áruk adásvételéről szóló törvény (Anglia)

UCC = Uniform Commercial Code = Egységes Kereskedelmi Törvény (Egyesült Államok)

ULFIS = Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods = Egységes Törvény az Áruk Nemzetközi Adásvételi Szerződéseinek Megkötéséről (1964)

ULIS = Uniform Law on the International Sale of Goods = Egységes Törvény az Áruk Nemzetközi Adásvételéről (1964)

UNCITRAL = United Nations Commission on International Trade Law = ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága

UNCITRAL Yearbook = ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottságának Évkönyve

UNIDROIT = International Institut for the Unification of Private Law = Nemzetközi Intézet a Magánjog Egységesítésére

ZGB = Zivilgesetzbuch = Polgári Törvénykönyv (Svájc)

ZPO = Zivilprozessordnung = Polgári perrendtartás (NSZK)

Irodalom

Almén—Neubecker = T. Almén—F. K. Neubecker: Das skandinavische Kaufrecht, Bd. I—III., Heidelberg, 1922.

Anderson = R. A. Anderson: Uniform Commercial Code, 2nd Ed., Rochester, New York, San Francisco, 1971, Vol. I, II.

A Polgári Törvénykönyv magyarázata, Budapest, 1981.

Barrera Graf, in: Bianca—Bonell = J. Barrera Graf: Art. 85—88.

Baumbach—Duden = A. Baumbach—K. Duden: Handelsgesetzbuch, 23. Aufl., München, 1983.

Bauer = Bauer Miklós: Nemzetközi magánjogi problémák a bécsi adásvételi konvenció (CISG) köréből (Kézirat), Budapest, é. n.

Bánrévy = Bánrévy Gábor: A KGST ÁSZF és a Bécsi Adásvételi Konvenció összehasonlítása, Külgazdaság, 1989. 5. Jogi melléklet, 65—76.

Benjamin (1981) = Benjamin's Sale of Goods, 2nd Ed., London, 1981.

Benjamin = Benjamin's Sale of Goods, 3rd Ed., London, 1987.

Bennett, in: Bianca—Bonell — T. Bennett: Art. 71—73.

Bergsten—Miller = E. E. Bergsten—A. J. Miller: The Remedy of Reduction of Price, The Am. J. of Comp. Law, 27 (1979), 255—277.

Bess = J. Bess: Die Haftung des Verkäufers für Sachmängel und Falschlieferungen im Einheitlichen Kaufgesetz im Vergleich mit dem englischen und deutschen Recht, Heidelberg, 1971.

Bianca—Bonell — C. M. Bianca—M. J. Bonell (Ed.): Commentary on the International Sales Law, The 1980 Vienna Sales Convention, Milan, 1987.

Bianca, in: Bianca—Bonell = C. M. Bianca: Art. 35—38.

Bonell, in: Bianca—Bonell — M. J. Bonell: Introduction, Art. 6—7., 9.

Bonell (1985) = M. J. Bonell: Die Bedeutung der Handelsbräuche im Wiener Kaufrechtsübereinkommen von 1980, Juristische Blätter, 107 (1985), Heft 13—14, 385—395.

Bucher = E. Bucher: Obligationenrecht, I. Allgemeiner Teil, 2. Aufl. II. Besonderer Teil 3. Aufl., Zürich, 1988.

Bucher, in: Lausanne = Gefahrenübergang, 207—218.

Bydlinski, in: Doralt = F. Bydlinski: Das allgemeine Vertragsrecht, 57—90.

Caemmerer (1965) = E. v. Caemmerer: Die Haager Konferenz über die internationale Vereinheitlichung des Kaufrechts vom 2 bis 25 April, 1964. Rabels Zeitschrift, 29 (1965) 101—142.

Caemmerer (1978) = E. v. Caemmerer: Probleme des Haager einheitlichen Kaufrechts, Archiv für die civilistische Praxis, 178 (1978) 121—149.

Caemmerer = E. v. Caemmerer: Internationale Vereinheitlichung des Kaufrechts, Schweizerische Juristen-Zeitung, 77 (1981), 257—267.

Caemmerer (1982) = E. v. Caemmerer: Die wesentliche Vertragsverletzung im international Einheitlichen Kaufrecht, in: Europäisches Rechtsdenken in Geschichte und Gegenwart, Festschrift für Helmut Coing, München, 1982, Bd. II. 33—52.

Chalmers = Chalmers' Sale of Goods Act, 1893, 16th Ed., London, 1971.

Chitty = Chitty on Contracts, Vol. I—II. 25th Ed., London, 1983.

Date—Bath, in: Bianca—Bonell = S. K. Date—Bath: Art. 26—27., 29., 41—42.

Date—Bath, in: Potsdam = S. K. Date—Bath: Problems of the Unification of International Sales Law from the Standpoint of Developing Countries, 39—52.

Doralt = P. Doralt (Hrsg.): Das UNCITRAL-Kaufrecht im Vergleich zum österreichischen Recht, Wien, 1985.

Dölle = H. Dölle (Hrsg.): Kommentar zum Einheitlichen Kaufrecht, München, 1976.

Dubrovnik = P. Volken—P. Sarcevic (Ed.): International Sale of Goods, Dubrovnik Lectures, New York, 1987.

Ebenroth = C. T. Ebenroth: Internationale Vertragsgestaltung im Spannungsverhältnis zwischen ABGB, IPR Gesetz und UN Kaufrecht, Juristische Blätter, 108 (1986), 21—22, 681—695.

Enderlein = F. Enderlein: Zur Ausarbeitung einer Konvention über den Abschluss internationaler Kaufverträge durch die UNCITRAL, Aussenwirtschaft, 52/77, Beilage: Recht im Aussenhandel Nr. 32., 1—13.

Enderlein, in: Dubrovnik = F. Enderlein: Rights and Obligations of the Seller under the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 133—201.

Enderlein, in: NDK = F. Enderlein: Art 14—24., 30—44., 89—101.

Enderlein—Völter = F. Enderlein—J. Völter: Ergebnis der Arbeit der UNCITRAL für ein einheitliches Recht über den internationalen Warenkauf, Aussenwirtschaft, 51/77, Beilage: Recht in der Aussenhandel, Nr. 31, 5—16.

Eörsi (1979) = Eörsi Gyula: Problems of Unifying Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods, The Am. J. of Comp. Law, 27 (1979), 311—323.

Eörsi (1981) = Eörsi Gyula: Az 1980. évi bécsi nemzetközi adásvételi Konvenció margójára és ürügyén. Állam és Jogtudomány, XXIV (1981), 1—28.

Eörsi = Eörsi Gyula: Az Egyesült Nemzetek Egyezménye az Áruk Nemzetközi Adásvételi Szerződéseiről — Kommentár (Kézirat), Budapest, 1985.

Eörsi, in: Bianca—Bonell = Eörsi Gyula: Art. 14—17., 55.

Eörsi, in: Parker = Eörsi Gyula: General Provisions, 2—1 — 2—34.

Evans, in: Bianca—Bonell = M. Evans: Preamble, Art. 89—95., 97—101.

Farnsworth (1979) = E. A. Farnsworth: Damages and Specific Relief, The Am. J. of Comp. Law, 27 (1979), 247—253.

Farnsworth, in: Bianca—Bonell = E. A. Farnsworth: Art. 8., 18—24.

Farnsworth, in: Lausanne = E. A. Farnsworth: Rights and Obligations of the Seller, 81—90.

Farnsworth, in: Parker = E. A. Farnsworth: Formation of Contract, 3—1 — 3—18.

Farnsworth, in: Potsdam = E. A. Farnsworth: Problems of the Unification of Sales Law from the Standpoint of the Common Law Countries, 3—25.

Ferid = M. Ferid: Das französische Zivilrecht, Bd. I. Frankfurt am Main—Berlin, 1971.

Ferid—Sonnenberger = M. Ferid—H. J. Sonnenberger: Das französische Zivilrecht, Bd. II. 2. Aufl., Heidelberg, 1986.

Graveson = R. H. Graveson—E. J. Cohn—D. M. Graveson: Uniform Law on International Sales Act, 1967, London, 1968.

Hager = G. Hager: Gefahrtragung nach UN-Kaufrecht im Vergleich zu EKG und BGB, in: Schlechtriem (Hrsg.), 387—411.

Herber = R. Herber: Wiener UNCITRAL-Übereinkommen über den internationalen Kauf beweglicher Sachen, Köln, 1981.

Herber (1987) = R. Herber: Anwendungsvoraussetzungen und Anwendungsbereich des Einheitlichen Kaufrechts, in: Schlechtriem, (Hrsg.), 97—105.

von Hoffmann = B. v. Hoffmann: Gewährleistungsansprüche im UN-Kaufrecht — verglichen mit dem EKG und BGB, in: Schlechtriem (Hrsg.), 293—303.

von Hoffmann, in: Dubrovnik = B. v. Hoffmann: Passing of Risk in International Sale of Goods, 265—303.

Honnold = J. O. Honnold: Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nation Convention, Deventer, 1982.

Honnold, in: Parker = J. O. Honnold: Risk of Loss, 8—1 — 8—15.

Huber = U. Huber: Der UNCITRAL-Entwurf eines Übereinkommens über internationale Warenkaufverträge, Rabels Zeitschrift, 43 (1979), 413—521.

Jayme, in: Bianca—Bonell = E. Jayme: Art. 1.

Keller—Lörtscher = M. Keller—T. Lörtscher: Kaufrecht (Eine systematische Darstellung), Zürich, 1980.

Khoo, in: Bianca—Bonell = W. Khoo: Art. 2—5.

Kindler = P. Kindler: Die Anwendungsvoraussetzungen des Wiener Kaufrechtsübereinkommens der Vereinten Nationen im deutsch—italienischen Rechtsverkehr, Recht der internationalen Wirtschaft, 1988, 776—782.

Knapp, in: Bianca—Bonell = V. Knapp: Art. 61—65., 74—77.

Kronman = A. T. Kronman: Specific Performance, The University of Chicago Law Review, 45:1978, 351—382.

Lando, in: Bianc—Bonell = O. Lando: Art. 30—34.

Larenz = K. Larenz: Lehrbuch des Schuldrechts, Bd. I. Allgemeiner Teil, 13. Aufl., München, 1982, Bd. II. Besonderer Teil, 12. Aufl., München, 1981.

Lausanne = Wiener Übereinkommen von 1980 über den internationalen Warenkauf, Lausanner Kolloquium von 19. und 20. November 1984, Zürich, 1985.

Leser = H. G. Leser: Vertragsaufhebung und Rückabwicklung unter dem UN-Kaufrecht, in: Schlechtriem (Hrsg.), 225—254.

Loewe (1984) = R. Loewe: Das Wiener Kaufrecht ist im Kommen, Österreichisches Recht der Wirtschaft, 1984, 5, 130—135.

Loewe = R. Loewe: Internationales Kaufrecht, Wien, 1989.

Lüderitz = Pflichten der Parteien nach UN-Kaufrecht im Vergleich EKG und BGB, in: Schlechtriem (Hrsg.), 179—195.

Magnus = U. Magnus: Währungsfragen im Einheitskaufrecht — zugleich ein Beitrag zu seiner Lückenfüllung und Auslegung, (Kézirat), Hamburg, 1988.

Martiny = D. Martiny: Anhang II. nach Art. 28 EGBGB, in: Münchener Kommentar zum BGB, Bd. 7., 2. Aufl., München, 1989 (megjelenés alatt — a hivatkozások a kéziratra vonatkoznak).

Martonyi = Martonyi János: A kapcsolt ügyletek jogi kérdései. Állam és Jogtudomány, XXXI. (1989) 150—189.

Maskow, in: Bianca—Bonell = D. Maskow: Art. 54., 56—60.

Maskow, in: NDK = D. Maskow: Art. 1—13., 25—29., 53—65.

Neumayer (1975) = K. H. Neumayer: Um die Zukunft des einheitlichen Kaufrechts, in: Liber Amicorum Ernst J. Cohn, Heidelberg, 1975, 163—177.

Neumayer = K. H. Neumayer: Zur Revision des Haager Einheitlichen Kaufrechts; Gefahrtragung, Gehilfenhaftung, fait du vendeur und Lückenproblem, in: Festschrift für Ernst von Caemmerer, Tübingen, 1978, 955—986.

NDK = F. Enderlein, D. Maskow, M. Stargardt: Kommentar — Konvention der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf, Berlin, 1985.

Nicholas = B. Nicholas: Force Majeure and Frustration, The Am. J. of Comp. Law, 27 (1979) 231—245.

Nicholas, in: Parker = B. Nicholas: Impracticability in the U. N. Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 5—1 — 5—24.

Nicholas, in: Bianca—Bonell = B. Nicholas: Art. 66—70., 78.

NSZK = Gesetzentwurf der Bundesregierung zu dem Übereinkommen der Vereinten Nationen vom 11. April 1980 über Verträge über den internationalen Warenkauf. Denkschrift zum Übereinkommen. Drucksache 372/88. 1988.

Off. Rec. = Official Records: United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods, Vienna, 10 March — 11 April 1980, New York, 1981.

Palandt = Beck'sche Kurz-Kommentare, Bd. 7. Palandt: Bürgerliches Gesetzbuch, 33. Aufl., München, 1974.

Parker = N. M. Galston—H. Smit (Ed.): International Sales: The United Nations Conventions on Contracts for the International Sale of Goods, Parker School of Foreign and Comparative Law — Columbia University, New York, 1984.

Posch, in: Doralt = Pflichten des Käufers, Rechtsbehelfe des Verkäufers, Gefahrenübergang und Schadenersatz, 153—183.

Potsdam = Problems of Unification of International Sales Law — Working Papers Submitted to the Colloquium of the International Association of Legal Science, Potsdam, August 1979, London, Rome, New York, 1980.

Rabel = E. Rabel: Das Recht des Warenkaufs, Bd. I—II., Berlin 1957.

Rabel (1952) = E. Rabel: Die Haager Konferenz über die Vereinheitlichung des Kaufrechts, Rabels Zeitschrift, 16 (1952) 211—224.

Rajski, in: Bianca—Bonell = J. Rajski: Art. 10—13., 96.

Rehbinder = E. Rehbinder: Vertragsschluss nach UN-Kaufrecht im Vergleich zu EKG und BGB, in: Schlechtriem (Hrsg.), 149—170.

Reinhart = G. Reinhart: Zurückhaltungsrecht und Unsicherheitseinrede nach UN-Kaufrecht im Vergleich zu EKG und BGB, in: Schlechtriem (Hrsg.), 361—383.

Réczei = Réczei László: The Field of Application and the Rules of Interpretation of ULIS and UNCITRAL conventions, Acta Juridica Ac. Sc. Hung. 24 (1982), 1—2, 157—188.

Réczei, in: Potsdam = Réczei László: The Rules of the Convention Relating to its Field of Application and to its Interpretation, 53—103.

Roth = P. M. Roth: The Passing of Risk, The Am. J. of Comp. Law 27 (1979) 291—310.

Schlechtriem = P. Schlechtriem: Einheitliches UN-Kaufrecht, Tübingen, 1981.

Schlechtriem, in: Lausanne = P. Schlechtriem: Gemeinsame Bestimmungen über Verpflichtungen des Verkäufers und des Käufers, 149—171.

Schlechtriem, in: Parker = P. Schlechtriem: The Seller's Obligations under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 6—1 — 6—35.

Schlechtriem—Magnus = P. Schlechtriem—U. Magnus: Internationale Rechtsprechung zu EKG und EAG, Baden-Baden, 1987.

Schlechtriem (Hrsg.) = P. Schlechtriem (Hrsg.): Einheitliches Kaufrecht und nationales Obligationenrecht, Baden-Baden, 1987.

Schlesinger = R. B. Schlesinger (Ed.): Formation of Contract, Vol. I—II. New York—London, 1968.

Sevón, in: Dubrovnik = L. Sevón: Obligations of the Buyer under the UN Convention on Contracts for the International Sales of Goods, 203—238.

Sevón, in: Lausanne = L. Sevón: Passing of Risk, 191—206.

Siehr = K. Siehr: Der internationale Anwendungsbereich des UN-Kaufrechts, Rabels Zeitschrift, 52 (1988) 587—616.

Sono, in: Bianca—Bonell = K. Sono: Art. 39—40., 43—44.

Sono, in: Dubrovnik = K. Sono: Formation of International Contracts under the Vienna Convention: A Shift above the Comparative Law, 111—131.

Stargardt, in: NDK = M. Stargardt: Art. 45—52., 66—88.

Stoll = H. Stoll: Inhalt und Grenzen der Schadenersatzpflicht sowie Befreiung von der Haftung im UN-Kaufrecht im Vergleich zu EKG und BGB, in: Schlechtriem (Hrsg.) 257—281.

Stötter = V. Stötter: Internationales Einheitskaufrecht, München, 1975.

Svájc = Botschaft des Bundesrates betreffend das Wiener Übereinkommen über Verträge über den internationalen Warenkauf vom 11. Januar 1989. — Bundesblatt. 141. Jahrgang. Bd. I. 745—871.

Tallon, in: Parker = D. Tallon: The Buyer's Obligations under the Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 7—1 — 7—20.

Tallon, in: Bianca—Bonell = D. Tallon: Art. 79—84.

UCC — Komm. = Uniform Commercial Code 1962 Official Text with Comments, Philadelphia—Chicago, 1962.

Vergne = F. Vergne: The „Battle of Forms" under the 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, The Am. J. of Comp. Law, 33 (1985), 233—258.

Vékás = Vékás Lajos: Zum persönlichen und räumlichen Anwendungsbereich des UN-Einheitskaufrechts, IPRax, 1987, 342—346.

Vékás (1987) = Vékás Lajos: Az áruk nemzetközi vételre vonatkozó ENSZ-Egyezmény hatálybalépése elé, Magyar Jog, 1987. 5. 385—400 és 7. 603—615.

Vilus, in: Dubrovnik = J. Vilus: Provisions Common to the Obligations of the Seller and the Buyer, 239—264.

Vischer, in: Lausanne = F. Vischer: Gemeinsame Bestimmungen über Verpflichtungen des Verkäufers und des Käufers, 173—184.

Volken, in: Dubrovnik = P. Volken: The Vienna Convention: Scope, Interpretation, and Gap-Filling, 19—53.

Volken = P. Volken: Das Wiener Übereinkommen über den internationalen Warenkauf; Anwendungsvoraussetzungen und Anwendungsbereich, in: Schlechtriem (Hrsg.), 81—96.

de Vries = H. de Vries: The Passing of Risk in International Sales under the Vienna Sales Convention 1980 as compared with Traditional Trade Terms, European Transport Law, 17 (1982) 495—528.

Welser, in: Doralt = R. Welser: Die Vertragsverletzung des Verkäufers und ihre Sanktion, 105—132.

Will, in: Bianca—Bonell = M. Will: Art. 45—52.

Winship (1983) = Formation of International Sales Contracts under the 1980 Vienna Convention, International Lawyer, 17 (1983), 1—15.

Winship, in: Parker = P. Winship: The Scope of the Vienna Convention on International Sales Contracts, in: 1—1 — 1—52.

Ziegel, in: Parker = J. S. Ziegel: The Remedial Provisions in the Vienna Sales Convention: Some Common Law Perspectives, 9—1 — 9—43.

Zweigert—Kötz = K. Zweigert—H. Kötz: Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts, Bd. II. Tübingen, 1963.

Az Egyezményre vonatkozó, további irodalomhoz ld.: M. Will: Internationale Bibliographie zum UN-Kaufrecht, Europa Institut des Universität des Saarlandes, 1989.

TÁRGY- ÉS JOGSZABÁLYMUTATÓ

Külön jelölés nélkül álló számoknál az első szám az Egyezmény Cikkére, a második szám az adott Cikkhez fűzött magyarázat pontjára utal. A „P" jelölés a Preambulumra, a „j"-vel jelölt szám a jegyzetre, a „bev" az egyes Cikkek előtti bevezető megjegyzésre vonatkozik.

AAA Rules
— 42. Cikk: 28.15.j.
ABGB
— 425—426. §: 30.8.j.
— 862. §: 16.1.j.
— 862. § a/: 21.1.j., 21.5.j.
— 905. §: 57.4.j.
— 905. § (1): 31.17.j.
— 916. §: 28.1.j.
— 921. §: 45.6.j.
— 923. §: 41.2.j.
— 931. §: 41.2.j.
— 932. §: 36.5.j., 46.2.j.
— 1048—1051. §: 66.2.j.
— 1053. §: 1.2.j.
— 1054. §: 55.2.j.
— 1061—1062. §: 1.2.j.
— 1062. §: 58.2.j.
— 1064. §: 66.2.j.
— 1066. §: 1.15.j.
— 1304. §: 77.1.j.
— 1324. §: 74.2.j.
— 1417. §: 59.1.j.
Adásvétel
— árverés keretében: 2.3.
— és áruk jövőbeni gyártása vagy előállítása: 3.1.
— és csere: 1.2.
— fajtái: 2.1.
— fogalma: 1.2., 53.2.
— jogok adásvétele: 1.3.
— nevesített esetei: 1.2.
— polgári és kereskedelmi: 1.2.
— végrehajtás vagy egyéb hatósági intézkedés alapján: 2.4.
Adásvétele villamosenergiának: 2.7.
— vízi és légi járműveknek: 2.6.
Ajánlat
— elfogadása: 18.1.—3.
— elfogadása ráutaló magatartással: 18.5.
— elfogadásának hatályossá válása: 18.4.
— és ár: 14.5.
— fogalma: 14.1.—14.4.
— hatályossá válása: 15.1.—3.
— kellő meghatározottsága: 14.4.
— kötöttség nélkül: 16.6., 16.10.j.
— visszautasítása: 17.1.—3.
— visszavonhatósága: 16.2.—3.
— visszavonhatatlansága: 16.4.—5.
Ajánlattételre történő felhívás: 14.6.
Ajánlattól eltérő tartalmú elfogadás: 19.1.—2.
Alapvető szerződésszegés
— a vevő részéről: 64.2.
— az angol jogban (fundamental breach): 25.1.
— az eladó részéről: 49.1., 49.4.
— esetei: 25.4.
— és aliud szolgáltatás, 25.4.
— és előreláthatóság: 25.5.
— és fix határidős szerződések, 25.4.
— és jelentős mértékű hátrány, 25.4.
— és a kárveszély viselése: 70.1.
— fogalma: 25.1.
— következménye: 49.1., 72.2.
Aliud szolgáltatás: 25.4., 35.2., 38.4.j., 46.5.
Alkalmazási kör: 1.1., 1.5., 1.6.
Általános elvek: P.20.j.
Arbitration Act
— 15. Cikk: 28.4.j.
Árcsökkentés: 44.3., 45.3., 50.1—8., 80.4.
— egyoldalú vevői döntés alapján: 50.5.
— érvényesítésére nyitva álló határidő: 50.4.
— és a vevő egyéb jogai: 50.8.
— és kártérítés: 50.7.
— kiszámítása: 50.6.
Áru
— csomagolása: 35.6.
— eladása úton lévő áru esetén: 31.3.
— és jogszavatosság: 50.3.
— fedezeti eladása: 88.1—9.
— fogalma: 1.3.
— fogyatékosságáért való felelősség: 36.1—3.
— fogyatékosságának ismerete: 35.7., 40.1—4.
— fogyatékosságának orvoslása: 48.1—6.
— — és elállás: 48.1.
— fogyatékosságáról értesítés: 39.5.
— forgalomképessége: 35.7.
— használata különleges célra: 35.4.

— használata szokásos célra: 35.4.
— jellemzőinek meghatározása: 61.4., 65.1—9.
— kifogásolása: 39.1—8.
— kijelölése (elkülönítése): 67.5., 68.4., 69.4.
— leírása a szerződésben: 35.2.
— megjelölése: 32.1—2.
— megőrzése: 85.1—4.
— — visszautasítás vagy visszaszolgáltatás esetén: 86.1—4.
— — a vevő szerződésszegése esetén: 85.2.
— megőrzésének költségei: 85.4.
— megvizsgálása: 38.1—5.
— — fizetés előtt: 58.8—10.
— — úton lévő áru esetén: 38.5.
— megállításának joga: 71.2
— megvizsgálásának határideje: 39.2
— raktározása harmadik személynél: 87.1.—3.
— szerződészerűsége: 25.4., 35.1—8.
— tárolása: 35.6.
— vevő részéről történő megvizsgálása: 35.7.
— visszaszolgáltatása: 81.1—2.
— visszaszolgáltatásának helye: 84.4.
— visszavétele és birtokba vétele: 88.5.j.
— visszavételével való ésszerűtlen késlekedés: 88.3.j.
ÁSZF (1968—1988): 90.3.
— 6. Cikk: 8.11.j.
— 19. Cikk: 35.11.j.
— 122. Cikk: 7.15.j., 90.3., 90.5., 94.5.
ÁSZF (1968—1975)
— 15. Cikk: 35.11.j.
Átvétel
— és jogosulti késedelem: 60.2.j.
— és természetbeni teljesítés: 28.9.j.
— fogalma: 60.1—2., 62.3.
— határideje: 33.5.
— kötelezettségének tartalma: 60.3., 60.5.
— mint teljesítési igény: 60.1.

Barter: 1.2., 1.14.j.
Battle of the forms: bev. 14.4., 19.3
Belső polgári jog és az Egyezmény: P.4.
Bécsi konvenció a szerződések jogáról (1969): bev. 89., 89., 91.2., 100.4.
Bérletvétel: 1.2., 1.3.j.
BGB
— 130. §: bev. 14.3., 26.3.j., 27.2.j.
— 133. §: 8.4.j.
— 145. §: 16.1.j.
— 147. § (1): 18.9.j.
— 149. §: 21.5.j.
— 150. § (1): 21.1.j.
— 157. §: 8.4.j.
— 241. §: 28.1.j.
— 243. §: 35.11.j.
— 254. §: 80.2.j.
— 254. § (2): 77.1.j.
— 266. §: 51.2.
— 269. § (1): 57.17.j.
— 269. § (2): 31.17.j.
— 270. § (1): 57.4.
— 270. § (4): 57.4., 57.17.j.
— 275. §: 79.26.j.
— 280. §: 51.2.j.
— 284. §: 59.1.j.
— 293. §: 60.2.j., 69.8.j.
— 306. §: 68.19.j.
— 320. §: 58.2.j.
— 321. §: 71.2.j.
— 324. §: 69.8.j.
— 325. § (1): 51.2.
— 326—327. §: 49.2.j.
— 346—361. §: 49.2.j.
— 346. §: 81.13.j.
— 349. §: 26.3.j.
— 351. §: 82.2.j.
— 361. §: 25.12.j., 33.13.j., 49.2.j.
— 372. §: 87.3.j.
— 433. §: 1.2.j.
— 433. § (2): 55.2.j., 60.2.j.
— 434. §: 41.2.j.
— 439. § (1): 41.2. j.
— 440. §: 49.2.j.
— 446. § (1): 66.2.j.
— 447. §: 31.8.j.
— 447. § (1): 66.2.j.
— 448. §: 31.9.j.
— 453. §: 55.2.j.
— 462. §: 49.2.j., 50.5.
— 463. §: 45.6.j., 49.2.j.
— 465. §: 50.5.
— 472. § (1): 50.15.j.
— 476. § a/: 46.2.j.
— 478. §: 50.11. j.
— 515. §: 1.15. j.
— 651. §: 3.2., 77.22.j.
— 929. §: 30.8.j.

Bizonyítás felelősség alóli kimentésnél: 79.3.
Bizonyítási teher: 3.6., 8.3., 25.5., 36.2., 40.1., 68.5.
Biztosítása az árunak: 32.1., 32.4., 66.1
Biztosítási szerződésre irányadó jog: 68.3.
Biztosíték nyújtása: 71.7., 72.4.

C. c.
— 1138. Cikk: 66.2.j.
— 1139. Cikk: 59.1.j.
— 1150. Cikk: 25.17.j., 74.2.j., 74.8.j.
— 1151. Cikk: 74.2.j.
— 1153. Cikk (1): 78.5.j.
— 1156. Cikk: 8.4.j.
— 1156—1160. Cikk: 8.4.j.
— 1162. Cikk: 8.4.j.
— 1184. Cikk: 79.26.j.
— 1184. Cikk (2): 28.1.j., 45.6.j., 60.2.j., 76.2.j.
— 1184. Cikk (3): 49.2.j.
— 1244. Cikk (2): 45.7.j.
— 1247. Cikk (2): 57.4.j.
— 1257. Cikk: 60.2.j., 87.3.j.
— 1341. Cikk: 11.3.j.
— 1582—1583. Cikk: 1.2.j.
— 1583. Cikk: 30.8.j.
— 1585. Cikk: 30.8.j., 66.2.j.
— 1591. Cikk: 14.13.j., 55.2.j.
— 1599. Cikk: 41.4.j.
— 1603. Cikk: 1.2.j.
— 1604. Cikk: 30.3.j.
— 1609. Cikk: 31.17.j.
— 1610. Cikk: 49.2.j.
— 1611. Cikk: 45.6.j.
— 1612. Cikk: 71.2.j.
— 1613. Cikk: 71.2.j.
— 1620. Cikk: 1.2.j.
— 1626. Cikk: 41.2.j.
— 1641. Cikk: 58.2.j.
— 1642. Cikk: 35.20.j.
— 1644. Cikk: 49.2.j., 50.10. j.
— 1645—1646. Cikk: 45.6.j.
— 1647. Cikk: 57.4.j., 82.2.j.
— 1651. Cikk: 57.4.j.
— 1707. Cikk: 1.15.j.
Clausula rebus sic stantibus: 79.3.
Codice civile
— 1555. Cikk: 1.15.j.
Condition és warranty megszegése: 25.1., 45.6.j., 49.2.j.
Consideration tan: 16.1.j., 29.1., 29.3.j.
Culpa in contrahendo: bev. 14.4., 16.7.
Csere: 1.2.

Diszpozivitás: 7.11., 8.5., 11.3., 12.1., 27.5., 28.6., 39.3., 44.5., 46.7., 59.5.

Egyezmény
— aláírása és ratifikációja: 91.1—5., 99.2
— és a hágai egyezmények viszonya: 99.4—5.
— és a regionális jogegységesítés: 94.1—5.
— és az ÁSZF viszonya: 90.3., 90.5
— és más hasonló tárgyú nemzetközi megállapodás viszonya: 90.1—5.
— felmondása: 101.1.
— hatálybelépése: 99.1—3., 100.1—4.
— II. vagy III. Részének kizárása: 92.1—4.

Elállás, ld. még: Megszűnése a szerződésnek
— automatikus elállás (ipso facto avoidance): 26.1., 26.1.j., 49.1., 62.1.
— eladó részéről: 64.1—7., 84.4.
— hatályossá válása: 26.2
— joga: 26.1., 45.3., 61.4.
— jogának elvesztése: 82.1—5.
— — és viszonya az egyéb igényekhez: 83.
— jogkövetkezményei: 81.1.
— jogosulti közrehatás esetén: 80.4
— közlése: 26.2., 64.7.
— megelőző szerződésszegés esetén: 72.1—7.
— — előzetes értesítés nélkül: 72.4
— részszolgáltatás hiányossága esetén: 51.3., 73.2.
— vevő részéről: 49.1—4., 70.2—3.

Elévülés: 39.4., 39.6.j., 46.3., 81.3.
Elfogadás: ld.: Ajánlat
— visszavonása: 22.
Elfogadásra nyitva álló határidő: 20.1—2.
Elkésett elfogadás: 21.1—3.
Előreláthatóság
— alapvető szerződésszegésnél: 25.5.
— korlátja kártérítésnél: 44.3., 74.3—4.
Elmaradt haszon: 44.3., 74.5. ld.: Kártérítés
ENSZ EGB általános feltételei a berendezések és gépek szállítására: 57.5.j., 79.17.j.
Európai Egyezmény a bírósági hatáskörről: 57.8.j.
Értelmezés
— elvei: 7.2., 7.3., 7.4.
— kiterjesztő és megszorító jellege: 7.7.
Értelmezése az Egyezménynek: P.4., 7.1.
Értelmezése a felek nyilatkozatainak: 8.1.
— és akarati vagy nyilatkozati elv: 8.2.
— a szerződésnek: 39.8., 79.3.
Értesítése a vevőnek: 32.2.
Értesítése az eladónak
— az áru fogyatékosságairól: 39.6.
— harmadik személy jogáról: 43.1.
Értesítési kötelezettség
— a fedezeti eladás szándékáról: 88.6.
— a teljesítés akadályáról: 79.7.
— a teljesítés felfüggesztése esetén: 71.7.
— ésszerűsége: 72.4.

Értékpapír: 2.5.
Érvénytelenség: 4.1., 4.3., 68.6.
— és szerződésszegés: 4.3.
Ésszerű (határ)idő
— a fogyatékosságokról szóló értesítésnél: 39.2., 39.6., 44.1
— ajánlat elfogadásánál: 18.4.
— áru feladási értesítésénél: 32.2.
— áru jellemzőinek meghatározásánál: 65.5.
— a teljesítési akadályról adott értesítésnél: 79.7.
— elállás közlése esetén: 49.3., 64.5.
— fedezeti ügylet kötésénél: 75.2.
— felmondás esetén: 73.3., 73.6.j.
— szolgáltatás határidejénél: 33.2., 33.5.
Ésszerű intézkedés: 44.4.
Ésszerű mentség: 39.2., 44.1—2., 44.4.
Ésszerűen gondolkodó személy: 8.4., 25.5.
Ésszerűen elvárható: 60.4., 79.3.
Ésszerűség: P.20.j.
Ésszerűtlen kényelmetlenség: 34.2., 37.4., 48.4., 86.4.

Fedezeti eladás: 88.1—8.
— gyorsan romló áru esetén: 88.7.
Fedezeti ügylet: 75.1—3.
Felelősség
— alapja: 79.2.
— alóli mentesülés: 79.1—8., ld.: Kimentési okok
— — átmeneti akadály címén: 79.6.
— a teljesítési segédért: 79.5.
— az áru fogyatékosságáért: 36.1—3.
Felmondás: 73.3—4.
Felróhatóság: 74.3.
Fenntartás: 1.5., 1.6., 1.33.j., 92.1—4., 93.1—5., 94.1—5., 95.1—3., 96.1—3.
Fenntartás megerősítése és visszavonása: 97.1—6.
Fenntartások köre: 98.1—4.
Fizetés, ld.: Vételár
— az áru átadása ellenében: 57.5.
— előkészítő intézkedései: 54.2.
— és a vevő megvizsgálási joga: 58.8—10.
— és természetbeni teljesítés: 28.9.j.
— ha az árut az eladó fuvaroztatja: 58.7.
— helye: 57.1—5.
— — és a perlési hely: 57.3.
— időpontja: 58.1—10.
— költségei az eladó telephelyváltozása miatt: 57.6.
— okmányok ellenében: 57.4.
— pénzneme: 59.5.
— részletekben: 59.1., 59.2.j.
Fizetési késedelem: 59.1.
Fix határidős szerződés: 25.4., 25.12.j., 33.3., 64.2.
Fogyasztói vétel: 2.1.
Fórum és az Egyezmény alkalmazása: 1.6.
Föderációs klauzula: 93.1—5.
Fuvareszköz kiválasztása: 32.3.
Fuvarozási kockázatának viselése: 67.2.
Fuvarozási egyezmények: 32.5.j.
Fuvarozási szerződés: 32.3.
Fuvarozó: 31.3., 32.2., 68.3.
— és szállítmányozó: 31.3., 67.2.

Gazdasági lehetetlenülés: 79.3.
Genfi Egyezmény (Nemzetközi Kereskedelmi Választottbíróságról): 6.10.
Genfi Egyezmény (váltójogi): 57.5.j.
Genfi konvenció (képviseletről): P.24.j.

Harmadik személy joga: 41.1—4.
— ipari vagy szellemi tulajdon alapján: 42.1—5.
Hatály
— személyi: 1.1.
— tárgyi: 1.1., 1.3.
— területi: 1.1.
Határidő számítása: 4.1.
Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia: P.2.
Helyközi vétel: 66.2.j.
HGB
— 346. §: 18.3.
— 360. §: 35.11.j.
— 362. §: 18.3.j.
— 373. §: 87.3.j.
— 376. §: 25.12.j., 26.1.j., 33.13.j., 49.2.j., 75.2.j.
— 376. § (2): 76.2.j.
— 377. §: 38.1.j.
— 377. § (5): 40.3.j.
— 378. §: 38.1.j.
— 380. § (1): 56.2.j.
— 407. §: 67.12.j.

Incoterms: 9.3., 31.1., 67.2.
— C&F: 57.15.j., 58.16.j., 60.18.j., 66.7.j.
— CIF: 32.2.j., 32.6.j., 34.3.j., 57.15.j., 58.8., 58.16.j., 60.18.j., 66.7.j.
— Delivered At Frontier: 60.15.j., 60.16.j.
— Delivered Duty Paid: 60.15.j., 60.16.j., 85.5.j.
— Ex Quai: 60.16.j.
— Ex Ship: 60.16.j.
— Ex Works: 60.16.j.

— FAS: 60.19. j.
— FOB: 32.2.j., 60.12.j., 66.7.j.
— FOB Airport: 60.19.j.
— FOR/FOT: 60.12.j.
— Free Carrier: 67.2.
— Freight or Carrige Paid to: 67.2.
Ingatlan: 1.3.
Ingó dolog: 1.3., 1.19.j.
Iparjogvédelmi jogok: 1.3., 42.1—5.
Írásbeli alak: 11.1—3., 12.1—2., 13.1—2., 29.2., 96.1—3.
— (kötelező) alól kivett jognyilatkozatok: 12.3.

Joghézagkitöltés
— és analógia: 7.10.
— és kiterjesztő értelmezés: 7.10.
— elvek és módszerek: 7.1., 7.8—10.
Jogszavatosság: ld.: Harmadik személy joga
— és szerződésszegés: 41.2.
Jogosulti késedelem: 60.2.j., 69.2.
Jogosult által előidézett szerződésszegésre történő hivatkozás tilalma: 80.1—4.
Jogválasztás: 1.7., 6.1.
— az Egyezmény kikötésével: 6.6., 6.7.
— az Egyezmény kizárásával: 6.4., 6.5.
— hallgatólagosan: 6.2.
— kifejezett kikötéssel: 6.2.
Jogvesztő határidő: 39.2., 39.4., 39.7., 43.1., 43.3.j.
Jóhiszeműség (jóhiszemű eljárás): P.20.j., 7.4., 7.6.j., 16.7., 16.14.j., 21.3., 33.2., 35.7., 52.3., 72.4., 85.1., 85.3.
— és kárenyhítési kötelezettség: 77.1.
Jótállás: 36.3., 39.2—3., 39.8.

Kamat: 78.1—5., 81.4.
— esedékessége: 78.3.
— és a jogosult egyéb igényei: 78.4.
— és kártérítés: 78.2—3., 84.2.
— mértéke: 78.1., 78.5., 78.1.j., 84.2.
— vételár visszafizetése esetén: 84.1—2.
Kárenyhítési kötelezettség: 44.4., 52.3., 72.6.; 74.5., 77.1—5., 85.3
— és megelőző szerződésszegés: 77.2.
— és részletekben teljesítendő szerződés megszegése: 77.2.
— és a teljesítési igény viszonya: 77.5.
— ésszerűségi korlátja: 77.3.
— megsértésének következménye: 77.4—5.
Kárszámítás
— absztrakt módja: 76.1—5.
— alapja absztrakt módszer esetén: 76.5.
— konkrét módja: 75.1—3.
— módjai közötti választás: 76.2.
Kártérítés: 34.3., 64.4., 72.6., 80.4.
— alóli mentesülés: 79.4., ld.: Felelősség, Kimentés
— — és teljesítési igény: 79.4.
— az áru visszaszolgáltatása esetén: 81.2.
— és kijavítás: 48.5.
— és következménykárok: 68.5.
— és teljesítési igény: 46.2.
— és tényleges kár: 44.3.
— összege: 74.1—5.
— kiszámítása: 74.2.
— korlátozása: 74.3.
Kárveszély
— átszállása átvételkor: 69.1—4.
— átszállása az áru rendelkezésre bocsátásával: 69.1—2.
— átszállása az eladó által végzett fuvaroztatás esetén: 67.1.
— átszállása okmányok visszatartása esetén: 67.4.
— átszállásának következménye: 66.1.
— és szerződésszegésért való felelősség: 66.3.
— és szolgáltatás: 30.3., 33.5.
— fajlagos áru vételekor: 67.5., 68.4.
— és tulajdonjogátszállás: 66.3.j.
— viselésének alapelve: 66.2.
Képviselet: 4.1.
Késedelembe ejtés: 59.1., 59.1.j.
Késedelme
— az eladónak: 49.3.
Kifogásolás: ld.: Áru kifogásolása
Kifogásolási határidő: P.4.
Kicserélés: 45.3., 46.4—5., 70.2., 80.4.
— jogának elvesztése: 82.1—5.
— — és viszonya az egyéb igényekhez: 83.
Kimentési okok: 79.3.
Kijavítás: 37.5., 45.3., 46.6., 80.4.
Kollíziós utalás: 1.6., 1.48.j.
— kizárása az Egyezmény alkalmazásával kapcsolatban: 95.1—3.
Kompenzációs ügyletek: 1.2.
Kötbér: 4.1., 79.4., 81.2.
— kikötés érvényessége: 79.4.
KT
— 347. §: 31.13.j.
— 348. §: 31.13.j.
Kumuláció: 45.1., 45.4.

Leasing: 1.2., 1.3.j., 1.13.j., 79.40.j.
Letéteményese az Egyezménynek: 89.1.

Magyarország által tett fenntartás: 96.3.
Magyarország által tett nyilatkozat: 90.3—4.
Megelőző szerződésszegés: 54.2., 64.3., 71.1—7.
— esetén elállás: 72.1—7.
— esetén teljesítés felfüggesztése: 71.1—5., 72.7.
Megszűnés
— hatálya: 81.3.
— jogkövetkezményei: 81.2.
— költségei: 81.2.
Megszűnése a szerződésnek: 29.1—3., 81.1—6.
— és természetbeni teljesítés: 81.4.
Megvizsgálás: ld.: Áru megvizsgálása
Méltányossági haladék: 45.5., 61.3., 61.5.
Módosítása a szerződésnek: 29.1—3.

Nemzetközi jelleg: 1.4.
New York-i konvenció (elévülésről): P.24.j., 39.6.j., 81.10.j., 91.7.j., 92.2.j., 98.1.j.
New York-i konvenció (külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról): 28.7., 28.15.j.
Nyilatkozatok hatályossá válása: 24.1—4., 24.5.j., 27.1—6., 39.6., 47.2., 48.6., 48.18.j., 65.6., 65.9., 67.5., 69.3.

Okmányok
— átadása: 30.1., 31.4., 34.1—3.
— — és fizetés: 57.4., 58.4., 58.6.
Okmányos meghitelezés: 58.13.j.
OR
— 3.§: 16.1.j., 21.1.j., 27.2.j.
— 4.§ (1): 18.9.j.
— 5. §: 27.2.j.
— 5. § (1): 16.1.j.
— 5.§ (3): 21.1.j., 21.1.5.j.
— 6. § (1): 18.3.j.
— 7. § (1): 16.1.j.
— 9. §: 27.2.j.
— 20. § (1): 68.19.j.
— 43. §: 74.2.j.
— 44. § (1): 77.1.
— 67. §: 81.9.j.
— 71. § (2): 35.11.j.
— 74. § (2): 57.4.j.
— 74. § (2) 1/: 57.17.j.
— 74. § (2) 3/: 31.17.j.
— 75. §: 28.1.j.
— 82. §: 28.1.j.
— 83. §: 71.2.j.
— 91. §: 60.2.j., 65.4.j.
— 92. §: 65.4.j., 87.3.j.
— 93.§: 65.4.j.
— 99. §: 74.2.j.
— 102. §: 59.1.j.
— 107—109. §: 49.2.j.
— 109. § (1): 81.13.j.
— 127. §: 81.9.j.
— 184. §: 1.2.j.
— 184. § (2): 28.1.j.
— 184. §: (3): 55.2.j.
— 185. § (1) és (2): 66.2.j.
— 189. § (1): 31.9.j.
— 190. §: 25.12.j., 26.1.j., 49.2.j.
— 191. § (2): 75.2.j.
— 191. § (3): 76.2.j.
— 192—196. §: 41.2.j.
— 195—196. §: 49.2.j.
— 200. § (1): 35.20.j.
— 201. §: 38.1.j.
— 203. §: 40.3.j.
— 205—208. §: 49.2.j.
— 205. § (1): 50.10.j.
— 206. § (2): 48.2.j.
— 207. §: 82.2.j.
— 208. §: 45.6.j.
— 211.§ (1): 60.2.j.
— 212. § (2): 56.2.j.
— 213. § (1): 58.2.j.
— 215. § (1): 75.2.j.
— 215. § (2): 76.2.j.
— 237. §: 1.15.j.
— 364. § (2): 79.39.j.
— 399. § (1): 79.39.j.
— 439. §: 67.12.j.

Póthatáridő
— a vevő részére: 61.4., 63.1.
— az eladó részére: 47.1—3.
— ésszerűsége: 47.3.
Pp.
— 164. §: 36.6.j.
Ptk.: 90.5.
— 4.§: 16.5.
— 4. § (4): 80.2.j.
— 117. § (2): 66.2.j.
— 199. §: 26.3.j., 27.2.j.
— 210. §: 40.5.j.
— 211. §: 16.1.j.
— 211. § (1): 16.6.
— 211. § (2): 18.9.j., 21.1.j.
— 213. §: bev.14.3.
— 214. § (1): 26.3.j., 27.2.j.
— 214. § (4): 21.1.j., 21.5.j.
— 227. § (2): 68.19.j.
— 235—236. §: 40.5.j.

— 278. § (1): 31.17.j.
— 278. § (4): 31.17.j.
— 279. § (2): 66.2.j.
— 280. § (1) a/: 58.2.j.
— 281. § (2) b/: 71.2.j.
— 287. §: 87.3.j.
— 292. § (1): 57.4.j.
— 298. § b/: 33.6.j.
— 300. § (1): 49.2.j.
— 300. § (2): 25.10.j., 49.2.j.
— 302. §: 69.8.j.
— 302. § b/: 65.4.j.
— 303. § (2) b/: 69.8.j.
— 305. § (3): 35.20.j.
— 306. §: 46.2.j.
— 306. § (1): 50.10.j.
— 306. § (2): 46.10.j.
— 306. § (3): 25.10.j.
— 306. § (5): 50.11.j.
— 310. §: 45.5.j.
— 314. §: 25.3.j.
— 315. §: 79.30.j.
— 317. §: 51.2.
— 319. § (3): 81.13.j.
— 320. § (1): 81.13.j.
— 320. § (3): 82.2.j.
— 340. § (1): 77.1.j.
— 365. § (1): 1.2.j., 60.2.j.
— 369—370. §: 41.2.j.
— 378. §: 1.15.j.
— 391. § (3): 79.30.j.
— 514. § (1): 67.12.j.
Ptk. é.
— 38. § (2): 13.1.j.
Ratifikálás: P.1., 91.1—5.99.
Rendelkezésre bocsátás: 31.4., 31.13.j.
Renvoi (visszautalás): 1.6.
Részszolgáltatás: 45.3., 51.1—3., 73.1—4.
Rosszhiszeműsége az eladónak: 35.7.

S/G
— 2. Cikk (1): 1.2.j.
— 4. Cikk: 11.3.j.
— 8. Cikk: 55.2.j.
— 11. Cikk: 38.1.j.
— 11. Cikk (3): 49.2.j.
— 11. Cikk (4): 51.2.j.
— 12. Cikk: 41.2.j.
— 13—15. Cikk: 35.3.j.
— 14. Cikk (2): 35.3.
— 14. Cikk (3): 35.16.j.
— 17—18. Cikk: 30.8.j.
— 18. Cikk: 31.14.j.
— 20. Cikk (1): 66.2.j.
— 20. Cikk (2): 60.2.j.
— 27. Cikk: 60.2.j.
— 28. Cikk: 58.2.j., 58.5.j.
— 29. Cikk: 33.2.
— 29. Cikk (2): 31.17. j.
— 29. Cikk (3): 33.5.j.
— 30. Cikk (1): 51.2.j.
— 30. Cikk (2): 52.10.j.
— 32. Cikk: 30.3.j.
— 34. Cikk: 38.1.j.
— 35. Cikk: 38.j.
— 37. Cikk: 28.9.j., 60.2.j.
— 41. Cikk: 71.2.j.
— 44—46. Cikk: 71.16.j.
— 48. Cikk: 75.2.j.
— 49. Cikk: 62.2., 62.5.j.
— 50. Cikk: 28.9.j.
— 50. Cikk (3): 76.2.j.
— 51. Cikk (3): 76.2.j.
— 52. Cikk: 28.9.j., 62.5.j.
— 52. Cikk (1): 28.2.
— 53. Cikk (1): 50.2.j.
— 59. Cikk: 33.5.j.
— 61. Cikk (1): 49.2.j.

S/G — 1893
— 14. Cikk (2): 35.10.j.
Skandináv vételi törvény
— 8. §: 56.2.j.
— 10. §: 66.2.j.
— 17. §: 30.4.j., 66.2.j.
— 21. §: 25.2.j.
— 21. § (1): 28.2.j.
— 39. §: 71.16.j.
— 49. §: 46.2.j., 48.2.j.

Szellemi tulajdon: 42.2.
Szerződés létrejötte: 23.
Szerződésszegés, ld. Alapvető szerződésszegés, Megelőző szerződésszegés
— egységes felfogása: 35.2., 45.2., 61.2
— részszolgáltatás esetén: 73.1—4.
Szerződésszegése
— eladónak: 45.1—5.
— vevőnek: 61.1—5.
Szerződő Államok: 1.5., 1.6., 91., 92., 93., 94., 95., 96.
Szokás: P.4., 8.4., 9.1—6., 31.1., 52.6., 58.4., 61.4., 79.3.
— és gyakorlat: 9.2, 65.4.
— hallgatólagos kikötése: 9.4.
— és Egyezmény közötti ütközés: 9.6.
Szolgáltatás, ld.: Részszolgáltatás, Többletszolgáltatás
— elfogadása: 38.2.

— esedékessége: 69.3.
— és kárveszély: 30.3.
— és teljesítés: 46.1.j.
— fogalma: 30.2.
— határidő előtt: 37.1—7., 45.3., 52.2.
— helye: 31.1—6.
— időpontja: 33.1—5.
— minta vagy modell szerint: 35.5.
— oszthatósága: 51.2.
— visszautasítása: 52.4.
Szolgáltatása
— eladónak: 30.1.
— a kikötöttnél több árunak: 45.3.
— vevőnek: 53.1.

Tájékoztatási kötelezettsége
— eladónak: 40.1.
Telephely: 1.4., 10.1—4.
Telephelye
— eladónak: 57.3.
— vevőnek: 42.4.
Teljesítés és szolgáltatás: 46.1.j.
Teljesítési igény: 45.3., 61.4.
— eladó részéről: 62.1—4.
— és más eladói jog összeegyeztethetetlensége: 62.4
— és más vevői jog összeegyeztethetősége: 46.2.
— tágabb és szűkebb értelemben: 46.1.
Teljesítési segédért való felelősség: 79.5.
Tel quel: 35.8.
Termelői (termék-) felelősség: 5.1—5., 16.16.j., 40.4.
— és dologi károk: 5.4.
— és harmadik személy kárai: 5.5.
— és személyi károk: 5.3.
— külföldi szabályozása: 5.2.j.
Természetbeni teljesítés: 28.1—7., 45.5., 46.1.
— a kontinentális jogokban: 28.2.
— az angol és az USA-jogban: 28.3.
— és átvétel: 28.9.j.
— és a felek akarata: 28.6.
— és fizetés: 28.9.j.
— igényének érvényesítése: 28.3—5., 28.7., 28.15.j.
— vevő részéről: 62.2.
Többletszolgáltatás: 52.5.
Tulajdonjogátszállás: 4.1., 4.4., 30.1., 30.4., 60.7.

UCC
— 2—106. Cikk (1): 1.2.j.
— 2—201. Cikk: 11.3.j.
— 2—205. Cikk: 16.1.j.
— 2—209. Cikk: 29.3.j.
— 2—305. Cikk: 14.13.j., 55.3.j.
— 2—309. Cikk (1): 33.11.j.
— 2—310. Cikk a/: 57.4.j.
— 2—310. Cikk b/: 58.16.j.
— 2—312. Cikk: 41.2.j.
— 2—313 — 2—315. Cikk: 35.3.j.
— 2—314. Cikk (2) a/, c/: 35.10.j.
— 2—314. Cikk (2) b/: 35.11.j.
— 2—315. Cikk: 35.16.j.
— 2—503. Cikk (4): 69.16.j.
— 2—508. Cikk: 48.2.j.
— 2—509. Cikk (1): 66.2.j.
— 2—509. Cikk (2) c/: 69.16.j.
— 2—509. Cikk (3): 66.2.j.
— 2—601. Cikk: 49.2.j.
— 2—601. Cikk c/: 51.2.j.
— 2—603. Cikk: 88.13.j.
— 2—604. Cikk: 87.3.j.
— 2—607. Cikk: 38.1.j.
— 2—607. Cikk (4): 36.5.j.
— 2—608. Cikk: 49.2.j., 51.2.j., 82.2.j.
— 2—609. Cikk: 71.2.j.
— 2—612. Cikk: 49.2.j.
— 2—702. Cikk: 81.14.j.
— 2—704. Cikk (2): 65.5.j.
— 2—705. Cikk: 71.16.j.
— 2—706. Cikk: 75.2.j.
— 2—708. Cikk: 76.2.j.
— 2—709. Cikk: 62.5.j.
— 2—711. Cikk (1): 45.6.j.
— 2—712. Cikk: 75.2.j.
— 2—713. Cikk: 76.2.j.
— 2—714. Cikk: 50.2.j., 74.2.j.
— 2—716. Cikk: 28.2., 62.5.j.
— 2—723. Cikk: 76.2.j.

ULFIS: P.1., 99.1—2.
— 5. Cikk (2): 16.2.
— 11. Cikk: 17.3.
— 13. Cikk (1): 9.3.j.

ULIS: P.1., 1.2., 1.4., 1.40.j.
— hatálybelépése és felmondása: 99.2.
— V. Cikk: 1.37.j.
— VII. Cikk: 28.6., 28.15.j.
— 1. Cikk (1): 1.26.j.
— 3. Cikk: 6.2., 28.12.j.
— 5. Cikk (1): a/: 2.5.
— 5. Cikk (1) b/: 2.6.
— 9. Cikk (1): 9.2—9.3.
— 10. Cikk: 25.2.
— 16. Cikk: 28.6., 28.12.j., 28.15.j.
— 17. Cikk: 7.15.j.
— 19. Cikk: 30.3., 66.1.
— 19. Cikk (3): 67.5.

— 22. Cikk: 33.2., 33.4.j.
— 26. Cikk (1): 26.1.j.
— 29. Cikk: 52.2.
— 33. Cikk (1): 35.2.
— 36. Cikk: 35.2.
— 38. Cikk (4): 38.3.
— 39. Cikk: 39.6.
— 40. Cikk: 40.2.
— 42. Cikk (1) c/: 46.9.j.
— 42. Cikk (2): 49.1.
— 46. Cikk: 50.5., 50.15.j.
— 52. Cikk: 42.1.
— 53. Cikk: 41.3.
— 59. Cikk: 57.4.j., 57.9.j., 59.11.j.
— 61—70. Cikk: 61.2.j.
— 61—62. Cikk: 62.2.j.
— 61. Cikk (2): 62.3.j.
— 62. Cikk: 62.3.j.
— 65. Cikk: 60.1.
— 67. Cikk: 65.2.
— 69. Cikk: 54.3.
— 72. Cikk (1): 58.3.
— 74. Cikk: 79.2.
— 81. Cikk (2): 84.10.j.
— 82. Cikk: 74.5., 74.16.j.
— 97. Cikk: 66.1., 70.3.
— 97. Cikk (2): 30.3.
— 98. Cikk (1): 69.8.j.
— 98. Cikk (3): 69.4.
— 99. Cikk: 68.2.
— 100. Cikk: 67.5.
UNCITRAL: P. 1.
UNCITRAL Mintaszabályzat: 6.10.
UNIDROIT: P. 1.
Új Gazdasági Rend: P. 4.
Úton lévő áru
— eladása: 31.3.
— esetén kárveszély átszállása: 68.1.

Vételár, ld.: Ajánlat és ár, Fizetés
— esedékessége: 58.3.
— megfizetésével való ésszerűtlen késlekedés: 88.4.
— meghatározása: 55.1—6.
— — az áru súlya szerint: 56.1.
— megfizetésének kötelezettsége: 59.1—3.
— — és határidő előtti szolgáltatás: 59.2.
— megfizetésére vonatkozó kötelezettség tartalma: 54.1—5.
— meghatározása az ajánlatban: 14.5.
— pénzneme: 14.5., 59.5.
— visszatartása: 58.5.
Visszakövetelési jog: 81.4.
Werklieferungsvertrag: 3.2., 77.22.j.

ZGB
— 714. §: 30.8.j.
ZPO (NSZK)
— 29. § (1): 57.8.j.
— 328. § (1) 4/: 79.26.j.

OR. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

VAN OLYAN ORSZÁG AHOL A GENERALI NINCS JELEN?

LEHETSÉGES, DE MAGYARORSZÁG NEM ILYEN.

Európa egyik legtőkeerősebb és legbefolyásosabb biztosítási vállalkozása – mely 1831-ben alakult, több mint 100 éves magyarországi múltra tekinthet vissza és 45 országban működik ma is – 40 évi távollét után részvénytársaságot alapított hazánkban az Állami Biztosítóval. Az ÁB Generali Budapest Biztosító Rt. a vállalkozók szakbiztosítója, amely az Állami Biztosító Rt. országos hálózatán keresztül gazdasági tevékenységekkel összefüggő kockázatokra nyújt fedezetet. A társaság viszontbiztosítási tevékenységet is folytat mind a hazai, mind a nemzetközi piacon.

Itt a Generali oroszlánja. Barátságos és hűséges. Biztonságot ad.

Központ: 1012 Budapest,
Kuny Domokos u. 13–15.

ÁB GENERALI

Telefon: 175-9722
Telefax: 156-6003
Telex: 202874 ÁB GEN

ÁB Generali Budapest Biztosító Rt.

A GONDOK OROSZLÁNRÉSZE A MIÉNK.

ISBN 963 7960 04 X

Felelős kiadó: Dr. Benkő István ⊠ Egyetemi Nyomda — 90.1017. Budapest, 1990.
Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató ⊠ A tipográfia Szántó Tibor munkája ⊠
Formátum: B/5

5843-2